Kőrösfői Kriesch Aladár festő

MŰVÉSZET
XII.évf.1913.
36.
"KÉVE pályázata"

Gyászoló géniusz

Körösfői Kriesch Aladár fametszete

Müvészet IX.évf. 1910.
313-316.l.

Fametszet

Körösfői Kriesch Aladár: Gyászoló géniusz.

Művészet Ix.évf. 1910. 313-316.
Székely Bertalan temetése.

Grafika - Rajz

Körösfői Kriesch Aladár rajzai -

Belvedere műkereskedés, Bp.

Művészet 1921 I. 325.

kiállítások.

Körösfői Kriesch Aladár festő (1863-1920)

Pásztortűz, 1929. 10 sz.
221. l.

Kőmives lajos: Kalotaszeg varárs ere-
ge a művészetre.

Körösfői Kriesch Aladár, festő, 1863-1920

Pásztortűz, 1931. 25-26 sz.

565. l.

Gulyás Károly: Marosvásárhely képtára.

Kőrösfői Kriesch Aladár festő

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
141-142.
"Céhbeliek"

Köröcsfői – Kriesch Aladár festő

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. f. 503–504. l.

Bibliai képek a Művészházban.

Kőrösfői Kriesch Aladár:festő
"A félelem" és "Az öröm"
temperák/Céhbeliek kiáll.1914./
és cikk a katalogusban.
1863 - 1920.

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
234-236.
"A Céhbeliek."
Illusztráció: 229.

Körösfői Kriesch Aladár, festő és iparművész (1863 – 1920)

Pásztortűr, 1928 23 sz.

546. l.

Krónikás: Magyar kultúrkrónikás

Kőrösfői-Kriesch Aladár festő

Magyar Müvészet 1925.128-129.o.
Lyka Károly: Az Iparmüvészeti Társulat
negyven éve.

K. J: A Fiumei Kávé behozatali Társaság két üz-
letkelyiségé.

Tér és Forma. IV. é. f. 1931. 369. 370 l. 3 külső + 1
belső + 1 alapraj.

Tábla — „Farizeus és vámszedő" —

Kőrösfői – Kriesch Aladár

Renne de Hongrie

1910. III. a. V. t. 503–504. l.

Bibliai képek a Művészházban.

Kitüntetések

Ezüst érem a torinoi nemzetközi
iparművészeti kiállitáson:
- /Kőrösfői/Kriesch Aladár -

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
354.
"A turini nemzetközi ... "

Falkep, Körösfői-Kriesch a. műve, Leneakadémia,

Katolikus szemle. 1908. II. k.
708-716. o.

-x: Tavaszi műbiállítások.

Falkép, Körösfői-Kriesch és gr. Zichy István freskója, Művészház, Bpest,

Katolikus Szemle, 1913.
I. k. 561-571.

1: Tavaszi műkiállítás okt.

Textilia – Szőnyeg

Kőrösfői

Kriesch Aladár n. tervei

Magyar Sparművészet, 1900

1/2. sz. 1–21. o.

Diener-Dénes József: A karácsonni kiállítás.

Táblakép – „Medvevadászat" – Kriesch
(Körösfői ?)
– Kr. a.

Revue de Hongrie

1910. III. a. VI. f. 684–686. l.

Téli tárlat.

Kriesch Aladár festő (1863–1920)

Pesti Hirlap. 1886. nov. 24. 4–5.

Prém József: a jubiláns mintálat

Körösfői Kriesch Aladár

festő

Budapesti Szemle CLXXXV.
1921. 67-83. o. Berzeviczy Albert:
Festészetünk áttekintése az
utolsó hét évben

Körösfői-Kriesch festő.

7-13. old.

KUT 1926. márc. 28. 1. sz. 16-18. old.

Festészet, 1900-1919. - Alkalmazott táblakép - Tempera

Kőrösfői Kriesch Aladár:
"Az Öröm" tempera

FŐISKOLAI KÖNYVTÁR

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
234-236.
"A Céhbeliek"
Illusztráció: 229.

Festészet, 1900-1919. - Alkalmazott
táblakép - Tempera

Kőrösfői Kriesch Aladár:
"A félelem" tempera

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
234-236.
"A Céhbeliek."

Táblaképp – „Zách Klára" – Kriesch

Revue de Hongrie

1911. IV. a. VII. f. 707–708. l.

Tavassi tárlat a Műcsarnokban.

Onálló táblakép, Krieseli
aladár Flora és Kloska
lázadása" c. képe.

Kat. hem le. 1894. 110.–119. o.

p.: Képkiállitásunk... etc.

Festésset XIX./XX. sz. — Önálló táblakép.

Körösfő — Kriesch Gladár: „Farizeus és vámszedő"

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. f. 503–504. l.

Biblia képek a Művészházban.

Kőrösfői Kriesch Aladár festő

M Ű V É S Z E T
II.évf. 1903.
74.
"Müvásár"

Körösfői Kriesch Aladár grafíku

Népszava XXXVIII.évf.1910
jan.11.

8 sz. 4-5 lap.

Tárlatok.

Körösföi-Kriesch Aladár festö.

Mübarát.1921.I.325.l.

Kriesch

Körösföi-~~Kis~~ Aladár festö.

Mibarát.1923.III.23.1.

Körösfői Krisch Aladár festö.

Mibarát.1922.II.154.l.

Körösföi-Kriesch festö.

Mübarát.1921.I.88-89.l.

Körösföi Kriesbh Aladár festö.

Művészet. 1907. 268. l.

Körösföi Kriesch Aladár.

Művészet.1905.III.406.l.

Körösfői-Kriesch aladár festő és
épannáviz

Pesti Hirlap. 1920. jun. 18.3

Körösfői-Kriesch aladár meghalt

Körősfői Kriesch Aladár, festő

művészet, IV., 1905. 1-10.

Lyka Károly: Szimbólikus rajzok

Kőrösfői Kriesch Aladár.

---

8 órai Ujság.
1929. X. 6., 5.
(:Kritika.:)

Könyvtár: Kriesch Aladár feljegyzései

8 Órai Ujság.
1920., VI. 18., 3.

Kriesch Aladár, grafikus

Művészet, III., 1904. 63-64.

Művészeti irodalom.

Körösfői Kriesch Aladár festőművin.

Művind.

VI. évf., 1907.

217–220.

Körösfői-Kriesch Aladár.

Művészet.
VI. Lof., 1907.
179-186.

Kôrîṣpôi Kriesch Aladár.

Müvimt.
VI. évf., 1907.
70.

Körösfői-Kriesch Aladár festő

Pesti Hirlap. 1919. febr. 9. 6

a téli tárlat aranyérmei

Körösfői: Kriesch Aladár festő

Pesti Hirlap. 1919. febr. 9. 6

Vizfestők kiállítása a Munkáti Szolcsban

Körösfői-Kriesch aladár festő

Pesti Hirlap. 1919. febr. 14. 6

Dijkiosztás

Körösfői-Kriesch aladár festő

Pesti Hirlap. 1919. okt. 7. 2

K. K. L. Az uj mű viszélet

Körösfői-Kriesch Aladár festő

Pesti Hirlap. 1920. jan. 28.5

K. k. d. a Nemzeti Szalon Téli tárlata

Körösfői - Kriesch Aladár „festő"

Budapesti Szemle, 1912/CXL/457-464 l.

D.: Téli tárlatok.

Körösfői-Kriesch Aladár freskófestő.

Katol.Szemle.1919.385-408.l.

Kriesch Aladár festő

Magyar Iparművészet, 1900

1/2. sz. 1-21. o.
Dienes-Dénes József: A karácsonyi kiállítás.

Koriesch Aladár „festő"

(Kőrösfői)

Budapesti Szemle, 1913. CLIII.

141. – 144. l. Lyka Károly: Jelentés a Gregus jutalomról.

Kriesch Aladár, festő, iparművész

(Körösfői kr.)

Magyar Iparművészet, 1899. II. évf.

4. sz. 168. o. Különfélék. (az 1900. évi világkiállításra a székesfőv. ált. megrendelt iparművészeti tárgyak.)

Kriesch Aladár (Körösfői Kr.) festő

Budapesti Szemle, 1904. CXVII.

131. – 136. l. – Meller Simon: A-téli

Tárlat.

Kőrösfői Kriesch Aladár, festő

Budapesti Szemle, 1913

(CLV) 154. - 156 l. D: kiállítások.

Kriesch Aladár festő,

Magyar Iparművészet, 1899

4. sz. 168. o.

különféle.

/Kőrösfői/ Kriesch Aladár festő

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902
153-162,
"Az új országháza falfestményei"

/Kőrösfői/ Kriesch Aladár festő

Az országházai falképek
illusztrációja
/2 db/

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
153-162.
"Az uj országháza falfestményei"

K r i e s c h Aladár festő

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
153-162.
"Az uj országháza falfestményei"

(Körösfői) Kriesch Aladár festő

Budapesti Szemle, 1904. (CXX).

151. – 155. l. d. r.: Bírálat Koronghy Lippich Elek költeményeiről.

Kriesch Aladár, festő

Kat. Szemle, 1894. 110.-119. o.

p.: Képkiállitásunk... etc.

Kriesch Aladár festő

Budapest Hirlap 1882 II 22

53. n. 30.

A műcsarnok diszpetése

Kriesch (Körösfői-Kr. Aladár?)
festő

Revue de Hongrie

1911. IV. a. VII. I. 228-229. l.
Művészotthon kiállítása.

Kriesch (Körösfői - Kr. Aladár ?)

festő

Revue de Hongrie

1911. IV. a. VII. t. 707-708. l.

Tavassi tárlat a Műcsarnokban.

Krilsch (Körösfői - Kr. ?)

festő

Revue de Hongrie

1910. III. a. VI. - I. 684-686. l.

Péli Tárlat.

Kriesch (?)

Szobrász

Revue de Hongrie

1911. IV. a. VII. t. 707-708. l.

Tavassi tárlat a Műcsarnokban.

/Kőrösfői/ K r i e s c h Aladár
festő

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
354.
"A turini nemzetközi kiállitás..."

K r i e s c h Aladár festő

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
354.
"A turini nemzetközi kiállitáson..."

Körösfői-Kriesch Ala-
dár festő

Katolikus tumb. 1909. II. k.
587-598. o.

X: Tarani mühiállítást.

Hörröstöi - Kriesch Aladár festő,

Katalikus temle 1907. II. 4.
708-716. o.

-x: Tarari műtiállítások.

Körösfői-Kriesch Aladár festő

Katolikus Szemle. 1907. II. k.
630-636.

x: Tavaszi műkiállítások.

Körösfői-Kriesch aladár
festő

Katolikus Szemle, 1913.
I. K. 561-571.

X: Tavasi mű kiéllitások.

Körösfői Kriesch Aladár, festő

Pásztortűz, 1928. 23 sz.

546. l.

Magyar kultúrkincsünk

Rossi

Pester Lloyd, 1867
XIV.évf.242.sz., l.n.

Az ipari/müipari/foglalkoztatottság kérdése

Körösfői Kriesch Aladár, festő

Pásztortűz, 1929. 10 sz.

221. l.

Kőmíves Kajos: Kalotaszeg varázsereje a művészetre.

Ötrösség, – világi, XIX. sz. K.

Nagy Sándort ábr. ezüstből vert dombormű

(Szentpétery e. művestől)

Remény, 1851. I. félév, I. füz. 60-o.

Budapesti levelek. I.

Körözfői Kriesch Aladár, festő

Pásztortűz, 1931. 25 sz.
565. l.

Gulyás Károly: Marosvásárhely kép-
tára

Művészet sociológia.

Tér és Forma. V. é. f. 1932. 121-122 l.

dr. Bierbauer Virgil: Miért ellenzik a családi házat, építését?

Körösfői K. Aladár iparművész

Pásztortűz, 1927. 6 sz.

130. l.

Magyar népművészet.

Körösfői - Kriesch Aladár festő

Rene de Hongrie

1910. III. a. V. f. 503-504. l.

Bibliai képek a Művészházban.

Körösfói Kriesch Aladár, festő

Pásztortűz, 1923. IX. évf. II. fele

87-89. l.

Szabó Imre: Tábor Jenő művészete

Körösfői Kriesch Aladár festő 1863-1920

Pásztortűz, 1931. 25-26 sz.

565. l.

Gulyás Károly: Marosvásárhely képtára

Kőrösfői Kriesch Aladár festő

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
235.
"Thoroczkay Pál"

Kőrösfői Kriesch Aladár festő

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
206-211.
"Az Erzsébet emlékmű"

Kőröstői - Kriesch Aladár festő

Katolikus fremb. 1910. I. h.

X: Tavari műkiállítások.

Körösfői Kriesch Aladár festő

Budapesti Szemle CCXXXVI. 1935: 49-85. Soltészné Szilárd Kató: Arany János a magyar képzőművészet tükrében

Körösfői Kriesch Aladár festő

Budapesti Szemle, 1911.

CXLVI. 296-299. l. Meller Simon:

Tárlatok.

Körösfői Kriesch Aladár, festő

Budapesti Szemle 1913/CLIV/301-309 l.

D.: Taraszi társlatok.

Művészcsoport: A praeraffaelita festők
Körösfői Kriesch Aladár

Művészet V. évf. 1906. 140-142. l.

Táblakép „Gorgophone"

női arckép – Körösfői Kriesch Aladár

Belvedere műkereskedés, Bp.

Műbarát, 1921 I. 325.

kiállítások.

Körösfői - Kriesch Aladár hagyatéki

kiállítása - 1921. Bp. Váci-utca,

Belvedere műkereskedés.

Műbarát, 1921 I. 325.

kiállítások.

Kiállitás.

Körösföi-Kriesch kiállitás a Belvedere
mükereskedésbe

Mübarát.1921.I.325.l.

Falkép - Történeti festmény

/Kőrösfői/ Kriesch Aladár:
Buda a bölényvadászaton
/:Országháza:/
- illusztrációval -

MŰVÉSZET
I.évf. 1902.
153-162.
"Az uj országháza falfestményei"

Falkép - Életkép

/Kőrösfői/ Kriesch Aladár:
Halászat
/:Országháza:/
- illusztrációval -

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
153-162.
"Az uj országháza falfestményei"

Táblakép — „Én vagyok az út, az igazság és az élet" — (Közöpső) Kriesch Aladár

Budapesti Szemle, 1904. CXVII.

131. – 136. l. – Heller Simon: A Téli Társat,

Falkép - Történeti festmény

/Kőrösfői/ Kriesch Aladár két falképe az országháza közös éttermében
- 2 illusztráció -

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
153-162.
"Az uj országháza falfestményei"

Textilia - Falkárpit

„Argirus Királyfi Tündér Flonárol"

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Budapesti Szemle, 1912/CLI/457-464 l.

D. Téli tárlatok

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Elek A.: Remsey Jenő. Nyugat 1920. nov. 1064-1065.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Magyar Művészet 1926. 47.l.

Kösösfői Kriesch Aladár festő M.D.K.

A gödöllői társulás létesitője, Laura növérével és sógorával Nagy Sándorral.

Közös szellemi alapon dolgoztak.

Képek, üvegablakok, szőnyegek .

Kempis Antlaj a képzőművészetek története 733.1.

A Kultura Világa Bp. 1963.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A Művészház művésztanácsa. Kőváry Sz. gyüjteményes kiáll. kat. Művészház, 1912. febr. 5.l.

MDK

Kórósfői-Kriesch Aladár

Hóra és Kloska lazadasa c.képe a Nemzeti Szalonban a Céhbeliek negyedik kiallitasan.

Cikk: A Céhbeliek kiallitasa.

Magyarság,1923.febr.11. 10.l.

MDK

Kőrosfői Kriesch Aladár

Pérely 163.l.

MDK

Körösfö Kriesch Aladár, festöm
Huszesztendös a "Céhbeliek" müvésztársaság
Ö volt az elsö elnök. Meghatóan szép képpel van
képviselve.

/B./: Három kiállitás.-2. A céhbeliek jub.kiáll. -
Az Est. 1934.jan.14. lo.l.

MDK

Kriesch Aladár

Utcaajtó M.-Gyeró-Monostoron. Kriesch Aladár rajza. Repr.

Magyar Iparmüvészet, 1903. 6. sz. 266. l.

MDK

Kriesch Aladár

Faragott fakereszt Meregyón.Kriesch Aladár rajza.Repr.
Csúr.Kriesch Aladár rajza.Repr.

Magyar Iparművészet,1903. 6.sz. 265.l.

MDK

Kriesch Aladár

Kőrösfői ház. Kriesch Aladár rajza. Repr.
Korpos György Pál háza Kőrösfőn.
Kriesch Aladár rajza. Repr.

Magyar Iparművészet, 1903.6.sz. 258.l.
259.l.

MDK

Kriesch

Festményei a Nemzeti Szalon karacsonyi művasárán.

Cikk: A Nemzeti Szalon karacsonya.

Uj Idők, 1904-5.XI. 11.sz. 276.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Calle dei Brianti. Vf.

San Marco éjjel. Vf.

Képzőm. Társ. 1912/13. téli kiáll. kat. 81.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Sz.I.: A Gödöllőiek. A Ház 1909. II. 7. sz. 179.l.

MTA

Könösről Kriesch Aladár

Sz.I.: A Gödöllőiek. A Mai 1909. II. 7. sz.
1?9.I.

Kórósfő Kriesch Aladár
festő

M.D.K.

Méltatás

– l – n: Remsey Jenő
Művészet, 1965. január – 28 kap

MDK

Körösfői K. Aladár

Zách Klára I. Tempera.
Zách Klára II. "

KMT 1911.tav.kiáll. 27.1.

MDK.

Kriesch Aladár festőm.

Az állandó kutató és kereső; az elevenségnek kikémlelése volt az ő valós ág festése.

Az Országház részére két hatalmas stilizált dekorációs freskóképet készitett, emiatt támadták a leginkább, mert történelmi illusztrációt kerestek a képeiben.

Ger. Lon Mod. Fest. 70.lap.

MDK.

Kriesch Aladár festőm.

Az állandó kutató és kereső; az elmenség-
nek kikémlelése volt az ő valós ág festése.

Az Országház részére két hatalmas stili-
zált dekorációs freskóképet készitett, emi-
att támadták a leginkább, mert történelmi
illusztrációt kerestek a képeiben.

Ger. Lon Mod. Fest. 70.lap.

Körösfőim Kriesch Aladár, festő MDK

Alkalmi inspirációit nyerték a Balatontól elhunyt neves művészeink közül fentnevezett is.

Csánky Dénes: A balatoni tájképfestészet. Afestői Balaton. Bp. 1942. 77. l.

MDK

Kriesch Aladár

A pharizeus és a publikánus, temp.

Pihenő parasztok, temp.

Műcsarnok 1903. tav. nemzetk. kiáll. kat.
35.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár, festőm.

76. Szövött falikönyeg. /Leány akt ülve, rózsaágakkal ölében, stb./ Repr.

Készitette: Frey Rózsi.

Magyar Iparművészet. 1919. 91.l.

MDK

Kriesch Aladár

Gerő Ö.:Az uj Szalon. Pesti Napló 19o7.59.sz.

MDK

Kriesch Aladár

Zboray A.: Az uj Nemzeti Szalon. Magyarország 1907. 59. sz.

MDK

Kriesch Aladár

Kézdi-Kovács L.: A Nemzeti Szalon uj otthonában.
Pesti Hirlap 1907. 59. sz.

Kézdi-Kovács I.: A Nemzeti Szalon új otthonában.
Pesti Napló 1910. 59. sz.

MDK

Kriesch Aladár

Malonyay D.: A Nemzeti Szalon házavatása. Budapesti Hirlap 1907. 59. sz.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Magyar Iparművészet 1908.

Körösfői Kriesch Aladár

MDK

Kriech Aladár, festöm.

239. Szent László oltárkép. Repr.

Képzömüvészeti Társulat 1899. tavaszi nemzetközi kiáll. Kat.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár.

a kiállitás művészi szempontból kétségtelenül legbecsesebb tárgyai: Kriesch -Belmonte gobelinje, Maróthi R.Géza szobormüvei mellett.

A karácsonyi iparmüvészeti kiállitás.
Magyar Iparmüvészet.1908. 84.1.
1906.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Az emberiség Krisztus elé viszi szenvedéseit. Egy siremlék freskodisze. Repr.

Az elválás. Egy siremlék freskodiszének kartonja. Repr.

A viszontlátás. Egy siremlék freskodiszének kartonja. Repr.

Művészet 1903. 312,313, 315.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Matyó asszonyok

Őszi szántás

Erdőtisztás

KMTárs. 1929. őszi kiáll. kat.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A régi Gellérthegy alja

Őszi táj

Napraforgó

KMTárs. 1929. őszi kiáll. kat.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Lovak

A csodaszarvas regéje

Utca Skutariban

KMTárs. 1929. őszi kiáll. kat.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Rózsafa

Erdélyi völgy

Aratás

KMTárs. 1929. őszi kiáll. kat.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Torockói kályha

A kis festő

Halászbárkák

KMTárs. 1929. őszi kiáll. kat.

MDK

Kriesch Aladár és Nagy Sándor

illusztr.

d.r: Birálat Koronghy Lippich E. költeményeiről
Budapesti Szle, 1904 /CXX/ 151-155.

Kőrösfői Kriesch Aladár.

Festményeivel nekrolog a
Recenzió c. kiállítás az
Iparművészeti Múzeumban

Vigilia, 1959, V. n., 306 old.

MDK

Körösfői K.Aéadár,festőm.

336. Tavaszi vetés. Akvarell.

359. Arcképtanulmány. " 64.l.

KMT.1912.máre.kiáll. Kat. 63.l. és 64.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Képzőművészet és iparmüvészet. Magyar Iparmüvészet 1914. 60.l.

Körösfői K. Aladár MDK

Arcképtanulmány, akvarell

Műcsarnok 1912. Hegedüs L. Tull Ö. Akvarell és pasztellfestők és grafikusok egyesülete kiállitásai

Körösfői K. Aladár MDK

Delelő gulya, akvarell

Boronálás, akvarell

Mücsarnok 1912. Hegedüs L.Tull Ö.Akvarell és pasztellfestők és grafikusok egyesülete kiállitásai

Kőrösfői K.Aladár MDK

Szakadékos ut,Mákon,akvarell

Mákói gazda, akvarell

Műcsarnok 1912. Hegedüs L.Tull Ö.Akvarell és pasztellfestők és grafikusok egyesülete kiállitásai

Kőrösfői K. Aladár MDK

Interieur, akvarell

Mákói leányok, akvarell

A kerti padon, akvarell

Mücsarnok 1912. Hegedüs L.Tull Ö.Akvarell és pasztellfestők és grafikusok egyesülete kiállitásai

Körösfői K. Aladár MDK

Folkstone, akvarell

Műcsarnok 1912. Hegedüs L.Tull Ö.Akvarell és pasztellfestők és grafikusok egyesülete kiállításai

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A marosvasárhelyi Közművelődési Hazból a románok eltávolitották Kőrösfői Kriesch Aladár terve szerint készült, a magyar kultúra apotheozisát érzékeltető üvegmozaikot.

Magyar Iparművészet, 1923. 65.l.

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

Arckép, tempera

Mücsarnok 1916-17 téli tárlat

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

Matyó menyecske, tempera

Mücsarnok 1916-17 téli tárlat

Kőrösfői K. Aladár MDK

Arckép, repr.

Műcsarnok 1917/18 téli tárlat

Kőrösfői K. Aladár MIK

Ostort fonó gazda, olf.

Mücsarnok 1919-2o téli kiállitás

Kőrösfői K. Aladár MDK

Arckép, olf.

Mücsarnok 1917-18 téli tárlat

Kőrösfői K. Aladár MDK

Arckép, tempera

Műcsarnok 1919-2o téli kiállitás

Kőrösfői K. Aladár MDK

Misézés, olf.

Mücsarnok 1919-2o téli kiállitás

Körösfői Kriesch Aladár MIK

Felhők, tempera

Műcsarnok 1916-17 téli tárlat

Kőrösfői K. Aladár MDK

Rosszx hirek, tempera

Műcsarnok 1917 téli tárlat

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Tót munkások a Tátrában, repr.

Mücsarnok 1917 tavaszi tárlat

Kőrösfői K. Aladár MDK

Ut Hági felé, olf.

Miosarnok 1917 tavaszi tárlat

Körösfői K. Aladár

A tölgyfa, tempera

Miesnek 1917 téli tárlat

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Női akt, szines krétarajz

Magyar Studio II. auk.

Kőrösfői K. Aladár MDK

A nagyszalóki csucs, olf.

Tót famunkások a Tátrában, olf.

Műcsarnok 1917 tavaszi tárlat

M.D.K.

Körösfői-Kriesch Aladár, festő

Füredi Richarddal és Lecz-
ner Jenővel körös műve
5000 K-ás második díjat
nyert a Rákóczi-siremlék
pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.

nov. 3. sz. 13. old.

Kőrösfői K. Aladár MDK

A halálos bün, tempera

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

MDK

Körösfői Kriesch Aladár, Szablya Frischauf Ferenc

Az Orsz. Szinművészeti Akadémia Egressy-terme. /Festését Körösfői Kriesch, a famunkákat Szablya Frischauf tervezte./

Magyar Iparművészet 1916. 318.1.

Körös för Kriesch Aladár

I.

Va Hö Ernst gyüjt

I. 45, II. 20, III. 27

be a kormánnyal, hogy megállítsam azon az uton,
élyzethez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
viselőház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

aggodalom és választóim ezreivel való személyes
zdjek a kormány politikája ellen, mely a nemzet
lasági megélhetést veszélyezteti.
na eszme szolgálatában, mely egyedül vezetheti
és

us zászlaját a fővárosban!
rályért, Hazáért"

Körösfői Kriesch Aladár

cvód

Budapesti Hírlap

1913 máj. 25.
(Döntés az Erzsébet
királyné emlékpálya-
zatról)

U. 307

trafésült haja fekete; szemöldöke, le-
szeme kék. Atillája sötétbarna, kö-
szürke.

m.
Kollertől 40 koronán (150/99).
-én (673/99).
te 1900: IV. 25-én a 7101 szvsz. lei-

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár, sz. 1863

Kalotaszegi nő, vf.

Ernst 11. aukc. 1920. ápr. 15 l.

MNK

Kőrösfői Kriesch Aladár

gobelinművész

1902-ben költözött Gödöllőre.
A gődöllői szövőműhely elindulása.
1904-ben találkozott Belmonte Leo-val, aki ezután kiment Párizsba és elsajátította a gobelin szövés technikáját és a fonalfestést, majd 1905-ben ő is letelepedett Gödöllőn családjával.

Konádi István: Az Iparművészeti Múzeum szecessziós gobelinjei a gödöllői művésztelep tükrében. Ip.műv.Múz. Évk. III-IV. 1960. 69-80.l.

71. -72. l.

Körösfői K/ Kriesch Aladár
Gobelinművész

MDK

Repr: "Cassandra"

72.o. 2. kép.

"Családi fészek"

73.l. 3, kép.

"Ádám és Éva"

74.l. 4. kép.

Komádi István: Az Iparművészeti Múzeum szecessziós gobelinjei a gödöllői művésztelep tükrében. Ip.műv.Múz. Évk. III-IV. 1960. 69-80.l.

MDK

Kőrösfői Kriesh Aladár

Romai nemzetk. kiáll. kat. 1911.

135.1.

Körösfői Kriesch Aladár
festő

M.D.K.

Ráth-Erőnre művészi hatása
észrevehető.

Bodnár Éva: Ráth Endre
Művészet, 1960. december. — 29 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Szánkázás, paszt.

Komp foltozás, vf.

Firenzei részéet,"

San Miniato, "

MAPE 5. kiáll. N.Szal. 1916. nov. 17. 1.

M.D.K

KÖRÖSFŐI KRIESCH Aladár festő

A „Gödöllőiek" néven ismert
művésztársaság tagja

A 80 éves

Kismarty-Lechner Jenő: Magyarszay
István
Magyar Építőművészet 1957. (VI.) 5/6.
176. l.

/Kő Kőrösfői-Kriesch Aladár MDK

csak alkalmi inspirációban festette a Balatont.

F.T.: Festőművészekről és a Balatonról.
Középdunántuli Napló. 1958. jul. 6.

MDK

Körösföi K. Aladár, festőm.

Szövőiskolában. Akvarell.
Emberek az erdőben. "

Műcs-OMKT: Hegedüs L. és Tull Ö.hagyat.kiáll.
és
Akv.- és Paszt.festők Egyes. és Graf. Egyes. - nek kol.
lekcióiból rendezett kiáll. 1912.márc. Kat. 72.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár 1863-1920

Oláhleány, vf.

Részlet a Tordai orsz.gyülés c.képhez, sz.krét

" " " " vf.

Ernst Múz. 23. aukc. 1923.

29. 1.

Körösfői Kriesch Aladár

MDK

Lotz Károly Pesti Vigadójának falképei ihlethették meg Körösfőit, mikor " Argirus királyfi és Tündér Ilona" c. gobelinjét tervezte.

Komádi István: Az Iparmüvészeti Muzeum szecessziós gobelinjei a gödöllői müvésztelep tükrében. Ip.müv.Muz. Évk. III-IV. 1960. 69-80.l.

74.1.

MDK

Kőrösfi-Kriesch Aladár, 1863-1920

Ujpesti részlet

M.grafika 100 éve. Főv.Képtár 32.kiáll. 1948.jan.
8 l.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár, 1863-192o

Lotz Károly halála

Virágzó fa

Erdei temető

M.grafika loo éve. Főv.Képtár 32.kiáll. 1948. jan.

9 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Lyka K: Nagy m. művészek. Bp. 1957. A Balaton festői. 46 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Célzó férfi, sz.kréta

Vásár

Ernst Múz. 23. aukc. 1923. 29. l.- 3o.l.

Kőrösfői-Kriesch Aladár, 1863-1920

MDK

A művész önarcképe

Vásári jelenet

Ernst Múz. 13-14. aukc. 1920. 19. 1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Beck Ö. Fülöp: Emlékezései. Bp. 1957.

168,170,252,284-85,302,305-307. l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Györgyi D. : Két nemzedék közt. MI. 1935. 1-2 sz. 21. l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

állami I. vizf. díjat nyert 1919

Nagy. Akvarell és pasztf. festők 14. kiáll. M. Szal.
1928. okt. 20. l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Wolfner Gyula vizfestm. dijat nyert. 1919

Magy. Akvarell és paszt. festők kiáll. 14. kiáll. N. Szal. 1928. okt, 2o. l.

Kőrösfői Kriesch Aladár. 1863-1920

Őszi táj

Ernst Múz. 34. aukc. 1927.

23. 1.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

festőművész -tanár

irányitása
mellett az Iparmüvészeti Iskola növendékei
festi ki a zebegényi templomot /terv: Kós Károly/

Dr. Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön. Bp. 1961.
/B/B/ 155.1.

M.D.K.

Körösföi Kriesch Aladár

Festő és iparmüvész freskói és üvegmozaikjai találhatók a marosvásárhelyi közmüvelődési házban.

Városok Lapja 1940. XXXIV.évf. 23.szám. 278.oldal

Perédi György: Marosvásárhely multja ls jelene.

Körösföi Krisch Aladár MOK
festő

Korongty L Elek verses könyvének illusztrá-
tora. K. Krisch foltokkal operál.

—: A könyvcsinalás művészete (Czako E. nyomán)
Grafikai Szemle 1908 3 z. 51 o.

Körösfői Aladár
festő

M.D.K.

Méltatás.

Bálint Sándor: Képsorozat a mohácsi busójárásról.
Művészet, 1961 július — 24 l.

MDK

Körösföi-Kriesch Aladár, festö

a XIX. sz. klasszikus müvészei közé tartozik

A Magy. Képzümüv. Egyesület igy ünnepli 40 éves jubileumát, hogy felsorakoztatja a magyar müvészet legnagyobbjait.

A Magyar Képzőmüvészek Egyesülete 40 éve áll fenn.

M /m-i/: Jubileumi kiállitás a mücsarnokban. Magyarország. 1934 dec.8. 8.l.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festö

Az elmult korszak népmüvészetének egyik fölgyüjtöje és egyben irója.

Visky Károly: A magyar népmüvészet irodalma.
A Mügyüjtöl 1928. 1.sz. 18,19.1.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festö

Undi Mária: Népmüvészetünk felfedezöi.
Magyarság. 1932 márc. 27. U.3418 U. 3419

Körösfői-Kriesch Aladár

festő

MEK

A Nemzeti Tanács meghivására 1918. dec. 23-án összejött Irodalmi és Művészeti Szaktanácsának tagja.

M.T. Képz. Ál. Rp. 1960. 8.o.

Körösfői Kriesch Aladár

MDK

A Nemzeti Szalon államositása esetére az alakulandó intéző szerv művésztagjaként ajánlják.

1919 jun 27.

128. 111/126.o.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960.

MDK

Kőrösfői-Kriesch

Ernst Muz. 21. aukc. 22 l.

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

festő

II. Rákóczi Ferenc siremléke
Vállalkozók Közlönye 1909. nov. 3. 4.o.

Körösfői Krisch Aladár MDK

festő

résztvett az Erzsébet szobor 1913.évi pályázatán

Kézdi Kovács László: Az Erzsébet Emlékmü
Pesti Hirlap 1913. máj. 28.

MDK

Kőrösfői K. Aladár

Művészet ~~1918~~ 1918. 21. o.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Kéve 16. kiáll. 1925. nov. N.Szal. 1. o.

Körösfői Kriesch Aladár
festő

M.D.K.

Körösfői Kriesch mellett tanult
Bor Pál.

Haits Géza: Bor Pál
Munkácsot, 1965. febr. – 38 lap

MDK

Kriesch Aladár

Női arckép, temp.

KMTárs. 1902/3. téli kiáll. kat. 29.1.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár, festőm. György Dénes müépitő és Sidló feren szobrász

közös müve az oszlopcsarnokban.

Műcsarnok.- Kiállitás.
Az Erzsébet- emlékmü.
Müvészet.1913. 2o5-6.1.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Tél a kutnál, o.

Torockói ház, vf.

A tölgyfa, temp.

Főv.Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke

Bp. 1952.

Az ő munkája a szepesi
Kapitula, 1424/, valamint a rus
/Velká, 1439/ templom
Gál Konrád műhelyét, a
sodott.

Weyr, Rudolf /Bécs,
3o./: osztrák szobrász
Több középületet diszí
/Egyetem, Parlament

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Halászbárkák, vf.

Parkrészlet, o.

A tordai országgyülés, o.vázl.

Főv.Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke

Bp. 1952.

MDK

Körösfői K.Aladár

Erdő, o.

Egyéb közvagyonból elveszett műtárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Táj, cer.

Egyéb köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1965 OKT 10

Kőrösfői Krisch Aladár

MAGYAR NEMZET

Kőrösfői Krisch Aladár sírjáról

1021

A Tisztelt Szerkesztőség rovatában megjelent »Kőrösfői Krisch Aladár sírjáról« című olvasólevéllel kapcsolatban közöljük, hogy a Fővárosi Tanács VB Közmű- és Szolgáltatási Igazgatóságát kértük fel, tegye meg a szükséges intézkedést Kőrösfői Krisch Aladár festő- és grafikusművész sírjának épségben tartására és gondozására.

Takács Imréné,
a budapesti fővárosi tanács
népművelési osztályának
csoportvezetője

és a különböző népek művészei megismerjék egymás munkásságát, felfogását és eredményeit, s így a népek barátságának ügyét is előmozdítsák.

422-23. *Solymossy Sándor dr.*
Rajzolta ~~Férk Ernő~~. Kézrajz és lenyomat.
Dr. Solymossy Sándor
Budapest.

424. *Kiszely Geiza (benedekfalvi).*
Rajzolta Doepler után Varga.
Kiszely Geiza
Budapest.

425. *Kriesch Aladár.*
Rajzolta ő maga. Petrarkából vett jelmondattal.
Kriesch Aladár
Gödöllő.

426-27. *Emich Gusztáv.*
Két változat.
~~Emich Gusztáv~~.
Budapest.

428. *Kalnoky gróf.*
Leiningen-Westerburg K. E.
gróf, *Neupasing, München.*

429. *Firtinger Károly.*
Rajzolta ő maga.
Révai és Salamon
Budapest.

430-32. *K. Lippich Elek dr.,*
miniszteri o. tanácsos, Budapest. Rajzolta Nagy Sándor, fába metszette Morelli Gusztáv.
Kézrajz és két levonat.
Dr. K. Lippich Elek
Budapest.

430. szám.

(Eredeti faluczról nyomva.)

433-34. *Lyka Károly, szerkesztő, Budapest.*
Rajzolta NAGY SÁNDOR (Veszprém). Kézrajz és lenyomat. LYKA KÁROLY
Budapest.

435. *Czakó Elemér, Budapest.*
Rajzolta NAGY SÁNDOR.
CZAKÓ ELEMÉR
Budapest.

436-38. *Jászi Oszkár dr., min. fogalmazó, Bpest.*
Rajzolta NAGY SÁNDOR, Veszprém.
«Mester, hol lakol?»
Dr. SZABÓ ERVIN
Budapest.

439-41. *Krejcsi Rezső dr.,*
ker. és iparkamarai titkár, Budapest. Rajzolta NAGY SÁNDOR, Veszprém. Kézrajz és levonat.
Dr. SZABÓ ERVIN
Budapest.

442-43. *Jaczkó Pál dr.*
Kézrajz. Rajzolta HORTI PÁL. Kézrajz és két lenyomat.
HORTI PÁL
Budapest.

444-47. *Horánszky Lajos.*
Kézrajz. Rajzolta HORTI PÁL. Három változat.
HORTI PÁL
Budapest.

448-49. *Horti Pál.*
Rajzolta ő maga. Kézrajz és lenyomat.
HORTI PÁL
Budapest.

450. *Szőnyi László.*
Kézrajz. Rajzolta ~~Förk Ernő.~~
Iparművészeti Muzeum
Budapest.

451. *Marothi-Rintel Géza.*
Kézrajz. Rajzolta ~~Helbing Ferencz.~~
Iparművészeti Muzeum
Budapest.

452. *Nickmann O. V.*
Rajzolta ~~Förk Ernő.~~
Iparművészeti Muzeum
Budapest.

453. *Szinnyei Ferencz.*
Kézrajz. Rajzolta ~~Helbing Ferencz.~~
Iparművészeti Muzeum
Budapest.

454. *Detre Vilmos*
Kézrajz. Rajzolta ~~Helbing Ferencz.~~
Iparművészeti Muzeum
Budapest.

455. ~~*Förk Ernő.*~~
Kézrajz. Rajzolta ő maga.
Iparművészeti Muzeum
Budapest.

456. *Divald Kornél.*
Rajzolta ~~Förk Ernő.~~
Iparművészeti Muzeum
Budapest.

362. *Pénzintézeti tisztviselők orsz. egyesülete,*
Budapest. Rajzolta CONRAD GYULA.
CONRAD GYULA
Budapest.

363. *Kreutzer József.*
Kézrajz. Rajzolta HAZAY ALADÁR.
HAZAY ALADÁR
Budapest.

364. *Janda Robert.*
Kézrajz. Rajzolta HAZAY ALADÁR.
HAZAY ALADÁR
Budapest.

365. *Lösch Antal dr.*
Kézrajz. Rajzolta HAZAY ALADÁR.
HAZAY ALADÁR
Budapest.

366. *Balla Zoltán.*
Kézrajz. Rajzolta HAZAY ALADÁR.
HAZAY ALADÁR
Budapest.

367. *Horn Nelly.*
Kézrajz. Rajzolta HAZAY ALADÁR.
HAZAY ALADÁR
Budapest.

368. *Greif Antal.*
Kézrajz. Rajzolta HAZAY ALADÁR.
HAZAY ALADÁR
Budapest.

360. *Scholtz Robert.*
Dürer után készült.

SCHOLTZ RÓBERT
Budapest.

353. szám.

361. *Meinig Gábor, Budapest.*

HELBING FERENCZ
Budapest.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár, festőm. -graf.

MAPE tagilletm.:

Anya gyermekével. Tilrajz.

Mücs-OMKT Hegedüs L.é sTull Ö. hagyat.kiáll.
és
Akv.- és Paszt.festők Egyes. és Graf. Egyes.-nek kollekcióiból rendezett kiáll. 1912.márc. Kat. 5c.l.

MDK

Körösföi K. Aladár, festőm.

Arckép-tanulmány.	Akvarell.
Delelö gulya.	" 65.1.
Boronálás.	" 65.1.

Mücs-OMKT Hegedüs L. és Tull Ö. hagyat.kiáll.
és
Akv.- és Paszt. festök Egyes. és Graf. Egyes. -nek kollekciósiból rendezett ki áll. 1912. márc. Kat.64,65.o.

MDK

MDK

Körösföi K.Aladár, festőm.

Tavaszi vetés. Akvarell.

Műcs-CMKT Hegedüs L. és Tull Ö. hagyat. kiáll.
és
Akv.- és Pasz.t.festők Egyes. és Graf. Egyes.-nek kollektiójából rendezett kiáll. 1912. márc. Kat. 63.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár, festőm-[illegible].

Tanulmányfej. MAPE tagill. Akvarell.

Tájkép. " "

Műcs.-OMKT Hegedüs L. és Tull Ö. hagyat.kiáll.
és
Akv.- és Paszt.festők Egyes. és Graf.Egyes. -nek kollekcióiból rendezett kiáll. 1912.márc. Kat.49.1.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár, 1863-1920.

Leányka képmása

Tájkép

Ernst Muz. 29. aukc. 1924. 27 l.

Kőrösfői Krisch Aladár

MDK

festő

Az Országházban lévő freskói.

294.o.

Borsos-Sódor-Zádor: Budapest. Bp. 1959.

MDK

Körösföi K.Aladár,festöm.

a festöszakon a gödöllöi szönyegszövö telepünk müvészi vezetöje külön oktatást nyujtott a falfestésböl, a karonkészitésböl és komponálásból az V.éves növendékek számára. Tervezö is volt.

Iparmüvészeti Iskola Értesitöje. 1911-12.
Jelentés az 1911-12-iki iskolai évröl .9-17.1.

MDK

Körösfői-Kriesch Aladár, 1863-1920.

Férfifej, sz.kréta

Ülő férfi, " "

Ernst Muz. aukc. XVII. 1921. 21-22.l.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár, 1863-1920.

Fiatal leány, sz.kréta

Szent László, temp.

Ernst Muz. aukc. XVII. 1921. 21-22.1.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár, 1863-1920.

Tanulm. a pannonhalmi freskóhoz, tollr.

Álló fiu bottal, temp.

Ernst Muz. aukc. XVII. 1921. 21-22.1.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár, 1863-1920.

Férfitanulmány, szin.kréta

Férfitanulmány, " "

Ernst Muz. aukc. XVII. 1921. 21-22.1.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár, 1863-1920.

Római leány

Férfitanulmány, paszt.

Ernst Muz. aukc. XVII. 1921. 21-22.1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Szentendrei festők 1. kiáll. 1930. márc.
N.Szal. 2 l.

Körösföi K.Aladár, festöm.

a festöszakosztály V. éves növendékeit vezette, kik külön is foglalkoztak tervezéssel, nagyrészt kivitelre szánt feladat kapcsán. /Önálló kompozíciókkal, iskolai faliképekhez szóló tanulmányokkal./

Iparművészeti Iskola Értesítője. 1911-12.
J elentés az 1911-12-iki iskolai évről. 9-12.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Vas. Ujs. 1909. okt. 3. /A gödöllőiek kiáll./

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Müvészet 19o9. 416 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár, 1863-1920.

Gondolkodás, paszt.

Vadászebéd a gödöllői erdőben, paszt.

Tavasz, temp.

M. Studio 2. sukc. 1921. 16 l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Tövis cikke. A Hép, ~~xxxpx~~ 19o9. szept. 26.

cia kép, a muzeum el
meg. Mint ismeretes,
ban nyitotta meg kap
év mulva, 19o7-ben m
XIX. századi festész
mesterek alkotásaibó
környéke ~~ék~~ cimü reme
módon az akkor még fe
pét, igaz, hogy egy k
pás izlésre vall Piss
ugyanabban az esztend
ben egy gyüjtő-arisz
gatta, további három

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Wolfner Gyula vizf. dijat nyert 1919

MAPE 12.kiáll. kat. N.Szal. 1926. máj. 5 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Állami I. vizf. díjat nyert 1919

MAPE 12.kiáll.kat. N.Szal. 1926. máj. 5 l.

Kőrösfői Kriesch Aladár

1919. 77. l.

7. szám. 1919. 66. évfolyam. VASARNAPI UJSAG.

Kőrösfői Kriesch Aladár: Hungária.

Szövegközti

8. lap Padlómozaik a savaria
kából

9. lap Ókeresztény bazilika
V-VI. század. Székesf

10. " A Cundpald-kehely. VI

17. " A Szent Korona

34. " III.Béla korabeli fal
palotából

37. " III.Henrik és Salamon
Miniatúra a Képes Kró

A székesfehérvári Baz
Krónikából.

38. " Esztergom a XVI. száz
után készült egykoru r

39. " Légi felvétel a széke
falairól.

40. " A nagyváradi székesegy
Krónikából.

Szent László temetése.
Miniatúra a Képes Krón

41. " A nagyváradi székesegy

49. " A székesfehérvári bazi
Villard de Honecourt v

52. " A pécsi székesegyház d

A pécsi székesegyház é

7. szám. 1919. 66. évfolyam.

szerecseny ébenszínű, mezítelen

A kinek pedig mersze s elég jó ina
zá, az ötszáz, kerek ötszáz koronát
az előadás alatt. Ötszáz koronát
meg egy vakítón szép metált is kap
ölé és mind ezért csak ezt a kis
márkát kell a földhöz vernie, a kit
lő nélkül alattam látnak a Tisztelt
zonyságok!
nki sem tartotta magát vissza a
hevülő kedvtől, a gyerekek öröme
k szívében is fészket rakott s mint
fekete hullám, nyüzsgött, szörcsö=
neg a sugárzó nyárdélutáni napban.
előbb még térdenállva, bánatosan
fejjel ájtatoskodtak a hűs tömjén=
csöppnyi vagyonkájukra gondoltak
ebb ima közben is, azokért most
a kedves csecsszopó, az éhes barmok
ába zörgött a vastag, kurta láncz,
mintha semmi, semmi más nem
rmás komédiásokon kívül, bamba,
ájjal felejtődtek a piaczon.
édiás vagyont=igérő szavai egész
megzavarták, ványadt, kihúzott

Körösfői Kriesch Aladár

Lírod

=

Magyar Hirlap

1913 máj. 25.

(Döntés az Erzsébet-
robor pályázatán)

U. 304.

Hajdúcsoport:

Elől réteges buzogány, r
ja a hozzá beszél
kezével hátra m
nek nyakát sárg
hajdút látunk. –
másik a asztal mö
val a derekára kö
díszítik, vállra ve
nak s a kötőn n
szűk nadrágja ké
öltözete: különféle sz
és csizma. Körülö
ja a térden folto

Vászon, m
Vétetett ⊥ g
L. 87/9

⊥ 1899. II. 10-én

elszámoltatott 1899.
sul vette az 1900. IV

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR

M.D.K.

Radnay Oszkár: Modern szoborgyüjteményünk

[Illusztrációkkal]

Az az óriási lendület, mellyel a magyar müvészet nem is egészen egy évtized alatt a vezető nemzetek soraba jutott, felrázta a közérdeklődést is. A tárlatok eseményekké váltak, tizezrek látogatják és a közönség egyre hangosabban áhitozott olyan stabil, rendszerbe foglalt képzőművészeti anyagra, amiből az egész magyar fejlődés lendületét végigfigyelhesse. A Szépművészeti Muzeum e kivánságnak és hivatásának megfelelően - csaknem egy esztendei gondos munka árán - megnyitotta végre azt a 169 müdarabból álló kollekciót, amely nagyjában felöleli az utolsó két század szobrászatát.

Az első fülkében a kronologikus sorrend Ferenczy Istvánnal, az első tudatosan működő magyar szobrászmüvésszel kezdődik. Hat arcmás és egy pompás genre-márványszobor képviseli a jeles mestert, aki szellemi és nemzeti felfrissülésünk korának, az 1800-as évek szülöttje. Rimaszombatból indult el, mint vándor lakatoslegény, hogy a bécsi müvészeti akadémia érmetsző osztályára eljusson. Ott Klieber tanár tanitványa lesz, aki a nagytehetségü ifjut ösztöndijjal Rómába küldi, ahol csaknem tiz esztendőt tölt el munkában és tanulással. Mikor visszajön hazájába, a fővárosban telepszik le és nehéz küzdelmeket viv a táblabiróvilág közönyével. Legjobb alkotásai közül való az itt kiállitott Kazinczy Ferenc szobra, melynek

másodpéldányát a Magyar Tudományos Akadémia faragtatta ki a művésszel 1847-ben. Pompás a Fáy András portré, továbbá Széchy Mária és Schodel Róza énekesnő mellszobra. A "Pásztorlányka" cimü szimbolikus genre-márványszobra a Nemzeti Muzeumból került át ide.

Ferenczy István müvészete - mestereinek hatása alatt - az uj klasszicizmus szellemében fejlődött. Finomkodó stilussal készültek szobrai, melyeknek patetikus modora különösen a Kazinczy arcképszobrán és a müvészet keletkezéséről regélő genre-jén érződik szembeszökően. Az ő hatása alatt növekedett melléje egymásután Dunaiszky Lőrinc budai faragómester, majd Engel József, Alexy Károly, Dosnay Károly, Izsó Miklós és Kugler Ferenc, akiknek részben tanitómestere, részben szellemi irányitója volt. Ők képviselik a magyar szobrászat első generációját, a német és francia hatásokon épült ujbarok és klasszicizáló, patetikus stilus-korszakot, amely után, szinte minden átmenet nélkül, a nemzeti érzés és vele az idegen hatásoktól elkülönülő nemzeti stilus jelentkezik a szobrászatban.

Izsó Miklós, aki Ferenczy Istvánnak volt növendéke, majd Bécsben és Münchenben folytatta tanulmányait, mindjárt első alkotásában magyarnak mutatkozott. A "Busuló juhász", mely most a muzeumban van, általános feltünést keltett és Izsó keresett müvész lett; egyre-másra alkotta meg az Alföld magyar néptipusainak genreszobrait. Táncoló paraszt-alakjai közkeletüek lettek. Ezekből egész terrakotta vázlat-kollekciót állitott ki a muzeum egy Izsó-vitrinben. A magyar szellem közben tovább szélesedik és Huszár Adolf mü-

veiben folytatódik a maiak felé. Huszár Adolf "Huzd rá cigány"-a a 60-as évek egyik nevezetes eseménye, a népszinművek virágkorának hangulatából fakadt és hatása jól érződik Huszárnak budapesti Petőfi-szobrán, sőt egy-két momentumban dunaparti többi szobrain is (Eötvös, Deák Ferenc).

Az átmenetet innen a finomkodó naturalizmusba Kugler Ferencnek kiállitott Pulszky-siremlék-reliefje adja. Ez a márványdombormü a magyar szobrászat legjelesebb értékdarabjai közül való és dísze a kiállitásnak. Utána szinte szembeszökően látszik az az ujabb művészeti változat, melynek képviselői Zala György, Fadrusz János, Donáth Gyula, Stróbl Alajos, Róna József és Telcs Ede. Közülök az öt első egységes stilust képvisel és ez a stilus a monumentális naturalizmusban csucsosodik ki, bár az ujbarok ünnepiségét és pátoszát sem veti le egészen.

Zala György a milleniumi emlékmü, a parlament előtt álló Andrássy lovasszobor, a budavári 48-as honvédemlék és az aradi Vértanuk emlékének alkotómestere. Ebben a gyüjteményben, arcképszobrain kivül ott van a hires "Mária és Magdolna" hatalmas szoborkompoziciója, amely mesterének minden művészi jellegzetességét elénk tárja.

Fadrusz Jánost, a korán elhunyt világhirü mestert csupán a farkasokkal viaskodó Toldi-jának bronzmásolata képviseli; Donáth Gyulát is csak egy szobor - igaz, hogy remekmü! - a "Halál angyala" reprezentálja. Stróbl Alajos művészete azonban teljes szépségében áll előttünk az "Anyánk" nagyméretü, csudálatos márványszobrával

és "Géniusz" cimü portréjával. Róna József müvészetét pedig barokhatásu Bacchus-szobra és reliefszerüen komponált, kissé diszharmonikus "Zsuzsanna és az öregek" márványcsoportja képviselik.

Ebből a müvészeti változatból Telcs Ede vezet át a ma uralkodó "modernizmusba", amely jelző egy egészen szétfolyó, kialakulatlan müvészeti "akarást" határoz meg. Telcsnek a "Góliát"-ját látjuk, a "régiek" stilusában megalkotva, mig a nemrég kiállitott "Toronyépitő"-je merész lendülettel már a modernizmus jegyében született. Plakettjei közül is egyik a naturális, másik a kereső stilust bizonyitják. Értékben pedig Telcs Ede az a magyar mester, akinek majdnem minden alkotása az egyetemes magyar müvészet egy-egy kiemelkedő eseménye.

A második terem a modern müvészeké, akiknek elrendezési sorrendje Simay Imre dekorativ állatszobrával kezdődik. Ezen az oldalfronton áll Cser Károly életnagyságu hires bronzszobra is, a "Győztes"; ez a férfiakt a jeles mester hatalmas tudásáról és invenciójáról tesz tanuságot. A "diadalmas férfit" ábrázolja, amint átköti homlokát a győzelmi szalagjelvénnyel. Sorban következnek aztán Körösfői-Kriesch Aladár finom márvány-portréja, Ligeti Miklós kis Anonymusa, Damkó József remekbe készült "Definitor" cimü terrakotta portréja, Kisfaludi-Stróbl Zsigmond barokkosan vibráló "Venczell Béla arcmása", Tóth István pompásan megkomponált "Déli pihenő" bronzgenreje, Sidló Ferenc finom "Primaverá"-ja, Horvay János "Beethoven"-je, Szentgyörgyi István klasszicizált "Kigyóbüvölő"-je, Moiret Ödön egy érdekes márványaktja, Pásztor János néhány szép aktja és "Bucsuzkodás" cimü hires magyar genréje, Sámuel Kornél végtelenül finom

márványreliefje és a "Menekülő" cimü bronzszobra, Ferenczy Béni elfinomitott bronzportréja, Orbán Antal markáns terrakotta fejtanulmánya és Lux Elek quattrocento-finomságu márványportréi. Az érem és plakettanyagban Beck Ö.Fülöp nagy kollekciója mellett Reményi József, szákodi Csiszér János, Fémes Beck Vilmos, Berán Lajos, Murányi Gyula és Esseö Erzsébet vannak képviselve.

A külföldi szoborgyüjtemény büszkeségei a francia Rodin és a belga Meunier. Itt van Rodin világhirü márvány-kompoziciója, a "Tavasz ébredése", Laurens festő portréja, az "Ébredő ifju" életnagyságu bronzszobra és a párisi Hugo Viktor szobor mellékfigurájának szánt "Nereidák" bronzvázlata. Meuniert pedig a "Hajóvontató", egy remek bronzfej, nagyszerü életnagyságu ácokmunkása és több kisebb bronz-szobra reprezentálja. Mellettük képviselve vannak még Lagae, Dubois, Stoltenberg-Lerche, Rombaux, Hildebrand, Zügel, Liipola György Budapesten élő finn szobrász, Stappen, Franges, Zutt és Maillol.

A modern szoboranyag egyik része se teljes, sőt a hiányok a kiállitás rendeltetését erősen korlátozzák. Olyan mesterek hiányoznak, akik pedig a magyar szobrászatban igen jelentős szerepet vittek és visznek. Igy nincs muzeumunknak egyetlen Fessler Leo szobra se, aki pedig a palatinusi magyar renaissance fontos művésze volt. Az ő alkotásai a Kalvin-téri "Danubius" kutszobor, amely Budapest legszebb köztéri szobra. Továbbá a királyi várkert oroszlánjai, a Bazilika apostolai stb.

Hiányzik Holló Barnabás is, akiről egyik legutóbbi számunk-

ban irtunk és akinek özvegye, férje gazdag müvészi hagyatékának birtokában az éhhalállal küzd. A mai jelesek közül nincs képviselve Székely Károly, Margó Ede, Bory Jenő, Lukácsy Lajos, Csiszér János, Maugsch Gyula, Keviczky Hugó, Szamosi-Scós Vilmos, Kallós Ede, Siklódy Lőrinc, Istók János, Farkas Béla, Szántó Gergely, és Visnyovszky Lajos, akik mind kiegészitő egyedei, értékes müvészei szobrászatunknak. Viszont Lux Eleket jellegzetességében nem mutatja be a gyüjtemény, hiszen világhires táncos-szobrai hiányoznak a kiállitásról, azok a szobrok, amikben müvészi lendület és mesterségbeli tudás tekintetében szinte egyedülálló értéke a nemzetközi müvészetnek. Ugyancsak széles kiegészitésre szorul a külföldi anyag is, melyben csupán Rodin és Meunier vannak jól képviselve.

A meglévő müanyag gazdagsága, szépsége és elrendezése azonban minden figyelmet megérdemel és ha a hiányokat pótolhatja az állam, a budapesti Szépmüvészeti Muzeum a legjelentékenyebb kontinentális muzeumok sorába emelkedik.

Panoráma. Bécs. 1926. jul.11. 9.sz. 9-11.p.

Körösfői Kriesch Aladár

247. A búcsúzás ♥

248. Az emberiség bánatát a kereszt alá [viszi

249. A viszontlátás

Kartonok, gróf Vigyázó Sándor-féle rákoskeresztúri mausoleum freskói. Rajzolta: Körösfői Aladár ♥

Iparmův. Társ. egy hazin. kiáll. 1908.

CVI

Körösfői Kriesch Aladár

erőd

z

Mysłkonó

80. l.

Kriesch Aladár

életrajz. laid

Műcsarnok 1901. 7. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. **sorsz.** Műhelyi minta.

Kriesch A

Lajd
2

Ho Posta a mellékletei

..... nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

élyezem:

.....

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Kriesch Aladár

Lvód

Kőfsz 1898

234 l –

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191 ....

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191 ...

.....

tanu.

.....

tanu.

Kriesch Aladár

Imód

Marco. Új freskók.
Élet, 1908. 8-17.

T. Műhelyf

Miután keresményemnek 191..... év...

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztam.

Kelt ....., 191..... évi

.....

tanu.

.....

tanu.

Jelentem, hogy .....

Kriesch Aladár

Cród

Műcsarnok, 1900 349 l

(Heves vármegye millenium képe)

magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191 ....

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbi

Kelt ..... , 191 ....

.....

tanu.

.....

tanu.

Kriesch Aladár

Lajos

Nemzeti Salon Almanach

138.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi minta.

Kricsch Aladár

Erod

Dr Lázár Béla. Egy könyv sok mely művészet. M. Ipar művészet. 1903. 34-41 l. arczkeppel.

Lipich verses kopiál

Kriesch Aladár

leíd
2

Nemzeti Szalon, Almanach

126

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191 ....

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételér

nevü munkástársamat szóbelileg megb

Kelt ....., 191 ....

.....

tanu.

.....

tanu.

Kriesch Aladar

land

Exlibr 6.9

..... *mühely.*

...főnökség!

...hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... szamu .....

...m.

...évi ..... hó.....

.....

sajátkezű aláirás és munkásszám.

Kriesch A

Szabó Károsz arcszépe.
rajz.

Ernst

Kriesch A.

Szl. István. olaszt.

Ernst

~~Kritsch~~

Kriesch A

Attila megmenti Budát
bölcsy vádászatnál.
olaj f.

Ernst

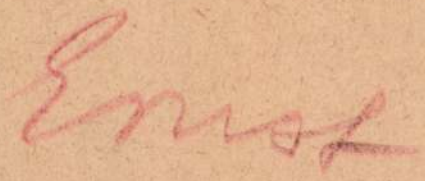

Kriesch Aladár

und

M. Szamvérvet

1903 · 300 l.

Kriesch Aladar

1902. Aurni Kiáll
ezüst gén

M Iparmüvaczek

1902. 246.

Kriesch Aladár

IROD.

Sza. 430. 1. arczk

Kriesch Aladár

laid

Vas Vp

1907. 211 l

Kriesch Aladar

---

wod

Cx .25.

Kriesch Aladár

---

irod

Az uj parlament falfestmenyei. Müvészet (Szabó K. jele) 1900. 1088. l

Kriesch Alardár

Irod

Magyar Iparmüvészet. 1911.
253. (A turini világkiállítás magyar háza)

12 Szent bőjt

Protestáns
Katalin
Görög-orosz
17 Simeon
Izraelita
13

Protestáns
Fül. és Jak.
Görög-orosz
18 János
Izraelita
14

os 1860. állami sorsjegyek. 1910—1916. Huzás: május 1. 1917.
Huzás: május 1. Főnyeremény: 600.000 korona.

Protestáns
Athanáz
Görög-orosz
19 Pafnuc
Izraelita
15

Protestáns
Kereszt felt.
Görög-orosz
20 Teodór
Izraelita
16

Protestáns
Flórián
Görög-orosz
21 Január
Izraelita
17 S. E. 4. P.

18

Április—Május 30—31 nap

Kriesch Aladár

Hová és Klotka lévia-
dása. repr. Vas. Ny
1894. 280. l.

vrod

Marczali Henrik. A
nincsamorból. Vas Ny
1894. 280 – 81 l.
Egyvel

Kriesch Aladár

Urod

Vas Ys 1895. 344-

Kriesch Aladár

nad

Szécsi

Kriesch Aladár

irod.

Szalay Imre. A XIX. szaz ad festezeteröl hazánkban.

Bpest. 1901.

Zil.

Kriesch Aladár

Az 1567-i tordai országgyűlés Photogravure

Az o. m. Lejzőm. társ.

1897 évi mulatja

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ..

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Körösfői Kriesch Aladár

Eros c. képe repr.

A Hét 1909. II. 7. 17.

1881.

~~ALFRED MESS~~

1853—1909.

tíz évben. A már előbb is neves művész akkor lett
nert s az egész építőművészet fejlődésében számottevő
n"-áruházat megalkotta. Mert ez az épület nemcsak
kor egész építésében fordulópontot jelent. Az a kom-
század egész építészetét jellemezte s amely végül a
zülöttekben elérte tehetetlen tobzódásának tetőpontját,
ndott, mihelyt a jelenkor egy-egy újabban felmerült

, szakadatlan ontják s dobják piacra árúikat, a régi
jtóban más, önálló cégecskék képtelenek a tömeges
tani s a kereskedelmi élet új, nagyobbszerű vérkerin-
znek s szemlátomást ijesztő óriásokká nőnek az árú-
k, az akadémikusok, a tehetetlenek, a könyvből ki-
öurak olaszországi renaissance palotáit másolgatják s
zik észre, hogyan töri, repeszti, taszítja, torzítja a szük-
íkat. S mikor már végsőkig feszül a szükség húrja,
merészséggel egyszerre halomra rúgja minden aka-
megteremti a modern árúház igazi típusát. Egy perc
zületnek a szépségfogalmak, az épület fogalma formá-
nasem sejtett új nagy szépségbirodalom kapui tárulnak
választó és főpárkányok, nincs aranymetszés és más
g, nincs lyukhatás, nincs felület, a régi arányokat újak,
ók szorítják ki. Halomra dől úgyszólván minden aka-
szabta céltudatosság uralkodik.
úlnak az égnek az épület vasszerkezetű vékonyka pil-
den bolt, minden kirakat, minden üveg. Benn hatal-
kszerű nagy fedett udvarok vaslábakon s az architek-
úk s a nyüzsgő vásárló tömeg adja, Annyi sikertelen
nentális, jelenkori templomot építeni, itt, ez árúházban
fénylő hajlékát a jelenkor istensége, a Pénz.
része ezáltal meg volt oldva. De nem úgy a szerkezet,
ló új művészi formaadás. Amily merész és nagyjelentő-

Körösfő Kriesch

Aladar

írod

Biró József:

A marosvásárhelyi

képtár.

MAGYAR MUVESZET

1937. 169. P.

26. Olasz pertő", XVII. sz: Sz. Romuald.
ászon, olaj, 45 × 48 cm.

Körösfői Kriesch Aladár

Irod
2

Petrovics Elek. A
Szépművészeti Múzeum
modern magyar szobrai
Magyar Művészet
1926. 259. l.

a Sancta Mater
c. márvanyszobor
repr.-val

NUMIZM
KÖZL

A

MAGYAR NUMIZMATIKAI T

SZERKE

GOHL

Kriesch Aladár

Művészet 1902 153, 154, 155, 166, 167, 354
– 1903. 108 m. 139, 156, 157, 285, 289, 310–314, 315
– 1904. 6, 63, 64, 68, 73, 86, 209, 212, 278, 349, 353 m. 406, 417
– 1905. 1–11, 14, 15, 18, 19, 22, 2, 10, 270, 271, 281 m 352
– 1906. 72, 140–142

l. Körösfői Kriesch

Kriesch Alander

und

NB.

Kőrösfői — Kriesch Aladár

Emlékezés.

Észak-Magyarország
Miskolc 1970. jún. 16.

JÚN 1 61

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Körösfői Kriesch Aladár

SOMOGYI NÉPLAP
Kaposvár

1021

50 évvel ezelőtt,

1920. június 16-án halt meg — 57 éves korában — Körösfői-Kriesch Aladár, a neves festő- és iparművész, a magyar szecesszió jellegzetes képviselője. Budapesten, a Mintarajziskolában Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa, majd tanulmányainak folytatására Münchenbe, később Olaszországba utazik. Korai művei történelmi tárgyú nagy kompozíciók: a Boroszlói békekötés, II. Rákóczi György halála, A tordai országgyűlés, Egervár ostroma. A gödöllői művésztelep egyik alapítója; a gödöllői festőcsoport fő törekvése, hogy a gazdag magyar formakincset a művészet különböző ágaiban felhasználják. Sokoldalú művész; iparművészettel foglalkozik, gobelineket és mozaikokat tervez, üveget fest, élete végén szobrászkodik is. Az Iparművészeti Iskola tanáraként sok fiatal művészt bocsátott szárnyra.

Atlétika

Kislabdahajítás, fiúk:

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

Körösfői-Kriesch Aladár

ÉSZAKMAGYARORSZÁG
Miskolc

1970 JUN 16

Kedd, 1970. június 16.

MA: MI? HOL? MIKOR?

Naptár

1970. június 16, kedd

A nap kelte 3.46, nyugta 19.43 órakor.
A hold kelte 16.44, nyugta 1.02 órakor.
Névnap: Jusztin.

1021

Évforduló

Ötven évvel ezelőtt, 1920. június 16-án halt meg — 57 éves korában — Körösfői-Kriesch Aladár, a neves festő- és iparművész, a magyar szecesszió jellegzetes képviselője.

Budapesten, a Mintarajziskolában Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa, majd tanulmányainak folytatására Münchenbe, később Olaszországba utazik. Korai művei történelmi tárgyú kompozíciók: a Boroszlói békekötés, II. Rákóczi György halála, A tordai országgyűlés, Egervár ostroma. A gödöllői művésztelep egyik alapítója; a gödöllői festőcsoport fő törekvése, hogy a gazdag magyar formakincset a művészet különböző ágaiban felhasználják. A Parlament Ebédlőtermében levő nagy falkép (Bölényvadászat, Halászat a Balatonon a XV. században) alkotója, a Zeneakadémián pedig a freskók, s a Művészet forrása című kép viseli keze nyomát.

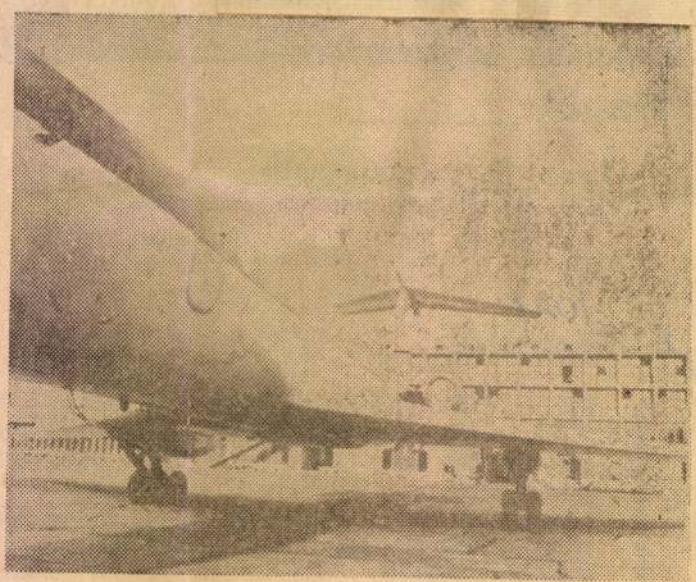

A Ferihegyi nemzetközi repülőtér húsz évvel ezelőtt nyitotta meg kapuit a nagyközönség előtt. A korszerű légi pályaudvar fel- és leszálló-pályája több mint 3 km hosszú, így alkalmas a világ bármilyen típusú polgári repülőgépének fogadására. Az elmúlt 20 év alatt jelentős fejlődésen ment át a repülőtér. Tíz évvel ezelőtt kétszázezer, 1969-ben már 750 ezer utas vette igénybe. A MALÉV gépei a Ferihegyi repülőtérről kiindulva 1970-ben 28 ország 34 városával tart fenn menetrendszerű kapcsolatot, 16 külföldi légitársaság járatai szállnak le rendszeresen Budapesten. Képünkön: TU 134-es utasszállító gép a Ferihegyi repülőtér „állomásépülete" előtt.

SAJTÓFIGYELŐ
HIRADÓ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-728, 340-726

Körösfői Kriesch Aladár

CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP

Szeged

1970 JUN 16

MA

1970. JÚNIUS 16. — KEDD

Jusztin napja

A Nap kél 3 óra 46 perckor, és nyugszik 19 óra 43 perckor. A Hold kél 16 óra 44 perckor, és nyugszik 1 óra 02 perckor.

ÖTVEN ÉVE,

1920. június 16-án halt meg — 57 éves korában — Körösfői-Kriesch Aladár, a neves festő- és iparművész, a magyar szecesszió jellegzetes képviselője. Budapesten, a Mintarajziskolában Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa, majd tanulmányainak folytatására Münchenbe, később Olaszországba utazik. Korai művei történelmi tárgyú nagy kompozíciók: a Boroszlói békekötés, II. Rákóczi György halála, A tordai országgyűlés, Egervár ostroma. A gödöllői művésztelep egyik alapítója; a gödöllői festőcsoport fő törekvése, hogy a gazdag magyar formakincset a művészet különböző ágaiban felhasználják. A parlament ebédlőtermében levő nagy falkép (Bölényvadászat, Halászat a Balatonon a XV. században) alkotója, a Zeneakadémián pedig a freskók s a Művészet forrása című kép viseli kezenyomát.

Sokoldalú művész: iparművészettel foglalkozik, gobelineket és mozaikokat tervez, üveget fest, élete végén szobrászkodik is. Az Iparművészeti Iskola tanáraként sok fiatal művészt bocsátott szárnyra

1021

CSONGRÁD MEGYEI ★ HÍRLAP
A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT LAPJA

Fűszerpaprika fajtanemesítés

Károsfai-Kriesch Aladár

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA
Tatabánya

1970 JUN 16

A Balaton vizének hőmérséklete Siófoknál 21 fok.

1021

Ötven évvel ezelőtt, 1920. június 16-án halt meg — 57 éves korában — Károsfai-Kriesch Aladár, a neves festő- és iparművész, a magyar szecesszió jellegzetes képviselője.

Budapesten, a Mintarajziskolában Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa, majd tanulmányainak folytatására München-be, később Olaszországba utazik. Korai művei történelmi tár-gyú nagy kompozíciók: a Boroszlói békekötés, II. Rákóczi György halála, A tordai országgyűlés, Egervár ostroma. A gö-döllői művésztelep egyik alapítója; a gödöllői festő csoport fő törekvése, hogy a gazdag magyar formakincset a művészet különböző ágaiban felhasználják. A parlament ebédlőtermé-ben levő nagy falkép (Bölényvadászat, Halászat a Balatonon s a Művészet forrása című kép viseli kezenyomát. a XV. században) alkotója, a Zeneakadémián pedig a freskók

Sokoldalú művész; iparművészettel foglalkozik, gobelineket és mozaikokat tervez, üveget fest, élete végén szobrászkodik is. Az Iparművészeti Iskola tanáraként sok fiatal művészt bocsátott szárnyra.

konyha, éléskamra,
pince, fáskamra Es
rösy László u. 2 al
deklődni lehet egés
gom, Kőrösy László

Elcserélném kétsz
kés, fürdőszobás,
házfelügyelői lakás
nya-Újvárosban 2 s
komfortosra, Tatabánya V., Komá-
romi u. 37. fsz. 13. Házfelügyelő.
1307

Családi házat vennék Bánhi-
dán, vagy Alsógallán. Cím: Bakó
Sándor, Tatabánya-Újváros, Győri
u. 16/a. Megbeszélés este 19 órától.
1320

Mezőtúri 1 szobás, összkomfor-
tos lakásomat elcserélném esz-
tergomi vagy dorogi hasonlóra.
Bővebbet: Esztergom, Ady Endre
u. 8. (csak délután).
1324

ket. Fizetés, kollektív
szerint. Vidékieknek üzemhez kö-
zel ingyen szállást biztosítunk.
Kereseti lehetőség szállító mun-
kásoknál 2500 Ft — 3500 Ft-ig, le-
zsákoló munkásoknál 1700 Ft —
2000 Ft-ig. Szabad szombatot is
biztosítunk. Jelentkezni lehet
körzeti üzemvezetőnél fenti cím
alatt. Felveszünk továbbá kocsi
malomba (Kocs, Komáromi út 10.)
liszt leszedő segédmunkásokat.
Jelentkezni lehet üzemvezetőnél a
malomirodán. Fizetés megegyezés
szerint.
1334

16. életévüket betöltött lányokat

Kőrösfői Kriesch

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1970 JÚN 18

MAGYAR NEMZET

Budapest

1021

NAPLÓ

Finom hírájú, pasztellszíneket kedvelő, halkszavú, szerény munkása a magyar képzőművészetnek Diósy Antal, aki ma 75 éves, s aki ezekben a napokban két kiállítására is készül. Az Iparművészeti Iskolában Kőrösfői Kriesch Aladár volt a mestere, 1910—15 között, majd — megszakításokkal — csaknem másfél évtizedig tanított ugyanitt. Diósy Antalt az akvarell avatott mestereként tartják nyilván a magyar művészetben; a közeljövőben megnyíló pécsi kiállításán és az augusztusi Ernst Múzeumbeli tárlatán is főleg akvarelleket állít ki. Ifjúkorában a freskófestészet felé vonzotta érdeklődése: erről tanúskodik az országház elnöki fogadótermét díszítő, 1929-ben készült freskója, amelynek témája Mátyás király megválasztása. Diósy Antal Budapest szerelmese: „Az esős Dob utca", az „Akácfa utca" és más ismert képein a főváros kis utcáinak hangulatát, varázsát örökítette meg avatott kézzel. Számos balatoni képe mellett néhány jellegzetes, finom portré is dicséri művészetét, így többek között Kodály Zoltánról készített arcmása. Diósy Antal számos hazai és külföldi akvarelldíj nyertese; 70-ik születésnapján a Munkaérdemrend arany fokozatával tüntették ki.

tatkoznak kisebb-nagyobb zökkenők. Alapvető probléma, hogy *lassú, vontatott az anyagszállítás*, a hatalmas mennyiségű építőanyag zavartalanabb fogadására még nem készültek el a nagy állomásokon a repülővágányok. A megyében eredetileg négy nagy állami és hat kisebb szövetkezeti TÜZÉP-telep működött, ezek hálózatát tíz szükségteleppel erősítették meg. Mivel ez is kevésnek látszik, a minisztérium intézkedésére Nyírbátorban és Nyírmeggyesen is felállítanak állami építőanyagtelepet. A megyei állami TÜZÉP-telepeknek egyébként

Kőrösfői-Kriesch Aladár

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPSZAVA
Budapest

1971 JUN 16

JÚNIUS 16

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR
festőművész és iparművész halálának 50. évfordulója.

LINHART GYÖRGY
növénypatológus, a magyar mezőgazdasági növénykórtan megalapítója 126 esztendeje született.

A VOSZTOK 6.
űrhajót — fedélzetén a világ első női űrpilótájával, N. N. Tyereskovával — 7 éve indították Föld körüli pályára.

SZ. T. RAZIN,
az oroszországi parasztfelkelés vezére kivégzésének 299. évfordulója.

HORVÁT ISTVÁN
történész, nyelvész, az összehasonlító nyelvészet egyik úttörője 124 esztendeje halt meg.

A Peles-kastély

Körösfői-Kriesch Aladár

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970 JUN 16

NAPLÓ

Veszprém

naptárunkban.
A NAP KEL 3,46, NYUGSZIK 19,43 ÓRAKOR.
A HOLD KEL 16,44, NYUGSZIK 1.02 ÓRAKOR.

Ötven évvel ezelőtt, 1920. június 16-án halt meg — 57 éves korában — Körösfői-Kriesch Aladár, a neves festő- és iparművész, a magyar szecesszió jellegzetes képviselője. Budapesten, a Mintarajziskolában Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa, majd tanulmányainak folytatására München, később Olaszországba utazik. Korai művei történelmi tárgyú nagy kompozíciók; a Boroszlói békekötés, II. Rákóczi György halála, A tordai országgyűlés, Egervár ostroma. A gödöllői művésztelep egyik alapítója; a gödöllői festő csoport fő törekvése, hogy a gazdag magyar formakincset a művészet különböző ágaiban felhasználják. A Parlament ebédlőtermében levő nagy falkép (Bölényvadászat, Halászat a Balatonon a XV. században) alkotója, a Zeneakadémián pedig a freskók s a Művészet forrása című kép viselij kezenyomát.
Sokoldalú művész; iparművészettel foglalkozik, gobelineket és mozaikokat tervez, üveget fest, élete végén szobrászkodik is. Az Iparművészeti Iskola tanáraként sok fiatal művészt bocsátott szárnyra.

...rulat. Az első negyedórát leszámítva jó iramú, élvezetes mérkőzést vívott a két sereghajtó. A 90 perc nagy részében a Várpalota játszott fölényben. A csatárok sok helyzetet kidolgoztak, de annak csupán kis részét tudták értékesíteni. Az egygólos előny kevés lehet a visszavágón a BVSC pályán. G: Kerkai 2, Berta, ill. Kollár, Kaszás. Jó: Csapó II., Kisbej, Dorogi, Kerkai. Berta, ill. Kollár, Kaszás, Nagy. Gy.

(S. J.)

őzelem az

Körösfői-Kriesch

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 41

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

Békéscsaba

1021

Évforduló

Ötven évvel ezelőtt, 1920. június 16-án halt meg — 57 éves korában — Körösfői-Kriesch Aladár, a neves festő- és iparművész, a magyar szecesszió jellegzetes képviselője.

Budapesten, a Mintarajziskolában Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa, majd tanulmányainak folytatására Münchenbe, később Olaszországba utazik. Korai művei történelmi tárgyú nagy kompozíciók; a Boroszlói békekötés, II. Rákóczi György halála, A Tordai országgyűlés, Egervár ostroma. Sokoldalú művész; iparművészettel foglalkozik, gobelineket és mozaikokat tervez, üveget fest, élete végén szobrászkodik is. Az Iparművészeti Iskola tanáraként sok fiatal művészt bocsátott szárnyra.

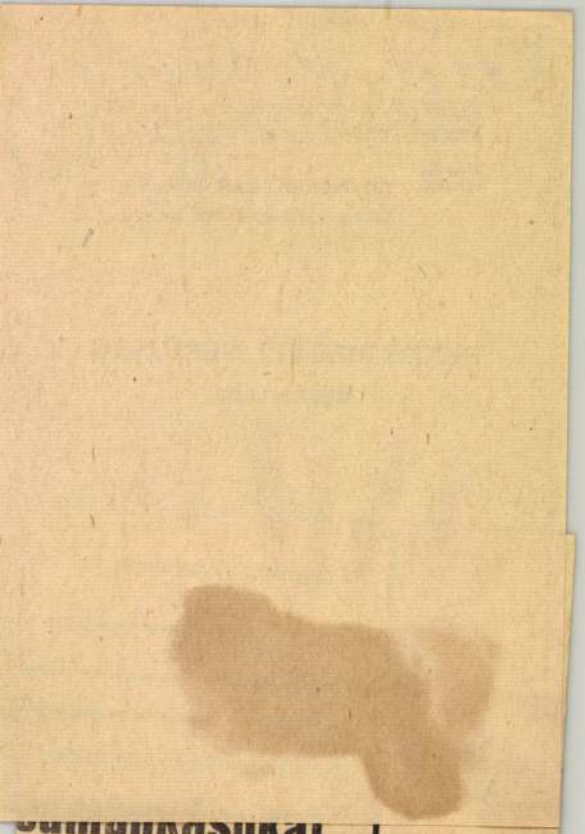

munkásoknak

k részére utazási kedvezményt

1—2. szám alatti központi te-
személyzeti osztályunkon.

162802

Közületek

Kriesch Aladár

1888. Budapest.
1. A fencsi csata. (II. Rákóczy György Kolozsvár mellett összeütközvén a törökökkel megsebesül. Katonai kiszabadítják a kürdelemből.) Vár lat. olajf. 300 frt.
2. Férfi archép. Olajf.

Őszi kiállítás II. 1888.

1889. München.
1. Somogy megyei parasztház udvara. Olajf.
2. Archép. Olajf

Téli kiállítás 1889/90.

1891. Roma.
(95) Női archép. Olajf. Megvánt.
(118) " " " "
(237) Az elkényeztetett. Olajf
(348) Levél. Olajf.

Téli kiállítás 1891/92

1892. Kolozsvár
(17) Részlet a Palatinus dombról. Olajf 300 f.
(227) Crinka Panna. Olajf. 800 f

Téli kiállítás 1892/93

Jacobey Janos
otvos.

Kőrösfői Kriesch Aladár

M.930.XI.18.

MM. 930 XI. 18

*** Kőrösfői Kriesch Aladár siremléke.** Vasárnap délelőtt leplezték le a farkasréti temetőben *Kőrösfői Kriesch* Aladár festőművész siremlékét, melyet a főváros hozzájárulásával a *Céhbeli Magyar Képzőművészek Társasága* emelt első nagynevű elnökének. Az ünnepélyes leleplezésen nagyszámban jelentek meg az elhunyt mester pályatársai, barátai és tanitványai. Megjelent a főváros részéről *Liber* Endre tanácsnok és *Pacher* Béla dr. tanácsjegyző, a kultuszminisztérium képviseletében *Tihamér* Lajos dr., miniszteri tanácsos, *Czakó* Elemér államtitkár, *Paur* Géza, a Képzőművészeti Társulat főtitkára, a művészek közül *Nádler* Róbert, *Nagy* Sándor, *Glatz* Oszkár, *Beck* Ö. Fülöp, *Balló* Ede, *Szlányi* Lajos, *Edvi-Illés* Aladár stb. jöttek el a kegyeletes ünnepélyre. *Telcs* Ede szobrászművész, a „Céhbeliek" elnöke, lépett elsőnek a sírhoz és mondott emlékbeszédet. Ezután elhelyezte a „Céhbeliek" koszorúját, *Liber* Endre a város nevében koszorúzta meg a sírt, *Paur* Géza a Képzőművészeti Társaság, *Szablya* Ferenc az Iparművészeti Társulat és *Hende* Vince a „Cennini" művésztársaság nevében beszéltek és koszorúzták meg az emlékművet, mely *Moiret* Ödön szobrászművész szép alkotása.

várossal?

A vasárnapi bajnoki mérkőzések részletes eredménye a következő:

Vasas—Ferencváros 5:2 (3:1).
Sabaria—Ujpest 4:2 (3:2).
Hungária—Nemzeti 3:0 (1:0).

Körösfői-Kriesch Aladár

Magyar Vízfestők és Pasztellfestők Egyesületének kiállításán a Műcsarnokban szerepelt.

Az angol-teremben látjuk az elhunyt *Körösfői-Kriesch Aladár* kollekcióját, kötük torockói székely vázlatait, matyó-tipusokat és a „Csodaszarvas regéje" vázlatát.

PH.929.X.6

Kőrösfői Kriesch Aladár

* **Vasárnap leplezik le Kőrösfői-Kriesch Aladár siremlékét.** A Céhbeliek Magyar képzőművészek Társasága november 16-án délelőtt háromnegyed 10 órakor leplezi le a farkasréti temetőben első nagynevü elnökének, néhai *Kőrösfői-Kriesch* Aladár festőművésznek Moiret Ödön szobrászmüvész által készitett siremlékét.

M.930.XI.13.

Kőrösfői Kriesch Aladár

— A Céhbeliek gyülése. A „Céhbeliek" magyar képzőművészek társasága *Telcs* Ede elnöklésével gyülést tartott, amelyen elhatározták, hogy testületileg vesznek részt a Műcsarnokban a művészek felsegélyezése céljából rendezendő kiállításon. A velenczei nemzetközi kiállítás ügyének letárgyalása után foglalkozott a gyülés a *Céhbeliek* idei reprezentativ kiállításával, amelyet mint *Kőrösfői-Kriesch* Aladár emlékkiállítást fognak a *Nemzeti Szalonban* áprilisban bemutatni. A gyülés hét ismert művész felvételét ajánlja, ezenkivül megválasztották a műcsarnoki részvétel felvételi zsürijét is, amelynek tagjai lettek *Balló* Ede, *Déry* Béla, *Glatz* Oszkár, *Petri* Lajos és *Telcs* Ede.

N.U.932.I.29.

N.U.932.I.29.

Kőrösfői Kriesch Aladár

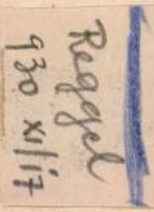

— Vasárna leplezték le Kőrösfői Kriesch Aladár siremlékét. A Céhbeliek társasága vasárnap délelőtt leplezte le a farkasréti temetőben *Kőrösfői Kriesch Aladár* festőművész siremlékét. *Telcs Ede* emlékbeszéde után *Liber Endre* a főváros, *Paur Géza*, *Szablya Ferenc* és *Hende Vince* pedig a különböző művésztársaságok nevében koszorúzták meg az emlékművet.

Reggel, 930.XI.17.

Kőrösfői Kriesch Aladár

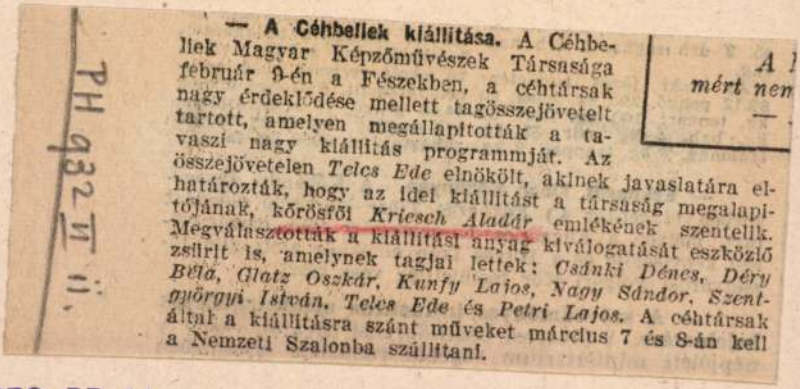

PH 932 II 11.

— **A Céhbeliek kiállítása.** A Céhbeliek Magyar Képzőművészek Társasága február 9-én a Fészekben, a céhtársak nagy érdeklődése mellett tagösszejövetelt tartott, amelyen megállapították a tavaszi nagy kiállítás programmját. Az összejövetelen *Telcs Ede* elnökölt, akinek javaslatára elhatározták, hogy az idei kiállítást a társaság megalapítójának, kőrösfői *Kriesch Aladár* emlékének szentelik. Megválasztották a kiállítási anyag kiválogatását eszközlő zsűrit is, amelynek tagjai lettek: *Csánki Dénes, Déry Béla, Glatz Oszkár, Kunfy Lajos, Nagy Sándor, Szentgyörgyi István, Telcs Ede* és *Petri Lajos*. A céhtársak által a kiállításra szánt műveket március 7 és 8-án kell a Nemzeti Szalonba szállítani.

A
mért nem
—

P.H.932.II.11.

150. EDVI ILLÉS ALADÁR

Nyárszói varró asszony. (Kolozs m.) Jelezve: E. Illés A. 1902. — Vízfestmény. — Lelt. törzsk. sz. 2519.

151. EDVI ILLÉS ALADÁR

Kalotaszegi menyasszony. Jelezve: E. Illés A. 1903. — Lelt. törzsk. sz. 2524.

152. KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

Toroczkói kályha. (Torda-Aranyos m.) Jelezve: Toroczkó 905 és a monogramm. — Vízfestmény. — 1909—2914.

153. DIÓSY ANTAL (Szül. 1895.)

Gyerőmonostori gyerekek. Jelezve: Diósy Antal 1936 Gyerőmonostor (Kolozs vm.). — Vízfestmény. — 1938—3295.

154. THAN MÓR (1828—1899)

Szent László vizet fakaszt a sziklából (a csoda a tordai vár közelében, a Mezőségben történt). Vázlat a Ferencvárosi templom falképéhez. 1879. — Ceruza. — 1939—3375.

155. LOTZ KÁROLY (1833—1904)

A cserhalmi ütközet. (Szolnok-Doboka m.) Vázlat a Budavári koronázó-templom Szt. László kápolnájának falfestményéhez. 1892—1893. — Tempera. — 1905—581.

156. WAGNER SÁNDOR (1838—1919)

Izabella királyné búcsúja Erdélytől. 1863. Tanulmány a Tud. Akadémiában levő képhez. — Olajvázlat. — Velics László úr ajándéka (1933—2484).

141. ENDER, THOMAS

A brassói Katalin-kapu. — Vízfestmény. — 1910 —200.

142. EDVI ILLÉS ALADÁR

Malom a Mikes-telken Zágonban. Jelezve: E. Illés A. — Vízfestmény. — 1914—414.

143. ENDER, THOMAS

Törcsvár. (Fogaras m.) — Vízfestmény. — 1910 —201.

144. RAIDL SÁNDOR (1859—1894)

A fehértorony Brassóban. Jelezve: Raidl S. 1907. — Vízfestmény. — 1910—250.

145. ENDER, THOMAS

Nagyszeben. Jelezve: Hermannstadt TH. Ender 1861. — Vízfestmény. — 1937—3190.

146. EDVI ILLÉS ALADÁR

Napnyugta után. Jelezve: Illés A. 99. — Vízfestmény és fedő festék. — 1900—105.

147. VIDOVSZKY BÉLA (szül. 1883)

Csikszeredai részlet. Jelezve: Csíkszereda 1916 nov. 13. Vidovszky Béla. — Vízfestmény. — 1917—268.

148. EDVI ILLÉS ALADÁR

Kalotaszegi fonó asszony. (Kolozs vm.) Jelezve: E. Illés A. — Vízfestmény. — 1938—3308.

149. ENDER, THOMAS

A tordai piactér. — Vízfestmény. — 1910—202.

132. *Gerelyvetés.* A Toldi-trilógia egyik lapja. Jelezve a monogrammal. — Kréta. — 1933—2521.

133. MELKA VINCE

Vén oláh. Jelezve: Vinz. Melka. — Vízfestmény. 1910—220.

134. ENDER, THOMAS

A brassói városháza, a háttérben a Cenkkel. — Vízfestmény. — 1910—199.

135. KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

Vadászat. Jelezve: KA 897. — Vízfestmény. — 1935—2805.

136. MELKA VINCE

A Retyezáton elejtett őzek. — Kréta, vízfestmény. — 1910—221.

137. *Cigányleány.* Jelezve: V Melka Kolozsvár. — Vízfestmény. — 1910—155.

138. EDVI ILLÉS ALADÁR (szül. 1870)

Részlet Zágonból, Mikes Kelemen szülőfalujából. (Háromszék m.) Jelezve: E. Illés A. — Vízfestmény. — 1914—407.

139. MELKA VINCE

Minden elkelt. Jelezve: V Melka. — Vízfestmény. — 1910—154.

140. EDVI ILLÉS ALADÁR

Zágoni utca. Jelezve: E. Illés A. — Vízfestmény. — 1914—420.

125. KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR (1863—1920)

Alaktanulmány a „Tordai Országgyűlés" című képhez. Jelezve: Monogramm és 896. — Színes kréta. — 1905—1368.

126. ENDER, THOMAS

Marosvásárhely. (Maros-Torda m.) — Vízfestmény. — 1910—192.

127. KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

Alaktanulmány a „Tordai Országgyűlés"-hez. Jelezve: Monogramm és 896. — Színes kréta. — 1905—1369.

128. FISCHER, LUDWIG HANS (1848—1915)

Vajda-Hunyad vára. Jelezve: Ludwig Hans Fischer. — Vízfestmény. — A bécsi volt udv. gyüjteményekből Magyarországnak jutott műtárgyak egyike (1933—2392).

129. KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

Alaktanulmány a „Tordai Országgyülés" című képhez. Jelezve: Monogramm és 895. — Színes kréta. — Dr. Majovszky Pál ajándéka (1935—2806).

130. MELKA, VINCE (szül. 1840. Az 1870-es években Kolozsvárott telepedett le)

A Retyezáton. (Hunyad vm.) Jelezve: V. Melka. — Vízfestmény. — 1910—216.

131. NAGY SÁNDOR (szül. 1869)

Gyöngyvér. Jelezve a monogrammal. — Színes kréta fekete papiroson. — 1909—2909.

Körösfői Kriesch Aladár

P. H. 931. X. 11.

Magyar gobelinek a Nemzeti Szalon kiállitásán.

A gobelin tudvalévőleg a kézzel való *képszövés* művészibb fajtája. Ebben különbözik a géppel szőtt fali kárpitoktól. Anyaga gyapju, de később len, selyem, ezüst és aranyszálakat is szőttek bele, hogy művészi hatását fokozzák. A képszövést már az ókori kulturák is ösmerték, de ezekből alig néhány foszlány maradt meg a mai időkig.

A XIII-ik században különösen föllendül a képszövés, melynek pompás darabjaival a székesegyházakat, a királyi palotákat, a városházák diszitermeit ékesitik, a XIV-ik században már Franciaországé a vezérszerep és Párizs, Arras, Brüsszel versenyez az elsőségért. A gobelin-szó is a párizsi, XV-ik századbeli *Gobelin Jean* nevétől ered, elismerésül az ő kitünő képszövőmühelyéről. Franciaország mellett Németalföld, majd Olasz-, Spanyol- és Németország képszövő művészete fejlődik szédületesen. A szőnyegek terveit a legnagyobb mesterek készitik. X. Leó pápa *Raffaelnél* rendeli meg szőnyeg-kartonjait, *Rubens* is pompás kartonokat fest, a rococo-festők közül pedig *Boucher* a legpazarabb dekorativ terveket szöveti meg, sőt a spanyol *Goya* is készit népies tárgyu kartonokat. A technikai tökéletességet jellemzi az, hogy a XVII-ik században már 14 ezer szinnel dolgoznak egyes szövőmesterek.

Mindezt dióhéjban el kellett mondani, hogy jobban megérthessük annak a gobelinkiállitásnak jelentőségét, mely most nyilik meg a *Nemzeti Szalonban.*

A magyarországi gobelinszövés ugyanis alig néhány évtizedes multtal bir s tulajdonképpen Gödöllőn *Körösfői-Kriesch Aladár* és *Belányi Viktor* hivták életre. Szinte észrevétlenül fejlődött ebből a szerény keretből az a kitünő képszövőmühely, melyet a Székesfővárosi Iparrajziskola kitünő vezetője, *Ágotai Lajos* kormányfőtanácsos, *Kóródy György* épitészmérnök közreműködésével, 1927-ben *„Textilipari Foglalkoztató Gobelinszövő Mühely"* cimen létesitett.

A mostani kiállitás ennek a mühelynek eddig elért eredményeit állitja elénk. S hogy ez az eredmény nagyszerü, azt nemcsak a bemutatott anyag, de a külföldi megrendelések is igazolják.

A nagy teremben mindjárt két pompás, eredeti brüsszeli gobelin arról is tanuskodik, hogy ez a mühely csodálatos művészettel restaurált két gobelinrongyot. *Bárczy István* volt polgármestert dicséri ez a vásárlás, az ő müértő szeme megértette azok becsét s ma, a restaurálás után, teljes élvezettel gyönyörködhetünk a Rubens mester által tervezett „Amor Divinus" és „Ábrahám és Melchizedek" találkozása" c. nagy gobelinekben.

De maga a mühely is szőtt régi mesterek művei után remekbe készült gobelineket. Ilyen a Van Dyck után szőtt „Sámson és Delila", — a Boucher után szőtt idyll, — a baseli, müncheni, nürnbergi muzeumok és a párizsi Musée Cluy fali gobelinjeinek utánzatai. Szép eredeti gobelineket látunk *Belányi Viktortól* („Mardochai a nép közt", a „Csata", — a „Táborozás", — a „Sólyomvadászat"), meleg tónusu tájképes verdüröket *Kórody Györgytől.* Ugyancsak ettől a mestertől egész sereg Kilim-hatásu faliszőnyeget, a legmodernebb izlés szellemében.

Igen gazdag a kiállitás *gobelines butorokban.* Ezek közt legszebb a főváros cimerével diszitett polgármesteri karosszék s a XVI. Lajos stilusában szőtt szalongarnitura. Nagy választékban látunk *csomózott* szőnyegeket *Megyer-Meyer Antal, Örkényi István, Lakatos Arthur, Szathmáry István, Dex Ferenc* tervei és keleti minták után készitve.

A Székesfővárosi Iparrajziskola magas művészi szinvonalát hirdeti az a kisebb kollekció is, melyet egy vitrinben mutat be. Itt az egyházművészetet a *Bendheim Artur* által tervezett igen szép kehely és szenségtartó, azután *Vértes* tanár kerámiái, *Legát Albert* könyvkötései és *Lakatos* textiljei képviselik.

Az egész kiállitás első nagy sikerét jelenti a magyar gobelinszövő művészetnek.

(Kézdi.)

szegből szinten megtakarítottunk és abból 72.890:63 pengőt a belügyminisztérium lépcsőházi tornyára költöttünk el. Ami azonban teljesen meg fogja hatni tisztelt részvényeseinket, az az a tény, hogy bár az 1897 XX. t.-c. 31. szakasza a hitelátruházásokat egyenesen tiltja, azt, amit Önök a budapesti angyalföldi állami elmegyógyintézet bolondjainak szavaztak meg, mi nem voltunk bolondok oda átszolgáltatni, hanem e helyett a népjóléti minisztériumban az államtitkári és miniszteri szobákba biborkarszékeket, különböző szőnyegeket, függönyöket, képeket és egyéb leltári tárgyakat vásároltunk, valamint az autó-alkatrészek számláját is a bolondok pénzéből egyenlitettük ki. Bár az állami számvevőszék tiltakozik ez ellen és hasonló eljárásnak a jövőben való mellőzésére felhivta a miniszter figyelmét, azt hiszem, Önök nagy helyesléssel fogják kisérni azt, hogy mi a törvényt megsértve, okosabbak voltunk, mint az angyalföldi elmeháborodottak.

Hogy még egy pillantást vessünk a dohánypénzre, örömmel közöljük igen t. részvényeseinkkel és adózóinkkal azt is, hogy ami a dohányból megmaradt, azt mi nagyon jól helyeztük el. Fedeztünk belőle a külügyminisztérium kebelében (32. tétel 2. cim) 354.724.96 P

vidám
A kávéházb
zük magunk
pompázó, h
szerü, mode
Világitsuk a
gazdaságos
TUNG
GYÖN

Körösfői Kriesch Aladár

Műcsarnokban a Magyar Vízfestők és Pastellfestők Egyesületének jubileumi kiállításán szerepelt.

Mo. 929. X. 6.

Körösföi-Kriesch

Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesületének kiállításán illusztrációs kartonjai szerepeltek.

80u. 929.X.6.

Körösfői

Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesületének kiállításain a Műcsarnokban szerepelt.

NU. 929. IX. 18.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Gyermekem arcképe, o.

20.sz.i művek bp.i műgyüjteményekből, N.Gal.

1963.jul.

K. Kriesch Aladár

Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesületének kiállításán a Műcsarnokban magyaros szobarészletei szerepeltek.

M-929. X.6.

Körösfői Kriesch Aladár

Műcsarnok ős. tárlatán a víz és pasztell-festők között szerepel.

A legujabb irányzat legkiválóbb képviselői néhai *Körösfői Kriesch* Aladár, a nagyon érdekes *Kövesdy* Géza, a nemesen egyszerü *Szüle* Péter, *Edvi-Illés* Panny.

NU. 929. X.5.

Körösföi Kriesch Aladár

Budapest székesfőváros művásárló és díjkiosztó bizottsága az őszi tárlaton kiállított "Halászbárkák" c. művét megvette.

NU.929. X.18.

Körösföy- Krisch

Műcsarnok őszi tárlatán a Magyar Aquarell és Pasztellfestők Egyesületének kiállításán kollekciója szerepelt.

MH. 929.X.6.

Körösfői Kriesch Aladár

kerepel a magyar kiállításon
a bécsi Künstlerhausban

Ujság 1937 III. 6

Károlyi Kriesch Aladár

Ernst Lajos gyűjteményének kiállításán szereplő művei.

MO. 1933. V. 3.

Körösfői-Kriesch

Műcsarnok őszi tárlatán a Magyar Vízfestők és Pasztellfestők Egyesületének kiállításán szerepelt.

BH. 929. XG.

Körösfői Kriesch Aladár

Műcsarnok őszi tárlatán az akvarellisták körött szerepell.

Est 929. X. 6.

Körösfői Kriesch Aladár

Budapest székesfőváros művészeti és díjkiosztó bizottsága az őszi tárlaton kiállított "Halászbárkák" c. művét megvásárolta.

M. 929. X. 18.

Körösfői Kriesch Aladár, festő

A gödöllői művéntelep
egyik alapítója.

Kósa Csaba: Ketten a gobelin-tanulók körül 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1966. aug. 25.

MDK

Korosfői Krisch Aladár MDK

festő

"Bölényvadászat" az Országház vadásztermében.

67.o.

Székely László /szerk/: Budapesti zsebkalauz.
Bp. 1959.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

György K: A keleti vásár iparművészete. Magy. Iparművészet, 1921. 35-38 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár
Akt, rajz
Tanulmány, rajz
Tanulmányfej, rajz
" " "

Szent György Céh I. árverési kat.
1910. ápr. 11-12 l.

Körösfői Kriesch Aladár

MDK

Margitay Ernő cikke. Magyar Iparművészet, 1919. 50-52, 61-62 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

N.Szal. csop.kiáll. 192o.márc. 3. l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

N.Szal. csop.kiáll. 1920. márc. 2.l.

MDK

Kőrősfői Kriesch Aladár

Czakó Elemér: Az O.M.Kir.Iparművészeti Iskola évkönyve 1913-14. Bp. 1914.

M.D.K.

Körösfői K. Aladár

festő

272) Erdő

(csanád vm.)

Egyéb kártulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke.

Budapest, 1952.

17.e.

Körösfő i Krisch Aladár

festő

M.D.K.

597) Táj

Szamogym. Muz.

Egyéb köztulajdonból elvesztet műtárgyak jegyzéke.
Budapest 1952.

40 l.

MDK

Kriesch Aladár, festö

falfestményei a közmüvelödési palotában
a nemtelen pusztitás áldozatai lettek Marosvásárhelyt.

Lukács György: Trianoni vandalizmus.
Ev.k.KNT.1928. 1-6.1.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Kiállitási kritika

Müvészet 1966 nov.p.41.

.M.D.K.

Kösörfői Kriesch Aladár festő

Művével gyarapodott a Galéria állománya

Virágzó fák

Csengeryné Nagy Zsuzsa: A M. Nemzeti Galéria az 1957-58-as évben 198.l.

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA KÖZLEMÉNYEI II. Bp. 1960.

M.D.K.

Müvével gyarapodott a Galéria állománya

Csengeryné Nagy Zsuzsa: A Magyar Nemzeti Galéria az

KŐRÖSFŐI KRISCH Aladár festőművész. 1896-ban a milleneum alkalmával bizzák meg, hogy az egri megyeháza számára fesse meg Dobó István hősi védelmét ábrázoló festményét, amelyet 1901-ben készit el.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Kövöspöi Kirsch Aladár

Carmen, 1913, olaj-vászon, 105×60,5cm

Die Kunst der Jahrhundertwende, Ausstellung, István Király múzeum Közlemények, Serie D: Nr. 41. Székesfehérvár, 1965. 141.

Körösfői Kriesch Aladár

Kopjafák, 1904, gobelin.

Cassandra, 1904, gobelin.

Die Kunst der Jahrhundertwende.

Ausstellung: István király muzeum közleményei: Serie D, Nr. 41. Székesfehérvár, 1965 28 l.

mak

Körösfői Kriesch Aladár, Edvi Illés Aladár, Tulász Árpád festőművészek

részt vettek „Kalotaszeg" illusztrálásában

Téglás Gábor: Malonyai könyve a magyar nép művészetéről

Népmivelés 1907. 2. kötet. 563. l.

Mák

Körösfői Kriesch Aladár

illusztrációi, festményei Torockóról.
(Malonyai könyvében)

Teglás Gábor: A magyar Nép Művészete (2. kötet)
Népnevelés 1909. 4. évf. 363. l.

le: D. U.

KÖRÖSFŐI-KRIESCH Aladár festő és iparművész

(1863 – 1920)

1907. „A művészet forrása" falkép.

Művészettörténeti A B C Bp. 1961. 525, 552. l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Önarckép, temp.

Kövo 12. kiáll. 1920. okt. 8.-ssal.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár festőm.

+192o. jun. 17.

Kéve 12. kiáll. 192o. okt. N.Szal. 5. l.

MDK

Kőrösfaői-Kriesch Aladár

N.Szal. societaire-tag.

KÉVE 14. kiáll. N.Szal. 1923. márc.
4. l.

Kőrösfői Kriesch Aladár

Beck Ö Fülöp portréja (eml.)
szerepel a Beck emlékkiállításban
a Galeriában

D.1: Képzőművészet

Vigilia 1970 VII. sz. 488 old.

MDK

Kőrösfői - Kriesch Aladár, festő: 1863-1920.

Székely lovány. Vízfest.

Jelz. b. j.: K. A. Kőrösfő. 903.

Ernst Auv. aukció, XXV-XXV. - 30. l.

Kőrösfői Kriesch Aladár

részt vett az alábbi mü gyüjtésében és illusztrálásában.

Malonyay Dezső: A magyar nép müvészete. I.k. A kalotaszegi magyar nép müvészete. Bpé 1907.

Szőny (Komárom)

R.k.templom, egyetlen homlokza
lapos barokk sisakkal. Timpano
rekkel, volutás- vázás szélekk
ló füzérdíszes falpillérekkel.
szem angyalokkal, sarkokban né
va 1950-ben /. Figurális szósz
sz. vége. Mária mennybemenetel
ra, XVIII.sz. vége. Kehely Lak
Építtette Zichy Miklósné, Beré

/Komárom vármegye. MVE V. kp. t.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár, 1863-1920

Lószanatórium Levicóban, festm.

Ernst Múz. 51. aук. 1935. márc.

12 1.

MDK

Körösfői - Kriesch Aladár, festő; 1863-1920

Erdélyi templom. Vízfestm. -

Oláh leány. Szines rajz.

Őszi táj. Vázon.

Jelz. l. j.

Ernst Muz. aukciói, XXV - XXV. - 30. l.

M.D.K.

Körösi

Pogány és Tóth müvészek pályamüvét bemutatja a lap "A budapesti Szabadság-szobor pályatervei" cimmel.

A budapesti Kossuth-szobor pályázatra beküldött pályaterveiket szintén bemutatja a lap. Repr.-ők.

Magyar Salon, Bp. 1905. junius hó. 42. kötet 804-809. és 812-819. lap

MDK

Kriesch
tanulmánylap

Ernst Muz. 18. auk. 1921. dec.
56 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch A.

M. Nemz. Renaissance Társ. 2. auke. 1921.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár festőmüv. +192o.jun.17.

elhunyt tiszteletbeli művésztag

Kéva XX. kiáll. N. Szal. 1929. febr. 4 l.

MDK

tiszteletbeli tag

Kéve XX. kiáll. N.Szal. 1929. febr.
1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár, 1863-192o.

Aggastyán arcképe, sz.kréta
Parasztlány, olaj

Magy.Nemz.Remszánsz Társ. V.auk. Bp. 1923.
1.

Kőrösfői -Kriesch Aladár

Országut, szines kőnyomat

A XIX-XX. sz=zad magyar grafikája 1924. junius
Orsz.Magyar Szépm.Muzeum katalogusa 8 lap

Kőrösfői Kriesch Aladár

Éjjel az erdőn, szines kőnyomat

A XIX-XX. sz-zad magyar grafikája 1924. junius
Orsz.Magyar Szépm.Muzeum katalogusa 8 lap

Körösfő Kriesch Aladár M.D.K.

festő

A réteges aláfestő módnert ajánlja.

Z. Gáll György A festészet technológiája
Bp. 1954, 89

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár, 1863-192o.

Kalotaszegi menyecske, festm.

Ernst Múz. 55. aukc. 1937. ápr.
2o 1.

M. D. K.

Körösfői Kriesch Aladár festő

Méltatás

Dutka Mária: A gobelin és a grafika . . .

Magyar Nemzet, 1959. ápr. 10

4 l

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár, 1863-1920.

Kézimunkázó székely nő, vizf.

Árv. Közl. 1939. szept. 4.rk.sz. 91.sz.

23 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

N.Szal. vezetőségi tagja.

Tavaszi Szalon katalógusa, 1929. máj. 3 l.

tes, 3 ablak + íves kapu. XVIII. század.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár, 1863-192o

Kalotaszegi menyecske

Ernst Muz. 55. aukc. 1937. 2o 1.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár iparműrén
(Gödöllő)

1909. Szönyegekat terver

A debreceni iparmű, kiállításról, D. 1909. 9. l.

9

MDK

Kőrösfői /Kriesch/ Aladár festőmüv.

áll. nagy aranyérmet kapta

Iparmüv. Társulatból. Vállalkozók Közl.
1908. ápr. 29. 3 l.

Адресат /Kriesch/ Aladár festőművész.

Kit. nagy arányérmet kapta

Ipartmüv. Történelmi. Vallásosok Közt.
1908. évr. 29. 3 1.

MOK

Körösfői Kriesch Aladár
nevének említése

(1863-1920)

„Önarckép." Olaj vászonra.
49×42 cm. Vétel 1905. Ltsz 2644.

Csánky Dénes: A magyar festészet mesterei.
Miskolc 1943.
(Kiáll. kat).

11.l.15.l.

Krisch akadémiai festő M.D.K

„Albert Pozsony mab. kir. városnak hidjogot engedélyez 1439" c. vázlata nyomán élőképet játszottak a pozsonyi minházban 1897 máj. ban.

Emléklapok a pozsonyi koronázó emlék nobor teleplezésének ünnepére: Pozsony 1897

20

MDK

Kriesch Aladár, festő.

Tordai országgyűlés. 1896. Műbarátok köre
által alap. 1500 frtos ösztöndíj

Dobó István megvédi Eger várát a törö-
kök ellen. 1900. br. Forster f. Vaszary-díj.

OMKT.-Vánd. kiáll. 1910 szept. 8-dec. 27. ig.
Kitünt. műv. lajstr.-Hornyánszky V. kny. 65. l.

MDK

Kriesch Aladár MDK

Az Iparmüveszeti Társulat által a karácsonyi kiállitás előkészitésére kijelölt bizottság tagja.

Az Iparmüvészeti Társulat.
Mücsarnok.1901.14sz.2o7.1.

xxxxxxxxxxxxxxx

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár, 1863-1920.

Tót famunkások a Tátrában, of.

Árverési Közl. 1938. febr. 2.rk.

2o 1.

MDK

Kriesch Aladár

A fenési csata, II.Rákóczy György halála, of.

Képzőműv. Társ. kiáll. Arad, 1889.

3 l.

MDK

Kriesch Aladár

Önarcké p, temp.

Vásárlások a Képzőm. Társ. 19o5. kiáll.
Müvészet, 19o5. 4.sz. 278 l.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Körösfői és Belmonte megértése eredményeként 1907-ben alkották az első gödöllői gobelint:

"A jó kormányos"-t.

Komádi István: Az Iparmüvészeti Muzeum szecessziós gobelinjei a gödöllői müvésztelep tükrében. Ip.Müv.Muz. Evk. III-IV. 1960. 69-80.l.

74.1.

Körösfői Kriesch Aladár

"Cassandra"

"Családi Fészek"

Komádi István: Az Iparművészeti Múzeum szecessziós gobelinjei a gödöllői művésztelep tükrében. Ip.műv.Múz. Évk.III-IV. 1960. 69-80.l.

75.l.

Kőrősfői Kriesch Aladár

Körösfői gobelinja:

"Ádám és Éva"

szövés: Kovalszky Sarolt

Konádi István: Az Iparművészeti Múzeum szecessziós gobelinjei a gödöllői művésztelep tükrében. Ip.Műv.Múz. Évk.III-IV. 1960. 69-80.l.

76.l. Repr. u.o. 74.o. 4, kép.

Körösfői Kriesch Aladár MDK
gobelinjei:

"Vallomás"

"Itatás"

"Klytaimnesztra" /csak szinvázlata maradt fenn/

Festményei:

Az Országház freskó-sorozata.

"Boroszlói békekötés"

Komádi István: Az Iparművészeti Muzeum szecessziós gobelinjei a gödöllői művésztelep tükrében. Ip.müv.Muz. Évk.III-IV. 1960. 69-80.l.

76.l.

Krisch Abadán
festő

M.D.K.

Székely növendéke volt. — Miltatás.

Lyka Károly: Nagy magyarmesterek. Bp 1957.

46l.

M. D. M.

Kriesch Aladár festő

Halászat a Balatonon a 15. n. ban.

Halászat, Vadászat.

Darnay - Dornyai Béla: Képes ábrázolások a Balatonról s vidékéről. Balaton XXXVI. 1943, 18

Kriesch Aladár

MDK

Farkas Zoltán: Grafikusok, aquarell- és pasztellfestők a [illegible].Szal.-ban. VU 1911, 1[illegible]. sz. 252 l.

Nyergesujfalu (Komárom

R.k.templom, ~~egyetlen~~, homlokzati
oromfalon áll. Félkörives felső
Háromboltszakaszos, dongás hajó,
ív-alapu szentély és orgonakarzat
Antonio Gamba marmorantotól. Klass
XVIII. század. Két mellékoltár és
Épült 1720- 1770 között.

(Esztergom vármegye. MV és V. Bp. i. n.
ti Italiani in Ungheria. Roma, 1936

Körösfői Kriesch Aladár

Meghalt 1920 jun. 16-án.

Komádi István: Az Iparmüvészeti Muzeum szecessziós gobelinjei a gödöllői müvésztelep tükrében. Ip.müv.Muz. Évk. III-IV. 1960. 69-80.

80.1.

Körösfői Kiersch Aladár

MDK

Az első világháboru kitörése után egyedül ü maradt gödöllőn a szönyögszövő műhelyben. 1919ben a szövőüzem teljesen megállt.

Komádi István: Az Iparművészeti Múzeum szecessziós gobelinjei a gödöllői művésztelep tükrében. Ip.műv.Múz. Évk. III-IV. 1960. 69-80.

80.1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Körösfői gobelinja: "Kopjafa", melyet Frey Róza szőtt.

Komádi István: Az Iparművészeti Muzeum szecessziós gobelinjei a gödöllői művésztelep tükrében. Ip.müv.Múz. Évk. III-IV. 1960. 69-80.

76.l. Repr. u.o. 76.o. 6. kép.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

a Cennini Társ. tagja

Cennini Társ. 3. kiáll. N. Szal. 1926. 1.o.
febr.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár, festőm. + 1920.jun.17.

elhunyt tiszteletbeli müvésztag, KÉVE

KÉVE 14. kiáll. N.Szal. 1923. márc.

3. 1.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

freskói az Országház belső helységeiben.

Zakariás G. Sándor: Budapest. B. 1961.

108.1.

LDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Dénes J: Kőrösfői Kriesch A. Bp. 1939.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Székely szoba

Erdő széle

A székelyek aratnak

KMTárs. 1929. őszi kiáll. kat.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

gr. Vigyázó Sándorné kápolnája falá-
ról leverette fenti freskóit

Kriesch Aladár rákoskereszturi freskói. Magyar
Iparművészet 1903. 234.l.

Körösfői Kriesch Aladár
festőművész

Árverési csarnok aukció-kiállítása-
kiállítási helyiségében-képével szerepel.

Pesti Hirlap
1929 11.10

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár, 1863-1920.

Zách Klára története, vf.

Magy. rajz 500 éve. Szépm.Muz. kiáll. 1940. jan.

15 l.

MEK

Kőrösfői Kriesch Aladár, 1863-1920.

Női fej, temp.

Árverési Közl. 1937. 2.rk.sz. 81.sz. 29 l.

MDK

Körösfői-Kriesch Aladár, festő.
1863-1920.

A karácsonyfa alatt. Vászon
Jelezve.

Ernst Múz. aukciói 54. sz. - Kiáll. 1936 nov. 22-29.
Jegyz. 14. l.

MDK

Körösfői-Kriesch Aladár, festő.

2 db ol. festm.
2 db. kompera } sv. emmel

Ungerska Konstutställningen i Konstakademien
Stockholm, 1920 maj. - Grupp. 25. l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár, 1863-1920.

Tanulmány a Tordai országgyülés-hez, of.

Árv. Kőnl. 1937. 7.rk.sz. 84.sz. 23 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár, 1863-1920.

Carmen, of.

A tordai országgyülés, of.

Árv. Közl. 1937. 7.rk.sz. 84.sz. 23 l.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Erdélyi témáiban még itt-ott kifejezésre jutott a nemzeti ellenállás.

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX.században.Bp.1959.lo.l.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

1863-1920

Divatos szecesszionizmusa többnyire unalmat terjesztett.

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX.században.Bp.1959.9.l.

Körösfői Kriesh Aladár M.D.K.

festő

A gödöllői művésztelep egyik alapítója.

Kampis, hagy. műv. Bp. 1960 522

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, szobrász

pályamüvét közösen készitette Füredi Richárd és Lechner Jenövel. II.dijat nyert, bár erösen kerüli meg a feladatot.

Illusztr. 1001.1.

A Rákoczi-sirmlék. -Vasárnapi Újság.1909.40.sz.
56.évf. 999-1002.1.

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

A szecesszió képviselői között emlitve

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX. században.Bp.1959.4o.l.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festö
1863-1920

Napraforgók. Vászon.
Monogrammal és 1908. évszámmal jelezve.

gr. Almásy-Teleki Éva müv. int. /v. Ernst-Muz./
IX. Müvészeti aukció. 1942. máj. 10.-töl kiáll. 18.-án
Kat. 18.1. aukció

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár Bp.1863-1920 Bp.

Dobó István hősiesen visszaveri az Eger várát ostromló török sereget, 1552.

Az Egri Kaszinó kiáll. kat. Eger, 1924. aug. 13.1.

MDK

Kőrösfő Kriesch Aladár, 1863-1920.

Zách Klára története, sz.kréta és vf.

Önarckép, of.

Meseillusztráció, vf.

Ernst Muz. aukc. Árv.Közl. 1.rk.sz. 1939.jan.
35 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár festőm.

A művész felesége, repr. festm.

Genthon: A magy.festműv.tört. A Szépműv.könyve.
Bp.194o. 971 l.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár, 1863-192o

Fahordás, of.

ÁÁrv. Közl. 1936. febr. 1.rk.sz. 2o. 1.

MDK

2o Körösföi Aladár, festö

még egy tervet készitett Füredi Richárd szobrásszal.

A Rákóczi emlékmű tervpályázata.
Vállalkozók Közlönye. Bp.1909 okt. 6. 6.1.

lo.Körösföi K. Aladár, festö

Füredi Richárd, szobrásszal és Lechner Jenö épitésszel közösen tervezett.

A Rákóczi emlékmü tervpályázat.
Vállalkozók Közlönye. Bp.1909 okt. 6. 6.l.

MDK

Kőrösfői-Kries Akadár, 1863-1920

Férfi fejtanulmány, szin.kréta

Ernst Muz. 21. auke. 22 l.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festö

Munkában. Vizf.
Viterlások,csónakok. Vizf.

MK.Segéd.Műv.Kiáll. 1914 nov.-dec. Kat. 5.l.

Szépm.Muz.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festö

a Nemz.szal. societ.tagja.

A Magy.Akv.-ós Paszt.festök Egy.K.kiáll. 1923 Nov. Nemz.Szalon. Kat.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Az önarckép. Alkotás Művészház, 1923. márc.

lo 1.

Kőrösfői Kriesch Aladár, 1863–1920 MDK

Élet és halál

Himnusz a naphoz, temp.

Almásy-Teleki 7. aukc. 1941. okt.

43 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

N. Szal. őszi tárlat, 1921. szept.
2 l.

M. N. M.

KÖRÖSFŐI KRIESCH Aladár

1863–1920.

Szecska festő

A M. N. Galéria állagjegyzéke I. kötet.
Bp. 1959. 281–283 l.

Körösfői-Kriesch Aladár

Alkotása, a Szépmüv.Múz. grafikai szerzeményeinek kiállitásán.

Ujság, 931.V.30.

Körösfői-Kriesch Aladár

Alkotása, a Szépmův.Múz. grafikai szerzeményei-
nek kiállitásán.

Ujság,931.V.30.

Kőrösfői Krisch Aladár.

— **Elkótyavetyélik a marosvásárhelyi kulturpalota magyar mükincseit.** Bukaresti tudósitónk jelenti: A marosvásárhelyi gyönyörü kulturpalotából *Dandea* román polgármester eltávolittatta mindazokat a szobrokat, reliefeket és festményeket, amelyek a magyar történelemmel valamilyen vonatkozásban álltak. Ilyen volt Kossuth, Deák Ferenc, Rákóczi Ferenc és Ferenc József király müvészi értékü arcképe, továbbá *Kőrösfői Krisch* Aladárnak a homlokzaton elhelyezett gyönyörü zománcozott reliefje tizenhét alakkal. A városi tanács most elhatározta, hogy ezeket a müemlékeket elárverezteti és junius 17-ére ki is tüzte az árverést. Hogy a magyar mükincseket hogyan becsüli meg a román uralom, elég rámutatni, hogy az 1912-ben ötvennégyezer aranykoronába került — tehát több mint kétmillió mai lei képviselő — Kőrösfői Krisch-féle relief kikiáltási ára százezer lei. A mükincsek egyrészét, igy *Strobl* Aladár több mellszobrát, a városi képtárban fogják elhelyezni, ezek nem kerülnek árverésre.

Magyarság. 1924. jún. 2.

2

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Balló Ede

Mücsarnok 1941 Arcképtanulmány

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Balló Edéről festett portréja, a Szépműv.Múz.-ban rend.kiállitáson.

Az Est.

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Alkotásával szerepelt a magy. művészképmások kiállitásán a Szépmüv. Múz.-ban.

Ujság, 931. V. 6.

MDK

Kriesch Aladár

M. egymázmüv. kiáll. N.Szal. 1941.II.

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Önarcképe, a művészképmások kiállitásán a Szépmüv.Múz.-ban.

M.O. 931.V.6.

Körösfői Kriesch Aladár

Műcsarnok reprezentatív kiállításain asszonyarcképével szerepelt.

B.H. 932.II.21.

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Balló Edéről készitett képmása, a magy.művészképmások kiállitásán a Szépmüv.Múz.-ban.

P.H.931.V.6.

Körösfői – Krisch Aladár

Műcsarnok kiállításain: "A magyar művészet 1850-től – 1932-ig" neve szerepel

NM 932.II.21.

Körösfői Kriesch Aladár

és Belányi Viktor hivták életre a magyarországi gobelinszövést, csak néhány évtizedes multtal bír.

(Textilipari Fogl. Gobelinszövő Műhely kiáll. - a).

(Kézdi): Magyar gobelinek a Neuv. Szalon kiállításán.

P. H. 931. X. 11.

Kőrösfői Kriesch Aladár

— **Kiállítások.** *A Munkácsy Céh kiállítása*, mely a jövő hónap 3-án nyilik meg az Ernst-Muzeumban, be fogja mutatni a Munkácsy Céh sorsjátéka számára megvásárolt és a kiállitáson megvásárlandó festményeket és szobrokat. A Munkácsy Céh sorsjátéka iránt megnyilatkozó nagy érdeklődés folytán a Munkácsy Céh remélhetőleg abban a helyzetben lesz, hogy szükséget szenvedő tagjait hathatósan támogathatja jelentős vásárlásokkal. Az egypengős sorsjegyek minden kiállitó-helyiségben, trafikokban és a főelárusitó helyen (Báthory-u. 20) kaphatók.

A *„Céhbeliek"* reprezentativ kiállitásának előkészitési munkálatai már megkezdődtek a Nemzeti Szalonban. A tárlatot *Kőrösfői Kriesch Aladár* emlékének szentelik és azon az összes céhtársak részt vesznek. A kiállitásra szánt művek beküldésének határideje csütörtökön, március 10-én délben járt le. Az ünnepélyes megnyitás vasárnap lesz.

Az *Ernst-muzeumnak* a Nagymező-utca 8. számu házban levő helyiségeiben vasárnap nyilik meg az uj csoportkiállitás.

P.H. 932. III

P.H. 932. III

Kčrnetčí Krtsch Jiadčr

P.H. čpz. III. 11.

Kőrösfői Kriesch Aladár

— **Körösfői Kriesch Aladár emlékezete.** A *Céhbeliek* magyar képzőművészek társasága évek előtt mozgalmat inditott nagynevü alapitója *Körösfői Kriesch* Aladár festőművész emlékének megörökitése érdekében. Budapest székesfőváros támogatásával a kegyeletes idea most a megvalósulás stádiumába jutott, amennyiben *Moiret* Ödön szobrászművész már elkészitette az elhunyt mester siremlékét, amelyet a farkasréti temetőben november 16-án lepleznek le. A nagy mester ismeretlen müveiből egyébként január hónapban emlékkiállitást is rendeznek a *Céhbeliek* jövő évi kiállitása alkalmából.

N.U. 930.X.15.

Kőrösfői Kriesch Aladár

— Vasárnap leplezik le Körösfői-Kriesch Aladár siremlékét. A Céhbeliek Magyar Képzőművészek Társasága november 16-án délelőtt háromnegyed 10 órakor leplezi le a farkasréti temetőben első nagynevü elnökének, néhai *Körösfői-Kriesch* Aladár festőművésznek *Moiret* Ödön szobrászmüvész által készitett siremlékét.

N.U.930.XI.14.

Körősfői Kriesch Aladár

P.H. 930.XI.18.

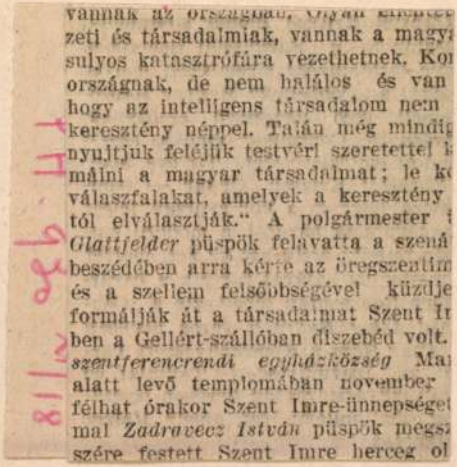

vannak az országban, olyan ellentet
zeti és társadalmiak, vannak a magy
sulyos katasztrófára vezethetnek. Ko
országnak, de nem halálos és van
hogy az intelligens társadalom nem
keresztény néppel. Talán még mindig
nyujtjuk feléjük testvéri szeretettel k
málni a magyar társadalmat; le k
válaszfalakat, amelyek a keresztény
tól elválasztják." A polgármester
Glattfelder püspök felavatta a szená
beszédében arra kérte az öregszentim
és a szellem felsőbbségével küzdje
formálják át a társadalmat Szent I
ben a Gellért-szállóban diszebéd volt.
szentferencrendi egyházközség Ma
alatt levő templomában november
félhat órakor Szent Imre-ünnepséget
mal *Zadravecz István* püspök megs
szére festett Szent Imre herceg ol

P.H. 930 XI 18

Kőrösfői Kriesch Aladár

Budavára visszavétele. A székes főváros képzőművészeti bizottsága elhatározta, hogy megfesteti Budavárának a szabadságharcban történt visszavételét. A bizottság a maga kebeléből a következőket küldi ki: Wagner Géza, ~~Benczur Gyula~~, Stróbl Alajos; a tanács részéről kiküldendő tagokul pedig ajánlja Székely Bertalant. ~~K. Lippich Elekt~~, Kriesch Aladárt és ~~Feszty Árpádot~~. A tanács három pályadijat állapitott meg: a legjobb s egyuttal kivitelre is alkalmas műnek pályadija 5000, a másodiknak 3000, a harmadiknak 2000 korona. A pályázó a pályaművel együtt köteles a festmény végleges elkészitésének árát is irásban beadni. A nemrég lezárt nyilvános pályázatra 11 pályamű érkezett kilenc szerzőtől. A művészek közül hárman: Hegedüs László, ~~Dudits Andor~~, Márk Lajos (két pályaművel) a Műcsarnokba küldték munkáikat s ott vette át a főváros képviseletében dr. Friedrich fogalmazó. A többiek: Pataky László (két művel), ~~Belloni László~~, ~~Aeél Zsigmond~~, ~~Gulyás Károly~~, Krutsay Ferenc a városházára küldték a pályaműveket s ugyanoda küldte Miskolcról is egy ~~Glock I.~~ nevü főhadnagy a vázlatát.

Művészet Magyarország 1904. okt. 15.

LA MORALE DES BRIGANDS (K. GIDAY) 241
A LA BIOGRAPHIE DE BOCSKAI (B. MOLNÁR) 250
LA PREMIERE GUERRE DE DALMATIE (J. SALÁNKI) 253

HISTOIRE LITTÉRAIRE:

LA LITTÉRATURE EN PROSE DU SUD AUX ÉTATS-UNIS (J. REMÉNYI) 233

HISTOIRE DE L'ART:

HISTOIRE DE LA XYLOGRAPHIE EN HONGRIE (E. TÓTH) 247

HISTOIRE DE LA MUSIQUE:

TCHAÏKOWSKI (R. BOROS) 255

Városi nyomda, Debrecen. 1940—2301.

Magyar gobelinek a Nemzeti Szalon kiállításán.

A gobelin tudvalévőleg a kézzel való *képszövés* művészibb fajtája. Ebben különbözik a géppel szőtt fali kárpitoktól. Anyaga gyapju, de később len, selyem, ezüst és aranyszálakat is szőttek bele, hogy művészi hatását fokozzák. A képszövést már az ókori kulturák is ösmerték, de ezekből alig néhány foszlány maradt meg a mai időkig.

A XIII-ik században különösen föllendül a képszövés, melynek pompás darabjaival a székesegyházakat, a királyi palotákat, a városházák dísztermeit ékesitik, a XIV-ik században már Franciaországé a vezérszerep és Párizs, Arras, Brüsszel versenyez az elsőségért. A gobelin-szó is a párizsi, XV-ik századbeli *Gobelin Jean* nevétől ered, elismerésül az ő kitünő képszövőműhelyéről. Franciaország mellett Németalföld, majd Olasz-, Spanyol- és Németország képszövő művészete fejlődik szédületesen. A szőnyegek terveit a legnagyobb mesterek készitik. X. Leó pápa *Raffaelnél* rendeli meg szőnyeg-kartonjait, *Rubens* is pompás kartonokat fest, a rococo-festők közül pedig *Boucher* a legpazarabb dekorativ terveket szöveti meg, sőt a spanyol *Goya* is készit népies tárgyu kartonokat. A technikai tökéletességet jellemzi az, hogy a XVII-ik században már 14 ezer szinnel dolgoznak egyes szövőmesterek.

Mindezt dióhéjban el kellett mondani, hogy jobban megérthessük annak a gobelinkiállitásnak jelentőségét, mely most nyilik meg a *Nemzeti Szalonban.*

A magyarországi gobelinszövés ugyanis alig néhány évtizedes multtal bir s tulajdonképpen Gödöllön *Körösfői-Kriesch Aladár* és *Belányi Viktor* hivták életre. Szinte észrevétlenül fejlődött ebből a szerény keretből az a kitünő képszövőműhely, melyet a Székesfővárosi Iparrajziskola kitünő vezetője, *Ágotai Lajos* kormányfőtanácsos, *Kóródy György* épitészmérnök közreműködésével, 1927-ben *„Textilipari Foglalkoztató Gobelinszövő Műhely"* cimen létesitett.

A mostani kiállitás ennek a műhelynek eddig elért eredményeit állitja elénk. S hogy ez az eredmény nagyszerü, azt nemcsak a bemutatott anyag, de a külföldi megrendelések is igazolják.

A nagy teremben mindjárt két pompás, eredeti brüsszeli gobelin arról is tanuskodik, hogy ez a műhely csodálatos művészettel restaurált két gobelinrongyot. *Bárczy István* volt polgármestert dicséri ez a vásárlás, az ő müértő szeme megértette azok becsét a ma, a restaurálás után, teljes élvezettel

gyönyörködhetünk a Rubens mester által tervezett „Amor Divinus“ és „Ábrahám és Melchizedek“ találkozása“ c. nagy gobelinekben.

De maga a műhely is szőtt régi mesterek művei után remekbe készült gobelineket. Ilyen a Van Dyck után szőtt „Sámson és Delila“, — a Boucher után szőtt idyll, — a baseli, müncheni, nürnbergi muzeumok és a párizsi Musée Cluy fali gobelinjeinek utánzatai. Szép eredeti gobelineket látunk *Belányi Viktortól* („Mardochai a nép közt“, a „Csata“, — a „Táborozás“, — a „Sólyomvadászat“), meleg tónusu tájképes verdüröket *Kórody Györgytől*. Ugyancsak ettől a mestertől egész sereg Kilim-hatásu faliszőnyeget, a legmodernebb izlés szellemében.

Igen gazdag a kiállitás *gobelines butorokban*. Ezek közt legszebb a főváros cimerével diszitett polgármesteri karosszék s a XVI. Lajos stilusában szőtt szalongarnitura. Nagy választékban látunk *csomózott* szőnyegeket *Megyer-Meyer Antal, Örkényi István, Lakatos Arthur, Szathmáry István, Dex Ferenc* tervei és keleti minták után készitve.

A Székesfővárosi Iparrajziskola magas művészi szinvonalát hirdeti az a kisebb kollekció is, melyet egy vitrinben mutat be. Itt az egyházművészetet a *Bendheim Artur* által tervezett igen szép kehely és szenségtartó, azután *Vértes* tanár kerámiái, *Legát Albert* könyvkötései és *Lakatos* textiljei képviselik.

Az egész kiállitás első nagy sikerét jelenti a magyar gobelinszövő művészetnek.

(Kézdi.)

P. H. 931. X. 11

vidám

A kávéházb
zük magunk
pompázó, h
szerü, mode
Világítsuk a
gazdaságos

TUNG

GYÖN

Kőrösfői Kriesch

P.H. 935. IV. 28.

Két kiállítás.

A Majovszky-gyüjtemény a Szépművészeti Muzeumban.

Más, nálunknál boldogabb népek minden fáradság és áldozat nélkül jutottak az emberi kultura nagy alkotásainak, a művészet halhatatlan remekműveinek birtokába. A franciáknak a nagy királyok és Napoleon, a németeknek a sok fejedelmi ház, az osztrákoknak a dinasztia gyüjtötte és hagyta örökül azokat a kincseket, amelyek muzeumaikat világhiressé teszik. Ha azonban nekünk, magyaroknak, a mult században nincsenek mecénási hajlamu arisztokratáink, később pedig áldozatkész és nagyszerü polgáraink, akik gyüjtői munkájuk eredményét a nemzetre hagyományozzák, akkor ma aligha dicsekedhetnénk olyan állami gyüjteményekkel, amilyenekkel — Istennek és nekik hála! — joggal dicsekedhetünk. Éppen ez különbözteti meg azután a külföldi műgyüjtőt is a magyartól. *A külföldi majdnem mindig magának és örököseinek gyüjt, a magyar gyüjtő, majdnem kivétel nélkül, nemzetének.* Mintahogy *Majovszky Pál* is tette, ez a kiváló izlésü, nagytudásu és célkitüzésében oly előkelő gyüjtőnk, akinek a *Szépművészeti Muzeumnak* ajándékozott gyüjteményét most látjuk először teljes gazdagságában.

A Majovszky-gyüjtemény nélkül örökre hézagos maradt volna Szépművészeti Muzeumunk anyaga, amely azonban, ezzel a gyüjteménnyel gazdagodva és kiteljesedve, Európa legelőkelőbb muzeumainak sorába lép. A XIX. század festészetének alig képzelhető el tisztább és teljesebb keresztmetszete, mint az, ahogy itt — az összes nagy mesterek kézjegyét viselő vázlatok, tanulmányok, grafikák képében — feltárul előttünk. És ha meggondoljuk, hogy állami és magángyüjteményeinkben, például a cinquecento, sokkal erősebben képviselve van, mint a XIX. század francia festészete, akkor megértjük, mit jelent a Szépművészeti Muzeumnak ez az egyébként is felbecsülhetetlen értékü gyüjtemény.

De *Majovszkynak* nemcsak arra volt gondja, hogy gyüjteményében kifejeződjék a korszak, amely felé gyüjtői szenvedélye és müélvezői áhitata fordult, hanem legalább ilyen mértékben arra is törekedett, hogy az egyes mesterek méltóképpen szóljanak önmagukért és önmagukról. A Majovszky-gyüjtemény darabjai *nem müteremforgácsok*, amelyeket legfeljebb a kézjegy avat kincsekké, hanem nagy mestereknek olyan munkái, amelyek kicsinységükben is nagyok, vázlatosságukban is teljesek, mindenekelőtt pedig: maradéktalanul kifejezik az illető művész egyéniségét.

Az *angolok* csoportjában — például — valóságos kis chef d'oeuvreket látunk: *Gainsborough, Bonington, Burne Jones, D. G. Rossetti* (Swinburne hires arcképe!), *Whistler, Brangwyn* kezétől.

De az igazi, a mindent elhomályositó élmény a *franciák* csoportja, amely *Ingres*-nek egy olyan rajzával kezdődik, amelyért a Louvre is megirigyelhet bennünket, nem is szólva *Delacroix* egyik leghiresebb szinvázlatáról. És micsoda gazdagságban vonul fel *Constantin Guys*, a második császárságnak ez a ragyogóan szellemes művésze, mellette *Gavarni*, egy felejthetetlen krétarajzzal, *Daumier, Corot, Millet, Courbet*, — a XIX. század francia festészetének hőskora. Azután az impresszionisták, egytől-egyig reprezentáns kis remekművekkel. *Manet* például három olyan vázlattal szerepel, amelynél többet a párizsi Moreau-gyüjtemény, vagy a Louvre sem árulhat el erről a csodálatos mesterről, de itt vannak mellette *Renoir, Degas, Pissarro, Bonuard, Sisley* is, sőt *Gauguin, Cézanne, Van Gogh* és *Signac*, majd a XX. század nagyjai közül *Rodin, Maillol, Bourdelle*, a szobrászok, egy-egy remek rajztanulmánnyal, *Steinlen, Forain*, még a nemrég elhunyt nagyszerü *Pascin* is.

Aztán a németek: *Ludwig Richter, Schwind, Menzel, Böcklin, Liebermann*, végül a magyarok: *Munkácsy, Lotz, Kőrösfői Kriesch, Vadász Miklós* és elsősorban *Rippl-Rónai*, akiről talán csak ebben a környezetben derül ki igazán, mennyire kongeniális lángelme volt a legnagyobb franciákkal

A nemzet hálával hódolhat Majovszky Pálnak ezért a páratlan ajándékért, amelyet dr. *Hoffmann Edit* kitünő tudása gyüjteményből muzeummá rendezett. Olyan muzeummá, amely valósággal eleven életet él.

Csoportkiállitás az Ernst-Muzeumban

Az *Ernst Muzeum* uj művészt avat, *Ámos Imrét*. Ez a fiatal festő azok közül való, akiknek mondanivalóit és kifejezési eszközeit vagy megérzi az ember, vagy nem, mint a zenét. Hiszen végeredményében az ő pikturáját is lehet szárazon elemezni, elmondhatja az ember, hogy kifinomultan egyszerü formavilága Bonnarddal, Rippl-Rónaival, lirája Gulácsyval, szinskálája Derkovitssal tart rokonságot, de ezek csak szavak és adatok, amelyek alig árulnak el valamit erről az érdekes művészről. Festményei szinbe álmodott költemények, egy érzékeny és mélabús lélek látomásai, amelyek mintha éppen csak annyit akarnának elmondani az életről, amennyit az álmok, különös és tudatalatti összefüggésekben. De Ámosnál ez egy pillanatig sem jelenti a festői, dologi anarchiát, ezeket a látomásokat egy fegyelmezett kéz, müvelt szem, csiszolt izlés, egy jól megalapozott festőiség rögziti le. Bizonyos, hogy olyan uj ismeretség, amelyet megjegyez és figyelemmel kisér az ember. A másik festő *Remsey Jenő*, akinek különös fénytörésü, szinte prizmán át látott festői világánál sokkal igazabbak, tehát erősebbek is azok a tájai, amelyeken a természet egy fájdalmas lélek tükrében jelenik meg előttünk. *Patai Mihály* finom, bravuros fametszetei és *Redő Ferenc* erőteljes linoleummetszetei egészitik ki a kiállitást.

Fóthy János.

xpresszel visszatérnek hazájukba.

Az angol képviselők a legnagyobb elragadtatás hangján beszélnek Budapest szépségeiről és minden a legteljesebb rokonszenvet ébresztette bennük. Bizonyos, hogy budapesti tartózkodásuk a legszebb élmény marad számukra.

A bonyhádi magyarellenes izgatás Tolna vármegye közgyülésén.

Szekszárd, ápr. 27. *(A Pesti Hirlap tudósitójától.)* *Perczel Béla*, Tolna vármegye alispánja, a tavaszi megyegyülés elé terjesztett jelentésében igen elitélő hangon emlékezett meg azokról a szomoru tünetekről, amelyeket a bonyhádi választókerületben a legutóbb tezajlott képviselőválasztások alkalmával a helyi hatóságoknak tapasztalniok kellett. Bonyhádon — állapitja meg a jelentés — a választási harc során minden kétséget kizáró módon kitünt, hogy az a munka, amelyet a magyarországi német Népmüvelési Egyesület kiküldöttei Bonyhádon és környékén végeztek a németajku lakosság körében „kulturaterjesztés" cimén, tulajdonkép nem volt más, mint *céltudatos politikai szervezkedés.* Ennek a szervezkedésnek az eredménye volt, hogy *a lakosság nagy részét olyan tévszemekkel fertőzték meg, amelyek a magyar államszme iránti hüség alapjait renditették meg lelkükben.*

A jelentés további részében az alispán ünnepélyesen óvást emel az ellen, hogy a német nemzetiségi kisebbség jogos kulturcéljainak elérésére a vármegye területén olyan módon folytassák az agitációt, amely *a magyar állami egység megbontására és az egyetemes magyar erők megbolygatására alkalmas.* A vármegyei közigazgatás elsőrendü feladatául tüzte ki, hogy a hazai magyarság és németség, amely hosszu évszázadokon át békés zavartalanságban munkálkodott együtt a haza javára, továbbra is nyugodtan dolgozhassék és *megakadályozza azt, hogy idegen agitátorok megbontsák az egyetértést.* Ennek a feladatnak az elérésére ott, ahol a jó szó nem használ, *kényszereszközök alkalmazásától sem fog visszariadni.*

Az alispáni jelentést a megyegyülés egyhangu helyesléssel vette tudomásul.

Nem feleltem. Buba összevonta kitépett szemöldökének a romjait:

— Irja meg az ajáló-levelet annak a kisánynak. Akkor megmondom, mit akart maga mondani.

Megirtam az ajáló-levelet. Nem ezért, hanem azért, mert az első percben is tudtam már, hogy meg fogom irni. Megirtam, azzal a titkos reménykedéssel, hogy úgy is hiába irom, a lány csunya és tehetségtelen, ahogy hiába irnám akkor is, ha szép és tehetséges volna. A nagyságos asszony eltette a levelet a kézitáskájába. Ugyanakkor és ugyanonnan előszedte a szájpirositóját és gondosan megigazitotta szájvonalát. Eszembe jutott hogy egyszer megcsókolt. Talán neki is eszébe jutott. Elmosolyodott.

— Azt akarta mondani, hogy ha azzal jött volna magához, hogy én szerettem magát vagy azzal, hogy szerettük egymást, boldogan megtenné, amire kérem. De mivel csak maga szeretett engem, én pedig nem szerettem magát, ennélfogva . . . De elszégyelte magát és nem mondta ki. Mert rögtön ráeszmélt arra, hogy ez kicsinyes, butaság. Honnan tudja, hogy nem szeretem?

— Bevallotta.

— Azt is bevallottam, hogy szeretem. Honnan tudja, mikor hazudtam? Mit tudja egy asszony, hogy mikor hazudik és mikor mond igazat? A dolog nem olyan egyszerü, ahogy maguk azamár férfiak képzelik. Maguk beérik azzal, hogy halóporában is gyülöljék azt az asszonyt, akit nem tudtak meggyőzni arról, hogy semmi sem olyan fontos, mint az, hogy nekik ajándékozza magát. Honnan tudja, hogy nem maga fontotta el valahol a dolgot? Talán ha egy félévig vár még, egy hónapig, öt percig . . . honnan tudja, hogy jókor hagyta abba?

14. JENDRASSIK JENŐ. DINNYESZÜRETKOR.

13. KRIESCH ALADÁR. TANULMÁNYFEJ.

Képzőműv. Társ. 1897/98.
Téli kiáll.

Kriesch Aladár

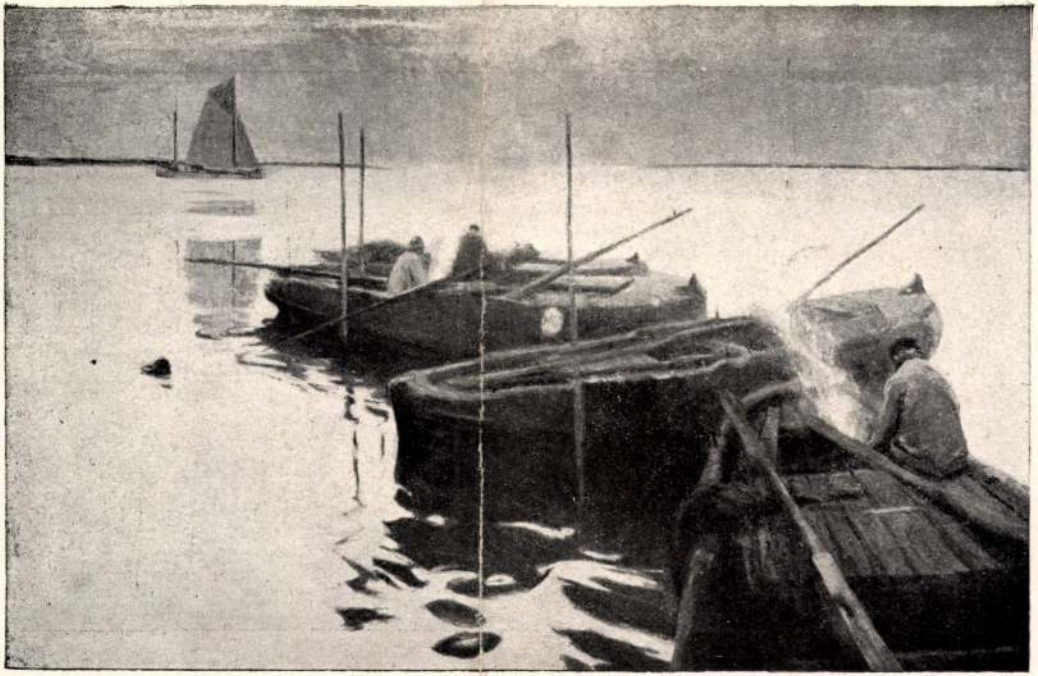

40. Baertsoen Albert. Est az Escaut-n.

41. Kriesch Aladár. boroszlói békekötés.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Hajdubiharmegyei Népujság

1965 DEC 25
1021

Parlamenti séta
CS. BALOGH JÓZSEFNÉVAL

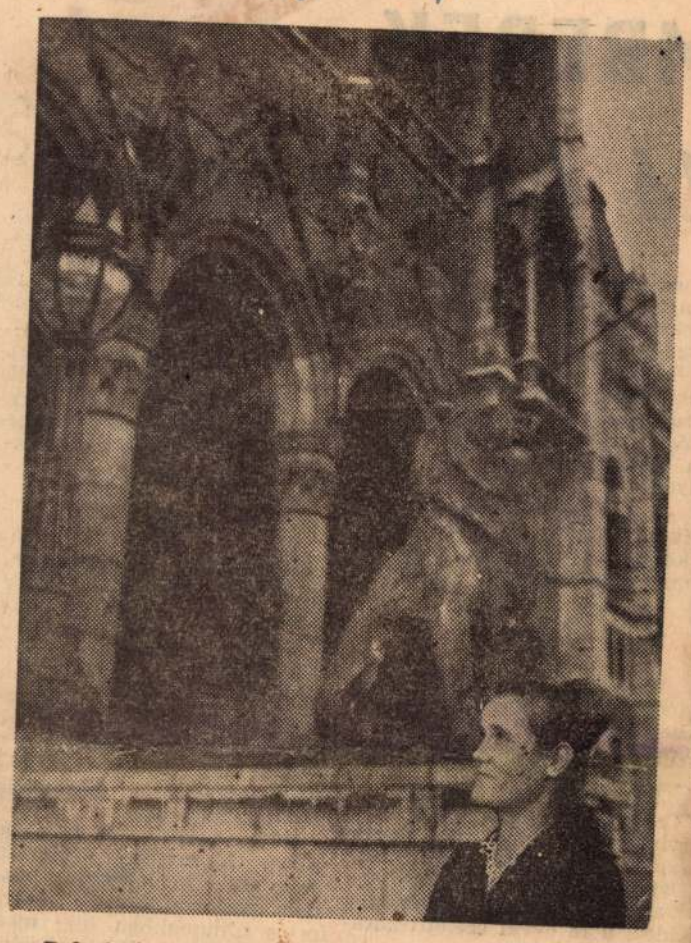

Baloghné a Parlament előtt
(MTI Foto — Patkó Klára felvétele)

Szünet van. Felfedező körútra indulok a Parlamentben. A nőkongresszus előtti izgalom, a reggeli sietség, a délelőtti egymás után zajló események miatt nem volt időm szinte még szét sem nézni. Pedig az Országház olyan épületünk, amelyet nem lehet eléggé megnézni, mindig tartogat valami felfedezni valót, valami újat és meglepőt.

A kongresszusi teremből kiáradó asszonytömeg hamar szétoszlik a folyosókon, társalgókban. Van, aki a beszámolót, a hozzászólásokat vitatja, van aki, mint jómagam is, csodálni indul.

A kongresszusi társalgóterem gótikus ívei, gazdagon díszített oszlopai között 32 szobor. Különböző foglalkozásokat ábrázolnak. Találgatom melyik mi lehet, mikor megyei csoportunkból mellém lép Cs. Balogh Józsefné.

— Sokszor volt már itt? — kérdezi.

— Néhányszor. De alig ismerek még valakit. Iskolás-koromban ugyan végigvezettek, sok érdekes dolgot elmondtak, de ezt a hatalmas épületet napok alatt sem lehet teljesen megismerni. Arra még emlékszem, az idegenvezető ismertetőjéből, hogy 1885-ben kezdték el építeni és ezer ember 17 éven keresztül dolgozott rajta. Harminchétmillió aranykoronába került annak idején, de nagyon sokat költött rá a mi államunk is. Sok bombatalálat, belövés érte a háború alatt, csak a kupolát hat esztendőbe tellett rendbehozni. És tudja hány óra van az épületben? Százötven!

A keskeny, fiatalos arcú kontyos asszonyka, aki férjével és két gyermekével a magyarhomorogi Új Élet Termelőszövetkezetben dolgozik, olyan figyelemmel hallgatja szavaimat, mint kisdiákok a tanítóét.

— Meséljen még. Hadd menjek magával — kérlel —, én még sohasem voltam itt. Szeretnék mindent megtudni, meglátni, hogy elmesélhessem az otthoniaknak. Nagy szó ám, hogy egy magamfajta egyszerű asszony bejuthat ebbe a csodálatosan szép épületbe. Amikor megkaptam a kongresszusi meghívót, bevallom az volt az első gondolatom: a Parlamentbe megyek! Nagyon boldog és büszke voltam. Tudtam, hogy gyönyörű szép, de hogy ennyire, ezt mégsem tudtam elképzelni.

Ezután már együtt találgatjuk, melyik a juhász, a zenész, a költő, a földműves, a kereskedő, a vetni készülő parasztasszony. De a többi teremben mi lesz? — villan az agyamba. S ekkor jövök rá, milyen keveset tudok én is a Parlamentről. A sors egy prospektusárus képében segítségemre siet. Gyorsan megvásárolom az országházi kalauzt. E „puska" segítségével már bizonyára végig tudom majd kalauzolni az érdeklődő asszonykát — gondolom magamban.

Úgy döntünk, lemegyünk a bejárathoz, hogy az elején kezdjük a sétát. Az épület kívülről is élő történelemkönyv, homlokzatán a kőcsipkés tornyok között levő kilenc-ven király, fejedelem szobrával. A márvány falburkolatú csarnok puha, bordó velúrszőnyeggel borított lépcsőin megyünk felfelé. Eszembe jut még néhány érdekesség:

— Húsz kilométer hosszú az összes lépcsőfok és ha minden szőnyeget lefektetnénk, végig érne az egész Népköztársaság útján. Az aranyozásra 44 kiló aranyat használtak fel. Huszonhét kapu van, tíz udvar és 115 terem. Elkészülése idején az Országház volt a világ leghatalmasabb épülete. Három és fél katasztrális holdon fekszik. — A többit már kénytelen vagyok a prospektusból lesni. — Negyvenmillió nagyméretű téglát építettek be, amely 240 hatemeletes vasbeton pillérvázas ház anyagának felel meg. Huszonnyolc lépcsőháza van.

Közben megnézzük a csodálatos épület tervezőjének, Steindl Imrének bronz mellszobrát, amelyet Strobl Alajos készített, majd a keresztboltozatokat díszítő három Lotz-képet; a Törvényhozást, a Magyarország dicsőítését és az Angyalos címert.

Felérünk a 16-szögű impozáns kupolacsarnokba. Lenyűgözően szép. Cs. Balogh Józsefnével együtt csak állunk és ámulunk. A nap aranyló sugarai besütnek a kupola színes üvegablakain. A ragyogó fény a szivárvány száz színével verődik vissza az aranyozott falakról, a csipkézett páholysorról. A csillogó-villogó csillárban megszámlálhatatlan lámpakörte.

Micsoda fényesség lehet, ha ezt mind felgyújtják — mondja Baloghné, szemében a csodálat fényével, majd gyermekes örömmel, a felismerés büszke boldogságával mutatja Magyarország királyai közül Hunyadi Mátyás szobrát.

Szinte nem lehet innen elmenni. A sok gyönyörűség földhöz szegzi az embert.

— Ha ezt látnák a gyerekek — sóhajt fel mellettem Baloghné —, hiába fogom én elmondani, ezt látni kell. A kislányom, a legkisebb, az iskolával volt már fenn Pesten, és nagy lelkesedéssel mesélte, hogy látta kívülről a gyönyörű Országházat. De belülről is meg kell látniuk.

Rákóczi márványba vésett emlékiratához érünk. Csendesen olvassuk megható szép szavait. Aztán megszólal útitársam:

— De régen volt, amikor én erről tanultam. Most elhatároztam, beiratkozom a hetedik osztályba. Az uram nem hagy békén, ne maradjak le én sem, ő már a nyolcadikkal is végzett. Nem olyan nagy dolog az, mondta, te is meg tudod csinálni. Hát megpróbálom. Szerettem tanulni, különösen a történelmet. Sok mindenre emlékszem még.

Bekukkantunk az úgynevezett Vadászterembe is, ahol a fogadásokat, értekezleteket, díszvacsorákat rendezik. A pincérek a nőkongresszus részvevőinek terítenek éppen. Megnézzük a két hatalmas festményt: Attila és Buda mátrai bölényvadászatát (erről kapta a terem is a nevét) és a Halászat a Balatonont, Kőrösfői Kriesch Aladár képeit. Aztán az ablakból egy pillantást vetünk az alattunk hömpölygő Dunára, a szemközt emelkedő Várra.

— Nem is lehet a világon szebb város Budapestnél! Sajnos soha nem volt időm feljönni és nyugodtan szétnézni. És ezt vajon meddig szőtték? — kérdezi mindenre kíváncsi társam a Gobelin-terembe érve.

A könyvecskéből megkeresem a választ: az élénk színekben pompázó gobelin falszőnyeget, amely a pusztaszeri első nemzetgyűlésen ábrázolja Árpád fejedelmet, amint éppen vezérei körében küldöttséget fogad, harminc szövőnő készítette három hosszú esztendőn keresztül Rudnay Gyula kartonja után.

Egy szünet bizony hamar elröpül. Megszólal a kongresszusi csengő.

— A következő szünetben folytassuk — búcsúzik Cs. Balogh Józsefné, s mire legközelebb a tömegben kisodródom, már türelmetlenül vár.

Még megnézzük a kongresszusi társalgóterem tükörképét, a képviselőházi társalgótermet, amelyet szintén különböző foglalkozási ágakat ábrázoló szobrokkal díszítettek. Érdekesség, hogy a középkori építőművészetet jelképező szobor Steindl Imrét ábrázolja.

A többi termet könyvvel a kezünkben, a miskolci ifj. Papp Imre és felesége mindenki által megcsodált gyufaországháza segítségével képzeletben járjuk be: a képviselőházi üléstermet, amelynek padjaiban a nép által megválasztott 340 képviselő foglal helyet, akik a közös ügy mind jobb és teljesebb szolgálatán, országunk, népünk boldogabb életén munkálkodnak.

A miniatűr Országházon keressük meg az Elnöki Tanács elnökének dolgozószobáját, a Munkácsy Mihály Honfoglalás című képéről elnevezett Munkácsy-termet, ahol a követek átadják megbízóleveleiket, és az elnöki nagyvárót, a Nándorfehérvári termet, amelyet Udvary Géza két képe, Hunyadi János nándorfehérvári győzelme és Kossuth Lajos az 1848-as szabadságharc vezéralakjaival című alkotása díszíti.

Aztán visszatérünk a gyűlésterembe. A látottaktól és az egésznapi figyeléstől kicsit megfáradva ülünk egymás mellett. A szünet még tart, alig van bent valaki.

— Erről majd mit meséljek? — kérdezi Cs. Baloghné, aki még mindig nem fáradt el a sok élménytől, de az is lehet, hogy a lelkesedés, a tudni akarás legyőzte fáradtságát.

Nézzük a füzetecskét: a népköztársaság címere mellett a különböző uralkodó házak címerei sorakoznak. A jobbra levő festmény II. Endrét ábrázolja, amint 1222-ben Székesfehérváron kihirdeti az Aranybullát. Bal oldalt a pozsonyi országgyűlés, ahol a magyar rendek képviselői élet üket és vérüket felajánlották Mária Teréziának. Mindkét kép Jantyik Mátyás műve. Hét csillárt számolunk meg, de a karzatokon körbefutó rózsakoszorú lámpáit már nem bírjuk: kis könyvünk írója 725-öt számolt meg! A második emelet magasságában a Dicsőség, Bölcsesség, Egyetértés, Ékesszólás, Háború és Béke szimbólum szobrai tekintenek le a benn ülőkre. Régen a felsőház képviselőire, most a nemzetközi kongresszusok részvevőire és most két napon keresztül országunk összes asszonyának, lányának képviselőire.

— Bizony, ha nem változik meg az élet ünk, én sohasem jutottam volna ide. Még a kapu elé sem. Pedig milyen kár volt elzárni ezt a csodálatosan szép épületet, amelyet mindenkinek látni kellene. Ez a szépség szinte megnyugtatja, jóvá teszi az embert. Ezt szájjal nem lehet kibeszélni — áradozik Cs. Balogh Józsefné, és én nem csodálkozom. Nem túlzás amit mond. Bennem is ilyen gondolatok kavarognak. És még külön örülök az ő örömének. Munkásságáért, a termelőszövetkezetben, a közéletben, a családban végzett fáradhatatlan tevékenységéért nem lehet igazán és eléggé megjutalmazni. Mégis azt hiszem, ezt a két napot Cs. Balogh Józsefné élete legszebb, legemlékezetesebb, legcsodálatosabb jutalmai közé sorolja. Ő, az egyszerű parasztasszony feljutott az Országházba, a Parlamentbe! Pedig ma már ez nem is olyan nagy dolog, hiszen a Parlament népünk háza lett. De megszokni, hozzászokni, talán még idő kell. Cs. Balogh Józsefné ezt az időt és a múltat is legyőzte, amikor sok száz hasonló sorsú asszony képviselőjeként átlépte a Parlament kapuját, hogy elhozza üzenetüket, gondjaikkal, örömeikkel együtt a nők kongresszusára.

Juhász Judit

NAPLÓ
5. oldal — 1965. december 25.

GAZDAGODÓ EMBEREI

gazdagodó karácsonya

Emlékkutatgató sétámon járom Debrecen utcáit. Be-betérek üzletekbe, házakba, megszólítom az embereket. Párszavas beszélgetések ezek. S a beszélgetések résnyiló ajtaján idegen életekbe látok. Eltűnődöm. Ismerhetem-e annak az arcát, akivel egy szobában élek? Fellelem-e rajta a napok rovátkáit, vagy el kell távolodnom, hogy újra találkozva vele rádöbbenjek a változásokra?

Régi-régi kedves ismerős a karácsony, s most az ezerkilencszáz-hatvanötösben 1949 karácsonyának arcát keresem.

Elindulok a régi karácsony nyomában. A róla szóló vallomások olykor riadtak, az emlékek morzsáiból szedettek, máskor a vallomás melegével fogalmazódnak.

S ekkor ráfeledkezem a ma karácsonyára. Hogy változnak a vallomások, amikor az ideiről faggatok? Hogyan gazdagodik a gazdagodó emberrel együtt a karácsony?

Talán már nem is látjuk rajta a gazdagodás jegyeit. Megszoktuk.

●

Középtermetű, szikár ember. Olyan, ahogyan a nyomdász általában az emberek képzeletében él. A csuklóját nyújtja felém kézfogásra amikor köszöntöm.

— A szakmával jár — mondja, nyomdafestékes kezére pillantva.

A szedőasztalnál beszélgetünk.

— 1949 karácsonya? — kérdi tűnődve. Arcán látszik, hogy kutat az évek összemosódott emlékei között.

— Akkor még hét kisgyerek karácsonyának gondjait kellett megoldanunk. A feleségemmel mindig szorongással néztünk az ünnep elé. Rakosgattuk a forintokat, hogy azért egyik gyermek se szomorkodjon gyertyagyújtás után.

— S most milyen lesz a karácsonyuk?

— A gyerekek már nagyrészt révbe jutottak. Egyik lányom tanítónő, a másik postai segédtiszt. Egyik fiam szakmát szerzett: kész kőműves, a másik Moszkvában jár egyetemre, Nyomdamérnöknek tanul. Sajnos, Sanyi fiamnak megkezdődött a vizsgaidőszak, csak január végén jön haza. Mi, a többiek együtt ünnepelünk.

Aztán levelet vesz elő munkaruhája zsebéből. A borítékon ott a festékes ujjak helye. Látszik, hogy gyakran elolvassa aki kapta. Az egyetemista fiú levele ez, ünnepi jókívánságokkal teli. A jövő mérnökéé, aki tovább folytatja apja hivatását, akire számítanak, akit jól ismernek itt a nyomdában.

Máthé Gábor nyomdász várakozó tekintettel néz rám, ahogyan átveszi a levelet. Sugárzik róla, hogy ez a levél legszebb karácsonyi ajándéka.

●

Hellyel kínálom.

— Nem lehet, szolgálatban vagyok — hárítja el bocsánatkérő mosollyal.

Így aztán a poharakkal teli tálcával áll mellettem Pirka Jenőné felszolgáló, amíg beszélgetünk.

— Igen, emlékezetes nekem 49 karácsonya — kezdi —, abban az évben álltam munkába. Mátraházán dolgoztam a vasutas üdülőben, szomorkodtam is miatta, hogy műszakban kell töltenem a karácsonyt.

— Most vidámabb ünnepre számít?

— Olyan izgalommal várok, mint egy gyermek. Nap mint nap kis csomagokkal járok haza, nevet is mindig rajtam a férjem.

S aztán elárul egyet-mást a csomagok tartalmából. Távirányítós teherautó, fényképezőgép bújik meg rejtekhelyén, a fehérneműs szekrény mélyén.

— Jó gyerekek, megérdemlik — mondja az anyák büszkeségével, s kedves mosolya már más vendéget köszönt.

●

Kedves szerepeiben készült fényképeit nézegetem. Az ember eltűnődik, ilyen fiatalon, mikor volt ideje ennyi szerepet eljátszani?

Tihanyi Tóth Lászlóval, a Csokonai Színház fiatal bonvivánjával próba után beszélgetek. Nem kell sokáig várnom a válaszra, felcsillanó szemmel, kicsit meghatódva idézi a 16 évvel ezelőtti karácsony emlékét.

— A karácsony este olyan volt, mint a többi, amire gyermekkoromból emlékszem. Meleg, meghitt, fenyőillatú. Örültem a szerény, kedves kis ajándékoknak. Hanem az ünnep másik napja, míg élek felejthetetlen lesz számomra. Az ünnepi asztalnál üldögéltünk még, amikor betoppant nagybátyám. Nagyon szeretett engem, mindjárt a térdére ültetett. Na mit hoztam neked, kérdezte titokzatos mosollyal. Keskeny kis papírszelvény simult a tenyerembe, egy pillanatra nem is tudtam kitalálni, mi az. Aztán hangos kiáltásokkal ugrottam nagybátyám nyakába. Belépőjegy volt az Operába. Este boldog kíváncsi izgalommal léptem át az Operaház küszöbét. Akkor voltam először színházban. A harmadik emeletre szólt a jegyünk. A Diótörőt játszották. Ez a megejtő szépségű balett azóta is nagyon kedves számomra.

Azon az emlékezetes karácsonyon, sóvárgón nézte a színészeket. Most 1965 karácsonyán ő szerez játékával kellemes estét a nézőknek. S valahányszor karácsony napján játszik, úgy néz fel az emeleti széksorokra, hogy talán egy kisfiú éppen az estén szívja be először a színház különös, varázslatos levegőjét.

●

Sokáig kellett várakoznom, amíg egy lélegzetvételnyire csökkent a forgalom a taxiállomáson, s beülhettem egy kocsiba egy pár szóra.

Szöllősi Gábor taxisofőr nem tud sokat mondani a régebbi karácsonyról. Legényember volt még, távol a családtól, s a karácsony alig jelentett számára többet, mint bármelyik munkaszüneti nap.

1965 karácsonya új szín életében. Nemrégiben oldódott meg családja lakásproblémája, s most egy szoba összkomfortos otthonukban ülik meg az ajándékozás és a szeretet ünnepét.

— A legnagyobb boldogságot az jelenti számomra, hogy a csillogó karácsonyfa alatt az én gyermekeim már nem a legszükségesebb téli holmit, melegruhát találják. Mindent meg tudunk nekik adni idejében, s ilyenkor karácsonykor már „komolytalanabb" dolgokra is telik. Játék, könyv, édesség, egy-egy szebb, divatosabb ruhadarab is megkerül.

●

A játékboltban Gáll Ferencné, üzletvezető a szép emlék jóleső érzésével réved az 1949-es karácsonyára. 4 éves volt a fiam, körülötte forgott a mi egész kis világunk. Sosem felejtem el, ahogyan a sok csillagszóró fényétől hunyorogva, megbabonázva nézte a nagy fenyőt. Egy pillanatra abbahagyja a beszédet, s úgy néz maga elé, hogy elhiszem: anyai szeme előtt tökéletes hűséggel felvillan a gyertyafényben úszó szoba.

— És mit vár a mostani karácsonytól? — töröm meg a pillanat varázsát.

— Most katona a fiam Pesten. Karácsony első napján utazom fel, hogy másnap 9-kor már pontosan ott lehessek a laktanyában.

Aztán megfogja a karom:

— Jöjjön csak kedves, mutatok valamit — mondja, s a kirakat elé vezet.

Az utcán, a kirakat előtt gyermekek állnak, van köztük olyan kicsi, akit az apjának kell felemelni, hogy beláthasson. Orrocskájukat úgy odadugják az üveghez, hogy egészen elfehéredik a hegye. Tágranyíló, csodálkozó gyermekszemmel feledkeznek rá a kirakati mesebirodalomra. És ujjuk olyan gyorsan mutogatja, hogy „ezt is, meg ezt is vegyük meg", hogy a szülők nem győzik szemmel követni.

— Látja, kedves — mondja halkan Gáll Ferencné — ezek az ujjongó, tágranyílt szemek teszik igazán kedvessé a karácsonyt.

Mányi Judit

ék szemű
elmet írt
t a lélek,
a felsza-
a, áhitata
ral ismer-
t tekinte-
Pokrócz
pett be a
ébe. Négy
szíve és
z ő sorsa
jes, ha a
vállal a
új hajna-
. Akkor
y a poli-

gyermekes családanyát, az asszonyt és úgy néztek rám, mint munkatársra.

Asszony a traktoron. Friss barázdákat szántott, kora hajnaltól késő estig dolgozott. Volt rá példa, hogy ő vezette a gépet, vagy éppen fordítva: éjszaka lámpással a kezében ő haladt a traktor előtt és vetettek. Nehéz és fárasztó volt az éjszakai munka, de soha nem felejti el ezeket a lámpással világított estéket a határban. Életének, fiatalságának legszebb és legküzdelmesebb évei voltak.

Újabb feladatot kapott. A párt javaslatára elvégezte Magyaróváron az egyéves mezőgazdász szakiskolát. Ezt követően a Hortobágyi Állami Gazdaságba került, ahol a nagymajori üzemegységzottság titkára lépett be. Elnézést kért a zavarásért, így szólt Pokrócznéhoz:

— Mama, egy órakor megbeszélést tartunk. Szeretném, ha itt lenne maga is.

— Látom, hogy a mama megszólításra kissé meglepődött — mondta az őszhajú asszony. Engem már mindenki így titulál a pusztában. Ez az emberek szeretetét, megbecsülését jelenti. S ennél nincs nagyobb öröm a világon.

E kis kitérő után folytatta az emlékezést. A háromhónapos pártiskola elvégzése után Egyeken volt párttitkár. Sokat dolgozott, ott élt az emberek között, érvelt, politizált, felvilágosított. Sok álmatlan éjszakájába került, amíg egy-egy terve, vagy elképzelése megvalósult.

— Egyszerű asszonyként kezdtem. Együtt nőttem a forradalommal. S amikor pártmunkás voltam, akkor éreztem, hogy a párttitkárnak jó pedagógusnak is kell lennie. Nevelni, tanítani az embereket a jóra, megértetni velük az igazságot.

Itt kezdte a pusztán és innen is szeretne nyugdíjba menni. Most a Hortobágyi Állami Gazdaság gondnoki teendőjét látja el. Huszonnyolc hónap választja el a nyugdíjtól. Valamelyik nap beszélgetett Nagy Istvánnal, az elepi kerület igazgatójával, aki ezeket mondta:

A nagymajori emberek még most is szeretettel gondolnak rá. Pedig annak már több mint egy évtizede, hogy Pokróczné agronómusuk volt a nagymajoriaknak.

A kommunista asszony ma is sokoldalú közéleti tevékenységet fejt ki. Tagja a Hortobágyi Állami Gazdaság pártbizottságának, az üzemi bizottságnak és a községi tanácsnak. Most sem szakadt el az emberektől, a köznapi gondoktól, az élet lüktetésétől. Mindig ott van, ahol szükség van gazdag tapasztalatára, hasznos tanácsára. Hányan fordulnak most is hozzá segítségért, biztatásért, jó szóért.

Nagyon szeretem a politikai munkát. Mert úgy érzem, hogy azáltal az embe- tünk jót, könnyítjük meg, bbé az életét.

ermekét tisztességesen felne- ek boldogan. Ha unokáival ak akkor pihen igazán. Estéi s miközben az óvodásoknak gyermekruhákat, emlékeze'é- zépül az eltelt két évtized. lló községgé fejlődött a Hor- ny gyúlt a pusztában, össze- itak az emberek.

gazi fény talán mégis özvegy erencné küzdelmes éle'e a

B. S.

---

musa. Annak már
A 2000 holdas üzem-
a munkások gondja
ra. Ez a terület fel-
csege, Újszentmargi-
rát. Nagy próbatétel
asszonyra. Eleinte
júdott, megállja-e a
bánni az emberek-
gus szemekkel figye-
épését, intézkedését,
rezte, tudta, hogy
munkások véleme-
sával, érdekeik kép-
ik boldogulni, ered-
álkodásban. Már az
rra törekedett, hogy
elképzeléseinek. Jó
sok minden megva-
atkozhat benne, de
berekben.
agyban járta a ha-
ragolni és lóháton
erjedésű puszt'ában.
einte szokatlan volt

Kétmilliószoros nagyítás

A legjobb elektronikus mikroszkópokkal 10—20 ezerszeres nagyítás érhető el. A képet azután közönséges fotográfiai módszerekkel 10—20-szorosára lehet nagyítani. Következésképpen a vizsgált objektum együttvéve 200—500 ezerszeresére nagyítható fel. Nemrég az egyik amerikai rádiótársaság laboratóriumában elektronikus mikroszkópból, képerősítőből és televíziós berendezésből egy komplex készüléket konstruáltak, amely további tízszeres, összesen kétmilliószoros nagyítást tesz lehetővé, ami a vírusok és a sejtszerkezetek kutatása szempontjából rendkívül fontos.

Első részlet.

Második részlet.

A KARDVÁGÁS. — DUDITS ANDOR FALFESTMÉNYE AZ ÚJ ORSZÁGHÁZBAN.

Koko volt az első személy természetesen. Mondhatom, hogy kitünő dolga volt nálam. Három papagálynak — mit mondok? — tiznek a gyomrába sem fért volna bele, a mennyit a takarító asszonyom minden nap bevásárolt a számára s azt hiszem, a maradékból az asszony is jóllakott a kis fiával.

Nekem azonban egyáltalán nem volt kitünő dolgom a kedves állat társaságában. Szüntelen boszantott a kiabálásával:

— Koko éhes . . . Czukrot Kokónak.

— Jézusom, micsoda falánk állat! — szörnyűködött a takarító asszonyom. — Fél kiló hust hoztam neki s még most is éhes.

De legborzasztóbb az volt, hogy korán hajnalban, még alig virradt, már elkezdte a rikácsolást.

— Czukrot Kokónak . . .

— Tegye ki innen azt az istenverte dögöt, — mondtam a takarító asszonyomnak.

Nem akartam hallani az örökös rikácsolását. Azt még csak szivesen meghallgattam, hogy:

— Pá, Mollika, pá!

Az eszembe juttatta a bájos kis özvegyet s magamban én is utána mondogattam:

— Pá, Mollika, pá!

De kiállhatatlan volt, mikor százszor egymásután azt kotyogta:

— Czukrot Kokónak . . . czukrot Kokónak . . .

A takarító asszony megfogta a rézkalitkát:

— Hát hová vigyem, kérem alásan?

— Bánom is én. Vigye a pokol fenekére.

Elismerem, hogy ez helytelen beszéd volt. Nem is vitte az asszony olyan messze, csak az előszobában tette le.

Persze hogy onnan is behallatszott a rikácsolása. Nem lehet egy papagálynak befogni a száját.

— Vigye még odább, — kiáltottam a takarító asszonyra.

S bevitte az ő kis szobácskájába. Gyuluska örülni fog neki.

— Jó lesz úgy?

— Jó, jó.

Ez a Gyuluska a kis fia volt az asszonynak. Roppantúl szerette a nagy, zöld madarat s egész nap piszkálta, szurkálta egy pálczikával, melyet bedugdosott a rézdrót közt.

Hogy történt, a mi ezután történt, nem tudom. A Gyuluska nagy szeretete ártott-e meg Kokónak? Bizonyos, hogy a pálczát nehéz úgy irányozni egy négy éves ifjúnak, hogy baj ne essék. Vagy a fél kiló hús volt kevés naponként? A mire pedig Faragóné, az én takarító asszonyom esküt is mert volna tenni, hogy csak épen egy falatkát vágott le belőle. Tessék elhinni, csak egy iczipiczi falatkát a maga, meg a Gyuluska számára.

A sárgarépáról nem szólok, mert azt Gyuluska mindig kihúzta a drót közül s ő lévén az erősebb, nem Kokó, természetes, hogy ő ette meg és nem Kokó.

Mondom, hogy nem tudom, mikép történt, de egyszer reggel könnyes szemekkel jött be Faragóné s jelentette, hogy a drága állattal valami baj történt, nem mozog.

Persze, hogy nem mozgott, ott feküdt szegény Kokó — ha szabad igy beszélni róla — döglötten a kalitka alján.

— Istenem, Istenem! — sopánkodott Faragóné.

Magam is megdöbbenve néztem. Eszembe jutottak e gyászos eset fenyegető következményei. Mit fogok mondani a szép özvegynek? Mivel mentem, hogy igazolom magamat? Soha sem fogja nekem megbocsátni kedvenczének gyászos kimúltát. Akárhogy iparkodom is bebizonyitani ártatlanságomat, mégis rajtam marad a gyanu, hogy én vagyok Koko halálának az oka; nem vigyáztam eléggé a rám bizott drága jószágra.

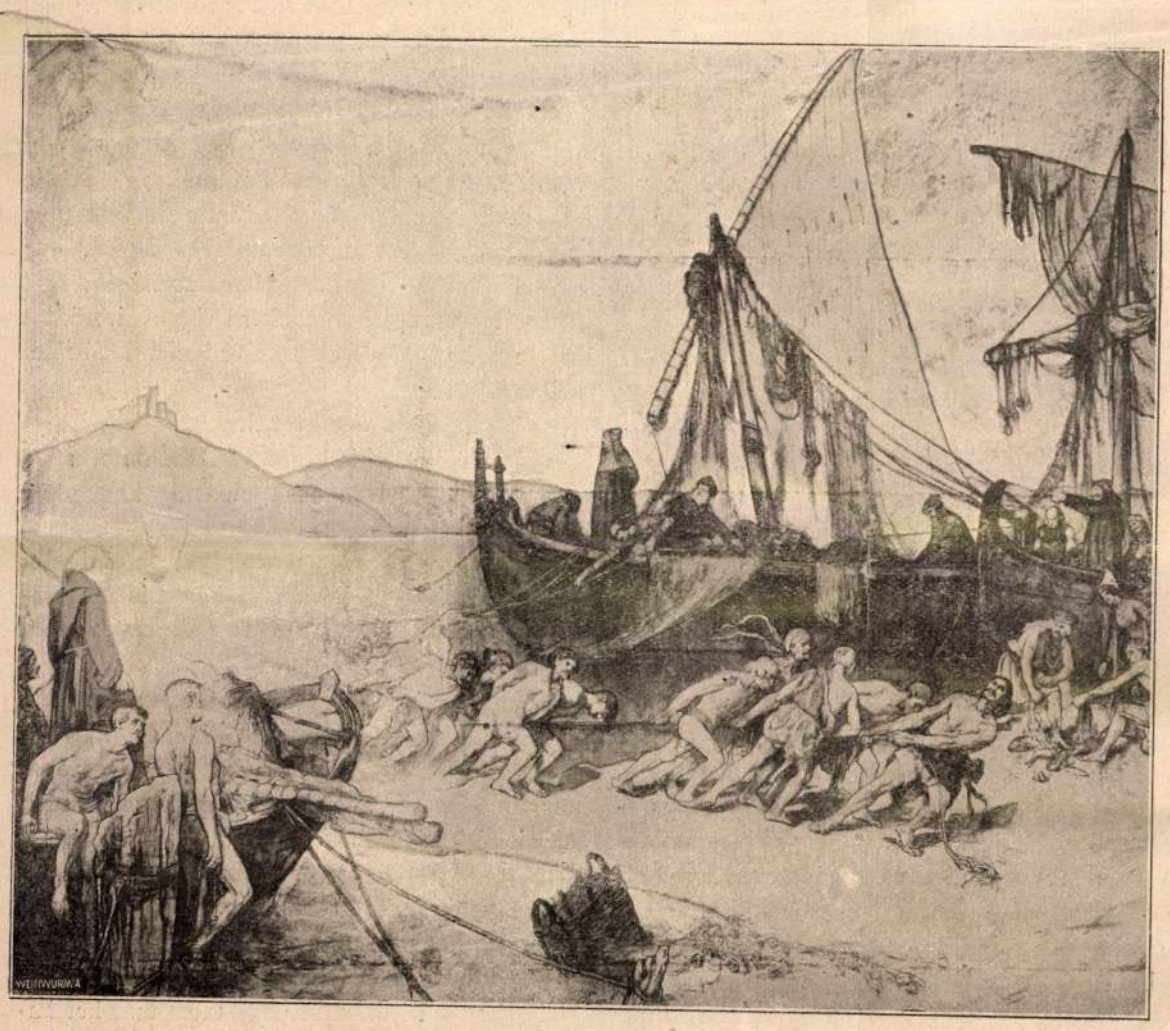

HALÁSZAT. — KRIESCH ALADÁR FALFESTMÉNYE AZ ÚJ ORSZÁGHÁZBAN.

Kopott silány, szellős öltözetű fiatal emberrel álltunk szemben, a ki orvostanhallgatónak vallotta magát; szegény, kifogyott segélyforrásaiból.

— Doktorkám! öt rubelt adjon szegénynek.

Ismét jött másik. Ez szegény levélhordónak volt az özvegye.

A gróf kivánata folytán ennek is adtam három rubelt.

— Gróf úr! én megyek a postára, mert különben leveleink lekésnek.

— Jól van, doktorkám, hanem előbb adjon nekem harmincz rubelt.

Átadtam a harmincz rubelt, aztán siettem a postára.

Visszatérő utamban épen azon az úton haladtam, a hol II. Sándor czárt a nihilisták lebombázták. Hosszú fenyőszál volt itt a földbe ásva, tetején kettős kereszttel, környéke deszkakerítéssel bekerítve. Azóta már templomot építettek e helyen. Mélyen elgondolkoztam itt a mulandóságról s eszembe jutott Bocsor grammatikájából, a mit Pápán tanúltam: «Divites sæpe miserrimi sunt.» Soha se hittem volna, hogy még én is elmondhatom valamikor, hogy «szegény muszka czár!»

Mélázásomból a déli harangszó vert fel. A 26° R. hideget észre se vettem. Siettem szállásunkra.

— Jó, hogy jön! mondá grófom, — menjünk ebédelni. Hanem előbb adjon ide huszonöt rubelt.

— Hisz az imént adtam harminczat!

Elnevette magát.

— Jaj, hol van az már! Egy sereg szűkölködő volt itt azóta, hogy ön elment; szegényeket nem bocsáthattam el üres marokkal . . .

— No gróf úr, ha ez tovább is így megy: meglátja, hogy gyalog megyünk haza Szent-Pétervárról.

— Ne gondoljon vele, doktorkám. Nem jönnének ezek szegények, ha a szükség nem hajtaná őket!

Nepomucenus Szent János szobrának kőből van a keze, mégis maga felé hajlik; a gróf úrnak csak félkeze van, az is mások felé hajlik.

Így ment ez tizennégy napon át mindennap. A portáshoz fordúltam titkon, hogy tagadja el itthonlétünket.

— Hiába tagadom, — felelt ez, — nem hiszik, mikor hallják, hogy a gróf folyton zongoráz.

Igaza volt. Minden nap négy óra hoszszán át gyakorolta kezét, hogy újjai a gyakorlatban megmaradjanak.

A hangverseny kitünően sikerült. Bőgött a zongora, midőn a Rákóczit eljátszotta, mintha legalább is hárman verték volna. A jó muszkák felállva lesték, vajjon valóság-e az, hogy ennyi és ily erős hangokat egy ember és fél kézzel idéz elő abból a hangszerszámból?!

Én pedig Zichy Mihálylyal a pódium közelében hiztunk a dicsőségtől, hogy a ki ezt a sikert aratja, rokon, hazánkfia, vérünk!

Teljes volt a siker. A közönséget Oroszország legfelső rétege képezte, élén a mindenható czár feleségével, miniszterekkel, udvari és más hivatali méltóságokkal, szárazföldi és haditengerészeti főtisztekkel; bankárok s a pénzvilág nábobjai tapsoltak a félkezű magyar művésznek s adtak kifejezést rokonszenvüknek és elismerésüknek. Egy ülőhely ára tiz rubel volt. A hangverseny igen szépen jövedelmezett s fele a jövedelemnek az orosz vörös-kereszt-egylet javára fordíttatott, fele a magunk költségeinek fedezésére maradt volna, ha az a fél keze az én grófomnak maga felé hajlott volna. Igy azonban, midőn a végső számadást megcsináltam, igen csinos összeg deficzit tűnt elő.

A deficzit úgy az államok, mint egyesek háztartásában nagyon kellemetlen tünemény; de a mi deficzitünk egészen más természetű, mert erre bátran czitálhatom az Igét, a mint az meg vagyon írva Máté evangéliumának XXV. része 23-ik versében: «*Jól vagyon hív szolgám; a kevésen hív voltál, még többre bízlak ezután.*»

Sok ily nagy urat adjon az Isten Magyarországnak, akkor majd a szegények sem látnak szükséget.

Dr. Závory Sándor.

TÉLI VERS.

Míg a zord tél dühöng javában,
Mulatnod jó meleg szobában
Karácsony táján jól esik;
Oh! légy *ember:* gondolj azokra,
Kik ott künn fázva, háborogva,
Az ég kegyelmét keresik.

Midőn mosolyra nyílik ajkad,
Örömérzés árad el rajtad
S boldogságtól ragyog szemed:
Oh! emlékezz a szenvedőkről
S legyen szived, síró szemökről
Egy-egy könyűt letörlened.

Éjfélig is ha fenn marasztal
Vidám kör, dús, terített asztal
S veled múló gyönyör virraszt,
Oh! ne feledd az éhezőket.
Enyhítsd egy-két falattal őket,
Az égben, hidd, feljegyzik azt.

Lásd születni az éj csendjében
A Megváltót, bús rejtekében,
Bölcsője jászol, kő-kemény:
Üdvöt áraszt ő a világra,
Testvére néki minden árva,
És minden elhagyott szegény.

S ha már a zaj körülted elhalt,
A hazát is imádba foglald,
Imádkozz felvirultaért:
Az egyetértés lobogója
Ádáz veszélyektől, hogy óvja
Előtte a nyílt pályatért.

Remélve, küzdve így megéred,
Hogy a zord tél tavaszra ébred
S élet váltja fel a halált,
Zöld lomb alatt pihenve békén,
El-elmerengsz múltad vidékén
S a téli emlék így megáld.

Lévay József.

TÓTH KLÁRA.

Gálnénak levele jött vasárnap délben
Tanitó fiától rózsaszin pecséttel,
Apró gyöngybetükkel írva a levélre:
— «Özvegy Gál Pálnénak tulajdon kezébe.»

Jön az atyafiság; alvégi, felvégi,
Egyik a levelet, másik Gálnét nézi.
Találgatják egyre: vaj' mit írhat benne?
Hej! csak köztük egy is — irástudó lenne!

Felbontják; forgatják, ki balra, ki jobbra . . .
Egy arczkép esik ki belőle a porba,
— Gyönyörű, mosolygó úrilány arczképe —
Egyenest Tóth Klára lábai elébe.

Tóth Klára felveszi, csak nézi . . . csak nézi . . .
Meghasad a szive, azt érzi . . . úgy érzi . . .
Olvasni nem tanult, s csak leborul sírva:
Ő már tudja, mi van a levélbe írva! . .

Calamus.

KOKO.

Elbeszélés. Irta és a Kisfaludy-társaságban fölolvasta

Vértesi Arnold.

Rendkívül bájos, fiatal és gazdag özvegyasszonynyal ismerkedtem meg egyszer s már közel jártam ahhoz, hogy menyasszonyomnak mondhattam ezt a drága angyalt. Nem titkolta, hogy szivesen lát s napról-napra jobban tapasztalhattam vonzódásának jeleit. Főkép az tetszett neki, hogy még nem kapott rajta semmi hazugságon. Az első férje olyan ember volt, a ki soha sem mondott igazat s akkor utálta meg a hazug embereket.

— Gyűlölöm őket, — mondta egészen kipirúlva; — soha sem mennék még egyszer férjhez olyan emberhez, a ki hazugságra vetemedik.

Vigyázni kellett magamra, mert nem vagyok ugyan valami hazudozó ember, de véletlenül vagy tréfából valami ártatlan kis füllentés könnyen elcsúszhat az ember szájából. Úgy vagyunk nevelve, hogy az ember csupa szivességből, csupa udvariasságból is elveti néha a sulykot. Még a közmondás is arra tanít már zsenge korunkban, már az iskolában, hogy ne mondjunk igazat, mert betörik a fejünket. Lehetetlen, hogy annyi oktatás után az ember mindig csak a tiszta igazságot mondja.

Például ha az igazságot akartam volna megmondani, azt, hogy mit gondolok a bájos özvegy kegyenczéről, arról a szemtelen zöld papagályról, mely mindig belekotyogott az én beszédembe, hát azt kellett volna mondanom:

— Szeretném kicsavarni a nyakát annak az utálatos dögnek.

S a helyett mégis azt mondtam:

— Milyen kedves ez a Koko!

— Úgy-e? — szólt a szép asszony s ragyogtak a szemei. — De nézze csak, mit tud.

Na ugyan nagy mesterség volt, a mit tudott. Azt én is meg tudtam volna tenni. Hej de még milyen szivesen! Kivenni a szép asszony szájából azt a darab czukrot, a mit a fogai közé vett.

Irigyeltem azt az ostoba papagályt s dühös voltam rá. Annak minden szabad. Buta csőrét oda értetheti asszonya gyönyörű piros ajkához, engem pedig halálra boszanthat ostoba közbekiáltásaival.

Mikor legérzékenyebben ostromoltam a szép asszony szivét s már azt gondoltam: no, itt a kedvező pilllanat, ez a bárgyú madár akkor rikkantott egyet:

Czukrot Kokónak . . . Koko éhes . . . Pá, Mollika, pá . . .

— Hallja? — szólt a szép asszony gyönyörködve. — Hát nem aranyos ez a Koko?

— De z, igazán az, — erősítettem én is, ámbár ez a legrútabb hazugság volt, a mit egész életemben kiejtettem szájamon.

A szép özvegy azonban hálásan pillantott reám. Tetszett neki, hogy Kokónak én is ilyen bámulój vagyok. Ez a közös rokonszenv még jobban összefűzött bennünket. S mikor másfél hónapra elut zott Erdélybe a nagynénjéhez, Kokót az én gondviselésemre bizta.

— Nem merem a cselédekre hagyni, — mondta gyöngéden megszoritva kezemet. — Maga, tudom, hogy gondját viseli. Kokóért is meg egy kissé talán az én kedvemért is, úgy-e?

Meghatottan viszonoztam kézszorítását s eget földet igértem. Úgy fogok rá vigyázni, mint a két szememre. Meg ak rom érdemelni belém helyzett bizalmat.

— És ha majd visszatér . . .

Szájamra tette kis kezét s félbeszakított:

— Ha majd visszatérek, no, no, kkor majd meglátja, hálás leszek.

S olyan elragadó mosolylyal bólintgatta fejecskéjét, hogy a hétfejű sárkányt is magamhoz fogadtam voln , nem csak ezt a zöld barmot.

Kokót a nagy sárgaréz-kalitkában elhozták hozzám. A szép asszony előbb még utasítást adott, hogy mit eszik Koko. A sárgarépát nagyon szereti. A főtt húst aprór kell neki vágni. Piskótát ne adjak sokat, mert elrontja a gyomrát. Friss vize pedig mindig legyen.

Lesz, minden lesz. Megnyugtattam a szép özvegyet, hogy Koko semmiben sem fog hiányt szenvedni, takarító asszonyomnak pedig megjavítottam a bérét, minthogy most már kettőnket kell kiszolgálnia, Kokót meg engem.

Harmadik részlet.

A KARDVÁGÁS. — DUDITS ANDOR FALFESTMÉNYE AZ ÚJ ORSZÁGHÁZBAN.

E nagy szorongás és ggódás közt egy mentő gondolatom támadt. Tulajdonkép Faragóné adta az eszmét:

— Hát tetszik venni másikat.

Persze, gondoltam magamban, veszek másikat. Ej, hiszen egyik zöld papagály olyan mint a másik. Beteszem a Koko helyére a nagy rézkalitkába s nem szólok semmit a szép özvegynek.

Nagy gonddal választottam meg a Koko helyettesét. Ép olyan nagy volt, ép olyan zöld volt, a begye ép olyan sárgás, még a neve is Koko volt, a minek nagyon megörültem. A mint így végig mustráltam, nem láttam mákszemnyi különbséget sem a boldogult Koko közt és az új Koko közt, ki amannak helyét volt elfoglalandó.

A madárkereskedő dicsérte, hogy milyen kedves, okos áll t. Tessék csak nézni, milyen bukfenczet tud vetni a karikán át.

Csakugyan ebben határozottan fölötte állt az elhúnytnak. No, milyen öröme lesz Mollikának, ha meglátja, mit tanult távolléte alatt z ő kedvencze, mennyivel gyarapodott műveltsége.

— Hát azt tudja-e mondani, hogy: czukrot Kokónak? Meg azt, hogy: Koko éhes? — kérdeztem a madárkereskedőt.

— Hogyne tudná, kérem. Tud ez úgy beszélni, akár egy ember. Nagyszerűen tudja a macskanyávogást is.

Még a macskanyávogást is? Azon nevetni fog majd Mollika. Milyen öröm lesz a viszontlátás!

Meg voltam elégedve. Faragóné ünnepélyes igéretet tett, hogy erre jobban vigyáz, mint a másikra. Olyan gondot visel rá, mint a saját édes gyerekére.

De már nem biztam egészen rá. A nagy rézkalitkát visszahozattam a szobámba s minden nap utána néztem, kapott-e eleget enni az új papagály. Gyuluskát pedig óda ne merje ereszteni Faragóné a kalitkához, mert tüstént elcsapom.

Nagyon csöndes volt az új vendégünk. Nyilván nem érezte magát egészen otthonosan. Biztatni kellett.

— No beszélj már . . . Kokó éhes . . . Czukrot Kokónak . . .

Aztán még valamire akartam megtanítani. Arra, hogy:

— Pá, Mollika, pá.

Ezt el fogom mondani előtte napjá[illegible]

VADÁSZAT. — KRIESCH ALADÁR FALFESTMÉNYE AZ ÚJ ORSZÁGHÁZBAN.

szer. S még valamivel meg is toldtam, mert így akartam betanítni:

— Pá, édes Mollika, pá.

Az édes szóból megérti Mollika, hogy ki emlegette őt így. Reméltem, hogy ennek kitűnő hatása lesz.

Csak egy baj volt, az, hogy Mollika hamarabb haza jött, mintsem az új papagály betanúlhatta volna azt, hogy:

— Pá, édes Mollika.

Alig volt nálam két napig a papagály, már megjött Erdélyből a szép özvegy.

— Siettem vissza, látja? — szólt ragyogó arczczal. — Őrűl annak valaki?

— Angyal, — susogtam én kezét csókolva.

Aztán mindjárt Kokóról kérdezősködött:

— Nincs semmi baja? Gondját viselte maga?

— Koko friss, egészséges, nincs semmi baja, gondját viseltem híven, — füllentettem én.

Tulajdonkép nem is mondtam oly nagy hazugságot, mert hiszen friss volt, egészséges volt, csakhogy más volt.

De hát baj az? Ugyan ki ismerné meg egyik zöld papagályt a másiktól?

Ovatosságból azonban mégis jobbnak véltem jelen nem lenni azon a találkozáson, mikor Kokót hazaküldtem a sárgaréz kalitkájában.

— No, mit mondott a nagysága? — kérdeztem Faragónét.

— Nagyon megörült, — jelentette Faragóné.

E szerint hát rendben lett volna a dolog, nincs miért aggódnom; teljesen nyugodt azonban még sem volt a lelkiismeretem, mikor másnap meglátogattam a szép özvegyet.

Gondolhatni, hogy nem igen emlegettem Kokót; de a szép asszony mindjárt ráterelte a beszédet:

— Ah, képzelje csak, az az ostoba madár már nem ismer engem. Hívom, nem jön. Czukrot kínálok neki, berzengeti a tollát. Hát nem szörnyűség ez?

Képmutató módon magam is szörnyűködtem a Koko hallatlan magaviseletén. Ám mentségére fölhozhattam, hogy hiszen az emberek nagy része sem sokkal különb, azok is hálátlanok, azok is elfelejtik jótevőiket.

— Igaz, igaz, — merengett bánatosan a szép asszony; — de mégis rettenetes, hogy egy hónap alatt így elfelejtett.

[illegible]ve megfogtam a kezét:

[illegible]ám valaki, a ki nem felejti el ke-[illegible]

Mielőtt azonban felelhetett volna, megszólalt a papagály:

— Te betyár! Te bitang!

Megütődve vonta vissza kezét a szép asszony:

— Micsoda csúf szavakra tanította Kokót. Igazán meg nem foghatom.

— Én? — siettem tiltakozni. — Én nem tanítottam rá.

— Hát ki?

— Nem tudom, — hebegtem elvörösödve.

Gyanakodva nézett rám:

— Miért pirúlt el?

— Nevetséges. Hát miért pirúltam volna el?

— Mit tudom én? Maga nem mond igazat. Maga rejteget előlem valamit.

— Ugyan, ugyan, hogy gondolhat olyat?

De csak tovább faggatott. Ő látja, mondjam meg, mi lelte Kokót?

Egyszerre eszébe ötlött valami. Hirtelen fölugrott a divánról, oda szaladt a kalitkához, kihúzta a papagályt s élesen szemügyre vette. Aztán mint az itélet trombitája úgy rivallt fülembe bősz haragja:

— Maga megcsalt engem, ez nem az én Kokóm. Hová tette Kokót?

Láttam, hogy nem lehet tovább tagadni. Dadogtam valamit, hogy mindnyájan halandók vagyunk s fájdalom, nem menthettem meg a drága lény életét. De Molli kihallgatni sem akart:

— El, el a szemem elől. Soha se lássam önt többé. Gyűlölöm a hazug embereket.

Hiába próbáltam kiengesztelni. Az idő sem segített. Irtam neki, fölbontatlan küldte vissza levelemet. Beszélni akartam vele, nem bocsátott be. Vége szakadt köztünk mindennek.

Felebarátaim, urak, okuljatok és ne hazudjatok, vagy legalább úgy, hogy rajta ne lehessen kapni benneteket.

AZ ÚJ ORSZÁGHÁZ FALFESTMÉNYEI.

A közel két évtized óta épülő új országház befejezéséhez közeledik. A termek belső díszítésére szolgáló fali képek, freskók már nagyobbára elkészültek.

Az étkező terem két szemközti falát *Kriesch* Aladárnak a *Halászat* és *Vadászat* czímű nagyarányú képei díszítik. A művésznek a fali festményhez készített kartonjai után közöljük ezek mását. A festmények hoszsza egyenként 8·25 méter, szélessége 7·2 méter, egyenként közel 55 négyzetméternyi területet foglalnak el. Méreteik tehát nagy arányúak. Majd három esztendei munka és gondos tanúlmányok eredménye a két falkép. Kriesch Aladár, ki 1880-ban kezdte meg művészi tanúlmányait itthon, a külföldön is sokat tapasztalt, látott és jó sikerrel lépett föl. «Az 1567. évi tordai országgyűlés» czímű nagy terjedelmű festményével 1896-ban a Műbarátok ösztöndíját nyerte el. A történelmi festészethez hű is maradt. A mostani műtárlaton «Dobó István megvédi Eger várát a török ellen» czímű festményével a 3200 koronás Forster-féle Vaszary-díjat nyerte el.

Az országházban festett képeinek egyike, a *Halászat* a középkorba visz, a Balatonhoz. A derűlt, napfényes égen csak nehány bárányfelhő úszik, s elénk tárúl a Balatonnak a távol kékjébe vesző tükre. A háttérben hegyek ormán egy várrom, a vizen fehér vitorlás sajka. Elől a parton tagbaszakadt, izmos halászcsoport mutatja a háló kötelét. A vízben a part közelében két hatalmas bárka áll, szines vitorlákkal, az embereket középkori viseletök teszi érdekesebbé. Kiválik a középen lévő bárka elején álló szerzetes pap. A mozgalmasságot növeli egy épen most kikötő halászbárka. A festményt a művész szerencsés összhangba hozta az étterem faburkolatának sárga alapszinével és czifra aranyozású díszeivel.

Tárgyánál fogva jóval háladatosabb a vadászó leventéktől népes másik festmény, a *Vadászat*, mely a hun világ legendás idejéből bölényvadász tot állít elénk. Sziklás, zordon, fákkal és cserjékkel benőtt völgy zugában egy h talmas bölénynyel küzdenek a vadászok. A bőszült nagy állat már egy vadászt lovastól együtt a földre terített. A képzelődés ráfoghatja, hogy ez talán Buda, az Isten ostorának fivére. A kép jobb oldalán a középcsoporttól kissé távolabb, hatalmasan ágaskodó szürke ménen is talán *Attila* ül, lándzsáját döfésre emelve. A kép baloldalán szintén nehány lovas vágtat, hogy részt vehessen a végső küzdelemben. Az alakok elhelyezése, csoportosítása szerencsésen sikerült, s ehhez a szinek is jótékonyan hatnak.

Az 1867-iki koronázás egyik legfestőibb jelenetét, a pesti lánczhidfő előtt történt *Kardvágást* a magyar delegacziő termének falára Dudits Andor festette. A művet a magyar freskó-festészet mesterének, Lotz Károlynak tiszteletére tett alapítványból Lotz Károly maga, kinek a díj odaitélése egész életére fölajánltatott, 2000 koronás «Lotz-dij»-jal tüntette ki.

Az óriási méretű freskó 16 méter széles és 7·60 méter magas és így több mint 112 méternyi területet föd. Elfoglalja a hatalmas terem egyik oldalfalát. Azt a históriai jelenetet ábrázolja, mikor Ferencz József Ő Felsége 1867 junius 8-án a pesti lánczhidfővel szemben emelt koronázási dombon megteszi a hagyományos kardvágást.

A kép művészi elrendezésben híven adja vissza a jelenetet, az arczokat, a helyet. Sok elismerést kap érte a művész.

Dudits Andor még egészen fiatal ember. Művészi tanúlmányait 1884-ben kezdte Bécsben, aztán Budapesten, Münchenben, Párisban, Londonban és külföld sok más városában folytatta, a hol csak gyarapodást szerezhetett.

T. K. E.

LAKOTT VILÁGOK.

Élő lényeknek testrészein nagyitóüveggel meg lehet figyelni a vértestecskék szüntelen keringését. Csak úgy nyüzsögnek ezek a parányi testecskék egymáson keresztül: mindegyik úgy látszik, mintha önálló létet élne. És mégis, valamennyit a vérnedv hajtja, az egyiket gyorsabban, a másikat lassabban; sokszor úgy tünik föl, mintha az egyik a másik körül keringene hosszú pályán. Az egyik testecskét magához vonja a véredény fala, hozzádörzsölődik s végül megakad egy pórusban, viszont a másikat az áramlat elragadja a véredény faláról s a többi közé keveri, szabad mozgásra. Ez az anyagcsere. Így épül fel az emberi test csodás szervezete.

Ha az ember helyzetét a természettel szemben némileg megközelitő arányokban akarjuk szemléltetni, az ereinkben nyüzsgő vértestecskéket égi testek gömbjeinek kell tekintenünk s benépesítenünk a mi földünk lakóihoz hasonló lényekkel. Mintegy másfél ezer millió ember él egyszerre a földön. De hány millió vértestecske mozog csak egy ember testében is? Ha egymásba futó vérereket nézünk a mikroszkóp alatt, úgy látjuk a vértestecskéket mozogni, akár a népes utczán az embereket, keresztül-kasul egymáson és mégis mindenik megtalálja a maga útját.

Mily kicsiny az ember a földgömbhöz képest! A föld pedig a naphoz tartozik, mely nála egy harmad milliószor nagyobb, a nap ismét a tejút rendszeréhez, a melyben sok száz ilyen nap van. És minden ilyen nap — az emlitettük hasonlat szerint — egy kis vértestecske, a mely egy nagyobb organizmus ereiben mozogva betölti a maga parányi feladatát az összességgel szemben.

Hova lesz itt az emberiség?

Ezeket az arányokat, ezeket az ezerfélekép kifejtett hasonlatokat nem lehet eléggé hangsulyozni. Nem azért, hogy csodálkozhassunk a világegyetem nagyságán, hanem hogy megértsük, mily elenyésző csekély szerepet játszunk mi a világegyetemben és hogy csakis egyesülten, közös czélokért érhetünk el valamit, mert az egyes ember, ha még oly kiváló is, semmi a világegyetem örök folyásával szemben.

Ha azt állítanók, hogy csak a mi földünknek vannak lakói, ez ép oly együgyüség volna, mint ha azt hinnők, hogy csak azok a vértestecskék végzik a fentebb leirt funkcziót, a melyek épen a nagyító üveg lencséje alatt vannak, a többi pedig egész más, s nem szolgál semmire. Csak épen azért, mert — mi nem látjuk. A világegyetem egy nagy egész: minden kölcsönös viszonyban van mindennel, semmi a világon nincsen tel jesen elkülönítve. Ha az életet magában foglaló földet beleplántálnók a holt anyaggal telt mindenségbe, úgy benépesitené a világegyetemet, mint a hogy egy marék magtól köröskörül az egész mező kizöldül. Mert a föld elhinti az élet csiráit a világegyetemen át tett útjában, ép úgy, mint a szántóvető, a ki magot vetve járja keresztül földjét.

Ezek a csirák, melyek a mi bolygónkat a légkör szélén elhagyták, a világűrben életre képesek maradnak, míg egy másik földre akadnak, a hol megint gyökeret verhetnek. Minden bizonynyal így kapta egykor a mi földünk is az égből a rajta viruló élet első csiráit.

Mily elképzelhetetlenül előrehaladottabb lehet az élet azokon a többi világtesteken, melyek még a föld keletkezése előtt jöttek létre! Hiszen a földön is folytonos az előrehaladás. A tudósok kutatásai azt bizonyítják, hogy a mi földünkön 500 millió év óta van élet, de ennek az időköznek valószinüleg csak utolsó tizedrészében született meg az első ember, a föld élő lényeinek legtökéletesebbike. Más égitesteken azonban bizonyára végtelenül tökéletesebb lények vannak, elképzelhetetlenül fölöttünk álló szellemi képességekkel, melyek talán már régen megkisérlették, hogy velünk összeköttetésbe jussanak; ha ugyan nem látták be ennek lehetetlenségét ép úgy, mint a hogy mi nem próbálunk szellemi összeköttetésbe jutni a földön mászó rovarral. Magában véve az ilyen szellemi össze-

Leányhódítás

Írta LENGYEL LAURA

Az asszonyok hódítási mestersége — folytatta Olga asszony — más, mint a leányoké. S mikor az asszonyok könnyü győzelméről, szabad kacérkodásáról beszélnek, szeretnék nevetni. Próbálják meg a leányok: vegyék el az asszonyoktól az annyira irigyelt fegyvert, biztos és csúfos vereséget szenvednek! Viszont egy asszonynak sem tanácsolnám, hogy fehér liliommal kezében, lesütött szemmel induljon hódító körútra.

Ebből a felette erkölcstelen filozófálásból az a morál, hogy egyik tábor se irigyelje a másikat. Mindaketten külön úton járnak. De a maga útján mindenik teljesen szuverén és legyőzhetetlen. A csúfos bukások éppen abból az ostobaságból származnak, hogy egyik átcsap a másik birodalmába kalózkodni. Itt aztán természetesen tönkre verik. Azaz nem is kell bántani. Magában, magától megy tönkre, leroskadva, csúffá téve, saját mivoltából kiforgatva a hazug póz által, melyet a hódítás szent céljáért magára erőszakolt.

De halljátok meg az igért históriát, mely mindennél jobban igazolja az én unalmas filozófálásom igazságát. Tudom, mindnyájatokat érdekel a kis Gál Katinka férjhezmenetelének története. Párhetes história s így még az ujdonság ingere is megvan benne. Azonkivül meg mindnyájan kedveltük a szegény, sápadt kis leányt. Hiszen sokszor akartuk férjhez adni egyikmásik léhütőhöz. Emlékeztek még a ravasz hódítási tervekre? Egy sem sült el. Tehetetlen bosszúságunkban azzal vigasztaltuk magunkat, hogy mindennek a szép Gál Tamásné az oka. Egy ilyen hódítóan szép és veszedelmesen kacér sógorasszony házában élve, nem is csoda, ha a kis Katinka leányfővel ülte meg huszonkettedik születésnapját.

Most már beismerjük, hogy tévedtünk. Gál Tamásné igaz nagyon szép, nagyon kacér, de becsületes asszony. Ez már így van, hiába, becsületesnek született és maga sem tehet róla, ha ilyen marad. Amellett — ezt most már biztos forrásból tudom — nagyon szerette férje sápadt, kis hugát. Katinkának nem volt senkije a bátyján kivül. A szép sógorasszonya gardirozta. És hiszitek-e, nem-e, saját udvarának bármelyik gavallérját föláldozta volna a nemes célért, hogy Katinkát főkötőben tisztelhesse.

A gavallérok azonban ilyen szolgálatra nem ajánlkoztak. Sőt finoman, ügyesen kitértek a Gál Tamásné immár mindig kevésbbé diszkrét támadásai elől. Gálné csak azért nem tudott haragudni reájuk, mert szíve mélyéből megvetette őket. Ez a hirhedt, kacér asszony sohasem törődött semmiféle férfiemberrel az urán kivül. Ha már egy pár ezredévvel előbb föl nem fedezték volna előttünk, akkor a Gál Tamásné jelleméből vonhatnánk le az aranyigazságot, hogy a látszat csal.

Egy homályos estén, mikor Katinka a zongora billentyüitől tudakolta, hogy minek is van szerelem a világon, a szép asszony idegesen rontott a szalonba. Gálné utálta a poétikus félhomályt, melyben Katinka ábrándozni szeretett. Egy pillanat alatt a villamos lámpák hideg, éles fénye világította be a szobát, Katinka azt mondta, hogy sérti szemét a hirtelen támadt nagy világosság és eltakarta az arcát, de Gálné jól látta, hogy tele volt a szeme könnyel és azt törölgeti lopva.

— A leányok kivétel nélkül ostobák, — morfondirozott magában Gál Tamásné. Ők még nem tudják, hogy nincs dolog a világon, amiért az embernek érdemes volna a szemét és az arcbőrét rontani.

És mivel Gálné nem szerette a sok kerülgetést és huzavonát, egyszerü, világos, előadói modorban tárgyalni kezdett Katinkával:

— Hallod, kis leányom, nekem ne sírj, mert én ki nem állhatom a kidagadt szemet, meg a veres orrt. Ha valami nagyon bánt, törj össze néhány vázát, pofozd föl a szobaleányt és vessz össze az uraddal, azaz mit beszélek, hiszen még nincs urad és éppen erről a nem létező úrról akarok veled beszélni.

Ne kezd elölről a pityergést, mert úgyis elmondom, amit akarok. Elég szamár voltam, hogy eddig vártam vele. De hát gondoltam, majd megjön az eszed magadtól is. Előbb-utóbb be fogod látni, hogy az ember nem marad mindig tizennyolcéves, hogy a konkurrens leányok mamái nagyon is számon tartják születési évedet, hogy huszonkétéves korában az embernek már több esze, több bátorsága, több merészsége — érted, több merészsége — lehet, mint egy zárdából most kikerült libuskának.

A fehér ruha, a lesütött szempár, az ábrándos

Az új országház falfestményei

RÉGI MAGYAR BÖLÉNYVADÁSZAT

Krisch Aladár freskója

mosoly megjárja húszéven alul, de aztán elviheti az ördög azt a hadvezért, ki folytonos vereséget szenvedvén, mégis megmarad első, rossz haditervénél.

Ne nézz rám ilyen ijedten, jól tudom, hogy ez nálad nem terv, hanem természet, karakter vagy hogyan is hívják azt a szamárságot? De akármicsoda is, le kell róla mondani, mikor férjről van szó. Eddig hagytalak a magad lábán járni, hátha célt érsz. Elég könnyelmüség volt tőlem ilyen sokáig várni. No ne ijedj meg, veled leszek én is? Most jövünk mi ketten! Ne nézz a szemem közé többet, ha mához egy évre nem én látogatom meg az én kis menyecske-leányomat.

Szegény Katinkának nem volt kedve nevetni. Lehajtotta szőke fejét a fekete zongorára és zokogott keservesen. Gálné komolyan megijedt, magához ölelte, dédelgette, csitítgatta, mint a kis gyereket szokás.

— No, no, hiszen azért nem kell félni. Hát miért sírsz? Nem akarod elmondani? Hát nem vagyok én a te kis anyád? Nem szeretlek én úgy, mintha a testvérem volnál? No beszélj...

Valamit suttogott is Katinka, mire a szép asszony fölugrott helyéről:

— Mit, te szerelmes vagy? No, ez veszedelmesen bonyolítja a haditervet! No, most halljuk a derék gentleman nevét, miféle szerzet?

De mikor megsúgta Katinka, Gál Tamásné olyan mozdulattal ugrott föl helyéről, hogy félni lehetett, miszerint mindjárt beveszi az ő maga által ajánlott receptet: összetör egy pár vázát, fölpofozza a szobaleányt, az urával semmiképpen sem veszhetett volna össze, mert a jó Gál Tamás ilyenkor a kaszinóban ül és tarokszenvedelmének hódol. Hogy lecsillapodott kissé, azt csakis Katinka kisérteties halványsága okozta. Megijedt ettől a sápadtságtól és csak egyes töredezett mondatokban adott kifejezést haragos indulatának:

— Úgy, hát Berkes Laci?... Jól kiválasztottad... Ennél haszontalanabb himpellér még nem szaladgált a budapesti aszfalton. Tudd meg, hogy ez az ember az Azrák ama törzséhez tartozik, ki ha szeret, hát meghal, de sohasem házasodik. Óh, te szerencsétlen gyermek, hogy éppen ebbe a gazemberbe kellett beleszeretned?

— Gazember, — suttogta Katinka, még az ajka is fakó lett a rémülettől; Gálné türelmetlenül legyintett kezével.

— Eh, nem úgy gazember, csak így... Gazember minden nagykoru, biztos jövedelemmel biró férfi, aki nem akar házasodni. De különben ne ess kétségbe... Kemény dió, de föl fogjuk törni. Ha sikerül, ebből a gazfickóból pompás parti lenne. Csinos, vagyonos, jóravaló férj... Tanuld meg kis leányom, hogy a leghaszontalanabb korhelyekből lesznek a legjobb férjek. Minden férfi gazember, amelyik jóravalónak látszik, az képmutató. De a megszelidített vadállatok tisztességének morális alapja van: szégyenlik magukat, hogy beleestek a verembe. És erre a szégyenre, mint morális alapra lehet számítani... No, ne búsulj semmit. Most betanítalak, de jól figyelj, a leckéből egy szót, egy mozdulatot sem szabad elfelejtened és akkor biztos a siker...

Gál Tamásné megtanította Katinkát, hogyan kell viselkednie, ha tetszeni akar. Tanítását nem reprodukálom, mert mi mindnyájan asszonyok vagyunk és éppen olyan jól ismerjük ezeket a dolgokat, mint maga Gál Tamásné.

Egy hét mulva Katinka bent ült a kék szalonban. Nagyon ügyesen volt öltöztetve. Gálné maga adta rá a kék selyembluzt és maga sütötte ki hamvasszőke haját, melyhez eddig Katinka nem engedett semmiféle meleg vasat értetni. Még a mosolyát, a szeme ragyogását is Gálné adta rá.

Nemsokára bejött Berkes Laci, jónevelésü úriember létére rögtön távozni is akart, mikor meghallotta, hogy Gálné kikocsizott. De hát Katinka kisasszony megnyugtatta: tessék helyet foglalni, a sogornőm mindjárt itthon lesz. Berkes nagyot fohászkodott magában: no ez bizony keserves negyedóra lesz! Egyedül még sohasem társalgott a kisasszonynyal, most sem tudja, mint kezdjen hozzá. A kisasszonynak olyan mély kék szeme van, biztosan szereti a verseket. Berkes nagyot sóhajtott, ő is szerette valaha a verseket, mikor az önképzőkör titkára volt. A színházak közül Berkes főleg az orfeumokat kultiválta s nem valószinü, hogy a kisasszony ismeretei ez irányban tulságosan bővek és részletesek volnának. Ha asszony lenne, az más. Annak Berkes mindjárt mondana egy pár impertinens bókot. S hogy elfogadja, vagy visszavágja, attól függ a további társalgás hangja. De hát úriember nem komiszkodhatik egy leánynyal. Berkes nyugtalanul feszeng székén és arra gondol, hogy milyen régen nem ivott már limonádét, egészen elfelejtette a kedves ital ízét.

A kellemetlen csöndet végre is a leány szakítja meg:

— Ritkán keres föl bennünket mostanában.

A bevezetés a Gál Tamásnéé volt, de a betanított pillantást nem mellékelte hozzá, pedig anélkül nem ér semmit ez az ártatlan mondóka, Berkes egész elfogulatlanul felelt:

— Szépen köszönöm jóságát, ha tudnám, hogy nem csupán udvariasságból ilyen jó hozzám, bátorkodnám ezentúl ennek értelmében cselekedni.

Szegény Katinkát majd megfojtotta az ideges szívdobogás, eszébe jutott a sógorasszony tanítása: csak úgy lehet a tied, ha a szavamat megfogadod, érted? Mire nem képes egy szerelmes leány? Még arra is, hogy megtagadja saját magát, lelkét, előbbi életét? De a hangjának még sem tudott parancsolni. Könyektől fojtott hangon mondta el a merész szavakat, melyekhez merész mosolygás illett volna:

— Hát cselekedjék! Meglássa milyen jó pajtások leszünk.

Berkes egy pillanatra nagyon ostoba képet vágott. Az igazat megvallva, keveset foglalkozott Katinka kisasszonynyal és ez a kijelentése nagyon meglepte. Mindig őrizkedett a leányoktól. Házasodni nem akart, gazságot elkövetni még kevésbbé. A leányokat mindig amolyan fegyvertelen ellenségnek tartotta, kik ellen harcolni nem lovagias, nem tisztességes dolog, kiket elbuktatni nem dicsőség. Meg vagyon írva, hogy a világhódítókat is mindig a kicsinyelt, a számba nem vett ellenség verte le. Szegény Berkes fölött már a fátum nehéz keze lebegett:

— De kisasszony, én igazán . . .

Szegény, gyámoltan Katinka, azt hitte, hogy neki mindenáron el kell mondania a biztos sikerhez vezető leckét. Az arca égett, a szeme fátyolos volt a könyektől. A szegény gyermek kilépett disztingvált tartózkodásából anélkül, hogy az asszonyi merészség csábját meg tudta volna szerezni, mikor beszélt:

— Vagy talán indiskrét vagyok? Más jogában gázolok, mikor magát hívom. Ezt bizony fölötte sajnálnám egyért is, meg másért is . . .

Berkes most már figyelmes szemmel vizsgálta a leányt. Mi a manó? Hiszen ez egy kacér asszony hangja. Bolondot akarnak vele járatni, vagy ugratni akarják? No, mindegy, ha te úgy, én is úgy. Hiszen ez már nem védtelen ellenség, ez már erősen fölfegyverezte magát, vagy talán fölfegyverezte valaki? . . . No nézzük, menynyire megy ez a csinos komédia.

Megfogta a leány kezét:

— Biztosítom kedves barátnőm, hogy nem bánt semmiféle gyöngéd kötelék. Ha lett is volna valami ostobaság az életemben, e pillanatban már megszünt annak minden jelentősége, hogy . . .

Gálné tanítása szerint a felelet erre így lett volna:

— Hogy egy másik ostobaságba kezdjen.

Berkes már szinte várta ezt a választ, de hirtelen maga is megrettent, mikor látta, hogy a leány szeméből két könycsepp hull egyenesen az ő kezére. Ez a könycsepp megégette a kezét, összerezzent.

— Eressze el a kezem, — mondta halk, sírásba fuló hangon a leány, most már a saját lelkéből beszélt.

— Nem kellett volna ideadni, — felelt becsületes gorombasággal a fiatalember. Bántotta minden. Ez a félelmetes magány. A leány megmagyarázhatatlan, különös viselkedése, a maga ostobasága. Bizony egy kicsit kemény hangon beszélt, de úgy gondolta, hogy még mindig jobb, mintha nagyon is gyöngéden beszélne hozzá.

Katinka pedig elfelejtve tanácsot, célt, tervet, leborult a pamlag vánkosára és sírt, zokogott olyan keservesen, hogy a fiatalember komolyan megszeppent.

— Hát ez már mi? — töprenkedett magában. Az imént kacérkodott, mint valami kitanult színésznő, most meg zokog, mint egy ártatlanul megsértett angyal. Vigye el az ördög ezt az ostoba komédiát . . .

Fenhangon azonban kérlelni kezdte:

— Kisasszony . . .

— Hagyjon el, menjen innen . . . kérem . . . könyörgök . . .

Berkesnek súgta valami, hogy legjobb volna, most a jó tanácsra hallgatva, sarkon fordulni és távozni, de hát az ember többnyire okosan gondolkozik és mindig ostobán cselekszik. Berkes maradt.

— Kisasszony, higyje el, mélyen sajnálom a dolgot. Megbántottam önt, kérem bocsásson meg érte, vagy ha ez lehetetlen, hát felejtse el a dolgot.

A leány egy szót sem szólt, csak tovább sírt, mintha könyeinek forrása kiapadhatatlan volna. Berkest most már módfölött bántotta a dolog és könyörögni kezdett:

— Katinka kisasszony, kérem feleljen valamit . . . Nézzen reám . . . hiszen így nem hagyhatom magára . . . hát ennyire haragszik reám?

Erre már felelt a leány, de az arcát még mindig nem lehetett látni. És mit is mondhatott volna egyebet a leányok stereotip mondásánál:

— Ön megvet most engem.

Berkes erre már szeretett volna kacagni, de komolyságot erőszakolt magára:

— Én? De hogy jut ilyesmi eszébe? Biztosítom, hogy . . . Egyébként így nem lehet tárgyalni, kegyeskedjék a fejét fölemelni és a sirást abbahagyni.

Mivel a leány nem mozdult, hát közelebb lépett. Ez már bizonyosan a házasságokat kötő sátán ingerkedése volt, de lehajolt a szőke fejhez, hogy gyöngéd erőszakkal fölemelje:

A leány halkan könyörgött:

— Ne . . . ne . . . meghalok, ha a szemembe néz.

Berkes most már nem gondolt egyébre, csak arra, hogy a síró leányt megvígasztalja:

— Ha nem néz a szemembe, akkor meg én halok meg . . . Engedjen meg édes Katinka, ez csunyaság tőlem, de én meg élni akarok.

Fölemelte a leány fejét. A szőke haja boglyas, a halvány arca még vérvörös volt. Berkes leült elébe egy kis puffra.

— Not hál' Istennek, élünk mindaketten. És most már legyen jó kisleány és bocsásson meg nekem.

Katinka lehajtotta a fejét:

— Ön csak rosszat gondol rólam.

— De hát miért?

— Azért . . . — felelt Katinka kissé hiányos világossággal, de Berkes megértette.

— Hát nézze, édes kisasszony, én bizony egy keveset csodálkoztam. Maga nem szokott fiatalemberekkel így beszélni. S ha szabad nekem, haszontalan csavargónak, tanácsokat osztogatni, arra kérném, hogy ne is tegye többet. Tudja kérem . . . szóval az ilyesmi nem illik magának . . . Azonfölül meg idegenek könnyen félreértik . . .

— Igen, ön is . . . — és a nagynehezen megállított könyzápor újra elindult.

— De Katinka, nézze . . . én tapintatlan szamár voltam, de bocsánatot kértem . . . Maga olyan szépen nézett reám az imént . . . Ne sírjon kérem, még beteggé teszi magát.

— Nem, nem, — zokogott Katinka, — ön sohasem bocsátja azt meg nekem. És én nem élem túl a szégyent, Ha tudná, hogy miért beszéltem úgy . . .

— De hát miért? — kérdezte most már feszült érdeklődéssel Berkes.

Katinka erre természetesen azt felelte:

— Csak!

Berkes elnevette magát.

— Ez már aztán beszéd! Ezt már jobb szeretem hallani, mint az iménti sírást. Még jobban szeretném, ha komolyan fölvilágosítana.

Katinka megrázta fejét:

besenyők. Köszöntsétek egymást szent csókkal. Köszönetet írok én is, Ekese kancellarius, az én saját kezemmel. Az úr Jézus Krisztusnak kegyelme legyen veletek!

Mikor Ekese a levelét fölolvasta a besenyőknek, egyik főember kifejezést adott ama nézetének, hogy a sok köszöntést és a Jézus dicséretét talán el lehetne hagyni.

— Hogy lehetne? — pattant föl haragosan a hiuságában sebzett deák. — Avagy láttál már levelet, amely nem így kezdődik és nem így végződik?

Taszilló prépost időközben elkészült a levél olvasásával.

— Való az, hogy papok vannak a pogányok kezében? — kérdezte.

— Lásd magad, Taszilló úr! kiáltották az ablakban állók.

A köd időközben már fölszállott és most el lehetett látni egy távolabbi halomig, ahol hat rögtönzött akasztófa meredt bele a hajnali levegőbe. Mindegyik bitó alatt egy-egy megkötözött pap állott. A kanonokok megismerték a borzsai esperes fehér haját és a varsányi pap kövér termetét. A többi négy oroszlámosi görög szerzetes volt, akiket az éjjel szedtek ki ágyukból nagy sebbel-lobbal a határőrök. A foglyok láthatólag leszámoltak már az életükkel. Az egyik lehajtott fővel mormolta az imáját, a másik krétafehár arccal bámult maga elé, egy harmadik pedig, a közeli vértanuság reményében, sugárzó áhítattal tekintet a felleges égre . . .

A várbeli testőrök azonban, akik közül többen a nyitott ajtóban várakoztak, nem igen vágyakoztak a vértanuság koszorújára és káromkodva követelték, hogy ki kell nyitni a várkaput.

— Hol van az a besenyő úr, akit rajtunk követelnek? — kérdezte a várnagy határozott hangon.

Többen a papok közül sietve mutattak Mártonra. Vak Becs a kanonok felé fordult.

— Te vagy Thonuzóba fia? — kérdezte.

— Én vagyok, — válaszolt Márton.

A porkoláb ekkor a kezével a sisakjához nyúlt és tőle telhető nyájassággal mondta:

— Szabad vagy, herceg, és mehetsz, ahova akarsz. Ha pedig szolgáid vagy marháid volnának, a várban azokat is magaddal viheted.

— Nincs itt senkim és semmim, — válaszolt Márton sötéten.

Taszilló prépost Mártonhoz fordult, aki akkor már az ajtóban állott.

— A tömlöcből elmenekültél, Márton, de az Úr kezétől nem menekülhetsz. Az ajtó, amelyen át kilépsz a várból, a pokolba vezet!

— Nem kell nekem a menyország, ha veled kell azt megosztanom, — válaszolt Márton. — A ti egetekben csak németek és olaszok vannak. A pokolban pedig apám van, Árpád fejedelemmel és mind a magyar vezérekkel.

Azzal hátat fordított a prépostnak és elment. De még az utcán is hallotta a kanonokok hangos siránkozását, amelylyel testvérük bünbeesését gyászolták.

Mikor Márton a várnagygyal a kapuhoz érkezett, egy papiruhás ifju, aki ott várakozott, térdrevetette magát előtte.

— Vezér, — mondta könyörgő hangon, — vigyj magaddal a pusztára!

Ama Marót nevü kispap volt, kit Taszilló úr megostoroztatott a magyar énekeért.

— Magammal viszlek, — válaszolt Márton.

A várkapu megvasalt tölgyfaajtója dörögve csapódott be Márton után.

A karvalyszemü határőrök hamar megismerték a vezérüket. Siketítő kiáltozással és kürtöléssel köszöntötték, de a soraik, tekintettel az ellenség közel voltára, nem bomlott meg.

Egy öreg kopjás párduc-csótáros, tollbokrétás paripát vezetett a kanonok elé. Márton a ló sörényére tette a kezét, hogy nyeregbe vesse magát, de aztán meghátrált egy kissé és figyelmesen szemügyre vette az állatot.

Hollófekete, szárazfejü, karcsu, acélizmu paripa volt. A szeme oly tüzes és okos, mint egy ifju nőé. Első pillantásra is meglátszott rajta, hogy Ete nemes vére folyik ereiben.

És amint Thonuzóba fia elnézte a paripát, mely délcegen és büszkén, a szabad puszta jelképeként állott előtte, különös dolog történt vele. A szeme, mely édes apja halála óta nem tudott többet sírni, hirtelen megtelt könnyel és Márton hangos zokogással ölelte ál a paripa nyakát.

A várbástyán nagy csoportban állottak a szomorkodó papok. Fekete falkába verődtek össze és kezüket a köntösük ujjába rejtve, némán néztek az elvonuló had után. Még láthatták, amint a lovassorok bomladozni kezdenek és amint a vágtató sereg széles félholdban veszi körül ifju vezérét.

Hosszu, elnyúló ívben vágtatnak egymás mellett a besenyők, duhaj jókedvükben sikoltozva, a nyergükben fölállva, a kopjájukat dobálva és röptében elkapkodva. Nem is emberek, hanem lovas démonok. A föld pedig dörög alattuk . . .

És a fiatal kanonokok közül, akik mind magyarok voltak, nem egynek, hajh, nem egynek a szívét összeszorította a bús honvágy a puszta után. Úgy állottak a bástyán, mint a csonka madarak, melyek a verőfényes levegőben úszó társaikat nézik.

(Folyt. köv.)

World napilap. 88.2 m. | Manhattan bizt. társaság 93.6 m. | Szentháromság templom 86.4 m. | A Row park háza 115.8 m. | Tractat-társulat 87 m. | Sz.-Pál 92.1 m. | Washingtoni kapitolium 86.25 m. Sun 21 m.

ÓRIÁSI ÉPÜLETEK NEW-YORKBAN.

forinttal fizette meg, tehát olyan árral, a mely mesés olcsó az amerikaihoz képest.

Egyik amerikai folyóirat a «Scientific Amerikan» után közöljük most a hires «Empire City» legnagyobb épületeinek rajzát. Régebben a legmagasabb épület volt a szentháromság templomának 86.4 méter magas karcsú tornya, mely körülbelől egyenlő magas volt a képünkön szintén látható washingtoni híres Kapitoliummal s ezért sok ideig messze kitünt New-York háztengeréből. Ma már sok magasabb épület van, köztük a magyarországi eredetű Politzer, a «World» című napilap szerkesztője is 1.8 méterrel magasabbra építtette fel szerkesztőségi palotáját. A Szent Pál épület 25 emeletével 92.1 méter magas s az életbiztosító társaság 21 emeletes palotája 93.6 m. magas. A leghatalmasabb azonban mindannyi közt a most épülő nagy ház a Row parkban, mely 27 emeletes s 115.8 méter magas, közel olyan, mint a Gellérthegy magassága. A ház sulya 50 ezer tonna, mely mintegy 1400 négyzetméter talajra esik, maga az aczélváz a felszinen 3500 tonnát tesz.

Nem szükséges külön fölemlítenünk, hogy ezek az óriási lakóházak csaknem általában vasszerkezetüek s nemcsak egy felhuzó gép van bennök. Vasszerkezetük okozza, hogy aránylag hamar felépülnek s hogy egyeseket könnyen lehet egy helyről a másikra szállítani, a minthogy az Egyesült-Államokban meglehetősen kifejlett üzlet az, hogy a nagyobb városokból kész házakat visznek ki vidékre. Az óriási házak tetején újabban mesterséges kerteket készítenek játszóhelyekkel a házban lakó gyermekek számára.

TOPÁZ HERCZEGNŐ.

Így hívnak egy parányi törpe hölgyecskét, a ki nagy feltünést kelt most mindenfelé, a hol csak megfordul. És méltán, mert ámbátor már 18 éves, még sem magasabb 60 centiméternél, vagyis egy jó szál embernek úgy térdig formán ér; a sulya meg, — akármilyen szűken mérik is — egy fél dekával sem haladja meg a 7 kilót. Különben hát hogy micsodás termettel lehet ez a kis herczegnő, mindjárt tisztába jövünk felőle, csak épen rá kell a képre pillantanunk, a mely teljesen hű, mert fotografgéppel van levéve. Ez a kép abban a pillanatban ábrázolja a kis hölgyet, a mint hintójába akar szállni. Mert van ám neki külön hintócskája, a melynek teteje, a mint láthatjuk, egy közép termetű embernek csak úgy a dereka tájáig ér. A lovak olyanok ebben a híres hintóban, mint egy-egy birka; skót hegyi fajták s a maguk nemében épen olyan törpék, mint kis úrnőjük. Máskülönben a hölgyecske Páris mellett született s rendkivül lelkes honleány, a ki a németeket kétségtelenül megsemmisítené, ha tudná. Ezenkivül felette ügyesen tánczol és nagyszerűen énekel, habár hangja nem sokkal erősebb, mint valami kisebb fajta nádiverébé. Most világkörüli útján jár s lehet, hogy Magyarországba is elvetődik.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

B. Kemény Zsigmond összes művei. Irodalmunk egyik jelesének, b. Kemény Zsigmondnak összes műveit kiadja a Franklin-Társulat. A nagy iró művei már meglehetősen hozzáférhetetlenek, részben elfogytak; publicisztai iratai pedig szétszórva a hirlapok évfolyamaiban lappangnak. Az összegyüjtést, a kiadást, *Gyulai* Pál végzi, méltó kéz a nagy irodalmi örökséghez. Gyulait Kemény még életében fölhatalmazta munkái közrebocsátására, de mostanig várni kellett, a művek különböző kiadók jogaiba tartozván. A gyűjteményben teljesen meg lesz Kemény, a regényiró, essayiró és a publicista.

Gyulai Pál rendező keze az első csoportba Kemény regényeit sorozta; a második csoportban adja történelmi és irodalmi tanulmányait; a harmadikban politikai röpiratait és hirlapi czikkeiből mindazokat, melyek jellemzik az akkori irányokat, felfogásokat, s a napi alkalmon túl emelkednek. Most jelent meg «*Gyulai Pál*» czimű történeti regénye az uj kiadásban két nagy kötetben. Ezzel együtt jelent meg a «*Férj és nő*» társadalmi regény. Ez 1852-ben került ki a sajtó alól s két kötetre terjedt, most egy kötetben veszi az olvasó. Regényirói kiválósága Keménynek irodalomtörténetünknek is egyik fényes fejezete. Bonczoló erő, alkotó művészet, drámai szerkezet, lélektani megfigyelés, jellemzés erejében csak kevés iró hasonló hozzá. Embert rajzol, tragédiákat ir. Örömest fordul a történelemhez, melyet éles szemmel tekint végig s bele éli magát a multba. Ismereteinek bőségéhez hozzá járul az emberismeret. Történelmi regényeiben Erdély fejedelmeinek korát tárja föl, a XVI. és XVII. századbeli köz- és magánéletet, azoknak uralkodó eszméit, megtestesítve emberekben. A gyüjteményt Keménynek 1847 ből való, Barabás Miklóstól származó arczképe diszíti s Gyulai Pálnak az a jeles emlékbeszéde vezeti be, melyet a tud. akadémia 1879-iki nagygyülésén tartott Kemény fölött. Ára a 2 kötetnek 4 frt 50 kr.

Bácsy Jakab regényes történet a XVII. századbeli hajduvilágból. Irta *Deli*. Tizenöt, a szövegbe nyomott képpel. Kiadja a Franklin-Társulat. A nagyérdekű történeti regény egyik kiváló történetirónk műve, s a «Vasárnapi Ujság» regénytárában jelent meg először. A Franklin-társulat a Dörre Tivadar és Túry Gyula művészi kivitelű illusztráczióival díszes kiállításban adta ki, s ára 1 frt 20 kr. Az érdekes regényt német és szerb nyelvre is lefordították, s külön kiadásokban e nyelveken is meg fog jelenni.

Kaukázusi elbeszélések, irta Gnyevics P. P., az orosz eredetiből fordította *Ambrozovics* Dezső. Uj világ, új emberek a kis kozák falvakban és vadon bérczek közt. Lapunk közölte e jellemzetes és sok irói sajátossággal biró elbeszéléseket. A négy elbeszélés czíme: «Pusztaság», «Az apa», «Hasszán», «Boldog nap». Mindenikben a szláv borongás árnyai huzódnak végig, komoran, s a cselekmény is drámai. A számos szép illusztráczióval a kötet néprajzi értéke is kifejezést nyer. Kiadta a Franklin-Társulat s ára 1 frt 40 kr.

Jelky András bajai fiú rendkivüli kalandjai. A Franklin-Társulat az «Ifjusági iratok tára» czimű vállalatában immár negyedik kiadásban bocsátja közre *Hevesi* Lajosnak az ifjúság közt annyira kedvelt könyvét: *Jelky András bajai fiu rendkivüli kalandjai ötödfél világrészben*. A könyv első megjelenésével gyorsan népszerűvé vált, s hatásában versenyez «Robinson»-nal. Német, orosz és finn nyelvekre is lefordították, több idegen folyóirat bő kivonatokat közölt belőle, itthon pedig hamar elfogyott három első kiadása. Hevesi könyve a magyar család és ifjuság szivéhez, gondolatköréhez érdeklődéséhez eltalálta az egyenes útat. A szerző a történeti adatokban, hősének magyar voltában, az előadás jóizű magyarosságában a nemzeties érzést mindig éberen tartja. Az ismeretekre, gondolkozásra, képzelődésre pedig a gazdag anyag tesz mély hatást, a leleményes változatossággal, a tarkasággal, és hőse sorsával. Eseményekkel, kalandokkal tele a könyv, melyeknek szinhelye egyre változik. Hevesi Lajos a most megjelent negyedik kiadáson tetemes javításokat tett, jeles művét tökéletesítette. A Franklin-Társulat pedig díszesen állította ki, 74 képpel. A közeledő ünnepek könyvpiaczának egyik becses és kedves műve ez. Ára 2 frt 40 kr., vászonkötésben 3 frt.

Emlékalbum a kispesti Rudolf-fogadalmi templom javára. A kispesti Rudolf-fogadalmi templom épitésére alakult országos bizottság elhatározta, hogy a templom-pénztár javára nagyszabásu, díszes emlékalbumot ad ki, s ennek szerkesztésével a bizottság előadó-jegyzőjét, *Cziklay* Lajos hirlapirót kérte föl, s a munkatársi teendőkkel *Égly* Mihály hirlapirót bizta meg. Az albumot a király, a királyné és az uralkodóház csaknem minden egyes tagja emléksorokkal gazdagította. Azonkívül az ország előkelőségei, valamint irói és művészi gárdájának legtöbb tagja dolgozattal és rajzzal járult hozzá az albumhoz. Szépirodalmi dolgozataiban a legismertebb nevekkel találkozunk. A mintegy másfélszáz képpel illusztrált szép album 25-26 ívnyi terjedelemben karácsonytájt jelenik meg s előfizetési ára szines boritékkal 3 forint, diszkötésben 10 forint. Bolti ára 5 és 15 forint lesz. Az előfizetési pénzek a *Magyar általános hitelbank*hoz Budapest, (Nádor-utcza 12) küldendők, mely a nemes ügyre való tekintetből vállalkozott a pénzek vezetésére.

A kolozsvári színészet és szinház története czím alatt fog megjelenni a magyar szinészet egyik legérdekesebb fejezete. Kolozsvár a magyar szinészet egyik legrégibb fészke s 1821 óta állandó szinházzal bir, de már egy századnál régibb idő óta, 1792-től otthonos a magyar szinészet Kolozsvárt. A századik évforduló alkalmából bizták meg *Ferenczi* Zoltánt, az erdélyi muzeum-egylet könyvtári igazgatóját, hogy a kolozsvári szinészet és szinház viszontagságos, de tanulságos multját kellő részletességgel és alapossággal irja meg, s egyszersmind a mű megbirálására és kiadására végrehajtóbizottság alakult. E mű elkészült s minden részében a végrehajtó-bizottság megelégedésével találkozott. Felöleli nemcsak a kolozsvári szinészet történetét, hanem mindazt is, a mi e tekintetben megelőzőleg az erdélyi részekben történt ugy az iskolai, mint a német mint a latin s magyar nyelvü szinjáték tekintetében. Igy az 1792. előtti viszonyoknak e tekintetben tanulságos és hű képét adván, egyszersmind e keretben a magyar drámairodalom és iskolai szinjáték történetét is nyujtja. A mű körülbelül 30 ívből fog állani. Ára az aláirók részére 2 frt 50 kr., bolti ára nagyobb lesz. Megjelenik 1897 elején. A művet Ajtai K. Albert nyomdája állítja ki, a hová az előfizetési pénzek is küldendők.

Két karácsonyi műtárlat. A műcsarnokban deczember elsején kettős műtárlat nyilt meg. A baloldalon három termet az *iparművészeti társulat* kiállítása foglal el, a jobboldalon szintén hármat a *képzőművészeti társulaté*. Amaz változatos és gazdag szépségben kinálja a mi lakásunknak előkelőségét, izlést, művészeti fényüzést biztosít; itt pedig a festészet sok kiváló termékét találja meg a közönség. Mind a két tárlat a karácsonyi ünnepek vásárlási kedvétől várja, hogy minél többen fölkeressék.

IVÁNKOVICS JÁNOS,

AZ ÚJ ROZSNYÓI PÜSPÖK.

Schopper György rozsnyói püspök halála óta közel két évig tartó üresedés után a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére Ő felsége kinevezte Ivánkovics János czimzetes püspököt és a kultuszminiszteriumban a kath. egyházi ügyeknek osztálytanácsosi minőségben előadóját, rozsnyói püspökké.

Tehát kilencz évi időköz után ismét arról a helyről kap az ország egy egyházi méltóságot, mely addig úgy szólván hagyományosan biztos útja volt a püspöki székbe jutásnak. 1867-től 1888-ig báró Hornig veszprémi püspökké történt kineveztetéseig Rónay Jáczint kivételével egytől-egyig püspökökké lettek a kultuszminiszterium egyházi referensei.

Ettől a hagyománytól gróf Csáky Albin öt évre terjedő, eseményekben gazdag miniszterségére esik egy följegyzésre méltó eltérés. Az ő minisztersége három egyházi előadó váltakozásával járt, a nélkül, hogy közülök egy is javadalmas püspökségbe került volna az ő kormányzása alatt.

Trefort halálos ágyán vitte keresztül 1888-ban báró Hornig Károlynak veszprémi püspökké való kineveztetését és szivós küzdelemmel, úgyszólva minden tényező ellenére kinevezte Széchenyi országos képviselőt s jelenleg nagyváradi kanonokot egyházi előadóvá. Neki sok baja volt az akkori primással, Simor Jánossal s azért vetette Széchenyire szemét, hogy a primási udvartól független erőt nyerjen maga mellé a miniszteriumba. De a független erő tanácsával ő már nem élhetett s örökségül hagyta őt gróf Csáky Albinra, a ki 1888 szept. havában jött a miniszteriumba, mint békítő.

Nem tartozik ide annak leírása, hogy gr. Csáky előzékenysége lépten-nyomon mennyi visszautasításra talált, a melyből aztán az állam érdekeinek megóvása szempontjából született a törvényhozás által szentesített egyházpolitika. Itt csak azt említjük, hogy a közeledés jeléül mindjárt előljáróban engedett a primás azon óhajtásának, hogy más erővel váltassék föl az akkori egyházi előadó. Igy lett alig pár havi hivataloskodás után nagyváradi kanonokká gr. Csáky Albin első egyházi referense: Széchenyi Jenő.

A második sem jutott püspöki székbe. Tőle, az előkelő világ által különösen kedvelt kitünő egyházi szónoktól, három évi együttműködés után vált meg a miniszter 1892-ben. Wolafka Nándorról szólok, a ki czimzetes püspöki méltósággal fölruházva, saját kívánságára ment el debreczeni nagyprépostnak. Az ő távozása juttatta aztán gróf Csáky Albin eszébe Ivánkovics Jánost, a most kinevezett rozsnyói püspököt. De már itt ő is a Trefort álláspontján állt: független embert keresett az egyházpolitikai harcz közepette és azt meg is találta Ivánkovics János rokonszenves egyenes jellemében. De őt sem tehette meg püspökké gr. Csáky Albin, mert mielőtt ez a meleg óhajtása teljesülhetett volna, ő hagyta el a kultuszminiszteri széket, a melyben annyi tiszteletreméltó kitartással küzdött mindazért, a mi erős meggyőződésében a közjó kívánalmává érlelődött.

A mostani kultuszminiszternek jutott osztályrészül, hogy Csáky gróf választottja érdekében megtegye Ő felségénél és a római szent széknél azon lépéseket, a melyek Ivánkovics János rozsnyói püspökké történt kineveztetésére vezettek.

Schopper György a szorosan egyházi álláspont híve volt, a ki nem ismert egyház és állam közt felmerülő viszonyokban kiegyenlítést. Éles ellentétben állott a kultuszminiszteriummal már Trefort idejében és erős harczot folytatott gróf Csáky Albin alatt az elkeresztelési rendelet ellen az egyházi lapok hasábjain. Innen-onnan két éve, hogy meghalt, mihez képest a miniszter sokáig kereste utódjául az alkalmas egyént, mignem Ivánkovics személyében megtalálta azt.

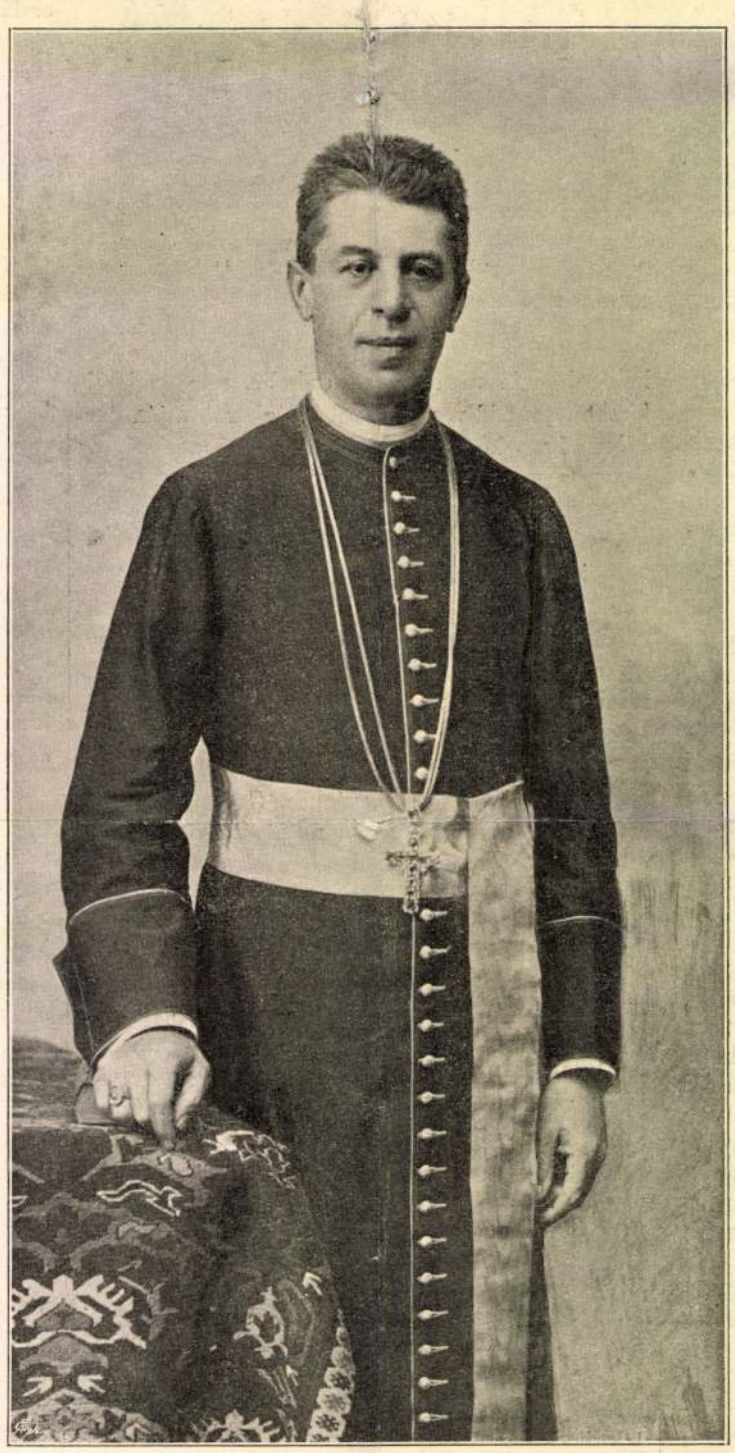

Ellinger fényképe.

IVÁNKOVICS JÁNOS, AZ ÚJ ROZSNYÓI PÜSPÖK.

Ivánkovics is kitünő jó pap, de a mellett azon szilárd meggyőződéssel, hogy egyháznak és államnak karöltve kell haladnia azon közös czél érdekében, a melyet a haza javának nevezünk. Egyénisége megnyerő, vérmérséklete nyugodt és meggyőződése kimondásában egyenes. Szerencsésnek tartjuk a miniszter választását.

Az új püspök életrajzi adatai a következők:

Ivánkovics János 1846 deczember 24-ikén született Szegeden. Középiskoláit a szegedi piarista gymnáziumban végezte, aztán fölvették a csanádi egyházmegye papnövendékei közé Temesvárt. Pappá 1870-ben szentelték. Előbb török-becsei, majd szeged-belvárosi káplán s 1877-ben vallás-tanár lett. Szegeden csakhamar népszerűségre tett szert, kivált az iparosok körében, kiknek minden mozgalmát vezette. Már káplán korában a város egyik legkedveltebb alakja volt a nagy műveltségű fiatal pap, kit az egyik szegedi lap már akkor is püspök-jelöltnek nevezett. A jövendölés bevált. 1875-ben megválasztották szeged-rókusi plébánosnak, kevéssel utóbb azonban a belvárosi plébános-választáson megbukott; de csakhamar, az 1887-iki általános választáson nagy többséggel megválasztották képviselőnek szabadelvűpárti programmal a szegedi második kerületben, melyet addig a függetlenségi párt bevehetetlen várának tartottak. A képviselőházban, noha csak néhányszor, iparos-kérdésben szólalt föl, a kormánykörökkel csakhamar megkedveltette magát. Mikor 1892-ben Babó Emil ellenében kisebbségben maradt s visszatért szegedi plébániájára, meghivták kultuszminiszteri osztálytanácsosnak. Itt nyerte püspökké való kinevezését, a melyhez hosszan húzódó gondolkozás után most Róma is hozzájárult. Az egyházi téren gyorsan emelkedett; egymás után lett espéres, apát, czímzetes püspök s most végül megyés püspök. Ivánkovics püspök az irodalmi téren is munkálkodott, írt több egyházi művet és megírta a szeged-alsóvárosi Mátyás-templom történetét.

Rozsnyón, hol előkelő rokonsága is van, nagyon örülnek a kineveztetésének s már előre készülnek, hogy mennél ünnepiesebben fogadják, mikor majd a jövő évi február végén főpapi széke elfoglalására oda bevonúl; egyszersmind nagy reményekkel vannak az iránt is, hogy egyház kormányzói működése mellett hathatósan föl fog lépni az egyházmegyéje éjszaki részén lappangó pánszláv törekvések ellen is.

—*y*—*s*.

ÓRIÁSI ÉPÜLETEK NEW-YORKBAN.

Rég óta ismeretesek az amerikai óriási épületek, melyeket jellemzően «felhő-horzsolók»-nak szoktak nevezni. Közönségesen azt hiszik, hogy ezeket az épületeket tisztán az amerikaiak szeszélye és nagy versengési hajlama hozza létre, pedig voltaképen szükségből keletkeznek, mivel az Egyesült-Államok nagy városaiban a házhelyek értéke sokkal nagyobb, mint nálunk. A Manhattan sziget, melyen az óriási New-York város nagyobbrésze fekszik, összesen csak 22 kilométer hosszú s ezen az aránylag kis területen nagy helyet foglalnak el a kikötő területei, meg az óriási parkok, melyeket az okos amerikaiak nélkülözhetetleneknek tartanak. Ezért, hogy a telek árának kamatjai megtérüljenek, már több emeletre kell építeni; az építésre fordított tőke után következnek aztán a fűtés, világítás, vízvezeték és más kiadások kamatai. Igy magyarázható meg, hogy New-Yorkban a felhőhorzsoló épületek száma óriásilag szaporodik. Különösen a «Down Town» (Alsó város) nevet viselő negyedben, mely a City Hall park, a városháztér, a tüzértelep és a Manhattan sziget déli csúcsa közt fekszik, melynek minden talpalattnyi földje be van építve. Hogy fogalmunk legyen a telkek áráról, csak azt említjük meg, hogy a Manhattan biztosító társaság épülete telkének minden négyzetláb területeért 282 dollárt fizetnek, mely összeg egy négyzetméterre 6000 forintnak felel meg. Budapesten a legdrágább telek az egykori német szinház helye volt, melynek négyzetölét a Haas szőnyeggyár 1050

Az *iparművészeti társulat* kiállításán pompás butorok, szőnyegek, porczellánok, majolikák, ezüst, bronz és üvegnemüek; a háziipar készitményei együtt a gyárak termékeivel váltakoznak mindenfelé. A legnagyobb rész formában, diszítésben a magyar motivumokat tartja szem előtt, s a magyar műipar eredeti fejlődésének mind megannyi sajátosságát mutatják. Itt van a történelmi csoportbeli királyi szobák butorzata is, melyek Alpár Ignácz tervei szerint készültek. A kiállítás igazgatósága félároп bocsátja áruba. Egy pár dolog még egészen új a magyar iparban. Például a nagy szőnyeg, magyar stilben. Ez a becskereki államilag segélyezett szövőműhelyben készült. A kézi véséssel és köszörüléssel diszített üvegfélék (szintén magyaros stil) is csak most készülnek nálunk először. Egy csoport kisebb mellszobor, bronzból, jeleseinket ábrázolják. Az iparművészeti társulat készítteté jónevű szobrászokkal. Különösen kiválik a Dankó három szoborképe: Petőfi, Kossuth, és Deák. Ezek a mellszobrok művészi ékességei lehetnek az iróasztaloknak.

A *képzőművészeti társulat* karácsonyi tárlata mennyiségben és értékben nagyon túlhaladja az eddigieket. Egy pár olyan kép is helyet talált, mely nem eladó, de a művész megragadta az alkalmat, hogy bemutassa. Ilyen *Ferraris* Arthurtól egy női arczkép és *Kriesch* Aladártól egy nagyobb történelmi festmény tempera vázlata. Az erőteljes vázlat: az 1542-iki tordai országgyülés, melyen Martinuzzi Frater György vezetése alatt megalakult az önálló erdélyi fejedelemség. A sokat igérő képet a művész megbizásra készíti. Az első teremben *Neogrády* Antal szép temperafestményei kezdik meg a karácsonyi képkiállítás sorozatát. Feltünnek eredeti tulajdonságaikkal *Vaszary* János napfényben festett gyermekalakjai, *Fényes* Adolfnak tanulmányfői. *Telepy* Károly, *Hegedüs* Lálszó, *Mendlik* Oszkár, *Angyal* Béla, *Edvi Illés* Aladár, gr. *Somsich* József, *Tölgyessy* Arthur tájképei mellett *Spányi* Bélától egy egész sorozat tájkép. *Koroknyai* Ottótól egy jó életkép, *Kacziányi* Ödöntől egy kicsiny kép, *Likorska-Zsolnay* Juliától egy csendélet. A második teremben van *Karvaly* Mór két nagyobb és eleven életképe, *Peske* Gézától is egy vidám gyermekkép. *Túry* Gyulától egypár vízfestmény is általánosan tetszik, köztük egyik az öreg Barabás Miklóst ábrázolja. *Lohr* Ferencztől. *Likorskánétól* és *Gebhardnétól* virágképek, *Mannheimer* G., *Kümerle* Pál, *Molnár* József *Brodszky*, *Katona* Nándor, *Nadler* Róbert, tájképei közt *Györök* Leó két nagy rámában a dalmát partokról készült érdekes tájképcsoportozatokkal foglalja le a figyelmet. *Basch* Árpád egy pár finom illusztrácziója s *Zemplényi* Tivadar életképe tünnek még föl e teremben. A harmadik teremben *Vajda* Zsigmond két szárnyas ámorja a virágos fán, *Baditz* Ottó tanulmányfője. Egymás után jönnek még: *Nagy* Ignácz nagy vízfestménye (almák), *Kézdi Kovács* László tájképei, *Háry* Gyulának, a jeles rajzolónak vízfestményei. *Kárpáthy* Rezső tengeri képei, *Takáts* László és *Bruck* Hermina tájképei. A kiállítást a megnyitás napján *Wlassics* közoktatási miniszter is megtekintette.

A nemzeti szinházban nov. 27-ikén eredeti vigjátékot adtak. *Almási* Tihamér «*Fürdőn*» czimű 3 felvonásos vigjátéka került szinre közepes sikerrel. Almási a szinműirodalom régibb gárdájából való. Fejlődési idejét a mai ujabb szinpadi irányok túlhaladták. De egyáltalában szinműirodalmunk fejlődése is elmaradt. Egy évtized előtt a «Fürdőn» tisztességes hatáshoz juthatott volna. Cselekvénye bőséges, de sok benne az ismert fordulat, a véletlen, a félreértés, a régibb teátrális szerelés.

A fürdőkön szokásos párti-vadászat modern keretébe vannak beillesztve a mult évtizedek vigjátékainak mozgató elemei: a nagybácsiknak vagyonukkal összekötött hatalma, a félreértések, a hallgatózások. Szadai László két milliót örököl a nagybácsijától, s most már nincs nyugta a leányos mamáktól. Fut a világból és egy felvidéki fürdőben akar elbujni, a hol azonban épen a gazdag nőtlenekre vadásznak. Tarnovich kapitány, a ki víg és könnyelmű életet visz, a nagybátyjától szigorú meghagyást kapott, hogy nyolcz nap alatt házasodjék meg, különben nincs örökség. Ez aztán menyasszonyt keres, talál is egy szép özvegyet, a kit üldözve ő is eljut a fürdőbe. Itt tarka társasaság van együtt. Legérdekesebb köztük a Troll-család. Troll, a családfő, czipőgyáros, s pompás üzleteket csinál javított turistaczipőivel. Nem is sokba vesz egy fiatal ügyvédet, Vadászt, ki leányának udvarol. Trollné pedig a leánya számára akar fogni egy gazdag férjet. Természetes, hogy kiveti a horgot Szadai után; de az a nyugalom okáért azt füllenti, hogy ő már feleséges ember. Ebből keletkezik aztán a vigjáték bonyodalma. Tarnovich kapitány ugyanis idáig üldözi a szép özvegyet, Monorinét, a ki azzal akar tőle szabadulni, hogy férjes asszonynak mondja magát. Szadai is megszorul, hogy feleséget tüntessen fel, Monoriné is, hogy egy férj karjába kapaszkodjon. Ők különben rokonok s igy hamar megkötik a szövetséget. Csakhogy Szadai szerelmes Olga bárókisasszonyba s az

TOPÁZ HERCZEGNŐ.

is megjelenik anyjával a fürdőn, a hol meg kell tudnia, hogy Szadai csak ámította, mert már házas. A két felvonás ezen a könnyen fölvilágosítható ferde helyzeten alapszik, mert senki sem tud szóhoz jutni, félreértik, kihallgatják egymást, de mindig rosszul hallanak. Végre is a darabban mindenki megkapja a maga párját, a min kételkedni sem lehet, mert egyetlen szó eloszlathatná a félreértéseket. A vigjáték jó alakjai a Troll házaspár, melyet a *Vizvári-pár* játszik mulatságosan. *Csillag* Teréz az üldözött özvegy szeretetreméltó személyesítője. *Zilahi* egy tulzottan festett ügyvéd szerepét derültség közt játszsza, *Császár* (Szadai), *Gyenes* (Tarnovich kapitány) nagyon passziv szerephez jutottak. Az elevenséget képviselő mellékalakok jó kezekben vannak. A szerzőt tapsolták, de nem jelent meg.

Operaszinház. Nov. 28-án az operaszinházban kétfelvonásos eredeti lyrai opera került szinre «*Karen*» czím alatt. Szövegét Somogyi Péter és Kern Aurél irták, zenéjét pedig *Czobor* Károly. A szöveg romantikus, habár azt mondják, hogy a közel időkből a temesvári törvényszék egyik bünügyi tárgyalását dolgozta föl a két szövegiró, kik a szinhelyet Norvégiába tették át. A zenében pedig egy fiatal erő igyekszik megküzdeni az opera követelményeivel. Sokféle benyomás alatt áll még. Egyszer a régi operák hagyományai, máskor a Wagner, majd egyéb operaszerző közelébe férkőzik, sőt a könnyü operettek visszhangja is megcsendül zenéjében. A hangszerelésben a nagy zenekart ügyességgel foglalkoztatja, de a zenei gondolatokat nem igen dolgozza ki. A dallamok forrása nem hiányzik az operából, melyet rokonszenves és biztató tehetség művének ismert föl a közönség s barátságosan is fogadott.

A norvég tengerparton játszó cselekvény egy halotti torral kezdődik. Az opera főszereplőjének, Karén-nek férjét temették el épen. A háznál csak Karen nénje, Ingrid maradt otthon, hogy a halotti torhoz megtegye a készületeket. Egy fiatal matróz, Arne érkezik meg, ki Karen leányát, Tildát szereti, s megtudjuk, hogy a mig Arne tengeren járt, Karen családja sokat szenvedett, s egy gazdag korcsmáros, Guttorm volt gyámola, a ki Tildát feleségül is szeretné venni. Tilda azonban Arnet szereti. Hanem Karen rémülettel értesül erről a szerelemről, s meg is vallja az okát, hogy miért. Tilda titkos szerelem szülöttje. Karen egykor Arne atyját szerette, ők tehát testvérek. Arne e vallomásra azzal idegeníti el magától Tildát, hogy a halotti toron durva rakonczátlanságot követ el. A második felvonásban Tilda már Guttorm korcsmáros felesége. A felvonás tarka korcsmai képet és tánczot mutat. Arne is jelen van. A még mindig szerető Tilda a tömeg közt hozzá férkőzik, a mit midőn a féltékeny Guttorm meglát, közéjök ront, s a két férfi késsel áll szemközt egymásnak. Karen azonban közéjök veti magát, Guttorm szurása őt éri, s haldokolva vallja be titkát. E drámai jelenettel végződik a darab. Az előadás hálára kötelezheti a szerzőt. *Dióssyné-Handel* Berta (Karen), *Vasquez* grófnő (Tilda), *Semsey* Mariska (Ingrid), *Arányi* (Arnet), *Takács* (Guttorm) méltán kaptak tapsokat. A kiállítás is díszes.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia nov. 30-iki ülésén hirdették ki a *Kóczán-jutalom* eredményét. A minden évben megujuló 100 aranyos jutalom a magyar történetnek kijelölt korszakából merített tárgyu történeti szinművet illet s az aránylag legjobbnak kiadandó. Az ülésen b. *Eötvös* Loránd elnökölt.

Vadnai Károly terjesztette elő a rajta kívül Berczik Árpád és Hegedüs István birálókból alakult bizottság jelentését. Az előadó részletes tájékoztató fejtegetéssel szólt a pályázatról. Elmondta, hogy az ezredik év ünnepe, mely a művészetnek valamennyi ágára annyira termékenyítőleg hatott, a költészet mezején nem birt maradandó becsü alkotásokat létrehozni. Az idei történelmi drámai pályázat is meddőbb volt az előző évekéinél, a menynyiben csak hat pályamunka érkezett be. A pályázat föltételei szerint a cselekmény időkora II. Gejza, III. Béla, III. és IV. István kora, e történelmileg eléggé változatos, de drámai szempontból nem nagyon hálás kor. A pályázók közül öten a tárgykörnek ugyanazt az oldalát választották, Manuel császárnak hazánk elleni fondorlatait, a bizanczi erkölcsök hatásától megmételyezett társadalmat. De alakjaikat nem tudták drámaiakká tenni. Három mű érdemel figyelmet. «*III. István*» elég jó alapgondolaton épült, de a cselekményt nem tudta belőle tragikai erővel fejleszteni. «*Mária herczegnő*» külsőleg kerekebb, de benső kapcsaiban s drámai logikájában fogyatékos munka. A jellemzés és a verselés azonban már gondosabb, s egyik biráló ennek a munkának a szerzőjét akarta a pályadíjjal jobbak írására buzdítani. A másik két biráló azonban több irói teheséget lát a III. számú «*IV. István*» czimű pályamunkában. Ez valamennyi versenytársánál szinszerűbb, sőt némi átdolgozással színre is hozható. Azonban ebben is vannak lényeges hibák. A birálóbizottság többsége a díjat ezek szerint a «*IV. István*»-nak itélte oda. A pályanyertes mű szerzője *Somló* Sándor, a nemzeti szinház tagja, a ki már nem egyszer nyerte el az akadémiai pályázatokon a babért.

A birálati jelentés előterjesztése után *Szily* Kálmán, az akadémia főtitkára tett a folyó ügyekre vonatkozó előterjesztéseket. Bemutatta a Beszterczе-Naszód vármegye levéltárában talált XVII. századbeli pasquillust. *Bethlen* Pál gróf főispán küldte az akadémiának az érdekes gúnyiratot, mely Rákóczi György udvarának mintegy húsz

kiválóbb szereplőjével foglalkozik, s érdekes világot vet az akkori társadalmi viszonyokra. Végül a főtitkár bejelentette, hogy *Palásthy* Géza, Bécsben elhalt hazánkfia 10,000 forintot hagyományozott az akadémiának. *Kőrösi* József l. tag pedig értesítette a főtitkárt, hogy a kiállításban is kiállított térképét, melyen az összes eddigi akadémikusok szülőhelyeit kitüntette, az akadémiának ajándékozza.

A Kárpát-egyesület védnöke. Iglóról irják, hogy *Frigyes* főherczeg a Kárpát-egyesület védnökségét, tekintve az egyesület hasznos és hazafias működését, elfogadta s egyuttal az egyesületnek 100 frtot adományozott. A főherczegnek egy küldöttség, melynek vezetője Csáky Albin gróf lesz, fogja megköszönni a védnökség elfogadását.

A történelmi társulat decz. 3-iki ülésén az elnöklő *Teleki* Géza melegen üdvözölte a társulat érdemes főtitkárát, *Szilágyi* Sándort, kit miniszteri tanácsossá neveztek ki. Az üdvözletet küldöttség tolmácsolta a gyöngélkedő tudós előtt. *Thaly* Kálmán *Dániel* Gábornak nem rég megjelent és a Dániel-család monografiáját tartalmazó munkáját mutatta be és ismertette. *Békefi* Remig «Székesegyházi iskoláink az Anjou-korban» czímen tartott felolvasást.

MI UJSÁG?

A királyné Franciaországban. *Erzsébet* királyné decz. elsején déli Franciaországba, Biarritzba utaztában szigorú inkognito alatt, reggel 8 óra után *Párisba* érkezett, *Sennyey* Mária udvarhölgy és Berzeviczy tábornok kiséretében. A keleti pályaudvaron az osztrák-magyar nagykövetség titkára, *Berchtold* gróf fogadta a felséges asszonyt. A királyné nem sokára az orleansi pályaudvarba hajtatott s ott a pályaudvar nagy csarnokában, a hol senki sem ismerte föl, jó ideig föl s alá sétált, majd elment az egyik ujságelárusító kioszkhoz és néhány franczia ujságot vásárolt. E közben az osztrák-magyar nagykövetség értesítette a franczia köztársaság elnökét a királyné megérkezéséről s *Faure* elnök sietve az orleánsi pályaudvarra hajtatott üdvözlésére. *Faure* megcsókolta a királyné kezét, majd karját nyujtotta neki s bekisérte a váróterembe, a hol több, mint negyed óráig beszélgetett vele; aztán ujra karját nyujtotta s elvezette a szalonkocsihoz. *A királyné* megköszönte az elnök szivességét, melylyel inkognitója daczára fogadta. *Faure* ismét kézcsókkal bucsúzott el a felséges asszonytól, a ki ötnegyed órai párisi időzése után tovább folytatta utját a biarritzi tengeri fürdő felé. *Biarritzba* a királyné decz. elsején este érkezett. Ő felsége ama kivánságának adott kifejezést, hogy inkognitóját szigorun megőrizni óhajtja. Ezért semmi fogadás nem volt. Másnap a királyné nagyobb sétát tett.

A német császári pár berlini nagykövetünknél. Decz. 2-ikán a német császár délelőtt 11 órakor látogatást tett *Szőgyén-Marich* László osztrák-magyar berlini nagykövetnél. Délben a császárné is megjelent a nagykövetségi palotában, rövid ideig ott maradt a nagykövet nejénél, azután a császárt kikisérte a lehrti pályaházhoz, a honnan ez Hannoverába utazott.

Szilágyi Sándor kitüntetése. A magyar tudományos élet minden köre örömmel fogadja a kitüntetést, mely történetirásunk egyik jelesét, *Szilágyi* Sándort, az egyetemi könyvtár nagy érdemű igazgatóját érte. A hazai történetirás terén kifejtett kiváló működése elismeréseül ő felsége a miniszteri tanácsos czímet adományozta a jeles férfiunak. Közel félszázada, hogy kutatásokkal, történelmi monografiákkal gazdagítja irodalmunkat, vezeti a történelmi társulat ügyeit annak megalakulása óta, szerkeszti a «Századokat», a nagybecsű «Történelmi Életrajzokat», az Athenaeum kiadásában megjelenő «Magyarok történetét», ezenkivül pedig az egyetemi könyvtárban tart példás rendet. A sok üdvözlethez, melylyel e napokban mindenfelől elhalmozták, csatlakozik a «Vasárnapi Ujság» is, melynek oly régen nagyrabecsült dolgozótársa.

A kiállítás történelmi kincsei. Az ezredévi kiállításnak legbecsesebb része volt a történelmi kiállítás, milliókat érő kincsek, ékszerek, műipari tárgyak és ereklyék páratlan gyüjteménye. Ezt a gazdag gyüjteményt a kiállítás bezárása után nov. 26-ikáig együtt tartották, hogy az érdekesebb és értékesebb műtárgyakat le lehessen rajzolni és fényképezni ama nagy díszmű számára, mely b. Dániel kereskedelmi miniszter megbizásából fog megjelenni. Miután a fölvételek elkészültek, a mult héten megkezdték a kiállított tárgyaknak elszállítását. Nov. 27-ikén vitték haza az esztergomi bazilika műkincseit, a melyek másfél millió forint értéket képviselnek. A műkincseket a kiállítás igazgatóságától *Maszlaghy* Ferencz kanonok, az esztergomi primási múzeum őre vette át. A király által a kiállításra átengedett nagyértékű történeti ereklyéket s a herczeg Eszterházy-családnak egy milliót érő fraknói kincseit szintén ekkor szállították el. Nehány napba, talán egy-két hétbe fog kerülni, mig a történelmi kiállítás 880 kiállítója mind visszakapja tárgyait. De mig az utolsó darabot el nem vitték, mindaddig a rendes katonai és kiállítási őrség őrzi a történelmi csoport épületeit. Ez az épületcsoport teljesen egészében fenmarad és benne fogják rendezni az országos mezőgazdasági muzeumot.

Jókai a kurucz nóták szerzőjéhez. Abból az alkalomból, hogy a Pósa-asztaltársaság Endrődi Sándor tiszteletére ünnepi vacsorát rendezett, mindenfelől érkeztek az üdvözletek a «Kurucz Nóták» szerzőjéhez. A többek közt Jókai Mór a következőket irta Endrődinek:

Kedves Sándorom! Jobb szerettem volna élő szóval elmondani az áldomásomat a mai baráti lakomádon, de már én megszüntem holdbeli ember lenni: csak nappal élek. Nagy gyönyörűséggel olvastam a kurucz verseidet, a mik az én öreg arteriáimban is kurucz vérforgást idéztek elő. Ebben a hangulatban koczczintok én is veled és pajtásaiddal poharat — simbolice, és aztán nincs szebb dicshimnusz a földön, mint a pályatársak pohárcsörrenése. Az isten tartson meg, hazánk és irodalmunk dicsőségére sokáig. Ölel régi hived *Jókai Mór.*

Uj hirlapirói klub. A Budapesti Ujságirók Egyesületének immár teljesen berendezett helyisége mult szombaton nyilt meg. Az egyesület tagjai nagy számmal gyültek össze a délutáni órákban s a termekben a legélénkebb hangulat uralkodott. Délután 4 órakor ülést tartott a választmány *Mikszáth* Kálmán elnöklete alatt, a ki megnyitó beszédében hangsulyozta az egyesület czéljainak nemességét. Megemlékezett a sajtó kiváló jelentőségéről s azt az óhajtását fejezte ki, hogy az egyesületnek állandó helyiségébe való bevonulása a magyar hirlapirodalom további fejlődésének történetében örvendetes momentum legyen. Bejelentette, hogy a kereskedelmi miniszter levélben üdvözölte az egyesületet megalakulása alkalmából. Majd több alapító és rendes tagot jelentettek be.

Az első magyar orvosnő. *Wartha* Vinczéné szül. Hugonnay Vilma grófnő, ki Svájczban már évek előtt orvosi diplomát szerzett, de itthon nem folytathatta az orvosi gyakorlatot, a közoktatásügyi miniszter ujabb intézkedései következtében nincs többé elzárva a magán gyakorlattól. A mult héten a budapesti orvosegyetemen meg is kezdte a vizsgák letételét. A boncztanból, élettanból, kórboncztanból, és gyógyszertanból tette le az első vizsgákat jó eredménynyel. Még két vizsga van hátra. Valószinüleg ő lesz az első gyakorló orvosnő Magyarországon.

Külföldi lapok az ezredévi ünnepélyek alkalmából ez évben sokkal több közleményt adtak hazánkról, mint az előbbiek. Legujabban az «Über Land und Meer» kilencz képben ismerteti a kalotaszegi lakodalmat azon érdekes fényképek után, a melyeket a természet után *Gyarmathy* Zsigáné készíttetett a Dunky testvérekkel, s melyeket annak idejében lapunk is bemutatott, *Gyarmathyné* pedig ujólag tüzetesen ismertetett a «Kalotaszegi varrotas világából» czim alatt ez évben megjelent művében.

A «Fővárosi Lapok» tulajdonjogát az eddigi szerkesztő *Porzsolt* Kálmán vette át, s a lapot most maga a szerkesztő adja ki.

Szinházi adó Budapesten. A főváros pénzügyi bizottsága ajánlja a szinházak és mulató helyek megadóztatását oly módon, hogy minden belépti jegy után négy százalékos adó fizetendő. A szinházak, czirkuszok, mulató helyek, a hol naponként tartanak előadásokat, hetenkint fizetnék be a városi adót a központi pénztárba, a bevételek hiteles kimutatása alapján. A város százezer forintnál nagyobb jövedelmet vár ebből.

Karrikaturák kiállítása. *Faragó* József, ki Jankó János betegsége alatt és halála után tünt föl az élczlapokban karrikaturáival, ezekből a rajzokból kiállítást rendez a fővárosban. Két év politikai eseményeinek és szereplőinek tréfás és torz képei lesznek együtt a nálunk szokatlan kiállításon.

A Richter-féle Horgony-Kőépitőszekrények. Ha egy játékszerről mondható, hogy a gyermeket komoly gondolkozásra serkenti és szemet és kezet egyaránt képezi, úgy ez bizonyára *a Richter-féle Horgony-Kőépitőszekrényről* mondható, melynek ezen előnyök tulajdonithatók. A Horgony-Kőépitőszekrény különféle alakjaival az előbbi faszekrénynyel szemben igazán új játéknak tekinthető és már a mindegyik szekrényhez mellékelt pompás mintalapok egyszerü megtekintése elég arra, hogy magunk is ugyanazon meggyőződésre jussunk. Igazán bámulatra méltó, mily nagy és pompás épitmények állithatók fel már egy aránylag kis szekrénynyel. Tehát valamennyi szülőnek, kik még kétségben vannak, mit vegyenek ez évben gyermekeiknek karácsonyi ajándékul, legjobb és legsikerültebb ajándéknak a Horgony-Kőépitőszekrényt ajánlhatjuk. Nehogy bevásárlás alkalmával értéktelen utánzatot kapjunk, arra kérünk figyelni, hogy mindegyik valódi kőépitőszekrény a Horgony gyárijegygyel el legyen látva.

Mezőgazdaság. A háziállatok fejlődése és erősödéséhez legelső kellék azoknak teljesen kielégitő egészségi állapota és ezt fentartani e szerint a gazda legfontosabb feladata. Eszközeink e czélra vannak és évek tapasztalatai a Kwizda-féle veterinär preparatumokra utalnak bennünket, melyeket Kwizda Ferencz János cs. és kir. osztrák-magyar és román kir. udvari szállitó, kerületi gyógyszerész Korneuburgban, Bécs mellett, állit elő és ezek mint präservativ szerek messze az ország határán tul hiresekké váltak. A kitünő hatás, mely a Kwizda-féle Restitutions-fluidnak sajátsága, lovak számára (ezen szer mint kitünő erősitő szer is bevált), továbbá a Kwizda-féle korneuburgi marhapor, mely mint marhapor általában, ugy teheneknél a tejelőképesség fokozása czéljából mindenütt legjobb sikerrel alkalmaztatik és minden a Kwizda Ferencz által előállitott veterinär preparatumok a legfényesebben igazolják ezen czég világra szóló hirnevét.

HALÁLOZÁSOK.

Kiss Sándor, Debreczen város közéletének érdemes férfia, régi honvédezredes, Bem tábornok egykori hadsegéde, elhunyt Debreczenben, nov. 28-án, 73 éves korában. A szabadságharcz leverése után besorozták az olaszországi hadseregbe, a honnan előkelő összeköttetései révén csakhamar megszabadult. Ezután visszavonult Debreczenbe s élénk részt vett a város közéletében. Több évig a debreczeni szinháznak az intendánsa volt s erre az időre esik a szinház fénykora. Ő alapította meg a debreczeni szinház nyugdíjintézetét is. Ocscse volt Kiss Lajosnak, kit Debreczen városa több czikluson át képviselőjének választott a parlamentbe. Nagy részvéttel temették el s koporsója fölött Kiss Áron ref. püspök mondott beszédet.

Elhunytak még a legközelebbi napokban: Fankovich Sándor, püspöki helynök, főesperes, megyebizottsági tag, 80 éves korában, Máramaros-Szigeten. — Karsay Albert földbirtokos, a fővárosnak széles körben ismert és nagyrabecsült polgára, az irodalom pártfogója, vérmérgezés következtében, a mit egy kisebb operáczió után következett meghülés okozott. — Dr. Salfai Saly Imre, Baja város nyug. főorvosa, Tolna és Bács-Bodrog vármegyék volt tiszti főorvosa, 1848—49-iki honvéd főorvos, életének 82-ik évében, Budapesten. A boldogultban Saly Dezső vizsgálóbiró édes atyját gyászolja. — Kálmán János 1848—49-ik honvédhadnagy, Dessewffy Aurél gróf büd-szt-mihályi uradalmának főtisztje, 71 éves, Büd-Szentmihályon. — Szilágyi Béla, 48-as honvéd, a kolozsvári erdőszámvevőség főnöke, 86 éves korában meghalt Kolozsvárott. — Szalay Károly, jászberényi volt főgymnáziumi tanár, 50 éves. — Unger József, földbirtokos, Szatmár város törvényhatósági bizottságának tagja, 58-ik évében, Szatmáron. — Borbáth Albert, kir. törvényszéki albiró 31 éves korában, Tordán. — Nékám Endre, ügyvéd, Egerben. — Nagy József, a budapesti ügyvédi kar veterán tagja, pestmegyei földbirtokos Szent-Endrén. — Weisz Károly, nyug. pénzügyi titkár, 74 éves korában, Nagy-Becskereken. — Simon Béla, kir. tanácsos, a trencséni takarékpnztár igazgatója, 60 éves, Trencsénben. — Preiszner József, fővárosi bizottsági tag, mérnök és háztulajdonos, 73 éves korában, Budapesten. — Szappanos László, régi honvédhadnagy, kecskeméti ügyvéd, 66 éves. — Latinovics Károly, honvéd huszárfőhadnagy, Budapesten.

Ozv. Derekassy Menyhértné, szül. Karpovics Viktória, 70 éves, Debreczenben. — Özv. Maywald Jánosné, szül. Árvay Katalin, dr. Maywald József kegyesrendi főgymnáziumi tanár édes anyja, 83 éves, Budapesten. — Serák Sándorné, szül. Müller Franciska, élete 47-ik évében, Török-Szent-Miklóson. — Rátz Lászlóné, szül. Virágh Emma, fővárosi ügyvéd neje, 59-ik évében. — Dániel Rozália, Dániel István takarékpénztári igazgató leánya, 21-ik évében, Balázsfalván.

Kviesch Aladár

„Julia szép leány" Kezdetű székely
nép ballada illusztrációja. Vonalas
rajz. Eredeti je Tusrajz.
Művészet. 1903. 2. füz. melléklete.

M. kir. Adóhivatal
MISKOLCZON
Érk; 1903 DEC. 2
16038. szám
II

Elöirerhatt vátlozó illetmeg
nem fyhőhöngo. 92. lap. 1.
t. alat. — [illegible]

Thur. hit. gymnasium
tanszatalyt

VIGSZINHÁZ: TOVARIS

Jacques Deval darabja a valószínütlenségek halmaza. Mert bizony csöppet sem valószinü, hogy a cár volt hadsegéde és felesége, egy született Romanov nagyhercegnő, inkognitóban inasnak és szobalánynak mennének egy kis francia demokrata képviselőhöz, aki mellesleg nagykapitalista és üzleteket köt a szovjettel. Még kevésbé valószinü, hogy a cárnak négy milliárd frankja van a francia nemzeti bankban ugyanennek a hadsegédnek a nevén, aki inkább nyomorog s a nagyhercegnővel articsókát emeltet el a füszeresnél, semhogy ebből a négy milliárdból egy centimhez is hozzányulna. De legfőképen valószinütlen, hogy ezt a négy milliárdot odaadná a gyülölt népbiztosnak, egykori kinzójának, hogy az orosz népet az éhinségtől megmentse s hogy a drága orosz petroleumbányák ne kerüljenek idegen kézre. Ezekből a valószinütlenségekből egészen megragadó szinpadi helyzetek, a leghatásosabban kiaknázható lehetőségek pattannak ki és Jacques Deval vakmerő bravurral élezi ki ezeket a helyzeteket hol a groteszk ellentétek humora felé, hol a drámai feszültségek lenyügöző izzásáig. A darab a mély lélektani dráma és a bohózat között ingadozik, tehát óriási latitudje van. De a szerző a legellentétesebb tónusok hangját egyforma könnyedséggel üti meg. Telivér routinier, igazi boszorkánymestere a szinpadi játéknak. Ami teljesen irreális a valóságban, az élővé lesz a szinpadon és fantáziaszülte alakjai igazi hust öltenek magukra. És ami a fő, mindezt szellemesen, fölényes közvetlenséggel, humorral, de legkiváltképen mindvégig valami gamines kedvességgel csinálja. Van olyan pillanat, amikor csaknem az izléstelenségig ragadtatja magát, de a következő percben már egy olyan ötletpirüettel kápráztat el, hogy már nem is emlékszünk előző botlására.

A Vigszinház előadása nagyszerüen lépést tart ezekkel a gyors szellemszaltókkal. Elől *Rajnay* jár, akinek sikerül tökéletesen megtestesiteni alakitásában *Deval* legfőbb irói erényét, a könnyed kedvességet. *Titkos* Ilona kettős szerepében a nagyhercegnőtől a komornáig és vissza, ezuttal is virtuóz szinpadi teljesitményt ad. *Góthné* ragyogó szatirája csillogón egésziti ki *Somlay* mélyebben átgondolt figuráját. *Mály* Gerő exteriőrjével egyszerre megfog. Alakitása is egészen érdekes. A kisebb szerepek közül ki kell emelni *Szombathelyi* Blankát, akiben az uj magyar szinjátszás fiatal igéretét sejtjük, máris olyan biztos és otthonos a szinpadon.

A bemutatónak nagy sikere volt, amiben érdeme van *Vaszary* izes, kitünően perdülő forditásának is. *K. M.*

Szinház, művészet

A BÉCSI RÁDIÓ

csütörtökön közvetiti, pénteken ötszázadszor kerül szinre a Nemzeti Szinházban Az ember tragédiája, amelynek örök emberi jelentőségéről beszél

SCHUSCHNIGG MINISZTER

Kurt *Schuschnigg* osztrák közoktatásügyi miniszter *Madách* Imre halhatatlan remekművének, *Az ember tragédiájának* bécsi premierje előtt érdekes nyilatkozatot tett Magyarország és Ausztria kulturális viszonyáról.

A miniszter rámutatott arra, hogy különös örömmel tölti el, hogy a *Burgtheater* a „Népek drámája" cimü ciklusának harmadik nagy bemutatójaként *Az ember tragédiáját* hozza szinre. Hangsulyozta, hogy Goethe *Faustja* és Ibsen *Peer Gyntje* után magától értetődő, hogy *Az ember tragédiáját* mutatja be a Burgtheater és kifejezést adott annak az óhajának, hogy a Burgtheater ennek a grandiózus szellemi alkotásnak igazi hangját megtalálja. Érdekes volt nyilatkozatának az a része, amelyben különbséget tesz a *Faust* és *Az ember tragédiája* között és megállapitja, hogy *a bécsi publikum bizonyára érdekesebb távlatot fedez fel Madách művében, mert mig Goethe az egyénben ábrázolja a világot, addig Madách a világmindenségben tükrözi vissza az embert, tehát nagyvonalubb.*

Nyilatkozata végén *Schuschnigg* miniszter kijelenti, hogy *az osztrák németek és a magyarok barátsága nemcsak több évszázadra terjedő történelmi közösségen alapul, hanem az ország és a nép minden eltérő vonása ellenére világszemléleti benső rokonságból fakadt.*

•

A bécsi szinházi élet szenzációja természetesen *Az ember tragédiája* nemsokára lezajló premierje. A *Burgtheater* hatalmas produkciója elé feszült várakozással tekintenek müvészkörökben és az érdeklődést élénken jellemzi az a tény, hogy *a bécsi rádió január 18-án este 6 óra 50 perckor közvetiti a Burgtheaterben szinrekerülő Az ember tragédiája egyik próbáját.* Ezen a rádióközvetitésen *Röbbeling* Hermann, a Burgtheater igazgatója, aki az előadást rendezi, *Mohácsi* Jenővel, a darab forditójával együtt, szintén beszél a mikrofonba.

•

Az ember tragédiája pénteken este ötszázadszor kerül szinre a *Nemzeti Szinházban.* Ezt a ritka jubileumot Az ember tragédiája teljesen uj szinpadi beállitásával és rendezésével ünnepli meg és ugyanekkor emlékeznek meg *Madách* müve szinpadi megszületésének ötvenedik évfordulójáról. A pénteki előadáson három főszereplő, *Abonyi* Géza, *Tasnády* Ilona és *Timár* József, vasárnap *Lehotay* Árpád, *Tasnády* Ilona, *Timár* József, hétfőn *Abonyi* Géza, *Mátray* Erzsi és *Táray* Ferenc, kedden *Lehotay* Árpád, *Mátray* Erzsi és *Mihályffi* Béla játsszák Az ember tragédiája három főszerepét.

A „Céhbeliek" jubiláris kiállitása

Husz éve mult, hogy néhai *Körösfői Kriesch* Aladár megalapitotta a *„Céhbeliek"* müvészi egyesületét és most *Csánky* Dénes, az uj elnök, a jubiláris kiállitás kapcsán hitet tesz a cim eredeti szimbolikus értelme mellett. *Céhbelinek* lenni annyit jelent: ha külön-külön stilus utjain is, de a régi céhmesterek egységével és egyformán nivó lélekkel járni a haladás, a müvészi ujjászületés utjait. A *Nemzeti Szalonban* szombaton megnyilt kiállitás bizonysága szerint az egyesület hü maradt programjához, a haladás utjait járja, de ugy akar összekötő hid lenni a különböző irányok szélsőségei között, hogy nagyobb hangsuly essék a konzervativizmussal való rokonságára, mint a progresszióval való barátkozásra. Ez a müvészetszemlélet nem ideológiákon épül, nem érzi kiéltnek magát és nem is fordul szembe a tegnapi stilusokkal, csak éppen megértő az uj célkitüzésekkel és türelmes az uj formanyelvvel szemben.

Ha éltekintünk a gyengéket ügyesen leplező és az értékeket szerencsésen hangsulyozó kitünő rendezéstől, akkor is marad a kiállitás keresztmetszetében annyi abszolut érték, amennyi rangot jelent. És abból, hogy a kiállitó öregje-fiatalja a maga stilusában egyképpen értéket jelent, kialakul valami, az egész kiállitást harmonikusan átfogó tiszta levegő, sőt aulikus hangulat.

Sztárja nincsen a kiállitásnak, de ha van, akkor kétségtelenül maga a néhai alapitó, *Körösfői Kriesch* Aladár az. Finoman rajzos, ezüstösen párás, franciásan könnyed és magyarosan közvetlen képei előtt megilletődve tiszteleg a kritika, amikor megállapitja, hogy ezek a 20—30 éves képek már akkor is éretteknek voltak, amikor forradalmiaknak tartották őket és ma is fiatalok, amikor már öregek.

A régi gárdából *Balló* Ede két erős aremását, *Rudnay* Gyulának nemesveretü, 126. számu képét, *Glatz* Oszkár izes bujáki dolgait, *Nagy* Sándor fantáziagazdag, biblikus tárgyu freskóterveit, *Nadler* Róbert, *Szlányi* Lajos, *Telcs* Ede, *Orbán* Dezső, *Edvi Illés* Aladár, *Kunffy* Lajos, *Kunwald* Cézár, *Zádor* István, *Simay* Imre, *Kövesdy* Géza, *Baransky* E. László, *Gábor* Móric és *Wellmann* Róbert képeit kell megemliteni. A kiállitás legjobb darabjai közé tartozik *Vass* Elemér 149. és 150. számu két kis kompoziciója.

Az akvarellisták között *Radó* Ervin nagykulturáju, artisztikus sorozata, a grafikusok között pedig *Komjáthy* Gyula néhány erőteljes lapja tarthat számot a különös méltatásra.

A modernséget és a fiatalságot szépen és sullyal képviselik a kivételes tehetségü *Medveczky* Jenő, *Istókovics* Kálmán, *Hubay* Andor, *Molnár* C. Pál, *Kontuly* Béla, *Körmendi Frimm* Ervin, *Boldizsár* István, *Pólya* Iván és *Basilidesz* Sándor.

A szobrászanyag meglepően jó. *Horvai* János, *Szentgyörgyi* István, *Varga* Oszkár, *Petri* Lajos, *Lux* Elek, *Damkó* József, *Erdei* Dezső és *Horváth* Géza mellett különösen *Farkas* Zoltán tömören összefogott és tökéletes plasztikai hatásu női portréja és finom rajzu plakettje tünik fel. Nagyon szép érmeket és plaketteket állitott ki *Berán* Lajos is. A kiállitás nagyszerü rendezéséért az egyesület elnökét, *Csánky* Dénest illeti elismerés.

(m. v.)

•

A kiállitást szombaton este nyitotta meg *Petri* Pál államtitkár. Ott volt *Kánya* Kálmán külügyminiszter, ifj. báró *Wlassics* Gyula és *Kertész* K. Róbert államtitkárok, *Tihamér* Lajos és *Jalsoviczky* Károly miniszteri tanácsosok, a főváros részéről *Huszár* Aladár főpolgármester és *Liber* Endre alpolgármester, továbbá *Ugron* Gábor, *Gerevich* Tibor, *Végh* Gyula, *Hubay* Jenő, *Szablya-Frischauf* Ferenc és mások.

Csánki Dénes, a Céhbeliek társaságának elnöke üdvözölte a kiállitás nagytermében *Petri* Pál államtitkárt.

— **Operaház.** *Pataky* Kálmán, a világhirü énekmüvész szombaton este folytatta vendégszereplését az Operaházban és egyik Budapesten kevésbé ismert, de nem kevésbé kiváló alakitását, *Cavaradossit* vitte a szinpadra a *Tosca* előadásán. A müvész gyönyörü orgánuma, kiváló emberábrázolása és fölényesen biztos zenei tudása, mint minden alkalommal, most is a legőszintébb lelkesedést váltotta ki a hallgatóságból. Csupán az volt kissé meglepő, hogy a diszes előadás alkalmával mégsem telt meg az utolsó helyig az Operaház nézőtere. De mindazok, akik ott voltak, igaz elragadtatással ünnepelték *Pataky* Kálmánt. Maga az előadás egyébként a drámai szinházak játékstilusában pergett le. Mintha valamennyi szereplőnél a *szinpadi alakitáson* lett volna a hangsuly! Az illusztris vendégmüvész mellett a szokott módon állották meg helyüket a cimszereplő *Walter* Rózsi, *Szende* Ferenc, aki kitünően játszotta meg Scarpiát, továbbá *Komáromy* Pál, *Maleczky* Oszkár és az együttes valamennyi tagja. *Fleischer* Antal karnagy ragyogóan vezényelt. Nem rajta mult, hogy különösen az első felvonásban mégis előfordultak apróbb egyenetlenségek, amelyek azonban szerencsére nem rontották le az egyébként magasszinvonalu előadás müvészi értékét. *(d. f.)*

Kreszné Sztojanovits Lilly 18.

csütörtöki dalestjének müsorán: Schumann: Frauenliebe, Schoeck, Debussy, Sztojanovits: Ninon. Zongoránál Braun Paula. (Koncert.)

— **Február 17: a Giuditta premierje.** Az Operaház igazgatósága most döntött *Lehár* Ferenc uj dalmüvének bemutatója ügyében. Az előre kidolgozott müsortervek szerint *a Giuditta bemutatója február 17-én lesz.*

— **A Sárga liliom a rádióban.** A Fővárosi Operettszinház ujdonságát, a *Sárga liliomot* január 23-án közvetiti a rádió.

— **Ivor Novello és Góth Sándor darabja a Vigszinházban.** A Vigszinház legközelebbi ujdonsága a *Fizető vendég* cimü vigjáték lesz, amelyet *Góth* Sándor irt Ivor *Novello*, az ismert angol iró és szinész darabjából. *Góth* Sándor munkájának érdekessége, hogy a darabot teljesen átültette magyar miliőbe és a történet is Budapesten pereg le magyar szereplőkkel. A darabot természetesen *Góth* Sándor rendezi, sőt a főszerepet is ő játssza. Hálás feladathoz jut a *Fizető vendég* szereposztásában *Makay* Margit, *Góthné*, *Turay* Ida, *Hajmássy* Miklós és *Jávor* Pál.

50

-ik előadása felé halad a „Bál a Savoyban", Ábrahám Pál diadalmas operettje. A Magyar Szinház páratlan előadásáról, a kiállitás pompájáról és gazdagságáról mindenki az elragadtatás hangján beszél. London, Berlin, Bécs és még számos nagyváros után, a legjobb és legszebb előadással, Budapest halad az élen. Jegyekről ajánlatos előre gondoskodni. (Jegyrendelés: 338—33.)

— **Az Opera-bál előkészületei.** Kivételes társadalmi és müvészi eseményt igér a hosszu évtizedek után február 1-én rendezendő *Opera-bál*, amelynek előkészületei már szerényen folynak és amely iránt példa nélkül álló érdeklődés mutatkozik nemcsak a fővárosi társadalom, hanem a vidéki közönség, sőt a *külföld* részéről is. Értesülésünk szerint már eddig *Bécsből* is számos érdeklődő jelentkezett, akik előreláthatólag nagyszámban vesznek részt az Opera-bálon, ahol egyébként a páholyokat már sokszorosan tuljegyezték. Ennek ellenére a rendezőség a legmesszebbmenő módon igyekszik kielégiteni a nap-nap után tömegesen jelentkező jegyigényléseket és érdeklődésünkre azt a megnyugtató választ kaptuk, hogy *jegyek még bőségesen vannak*, ugy hogy legalább is egyelőre *tévesnek bizonyult a hiresztelés, amely szerint az Opera-bálra szóló összes jegyek elővételben máris elkeltek volna.* A *Hungária-szállodában* permanenciában működő bálbizottság eddig háromezer és néhányszáz meghivót bocsátott ki, de a jótékonycélra való tekintettel természetesen rendkivül megszoritották a tiszteletjegyek kiadását, ugy hogy azokat minden valószinüség szerint csupán a laptudósitók részére tartják fenn. Számos magas szinvonalu müvészi megnyilatkozás — igy többek között *Lehár* Ferenc, a világhirü magyar zeneköltő személyes vendégszereplése — avatja majd eseménnyé az Opera-bált, amely kétségkivül a farsang fénypontja lesz.

Mozgófényképszinházak müsora

CITY FILMSZINHAZ. (Vilmos császár ut 36—38. Tel.: 111-40.) Prolongálva! **Egy modern asszony szive** (I. Dunne) — **Klondikel betyár. — Micki-Maus. Magyar és Fox Világhiradó.** — Előadások kezdete hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. Az első előadás mindennap félhelyárakkal.

CORSO. (Váci-ut 9. szám. Telefon: 87—4—02.) **Egy modern asszony szive.** (Irene Dunne). — **Hiradók.** — Előadások kezdete mindennap háromnegyed 4, háromnegyed 6, háromnegyed 8 és háromnegyed 10 órakor. A hétköznapi első előadás félhelyárakkal.

ELDORADO. (Népszinház-utca 33. Tel.: 331—71.) **A vörös rém.** (Nagy Kató, Hans Albers). — **Nevess és szeress.** (Lucie English). — **Muzsák kedvence. — Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap 4, háromnegyed 7, háromnegyed 10, vasár- és ünnepnap háromnegyed 2-től folytatólag. Az első előadás mindennap mérsékelt helyárakkal.

URANIA FILMSZINHAZ. (Rákóczi-ut 21. Tel.: 460—45, 460—46.) **Extázis. — Légi országutak.** Kulturfilm. — **Miki legujabb burleszkje. — Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap fél 4, fél 6, fél 8, fél 10, vasár- és ünnepnap fél 2, fél 4, fél 6, fél 8 és fél 10 órakor. Az első előadás félhelyárakkal.

UFA FILMSZINHAZ. (Teréz-körut 60. Telefon: 197—67, 197—68.) **Extázis. — Légi országutak.** Kulturfilm. — **Miki legujabb burleszkje. — Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. Az első előadás félhelyárakkal.

CORVIN FILMSZINHAZ (József-körut és Üllői-ut sarok. Telefon: 389—88, 395—84.) **Az ellopott szerda.** (Hajdu Eta, Szőke Szakáll stb.) — **Karácsonyi mese. — Hiradó.** Előadások hétköznap fél 4, fél 6, fél 8, fél 10, vasár- és ünnepnap fél 2, fél 4, fél 6, fél 8, fél 10 órakor. — Az első előadás félhelyárakkal.

FÉSZEK MOZGÓ. (József-körut 78. Telefon: 460—40.) **A vörös rém.** (Nagy Kató, Hans Albers). — **Nevess és szeress.** (Lucie English). — **Majomszeliditők.** (Stan és Pan). — **Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap 4, háromnegyed 7, háromnegyed 10, vasár- és ünnepnap háromnegyed 2-től folytatólag. Az első előadás mindennap mérsékelt helyárakkal. — Vasárnap délelőtt 10 és 12 órakor matinéelőadás.

GLÓRIA FILMSZINHAZ. (Thököly-ut 56. Tel.: 488—00.) **A szőke bestia.** (Anny Ondra, Ida Wüst és Paul Otto). — **A vörös rém.** (H. Albers, Nagy Kató). **Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap 4, háromnegyed 7 és fél 10 órakor, vasár- és ünnepnap fél 2 órától folytatólag.

HOMEROS MOZGÓ. (Hermina-ut 7. Tel.: 961—00) **Rákóczi induló. — Iza néni. — Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap 4, háromnegyed 7 és fél 10 órakor, vasárnap 2-től folytatólag.

KAMARA MOZGÓSZINHAZ. (Dohány- és Nyár utca sarok. Telefon: 440—27.) **Egy éj Velencében.** (Csortos Gyula, Balla Lici, Verebes Ernő, Gózon). — **Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap 4, 6, 8 és 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. Az első előadások mérsékelt helyárakkal.

KORONA MOZGÓ. (Attila-körut 15. Tel.: 533—18) **Rákóczi induló. — Aréna királya.** (Ken Maynard).

— **Hangos Magyar Világhiradó.** — Előadások kezdete hétköznap 4, háromnegyed 6, fél 7, háromnegyed 8 és 9 órakor, vasár- és ünnepnap fél 2 órától folytatólagosan.

ROYAL FILMSZINHÁZAK

ROYAL APOLLO. (Erzsébet-krt 45. Tel.: 429—46) Prolongálva! **Az alagut.** (P. Hartmann, Olly v. Flint, Elga Brink és Gustav Gründgens). — **Hiradók.** — Előadások hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. Az első előadáson mindennap félhelyárak.

FORUM FILMSZINHAZ. (Kossuth Lajos-u. 18. Telefon: 897—07 és 895—43.) **Nápolyi szerenád.** (Lauri Volpi, L. Dietz, V. de Sicca). — **Hiradó.** Előadások kezdete hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. Az első előadáson mindennap félhelyárak.

DÉCSI FILMSZINHAZ. (Teréz-körut 28. Tel.: 259—52 és 213—43.) **Nápolyi szerenád.** (Lauri Volpi, Lilian Dietz és Vittorio de Sicca). — **Világhiradó.** — Előadások kezdete hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8, 10. Az első előadáson mindennap félhelyárak.

CASINO FILMSZINHAZ. (Eskü-ut 1. Telefon: 831—02.) **Alibi.** (Clive Brook, Frances Dee és Charles Ruggles). — **Bimbó a karneválon.** Trükkfilm. — **Hiradók.** — Előadások hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8, 10. Az első előadáson mindennap félhelyárak.

PALACE. (Erzsébet körut 8. Telefon: 365—22.) Prolongálva! **Zöld méreg.** (Lionel Atwill). — **Hiradó. — Mi ujság a nagyvilágban?** — Előadások hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. Az első előadáson mindennap félhelyárak.

OMNIA FILMSZINHAZ. (VIII., Kölcsey-utca 2. Telefon: 301—25.) 9 sztár nagyogó filmje: **Vacsora nyolckor. — Mi ujság a nagyvilágban? — Hiradó.** Előadások kezdete hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. Az első előadás mindennap félhelyárakkal.

PATRIA MOZGÓ. (Népszinház-utca 13. Telefon: 456—73.) **Szőke bestia.** (Anny Ondra). — **A nőrabló.** (Jack Holt). — **Noe apánk.** (Szines rajzfilm). — — **Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap 4, háromnegyed 7 és háromnegyed 10, vasár- és ünnepnap háromnegyed 2-től folytatólag. Az első előadás mindennap mérsékelt helyárakkal.

RADIUS METRO FILMPALOTA Nagy mező utca 22—24

Telefon: 220—98, 292—50.) **Egy éj Velencében.** (Csortos Gyula, Balla Lici, Verebes Ernő, Gózon Gyula). — **Téli sport Kaliforniában.** Sportfelvétel. — **Karácsonyi mese.** Prolongálva. — **Szigetek az Egyenlitő alatt.** Utifilm. — **Hiradók.** — Előadások hétköznap 2—6-ig folytatólagosak, azután 6, 8, 10, vasárnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. — Vasárnap délelőtt 11 órakor **Gyermekmatiné.**

A kultuszminiszter ünnepélyes külsőségek között nyitotta meg a Műcsarnok téli tárlatát

Szombaton délben volt a Képzőművészeti Társulat téli kiállításának ünnepélyes megnyitása a Műcsarnokban. A megnyitásra érkező *Hóman* Bálint vallás- és közoktatásügyi minisztert az épület bejáratánál *Hódossy* Gedeon országgyülési képviselő, a társulat igazgatója fogadta és kisérte be a kiállitási nagyterembe, ahol addigra már rendkivül nagyszámu és előkelő közönség gyült össze. Ott voltak: *Petri* Pál, ifju báró *Wlassics* Gyula és *Kertész* K. Róbert államtitkárok, *Tihamér* Lajos miniszteri tanácsos, a főváros részéről *Liber* Endre alpolgármester és *Pacher* Béla, a társulat részéről *Nékám* Lajos, *Hódossy* Gedeon, *Erődi-Harrach* Tihamér, *Kukán* Géza és *Petrovácz* Gyula, továbbá *Gerevich* Tibor egyetemi tanár, *Petrovics* Elek, *Végh* Gyula muzeumi főigazgatók és még sokan mások a magyar közélet politikai és társadalmi kiválóságai közül.

A kiállitás nagytermében *Glattfelder* Gyula elnök távollétében *Nékám* Lajos alelnök üdvözölte a minisztert. Rámutatott arra, hogy a miniszter mint kulturpolitikus és mint tudós ugyanazokat az ideálokat követi, mint a társulat. A művészet szeretete vezeti őt is és a művészet szeretete elismerése annak, hogy a művészet adja az emberi élet legszebb kincseit, amelyeket nem lehet elrabolni megcsonkitott nemzettől sem. A népek kulturális versenyében a művészet a leghatalmasabb fegyverünk. A művészet azonban ápolásra szorul. A mai művészek ugyanolyan idealizmussal, erővel és tehetséggel dolgoznak, mint azok, akik már művészi kulturánk büszkeségei lettek, s negyvenöt év mulva a maiak is aranylapon fognak szerepelni a magyar művészet történetében. Ma azonban még igen nehéz küzdelmet folytatnak és ezért arra kéri a minisztert, karolja fel továbbra is a magyar művészetet és a magyar művészek sorsát.

Hóman miniszter meleg szavakkal köszönte meg az üdvözlést.

— Az alelnök urnak igaza van abban — mondotta —, hogy rokonság mutatkozik a társulat ideális céljai és az én tudományos és kulturpolitikai ideáljaim, céljaim között. Mindnyájunknak törekvése és célja az, hogy a magyar nemzet történetileg kialakult munkáját előre vigyük, fejlesszük és növeljük. Ugy érzem, hogy az elismerő szavak megértését jelentik törekvéseimnek, amelyeket miniszterségem első napja óta mindenütt és minden alkalommal hangsulyoztam: a magyar művészet pártolására és a magyar művészek helyzetének javitására irányulnak törekvéseim. Ha jószándékaim még nem is valósultak meg, s ha elgondolásaimat még nem tudtam tettekre átváltani, változatlan erővel törekszem ezentul is a kitüzött célok megoldására és e jószándéku törekvés jegyében nyitom meg a kiállitást.

A miniszter szavait lelkes éljenzés fogadta. *Hóman* Bálint miniszter ezután megtekintette a kiállitást.

— **Kalmár Tibor — László Imre — Kádas György és Balázsy Zoltán** együttes szerzői nótadélutánja február 2. délután fél 6. Z.

Szinházak műsora

OPERAHÁZ. Vasárnap délután: A cremonai hegedüs, Elssler Fanny (Bérletszünet): este: Carmen (Bérletszünet); hétfő: Lohengrin (Ifjusági előadás, 4 órakor); kedd: Petruska, Simona néni, Magyar ábrándok (A. 14.); szerda: Az álarcosbál (Bérletszünet); csütörtök: Manon (B. 14.); péntek: Egy rövid élet, Parasztbecsület (C. 14.); szombat: A sevillai borbély ((D. 15.); vasárnap délután: Babatündér, Coppelia (Bérletszünet): este: Sába királynője (Bérletszünet). (3, fél 8).

NEMZETI SZINHÁZ. Vasárnap délután: Nem élhetek muzsikaszó nélkül (E.); este: Szegény Mavrier; hétfő: István király (F5, N3); kedd: Színház előtt, Fenn az ernyő, nincsen kas (K. 14.); szerda: A szerelem órája; csütörtök: Szegény Mavrier; péntek: Az ember tragédiája; szombat: Színház előtt, Fenn az ernyő nincsen kas: vasárnap délután: Szegény Mavrier; este: Az ember tragédiája (C. 6.). (3, fél 8).

VIGSZINHÁZ. Vasárnap délelőtt: Gyermekelőadás; délután: Kabaré; este: Tovaris; hétfő: Tovaris; kedd: Aranyifju; szerda, csütörtök: Tovaris; péntek: Aranyifju; szombat Tovaris; vasárnap délelőtt: Matiné; délután: Aranyifju; este: Tovaris. (11, fél 4, 8).

MAGYAR SZINHÁZ. Egész héten minden este és vasárnap délután: Bál a Savoyban. (3, 8).

BELVÁROSI SZINHÁZ. Egész héten minden este és vasárnap délután: Helyet az ifjuságnak. (4, 8).

KAMARASZINHÁZ. Egész héten minden este és vasárnap délután: Mákvirág. (Fél 4, 8).

FŐVÁROSI OPERETTSZINHÁZ. Egész héten minden este és vasárnap délután: Sárga liliom. (Fél 4, 8).

KIRÁLY SZINHÁZ. Egész héten minden este és vasárnap délután: Kék Duna. (Fél 4, 8).

VÁROSI SZINHÁZ. Vasárnap délután: Hamburgi menyasszony; este: Ezüst sirály; szombat: Ezüstsirály; vasárnap délután: Ezüst sirály; este: Hamburgi menyasszony. (4, 8).

BETHLEN-TÉRI SZINPAD. Minden délután és este: Valuta. (Fél 6, fél 9). Vasárnap délután 3 órakor: Gyermekelőadás.

ANDRASSY-UTI SZINHÁZ. Minden este, vasár- és ünnepnap délután: Oh! Papa! (4, 9).

TERÉZ-KÖRUTI SZINPAD. Egész héten minden este, vasár- és ünnepnap délután: Teljes gőzzel! (4, 9).

ROYAL ORFEUM. Vasárnap fél 5 és fél 9 órakor: Beker. Hétfőtől minden nap fél 5 és fél 9 órakor: Varieté-müsor.

— **Paulay Erzsi szindarabot irt Harsányi Zsolt társaságában.** A Nemzeti Szinház egykor ünnepelt illusztris tagja, *Paulay* Erzsi, aki, mint ismeretes, gróf *Geruttinak*, Olaszország berlini nagykövetének a felesége, *Harsányi Zsolt társaságában egy magyar tárgyu darabot irt.* A darab scenáriumát Berlinben készitette el *Paulay* Erzsi *Harsányi* Zsolttal együtt. Legközelebb *Paulay* Erzsi Budapestre jön és itt tárgyal darabjának szinrehozatala ügyében.

— **Hétfőn nagyszabásu hangverseny lesz a Középponti Katolikus Körben.** A Középponti Katolikus Kör január 15-én, most hétfőn este 6 órai kezdettel rendezi saját székházában (IV., Molnár-utca 11.) idei III. kulturestjét. Az est keretében *Madarász* István prelátus-kanonok, miniszteri tanácsos mond beszédet, majd utána nagyszabásu hangverseny lesz, amelyen *Dillien* Klára hegedümüvésznő, *Luhn* Otti énekmüvésznő, *Rieger* Tibor zongoramüvész, *Kazacsay* Tibor zeneszerző, zongoramüvész szerepelnek. Előadásra kerül még „Jelenet a kuruckorból". Előadják a *Szekeres* Margit leányliceum növendékei: *Merkler* Éva és *Énesy* Éva. Belépődij nincs. Kötelező ruhatár 80 fillér.

— **Szlovák hangverseny lesz vasárnap a pesti Vigadóban.** Budapest Székesfőváros Népmüvelési Bizottsága a Magyarországi Tót Közmüvelődési Egyesülettel karöltve január hó 14-én, vasárnap délután ötórai kezdettel a pesti Vigadóban nagyszabásu szlovák hangversenyt rendez. A hangverseny iránt nagy érdeklődés nyilvánul meg, amennyiben a magyar közönségnek ez alkalommal van először alkalma szlovák népdalokat énekelni. A hangversenyen közremüködnek dr. *Molnár* Imre zenemüvészeti főiskolai tanár, *Sasskó* Hilda operaénekesnő és a budapesti katolikus szlovák munkások körének dalárdája.

— **Jack Payne jazz-zenekara — filmen.** Százezrek hallgatják Jack *Payne* londoni rádióhangversenyét Magyarországon, de még senki sem láthatta a világhirü jazz dirigenst. Most erre is alkalom nyilik. A *City film rt.* megszerezte Jack *Payne* egyetlen hangosfilmjét és a közeli napokban a *City-* és *Corso*-mozgóképszinházakban mutatja be. Külön értéke a filmnek, Jack *Payne* és zenekarának fellépése mellett, hogy mint müfaj egészen ujat, eredetit produkál: jazz-dráma. Jack *Payne* jazz zenéje minden nagyszerüsége mellett is nem cél, hanem csak eszköz az erős menetü drámai jelenetek aláfestésére, az egyre fokozódó tempó erősitésére, a végső kifejlődés dinamikájának fokozására. Jack *Payne* jazz-drámájának magyar cime: *Régi dal* és mindazokkal a kvalitásokkal rendelkezik, amelyek a kivételesen nagy sikerre méltó filmeket jellemzik.

— **Sebestyén Károly felolvasása Bécsben.** Az ember tragédiája Burgtheater-beli bemutatóját követő napon, január 24-én, szerdán Sebestyén Károly a bécsi Collegium Hungaricumban előadást tart Magyar drámai költészet egykor és most cimmel. A felolvasás iránt Bécs irodalmi, müvészeti és hirlapiró társadalmában élénk érdeklődés mutatkozik.

— **A Gyöngyösi István Társaság matinéja.** A Gyöngyösi István Társaság február 17-én a belügyminisztérium disztermében a kormányzóné inségakciója javára matinét rendez. A matinén megjelenik a kormányzó és kormányzóné, továbbá a közélet, a politikai, irodalmi és vármegyei élet számos tényezője. *Preszly* Elemér főispán, a Társaság elnöke mond elnöki megnyitót, *Rexa* Dezső, *Szathmáry* István, *Székelyhidy* Ferenc és *Hosszu* Zoltán szerepelnek a müsoron, *Mátray* Erzsi, *Pethes* Margit és *Cselényi* József, a Nemzeti Szinház tagjai pedig *Nadányi* Zoltán, *Palasovszky* Béla, *Gorzó* Nándor, *Danóczy* György, *Balázs* Árpád, *Murgács* Kálmán és *Kiss-Angyal* Ernő müveiből adnak elő.

— **Az állami szinházak megkapják a fővárosi szubvenciót.** Az állami szinházak igazgatói: *Radnai* Miklós, az Operaház igazgatója és *Voinovich* Géza, a Nemzeti Szinház kormánybiztosa szombaton délben megjelentek a Városházán. Az állami szinházak igazgatóit *Borvendég* Ferenc alpolgármester kérette magához, hogy tárgyalást folytasson velük a főváros támogatásáról. A főváros 1933. évi költségvetésében tudvalevően 200.000 pengő szerepel az állami szinházak támogatása cimén, ezt az összeget azonban mai napig nem fizették ki, tekintettel azokra az elszámolásokra, amelyek különböző közüzemi dijtartozások miatt a szinházak és a főváros között már évek óta fennállanak. *Borvendég* Ferenc alpolgármester szombatra magához kérette *Voinovich* Gézát és *Radnai* Miklóst, hogy megbeszélje velük a 200.000 pengős támogatás lebonyolitását. Értesülésünk szerint a főváros legmesszebbmenő méltányossággal akarja elintézni a kérdést és valószinüleg *a közel jövőben nagyobb összeget utalnak ki a szinházaknak, tekintet nélkül a régebbi közüzemi tartozásokra.* A főváros egyik kikötése az, hogy az Operaház nagyobbszámu egészen olcsó, népszerü előadásokat rendezzen.

Hangversenynaptár. Vasárnap: Zenekari matiné Weingartner Félixné vezényletével, délelőtt egynegyed 12, Z. (Rózsavölgyi). — László Miklós vidám délutánja, fél 6, Z. (Bán). — Cortot zongoraestje, fél 9, V. (Koncert). — Szedő Miklós ária- és dalestje, fél 9 Z. (Bán). — Hétfő: Collegium Musicum második estje (orosz népdalok), Mussorszky, 8, Z. kisterem (Koncert). — Fischer Edwin zongoraestje, zenekari kisérettel, egynegyed 9, V. (Rózsahegyi). — Kedd: A bécsi állami opera kórusának diszhangversenye, Clemens Krausz vezényletével, egynegyed 9, Z. (Koncert). — Csütörtök: Szász Éta táncestje, fél 9, Z. kisterem (Szász). — Kresznó Sztojanovics Lila dalestje, fél 9, Z. (Koncert). — Péntek: Con Boleslav zongoraestje, fél 9, Z. (Koncert). — Vasárnap: Comedian Harmony vokál-együttese, fél 9, V. (Rózsavölgyi).

KISIPAR

Az adó- és társadalombiztositási hátralékoknál további kedvezményeket kivánnak az iparosok

Az iparosok vezetőinek nyilatkozatai a kézművesipar kivánságairól

A *Nemzeti Ujság* kisipari ankétja során ugy az ipari élet vezetői, mint az egyes kézműves szakmák vezetői napról-napra feltárják az iparosok panaszait és ismertetik az orvoslás módjait. Az alábbiakban annak a két szervezetnek a vezetőit szólaltatjuk meg, amelyek a kisipari kérdésekkel legbehatóbban foglalkoznak.

Dr. Gyulay Tibor,

a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara főtitkára a következőket mondotta lapunk munkatársának:

— A nemzeti jövedelem és a közterhek között előállott aránytalanságra jellemző, hogy az 1927—1928-as helyzethez képest *nemzeti jövedelmünk a legujabb becslések szerint 11%-kal, a közterhek pedig ezzel szemben mindössze 24%-kal csökkentek.* Ezért a kamara már a mult évben konkrét javaslatot terjesztett a kormány elé, hogy az adóhátralékok, valamint a hátralékos OTI- és MABI-járulékok összegére nézve adja meg az öt éves kamatmentes törlesztés lehetőségét s ahol szükséges és indokolt, engedélyezze részben vagy egészben a hátralékok és a késedelmi kamatok törlését. Kezdeményezésünket,— mely akkor nem talált a kormánynál visszhangra, — most szerényebb formában bár, mégis elfogadták.

— A közterhek csökkentése mellett a nemzeti jövedelem növelése az az eszköz, mely a bevezetőben említett aránytalanságon segiteni hivatott. Ezért örömmel üdvözöljük a kormány elhatározását, mely szerint az *elavult, leromlott állapotban lévő lakóházak, épületek átalakitására, modernizálására és tatarozásra nézve eddig fennállott jelentős adó- és hitelkedvezményeket a jövőre is meghosszabbitotta.* Ugyancsak hathatós eszköz, ha mindent megteszünk, hogy a felsorolhatatlanul sok kisebb-nagyobb *kvalitásciknek* készitésére, amelynek értékében aránylag nagy hányadott tesz ki a munkaérték s amellyel jelenleg sok esetben a *külföldi iparnak adózunk, a magyar kézműipar rendezkedjék be.* A kamara ezt behatóan tanulmányozta és eddig nem gyártott, vagy nem kielégitő mennyiségben gyártott egész cikkcsoportokról állapitotta meg, hogy azokra a magyar kézműipari termelés könnyen kiterjeszthető. Igy pl. *a kisebb fém- és faáruk, háztartási- és használati-tárgyak, játékszerek körében feltünő sok olyan cikk akad, amelynek gyártása minden nehézség és költséget jelentő berendezés nélkül felvehető volna.*

— Feltétlenül felkarolandónak tartjuk a *kézművesipari exporttevékenység előmozditását is.* A kisiparosnak, aki elsősorban kvalitativ termeléssel foglalkozik, meg kell adni az alkalmat és lehetőséget arra, hogy áruival felkereshesse azokat a piacokat, ahol munkáinak ellenértékét megkaphatja. Ez annál is fontosabb, mert a kivitelt megnehezitő korlátozások világszerte oly helyzetet teremtettek, amelyek a kisexisztenciáknak a világkereskedelembe való bekapcsolódását rendkivül megnehezitik. Kamaránk kezdeményezéssel fordult a kormányhoz, hogy engedje meg a kisipari cikkeknek árupengő ellenében való exportját. A kereskedelemügyi kormány megértésének és pártolásának köszönhető, hogy a *Nemzeti Bank*, ha nem is elvileg és általánosságban, de konkrét esetekre nézve ezt lehetővé is tette. A kamara ezzel az akcióval kapcsolatban vállalta, hogy a *Külkereskedelmi Hivatalnál* a szükséges könnyitések megszerzése ügyében a kisiparosok érdekében esetenként eljár. Erre vonatkozólag is ismételhetem, hogy a kamara exportirodája készséggel áll rendelkezésére mindazoknak a kézművesiparosoknak, akik termékeiket exportálni akarják.

Dr. Dobsa László,

az *Ipartestületek Országos Központjának* igazgatója ezeket mondotta:

— Ma már köztudat, hogy a kézművesiparosok katasztrófálisan nehéz helyzetben vannak s ha rajtuk a legsürgősebben nem segitenek, az országnak ez az értékes, nemzeti és gazdasági szempontból egyaránt nélkülözhetetlen rétege elpusztul. A kormányzat a kézművesiparosság e nehéz sorsával szintén tisztában van és a rendelkezésére álló anyagi lehetőségeken belül igyekszik segiteni.

— Mióta az *Ipartestületek Országos Központja* működését megkezdette, a segités rendszeres terv alapján meg is indult; az *IPOK* céltudatos munkájának eredménye az a két legutóbbi rendelet is, amelyek az iparosság adóhátralékainak és OTI tartozásainak kedvezményes törlesztését lehetővé teszik; a kézművesiparosság javát szolgálja az *Iparosok Országos Központi Szövetkezetének reorganizálása, a fedezetnélküli kisipari hitelakció, a Közszállitási Szabályzat gyors ütemben folyó reformja, a tatarozási kedvezmények meghosszabbitása is* — jeléül annak a megértésnek, mellyel a kormány a kézművesiparosok sorsával és szerepével szemben viseltetik. De előkészités alatt áll sok más olyan kérdés is, amelyek, ha külön-külön talán jelentéktelenebbeknek látszanak, együttvéve a kézművesiparosság elhóditott munkaterületeinek visszaszerzésére alkalmasak, igy közüzemek korlátozása és megszüntetése, a jogosulatlan iparüzők garázdálkodásainak megakadályozása stb.

— A kereskedelemügyi miniszterium kisipari osztályának uj vezetője, báró *Kruchina* Károly, igen terjedelmes munka-programot dolgozott ki, amely szinte valamennyi kézművesipari problémát felöleli és megoldásukra gyakorlati módokat irányit elő; hisszük, hogy az IPOK és a kamarák segitségével e program pontjai egymásután valóra válnak és bevezetik a kézművesiparosság sorsának jobbrafordulását.

— E helyütt is hangsulyozom azonban, hogy pl. a veszedelmessé nőtt kontárkérdés eredményes megoldása csak radikális intézkedések bevezetésével történhetik, s hogy e kérdéssel kapcsolatban meg kell oldani végre az *ipartörvény 4., 15. és 47. §-aival kapcsolatban felmerült kérdéseket is* és el kell követni mindent, hogy az ipartestületek anyagilag megerősödve, uj feladataik teljesitésére képesekké váljanak, mert csak igy fog beválni az ipartestületi reform és lesz üdvös az ipartestületi hálózat kiépitése is.

Bridge

Rovatvezető: Bukovinszky Péter

A válogatás eredménye

A hármas bizottság, mely a Bridge-Szövetség megbizásából párokat állitott össze az osztrák-magyar mérkőzésre, végre döntött. Megállapitotta az egyes párokat, csapatokba állitotta össze és minden csapathoz egy párt adott tartaléknak. A végleges összeállitás a következő:

1. Bridge Club csapat:
Leitner—Ferenczi, Szerviczky—Bukovinszky, tartalék: Ujj—Hilb.

2. Fészek csapat:
Klor—Keleti, Cohen—Décsi, tartalék: *Alpár—Szathmáry.*

3. Kereskedelmi Bank-csapat:
Engel—Milos, Bokor—br. Roszner, tartalék: *Farkas—Sváb.*

Amint látjuk, az összeállitás nagyjában megfelel az őszinek, szerencsés gondolat Szathmáry szerepeltetése, ki jól fogja kiegészitení a Fészek együttesét.

Az osztrákok, kik már hónapok óta készülnek a mérkőzésre, legjobb együttesükkel jönnek

Viszontfogjuk látni bridge-büvészüket, Frischauert, akit a holland Goudsmit, az angol Mayer és egyik magyar bajnokunk társaságában Európa legjobb játékosának cime illet meg.

Csufos vereséget szenvedett Lillafüreden a kombinált Fészek-csapat a mult héten. A kassai csapat nagy mecscspontszámmal győzte le az elbizakodott mesterjátékosokat, akik nem vették komolyan a mérkőzést és ezzel egy rossz pontot szereztek a magyar bridgesportnak.

Licitálási feladvány: Dél lapja.

Pikk KB7 Kör B7, Káró AKD 9762 Treff A

Kelet indit e pikkel, mit mondjon Dél?

Sakk

Rovatvezető: Merényi Lajos

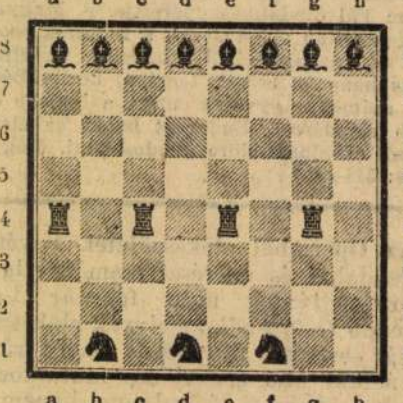

Állitsuk fel a fenti 8 futárt, 4 bástyát és 3 huszárt oly módon, hogy a 15 báb egymással semmiféle változatban ütésben ne álljon. *Merényi Lajos eredeti fejtőrője.* (Akik e hó végeig helyes megfejtést küldenek be, háromszoros esélyel vesznek részt a januári sorsolásban.)

A decemberi *uj megfejtők* névsora: Baloghy K., Bajnok G., Boros J., Farkas D., Hernádi (e. Höger) F., Horváth Gy., Kárpáti G., Kremnitzky F., Karlbauer A., Kovács E., Kiss J., *dr. Mesterné Gál Piroska, Marschinszky Boriska, Neuzil M.-né,* Németh P., Németh J., Ottó T., Schreffer J., Nelhübel E., Regős A. és Zemmel Gy.

Rovatvezető üzenetek. Többeknek: Szivélyes jó kivánságaikat hálás szivvel köszönöm és viszonzom. A megfejtéseket elégséges 2—3 hetenkint egy levelezőlapon beküldeni. Csak a kulcs (megfejtő) lépés leirása szükséges. A *„Sakk"* jelzés mindig kiirandó. *J. G. M.* A 73. sz. feladvány a megfejtők 75%-ának nagyon tetszett. Nemcsak a megirt, hanem még legalább más 10 lépésre sem akadályozható meg a matt Vd2 d3! (?)-ra. Ellenben f6×g5 után mit sem ér a felfedett sakk! *B. K.* örömmel üdvözöljük. Incidensre nem emlékszünk. *B. J.* Részünkről is örüm. *dr. D. J.* Elküldtük. (T. L. Igen.) A rovat kereteit tulhaladja. Válaszbélyeg küldésével részletekkel is szolgálhatok. *T. T.* Tovább pontozzuk. *G. B.* 77. H? Bh3! *N. M.-né.* Mindenki várja! *V. B.* Várjuk a további sikeres müködését. Január 22.

Körösfői Kriesch Aladár

Petrovics M.

113. l.

78 KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR: A MŰVÉSZ FELESÉGE. *Fővárosi Képtár.* A művész, akinek későbbi működésében stiláris törekvések uralkodnak, ebben az ifjúkori művében még a finom naturalizmus útját járja. Római tartózkodásuk idejében festette meg rajta ifjú feleségét. Képének az ábrázolás gyöngédsége és közvetlensége biztosít külön helyet. Ha a hivatásos arcképfestők virtuóz munkáira gondolunk, Kriesch műve úgy hat mellettük, mint egy fiatal szerelmes elfogult és szemérmes vallomása a rutinos hódítók fölényesen biztos, de meggyőződésnélküli szóvirágai mellett. Nagy bensőség árad a képből, a karosszékben elnyúló nőnek kissé vértelen arcából, ernyedt tartásából mintha a közeli anyaság boldog sejtelme szólna.

Kriesch Aladár

festő.

Lyka Kávoly: Képrombolás c. alatt Művészet, 1903. 5. sz. 310 l.

(Bevezetés után):

A mi esetünk, a mely e tárgy fejtegetésére késztet, más természetű. Egy jeles magyar művész, Kriesch Aladár, megbízást kapott egy temetői síremlék három falmezőjének fresko technikában való kifestésére s e feladatának meg is felelt. A ki e freskoképeket látta, azt a meggyőződést meritette belőlük, hogy a festő egész szivével és egész tudásával felelt meg a rábízott feladatnak. Képei jelentékeny művészi értéket mutatnak. A megrendelő azonban nehány ív múlva a három kép közül kettőt leveretett a falról (a két legjobbat) a nélkül, hogy csak egy szót is szólt volna a szerzőnek, s megbízta a művésznek egy kollegáját, hogy új képeket festen helyükbe.

Azon vagyunk, hogy a kérdést tisztán lássa minden olvasó s azért a megfőnmaradt fresko képét itt reprodukáljuk, a mennyire egy freskokép kiszméretben és színek nélkül reprodukálható. Hasonlóképen közöljük az elpusztitott freskók kartonjait is. Ezzel aztán ki is meritettük a tárgy bemutatását s áttérhetünk reflexióink elmondására.

Ezután azt fejtegeti, hogy mily sulyos beszámítás alá esik egy festőnek azaz eljárása, hogy művész társának tudta nélkül beleegyezik annak művének elpusztitásába, s hogy továbbá, jogu van-e a mű vásárlójának a vásárolt művet megsemmisíteni, s végül hangoztatja, hogy szükség van valamely pozitiv rendelkezésre, a mely a ~~a~~ művet a magánjog szerinti tulajdonossal szemben is megvédi.

U.o. repr.

1) Egy síremlék freskodisze: Az emberiség krisztus elé viszi szenvedését.

2) Az elválás: Egy síremlék freskodiszének kartonja. Az egyik megsemmisitett mű.

3) A viszontlatás. Egy síremlék fresko diszének kartonja. A másik megsemmisitett mű.

Kriesch Aladár 2.

4) Napnyugta, } A nemzeti szalon 1903. évi rajzkiállításán megvette a Kormány.
5) Erdőszéle

Művészet, 1903. 352.

6) Péter és Pál, a szegedi képzőművészeti egyesület 1903. kiállításán megvette n. n. szeged.

7) Női fej, n. ott. megvette a szeged-csongrádi takarékpénztár.

n. o. 1903. 353.

8. Tanulmány. n. o. Szines rep. 1903. 156.

9. Tanulmány. n. o. 1903. 157. Szines rep.

Körösföi Kriesch Aladár

Kriesch Aladár is vázlatban ismerteti meg, hogy mit szándékozik festeni. A rokonszenves fiatal művésznek a vallásegyenlőséget kihirdető tordai országgyűlésről festett képére, mely az ezredévi kiállításon volt látható, jó emlékezettel gondolunk vissza. Ennek friss művészi tulajdonait előre is beleképzeljük új festményébe, mely vázlatban is eleget igér. Ez a boroszlói békekötés (1474.) Ulászló és Kázmér lengyel és cseh királyok megjelennek Mátyás király előtt, a ki trónján fogadja őket, és békét kérnek tőle. Eltűnt dicsőségünk forrása buzog föl. Szabad ég alatt, biboros sátorban emelt trónon ül Mátyás, körülte nagyjai, nyugodtan, büszkén. A lengyel és cseh királyok meghajtott fővel állnak trónjának zsámolya előtt; mögöttük kíséretök, mely egyaránt kifejezi a királyi ragyogást, a mit magokkal hoztak és a hódolást. A hódoló királyok kísérete foglalja el a kép nagyobb részét, s itt elég tér nyílik a művésznek, hogy az alakokban necsak a csoportok színét és tarka-

ságát, hanem egyéni jellemeket, érzéseket és indulatokat mutasson be.

Vas. Ujs. 1898, 302. l.
(A Műcsarnok kiállításából)

GENERALAGENTSCHAFT DER
GESELLSCHAFT IN

MEDJU

OSIGURAVAJUĆE DRUŠTVO ULJUBLJ

LJUBLJANAI KÖLCSÖN
VEZÉRÜGYNÖK

5.

Invitare Einl

Tinerimea din Timisoara
aranjeaza la 30 Noemvrie

Zárkay egyszerre valami édes szédülést érzett. Mintha hosszú téli éjszaka után tavaszi ibolyaillat csapta volna meg. Ime, van még verőfény a világon, madárdal és szerelem! Ez a tízsornyi csinos macskakaparás olyan hatással volt rá, hogy kinyílott a szive, megtelt reménységgel és örömmel, megint szépnek találta az életet, kedvesnek az embereket.

Másnap elment a légyottra. A párisi kalapját tette föl, a selyem brokátmellényét vette magára, a délceg szabású rendingotjára pedig fehér szegfűvirágot tűzött. Mikor elment hazulról, a süldő kis leánya utána kiáltott: De szép ma a papa!

... Gita grófnő a várkertben kérte a találkozót. Azt írta, hogy fehér ruha lesz rajta, fehér boával, a kezében fehér virágot fog tartani.

Zárkay vagy tíz percig sétált a parkban, egy fordulónál aztán szembe jött vele a fehér női alak. Meglátták egymást, zavartan mosolyogtak mindaketten, aztán megállottak. Hát bizony Zárkay mester másnak képzelte Gita grófnőt. Ez nagyon kicsi, tömzsi leány volt, a válla olyan furcsa és széles volt, mintha púposnak indult volna. Parányi orra és igen nagy álla volt. Kicsi szürke szeme fölött nem volt szemöldöke, ami az arcát némileg hasonlóvá tette a kinai porcellánbabákéhoz.

— Gita grófnő? — kérdezte a mester.

A leány beszélni kezdett, sebesenpergő nyelvvel, zavarában hadarva. A beszédje olyan benyomást tett Zárkayra, mintha kissé hóbortos volna.

— Igen, én Gita grófnő vagyok ... Ez tudniillik az én írói álnevem, mert én írni is szoktam, legszívesebben verseket ... A verseim azonban nem jelentek még meg sehol, a fővárosi lapok nem szívesen közlik a női írók dogozatait ... Pedig ez igazságtalanság, mert voltak már női írók, akik jobban írtak minden férfinél ... Nem igaz? Például Serao Matild ... Szereti ön Seraot?

Zárkay az mondta, hogy igen. Gita grófnő pedig pergő nyelvvel beszélt tovább. Azt mondta, hogy ő ráunt már a meddő küzdelemre, amelyet, az irodalomban folytatott és színpadra kiván lépni. Zárkaytól azt kérte, hogy a befolyásával szerezze be valamelyik sziniiskolába. Aztán egyszerre félbeszakítva önmagát, zavart mosollyal mérte végig a művészt.

— Én magát eddig csak színpadon láttam és sokkal fiatalabbnak képzeltem.

Zárkay mélységes elkedvetlenedést érzett. Megállott és komoly, szinte szigoru hangon így szólt a leányhoz.

— Maradjunk meg a tárgy mellett! Ön színpadra akar lépni és tőlem várja, hogy ebben a segítségére legyek. Kereken kimondom, hogy ezt nem fogom megtenni. Akkor se tenném meg, ha biztos volnék benne, hogy önből egy új Rachel válik. Mert én ismerem a szinész pályáját, tudom, hogy az telve van csalódásokkal és keserű megaláztatásokkal és a lelkiismeretem nem engedi meg, hogy valakit erre a pályára segítsek. Isten önnel, kisasszony!

Azzal sarkon fordult és eltávozott. Gita grófné csodálkozva nézett utána. A mester fáradt léptekkel, lehajtott fővel ment végig a fasoron. A leány így szólt magában:

— Hiszen ez már egészen öreg ember!

Bűnös emberek

Nincs többé romantika. A holdvilágot nem látni a villamos lámpától, a romokat vadonat-újra restauráltatja a Műemlékek Országos Bizottsága. Verne Gyula papirosmilliárdosait elevenen látni minden elsőrangu szállodában, Jókai legmerészebb találmányait tucatszámra készíti a Vulcan, a Morgan-gyárak és Ganz & Co. Annak, amit rendkivülinek mondhatnánk, vége van. Semmi sem lepi meg többé az embereket. A technika legmerészebb újításait egykedvűen igtatja a blankettákra a szabadalmi iroda napidijasa. A mai embernek általában nincsenek hatalmas élményei.

Zöldi Márton

Van mégis az embereknek egy egész rendje, amely más itélet alá esik. Az a rend, amely valamely hirtelen okból egyszeribe kipottyan a társadalomból s váratlanul belejut egy életbe, amely egészen más, mint a mienk. A flórát ott a penész képviseli, a faunát a pók meg a százlábu. Tegnap még hivatalában ült, társaságban adomázott, kaszált a réten, forgatta a pőrölyt, szaladt a dolga után, hogy legyen mit enniök a gyerekeknek. Ma pedig itt ül a cellában, tökéletesen elvágva a külső világtól. S itt fog ülni évekig. Mindez átmenet, előkészület nélkül történt. Akárcsak a holdba pottyanna valaki.

Valami oka van ennek a hirtelen változásnak, amely egy egész életet kivet a pályájából s ösmeretlen, szokatlan, az előbbivel tökéletesen ellentétes állapotba sodorja. Az ok sokszor csak pillanat szüleménye: egy pisztolylövés, egy késszurás. S ettől a pillanattól függ aztán tíz-húsz esztendő. Minő elképzelhetetlen dolog lehet az a börtön lakójára nézve, ha azon töri a fejét, hogy miképp is jutott oda.

A bűnös emberre nézve itt világkatasztrófa történt. Valami rendkivüli, megmérhetetlen dolog. Az ő lelkében egészen másként alakul ki új állapotának képe, mint amilyennek a kivülről vizsgálgató emberek látják. A pillanat, amelyben rabbá lett, olyan mint a földrengésé, amely mindent összedöntött pár perc alatt. Vége mindennek. Kezdődik a nagy semmi. Pedig minden ösztöne a fülébe súgja a horror vacui-t. Így kezdődik egy új élet. Mert mégis csak élet, hisz lélegzik a tüdő és dobog a szív.

Ime a képzelhető legnagyobb rendkivüliség, amiből a romantikának annyi virága hajtott. Ha nem pusztult még ki, úgy itt bizvást megtaláljuk. Aki a bűnös ember lelkébe bele tud nézni, mosolyogni fog a fölött, hogy nincs többé romantika a világon.

Ez a lélek becses felvilágosításokat adhat nékünk az emberről. Beléje tekintve ki kell a fejünkből verni a bűnről való fogalmainkat. Hisz hány ember űl ma börtönben olyan cselekedetért, amiért félezredévvel ezelőtt grófi rangot kapott volna. Az emberi cselekedetek értékelése hajmeresztően változik. És ha ma bűn oly ösztönök követése, amelyekért egykor jutalom járt, úgy ez is egyik hatalmas fajtája az emberi tragikumnak. Ennélfogva épp

nézve a csatavesztések szakadatlan és szörnyü láncolata volt. Ő maga a négy gyermeke nevelésének adta magát, az urát pedig egészen átengedte azoknak a nőknek, akik közül egyik sem mérkőzhetett vele szépség, üdeség vagy ízlés dolgában. A művész akkoriban azt a megfigyelést tette, hogy a feleségének végre „megjött az esze".

Aztán furcsa dolog történt. Új ember jött a színházhoz, egy éhes kis növendék, aki eleintén hálálkodva fogadta a Zárkay lejátszott szerepeit és viseltes ruháit. Kicsi, kócos, tüzes ember volt, semmi előkelőség, semmi fölény nem volt benne. A színpadon bömbölt, reszketett és vonaglott. A társai nevették is, de meg is botránkoztak rajta. A közönség azonban azt mondta: Ez az új irány! Az új irány apostolát Kabaynak hívták. Egy-két esztendő múlva — az ég tudná hogyan történt — Kabay lett a színház bálványa és zsarnoka. A külvárosi szépségek, különösen az érettkoru, deli tagu női bölcsek, most már Kabayra mosolyogtak búsan és sokat mondóan, a színházi kapus ablaka pedig napról-napra megtelt a Kabaynak szóló különböző színü, de mindig asszonyi kéztől írott levelekkel. Egy külvárosi férfidivat-kereskedésben új gallérminta jelent meg, amelyet Kabay-gallérnak nevezett a merész föltaláló.

Zárkay, aki előkelő kicsinyléssel fogadta az új csillag föltünését, akkor rémült csak meg igazán, amikor egy új színdarabban az intrikus szerepét osztották ki neki. A jellemes és bátorlelkü ifju hőst ezuttal Kabay játszotta. E nappal kezdődött az oroszlán haldoklása. Egy rettenetes igazságtalanság fullánkjával a szívében járt-kelt a világban, még mindig telve férfias méltósággal, de remény és vidámság nélkül. Elvesztette minden hitét a művészetben és a nőkben.

Megpróbálta akkoriban, hogy újból megbarátkozzék a feleségével. Ez azonban nem igen sikerült. Az asszonyt a sok szenvedés szárazzá és önzővé tette, a kényeztető imádásra, amelyre Zárkaynak szüksége lett volna, nem volt már képes. Zárkay érezte ugyan, hogy valami nagy hibát követett el a házasságában, de ezt a hibát már nem lehetett többet jóvá tenni. Hajdani diadalainak csataterén, a színházban, most már csak olykor jelent meg, amikor a hivatása úgy kivánta. A szabad idejét egyébként egy kis vendéglőben töltötte, züllött szinészek és elkeseredett írók társaságában, akik félig gúnyosan mesternek szólították és szivesen hallgatták epés adomáit.

Történt egyszer, hogy Zárkay győztes versenytársa, Kabay, akit elszédített a dicsőség, összeveszett az igazgatójával. Egy a külföld összes színpadjait bejárt látványos színdarab egyik házi próbáján vesztek össze. Kabay a hős szerepére készült és pótolhatatlan voltának tudatában zsarnoki szeszélyeivel meggyötörte az egész társulatot. Végül összeszólalkozott az igazgatóval s mikor az egy keményebb kifejezést használt vele szemben, sértődve abbahagyta a próbát és kijelentette, hogy nem fog játszani, hacsak az igazgató a színház összes tagjainak jelenlétében bocsánatot nem kér tőle.

Az igazgató nem volt hajlandó ilyen önmegalázásra és az egész személyzet helyeslése közepett Zárkaynak ajánlotta föl a gazdátlanná lett szerepet. Zárkay kevés habozás után elfogadta és el is játszotta. A siker, amelynek fokozásában a Kabay ellen támadt reakciónak is

A Műcsarnok tavaszi tárlatából

KRIESCH ALADÁR: A farizeus és a publikánus

része volt, óriás volt. Zárkay ez estén ismét megtalálta önmagát. Ragyogott és szikrázott, férfiasabb és előkelőbb volt, mint bármikor. A közönség megint lángolt érte, csodálta, rettegett tőle és gyönyörködött benne. Az emberek azt mondták: Hiába, mégis csak egy Zárkay van!

Másnap reggel, bár nem volt próbája, mégis elment a színházba. A kapus egy ibolyaszínű levélkét adott át neki. Szerelmes levél volt, telve lángoló ömlengéssel. Az aláírás *Gita grófnő*. A szerelmes hölgy — aki levelében huszonnégy évesnek vallotta magát — találkozót kért a mestertől.

Uj Idők 1903. IX. 16.

Körösfő Kriesch Aladár
a cikk vége –
Művészet 1906. 142. l

teség minden irányban — ezek voltak az elengedhetlen előfeltételek, melyekkel munkához láttak.»

Sorra veszi aztán Rossetti művészetének benső ihletét és érzéki ájtatosságát, Holman Hunt mély, szimbolikus jelentőségű bibliai festészetét és J. Everett Millais-t, akit ideiglenes praeraffaelitának neveznek, mert később elválik útja tőlük és midőn megválasztják a Royal Academy tagjának, Rossetti szerint az ő távozása adta a kegyelemdöfést a szövetségnek. Burne Jones, Rossetti tanítványa és Morris benső barátja «oly ernyedetlen buzgalommal és mély odaadással pingálgatott egész életén keresztül, mint akár egy XIII. századbeli barát az ő kis cellájában». «Alakjai egy külön világot alkotnak, rejtélyeset, álmodozót, melyben a vad, spontán cselekvésnek úgyszólván helye sincsen. De azért mindig nagy emberi igazságokat hirdetnek nekünk. Művei közül bemutatja az aranylépcsőt és felsorolja többek közt Vénusz tükrét, Szent György cyklusát, Circe borát, Pigmalion mondáját, az irgalmas lovagot stb.

Könyvének utolsó hat oldalán a praeraffaeliták hatását taglalja a művészet fejlődésére és fejtegetései oly mélyrehatók, oly meggyőzők, előadása oly megvesztegető közvetlenségű, hogy e pár oldalnál szebbet még nem találtam művészeti irodalmunkban. Kriesch Aladár könyve nemcsak hézagot pótol, de valósággal nyereség.

(B. N.né.)

és szépség lámpájának egy-egy részletét előbb eredetiben, aztán saját fordításában) és bár szinte képtelenség visszaadni Ruskin klasszikusan szép prózáját, nagyon élvezhető, mi több, hangulatos munkát ad.

Morrisban bámulatos agitátori képessége mellett még határozott költői tehetség is rejlett. Eleinte Chaucer hatása alatt áll, középkori témákat dolgoz fel; első kötete «The Defence of Guenewere and other Poems», majd áttér a klasszikusokra, fordítja az Odysseát és az Aenaeis-t, de törzsökös germán létére a görög hősök wickingekké, normannokká változnak és ennek megfelelően a színek is zordak, misztikusak. Midőn azonban a Niebelungok őseredeti formáit megismeri, nem restell Izlandba utazni és ott személyesen gyűjteni a két Eddát és Volsunga Sagát és feldolgozza az ősi adatokból a «The Story of Sigurd the Volsung»-ot. Ízelítőül eredetiben és fordításban egy hosszabb epikai költeményét «The haystack in the floods» és töredékét egy lyrai versének «Love is enough»-ot kapjuk. Rossetti, ez olasz-angol néhány sonettjével, melyeket imádott feleségéhez írt — és Swinburne a forma utólérhetlen mesterének két rövidebb versével fejezi be felolvasását.

A praeraffaelita képírókról szól negyedik felolvasásában. Humorosan beszéli el Ford Madox Brown és Rossetti barátságának történetét. A Westminster-palotát kellett képekkel diszíteni és egy ily pályázatra beküldte művét: «Harald holttestét hódító Vilmos elé hozzák»

Az igaz, őszinte lelkesedés mindig magával ragad. Ezért lesz nagy hatása, szerető olvasóközönsége e szubtilis könyvnek. Nem egy magyar olvasó fog általa megbarátkozni korunk egyik legnagyobb emberével, Ruskinnal, fogja olvasni és fogja követni.

Pár jellemző szóval mondja el Ruskin fejlődési menetét, mint indul költőnek, mint mélyed bele mindjobban a természet tanulmányozásába, „megfigyelve és megrajzolva a legnagyobb odaadással minden fűszál hajlását, elvonuló felhő vonalait, minden kő szögletét». Majd olaszországi utazása alatt ér élete forduló pontjához. «Egyszerre észreveszi, bár eleinte álmélkodásában és örömében hinni is alig mer szemeinek, hogy ugyanazokat az igazságokat, ugyanazokat a törvényeket, melyekre őt a nagy természet megtanította, ismerték sok századdal ezelőtt — azóta rég porladozó emberek — műveiket ezen ismeretük kétséget kizáró dokumentumaiként hagyva hátra. Napról-napra hatol előre, mint valami ellenséges tartományba, elfoglalja és fölfedezi újra a maga számára s korunknak a középkori keresztény művészetet.»

Nem kisebb lelkesedéssel beszél a szociálreformer Ruskinról és helyesebbnek véli őt prófétának nevezni. Mert: «az ő nagy lelke nem bocsátkozhatott le a napi kérdések tisztázásának küzdelmébe, ő csak felállott s kinyujtotta karját az igéret földje felé s le sem bocsátotta azt halála órájáig, mert hiszen igazságában való erős hite és forró szeretete támasztották azt alá».

A mi önző, kapzsi, tülekedő, egymáson keresztül gázoló korunkban krisztusi hangon hirdeti «Unto this last»-ben, hogy a «struggle for life» felett egy másik hatalmasabb törvény uralkodik; a mindent körülölelő, megtartó szeretet törvénye. Ennek nevében követel a szegények számára nemcsak kenyeret, amelynek megvonása még nem a legkegyetlenebb dolog, de követeli a tudást, az erkölcsöt, a megváltást». «Ti pásztor nélkül való bárányok», idézi Ruskinből, «nem a legelőt zárták el előletek, hanem azt, hogy ti is jelen lehessetek. Követeljétek, ha úgy tetszik, az asztal hulladékait, de követeljétek, mint gyermekek és nem mint kutyák; követeljétek mindennapi kenyereteket, de még sokkal hangosabban követeljétek azt, hogy szentek, tökéletesek és tiszták lehessetek». Érthető ezek után, hogy az «Unto this last»-nek csak négy első fejezete jelenhetett meg.

Második felolvasását Kriesch Aladár természetes sorrendben Ruskin eszméi megvalósítójának, William Morrisnak szentelte, aki Ruskin elveit a maga egyénisége szerint így írta körül: «Munkát mindenkinek, de olyan munkát, amelyben neki gyönyörűsége teljék». Elítéli tehát a gyári munkát, mely a munkás egyéniségének semmi tért nem enged, mely lelketlen géppé alacsonyitja le az embert és megmutatja az utat, mely visszavezet azon időkhöz, mikor minden, ami bennünket körülvett, amit viseltünk, fáradságos munkával, nemes, tartós anyagból készült, tehát nemcsak készítője hagyta rajta lelke nyomát, de tulajdonosa is megbecsülte, örömét lelte benne és utódaira hagyta. Mig mi elárasztva az olcsó, hitvány gyári termékektől, folyton újabb és újabb dolgok után sóvárgunk és így soha értékeset, művészit

a cikk folytatását
lásd a következő pél-
dányban.

szetről. De mihelyt Lionard
kerül a tolla alá: a látszól
érezzük, hogy a szerző
mindenekfelett szeret. Sen
szimpatiáját, érzéseit. Ha
formálni a kerek periodu
elevenebb gördülése, a gon
ten elárulja, hogy egész s
Sohasem kívánunk objekt
menten elhamvad, mihelyt
alakul át, aki csak kihirde
emberi érzéseivel az ítéletb
denki tudja, hogy a cinqu
az, amelyért leginkább le
tehát szemben áll Ruskin

Mindjárt a bevezetésber
nem híve a renaissance o
az antiknak újra-föléleszté
sajátságai szolgáltatták a l
alkotó ereje számára". En
tartjuk s éppen egy ilyen
még manap is nem egy he
kat akarnak diktálni s hát
művészetet, amely a nem
serked ki. Hogy miképp
művészete, annak elemzés
Sansovino, Fra Bartolomeo
Sarto, Correggio és Michel
commediának. Hogy róluk
mit tart nagynak és fonto
„Itáliá"-ból. Amit ott útira
rendszerbe önti a szerző,
hetjük, amit az „Itália" is
esik látnunk azonkívül, ho
oda vakon követendő dog
szeinek hitvallását, hanem
egy meghatározott kor kult
fogja fel és adja elő. A
szempontot sem lehet elég

RAFFAEL. Írta Wollank
tár. Százhét szövegké
222 old. Budapest, Lampe
Wollanka József harmón
Raffaelt. Ez a hagyomány
a harmóniát úgy értelmezi,
tétesebb és a legbecsesel
harmóniává: a leggyöngéd
gesebb erő, a legmélyebb
léleklátás, a legnagyobb fo
lenebb szenvedélyesség; n
és egységgé foglalta össze
Viszont Michelangeloról az
hogy „rettenetes egyoldalú
bontja lelki egyensúlyát".
szersmind önkénynek bélye
állítás még jobban megvilá
harmóniáról való felfogását.
művészetében ez a harmó

ngelo neve
latokból ki-
rt, amelyet
el egészen
e is akarja
ző, a szók
sztusa men-
a tárgygyal.
rásművészet
éki elnökké
részt venne
lbertről min-
s művészete
szetes, hogy

szerző, hogy
k, mintha ez
iszok nemzeti
az új szellem
sát fontosnak
lyamon, mert
zépség-ideálo-
zorítani azt a
ltető talajából
a cinquecento
ma. Lionardo,
na, Andrea del
ennek a divina
kedik, bennük
azt tudjuk az
apunk, azt itt
anazt ismétel-
emeltünk. Jól
mű nem állítja
iecento művé-
ozott nemzet,
ilatkozásaként
közt ezt a
ni.

vészeti Könyv-
m melléklettel,
skedése, 1906.)
nek fogja fel
; de Wollanka
ben a legellen-
gok egyesültek
és a legfönsé-
mélyebbre ható
és a legfékte-
kiegyensúlyozta
ebb objektivitás.
e Wollankának,
mlélőnek is meg-
észségét, de egy-
. Ez a szembe-
kának a raffaeli
nyilvánult Raffael
l minden ecset-

Körösfői Kriesch

Aladár

17

KŐRÖSFŐI KRISCH ALADÁR (1863–1920)
FELESÉGEM

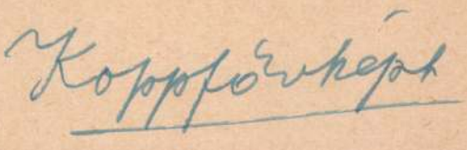

Körösfői Kriesch A.

ivd

Koronghi Lippich Elek:

A művészetek és a stílus

Bpest 1908. 35. l.

Magyar diszítmény. Fleischer Izidor rajza.

KÜLÖNFÉLÉK.

*Magyar diszítmények. Több ere-*deti magyar diszítményt közlünk a 150, 151, 161. sz. lapokon, a melyeket Dékáni Árpád halasi gymnasiumi rajztanárnak tanítványai rajzoltak. Dékáni tanár ugyanis a lélekölő örökös másolgatás helyett tervezgetésre sarkalja ügyesebb tanítványait. Miután ezzel főleg a magyaros ízlést akarja bennük fejleszteni, magyar motivumokat dolgoztak fel, melyeket tanítványai jó részben maguk gyűjtenek, a kezük ügyébe eső hímzésekről, cserepekről, festett ládákról, stb.-ről. Mutogatta nekik a Magyar Iparművészetben közölt magyaros rajzokat, a melyekből látták, hogy miként lehet a primitiv formákat bizonyos fokig fejleszteni és nemesíteni annélkül, hogy eredeti jellegüket veszítették volna.

A közölt rajzokból látszik, hogy Dékáni tanárnak fáradsága nem volt meddő, mert elég biztató eredményt tudott elérni. Csak az a megjegyzésünk van, hogy ne érje be a kész, stilizált motivumokból való tervezgetéssel. A motivumok természeti formákból lettek: levelekből, virágokból, állatokból stb.-ből. Ezekből csinálták a magyar hímzőnők, szűrszabók, fazekasok, stb. mustráikat, a melyek megfeleltek annak az anyagnak, a melylyel dolgoztak. A természetes formáknak diszítménynyé való alakítása-, a stilizálás közben, kaptak azok bizonyos egyéniséget, a mely azután az egy nemzetségből valóknál, megint közös vonással birt: a nemzeti jelleggel. Ha tehát Dékáni tanár eddigi módszere mellett ezt az eljárást is követi, s rábirja tehetségesb tanítványait, hogy közbe-közbe a természetből vett friss formákból csináljanak diszítményeket, így is eléri a célját. Sőt véleményünk szerint ez a helyesebb út, mert ezáltal a munkákban még inkább meglesz az eredetiség és a változatosság, a mi az eddig követett eljárásnál, a mikor csakis többé-kevésbé élettelen elemeket használtak fel, bizonyos szűk korlátok közé volt szorítva. — *i.*

A király és a királyné kisméretű mellszobrai *Zala* Györgytől. Megemlékeztünk annak idején arról, hogy a m. iparművészeti társulat választmánya Erzsébet királynénak megrendítő halála alkalmával elhatározta, hogy elkészítteti a dicsőült királyné kisméretű mellszobrát. Miután pedig tudomására jutott a választmánynak, hogy Zala György jeles szobrászunk a „Park klub“ megbizásából megmintázta a király és királyné életnagyságú mellszobrait s pedig ő felségét a királyt közvetlenül természet után, Erzsébet királynét pedig a király kifejezett kivánságára az általa megjelölt 1867. évben készült arcképek után: a társulat tárgyalásba bocsátkozott a művészszel mindkét szobornak kisebb méretben való sokszorosítása s a sokszorosítási jog átengedése végett. A tárgyalások sikerre vezettek, a mennyiben a társulat tényleg megszerezte a két kisméretű (mintegy 30

cm. magas) szobornak mintáját és sokszorosítási jogát. Ennek nyomán a társulat gondoskodott a két mellszobornak művészi becsű sokszorosításáról s így remélhető, hogy azokat már nemsokára bárki is méltányos áron megszerezheti.

A székes főváros iparművészeti megrendelései. A sz. főváros az 1900. évi párisi világkiállítás alkalmából húszezer forintot szavazott meg oly célból, hogy ezen az összegen egyes iparművészeti tárgyak rendeltessenek meg, melyeket a kiállítás után a főváros használhat. A megrendelendő tárgyakra nézve több eszme merült föl, így a többi között ajánlották egy anyakönyvi hivatalnak a berendezését, a polgármesterek számára díszes nyakláncokat (mint a milyeneket a külföldi nagyobb városok polgármesterei ünnepi alkalmakkor viselnek) s végre abban állapodtak meg, hogy oly tárgyakat készíttetnek, a melyeket majdan a polgármesteri fogadószobának bebútorozásánál s díszítésénél föl lehet használni.

A szükséges rajzoknak és mintáknak beszerzését a m. iparművészeti társulat elnöke vállalta magára, a ki több kiváló szakértőt kért föl, hogy az illető munkákat megbírálják. Ezeknek a rajzoknak illetőleg modelleknek alapján tette meg a sz. főváros a megrendeléseket, a melyek szerint a következő tárgyakat készítteti el:

1. Könyvesszekrény mahagoni fából, tervezte *Faragó* Ö., készíti *Lukácsovics* J.

2. Iratszekrény mahagoni fából, tervezte *Nádler* Róbert, készíti *Thurnherr* J. (a rajta levő három plaquettet *Beck* Ö. Fülöp készíti).

3. Szalon garnitura (pamlag, 4 karosszék, asztal) tervezte *Faragó* Ödön, az asztalos munkát készíti *Thurnherr* J., a kárpitos munkát *Kozilek* J.; a szöveteket a nagybecskereki szőnyeggyár r. t. szállítja.

4. Két bőrrel bevont karosszék, tervezte *Faragó* Ö., készíti *Kozilek* J.

5. Egy kisebb asztalka mahagoni fából, a dohányzó készlet számára, tervezte *Faragó* Ödön, készíti *Lukácsovics* J.

6. Egy nagy csomózott szőnyeg. Tervezte *Kriesch* Aladár, készíti a *pozsonyi áll. segélyzeti szövőiskola.*

7. Egy nagy kandalló bronzból, zománcos diszítéssel. Tervezte s a zománcmunkát készíti *Horti* Pál, a bronzmunkát a Beschorner-féle ércöntőde szállítja.

8. A kandalló fölé helyezendő faragott keretes nagy tükör, tervezte *Horti* Pál, készíti *Balogh* János.

9. Kandalló óra bronzból, részben zománcos diszítéssel. Tervezte *Teltcs* Ede, a bronzmunkát szállítja a *Beschorner-féle ércöntőde.*

10. Két villamos girandole, tervezte *Führer* Rikárd, a bronzmunkát a *Beschorner-féle ércöntőde* szállítja.

11. Dohányzó készlet (szivar és szivarka tartó, gyufatartó, hamutálca,) ezüstből, tervezte *Beck* Ö. Fülöp, a fémmunkát *Rubin* A. és fia szállítja.

12. *„Csikós“*, ifj. Vastagh György lovasszoborműve. A bronzöntvényt készíti a *Beschorner-féle ércöntőde.*

Mindezek a tárgyak, a tervező művészek díját is beleértve, mintegy 17.000 forintba kerülnek. A fenmaradó 3000 forintnyi összeg a párisi kiállításon felállítandó intérieur falainak és menyezetének diszítésére, nem különben a benne elhelyezendő s Budapest madártávlati képét ábrázoló *Rauscher* Lajos-féle nagy aquarell-kép keretének költségeire lesz fordítható. A tervező művészek és az iparosok munkáinak ellenőrzésére a székes főváros párisi világkiállítási bizottsága szűkebb bizottságot küldött ki, a melynek tagjai *Halmos* János polgármesteren és *Almády* Géza tanácsjegyzőn kívül *Thék* Endre, *Glück* Frigyes, *Csepreghy* János sz. főv. törvényhatósági bizottsági tagok és *Györgyi* Kálmán főv. tanár.

Az 1900. évi párisi nemzetközi kiállítás már április hó első felében nyílván meg, figyelmeztetjük a magyarországi kiállítókat, hogy a kiállítási tárgyaknak a szabályzat értelmében legkésőbb 1900. évi február hó derekáig a helyszinén kell lenniök és hogy ennélfogva a tetemes időt igénylő szállítások már a folyó év december havában fognak megindulni.

A kiállítóknak tehát saját érdekükben

Kriesch Aladár
lásd Kőrösfői Kriesch Aladár

Már pedig semmi kétség az iránt, minden orvos, aki nyitva tartja szemeit, észlelhette, hogy a köszvény és a vele összefüggő betegségek csoportja az utolsó tízhúsz esztendőben rohamosan terjeszkedik mindenfelé a . . . hazánkban.

Hogy mi a köszvény, mi ennek a betegségnek a lényege, azt megmagyarázni kissé bajos. Zavar az ember anyagcseréjében csak úgy, mint a cukorbetegség, meg az elhájasodás. Anyagcsere alatt pedig a táplálkozással és a bevitt táplálékoknak a szervezetben való kihasználásával, a felhasználatlanoknak kitakarításával összefüggő életfolyamatok összességét értjük.

Amikor tehát ezen anyagcserében egy bizonyos fajta zavarok állanak elő, amelyek következtében bizonyos fajtáju sók benne maradnak az ember testében ahelyett, hogy onnan eltávolittatnának, csakhamar föllép a köszvény valamelyik alakja. Ezek a sók főleg az izületeket lepik el, megduzzasztják őket és óriási fájdalmakat okozhatnak. Néha teljesen bénává teszik az ember kezét (chiragra), lábát (podagra) és a belső szervekben is idéznek elő olyan elváltozásokat, amelyek az embert megőrlik. Bizonyos azonban, hogy az esetek nagy számában megelégesznek azzal, hogy csak kisebb-nagyobb izületi és izomfájdalmakat okoznak, amelyeket a felületes vizsgáló egyszerűen rheumás, csúzos rohamoknak minősít. Pedig ha már ilyenkor felismerik a baj igazi természetét, majdnem mindig sikerül sok későbbi szenvedésnek és veszedelemnek elejét venni.

De nálunk az orvosok nem gondolnak mindjárt a köszvény eshetőségére, mert azelőtt határozottan ritkább betegségeink közé tartozott. Mostani terjeszkedésének okait kutatva, ne keressük a laboratoriumban a kérdés megoldását, hanem nézzünk körül az életben és csakhamar néhány értékes támpontra akadunk.

A köszvény, mondottuk, az anyagcsere egy zavara. Okát tehát keressük elsősorban abban, amit eszünk, iszunk. Régi tapasztalat, hogy azokban az országokban, ahol savanyu borokat isznak, például Németország rajnamenti tartományaiban, továbbá Franciaország bizonyos részeiben, aránytalanul több a köszvényes, mint másutt. Bár másrészt a nehéz angol sörről, a porterről is kiderült, hogy hajlamosit erre a nyavalyára. A mi boraink azelőtt édeskések voltak, de amióta a filokszera elleni küzdelemben az amerikai venyige segitségét vettük igénybe, bizony savanykássá váltak a mi boraink is.

De amikor ezek a savanyu homoki borok olyan jól csúsznak holmi jól megpaprikázott pörköltre, megborsozott fatányérosokra és hasonló jókra. Oh, az a gyilkos magyar konyha! Ha jól emlékszem, Mikszáth Kálmántól kapta ezt a találó jelzőt. Az a töméntelen sok fűszer, amelyek csípősségét még növelik az élelmiszer-hamisitók, maró vegyi anyagokkal! Ez a gyalázatosan nehéz koszt, amelyhez annyira ragaszkodunk, pedig hej, mennyi kárt tesz bennünk és a mieinkben.

Mostanában, hogy az élelmicikkek megdrágultak, még nagyobb a keletje az erős fűszereknek. A gazdasszonyok olcsóbb minőségü húst vesznek, hogy valahogy fönn tudják tartani a háztartási pénzek mérlegét. Az olcsóbb minőség persze rosszabb minőség is, gyatra voltát hagymával, paprikával, borssal fedik, leplezik.

A rosszul felfogott takarékosság, meg részben a cseléd-mizériák is odavezettek, hogy manapság a legtöbb polgári házban hetenként néhányszor hideg vacsora járja. Hogy ne kelljen tüzet rakni, hogy a Kati szakácsnő ne zsémbeskedjék, és hogy ő nagyságának ne kelljen a fejét törnie azon, hogy mit főzzünk estére. Majd a zsúrról hazajövet megveszi a vacsorát, persze, csupa hideg felvágottat, meg valami „pikáns" előételt, holmi marinirozott heringet, ángolnát vagy ilyesmit. Ha ő nagysága kiszámitaná magában, hogy ez a hideg vacsora mibe kerül, akkor kiderülne, hogy többe, mint a meleg, tüzestül és Katistul, ellenben akkor elmaradnának a füstölt húsok, mindenféle fűszerrel megrakott kolbászfélék, mixed-piklesek és „pikáns" előételek, libamájak és mayonnaisek: mindannyian mesterei a köszvény előidézésének.

Hamarjában még egy negyedik okát akarom csak fölemliteni e közkeletü betegségnek napjainkban való terjedésének. Ez a tisztelt nőnemü emberiség soványság-hajhászása. Minden belgyógyásznak vannak rendelő órái, amikor egyszerűen egyik kétségből a másikba esik a tisztelt hölgyek jövője fölött. Az ember nem tudja, hogy mit szóljon, amikor beállit hozzá egy-egy stilizált fogpiszkáló-alak, avagy megnyult paragrafus-forma azzal, hogy kérem tessék engem leapasztani. És akkor hiába minden szó, beszéd.

XIII. Alfonz spanyol király és menyasszonya: Battenberg Ena hercegnő a mouriscot-i parkban

Modern művészi plakát. Kriesch Aladár műve

— De, asszonyom, hiszen magán éppenséggel nincs is zsír.

— Dehogy nincs! A szabónőm azt mondotta, hogy a hátam túlságosan kövér.

Ő nagysága bordáin gitározni lehetne, de ha a szabónő azt mondotta, hogy a mai divat csak a soványaknak illik, az ellen nincs fölebbezés és ha az egyik doktor nem rendel neki apasztó kúrát, majd rendel a másik, mert ő addig nem nyugszik, míg x. kilókat el nem veszit.

Már pedig minden nálunk használatos apasztó kúrának lényege az egyoldalu koszt, a lisztneműek és zsírfélék elhagyása. De mert mégis csak jól kell lakni valamivel, ellensúlyozásul annál több húst fogyasztanak. Minden egyoldalu táplálkozás, ha huzamosabb ideig űzik, zavarokat idéz elő az anyagcserében, az egyoldalu húskoszt pedig rövidesen köszvényhez, vagy legalább is annak előfokához, az úgynevezett diathesis uricához juttatja kultiválóját.

Ebben a soványsági, vagy mint ők mondják, karcsúsági mániában látom én az okát annak, hogy manapság annyi a köszvényes az úriasszonyok között. Hiába, aki a természet ellen akar küzdeni, az mindig kárát vallja!

Előbb erősen elhíztak, mert nem mozogtak, testileg nem dolgoztak eleget és egyoldalúan táplálkoztak, fogyasztván a sok édességet, süteményt és bonbont, a sok lisztneműt, kenyeret és burgonyát, most meg rövidesen le akarnak fogyni és jóformán csak hússal, meg savanyúságokkal élnek.

Eltévesztett, hibás dolog egyformán mindakettő. A természet vegyes kosztra rendezte be gyomrunkat, belünket: aki tehát egészséges és munkabíró akar maradni, annak respektálnia kell ezt a rendelkezését. Főleg pedig ne tessék elhanyagolni az úgynevezett zöld főzelékeket, amelyeket nálunk korántsem részesítik abban a méltánylásban, amelyhez jussuk volna. Hisz egynémelyikét, mint a fehér répát, vörös kelt számba se veszik. A gyümölcscsel is azért ajándékoz meg bennünket a természet, hogy megegyük, de a nem egészen érettől óvakodjunk.

Annak pedig, akibe már beleütött a köszvény, fel kell keresnie az orvosát, aki majd előírja részletesen, mit egyék, mit igyék és hogy mit kerüljön. Esetleg fürdőbe is küldi, nálunk egész sora található a megfelelő gyógyhelyeknek. Ilyenek elsősorban a hévvizek, mint Lipik, Hévíz, Ránk, másodsorban a kénes fürdők: Herkulesfürdő, Pöstyén, Trencsén stb.

De akármilyen kúrát használtunk is, csak úgy kerülhetjük el a visszaesést, ha folyton szem előtt tartjuk a természetes életmódot. Ehhez pedig egy kis jóakarattal sokkal kényelmesebben és olcsóbban jutunk odahaza, akár családi körünkben is, mint ha holmi német naturheilanstaltokba visszük pénzünket és podagrás tagjainkat.

Szerb Zsigmond

Farsangi plakát. Bér rajza

Nyidok 1906. XII. 7 sz.

41. Kriesch Aladár. boroszlói békekötés.

KMTárs. 1898. dav. kiáll.

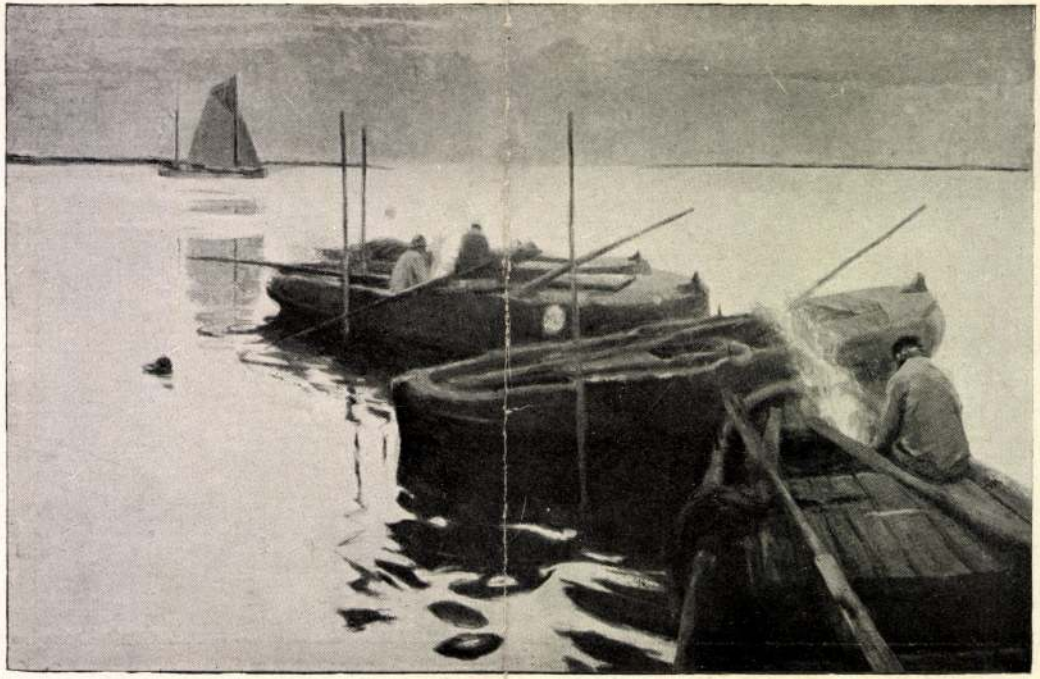

40. Baertsoen Albert, est az escaut-n.

KÜLÖNFÉLÉK.

A KASSAI MÚZEUM MEGNYITÁSA nagy ünnepségek között ment végbe f. é. junius 21-én a kormány kiküldöttjének és az egész magyar tudományos világ képviselőinek jelenlétében. A megnyitás a múzeummi választmány közgyülésének keretében történt, amelyen Mihalik igazgató előadta a Kassai Múzeum történetét, utánna pedig Fraknói Vilmos püspök a „Múzeumok és könyvtárak országos felügyelősége" Miskovszky az Akadémia, Szalay Imre a Nemzeti Múzeum, Radisics Jenő az Iparművészeti Múzeum nevében üdvözölte az új társintézetet. Ezután Berzeviczy Albert a vallás- és közoktatásügyi miniszter képviseletében és megbizásából megnyitotta a Múzeumot.

A Múzeum földszintjén két teremben az ásványgyűjtemény, az állattár és a könyvtár van elhelyezve. Az emeleten két tágas terem szolgál a gyűjtemény befogadására, melyeknek nagy része ajándék útján (Bubics Zsigmond, Dessewffy Pál, Andrássy Dénes gróf) jutott a Múzeum birtokába. Az egyik teremben látható Dessewffy Pál régiséggyűjteménye, értékes ötvösmunkákkal, a másikban a kőkorszak, a bronzkor, az egyiptomiak kulturájának emlékei, görög, római régiségek s népvándorlás-korabeli szerszámok, eszközök és fegyverek. Két termet foglal el Bubics püspök képgyűjteménye. S sok hely jutott a művelődéstörténeti emlékek és a szabadságharcból való ereklyék számára is.

A rendezés kizárólag Mihalik József igazgató munkája. Ugyancsak ő készítette el a megnyitás napjára a Múzeumról a 60 filléres kis katalogust és a 2 koronás leiró lajstromot, melyet bővebben jelen számunkban a szakirodalmi rovatban méltatunk.

KRIESCH ALADÁR RÁKOSKERESZTÚRI FRESKÓI, a jóhirnevű művész legjobb alkotásai sorába tartoztak. Az alkalom, a mely azokat létre hozta az volt, hogy meghalt Vigyázó grófnénak fia és ugyanakkor a művészt is hasonló csapás érte. A művész gyászoló lelkével a fájdalomból kivezető gondolatot megfestette három képén, a halál elválasztó kínját, a keresztre feszített szeretetet sugárzó Üdvözítő enyhítő hatását és a Krisztus által való viszontlátás örömét a halál fölött diadalmaskodva. Mindez lélekkel, kiváló művészi és tehnikai tökélylyel lőn megalkotva. S ime a szakértők által dicsért művek szomorú sorsra jutottak: a megrendelő gróf Vigyázó Sándorné, aki bár maga is elragadtatással nyilatkozott a neki bemutatott kartonokról, sőt két évig teljes megelégedéssel gyönyörködött Kriesch freskóiban, egy szép napon leverette azokat kápolnájának faláról és helyette Hegedüs László festőművész vállalkozott új fresko készítésére. Napjainkban, a midőn a művészet tisztelete még kisebb kulturális fokon álló országban is nagymérvű, ez mindenesetre szokatlan jelenség. Súlyosbítja az a körülmény az esetet, hogy Kriesch Aladárnak még tudomására sem hozták a képromboló szándékot, hogy esetleg a fresko lefürészelésével menthette volna meg művét. Hogy kit terhel érte a felelősség, azt döntse el a Képzőművészeti Egyesület, a hol bizonyára szóba kerül az ügy. Mert téves az a felfogás, hogy szeszélyből vagy rosszakaratból szabad-e egy kiváló művészi alkotást megsemmisíteni. A tulajdonjog tulajdonképen a nemzetet is illeti s nemcsak azt, aki megfizette.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZEK KÖRE cím alatt egyesületet alakított egy csomó budapesti fiatal iparművész, többnyire az Iparművészeti Iskola végzett növendékei. Alapszabályuk értelmében céljuk: a magyar iparművészet terén működő erők támogatása, külföldi tanulmányaiknak elősegítése s főképen munkálataiknak hazánkban való értékesítése. E célok érdekében tagjai között pályázatot hirdet iparművészeti tervezetekre, esetleg közérdekű szakkérdések irodalmi fejtegetésére. A tagok iparművészeti alkotásaiból kiállítást rendez. Tehetséges tagokat külföldi ösztöndíjban törekszik részesíteni. Rendes tagjai számára működési teret iparkodik biztosítani, valamint egymás közt a társadalmi életet fejleszteni.

A RÁKÓCZI EREKLYE-KIÁLLÍTÁS KASSÁN. Hazafias és kulturális jellegű keretén belül helyet adott a kétszáz év előtti iparművészeti alkotásoknak is. A dicső kor emlékeinek bemutatása hiányos is volna, ha csupán hadi szerszámok, kardok, puskák, tőrök, pallosok, talpas ágyúk stb. volnának kiállítva; bizonyos szempontból a hadiélet eszközein kívül álló tárgyak még mélyebb betekintést engednek a

s ezzel olyan valami mesés szépet látok az ő teljesen különálló egyéniségével, mint Venezia, Konstantinápoly.

Mert a fa, mint anyag, nemcsak hogy olyan becsületes valami, mint a kő, hanem még ennél tisztább is, s ha lényegének megfelelően van felmunkálva, hát valami meleg, intim, hozzánk közel álló.

Hanem akkor nem szabad úgy elbánni vele, mint az asztalosok, hogy valami érclaphoz teszik hasonlóvá fárasztó gépies munka árán, hanem úgy, mint ahogy azok vették kézbe, a kiket még nem hívtak asztalosoknak, hanem faragóknak. A közölt milejegyházszögi házacska homlokzata úgy készülhetett, hogy: „A kométben, s ezzel vége; míg az a durván faragott oszlopsor a kéménytelen házacskák kóválygó füstjétől szinte polirozottá fényesedve és pirosodva örömmel tölt el, mert a beléjük lehelt becsületes munka becsületes érzése jut kifejezésre.

Az asztalosok munkája, meg a régi faragók között lévő külömbséget olyannak látom, mint a zongora és tilinkó zenéje között van. Már most, ha valaki a tervezők közől egy villamos- és bérkocsi-

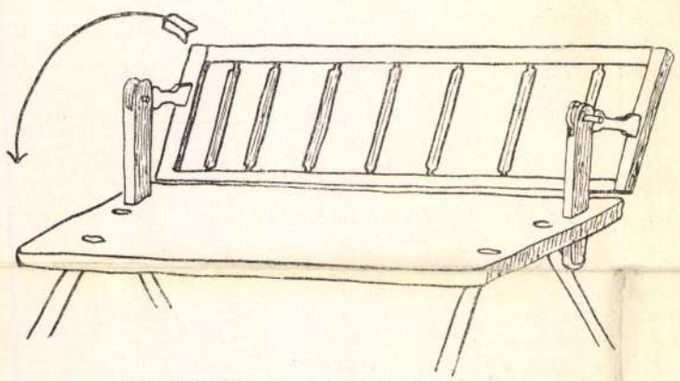

FORGATHATÓ PAD, ÉJJEL GYERMEKÁGY.
(Göcsej.)

FARAGOTT VONÓSZÉK.
(Göcsej.)

mám becsülettel beigért, még az őszre egy akó bort is ád, hát meg is csinálom neki, hogy akárki megnézheti . . .“

Mostanában pedig így hallani: „Kétségbeejtő az a konkurrencia, meg kell valahogy a belső anyagban takarítanom, a mit a külszín fényes kiállítására kell pazarol*tatnom* ezekkel a drága segédekkel.“

Ám a fényes külszín mégis csak a rejtett benső szándékot hozza áruló őszinteséggel napfényre, s az érzés, amit az ilyen mű bennünk kelt, valami kesernyés ámulat, a mivel a munkafelosztásból kelt precizitásnak adózunk — de csak adózunk a szó legteljesebb értelzörejtől zúgó lakásnak akar egy berendezést tervezni, akkor csináltasson csak a zongorajátékhoz hasonló valamit a végtelen ügyes asztalosokkal s az érzés, mint a zongorázásnál, a billentyűk vezetékein közvetítve mire a húrokkoz érne, már csak mekanikai ütéssé válik, de a hang túlzörgi a villanyosokat. Ha pedig egy kedves kis sarkot, valami elvonultsággal csendes kis téli szobácskát óhajtana valaki, akkor tessék ez oszlopokhoz, azokhoz a temetői fejfákhoz fordulni, én tudom, hogy azok nagyon kedves dolgot fognak a fantázia segítségére nyújtani, akár a tilinkó hangja.

Nagy Sándor.

Cserna Károly rajza.

AZ EZREDIK ÉV.

— 1896. —

Egy ezredév leviharzott,
Megvívtunk sok áldáz harczot,
Megfenyítni bűneinkért
Ránk az Isten hány csapást mért!
Hajh! mennyiszer sujta ránk! . . .
— Győzvén annyi bún, veszélyen,
Ki gondolta, hogy megérjen
Ezer évet szép hazánk?

Ki gondolta, hitte volna,
Hogy az a nagy áldott róna,
Melyen a sors vad haragja
Nemzetünket learatta
S magyar irmagúl maradt:
Magyar föld lesz, — s rajta, mint rég,
Jó magyar nép rajzik ismét
S vígan szánt, vet és arat.

Hogy e kis nép, ez az árva,
— Száz ellentől körűlzárva —
Sziklaként szilárdan álljon
Annyi átkos belviszályon,
Annyi véres vad tusán, —
S ősei szent örökségén,
Uralkodjék bizton, békén
Hosszu ezer év után!

Ki gondolta, hitte volna,
Hogy — hajolván nyúgovóra,
Napja nehéz ezer évnek:
Zendűl diadalmi ének,
Zengi egy nép ajaka,
Egy népé, mely-árvaságban —
Gyarapúlt erőben, számban
S erősebb, mint valaha!

S megértük! . . . Ma méla bánat
Ne vessen ránk sötét árnyat,
Konduljanak a harangok,
Riadjanak örömhangok
A hazában szerteszét . . .
Félre búval, zord közönnyel,
Köszöntsük nagy víg örömmel
Uj ezerév reggelét!

Lampérth Géza.

A KIÁLLÍTÁSI FALU TEMPLOMA.

Az Andrássy-út tengelyébe eső kiállítási körút első hajlásánál sudártoronyú templom hirdeti, hogy a faluhoz értünk. A falu piaczterén vagyunk. Jobbról az iskola, a háttérben a község háza, aztán a tüzoltószerek tára, a magyar utcza nyilása és a debreczeni csárda képezik a templom környezetét.

Nagy, rácsos kapun keresztül jutunk be a templom udvarára, melyet a templom körül épített védfal kerít. A templom is, a védfal is hazai typus után alaposan tanulmányozott motivumok követésével épült. A Kalotaszeg Magyar-Valkó községének református temploma szolgált mintául a tervezőnek. A nemes egyszerűséggel fehérre meszelt magas falakon góthikus ablakok nyilnak. A templom főhajóját mellékhajó keresztezi, a torony maga oldalt áll. A toronytető, kupalakú süveg, ivezetes fatornácz épitményen nyugszik. A 120 négyzetméter alapterületü épitmény néprajzi tárgyak befogadására van szánva. Zichy Jenő gróf állítja itt ki kaukázusi útjából hozott ősmagyar vonatkozású tárgyait.

A védfal régi időkre emlékeztet; külellenség ellen védekezett ezzel is a nép. Magyar-Valkón is megvan a védfal, másutt is; a Székelyföldön majd minden templom körül. A vásártartó utókor bódékat toldott a kőfal mellé, (pl. Csik-Szent-Domokoson) s ezt az eszmét valósította meg a védfal tervezője is, midőn abba eladási fülkéket mélyesztett.

Még ha nem volnánk is kiállításban, senki sem fogja kárhoztatni a kivitelt, mely az üzletet ily közel hozza az Isten házhoz, ha megmondom, hogy e bódék hazafias közérdek szolgálatára, a nép- és háziipar termékeinek terjesztésére hivatvák. Kizárólag magyar czikkeket, speczialitásokat és mindennapi szükségleteket fog itt az ország minden részéből összesereglett eladó közönség a kiváncsi idegeneknek kinálni. A huszonnégy bódén Bács-Bodrogh, Csongrád, Békés, Krassó-Szörény, Abauj-Torna, Maros-Torda, Hunyad, Torontál, stb. vármegyék érdekeltsége osztozkodik meg. Az egyikben katrinczákat, tarka papucsokat, a másikban varrottast, a harmadikban tarka butykosokat és kantákat, tapló munkákat, a negyedikben székely szőtteseket, az ötödikben szegedi paprikát, a hatodikban debreczeni pereczet és pipákat találunk majd árusítva, és ki győzné elsorolni mindazt a sok tetszetős holmit, a mit most a kerületi, helyi bizottságok egymással versenyre kelve, a bódék árukészlete gyanánt felhalmoznak.

A bódék egész kivitele falusias. Igazi díszét ez az egész sor csak akkor kapja meg, ha majd május hó másodikán kinyitja mindannyi a sátrat, kirakja, aggatja az áruló deszkára a tarkábbnál tarkább holmit, megjelenik a nyilásoknál a vidékről került árúsleány és összegyűlnek egy-egy előtt a jókedvű vevők.

Templom és anyakönyvvezetői hivatal szoros tőszomszédságba kerültek. Nem ok nélkül. A lakodalmaskodni készülő nép nem akar sokat fáradni, mert a csárda boltívei alatt híres czigány muzsikája és jó bor fogja várni a násznépet. Nem sokára kifüggesztik a községházán a hirdetési táblát s akkor megtudjuk, hogy ormánsági, szerb, román, szász, kalotaszegi, csángó, matyó, ruthén lakodalmakra van kilátás a kiállítás tartama alatt a faluban. Ezekre azután meg lesz hiva minden látogató, s lesz azokon oly virágos jókedv, a minő csak az igazi faluban fakad.

Dr. Kovács Gyula.

Egy pár külföldi művészszel egészítjük ki még a bemutatott műveket.

A német *Firle* Walter a műcsarnok egyik szeretetre méltó rendes kiállítója. A múzeumi képtárba tőle megvett «Vasárnapi iskola» egy darab valódi élet a szegény falusi tanitók életéből. Most két bájos fiatal lányt látunk tőle, a kik a kertben virágot szednek. Az a letépett virágokat leeresztve kezében, mélyen elmereng. A kép czime: «*A kertben*».

Fleury Róbertnek «A directoire (direktorium) idejéből» czimet kapott női arczképén bő tanúlmányt tehetnek az arczképfestők a finomságból, elegánczából, a kifejezés jellemzetes előkelőségéből.

Abry Leon, a mi régi belga ismerősünk, soha sem hiányzik kiállításainkról. Vagy kecses női alakot, vagy katonákat fest, szinte azt lehet mondani, hogy nála a szélsőségek érintkeznek. «*A csatártűz*» egyik genre-jának eleven képe, belga katonákkal.

A művek bemutatását még folytatjuk.

VENEZUELA.

A föld kerekségén vagyonra és műveltségre nézve csaknem páratlanul álló két nagy nemzetnek, az angolnak és az éjszak-amerikai yankeeknek mostanában történt összezörrenése gyakori emlegetés tárgyává tette *Venezuela* nevét.

Venezuela Dél-Amerika éjszaki részében fekszik; területe legalább háromszor oly nagy, mint a minő a magyar korona országainak területe; a benszülöttek még többre számítják, körülbelül akkorára, mint a magyar-osztrák monarchia és a Német birodalom együttvéve; de ezen az óriási területen alig lakik több ember, mint az erdélyi részekben; azoknak jó része is vad, vagy félvad indián. Az ország nevének jelentése Kis-Velencze, s ez onnan ered, hogy az első felfedezők a mocsaras tengerparton czölöpökre épített indián falukat láttak, melyek őket az akkor hatalma tetőpontján állott Velenczére emlékeztették, mely szintén czölöpökre épült.

Az ország kisebb része hegyes, leginkább a partvidéken van egy nagyobb hegyláncza a Sierra Nevada de Merida, melynek egyes csúcsai 4000 méternél magasabbra emelkednek, tehát megközelítik a svájczi Alpesek csúcsait azonban itt, az egyenlítőhöz közel, csak ritkán van rajtuk állandó hó, völgyeik pedig egészen tropikus jellegűek, melyekben pálmák, sőt valóságos tropikus őserdők tenyésznek. A terület-

1896, 10.1.

csak az Atlanti-oczeán felé eső déli része van benépesedve. Különben az amerikai angol gyarmatok összes népessége egy tizedrészét sem teszi az Egyesült-Államok népességének.

Cleveland elnök, ki az ismert harczias izenetet kiadta, érveiben hires elődjének, Monroe Jakabnak (1758—1831) nézetét hirdette, ki már I. Napoleon idejében hangoztatta azt az elméletet, hogy *Amerika az amerikaiaké* s Európa államainak nincs joguk beleavatkozni Amerika ügyeibe. Monroe 1816-ban s azután 1821-ben volt az Egyesült-Államok elnöke, midőn a köztársaság még csak kisebb szerepet vitt a nagy politikában. Jóval az ő halála után azonban az

Robert Fleury: *A directoire idejéből.*

Kriesch Aladár: *Női arczkép.*

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

A képes tárgymutatóból.

időközben óriásivá nőtt köztársaság lakói egyre sűrűbben hangoztatták a Monroe tanát. Az angolok gúnyolódva szoktak beszélni e tanról, valósággal azonban félnek tőle, mert esetleg Kanada elszakitását okozhatja; ezért Kanadának sokkal jobban kedveznek, mint bármely más gyarmatuknak.

BUGACZI FORGÁCSOK, KUTYAFUTTÁBAN SZEDVE.

Adalék a bugaczi pásztorok szókincséhez.

Természetrajziak.

Madárnevek: Vörös-vércse, Cerch. tinnuncula. — *Kék-vércse,* Cerch. vespertina. — *Tarkanyakú-vércse,* Falco subbuteo. — *Snyeff,* Gallinago fajok. — *Bibics* (így), Vanellus. — *Vasvarjú,* Coracias. — *Babutyka,* Upupa. — *Serege,* Sturnus. — *Túzok,* Otis tarda. — *Harkán* (így), Picus, — zöld, viridis, — tarka, major. — *Rigó:* sárga, Oriolus, — csacsogó, Turdus musicus, — húros, Turdus viscivorus, — fekete, Turdus merula. — *Szőri szarka,* Lanius minor. — *Vadgerlicze,* Turtur. — *Fülemüle,* «keményen szól», Erithacus. — *Fülesbagó* (így), Otus vulg. — *Gólya,* Ciconia alba. — *Barázdabillegető,* Motacilla alba. — *Surgyi* (így), Emberiza miliaria. — *Pipiske,* Alauda cristata. — *Homoki tyúk,* Oedicnemus. — *Reznek,* Otis tetrax. — *Fekete gólya,* Ciconia nigra. — *Szélkiáltó,* Numenius. — *Vadkacsa* = Anas: tarka, strepera, — zöldfejű, boschas. — czigány, leucophthalmos, — sugár, acuta, — jegés, clangula, — csörgő, circia, — kanalas, clypeata.

Külön rákérdezés nélkül s helyesen leirva mondták be; legtöbbje *Kelemen Jakab* számadótól való.

Lovak szine, jegye.

Világos *pej,* Sötét *pej,* Fekete, Szürke, Deres, Fakó, Sültszőrű, Sárga, Szögsárga, Szénsárga, Egérszőrű, Fátyol-*fakó,* Kenderfarkú-*sárga,* Szárcsa-*kesely,* Hóka-*kesely,* Csillagos-*kesely.*

Marha szine.

Galambszőrű, Kékszőrű Szőke, Czirmosszőrű, Vörnyeges (így), Tarka.

Lábállás szerint:

Csajkos, Papucsos.

Szarvállás szerint:

Tulipán, Csákó, Hérgas, Karikabuga, Salap, Pörge, Csula, Búbos, Sodró, Villás, Kecskés, Zsákbabúvó, Balog, Táblás.

Molyos az, a melynek szarva két éves korában letört; nem bocsátják szaporításra, mert a hiba szerintök öröklődő; különben betegség.

Legtöbbje Dobos Sándor számadó gulyástól való.

Füvek.

Cziczkafarok, Achillea. — Bodorka(?) — Pörje, Poa. — Tippan, Agrostis. — Sárkerép, Medicago falcata. — Tisztesfű, Stachys recta. — Tejesfű, Cichoria-félék. — P.lajtorja, Eryngium campestre. — Sikárfű, Andropogon ischaemum. — Vedócz, Lolium. — Héjjafű. Bromus-fajok. — Taraczk, Triticum repens. — Czindrót. Equisetum hyemale.

Virág.

Május 29-ikén uralkodott a Szarkaláb.

Csillagászat.

Az éjfélt bizonyos csillagoknak a *zenithen* való állása szerint határozzák meg ilyenek sorrendben: Püspökpálcza vagy pásztorbot, Fiastyúk, Kaszás csillag (Orion), Sánta Kata, alkalmasint Venus.

A pontos meghatározást dr. Kövesligethy és dr. Lakits urak vállalták el.

Szelek.

Fölszél, Alszél, Déliszél, Büdös (hideg, maró) szél, Az anyjáról fújó, Nyárnyugati, Dunai szél.

Herman Ottó.

(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A rajongó és egyéb költemények. Irta Szentessy Gyula. Budapest, 1896. A kötetet hosszabbacska költői elbeszélés nyitja meg. Egy ábrándos poéta szerepel benne, ki fölcsap szocziálista-apostolnak, s egy szegény egyszerű leány, ki áhitatos szerelemmel csügg az ifjún. Az elbeszélés meséje elég sovány és mégis laza szövésű, alakjai pedig csak elvont eszmék, nem élő személyek. A költemény befejezetlen, vége hirtelen el van csapva; de ez nem az a művészi befejezetlenség, a mit Puskin «Anyégin»-jénél látunk, inkább a szerző járatlanságát mutatja a meseszövésben és kompoziczióban. Annyit azonban ez a költemény is elárul, hogy szerző jól versel, s a mit ír, van abban lyrai hév és költői szárnyalás. Ezek a jó tulajdonságok még inkább kitűnnek kisebb költeményeiben. Ezekben is többször foglalkozik a nagy társadalmi kérdések megoldásával, de dicséretére legyen mondva, ízléssel, olykor valódi költészettel teszi, s sokkal jobban beszél a saját maga, mint a költői elbeszélés ra-

---

ejszakkeletre fekvő *Brit-Guyana* vagy *Demerarra* gyarmatban is. Guyana egyik része, melyet a franczíák *Cayenne* név alatt egykor Szibériához hasonlóan gonosztevők számüzetési helyének használtak, az egész művelt világban hirhedtté lett, mint emberölő éghajlatú vidék. Csekély különbséggel ilyen Guyanának az angolok kezén levő része is. A különbség köztük és Venezuela között mégis nagy, mivel Venezuelában a rendszeres munkát kerülő s vállalkozásokra gyenge spanyol nép lakik, kik más vidékeken is elmaradottabbak, mint angol szomszédaik. Igy az angol gyarmat fővárosa, *Georgetown*, bár nem oly népes, mint Caracas, már sok tekintetben mai szabású város. Van benne gázvilágitás, lóvasút, ártézi kútak, múzeumok, lóversenypályák s különböző iskolák, szóval csaknem minden, mit Európa középnagyságú városaiban találunk. Különösen ügyesek voltak továbbá az angolok abban, hogy ezen vidékre, hol az európai nem képes meggyökeresedni, négereket, khinai és keletindiai munkásokat, úgynevezett kulikat, telepitettek le s ezekkel nagyban tenyésztetik a kávét, gyapotot, főkép pedig a czukornádat. Újabb adatok szerint az országban, mely Magyarországnak mintegy kétharmadrészével érhet föl, tehát igen sokkal kisebb, mint a szomszéd Venezuela, már 115, részben igen nagy czukorgyár foglalkozik az aratás feldolgozásával.

Az angol és amerikai viszálkodásnak oka tudvalevőleg az volt, hogy az angolok guyanai gyarmatuk határát Venezuela felé tetemesen ki akarták terjeszteni és hogy a vitás kérdésben a venezuelaiak részéről bírónak ajánlott Egyesült-Államokat Anglia igen mereven visszautasította. Az angolok terjeszkedési hajlama általában ismeretes s itt sem érthetetlen; bár az éghajlat egészségtelen volta mellett még tekintetbe vehető az az ellentét is, hogy Demerarrában összesen sem lakik 300 ezer ember, köztök 20 ezer fehér s igy előreláthatólag még jó hosszú ideig nem lesz szükségük földre. Másrészt mondják, hogy épen az angolok által erőszakkal elfoglalt terület a legjobbak közé tartozik e vidéken s a hegyekben eddig ki nem aknázott kincseket sejditenek.

Egyik térképünk Venezuela területét tünteti föl.

Másik térképünk az amerikai Egyesült-Államokat és az Amerikában levő brit gyarmatokat (Dominion of Canada) mutatja. Kanada, az angolok nagy amerikai gyarmata, a mellette levő sarkvidéki nagy szigetekkel, területileg sokkal nagyobb, mint az Egyesült-Államok, azonban

melyek viharos multú fővárosunknak e korbeli műalkotásaiból: templomok, margitszigeti zárda, budai várlak stb. fönmaradtak s melyeket úgy a szerző, mint a hazai kutatók egész sora lankadatlan buzgósággal napfényre derített. — Éber könyve Donatellónak, a renaissance szobrászat első nagy mesterének alakját rajzolja, a művész egyéniségéhez méltó, erőteljes vonásokban. Sok tudással, fínom megfigyelő tehetséggel s mélyen járó analizáló képességgel fölfegyverkezve oldotta meg Éber feladata legfontosabb s legnehezebb részét: mint elevenednek meg Donatello vésője alatt a középkori ábrázolás megmerevült formái, mint izmosodnak valódi husból és vérből való alakokká a gótikus templomok szük fülkéiben sorvadozó bábok. — Tárgya természeténél fogva sokkal változatosabb, színdúsabb kép tárul elénk Meller könyvében, mely a renaissance egyik legsokoldalúbb geniusát, Michelangelot mutatja be az olvasóknak. Változatos élete folyásával kapcsolatban ismerteti mint szobrászt, festőt és költőt, igaz művészlélekre való szavakkal jellemezve a műveket és sok lendülettel fordítva a szonetteket, melyek a gazdag illustrativ anyagot mindenkép méltó módon egészítik ki. — Befejezésül a könyvnek typografiai kiállítását kell kiemelnünk, mely Hornyánszky Viktor műintézetét dicséri. A kötetek ára füzve 6—8 kor., kötve 8—10 korona. Tizkötetes sorozat előfizetési ára 80 K. Az egyes kötetek bővebb ismertetésére, amennyiben azok tartalma lapunk körébe vág, alkalomadtán még visszatérünk.

—*s.* —*l.*

AZ ÉPÍTŐ-MŰVÉSZET TÖRTÉNETE. *I. kötet; az ókor:* Egyiptom, Káldea, Babilon, Asszíria, Kis-Ázsia, Fönicia, Izrael, Perzsia, India, Kína, Japán, Görögország, Etruria, Róma. Ó-keresztény építés, Izlam. — *Kabdebo* Gy. szerkesztése mellett irták többen. 1000 szövegközi ábrával és 64 külön táblán 100 melléklettel. Kiadja a Magyar mérnök- és építészegylet Budapesten, 1903 nagy 8°, 464 oldal. Ára kötve 24 korona.

A magyar szakirodalomban esemény számba ment, a mikor nemrégiben ez a munka megjelent, és valóban elismerésre méltó vállalkozás volt a mérnök- és építészegylet részéről, hogy a munkát létrehozta. A ki ismeri művészeti szakirodalmunk szegénységét, a ki tudja, hogy ezen a téren egészen a külföld irodalmára vagyunk utalva, az ennek a szép kiadványnak csak örülhet, s kétségtelen, hogy az érdeklődő magyar közönség szivesen veszi a magyar nyelvü első efajta nagyszabásu munkát. Első tekintetre is megnyeri a szemlélő tetszését, s ezt egyrészt a szép nyomás, másrészt az illusztráció minősége és gazdagsága okozza. De a behatóbb szemlélet is előnyökre akad, a mit főleg annak lehet tulajdonítani, hogy gyakorlati építőművész emberek munkája van előttünk s nem pusztán szobatudósoké. Ezt pedig meg kell becsülni. Mert bizonyos, és sokszor beigazolt tapasztalás, hogy az ilyféle tanulmányok szélesebb körben való elterjedését leginkább az akadályozta és akadályozza, hogy a rendelkezésre álló kézi és egyéb könyvek minden gyakorlati érzék nélkül voltak és vannak megirva. És akárhányszor lemondunk a lelkesedéssel megkezdett tanulmányról, mert útmutató könyvünk irójának ridegsége lehűti, elveszi kedvünket és nagyot akarásában nem tudjuk követni. Inkább engedünk valamit a nagy tudományosságból, a nagy alaposságból és teljességből, csak ez a nagy tudományosság meg ne foszszon tanulmányunk élvezetétől. Ezért kell megbecsülni a jó vezetőt.

Hogy munkánk egyes fejezeteinek írói, mint gyakorlati építőművészek szakismeret tekintetében jó vezetők, azt el kell ismerni. Igaz, önálló kutatást ne keressünk ebben a könyvben. Írói nem kutató tudósok. Sőt a mit irtak, az nem is „új". Csakhogy a fődolog nem is az, hogy mit kutattak és mit nem, vagy hogy munkájukban mi az új, hanem az, hogy ezt a már sokszor megírt anyagot a magyar olvasóközönség szükségletéhez képest, hogyan irták meg. Erre pedig azt mondhatni, hogy jól, áttekintést nyujtó módon irták meg. S itt ki kell emelni mindjárt azt is, hogy mivel, mint a gyakorlat embereinek az irás nem is mesterségük, mégis úgy stilus, mint világosság és magyarság tekintetében is munkájukra nagy gondot fordítottak.

Dicséreteink ellenében azt, hogy az illusztrációknak több mint fele más munkából van véve, felhozni nem szabad. Mert először is valamennyi — ezer — képet újra készíttetni mit sem használt volna, másodszor pedig sok — szám szerint 428 — jó kép úgyis külön e munka számára készült, a mi magyar kiadói viszonyainkat tekintve, magában véve is figyelmet érdeklő jelenség. Fel lehet hozni továbbá azt is, hogy egyik-másik

SZAKIRODALOM.

MINTALAPOK IPAROSOK ÉS IPARISKOLÁK SZÁMÁRA. *A kereskedelemügyi magyar kir. miniszter megbízásából kiadja a Magyar Iparművészeti Társulat, Budapest. Szakbizottság közreműködésével szerkeszti Ráth György, mint a Magyar Iparművészeti Társulat elnöke. Új folyam I. (IX.)* — I., II., III. és IV. füzet. A Magyar Iparművészeti Társulat most küldte szét a folyó évtől kezdve kiadásában megjenő művészeti vállalatnak első négy füzetét, a melyben legkiválóbb tervezőink újabb munkáit bokrétába kötve mutatja be a magyar közönségnek. Mint ezekből látni való, a társulat új vállalatának szerkesztő bizottsága, kifogástalan, túlnyomóan szines reprodukciókban, valamint a szükséges természetes nagyságú részletrajzokban oly becses, eredeti anyagot közöl, a melynek nemcsak a címben kifejezett szakkörök vehetik hasznát, hanem abból inspirációt meríthetnek a tervező művészek s okulhat a nagyközönség. Az eddig felkarolt bútor-, vas-, fonó- és szövőiparon kívül e füzetekben a diszítő falfestés és az ékszerészet körébe tartozó jeles mintáknak változatos sorozatát találjuk, sőt ezeken kívül, a prospektus szerint a Mintalapok az agyagművességre és a bőrdíszművességre is ki fognak terjedni, úgy, hogy e mű idővel eredeti módon fejlesztett iparművészeti motivumoknak és alakzatoknak gazdag tárházává fog válni. A most megjelent négy füzet közli Nagy Sándornak síkdiszítményeit, hímzésre és szövésre való több tervét, Vigand Edének (konyha), Vas Bélának (leányszoba, fogadócsarnok), Undi Mariskának (gyermekszoba), Faragó Ödönnek (könyvszekrény), Menyhért Miklós (garçonszoba, hálószoba), Pálinkás Béla (ebédlő- és hálószoba), ifj. Bodon Károly (hálószoba), Bodor Aladár (hálószoba) bútorterveit, Pálka Károlynak, Nagy Lázárnak, Hazay Aladárnak, Raduly Jenőnek, Hanslitschek Edének és Sződy Szilárdnak falidiszítményeit, Györgyi Gézának (rácsozatok, ajtórács, fütőtestburkolat), Menyhért Miklósnak (lámpa), Forreider és Schillernek (szoborállvány), kovácsolt és domborított fémmunkákra való terveit, Dékáni Árpádnak remek varrott csipkéit, Kriesch Aladárnak csomózott szőnyegjét. A kőnyomással készült szines lapok az Athenaeum, a fénynyomású (s szintén részben szines) lapok Divald Károly, a szines autotypiák Weinwurm Antal műintézetének becsületére válnak. A legmelegebben ajánljuk olvasóink figyelmébe e nagyjelentőségű jeles művet, a mely nemcsak tartalmának magas szinvonalánál, de olcsóságánál fogva, külföldön is ritkítja párját. Egy teljes évfolyamnak (6 füzet 10—10 mintalappal és összesen mintegy 30 nagy részletrajzzal) előfizetési ára 20 korona. Előfizetéseket elfogad a Magyar Iparművészeti Társulat titkári hivatala. Fenntartjuk magunknak, hogy a mű becses anyagából időnkint szemelvényeket közöljünk.

MŰVÉSZETI KÖNYVTÁR címen Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai) cég kiadásában s Koronghi Lippich Elek miniszteri osztálytanácsos szerkesztésében igazán hézagpótló vállalat indult meg, mely a képző művészetnek nálunk eleddig parlagon heverő mezejét van hivatva virágos kertté varázsolni. Hogy ebben a kertben színdús és értékes virágok fognak nyílani, arra nézve úgy a szerkesztő egyénisége, mely közoktatásunk nagyjelentőségű művészi reformjaival oly szorosan egybeforrott, mint a kiadócég ismeretes áldozatkészsége elegendő biztosíték, s reméljük, hogy a magyar olvasóközönség, mely a külföld hasonló vállalatait oly szívesen fogadta, a velük minden tekintetben egyenrangú honi termékeket is kellőkép méltányolni fogja. A vállalatnak eddig három kötete látott napvilágot: Divald Kornél, Éber László és Meller Simon szakkörökben előnyösen ismert fiatal tudósaink tollából, a kik egyforma lelkesedéssel és szeretettel oldották meg feladatukat. — Divald könyve, Budapest művészete a török hódoltság előtt czímen, eleven képben csoportosítja azokat a maradványokat és irásbeli följegyzéseket,

40*

K

~~Hegedüs László~~

Kőrösfői Kriesch

Vásárlások a Műcsarnok 1903. évi tavaszi nemzetközi kiállításán:

Mihalik Dániel: Kukoricatörés. Olf.

Szlányi Lajos: Est. Olf.

Poll Hugó: Hazatérés bucsúról. Pasztell.

Lotz Károly: Ménes. Olf.

Olgyay Ferenc: Holt-Tisza mentén. Olf.

Markup Béla: Medvebocs. Márványszobor.

Radnai Béla: A baba járni tanul. Márványszobor.

Kriesch Aladár: Pihenő parasztok. Tempera.

Paczka Kornélia: Tavasz az appennini hegységben. Olajfestmény.

~~Bruck Miksa: Auvergnei házak. Olf.~~

Magyar Mannheimer Gusztáv: Thebeni Sz. Pál. Olf.

Simay Imre: Az itélőtanács előtt. Eredeti kőrajz.

Simay Imre: Tanulmányfő (beteg). Krétarajz.

Simay Imre: Tanulmányfő (szerelmi kacsintgatás). Krétarajz.

Simay Imre: Tetvező pávián. Krétarajz.

Paczka Kornélia: A boldogok hazájában. Eredeti algráfia.

Paczka Ferenc: Kosnyirás a barnaháti pusztán. Eredeti rézkarc.

Paczka Kornélia: Dr. Meitzen Ágoston tanár arcképe. Eredeti kőrajz.

~~Hegedüs László~~: Rabiga. Olf.

~~Boruth Andor: Cigánycsalád. Olf.~~

~~Bosznay István: Vadászat. Olf.~~

Strobl Zsófia: Hölgy vörös ruhában. Olf.

Műcsarnok 1903. 222. l.

A budapesti [illegible]

Kunváry Fülöp. Numizmatikai Közlöny, 1903., II.

II. Rudolf csegelyei Esztergom, Győr, Székesfehérvár visszavételére. Írta Gohl Ödön. U.-ott.

Szirmai Antal. U.-ott.

A jász kürt domborművei. Írta Hampel József. Archaeologiai Értesítő, 1903. ápr.

Az Országos Képtár nemzetközi modern metszet-kiállítását ösmertették a napilapok ápr. 29. számai.

Ex-librisek. Írta Donatello. Uránia májusi szám.

Az Iparművészeti Társulat lakberendezési kiállítását

de valamit mégis vártam. Nem jött. A sorvasztó, egyforma nagyszerűsége a stílusoknak, bútornak, szőnyegnek, mindennek, megszalajtott. Valóságos nyugodalmat csak a kis „Country Cottage"-ben leltem, annak is olcsó, de bájos ebédlőjében. Csupa harmonia s finomság minden, olcsósága dacára is. Hasonló ez az eset ahhoz, mikor a „gicscs" piktor, az arcképek híres kinyalója, embereket rajzol, pingál fiacskájának, azaz nem „végzi" be s így frissességében, egyszerűségében jobbnak, művészibbnek marad a kinyalt „Excellenciás X. portraitja, fogadószobástul"-nál. Meleg, puha, művészi környezetet, levegőt keresek, őszintét, mai embernek valót, ki nem hátra, hanem előre néz s minden jelent átmeneti állapotnak tart. Itt mindehhez az előfeltételeket meg tudom látni: a teljes tömörségtől duzzadó, magasra felemelt közizlésben, mely magasabb mint bárhol, minden maradisága mellett is; a szinte csudálatos készséggel rendelkező dilettáns hadban, mint terjesztő táborban, a tekníkai ismeretek végtelen fejlettségében s túltengésében. Ez a mesteri variálása a meglevőknek s a dilettánsok nivójának a hivatásos művészekéig való emelkedése, ami annak erős hanyatlását mutatja, sőt vesztét szükségképen, — ez soká, gondolom, nem tarthat s hiszem, hogy az iparművészet, az első „új", mely a kontinensen most pezseg erősen, itt a második újabban fog versenytársra akadni.

Ezek megindítóját nem vélem, minden magassága mellett is, a skót körben. Ez mint új fog meghalni a művelőivel együtt, csodás nagyságában, mit Bécs, a „kis Glasgow" se tud fullasztó kockaáradatával s csak külsőségeiben skót lakásművészetével túlérlelni, mint a londoniak a nagy öregekkel tették.

A legutóbbi sokat hánytorgatott „Earls Court"-i osztrák kiállításon egypár, gyönyörű ipari erényekkel s erős skót rokonsággal dicsekedő szobát láttam a bécsiektől. Minden melléktekintet nélkül kell konstatálnom, hogy szépek és tekníkailag tökéletesek voltak, de úgy hatottak rám, mint mikor egy Bécset járt pesti zengerájos lány jön, mondjuk, Orosházára, az alföld közepére népdalt énekelni. Ez a pár skót-bécsi szoba minden erényekkel ékes, de hogy minek jött ép ide „népdalt énekelni": nem értem, pedig „síkkes". Messze esett ettől a skót poézis, a gyöngéd bensőség, a természetesség!

Ha George Walton vagy Mackintosh szobát épit, nemcsak bölcs mérlegelője saját maga, az anyaga s közönsége kvalitásainak, de ezeken a részben tanulható dolgokon fölül naiv természetességgel művész is hittel, lélekkel s átengedi magát hangulatának, mely folyton hímbálózva, sohase hoz vissza egy elnyűtt melodiát s játékká válik kezében az anyag s abban jelentkezik formává testesült hangulata. Mindez megszállja az érző ember lelkét s áhitattal szemléli az igaz művész munkáját.

Bécs érthetőbben beszél Mackintoshnál a népnek, a Beardsley-követők is így teszik.

Sokkal jobban szeretem a nagynémeteket; nehézkesebbek, de több karaktert, őszinteséget mutatók. Azonkivül Bécs, mint alacsonyabb rendű a skótnál, hamarabb igyekezett megérteni s eltulajdonitani, dogmává fejleszteni azt a valósággal stílussá lett tanitást, mi az anyag stílszerű használata körül forog. Lássék, nem tudom, a szaguldó gyalu által hasitott út a bútor testén, vagy láttassa, éreztesse egy kis vasgyertyatartó a vasbányák minden nehéz vassal párhuzamosan járó gondolatát; hallassék a pörölyütés s az újszülött büszkén mutogassa tűzben szerzett sebhelyét.... s büszke legyen vas voltára... s így tovább. Akik hirdetni kezdték, hálára érdemesek s nagy az irásuk igazsága. Itt meg nem állhatott, nem volt szüksége rá, ott dogmává lett, tőkét kovácsoltak belőle. Jaj annak, ki ellene vét! De én is láttam itt valamit. Egy vasgyertyatartót készíteni. Izzó volt a sodrony, hajlott a tervező munkás kezében, fonta, simitotta gyöngéden apró ékköveket szorított a sodrony közé, sőt a már kevésbbé izzó vasfonatba kemény fát bélelt s azután vízbe vele. Gőz csapott fel s mesteri finom kis vastartót láttam magam előtt. Szép volt, gyönyörű volt, de nem juthat be a felsőbb „stílszerüen megmunkált"-aknak társaságába. Gyakran így viszonylik Bécshez Mackintosh.

Az szabályt szed s dogmát épit, emez megveti s minden dolgával szabályt dönt, sza-

bályt teremt — másoknak, ezernyi megnyilvánulása szerint művészetének.

Ilyenek voltak első s legfőbb tapasztalataim s én jelentőseknek tartom, úgy is mint tervező. Egymást éri a sok művészetet s különösen iparművészetet érdeklő kérdés, a mostani pangás mellett is, mit ép szemmel látni kell s több okulást ad egypár kiállitási riportnál. Alkalmat ad egy közelben születendő művészet szükségességének megértésére.

A MILANÓI MAGYAR IPARMŰVÉSZETI CSOPORTNAK ÚJJÁSZÜLETÉSE.

LAPUNK LEGUTÓBBI SZÁMÁBAN már hirt adtunk a nagy csapásról, amely iparművészetünket augusztus hó 3-án érte. Milanói iparművészeti csoportunk teljesen elhamvadt; a tűz oly gyorsan pusztitott, hogy alig menthettek meg a gazdag és szép csoportból néhány apróbb tárgyat. Nyomban a szörnyű katasztrófa után az olaszok elhatározták, hogy újból felépitik a szintén teljesen leégett iparművészeti csoportukat és felkérték a magyar osztály kormánybiztosságát, hogy a rekonstruált kiállitáson vegyen részt. Ezt augusztus 13-án a kiállitási bizottság javaslatára a magyar kormány el is határozta, mire teljes erővel megindult az újjáalkotás nehéz munkája.

Az anyaggyűjtést és elszállitást ismét a m. iparművészeti társulatra bizták; a műszaki és művészi berendezést is ugyanazok a férfiak végezték, akik a páratlan sikert ért első kiállitás e munkáit megalkották. Nevezetesen az összes műszaki és művészi munkák főfelügyeletét Fittler Kamill udvari tanácsos, a műszaki munkák vezetését Fischer József épitész, a berendezés művészi megoldását pedig Faragó Ödön és Maróti Géza intézték.

Az új magyar osztály — melyet már szeptember hó 29-én nagy ünnepséggel nyitottak meg — két elkülönitett részből áll; az egyik a reliquiák csoportja, melyet az olaszokéval közös épületben helyeztek el. Tervezője Maróti Géza. Öt, egymással összefüggő helyiség állott rendelkezésére; a középső nagy csarnokot az elpusztult galambos-udvar motivumaival diszitette, a bejáróval szemben a szingazdag kacsás-kutat alkalmazta, a falakon a leégett csoport fényképei, a vitrinákban és a falak mentén felállitott polcokon pedig a tűzből megmentett tárgyak voltak láthatók. A két kisebb oldalsó teremben a megmentett (s részben megsérült) bronzokat, majolikákat, mozaikokat, bútorokat, stb.-ket csoportositotta, két köralakú teremben olvasóasztalokon a M. Iparművészeti Társulat kiadványait állitotta ki. Külön épületben — melynek belső berendezése Faragó Ödön terve szerint készült — rendezték el az eladásra szánt iparművészeti tárgyakat, az iparművészeti oktatást feltüntető, valamint a háziipari csoportokat. Tágas, diszes előcsarnokból három, egymás mellett levő elkülönitett helyiség nyilott; ezekben mutatkoznak be a sz. főv. iparrajziskola, az orsz. mintarajztanoda és rajztanárképző, valamint az orsz. iparművészeti iskola. Mindenik fülkéből egy-egy átjáró vezet a második tágas nagy terembe, amelyben a kereskedelemügyi miniszterium főhatósága alatt álló ipari szakiskolák munkái láthatók. E teremnek legfőbb disze Kőrösfői (Kriesch) Aladárnak nagy faliképe: Kalotaszegiek templombamenetele. Négy szobaberendezés ú. m. Vigand-Fodor Mihály utódai ebédlője, Undi-Mócsai leányszobája, Schmidt Miksa úriszobája és Thék Endre ebédlője volt még e csarnokban, amelyeken túl a háziipari tárgyak szingazdag csoportjába jutott a látogató.

Az új magyar iparművészeti csoportról is — melynek fölvételeit e füzetünkben közöljük — a legnagyobb elismeréssel szóltak az összes idevágó ismertetések; különösen dicsérték a csoport művészi elrendezését s a kiállitott tárgyak választékos voltát.

A milanói kiállitást november hó 11-én zárták.

Magyar Iparművészet
1906. 282. l.
A milanói m. iparm. csoportnak újjászületése

A ST. LOUISI VILÁG-KIÁLLÍTÁS.

NAGYSTÍLŰ ALKOTÁSOK klasszikus földje, Amerika lesz a jövő hónapban az egész világ figyelmének központja. A krónikás, aki a kiállítások történetét jegyzi fel a jövő számára, új fejezetet fog szentelni a st. louisi világkiállításnak, a társadalom egyik legkimagaslóbb kulturális munkájának. Az Unió összes államai kezet fogtak, hogy hű képét mutassák be annak a bámulatos gazdasági fejlődésnek, amelynek az Egyesült-Államok a legutóbbi évtizedben színtere volt. Hozzá vagyunk szokva, hogy nagyszerű és hatalmas legyen minden, ami amerikai. De a jelek azt mutatják, hogy ez a kiállítás a gazdasági erőnek oly félelmetes tömegét fogja bemutatni, amely valósággal meg fogja döbbenteni az inkább a szubtilitások felé hajló európai lelkeket. Mindaz, amit az amerikaiak eddig az ő csodálatos őserejükkel, a vakmerőséggel határos bátorságukkal, de emellett hideg számítással, ki nem merülő energiával, a haladás eszméi iránt való tiszta lelkesedéssel a kultúra terén elértek és alkottak, meg fog itt jelenni fényes keretben, pompával teljes kiállításban, hogy meghódítsa az emberiséget az amerikai szellem számára. A hihetetlen sikerek, amelyeket ez a szellem eddig produkált, nálunk szinte szélhámosság számba mentek. Gyökeret vert a köztudatban az a nézet, hogy ami amerikai, annak csak a tizedrésze való, hogy az óriási számokat, amelyek gazdagságról, üzleti vállalkozásról, tehnikai csodákról és egyebekről beszélnek, nagyon redukálni kell. A st. louisi kiállítás van hivatva bebizonyítani, hogy az amerikai gazdasági viszonyok nem állanak ingatag, humbugszerű alapon, hanem komoly, korrekt és céltudatos munkának eredményei.

Európa, mint az amerikai kulturának szülőanyja és ma már féltékeny vetélytársa, természetesen nem maradhat távol a világversenytől. Az összes kulturállamok siettek bejelenteni a kiállításon való részvételüket és már jó eleve megkezdték a munkát, hogy minden tekintetben méltóan legyenek képviselve a békés mérkőzésen.

*

A *magyar* kiállítások történetében is új fejezet kezdődik a st. louisi kiállítással. Ez az első eset, hogy a magyar állam hivatalosan részt vesz az új világ egyik kiállításán. Hogy ez az első debut nem egy nagyobbszerű, általánosabb jellegű magyar csoport keretében fog lejátszódni, hanem csupán képzőművészetünk, iparművészetünk és háziiparunk termékeivel fogunk ott megjelenni, annak oka első sorban sivár politikai viszonyainkban keresendő, amely semmiféle üdvös és hasznos mozgalmat nem engedett életre kelni és amely ezúttal is megakadályozta azt, hogy Magyarország államiságához és gazdaságának nivójához méltón vehessen részt a kiállításon. Ám, ha nem is lesz alkalmunk fejlettebb iparágaink termékeit St. Louisban bemutatni és velük más nemzetekkel versenyre kelni, megnyugtathat bennünket az a tudat, hogy az Iparművészeti Társulat, amelyre a kormány a csoport rendezését bízta, iparművészetünk legjelesebb termékeit gyűjtötte össze, hogy velük az egész világ színe előtt becsületet valljon.

A magyar csoport iparművészeti részének helye mintegy 500 m² területen a Manufactures palotában van. A képzőművészeti rész az Art-palotában 3, összesen mintegy 160 m² területű galleriát foglal el. A meglehetősen szűkre szabott terület berendezésével a társulat Herti Pált bízta meg, aki ezt a feladatot igen szerencsésen oldotta meg. A terv alapeszméje egy magyaros udvarház, amelyet négy fatornyos, székely kapuzatú kerítés övez. A kerítésen belül emelkedő épület homlokzatát Kriesch Aladár festőművészünk érdekes nagy freskója díszíti, amely templomba menő kalotaszegi népet ábrázol. A homlokzaton még Zsolnay-féle pyrogranit és Roth-féle mozaik díszítések lesznek, míg a főbejáratot egy kovácsolt vasból készült díszes kapu zárja el. Az épület belsejében, amely egy nagyobb csarnokból, két folyosós tornácból és négy szobából áll, szobaberendezések és egyes bútordarabok lesznek kiállítva. A nagy csarnok díszes, cirbolyafából faragott, színezett oszlopokkal biró átjárókkal van kiképezve. A csarnokban lesznek egyes kiállítók tárgyai szekrényekben és polcokon elhelyezve.

A magyar iparművészeti csoportban 16 tervező művész és 48 műiparos állít ki. Kiküldött tárgyaik értéke meghaladja a félmillió koronát. E tekintélyes anyag összegyűjtését, rendezését és elszállítását az Iparművészeti Társulat végezte alig harmadfél hónap alatt. Elvállalta ezenkívül a Társulat a képzőművészeti kiállításnak

a helyszínén való rendezését is, amelyen 24 festőművészünk 36 képpel és 4 szobrászunk 8 művel szerepel. A kormány kezdeményezésére továbbá nagyobb szabású kiállítás lesz a hazai ásványvizekből, amelyekből több vaggonrakományt szállítanak ki ingyenes szétosztásra.

Még a háziipari csoportról kell külön megemlékeznünk, amely gazdagságával és változatosságával hű képét fogja adni népünk fejlett izlésének és tehnikai ügyességének.

A magyar csoport eme vázlatos ismertetését kiegészíti az itt közölt vázlatos kép, amely a kiállítás külső képét reprodukálja. Ez a külső — előreláthatólag — nemzeti sajátságok szerencsés kidombormegváltozott, úgy hogy a kormány megkezdhette a kiállítás előkészítését. Ausztria kiállításának egyik legfontosabb része lesz a vasúti minisztériumnak és a vízépítési osztálynak külön kiállítása az osztrák pavillonban, amely bemutatja mindazt, amit az osztrák mérnökök legújabb időben a tehnika terén alkottak. Itt helyezik el az iparművészeti iskolák kiállítását is.

Ausztria, úgy látszik, ennek a két iránynak, az építéstehnika és az iparművészet terén való fejlődésének erőteljes dokumentálására fekteti a súlyt, amit bizonyít az is, hogy egyik legfejlettebb iparával, a gépgyártással nem kíván az Egyesült-Államokkal mérkőzni.

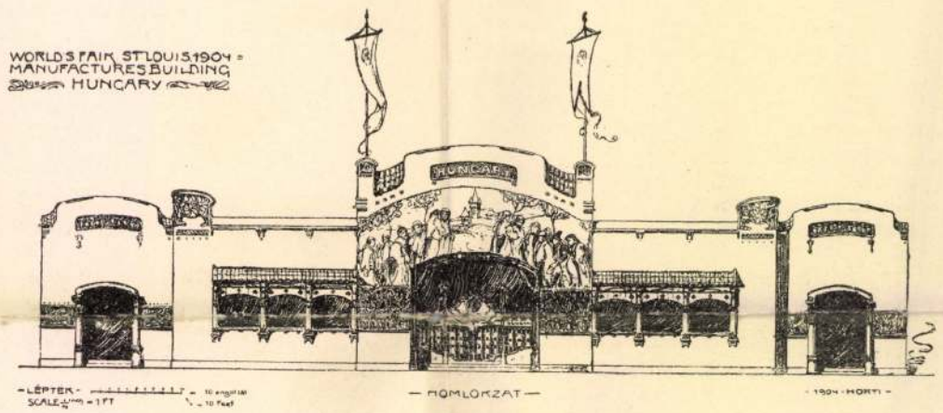

A ST. LOUISI VILÁGKIÁLLÍTÁS IPARCSARNOKÁBAN LEVŐ MAGYAR OSZTÁLYNAK HOMLOKZATA. TERVEZTE HORTI PÁL.

rításával le fogja kötni a szemlélők figyelmét és várakozást kelt bennük a belső tartalom iránt is.

Hogy ezt a várakozást mennyire fogja a kiállítás kielégíteni, arról a jövő van hivatva tanuságot tenni.

*

Amidőn Európa többi államainak a kiállításon való részvételéről emlékezünk meg, elsősorban tőszomszédunkról, *Ausztriáról* kell szólnunk, amelynek kiállítása St. Louisban is a mi szomszédságunkba jutott. Ausztriában a közhangulat kezdetben erősen a kiállítás ellen nyilatkozott, úgy hogy az amerikai kormánybiztosnak minden kisérlete, Ausztriát a kiállításon való részvételre bírni, meddő maradt. Később azonban, főleg az iparosság körében, ez az ellenszenves hangulat

A magánkiállítók tárgyai a Manufactures palotában nyertek elhelyezést.

Mint érdekes momentumot kiemeljük, hogy az osztrák pavillon építését J. L. Loeur párisi vállalkozóra bízták.

Németország hatalmas kollekcióval vesz részt a kiállításon, olyan mértékben, amint ezt külföldi kiállításon még nem tette. Ez az erőkifejtés első sorban politikai okokra vezethető vissza, de gazdasági eredmények elérése is sarkalta a német iparos- és kereskedő-köröket, úgy a német kormányt is arra, hogy megragadják az alkalmat a német művészet és ipar Amerikában eddig is élvezett befolyásának megerősítésére.

A német műipar minden ága képviselve lesz a kiállításon. Fősúlyt fektetnek szőnyegek, hímzések, kerámiai termékek, fémművek, ötvösmunkák és üvegfestmé-

nyek kivitelére, mint amely cikkeknek a mai viszonyok közt leginkább lehet künn piacot biztosítani. Szóval Németország arra készül, hogy ez alkalommal összes európai versenytársait túlszárnyalja, ami tekintettel az óriási pénzáldozatokra, amelyet úgy az állam, mint egyes kiállítók e cél érdekében hoztak, előreláthatólag sikerülni is fog. Az ügyes diplomáciai manőverek amúgy is megnyerték már az amerikaiak rokonszenvét a németek számára, nem lesz tehát túlnehéz feladat ezt a barátságot a siker érdekében kamatoztatni.

Az ősi vetélkedés Németország és Franciaország között a st. louisi kiállításon bő táplálékot talált. Minthogy mindegyik állam szereti a maga előkészületeit némi misztikus homálylyal körülvenni, csak sejthető, hogy *Franciaország* a legnagyobb igyekezettel azon van, hogy Németországot, amely a párisi kiállításon kétségtelenül meglepő sikerrel szerepelt, ez alkalommal legyőzze. A „Comité pour les expositions à l'Étranger" mint permanens bizottság működik és kitünő szervezete hasznos szolgálatokat tesz a francia kiállítóknak. A francia műipar és szövőipar lesz legerősebben képviselve, de a gépipar is kiváló termékeket fog bemutatni.

A francia kiállítás értékére következtetni lehet abból, hogy az egyes palotákban 75,000 m², a külön francia pavillonban pedig 32,000 m² helyet foglal el, tehát csaknem háromszor akkorát mint az 1893. évi chicagói kiállításon.

A francia pavillon a Trianon utánzata, amelynek belseje pompás bútorokkal, gobelinekkel, vázákkal és más műtárgyakkal, elsőrangú látványosság lesz. A kiállítás egyéb főbb részei: a Pasteur-intézet, a csillagvizsgáló, a művészeti és tudományos akadémia, a szociális múzeum, az automobil-ipar, a villamosipar és a gépipar kiállítása. Említésre méltó különlegesség lesz, amely főképen a hölgyekre fog vonzóerővel bírni, a párisi ismert szabóműhelyek toilette-kiállítása. Ezzel egyetemben a lyoni selymek, a chantilly- és valenciennes-csipkék és a párisi ötvösművészet nagyértékű remekei csodálatos divatkiállítást fognak alkotni, amely több millió frank értéket képvisel.

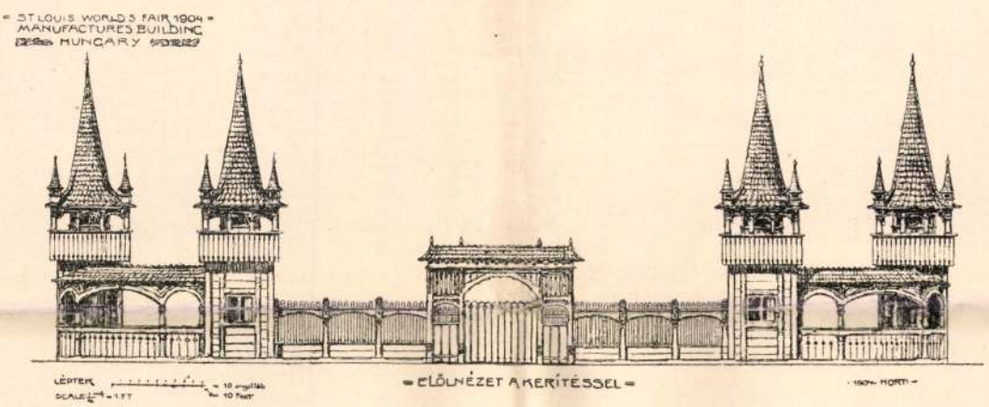

A ST. LOUISI VILÁGKIÁLLÍTÁS IPARCSARNOKÁBAN LEVŐ MAGYAR OSZTÁLYNAK KERÍTÉSE. TERVEZTE HORTI PÁL.

Külön pavillonja lesz a sèvres-i porcellán-gyárnak, amelyet a gyárban készült porcellánfrizek díszítenek kívül és belül. A „biscuit" munkák hirneves francia művészek műveit reprodukálják.

Olaszországban a kiállítás iránt érdeklődők élén maga az olasz király áll, aki a kiállítás ügyeinek intézésére kormánybiztost és harminctagú bizottságot nevezett ki. Az olasz pavillon park közepén áll, monumentális lépcsőzettel, két oldalán karcsú, 100 láb magas oszlopokkal s azt a benyomást teszi a szemlélőre, mintha a Földközi tenger partján épült tökéletes stílű villa előtt állana. A lépcső előtt elterülő kertet két oldalt fal övezi, amelynek külső oldalát az athéni Parthenonról másolt friz, belső oldalát pedig az Erekteum karyatidjainak utánzatai ékesítik. A palota falai a csalódásig

hű műmárványból készültek és a helyiségek belső díszítése teljes összhangban áll az egész épület szépségeivel.

Svédországnak is van külön pavillonja, amely svéd parasztházat ábrázol. Úgy a kert közepében fekvő épületben, mint annak belső berendezésében a tipikus svéd sajátságok teljesen érvényre jutnak.

Oroszország kiállítása St. Louisban a legnagyobb lesz, amelyet az orosz birodalom a külföldön valaha rendezett. Több mint 2500 kiállító jelentkezett, akiknek részére 750,000 m² területet rezerváltak. Az orosz pavillon egy régi moszkvai bojárháznak az utánzata, amelynek építési költsége több mint 600,000 korona. Oroszország kultúrája tehát teljes fegyverzetben fog a porondon megjelenni.

Az európai államok közül még *Hollandia és Belgium* fog a kiállításon figyelemreméltó módon résztvenni. Az előbbinek első küldeménye 43,900 virághagyma volt. A szines virágokból neveket, címereket és képeket fognak összeállítani.

Az *ázsiai államok* közül China, Japán, Korea és Siam, továbbá az angol, francia és hollandi gyarmatok részvétele van biztosítva. China, a világbirodalmak doyenje és Japán, a csodaország, már 27 évvel ezelőtt, a philadelphiai kiállításon megmutatták, hogy mire képesek az ipar és művészet egyes ágaiban.

Japán volt az első, amely a külföldi nemzetek közt a kiállításra való meghívást elfogadta és a részvétel költségeire félmillió dollárt szavazott meg. Japán három pavillont építtet. Ezek egyike a kiotoi császári palota utánzata, amely a japán építőművészet legszebb termékei közé tartozik. A másik a híres régi nikkoi templom másolata, berakott fából épült, gazdag aranyozással. Ezekben az épületekben fogják a japánok az ő csodálatos tökéletességű műipari cikkeiket bemutatni. A harmadik pavillon, tipikus japán épület, a bizottság tagjainak szolgál lakóhelyül.

China 400,000 dollárt szavazott meg a kiállítás céljaira és kormánya utasította a provinciák alkirályait, hívják föl a kereskedőket és iparosokat, hogy mindent kövessenek el Japán túlszárnyalására. A két ország közt tehát nemes és érdekes verseny várható.

Az amerikai hirek szerint 53 állam vesz részt a kiállításon, amelyek mintegy 50 millió koronát szavaztak meg erre a célra.

Végül néhány szót az amerikaiak műszeretetéről. Újabb időben évről évre rengeteg műtárgy halmozódik össze Amerikában. Az általános jólét, amelyet a lakosság élvez, a nagy vagyon, amely egyesek kezében összpontosul, adott impulzust arra, hogy a művészeteket oly áldozatkészséggel istápolják, aminőre másutt aligha találunk példát. Az amerikai nábobok palotaszerű lakásai és villái telve vannak műgyüjteményekkel, és statisztikai adatok bizonyítják, hogy a chicagói kiállítás óta, ahol először nyilvánult szembeötlő módon az érdeklődés a művészetek iránt, az amerikaiak évenkint több mint egy milliárd koronával adóznak az európai művészetnek.

A st. louisi kiállítás megnyitja kapuit az egész világ művészetének, iparának, kereskedelmének, és az emberiség kultúrájának történetében előkelő helyet fog biztosítani magának ama befolyás révén, amely ez a modern „isteni színjáték“ az emberiség haladására gyakorolni fog.

Szécsén Ferenc.

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM ELŐADÁSAI.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR Iparművészeti Múzeumban, állandóan nagyszámú közönség jelenlétében folytak le az idén is az ismeretterjesztő előadások. Az első emeleti díszterem majdnem mindannyiszor megtelt érdeklődő közönséggel, melynek soraiban ott láttunk többeket közéletünk kitünőségei közül is. Január 22-étől március 11-éig, minden pénteken délután voltak az előadások, melyeknek tartalmát az alábbiakban adjuk olvasóinknak.

Január 22-én és 29-én *Csányi* Károly, az Iparművészeti Múzeum helyettes őre tartott előadást a *gyulafehérvári székesegyházról.* Az első előadás előtt *Radisics* Jenő miniszteri tanácsos, az Országos Iparművészeti Múzeum igazgatója üdvözölte a közönséget és megnyitotta az előadások sorozatát. Csányi Károly előadásának bevezetésében az építéstörténet

Körösfői Kriesch A

K

KITÜNTETÉSEK. Az 1906. évi milánói nemzetközi kiállítás magyar iparművészeti csoportjában nagy díjat kapott ~~Horti Pál~~, Kriesch Aladár, Nagy Sándor, ~~Faragó Ödön~~, Maróti Géza, Strobl Alajos, Ligeti Miklós, Zala György, ~~Dékáni Árpád~~, Olgyai Viktor, Paczka Ferencné, ~~Beck Ö. Fülöp~~, Simay Imre. Díszoklevelet kaptak: Undi S. Mariska, Wiegand Ede, Kriesch Aladár, ~~Helbing Ferenc, Glatz Oszkár,~~ Márk Lajos, Morelli Gusztáv, Rippl-Rónai József, Székely Árpád, Vaszary János, Tarján Oszkár. Aranyérmet kaptak: Menyhért Miklós, Markup Béla, ~~Holló Barnabás~~, Sovánka István, [illegible]

70

(Művészet 1907. 70. l.)

nincs céd.

Kriesch Aladár: Dobó István megvédi Eger várát a törökök ellen.

Lásd Wagner Sándor Képét

Lyka K. Téli tárlat 1900-1901

Bpest 1901.

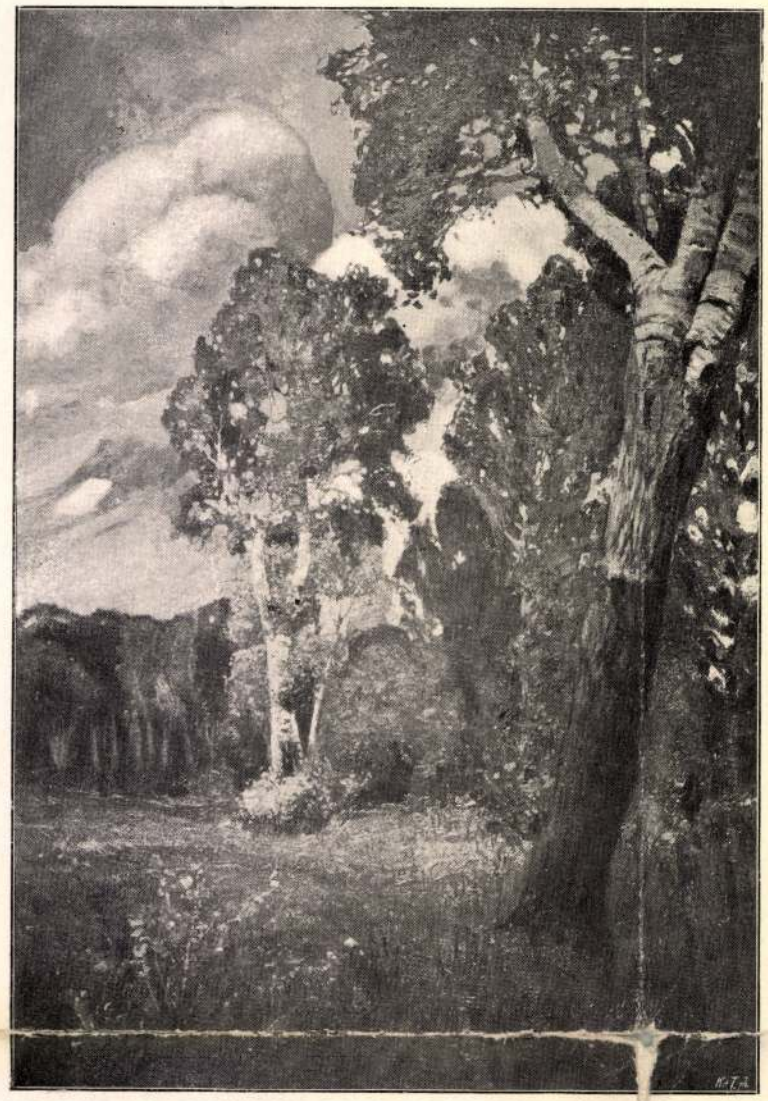

Mihalik Dániel: Borulás.

az akt vonzza leginkább s efajta művei,' például az Ádám és Éva nem közönséges sikert biztosítottak neki.

Míg Ligeti Miklós, mint a legifjabb szobrásznemzedék tagja, most indul valósággal az intenziv munkának, addig Kiss György a jelentékeny sikerek hosszú sorára tekint immár vissza. Az egykori csikós-fiú Németországban alaposan megtanulta a mintázást, mindjárt első munkájáért — a Leányrablóért — nagy ezüstérmet kapott Münchenben, a Deák-mauzoleum géniuszával első díjat, az urbinói Rafael-szobor nemzetközi pályázatán második díjat nyert, ugyanily sikerrel vett részt a Garay-pályázaton. Több monumentális szobra van az országban, Pozsegán, Mohácson, Pécsett, de a közönség mégis a humoros jelenetek, a jóízű alakok mintázóját ösmeri benne. A népies motivumot hosszú pihentetés után Kiss György vitte ismét tárlataink szobrászati osztályába. A közönség megkedvelte e művészi apróságokat s most egyre szaporodik azoknak a szobrászoknak a száma, a kik monumentális és dekorativ munkáik közepette is szeretettel fordulnak e genre felé. Két művész szerepel ezen a kiállításon ily munkákkal: Kallós Ede és Telcs Ede. Mind a kettő nagy ízléssel viszi bele a mintázott genret az otthon falai közé. Semmit sem kivántunk annyira, mint ezt: igazán csak akkor éledezik majd fel a közönség plasztikai érzéke, ha az ilyen nem nagyméretű, de művészi lendületű munkák állandó házi barátaivá lesznek.

Kallós Edétől ilyen apró méretű dolgot alig láttunk eddig. Erkel, Kölcsey, Irányi, Bessenyei szobrai csupa nagyméretű alkotás, sok díszt hozott a művészre, tetejébe még a főváros kétezer forintos jutalomdíját. De mindezekben a szobrokban volt valami, a miből következtetni lehetett arra, hogy Kallós plasztikailag is kifejezésre tudja juttatni a magyar népélet sok tősgyökeres jelenetét. Volt azokban a nagy szobrokban bensőség, érzés, a bronz-gárdista maga is igazi alföldi teremtmény. Ez az érzés vezethette Kallós Ede mintázófáját, a mikor megcsinálta a «Vásárfiát». A pendantjait, kettőt is, Telcs Ede mintázta. Magyar családok otthonának művészi díszéül szánták ezeket is. Telcs ugyan formált egy Góliátot, a mely szerencsésen bevándorolt a Szépművészeti Múzeumba, de a Góliát óriás méreteinek egyenes ellentéteit produkálja azóta. Apró figurái hirtelen népszerűvé tették itthon és a külföldön, Párisba küldött terrakotta «Magyar tipusai»-t utánarendelték külföldi múzeumok. Az idegen Góliát után ezek a liliputi, tőrülmetszett magyar figurák következtek és talán ebben vágja ki Telcs Ede ez idő szerint legjobban a hatvágást. A sorsnak egy tragikomikus fordulata szinte előre jelezte neki ezt a jövőt. Földhözragadt szegény diák volt Bécsben, csak úgy tengette életét. Munka bizony édes kevés jutott a legfiatalabb akadémiai generációnak. Telcs elment egy cukrosboltba s ajánlkozott, hogy mintáz — krampuszokat. Megkötötték a csekélyke alkút; a krampusz nagyszerűen sikerült. Az apróka alak furfangos részleteivel delejesen hatott a többi cukrászra. Így esett meg, hogy Telcs Ede, a szegény diák, a császárváros-

Körösfői Kriesch Aladár

way the Hungarian artists: they apply the forms of the *renaissance* in shaping some interesting pinnacled facades of mansions, while the lines of late Gothic appear in numerous artistically carved winged altars. — Nevertheless the decline is evident and it does not even stop after the expulsion of the Turks, since this event is closely followed by a series of wars of independence. The Hungarian artist has to set out abroad in order to assert himself. This is the general situation until the year of the compromise with Austria, in 1867.

In the period of the baroque the works of the portrait-painter *John Kupeczky* (1667—1740) of Pozsony, whose genius has been reared on that of Rembrandt, was highly estimated at the court of Vienna. *Jacob Bogdány* (1660—1724) of Eperjes, too, is prompted by the desire for success to go to Vienna, Amsterdam and later to London where he finds ample opportunity of displaying his abilities at the Royal Court. — A brilliant future was destined to *Ádám Mányoki* (1678—1757) of Szakolya, who began his career as a painter to the Court of *Francis Rákóczy* II. He went later to Holland, France and Germany, and worked finally at the Court of August the Strong, King of Poland and Elector of Saxony, where his art

kürtök és a fagottok orgonapontszerűen kitartott akkordja felett megindul a hangfogós hegedűk siránkozása kistercben felfelészaladó fuvola-staccatók és hárfaglisszandóktól kísérve. S csak mikor már a jajgatás kísérteties csöndbe hal, akkor szólal meg a basszusklarinét említett recitatívója, melyet azután hárfa kíséret mellett az angol-kürt vesz át és szó tovább: «Nessun maggior dolore, che ricordarsi del tempo felice nella miseria.» A lira felett itt is fantázia uralkodik. Ez a viszony azonban megváltozik a rákövetkező Andante amorózóban, mely éppen azért az Infernó egyetlen sebezhető pontja. Ez az érzelmeskedő, szinte Csajkovszki brutális közönségességére emlékeztető dallam, még azzal a helyzeti energiával sem dicsekedhetik, mely egyébként Liszt trivialitását a zseniális felépítés kereteibe illeszkedve elviselhetővé teszi. Ezen csak keveset segít a borzalmas hárfaglisszandók süvöltése. Hol van ez Wagner német életerőtől duzzadó dallamvonalától, pl. a szélesen áradó szerelmimotivumtól, vagy a győzelmesen dagadó Kunst-motivumtól a Meistersingerben. Bizony örülünk, mikor a Tempo primo grotesk üstdobjai és pizzicatói felhangzanak és megcsendül a «lästerndes Hohngelächter» a mélyhegedűn s a klarinétokon.

A Purgatórium első tétele legnagyszerűbb példa Liszt «al fresco» dolgozásmódjára. Itt minden csak körülírás, minden a sorrakerülő új ország borongó félhomályára, égbekívánkozó vágyódására van «beállítva». Az egymást felváltó oboa, angolkürt és klarinét szelíd reménysugarakkal szövi keresztül a hárfák és hegedűk monotón zúgását. A hangulat eszmei tartalmának szimbolizálása: ez Liszt minden törekvése. Ezért az abszolut zenei szerkezet meglazul, a dallam is elég jelentéktelen, noha felfelékaroló vonalával nagyszerűen érzékíti a szenvedő lelkek égi vigasztól táplált reménykedését. Ez a hangulatfestő programmzene természetesen nem éri el az Inferno intenzitását. A Purgatorio első részében az öntudatos programmszerűség és esztétikum nem merült el a fantázia máskor kizárólagosan rabul ejtő képeibe. Ezt csak a Lamentoso nagyszerű fugatójában s az azt követő rövid fejezetben sikerült Lisztnek újból elérnie.

A művet befejező Magnificattal ismét észrevételeink kiinduló pontjához: a neokatolikus, szertartásos Liszthez érkeztünk. A gregorián stílus pózába öltözve, a másodlagosság kellemetlen mellékizével: elképzelhető legszerencsétlenebb befejezése a grandiózus alkotásnak. Liszt Wagner tanácsára hagyta el a paradicsom megkomponálását, így azután a menny gyönyöreiben megoldódó szenvedés felszabadúló örömujjongása helyett: álszent, merev liturgiát kapunk. Igaz, hogy Dante maga is beleesett ugyanebbe a hibába: a középkor dogmatikus, misztikus ideológiája utánanyult és őt is visszarántotta a költészet életes, szabad anarchiájából. Liszt Ferencet a mármár feltámadó francia új katholicizmus hódította meg: Dantéban a viziós elem után a liturgikus ornamentika vonzotta legjobban képzeletét. S míg a protestáns vallásos művészet, ha fáradtan, s Bach győzelmes prófétaságából a Brahms Requiem sötét filozófiájába hanyatolva is, de megtartotta az élettel mélyen ethikus kapcsolatát, addig Liszt vallásos stílusa, így a Dante szimfónia befejezése, a templomi dekoráció szerepére sülyedt: esztétikussá, másodlagossá, élettelenné vált.

TÓTH ALADÁR

A Nyugat minden közleményeért írója felel. A szerkesztésért felelős: BABITS MIHÁLY és OSVÁT ERNŐ. Kiadótulajdonos: FENYŐ MIKSA.

Szerkesztőség: VI., Vilmos császár-út 51. III. Szerkesztőségi órák: minden hétfőn, szerdán és szombaton délelőtt 12—2-ig. Lakáscímmel beküldött kéziratok, amennyiben szerzőjük három hónap alatt értesítést nem kap, a szerkesztőségben átvehetők.

PALLAS NYOMDA, BUDAPEST.

Amire lelkes szürke szemeivel ránéz, azt mintha könny futná el: halványabb, finom ködtől megilletődött lesz. Így van ez különösen Kriesch életének végső szakaszában. Fiatalabb korában az elevenebbre fokozott hatású színek és a merészebb harmóniák iránt fogékonyabb volt. Később a borongós barna és szürke mind jobban hatalmába kerítette képzeletét. S amilyen mértékben fogyott színessége, olyan mértékben csökkent előadásának festőisége is. Olyan mértékben került benne a festő fölébe az eredendő rajzoló, a vonallal érző bűbájos.

ELEK ARTÚR

LISZT DANTE-SZIMFÓNIÁJA

Filharmónikus zenekarunknak Dante-Liszt emlékhangversenyén, hosszú pihenés után ismét odakerült a karmesteri kótaállványra Liszt Dante-szimfóniájának vezérkönyve. Ezuttal Kerner István biztos pálcája nyomán hangzott el a liszti fantáziának évszázadok kultúráit egybemarkoló alkotása, melyet testvérével: a Faust-szimfóniával együtt legelőkelőbb hely illet a forradalmak utáni Európa szellemi termésében. Goethe nem szerette Dante mindent felsőfokra hevítő, nagyzoló modorát, mi úgy találjuk, hogy ezt a szemrehányást inkább az olasz költő szellemétől megihletett magyar zeneszerző érdemli, mert míg az Isteni színjáték tercináinak acélgyűrűjéből az igazi emberiesség melegsége ütközik ki, addig Liszt korlátlan csapongásában hiába keressük a mély, tiszta lírát. Dante a középkor dogmatikus ridegségéből és misztikus szertartásosságából a renaissancehoz vezető úton haladt, Liszt az ember erkölcsi hivatásáért szinte asztétikusan harcoló forradalmak lüktető forróságából, szertartásos és hideg, az emberek erkölcsi kényelméből csillogó kultúrát kovácsoló neokatolicizmusba kívánkozó kor gyermeke. Liszt nem az emberi belső küzdelem tárgyiasítására törekszik, ő inkább érzéseinktől független (legfeljebb az esztétikai hedonizmusból táplálkozó), ragyogó, nagyszerű baldachint feszít az emberi nyomor fölé, a Szent, az Isteni kultúráját akarja, mely előtt semmivé enyészik minden kicsinyes földi szenvedés. Ezek a ragyogó látomások azonban csak akkor meggyőzőek és tiszták, ha éppen abból a «kicsinyes» földi szenvedésből fakadnak. Lisztnél sajnos egészen más a forrásuk. Az ő kultusza kellemetlenül módszeres, utilitarisztikus, hiányzik belőle a kiharcolt vallás őszintesége. Liszt művészetében hamis hang a vallásosság, mely misztikumával hedonizmust, kenetteljességével világiasságot takar. Ezért Liszt eszmeileg korára áldatlan hatást gyakorolt, nem kis részben az ő bűne, hogy a Meistersinger nagyszerűen protestánséleterejű komponistájából a Parsival kenetes prédikátora lett. A jellemzően neokatolikus elem veszedelmesen megbontotta Liszt műveinek egységét, és kiszolgáltatta őt magát annak a kulturszomjas esztétikumnak, mely egyéniségét az eklektikusság színeivel festi tarkára.

Az uj-katholicizmus, igaz, elterelte Liszt Ferencet a tiszta őszinte líra útjáról, de viszont rendkívül megtermékenyítette titáni képzeletét. Ahol ez a hihetetlen gazdag forradalmi fantázia kizárólagos uralomra jut, ott feledtetni, illetve kiegyenlíteni képes mindama hibákat, melyeket említettünk. Az önfertőző esztétizálás szétmorzsolódik a víziós megszállottság súlya alatt: Liszt rabja lesz saját démoni ötleteinek. Az Inferno kapujának megrázó harsonáiból, az Allegro frenetico vad tobzódásából kiizzik a valódi Liszt egyéni alakja. Hideg és metsző a frenetico főmotivuma, könyörtelen a basszusok fenyegető dörgése, reménytelen a hegedűk jajgatása. Teljesen ellenkező természetű ez a temperamentum, mint Beethoven, vagy mondjuk méginkább Schumann szenvedélye. Floresztán legféktelenebb dühöngésében is ott zokog a forró emberi érzések expresszivója. Schumann meg sem értett olyan zenét, mely nem lírai érzések kifejezője, emlékezzünk csak, milyen tanácstalanul áll szemben a Chopin b-moll szonáta nagyszerű finaléjával, «Musik ist das nicht»: ez az utolsó észrevétele. Liszt antilirikus szenvedélye (a szenvedély szó tulajdonképen nem is jól illik ide), előfutárja két nagy modern vérmérsékletnek: Bartóknak és Sztravinszkinek. Liszt eklekticizmusa is egyénivé tisztul, ha képzeletének hőmérséklete elég magas fokra emelkedik. Elkapja ugyan nagy megihletőinek: Bachnak, vagy Beethovennek egy-egy hangját, de azt képzeletével a szertelenbe fokozva egyénivé varázsolja, így szélesíti pl. gigantikus arányokra Beethoven Op. 111-ének introdukcióját a Dante-szonáta bevezetésében. Az Infernóban Liszt legmegkapóbb lírai gondolatának gyökere szintén Beethovenhez nyúlik vissza. A «quasi Andante ma sempre un poco mosso» basszusklarinét recitativójára gondolok, mely kétségkívül a nagy asz-dur szonáta Arioso dolentejéből indul ki. Ezt a végtelen fájdalmas motivumot egyébként már a János-passio «Es ist vollbracht»-ja után megcsendülő gamba-szólóból is ismerjük. A csupa-érzés dallamból Liszt nagyzenekari beállítása vigasztalanságában megrázó képet állít elénk: az allegro frenetico tombolását már a halkan dobogó üstdobok gyászos, feszült csendje váltotta fel. A fojtott

leönti valami sóhajtozó és szemforgató szentimentalizmus-mártással, még hozzá olyan stílusban, ahogy ma már a legöregebb tanárok sem írnak. Valami meg nem emésztett olvasmány suta összeollózása, darabos, faragatlan mondatokba eszkábálása: ez a Végszó. Csak néhány tévedését jegyzem ide: Heliodor neve Heliodoros, Chariton regényének címe Chaireas és Kallirrhoe 〈nem Chareas és Kallirhoe〉, Amyot nem adta ki 1559-ben «először» a regényt, csak a francia fordítását, mert az editio princeps csak 1598-ban jelent meg, Courier «végleges» szövege nem 1813-ban Párisban, hanem 1810-ben Rómában jelent meg. Vajjon miért írja Courier nevét a 256. lapon kétszer is Courrier-nek?

2. A siralmas és lelkiismeretlen felületességgel összetákolt Végszó elolvasása után teljes joggal bukkan fel a kérdés: hogyan fordít az, aki így tákol és így fogalmaz? Most hát erre felelek.

Fóti fordítása nem a görög eredetiből, hanem Courier francia fordításából készült, Courier fordítása pedig nem egyéb, mint Amyot 16. századbeli fordításának átdolgozása. Mesteri munka — mondja Rohde 〈Der gr. Roman[3] 550〉 — de Longosra a túlcifrázott, sallangos sophista-ruha helyett valami régieskedő francia stílus-ruhát akasztott, melyen azonban nyoma sincs Longos kinyalt, édeskés, körmönfontan cifrálkodó kifejezésmódjának. Ez a travesztálás az oka annak, hogy aki csak ezen a réven ismeri Longost, egészen hamis fogalmakat alkot magának a regénye valódi jellegéről.

Nos, ez a fordítóval is kegyetlenül megesett, ami egészen természetes, hiszen ha már a francia szöveg is gyökeres meghamisítása az eredeti regény épen legjellemzőbb tulajdonságának: a stílusnak, mennyivel inkább az a franciából készült magyar fordítás? Elkerülhetetlenül az a sorsa az ilyen munkának, hogy félreértések, toldások, laposságok, csodabogarak seregestül csúsznak bele, különösen olyan fordítónál, akinek a dolgok lényegéről fogalma sincs, aki még annyi fáradtságot sem vett magának, hogy legalább a tulajdonneveket nézte volna meg az eredetiben!

Fárasztó, hálátlan és bosszantó munka ebben a Fóti-féle dzsungelben végiggázolni, de tanulságos. Minden lapon két-három tipikus hiba, félreértés, híg-lére-eresztés, laposság s egyéb bájosságai a Fóti-féle Longos-stílusnak. A javát tűhegyre szedem, de igazán csak a javát, mert különben a bírálat hosszabb lenne, mint maga a fordítás.

Aprólékoskodni nem akarok, ezért a példákat a fordításnak csak egy ötödrészéből veszem, innen is 〈mondom〉 csak a jelesebbeket: «..azt hinnéd, város, valójában csupa kis sziget», e helyett: «azt hinné az ember, nem is város, hanem valami sziget bukkan fel előtte», «dajka emlője», e h. «anyja emlője», «szegényes elhagyatottság», e h. «kitett gyerek» 〈13. l.〉, «topánka», e h. «bokaperec» 〈17., 232. l.〉, «tüskerózsa», e h. «bokor» 〈49., 51.〉, «haszontalan tücsök», e. h. «lármás tücsök» 〈51.〉, «játékát otthagyta», e. h. «ledobta az ingét», «felcsavarva az erszényt», e. h. «eldugta az erszényt oda, ahol a többi ismertetőjel volt» 〈175〉, «ne akard erővel, hogy én is feltaláljam a leányom, mint te a fiad», e. h. «ha már te Daphnist megtaláltad, ne irígykedjél, hadd találjak én is valamit» 〈238〉, «falakat», e. h. «földet», «kisgyerekeknek való», e. h. «pásztori» 〈244〉. Nyilvánvaló, hogy Longos fordítója nem tud eléggé franciául.

Szükségtelen betoldás minden lapon akad több is, ez az oka, hogy a fordítás léptennyomon ellaposodik. Mind a betoldásokat, mind a tetemes kihagyásokat s az ezek jóvoltából a fordításban ásítozó laposságokat csak az eredeti szöveggel párhuzamosan mutathatnám be s így itt az érdeklődőt autopsiára kell utalnom. A fordítás bármely lapja készségesen szolgál efajta jelességekkel.

Magyarosságok és egyéb furcsaságok: «halak, mik» 〈48〉, «kecskéink, mik» 〈100〉, «nekik annyi jót tett» e h. «velük...» 〈61〉, «pásztornő» e h. «pásztorlány» 〈167〉, «kettős viola» e h. «teljes viola», «granátot» e h. gránátalmát» 〈74〉, «ciripelt» e h. «cirpelt» 〈32, 47, 51〉, «píheg a szája» e h. «milyen illatos a lehellete» 〈51〉, «kikötött a partra» e h. «..a parton» 〈55〉, «tőről-hegyre» e h. «tövéről hegyére» 〈111〉, «lépesvessző» e h. «lépvessző» 〈135, 140〉, «pásztorleányhoz... adni egy ilyen fiút» e h. «pásztorleány legyen a felesége...» 〈168〉, «Daphnis és Napé ott maradtak a szérűn nyomtatni» 〈175〉, csakhogy nyomtatni lovak szoktak! Végül a görög chiton legújabb jeles magyarítása: mellényke 〈207〉. Nyilvánvaló, hogy Longos fordítója nem tud eléggé magyarul.

Ilyesmiket: «a maga részéről», «a város összes első személyeit» 〈236〉 nem is akarok kiélezni, egyes helyesírásbeli bizonytalankodásokat 〈hanyat, játszon〉 hajlandó vagyok a szedőre kenni. Ellenben a tulajdonnevek elferdítése egészen a fordító lelkiismeretét terheli. Elvi kifogásom van az ellen, hogy görög regény fordításában Venus, Bacchus, Juppiter, Mercur 〈s még hozzá így, csonkán〉 szerepeljenek Aphrodite, Dionysos, Zeus, Hermes helyett. Ez is a görög ízhez tartozik. De hát elvégre aki franciából fordít görögöt, honnan tudja ezt? Bosszantók az ilyesmik: «Myrtale» mellett «Mirtale», «Mytilene» mellett «mitylenieket», «Tityrus» mellett «Tytirus», «Pitys» mellett «Pytis»,

Nyugat. 1921. XIV. 21. szám

Körösfői Kriesch Aladár

«Methymnia» e h. «Methymna», methymnaeai, methymniek e h. methymnaiak, «Bryatis» e h. «Bryaxis». De egészen menthetetlen s léha felületességszámba megy a görök nevek se szó se beszéd leírása, úgy, ahogy a francia a maga szájához ferdítette őket: Lycenion e h. Lykainion, Megaclés e h. Megakles, Dionysophane e h. Dionysophanes 〈így a 229—232 lapokon〉, Astyle e h. Astylos 〈Astyllal: 202, 204〉, Sophrona e h. Sophrosyne, Philomen e h. Philopoimen. A szebbek közül: Endrome 〈franc. Eudrome〉 e h. Eudromos, Amarylla 〈franc. Amarylle〉 e h. Amaryllis; legeslegszebb: Amaryllidát 〈78, 79, 81.〉. Mondanom sem kell, hogy Longos fordítójának sejtelme sincs a görög tulajdonnevek miniméségéről.

Két szerény kérdés: az eredetinek 3000 drachmája miért 300 arany a fordításban 〈171〉? És: ha az eredetinek 200 stadionja helyett 8—9 mérföldet fordít a 11. lapon miért lesz az eredetinek 10 stadionja ½ mérföldé a 116. lapon? Ha franciául, magyarul, görögül nem is kell tudnia Fóti szerint a műfordítónak, de a négy alapműveletet? Istenem.

...Ép most jelent meg valami Hellas-Verlag kiadásában Bécsben ugyancsak Longos regénye ugyancsak a Courier-féle francia eredetiből forditva magyarra. Ép olyan rossz, mint a Fótié, de annak a fordítója legalább szerény: nem írta ki a nevét. Mégis, mind a ketten jobban tették volna, ha meg tudták volna magukat tartóztatni a fordítástól. Mert művészi szempontból: mind a két fordítás értéktelen.

RÉVAY JÓZSEF

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR HAGYATÉKA

Mennyiségre aránylag igen kevés az, amit Körösfői Kriesch Aladár rengeteg munkásságából a Belvedere-szalon kiállítása bemutat. De kicsiben is tanulságos, mert rajta a kiállított vázlatok magyarázzák a mestert és elárulják alkotó munkájának némely érdekes titkát. A Zeneakadémia első emeleti falára festett freskójának két színes vázlatával is megismerkedünk a kiállításon. Mind a kettő a téma 〈«Az élet keresői a művészet vizéből isznak»〉 formai kialakulásának fontos fázisait mutatja meg. Mind a kettő elárulja, hogyan indult el Kriesch az elvont gondolat kifejezésére a konkrétumból. A keletkezés időrendje szerint bizonyára első vázlaton a symbolumos cselekvény színhelyéül magát a természetet látjuk, bár bizonyos elhatározás szerint megszabályozva: stilizáltan. Zöld mezőn folyik merőleges vonalban a zene vize, s egyik partján szárnyas múzsák virágot hintenek habjai közé, másik partján az élet keresői sorakoznak. Köztük ráismerni Beethoven és Mozart alakjára. Ez a vázlat lehetett a tárgynak első elképzelése, mert benne a symbolumos és naturalisztikus elemek még szétágazva zavarják a hangulati egység kialakulását. A másik vázlaton Kriesch már egészen közelébe jutott tárgya végleges alakjának, annak a symbolumos kompozíciónak, mely átható kék színeivel a Zeneakadémia első emeletén világít. A megoldás ezen a képen ornamentumszerűbb mint az első vázlaton. A határtalan természet határok közé foglalva jelenik meg rajta: mint építészet. Tárgyát ezen a változaton jobban megmarkolta, összébb szorította, kifejezésében kerekebbre alakította. Csak az előtérben zavaró még néhány naturalisztikus emberalak: Beethoven és Mozart képe. Ezeket az elemeket is eltüntette a végleges freskóról Kriesch. Ritmusával, színeivel, tömegeloszlásával minden a művészi gondolatot szolgálja azon.

Kriesch képzeletének forrásához még közelebb kerülünk egy másik színes vázlatán, azon, melyet utolsó nagyobb 〈és meg nem valósított〉 kompozíciójához 〈«Mátyás találkozása Beatrix-szal»〉 készített tanulmánynak. A forrás, amelyből ihletet ivott 〈mi más is lehetett volna?〉 a természet, még pedig a maga pontosan ellenőrizhető mivoltában. Havas domboldal a szín, rajta nehány szegényes parasztkunyhó. S erre a természetből kivágott tájrészletre teritette rá Kriesch képzeletének színes szőnyegét. A kép annyira vázlat, hogy az alakok mozdulatairól sem ád még eléggé megfogható képet. Annál hívebb másа a valóságnak Gödöllő havas domboldala.

Nincsen és nem is lehet az másként: a természettől legelvonatkozottabb képzelet is, az, mely hajdani formai és színes élményeinek csakis e m l é k e i v e l dolgozik, még pedig úgy, hogy elmeríti őket lelkében és megitatja, egyben meg is másítja őket annak sajátos nedveivel, az ilyen képzelet is a természethez jár ihletért és sugallatért. Ugyanahhoz a természethez, amelyhez való viszonyát Krieschnek nehány tájképe közvetetlenül is megmutatja. A természetben azok az évszakok ragadták meg érzését, melyekben a színek lefokozottan jelennek meg: a tavasz, de kivált az ősz. A lényegig ható érzéssel andalgott el a fakuló lomb borongásán és nézett a pókpatyolatos levegőbe. Megfakult, elgyöngült, elérzékenyedett fokozataikban szerette a színeket. Még vízfestményein is — azokon a röpködő kézzel odavillantott forma- és színföljegyzésein — egy fokkal megsápadtabban jelenik meg a természet.

szempontjából jelentett számbavehető munkát, hanem a tagok részére is jelentékeny ellenszolgáltatásokat volt hivatva biztosítani.

A feladat volt a *„Toldi"-trilógiának* művészi és stílszerű illusztrációja. A mű 30 önálló képet tartalmazott volna s az volt a főelv, hogy nemcsak maguk a rajzok, hanem a könyv egész kiállítása is: fejezetlécek, záróvignetták szigorúan a Toldi-monda korának megfelelő, tehát gótikus vagy korai reneszansz-stílusban legyenek tartva. A pályázatra szóló felhívás ezután elmondja a könyv egységes kiállítása érdekében, hogy a próbalapok — melyek laponkint 50 koronával fognak díjaztatni — miként készíttessenek stb. A beküldés határnapja okt. 1-re tüzetett ki.

Próbalapok beküldésére felkérettek: Éder Gyula, Hegedűs László, Jaszkó Béla, Kriesch Aladár, Löschinger Hugó, Nagy Sándor, Stein János, Udvary Géza, Vesztróczy Manó, gr. Zichy István, összesen tízen.

Két érdekes levél van előttem: Kriesch Aladáré és Nagy Sándoré.

Az első örömmel üdvözli az eszmét, mert a Kör ezzel valóban fontos missziót teljesít a grafikai művészet ezen nálunk jórészt elhanyagolt, másrészt félreértett terén. A megoldás formáját azonban nem tartja helyesnek és célravezetőnek, mert a pályázati eljárás művészi termékek előállítására és ezek színvonalának emelésére nem alkalmas azért, mert a művész lelkéből hiányozni fog a nyugodt harmónia, melynek helyébe az izgatottság, bizonytalanság, sőt tán irígység érzése lép és mert a pályázat megköti a művész kezét. Majd 8 oldalon fejtegeti tovább a kérdést s kijelenti, hogy a pályázaton ezek alapján nem vehet részt.

Nagy Sándor a pályázatot ethikai felfogásból nem tudja összeegyeztetni s mert Arany felfogásával ellen-

A „MŰBARÁTOK KÖNYVE".

A Kör megalakulását követő tervezgetések közt felmerült egy *Évkönyv* szerkesztésének gondolata is, melyben a Kör egyévi működése ismertetésén kívül a tervben volt Mátyás-ünnepély irodalmi, zenei és képző-művészeti feldolgozása, valamint a legyező-kiállítás illusztrálása, úgyszintén a költemény-illusztráció a költemény szövegével, esetleg zenéjével, mint érdekes dolgok szintén bent foglaltatnának. Érdekes lenne az *Évkönyv* azért is, — mondja az eszme fejtegetője — mert forrása kizárólag a Kör tevékenységi körében rejlenék s teljes képet nyujtana a Kör céljainak megértésére. A végrehajtóbizottság és a választmány hozzájárult az eszme megvalósításához.

Ifj. gr. Batthyány Géza 1891 elején az előadók közös megbeszélése alapján már javasolja, hogy az *Évkönyv* mind a négy szakbizottság közreműködésével szerkesztessék s a költségekre 6000 forint szavaztassék meg. Mindez elfogadtatván, gr. Csáky Albinné elnöklete alatt megalakíttatott a szerkesztő-bizottság, melynek tagjai lettek: özv. gr. Károlyi Alajosné, őrgr. Pallavicini Edéné, gr. Pejacsevich Katinka, gr. Zichy N. Jánosné, ifj. gr. Batthyány Géza, Feszty Árpád, Hubay Jenő, Justh Zsigmond, Radisics Jenő, Szmrecsányi Miklós dr. és Szendrei János dr. titkár. A további lépések voltak az *Évkönyv* terjedelmének, tartalmának, az illusztrációk számának s minőségének megállapítása, a 6000 forint összköltségnek

Körösfői Kriesch Aladár

kezik a trilógiának rég lemult stílek keretében megoldása. A megtisztelő felhívásnak nem tehet eleget.

A felhívás a próbaillusztrációk beküldésére — ezekből láthatólag — nem talált művészeink közt kellő visszhangra s ennek következtében a választmány nem volt abban a helyzetben, hogy végleges kivitellel való megbízásra nézve dönthetett volna. A terv azonban nem ejtetett el abban a reményben, hogy a jövőben sikerülni fog a kérdés művészeti részének megoldására alkalmas módot, esetleg közvetlen megbízással, megtalálni.

*

Matlekovits Sándornő, választmányunk tevékeny tagja, azt észlelte a Kör ülésein, hogy a Műbarátok Körének nincs az ily üléseken elkerülhetetlen szükséges elnöki csengetyűje. E hiányt pótlandó, ez évben egy igen szép ezüstcsengetyűt ezüst tányéraljjal ajándé-

Kőrösfői Kriesch A.

A TAVASZI KIÁLLÍTÁS KITÜNTETETTJEI. A vallás- és közoktatásügyi miniszter iparművészeti állami nagy aranyérmét a Magyar Iparművészeti Társulat tavaszi kiállítása alkalmából az illetékes bíráló bizottságnak egyhangú javaslatára Kőrösfői (Kriesch) Aladár festőművésznek adományozta, a hazai iparművészet különböző ágainak művészeti és nemzeti irányban való fejlesztéseért, jelesül pedig a szövőipar terén kifejtett úttörő munkásságának e kiállításon bemutatott eredményeiért. — Ugyanezen kiállítás alkalmából a kereskedelemügyi miniszter az illetékes bíráló bizottság javaslatára 2000 koronás állami díját Kántor Tamás asztalosmesternek, iparművészeti érmét pedig Paal Gergely, Hajts Jakab, Radócz János asztalosmestereknek és Imregh Pál fémművesmesternek adományozta. Ugyancsak a bírálóbizottság előterjesztésére a miniszter kijelentette, hogy Mócsay József asztalosmesternek támogatását fontolóra veszi s a társulatot felhívta, hogy a támogatás módjára nézve javaslatot tegyen.

Magyar Iparművészet
1907. 160 l. Címer
cd

Körösfői Kriesch Aladár

Szm KT 50-130.P

mines réd.

BÁRÓ FORSTER GYULA ÁLTAL VASZARY KOLOS BIBOROS HERCEGPRIMÁS NEVÉRE ALAPÍTOTT DÍJ.

Báró Forster Gyula, főrendiházi tag, a m. földhitelintézet igazgatója, az orsz. m. képzőművészeti társulat alelnöke által, 1895-ben tett 12,500 frtból (25,000 koronából) s most időközi kamatokkal együtt 31,000 koronából álló „Vaszary-alapítvány" kamataiból minden harmadik évben esedékes 3200 korona díj, a magyar történelemből vagy magyar szentek életéből merített olajfestményekre.

1. 1898. Bihari Sándor. Zsigmond király fogadja Ulászló lengyel királyt a nagyváradi székesegyházban. Olajf.
2. 1900. Körösfői Kriesch Aladár. Dobó István megvédi Eger várát a törökök ellen. Olajf.
3. 1906. Thorma János. Az aradi vértanúk. Olajf.
4. 1908. Löschinger Hugó. Szent László megszabadítja az elrabolt magyar leányt. Olajf.

29. 1910. Kosztolányi Gyula. Egy szeptemberi délután. Olajt.

A TÁRKÁNYI [illegible] APÁLLANONOK ÁLTAL ADOMÁNYOZOTT [illegible] FGYHÁZFESTÉSZETI DÍJ.

1. 1884. Agghazy Gyula. Házasságtörő nő. Olajszínvázlat.

A RÖKK SZILÁRD JUTALOMDÍJ (2000 KOR.)

Az ismeri [illegible] emberbarát 1888-ban 12.000 frt (20.000 korona) nevérlékű 5% jaradékkötvényt ajándékozott [illegible]. Ennek kamataiból minden második évben [illegible] a 2000 korona jutalomdíj.

1. [illegible] József. Megszorult faun. Gipszfilbe.

Kőrösfői Kriesch A

A zebegényi templom kifestése, mint művészet. pedagogiai feladat. Irta Kőrösfői K. Aladár. Magyar Iparművészet, XVII. évf. 9. szám.

(Művészet 1914. 467. l.)

KÉPEK LAJS

	Oldal
Iványi Grünwald Béla: Tavasz ébredése	1
Szamovolszky és Gách: Szabadságharc-szobor	4, 5
Pásztor János: Az elűzött	8
Ligeti Miklós: Krisztus sírbatétele	9
Éder Gyula: Bánkódás	13
Czencz János: Tükör előtt	16
Zádor István: Ő felsége dohányzószobája Gödöllőn	17
Udvary Géza: Patricius	20
Lux Elek: Női fej	21
Jávor Pál: Bieder-szoba	23
Horovitz Lipót: magafestette arcképe	24
Schikedanz Albert: Érdekes olvasmány	25
Pick Lajos: Miss S. V. arcképe	27
Ziffer Sándor: Pihenő modellek	28

lal		Oldal
57	Kőrösfői Aladár: Az öröm	229
58	Telcs Ede: Női képmás	230
58	Horvai János: A budapesti Kossuth-szobor egyik	
59	főalakja	231
70	Moiret Ödön: Válás	233
71	Bálint Rezső: Otthon	234
72	Olvasó	235
73	Nagy István: Havasi táj	236
73	Teplánszky Sándor: Téli táj	237
74	Gedő Lipót Tanulmány	238
75	Hauszmann Alajos: Fürdőcsarnok terve 1868	241
76	A Budapest-Erzsébettéri kioszk	242
81	A technologiai iparmúzeum	242
82	A budapesti igazságügyi palota középrésze	243
83	A budapesti igazságügyi palota. Tárgyalóterem	244
83	A budapesti Szt. István kórház bejárója	245
84	Gróf Nádasdy ladányi kastélya. Az ősök terme	246
85	A New-York palotájának körúti homlokzata és	
89	a kávéház keresztmetszetei	247
93	A New-York palotájának földszinti alaprajza	248
94	A budapesti igazságügyi palota	248
95	A budapesti igazságügyi palota főhomlokzatának	
96	középrésze	249
	A budapesti igazságügyi palota első emeletének	
97	alaprajza	249
	A budapesti igazságügyi palota. A nagy csarnok	250
97	A budai királyi vár dunai homlokzata	251
99	A budai királyi várpalota közép-épülete	251
00	A budai királyi vár buffet-csarnoka	252
	A budai királyi vár új ünnepi terme	252

Kőrösfői Kriesch Aladár

Iparművészeti oktatásunk és az iparművészeti iskola. Irta Kőrösfői Kriesch Aladár. Magyarország, nov. 28.

1915

(Művészet 1915. 473.)

A MAGYAR KÉPPIAC

A művészet fejlődésének szükségszerű kelléke a művásár. Hiába vannak nagy művésztehetségek, ha nincs meg a közönségben a megfelelő nagy felszívóképesség. — A művészeti termelés épúgy fogyasztót kíván, mint minden más termelés. A képek nemcsak a művészek tehetségének, tudásának és lélekbeli intelligenciájának a kifejezői, hanem egyszersmind értékesítendő áruk is, melyeknek forgalomba jövetele adja meg az alapot arra, hogy a művészeknek a tehetsége továbbra is megnyilvánulhasson és fejlődhessen. — Ma már túl vagyunk azon a felfogáson, hogy a művésznek elég, ha a zsenialitása révén hírt szerez, egyébként pedig nyomorogjon. A nyomor ma már nem olyan szükséges leltári tárgy, amely nélkül a művész élete el sem képzelhető. Ma már mindenki tudja, hogy a művész sokkal inkább haladhat a maga útján, sokkal jobbat alkothat, — sokkal kevésbé kell, hogy engedjen a meggyőződéséből, ha nem kell koplalnia.

Az újabb kor világhírre szert tett művészei közül igen sok olyan volt, aki vagyonos családból származott és még több olyan, akit legalább pályája kezdetén a családja megfelelően segélyezett. Tapasztalati tény az is, hogy a nagy tehetségeknek indult szegény művészek sokkal

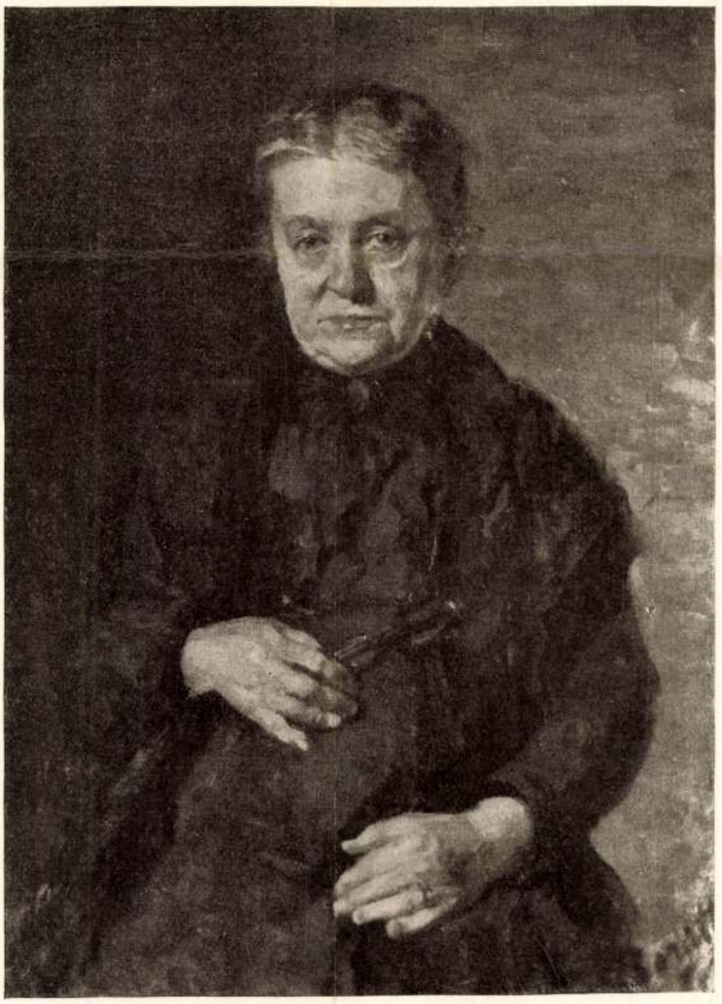

ANYÁM ARCKÉPE
BORUTH ANDOR FESTMÉNYE

A MŰCSARNOK
TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁBÓL

Kőrösfői Kriech Aladár

A TOPOLYFA
KŐRÖSFŐI K. ALADÁR FESTMÉNYE

A MŰCSARNOK
TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁBÓL

nay Gyula derűs «Bevonuló»-ja. De természetesen a «háború pikturáját» itt még korai volna keresni. Műfaj, irány, felfogás, stilus dolgában a tárlatot, épúgy mint máskor, a sokféleség jellemzi. Egyaránt van csendélet, interieur, arckép, tájkép, kompozició. Legtöbbször a naturalista festés az, ami a képek társaságában szóhoz jut, de néhány munkával a legujabb törekvés is képviselve van, például Csaba Vilmos csendélete, Iványi Grünwald Béla kompoziciója, Márfy Ödön aktja. A plasztikai művek túlnyomó része zárt területre, szobába kivánkozó szobor, kisebb bronz, plakett. A nagyobb méretű, emlékmű-stilust Horvai János két munkája képviseli, amelyek a készülő budapesti Kossuth-szobor eredeti nagyságban mintázott részletei. A tárlaton kétféle zsüri végezte a birálat szerepét, s ennek megfelelően a művészek két különálló csoportban állítottak ki. A «Szabad művészek csoportjá»-ban ott találjuk a festők közt Ferenczy Károly, báró Mednyánszky László, Magyar-Mannheimer Gusztáv, Szlányi Lajos, Iványi Grünwald Béla, Benczúr Gyula, Dudits Andor, Csaba Vilmos, Koszta József, báró Hatvany Ferenc, Zádor István, Márfy Ödön, Vidovszky Béla, Bosznay István, Mikola András, Glatz Oszkár, Kron Jenő, Székely Andor, Kléh János és mások műveit, a szobrászok közt Beck Ö. Fülöpöt, Liipola Yrjöt, Zala Györgyöt, Róna Józsefet, Lux Eleket stb. A «Független művészek csoportjá»-ból megemlíthetjük a következő festőket és szobrászokat: Boruth Andor, Glatter Gyula, Burghardt Rezső, Siligai Ferenc, Fémes Beck Vilmos, Horvai János, Essö Erzsébet, Prihoda István, Kőrösfői K. Aladár, Frank Frigyes, Rudnay Gyula, Pentelei Molnár János, Nádler Róbert, Kacziány Ödön, Komáromi Kac Endréné, Koszkol Jenő stb. A tavaszi kiállitás anyagából mostani számunk egész sor képet közöl.

Baranyai Károly

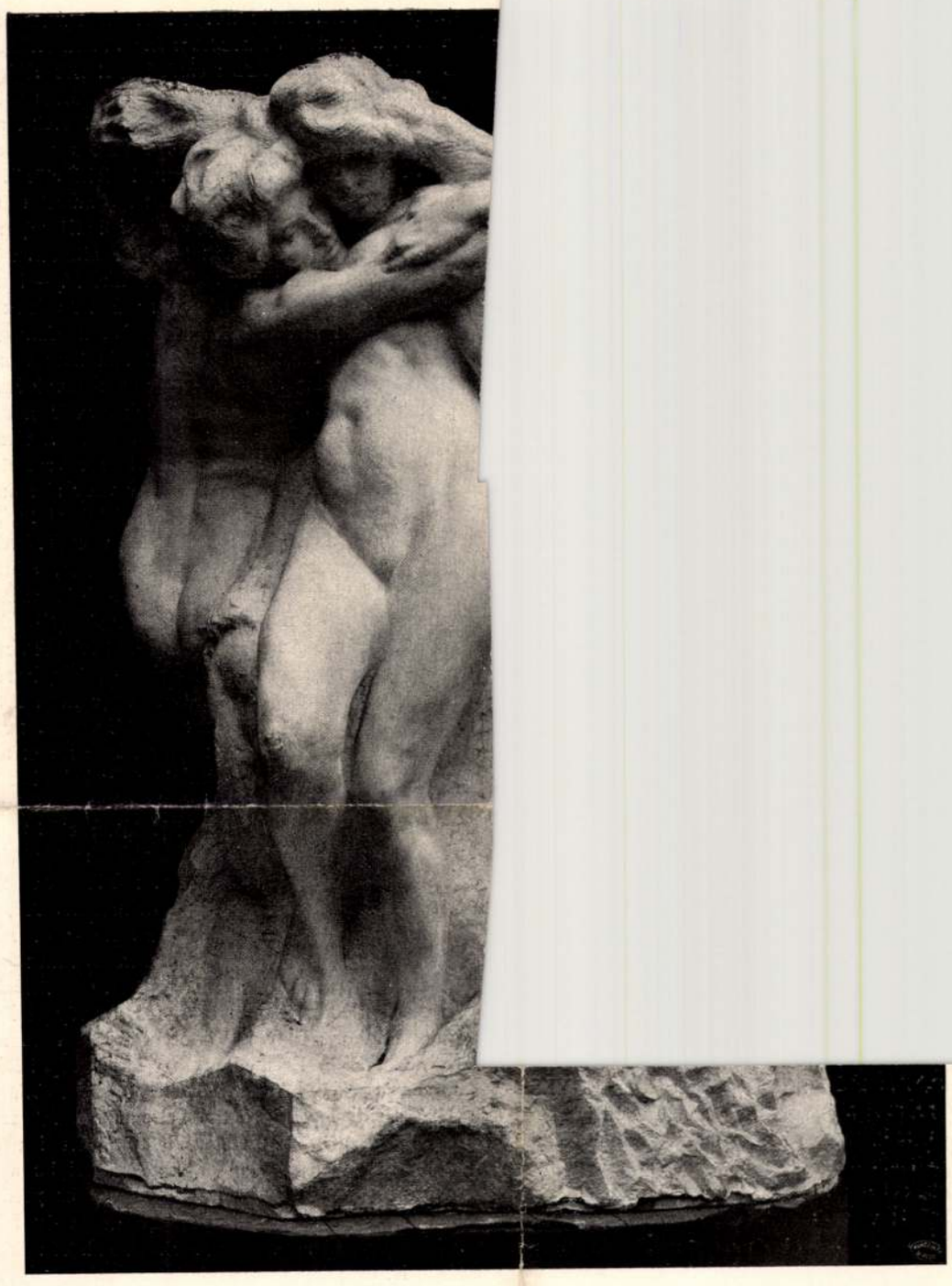

A SÁTÁN LEÁNYAI
EGIDE ROMBAUX SZOBORMŰVE
AZ ÁLLAMI NAGY ARANYÉREM NYERTESE

A grafikai szakegyesület alakításával régi vágyak valósulnak meg. Tizenkét évvel ezelőtt már megvolt a nemes törekvés ez irányban, de akkor még korainak bizonyult. 1906 tavaszán dilettáns körökben indult meg a mozgalom, de sajnos, a grafikusok legnagyobb részének mellőzésével, oly irányban haladt, mely a művészek érdekének nem felelt meg. Most ők maguk, mint leghivatottabbak gondoskodnak ügyük előmozdításáról. Elnökül Rauscher Lajost, titkárnak Olgyai Viktort választották, kiket, eddigi működésük alapján, mint vezetőket, a legnagyobb örömmel üdvözölhetünk. T. Z.

M. G. E. MAGYAR GRAFIKUSOK EGYESÜLETE. Művészetünk magán hordja társadalmi életünk bélyegét. A mondvacsinált akciók előre várt sikertelenségei már méltán szkeptikussá is tehettek bennünket. Örömmel látjuk azonban, hogy mégis vannak emberek, kik bizalommal indítanak meg egy komoly mozgalmat, igaz ugyan, hogy leszámolva a körülményekkel, szerényen, vérmes remények nélkül.

A sokszorosító művészetek néhány tevékeny művelője összegyűlt a mult év november 23-án a Művészeti Főiskola könyvtárában és megalapította a Magyar Grafikusok Egyesületét. A társaság tényleg fennforgó szükségletek kielégítésére hivatott; létrejötte tehát bizonyára örvendetes változások kezdetét jelenti. A grafikai művészetek kulturális feladatát ismertetni felesleges szószaporítás volna, hiszen mindenki tudja méltányolni legalább is azt,

[illegible] megnyugtató választ adhatunk a második kérdésre is. Az egyesület ugyanis művész és pártoló tagokból áll. Az utóbbiak húsz korona évi tagsági díjuk erejéig jogosítva vannak a társulat kiállításain, a biráló-bizottság által az egyesület céljaira megszerzett művek közül, egy vagy több lapot, illetőleg levonatot kiválasztani. A Magyar Grafikai Egyesület ezáltal sok bajnak akarja elejét venni. Ha ugyanis, az elterjedt szokás szerint, albumot adna ki, akkor évenkint csak egy-két grafikustól vásárolhatna és a tagok egy részének ízlését nem respektálhatná. Az elégedetlenség tehát feltámadhatna mindkét részről. Igy ellenkezőleg, — egészséges versenyre buzdíthatja a művészeket és tiszteletben tarthatja a műbarátok álláspontját is.

Szigorú intézkedésekkel gondoskodnak az alapszabályok a forgalomba kerülő művek értékes voltáról, amennyiben a tagok által kiválasztható lapok, amint a fentiekből kitűnik, két fórum előtt fognak megbiráltatni. Az egyik előtt akkor, midőn kiállításra bocsátásukról lesz szó, a másik előtt pedig, midőn terjeszthetőségük felett fognak dönteni.

Kezeskedik egyébiránt a sikerről az egyesület alapító művésztagjainak névsora is. Baranszky E. László, Conrád Gyula, Erdőssy Béla, Glatz Oszkár, Kriesch Aladár, Kubinyi Sándor, Lévy Róbert, Nagy Sándor, Olgyai Viktor, Paczka Ferenc és Kornélia, Raáb Ervin, Rauscher Lajos, Rippl Rónai József, Székely Andor, Székely Árpád, Wagner Géza, Zichy István gróf tiszteletreméltó nevet szereztek már a magyar grafikának külföldön is; legutóbb Berlinben és Londonban. Az idei budapesti nemzetközi grafikai kiállításon már egy csoportban, mint egyesület fognak szerepelni és az év folyamán megnyitják a M. G. E. első külön kiállítását is.

Biztosra vehetjük, hogy lelkes és komoly munkájuknak szép sikere lesz. Az egyesület népszerűsége felett sem kételkedhetünk. Pártoló tagok szép számmal jelentkeztek már is, élükön Pozsony városával, mely, múzeuma érdekében, ötszörös tagságot vállalt. Jellemző a nemes törekvésre az is, hogy a Magyar Grafikusok Egyesülete ideális művészeti és társadalmi akciót akar kifejteni. Tisztán a saját erejére támaszkodik. Állami segítséget sem óhajt igénybe venni.

Művészet 1909. [illegible]

Diósy Antal, Hende Vince, Leszkovszky György a három fiatal neve. Egyikük sem ismeretlen azoknak a kevesek-nek, kik kiállításainkon minden művet meg szoktak nézni. Leszkovszky György és Diósy Antal vízfestményeikkel tűntek föl. Az előbbi megszerkesztett és bizonyos dekorativ stílus-hajlandóságnak engedő tájrészleteivel, az utóbbi sajátos vízfestő módjával. Hende Vince kiállításokon ugyan kevésbbé mutat-kozott, de annál többet dolgozott a falon, készített sgrafittót és tervezett színes ablakot. A «Buffet» néven ismeretes, az utóbbi években elszaporodott helyiségek többjének ő festette a díszét. A tömegtáplálkozás e profán helyeit valósággal megnemesítette el-képzeléseivel, ritmikusan sorakozó és cso-portosuló színes alakjaival. Akármilyen fiata-losak és meg nem érettek még ezek a művei, a mester — Kriesch Aladár — szelleme lebeg fölöttük.

A három művész most összeállott és ki-állítást rendezett a Nemzeti Szalónban, hogy hírt adjon magáról és szándékairól a hozzá-juk hasonlóknak. Azon vannak, hogy a falfestés hagyományát, amelyet Körösfői Kriesch Aladár megkezdett, elszikkadni ne hagyják. Nem egyedül vannak, Kriesch Aladár hajdani tanítványai közül bizonyára sokan eltalálnak majd hozzájuk. A feladato-kat is majd csak megtermi számukra az élet, mely a nemzetek haldoklásának legszörnyűbb óráiban sem áll, hanem dohogva és for-tyogva mutogatja erejét. Mennyire kivánnánk nekik sok olyan derék építészt, mint a köruti «Buffet»-k tervezője, kinek szive is, ízlése is van hozzá, hogy színes alakzatok-kal boríttassa be falait!

Mind a három művész komoly tehetség. Dekorativ tervekkel ugyan csak Hende Vince szerepel a kiállításon ⟨több színes ablak kartonjával⟩, de természettanulmányaik szemüknek frisseségéről, érzéseiknek őszinte-ségéről tanúskodnak. Diósy Antal valami maga találta technikával, mely színeinek fátyolos tónusba burkolását teszi lehetővé, festi akvarelljeit. Képei noha künn a termé-szetben készültek és annak üdeségével vannak tele, egyben mégis többek puszta természet-fölvételeknél: mérsékelt elrendezései a termé-szet véletlenének. Hármuk között ő a vér-beli festő-tálentum.

Leszkovszky kevés, de finom és művészi akvarelljének fokozottabban konstruktivus természetéről már megemlékeztünk. A fiatal művész ezúttal inkább mint szobrász vágyott megmutatkozni. Ebben is talán Kriesch Aladár példája volt reá hatással, ki élete utolsó esz-tendeiben nagy szeretettel mintázgatott, sőt faragott is. Leszkovszky mellszobraiból még hiányzik a tulajdonképeni plasztika, a formák önkéntelenül nyilvánuló domborúsága, inkább rajzos karakterűek. De elgondolva érdekesen vannak, a művész felfogása is nagyszabású, a részletekkel nem törődő, nagy összefoglalásra törekvő. Meg kell várni, hogyan fejlődik benne a szobrász, ha majd a szobrászat igazi nagy problémájához, a ruhátlan emberalak-hoz nyúl.

Hende Vince képességeiről és művészi vá-gyódásairól többet elmondanak a városban szanaszét látható falfestményei, mint a kiál-lításon kifüggesztett művei. Az említett kar-tonokon túl csupa vízfestményt mutatott be. Erősen és ízesen színes voltuk annak példája, hogyan újhodik meg a falon szinte elvontan gondolkozó művész a szabad természet szí-nességében.

ELEK ARTÚR

«AZ ANTIK ÉS A MODERN MŰVÉSZET.»

Ybl Ervin tanulmánya az «Olcsó Könyvtárban». ⟨Budapest, 1920.⟩

Ybl Ervin kevés művészetelméleti íróink között a fiatalabb nemzedék szép készültségű képviselője. Évekkel ezelőtt jelent meg első nagyobb értekezése, amelyben az ornamen-tumok keletkezésének és alakulásának filo-zofiáját kisérelte meg kifejteni ⟨Az ornamen-tika. Budapest, 1914.⟩. Más művészeteimélet-i írókkal szemben megvan Yblnek az a nagy előnye, hogy jelentős tárgyi ismeretek talaj-áról emelkedik az abstrakció régióiba. Sokat uta-zott, sok művészeti emléket látott, sokat olva-sott hozzá, s ami fő, és elméletíróknál ritka eset: megtanult látni. A látás képessége, mely az érzéklés gyönyörűségének főfeltétele, szinte ellensége azonban az elvonatkozó elmél-kedésnek. Nehéz azért elhallgatnunk azt a sejtelmünket, amelyet Ybl legújabb tanul-mányának elolvasása csak határozottabbá tett, hogy munkálkodásának igazi helye nem a művészetfilozofia, s hogy akár a művészet-exegézis is, akár a művészettörténelem terén fontosabb és hálásabb feladatok várnak reá.

Az «Olcsó Könyvtár»-ban megjelent értekezése amolyan művészetfilozofiai elme-futtatás. Az itó párhuzamra ismer az ókori, meg a legújabb művészet bizonyos időszaká-nak alakulásában, s ezt a párhuzamot a két művészet fejlődésének rövidre fogott történetén mutatja ki. Az ókori művészet, a hellenismus koráig túlnyomóan plasztikai felfogású, vagyis erősen térhatású volt. ⟨Csak a szobrászat története jöhet itt számba, mert az egykorú festőművészetnek legföljebb a főképviselőit ismerjük, őket is csak nevük és munkáiknak leírása szerint⟩. A hellenismus korában kezd a szobrászat festőivé alakulni,

nagyon sokan, hanem a jelképes, mélyreható humort. Hogy ez mégis ily általános és elemi hatású, az szerzője megkülönböztetett, egyéni tehetségén múlik. Csupa csufondáros, kegyetlenül találó megállapítás — d i a g n ó z i s-ok írókról és költőkről! —, de azért állandóan érezzük, hogy írójuk tele van szeretettel és mélységes alázattal a művészet roppant feladata iránt. Nem hóhéra, hanem orvosa a beteg íróknak. A könyv most kétszerte vastagabb, mint annak előtte, Karinthy megszerezte a külföldi írók karikaturáival is. Sajnálom, hogy előszavában takarodó-félét fúj. Mai irodalmunknak is szüksége lenne ellenőrző igaztevésére.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR VETÉSE

A Zeneakadémia palotájának elsőemeleti csarnokában fénylik föl világító színeivel Körösfői Kriesch Aladárnak szép korai freskója, mely az élet keresőit ábrázolja a művészet forrása körül. A festmény aljában, mint ahogy a trecento festői szokták naivul és lelkesen, dedikáció, amelyben Cennino Cennininek, mint mesterségében mesterének ajánlja alkotását a művész. Művészetünk történetében alighanem először jelent meg ezzel az igénytelen és ismeretlen trecentista olasz festő neve. Kriesch Aladár már akkor évek óta barátkozott egyetlen hitelesül ránk maradt művével, könyvével, a «Libro dell'Arte»-val, melyben Cennino a korabeli pennaforgató mesteremberek naiv módjára a világ teremtésén és az első emberpár bűnbeesésén kezdve, magyarázza mesterségének (melybe az egész művészi gyakorlat, tehát a szobrászat, a gipsz- és fémöntés, a kéziratminiálás stb. is benne értődött), tudnivalóit. Az olyan művészember számára, ki művészetének anyagával maga is szeret elkísérletezni, a különböző festői eljárások aprólékosan följegyzett recipéi teszik becsessé Cennino könyvét. Hiszen a középkori festői technikák nem egyje teljesen kiveszett a gyakorlatból, s a festő, ki bámulva nézi például Németalföld korai festőinek színességét, színeiknek annyi évszázadon át megfeketedetlenül megmaradt üdeségét és tüzességét, megfejtetlen és talán megfejthetetlen titoknak érzi máig is azt a festői eljárást, melynek a németalföldi mesterek örök színeiket köszönhették. S ugyanúgy feledségbe mosódott a gyakorlat lassú elhaltával a nedves falra festés, az alfresco-eljárás titka is. Erre a titokra talált rá Cennino könyvében Kriesch Aladár, s azóta lett olyan elválhatatlan társa a kis kötet (a Milanesi-testvérek 1859. kiadásában), mint másik két kedves könyve: a Szentírás és Dante. Cennino nem volt éppen szabatos író, azonfelül elavult nyelvében sok a többféle módon érthető hely, s különösen nehéz dolog eligazodni műkifejezései körül. Recipéinek hasznát venni azért csak az tudja, ki maga is kísérletezik az anyaggal és a szerszámokkal, mert tapasztalatai segítségével képes kiegészíteni Cennino szövegének hiányosságait és helyesen értelmezni félreérthető helyeit. Sok esztendei kísérletezés és tapasztalatgyüjtés, nem egyszer fájdalmas csalódás árán állapodott meg Kriesch Aladár a freskófestés olyan eljárásában, amely hite szerint csaknem azonos a régi olaszokéval, és mint amazoké, örök életet biztosít a falra festett képnek. De sugallójának, mesterének mindvégig Cenninót tekintette. S talán zöldel még a holt művész gödöllői műtermének tövében az a kis fügebokor, amelyet maga nevelt magról mély emberi szeretettel, hogy nedvét festékeinek kötőszeréül használja, ahogy azt Cennino ajánlja.

Magával vitte-e sírjába fölfedezését? — kérdezhették sokan Kriesch Aladár váratlan elmúlásának hírére. Akik a nagyszívű művésznek életét és jellemét ismerték, jól tudhatták, hogy ami titkot Kriesch régi könyvekből kiásott és még régibb falfestményekről ellesett, sohasem őrizgette titoknak. Ellenkezőleg boldog közlékenységgel beszélt kísérleteiről és eredményeiről laikusnak, céhbelinek egyarát. Sőt maga ösztökélte környezetében élő művészbarátait, — elsőkül Nagy Sándort és Undi Mariskát — a nedves falra való festésre, minden tapasztalatát rendelkezésükre bocsátotta és tanácsaival támogatta őket a nehéz munka közben. Voltak azonban igazi tanítványai is, még érintetlen fogékonyságú ifjak, kiket a középkori gyakorlat módjára belevont munkáiba, kikkel festéket töretett, rajzot kartonról a falra átkopizáltatott, majd ornamentumot és egyéb díszítő elemet festetett, végül pedig önállóan dolgoztatott velük tulajdon terveik szerint a falon. Jobbára tanítványainak kezemunkája például a zebegényi templom és a Dugonich-utcai iskola belső dísze. Néhány évvel a háború előtt az Iparművészeti Iskolába hívták meg tanárnak Kriescht, s tanítványai ottani növendékei közül kerültek ki. Az intézet képes Értesítőiben maradtak meg látható nyomai tanításának. Azokban bukkant föl először három fiatal művész neve — akkor még csak növendéké — ugyanazoké, kik most halott tanítójukra emlékezésül annak mesterét, az igénytelen, az ismeretlen Cennino Cenninit választották törekvéseik pátrónusának és róla nevezték el «Cennini-Társaság»-nak hihetőleg hamar megnövekvő egyesülésüket.

Nyugat. 1924-as évf.

bevonása azonban nem mozaikszerűen, vagy a csempézés technikája szerint történik, hanem úgynevezett üveggöngyölékekkel. Afféle hengerekre kell gondolnunk, mint ahogy a szőnyegek vannak felgöngyölve, és a textilalapra csupa egyenlő nagyságú négyszögletű vágott üveglap van ráragasztva. Ezeket a „rollni"-kat azután úgy kell kezelni, mint a tapétánál : a falon végig lehet vezetni, ragasztani és odatapasztani. Nagyszerű hatásokat lehet ezáltal elérni, főleg olyan helyiségekben, melyeket erős fényben akarunk tartani : lépcsőházak, fürdőszobák, hallok egyszerre világosak és barátságosak lesznek az ilyen falaktól. Az üveglapok törékenységétől nem kell tartani, de ha váratlan erős ütés éri, akkor is könnyen kicserélhető egy eltört négyszög. A könnyű moshatóság. valamint a pompás fény-, sőt színhatás (van például patinás arany alapú üvegezett szalón is) nagy elterjedést és jövőt ígérnek e szép anyagnak. N.

A KIRÁLYNÉ SZOBÁJA. Azoknak, akik valaha sétáltak a Versailles közelében levő Petit Trianon parkjában, jó ismerősük a piciny kastély, melyben Mária Terézia szerencsétlen végű leánya valamikor vörhenyben feküdt, majd pedig vidám pásztorjátékokkal szórakozott. Mária Terézia egykori szerencsétlen végű leánya itt érezte jól magát és híres hálószobája, finom virágokkal faragott boiseries-vel a falakon, innen került bele a XVI. Lajos stílusát tárgyaló művészettörténeti könyvekbe. Ám a háború óta meglehetősen elhanyagolt állapotban maradt a trianoni park és kastély egész környéke, melyet mostanában hozatott rendbe a francia köztársaság. A királyné egykori ágyát egy másik szép régi, de restaurált ággyal cserélték ki, melynek gyönyörű mennyezetkárpitja nehéz redőkben omlik alá. Új brokátok is kerültek a falakra, melyeket egykori modellek után a híres Tassinari selyemszövő cég gazdag pompával állított ki. A drága faragásokat, amelyek a bútorok és a falak fabevonását elborítják, mind megszabadították a francia biedermeier-korban rájuk kent mázolásoktól s visszaállították régi világos, friss színeiket. Az egyszerűség és a diszkrét előkelőség hangulata ül azóta az egész kastélyberendezésen.

KOFFERCÉDULÁK. A modern szállodai reklámnak egyik legkedvesebb és legolcsóbb fajtája. Értékben, haszonhajtásban ezek a tenyérnyi kis vignetták a mindenfelé utazó kofferekre ragasztva, felérnek a nagy plakátok hatásával. A külföldi szállodások éppen ezért igen nagy súlyt is helyeznek rá, míg nálunk, egy-két nagy szállodát nem számítva, alig veszik igénybe. Pedig ma, amikor ezreket költünk — igen helyesen — idegenforgalmunk fejlesztésére, e párszor tíz pengőt igazán kár volna sajnálni a forgó idegenek böröndjeitől. Talán, ha a szállodák maguk közömbösségükkel elhanyagolják is, az idegenforgalmi intézmények sürgethetnék az apró, csinos cédulák népszerűségét. A fontos persze itt is az volna, hogy mint minden reklámnyomtatvány, ez is művész- és reklámszakember közös alkotása legyen. A koffercédulának nem elég a szálloda puszta címét feltüntetni, a helyről is kell egy-két jó szót mondania. Nem könnyű feladat már a csöppnyi terület miatt sem. Éppen olyan fontos az is, hogy színeiben kellemes legyen ez a reklámbélyeg és hogy a papirosa minden jó tulajdonsággal rendelkezzék, vagyis jól simuljon a böröndhöz és ne kapjon foltot a ragasztószertől. Ha ilyen s amellett érdekesen ízléses, akkor a börönd is, a gazdája is büszke lesz rá, mint valami utazási érdemrendre. N. P.

DÍSZPOHARAK. Mióta a svédeknek olyan nagy sikereik vannak mindenfelé az ő gyönyörűen köszörült poharaikkal, azóta új lendületet kapott az üvegdíszítő iparnak mindenféle ágazata. Vésett, maratott, köszörült poharak jelennek meg az iparművészeti kiállításokon és újra vannak gyüjtői ennek a hosszú ideig mellőzött modern iparművészetnek is. A legtöbbet talán az angol iparművészek fáradnak ennek a népszerűsítésével, az ő díszpoharaik formailag is, a díszítménnyel is kellemes szenzációt nyujtanak a szemnek. Táncosok, orosz balletből vett jelenetek, mulatságos clownok, regatta-motívumok jelennek meg e modern üvegpoharak falán és a vésett archivumok mindig szervesen fejlődnek az edény formájából. Ez teszi őket széppé s ez teszi a mai szem számára egyedül elfogadhatóvá a véséssel díszített poharakat.

MINTASZERŰ ISKOLA. Villejuif Páris egyik külvárosa. Ott épült fel mostanában egy iskola, a legmodernebb francia építészek egyikének, Lurçat Andrénak tervei szerint. Nem is egy iskola ez, hanem az iskoláknak egész csoportja : óvoda, elemi fiú- és leányiskola. Pompás tágas, fedett folyosók veszik körül a virágos ágyakkal díszített udvart, csaknem mindenütt üveg a homlokfal, kitűnően berendezett osztályok, ebédlőtermek, laboratóriumok mindenfelé. Kecses, finom fényezett bútorok, minden asztalon cserepes vagy élővirág. Az utolsó darabig mindent Lurçat maga tervezett meg. Csak éppen a falfestmények, melyek a hófehér falakat díszítik, valók a testvérétől. Olyan fokozott hygiéne, annyi esztétikai tekintet érvényesül ebben az iskolaépületben, amennyit még a mintaszerű német iskolaépületekben is alig látni. Érdekes az is, hogy a villejuifi előljáróság, melynek többsége munkásokból áll, ezzel az építkezéssel kulturális fogékonyságának akarta a világ előtt tanujelét adni. N.

MACKINTOSH. A Studióban egy lelkes tanítvány, Charles Rennie újítja fel az öt évvel ezelőtt meghalt nagy angol építész emlékét. A glasgowi művésziskola, melyet ő alapított és ma is működik, fennen hírdeti emlékét ennek az angol építő- és művészzseninek, aki messze megelőzte korát egyfelől konstruktív, másfelől dekoratív tehetségével. Úgy ő, mint felesége harminc évvel ezelőtt a legfinomultabb iparművészeti ízlést jelentették, melynek a bécsi szecesszió akkori vezetői ép úgy behódoltak, mint a turini kiállítás látogatói és mint Sergej orosz nagyherceg, aki műveit Moszkvában mutatta be. Nagy könyvpublikációk jelentek meg akkoriban a tehetséges házaspár lakásberendezéseiről és sajátos, kissé csillogó, de nagyon poétikus interieurjeiről. Németországban az azóta meghalt Muthesius, a franciáknál Mallet Stevens, a saját hazájában a Davidson házaspár volt a Mackintosh géniuszának legbuzgóbb ismer-

tetője. De talán sehol sem hagyott ez annyira mély nyomokat, mint a Wiener Werkstätte művészein, akik valóságos áhitattal ültették át egyidőben alkotásaikba a „glasgowi iskola“ finomkodó vonalait.

ÜVEGFIÓKOK. Nemcsak a német bútoriparban, hanem nálunk is teret hódítanak azok az ügyes, fogantyús üvegfiókok, amelyeket konyhaszekrényekben, éléskamrák állványain, falipolcokon alkalmaznak a puhafabútorok asztalosai. Ezeket az üvegfiókokat különösen egy német üveggyár állítja elő. Most ugyanennek a cégnek egy új bútorterület kínálkozik fiókjai népszerűsítésére. Ez az éjjeli szekrény. A mostani széles, csukott és nyitott polcokkal felszerelt éjjeli szekrényben van egy rész, melybe az asztalos ügyesen elrejtheti, illetve beledolgozhatja a jó öblös üvegfiókot. Az üveg könnyen tisztán tartható és megakadályozza, hogy a szekrény magába szívja a szagokat. Különösen kórházi és szanatóriumi berendezéseknél jól be fog válni ez az újítás. N.

OROSZ EGYHÁZMŰVÉSZET. Kevesen tudják, hogy Prágában van egy rendkívül értékes tudományos intézet, mely a régi orosz egyházi művészet, a bizánci és szkíta emlékek tudományos feldolgozásával foglalkozik. Valamikor Pétervárott működött, egy nagy bizánctudósnak, Kendakovnak vezetésével, aki azután a cári uralom összeomlása után Prágába tette át székhelyét. Immár nyolc éve, hogy Kendakov meghalt, de művét ma is orosz emigránsok folytatják. Az orosz ikonok, az orosz régészet, de emellett a középázsiai és szkíta emlékek kutatásának nagy műve itt folyik, szakadatlan keresés és két világrészre kiterjedő levelezés keretében. Az intézetnek igen becses francianyelvű kiadványai is vannak s kétségtelen, hogy a kína-szkíta- és belsőázsiai emlékek hajdankori összefüggéseinek kimutatásában nagyon jelentős szerepet játszik. Mint ilyen, a mi népvándorláskori régészetünk szempontjából is határozottan figyelemreméltó.

PÁRIZSI KALEIDOSZKÓP. Nem hiába írják és mondják, hogy Párizs a világ közepe. Lehet, hogy a geográfiában, politikában ez vitatható, ami a művészi életet illeti, úgy elvitathatatlanul az. Egy hét művészi eseményei rögtön meggyőznek erről.

A Fischbacher-könyvkereskedésben nemzetközi képeskönyvkiállítást találunk. A legkiválóbb és legeredetibb anyagot a japánok és oroszok nyujtják. Németország a megszokott nívót képviseli. Angliát Rackham és Dulac reprezentálják, a nem túl sikerült francia részben fotografált képeskönyvek dominálnak. Magyarország anyagából kiemelkedik Kozma Lajos : „Zsuzsa Bergengóciában“ és Jaschik Álmos „Csigabusz“ kötete.

A Musée des Arts Décoratifs-ban zajlik le most a legnagyobb bibliophil esemény: A „Bibliophiles de l'Auto Club“ részére készült Odysseia-kiadásban előforduló rajzokat állította ki az illusztrátor Schmidt. A könyvet a legnagyobb luxussal pergamentre nyomták. Maguk az illusztrációk Erté és Georges Barbier utánérzései, sok aranyozással, töretlen színekkel, igen mérsékelt nívót képviselnek.

A Szenátus-ban a „Société de la Gravure sur Bois Original“ rendezte három napra terjedő kiállítását „Száz év fametszetei“ címen. A romantikusok között egy Edouard de Beaumont vignettasorozat különösen szép. Doré szerepel sok lappal, néhány Meissonier mint meglepetés és igen nagy számban szép modern fametszetek. Különösen szépek Laboureur munkái.

A Salon des Indépendants-ban orosz képeket állítottak ki. A kiállítás igen fárasztó és zavaros. Absztrakt képektől álklasszikus aktokig minden található.

Az új francia film, mely eseményszámba megy, magas művészi foka által a Jean Renoir által rendezett „Madame Bovary“. A film hűségesen követi a regényt és így kissé hosszadalmas, viszont fotografiai szempontból a legszebbek egyike.

Új francia bélyegek jelentek meg, a legnevesebb művészek tervei; a legszebbeket Decaris, Daragnès és Laboureur készítették.

A „Maison du Café“ a Place de l'Opéra és a Rue du 4. Septembre sarkán új bárt nyitott, amelynek fődísze egy igen szellemes freskó. Nagy dekoratív kompozíció narancssárga alakok kék alapon.

Az 1937. évi „Exposition des Arts Décoratifs“ tervei mér készülnek. Most egy új elgondolás szerint a Szajnát befödik a Trocadéro és a Champs de Mars között és ott tartanák a kiállítást. A Trocadérót ugyan közel ötven méterrel odébb kell tolni, de az ilyesmi nem döntő fontosságú ! R.

BÁBEL TORNYA. Megemlékeztünk már róla, hogy az 1937-i párizsi világkiállításnak legfőbb attrakciója egy 700 méter magas „világtorony“ lesz, amelynek modellje már készen van. Pers és Hughes építészek ezt a tornyot nemcsak magasság, de látnivalók tekintetében is világcsodának tervezték meg. A torony természetesen vasbetonból épül. A torony egyes részeibe csakis autóval lehet közlekedni s ennek útját kígyóvonalszerűen építik ki, úgy mint az Amboise-kastély tornyához vezető útat építették ki hajdanában lovascsapatok részére. Legfölül egy csillagászati kabin lesz, alatta világítótorony. Lejebb gyűléstermek, majd ezek alatt technikai műtermek. Lefelé haladva egy szálloda, étterem s ezek alatt 400 autó részére való garázs következik. A tervező építészek igen sokat kísérleteztek a torony végleges formájával, mert egyrészt a szél erejével, másrészt a föld színére gyakorolt nyomáserővel kellett számot vetniök.

A CÉHBELIEK 1934 január 24-én Körösfői Kriesch Aladár emlékezetére felolvasóülést rendeztek, Csánky Dénes festőművész, a Székesfővárosi Képtár igazgatójának elnöklésével. Csánky Dénes elnöki bevezetőjében Kriesch Aladár művészi munkásságát méltatta. Kiemeli azt, hogy ő, aki a maga korában újító volt, nem kapta meg kortársaitól azt az elismerést, amelyet az ő művészi munkássága és az általa elért eredmények megérdemeltek és igazoltak volna. Az utókor azonban, amely kérlelhetetlen szükségszerűséggel teszi a mérlegre a mult eredményeit, igazolta és igazolja az ő érdemeit és ma már 30 év távlatából úgy a szakértők, mint a nagyközönség másként ítéli meg művészi munkásságát, mint kortársai. A Céhbeliek, akiknek alapítóelnöke volt,

MAGYAR IPARMŰVESZET
1934.

ritka harmóniában szerveztetnek meg, mely a Magyar Rézkarcolóművészek Egyesületének oly szép erénye s mely lehetővé teszi, hogy minden kiállításon azok a művészek szerepeljenek erősebb kollekcióval, akik a kiszemelt országban nagyobb sikerre számíthatnak. Tudtuk, hogy a magyar rézkarcolóművészek ma igen előkelő helyet foglalnak el a világ vezető rézkarcoló nemzetei között, mégis különös örömmel regisztráltuk azt az átütő sikert, melyet elmult évi hollandiai kiállításukon arattak. Mert e siker nemcsak hivatalos és sajtósiker volt, hanem szak- és publikumsiker is. Tisztában vagyunk azokkal a nagy erényekkel, melyekkel rézkarcolóművészeink rendelkeznek, ismerjük a lendületnek és egyéniségnek varázsát, de ez a siker Rembrandt hazájában, a sikernek ez a mértéke mégis meglepő volt.

Most a holland grafikusművészek viszonozták a magyar látogatást és kiállítást rendeztek a Nemzeti Szalon újjászületett, ízléses termeiben és ez a kiállítás egyben az elmult évi hollandiai magyar siker magyarázata is lett.

Mint a kiállítás katalógusának bevezető soraiból is olvashatjuk, a grafika a 19. században Hollandiában csak a festőművészet kísérő jelensége volt. A 17. század dicsőséges korától kezdve a grafikai művészetek hanyatlottak Hollandiában és a 19. század utolsó szakában is csak néhány nagy nevet találunk : Vincent van Gogh, mint grafikus vendég, Isäc Israels és főként a nagymester J. B. Jongkind. Technikai tökéletesség dolgában külön kiemelést érdemel Prof. Pieter Dupont, ki az amsterdami akadémián a grafika tanára. A legegyénibb a mesterek közül N. Eekman, kinek néhány fametszete előtt csak csodálatunknak adhatunk kifejezést. G. Victor Apphons Röling igen finom állatkarcai, W. Jacob Rozendaal ötletes naptár-illusztráció sorozata, Hubert Levigne egy fantáziája, Harmen Meurs „Le retour" című korzikai rajza, J. Franken PZN. fametszetei, Maurits Cornelis Escher némileg Gáborjáni Szabó Kálmánnal rokon olaszországi fametszetei és kőrajzai, Debora G. Duyvis „Ut fata trahunt" című érdekes metszete, Hubert Bekman linoleummetszeteinek felsorolásával távolról sem írtuk le mindazokat a neveket, kiket felsorolni érdemes, de néhány kiemelkedőbb egyéniségre rámutattunk. És ezen a ponton érkeztünk el a magyar grafikusok nagy hollandi sikeréhez.

Mert ez a kiállítás megmutatta, hogy a holland grafika teljes birtokában van annak a tökéletes technikai felkészültségnek, mely öröksége. Ez a technikai tudás talán az angolok kivételével másutt sehol sem lelhető fel ily nagy mértékben, vagy ha fel is lelhető, nem ilyen hangsúlyozott. Ez a technikai tudás itt inkább teher, mint érdem. Itt a technikai tudás oly domináló, annyira emlékeztet a tradiciókra, hogy mintegy uniformizálólag hat és a nem legerősebb egyéniségeknél teljesen kiöli az egyéniséget.

A kiállítás szép nívót jelentett, de a technikai tökéletesség csodálatán túl bizonyos egyhangúságot is. A magyar rézkarcolóművészek — a technikai ismeretek birtokában, de e tradiciók nyüge nélkül — sokkal egyénibbet, változatosabbat és tartalmasabbat alkotnak. R.

• SZAKIRODALOM •

A MAGYARSÁG NÉPRAJZA. Sajtó alá rendezte Czakó Elemér. Első kötet : A magyarság tárgyi néprajza. Írta : Bátky Zsigmond, Győrffy István és Viski Károly. Budapest, 1933. 1235 ábrával és egy térképpel. 436 oldal. Népművészet és iparművészet a legközelebbi rokonok s éppen azért a művészet minden egyes barátja — legyen az akár alkotó művész, avagy a műalkotásoknak szerény bámulója — kitörő örömmel s a legteljesebb elismeréssel fogadhatja csak ezt a vállalkozást. Régóta nem volt a magyar tudományos életnek ily nagyjelentőségű eseménye, mint a Magyarság Néprajzának megindulása. A magyar művészettörténeti irodalomban pedig egyenesen korszakos jelentőségű.

A magyar művészet csodálatos erkölcsi és szellemi értékeit jelentik népünk etnographiai kincsei, mert a magyar nép művészeti tevékenysége több tekintetben egy teljesen zárt, a legnemzetibb motivumokból kialakított s népünk romlatlan lelkéből fakadt művészet. Éppen ezért a magyar nép ősi, tiszta formaérzékével, józan színhasználatával, keresetlen rajz-, vonal- és kompozició megoldásával a népművészeti termékeit sokszor a költészet magasságába tudta emelni.

E csodálatos kincseknek a nagyközönség elé való tárására a magyar néprajzi kutatók legjelesebbjei fogtak össze. Mindegyikük már több évtizede nagysikerű és általánosan elismert tekintélyű tudósa szakmájának. Így valóban az arra reátermettektől kapjuk meg csodálatos magyar népünk etnographiai sajátosságainak a leírását és a magyarázatát.

E nagyjelentőségű kiadvány előállítására az Egyetemi Nyomda vállalkozott s az a szerencsés személyi azonosság, mely a nyomda vezetője és a Magyar Néprajzi Társulat másodelnöke között fennáll, teszi lehetővé, hogy e mű nyomdai előállítása a mai kor teljes technikai lehetőségeivel készüljön. A rajzos és fényképes illusztrációk mellett a színes táblák egész sora teszi még teljesebbé és pompásabbá e kiadványt.

A városba szorult lakosságnak a nép egyszerű fiaitól való sajnálatos elszakadása, pusztuló árva népünknek eliparizálódása és elszegényedése miatt etnographiai kincseink és érdekességeink hanyatlásba mentek. Veszendő népünk páratlan kincseit mentik át számunkra s ezzel mintegy második honfoglalást végeznek a Magyarság Néprajzának tudós és teljes európai felkészülséggel rendelkező írói.

Az öt kötetre tervezett mű első része a táplálkozás, a bútorzat, a fűtés, a világítás, a mesterkedés és a

Budapest Székesfőv. szignetpályázatáról. Dallos Hanna terve.

kötelességüknek vélik, hogy az ő művészi érdemeit a köztudatba is bevigyék.

A rövid elnöki megnyitó után Nagy Sándor, a Céhbeliek volt elnöke tartott felolvasást Kriesch Aladárról írt életrajzából. Felolvasásában főleg arra az időre tért ki, amikor ő (t. i. Nagy Sándor) Kriesch Aladárral megismerkedett. Ez az ismerkedés abban az időben történt, mikor mindketten Rómában folytatták művészi tanulmányaikat. Nagy Sándor lebilincselő módon írja le ezt a kis nemzetközi társaságot, mely abban az időben Rómában összeverődött, elmondja a társaság életmódját, azt a szellemet, melyben életük és művészi munkásságuk abban az időben telítve volt. A művészi ideálok, a mesterségbeli kérdések a napi élet gondjai, az átélt élmények mintegy varázsos képpé színesednek Nagy Sándor előadásában. Belátunk a művészek hitébe, törekvéseik perspektívájába, együttérzünk gondjaikkal és együtt éljük kedves bohém élményeiket. Az élet derűje és a szegénység dacára a gondtalanság légköre árad ezekből a lapokból. Ma, a gazdasági és lelki dezoráltság napjaiban különös öröm és gyönyörűség volt hallgatni Nagy Sándor lebilincselő előadását, amely remélhetőleg könyvformában is piacra fog kerülni és értékes mű- és kortörténeti képet fog adni az akkori művészi életről.

TROOST P. L. A német építőművészetnek nagy gyásza van; január hó 21-én, életének 55-ik évében meghalt Troost, a modern építészetnek e nagy úttörője. Lényegében a konzervatív építészgárdából nőtt ki s mindazt,ami a klasszikus nyugalmi építészetből a mai életbe átmenthető, egy finom lelkiségen átszűrve, belevitte alkotásaiba. Körülbelül a század fordulóján tűnt fel alkotásaival és Muthesiusszal együtt az elsők közé tartozott, akik a szecesszió vadhajtásaitól a nyugodtabb és polgáribb lakásberendezőstílus felé fordultak. Troost további pályáján sohasem hajlott a szélsőségek felé és a pompaimádó parvenük ízlésétől éppoly távol állt, mint a háború után fellépő lakógép-technikusok dogmáitól. Egyszerűen a tér, az anyagok és a funkció által megszabott keretek között dolgozott, pátosz és édeskés hangulatok nélkül. Az elsők egyike volt, akik a német tengerhajós vállalatok megbízásából luxusgőzösök installációjára kaptak megbízást és ezen a téren is pompásan tudta az ő elegáns formaérzékét a masinizmus korszerű szellemével összeegyeztetni. Alig pár hónappal ezelőtt nagy kitüntetés érte: sok jeles pályázó közt ő kapott megbízást, hogy a müncheni Haus der deutschen Kunst új palotáját felépítse. Ennek a megvalósulása előtt érte egészen váratlanul, java férfierejében a halál.

Budapest Székesfőv. szignetpályázatáról. Jaschik Álmos megvásárolt terve.

• KIÁLLÍTÁSOK •

TÁRSULATUNK KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁSA ÉS VÁSÁRA, mely 1933. évi december hó 5-én nyílt meg, 1934. évi január hó 7-én zárult, kitűnő erkölcsi és — a mai súlyos gazdasági viszonyok között — igen örvendetes, kielégítő anyagi eredménnyel is.

1933 december 5-én délután 5 órakor nyitotta meg ünnepélyes keretek között a kiállítást a M. Kir. Technológiai és Anyagvizsgáló Intézet kiállítási helyiségeiben társulatunk elnöke, dr. vitéz Józsefferenc királyi herceg úr Őfensége, akit a társulat választmánya élén az elnökség fogadott. A Fenséges Urat Ligeti Miklós, a társulat alelnöke üdvözölte, s üdvözlő beszédében rámutatott arra a nagy munkára és akarásra, amelyet a társulat tagjai támogatásával a magyar iparművészet, műipar és háziipar fejlesztése érdekében végez, majd felkérte a Fenséges Urat a kiállítás megnyitására. Dr. vitéz József Ferenc királyi herceg válaszában nagy örömének adott kifejezést a társulat és a magyar iparművészek kitartásán és szorgos munkáján, amelynek egyik igen szép eredménye a ma megnyílt kiállítás, majd azon reményének adott kifejezést, hogy e kiállítás, is egyik mérföldköve lesz a társulatnak a nemzeti iparművészet fejlesztése érdekében követett útján. Ezek után Őfensége hosszasan megszemlélte a kiállítást, amely igen megnyerte tetszését.

A kiállítás alkalmából az installációt a társulat felfrissitette Urbányi Vilmos építő iparművész terveivel és Basilides Barna festőművész artisztikus, kedves karácsonyi tárgyú dekoratív festményeivel, amelyek igen nagy tetszést arattak.

Rendkívül sok látogatója és vásárlója volt a kiállításnak, ami a kiállított pompás anyagon kívül annak a két művészi bábjáték előadásnak is volt az érdeme, amelyeket Büky Béla festőművésztanár vasárnap délelőttönként ének- és zenekísérettel tartott s amely igen sok látogatótt vonzott oda és a néző gyermekseregnek nagy örömet szerzett.

A kiállítást Auguszta főhercegasszony is megtekintette kíséretével s sok tárgyat vásárolt.

A mai nagy gazdasági világválság a magyar iparművészek számára is rendkívül súlyos viszonyokat teremtett. Épp ezért fektetett társulatunk nagy súlyt arra, hogy a közönség különösebb anyagi erőfeszítés nélkül juthasson művészi értékű iparművészeti tárgyakhoz s a kiállító művészek is minél nagyobb forgalmat érjenek el. A magyar iparművészet belső kvalitásainál fogva is megérdemli, hogy a közönség a legmesszebbmenő szeretettel karolja fel s a kiállítás eredménye mutatja, hogy ezen törekvésünk sikert is aratott.

HOLLAND REPREZENTATÍV GRAFIKAI KIÁLLÍTÁS A NEMZETI SZALONBAN. Mindig örömmel hallottuk és olvastunk a Magyar Rézkarcoló Művészek Egyesületének külföldi kiállításairól, arról a sikersorozatról, mely e kiállításokat Európa különböző országain túl, az Egyesült Államokban és Japánban kísérte. Tudtuk, hogy e kiállítások a magyar művészegyesületekben általában

Körösfői Kriesch

Aladár

Péter és Pál c.

képe a városi

múzeumban

Kulcsszó

496. l.

könyvében fog megjelenni.

Állami ösztöndíjasok:

Dr. Ecsedy-Bálint Imre (1914, Gyula, róm. kat.), jog- és államtudományi doktor, Budapestről (Gajzágó László professzor). Ösztöndíjas az első félévben. Beiratkozott a bécsi Konzuli Akadémiára s itt éppenúgy, mint a bécsi egyetemen is Verdross professzor intézetében és irányítása mellett főleg nemzetközi jogi kérdésekkel foglalkozott. Vizsgálódásokat folytatott a Peaceful Change témakörében, a nemzetközi jogi bíráskodással és a nemzetközi törvényhozással kapcsolatban a békés változtatások lehetőségeinek kérdései érdekelték. A konzuli akadémián megkezdett tanulmányait a második félévben a saját költségén folytatta, résztvett az akadémia repetitóriumain s az évet befejező vizsgákat kitüntetéses eredménnyel állotta meg.

Dr. Halász Márta (1905, Kispest, ref.), bölcsészettudományi doktor, Budapestről (Tuzson János professzor). Ösztöndíjas a II. félévben. A bécsi egyetemen Knoll professzor előadásait hallgatta s ugyanezen professzor vezetése alatt álló egyetemi botanikus kertben és az egyetem botanikus intézetében algológiai tanulmányokat folytatott.

Kőrösfői Kriesch Aladár

erőd

Dalmübarátok

Kőrösfői Kriesch Aladár 57., 139., 141., 147., 150., 156., 162–164., 186., 202., 250., 276., 292.

VADÁSZ MÁRTON (Felbert Gyula utóda) cég
100 cm. alakban, nyolc különböző színben kapható.

Villamosplakát
Dreher Antal Serfőzde rt., Budapest—Kőbánya
Klösz György és Fia coloroffset-nyomása

Kövesfői Kriesch Aladár

Vas. Ujs. 1896. 9. l.
(A Képzőművészeti Társulat
őszi kiállításáról.)

A mai számunkban összeállított képcsoportban hazai és külföldi művészektől vegyesen közlünk több művet a mostani kiállításból.

Kriesch Aladártól egy tisztes matróna arcképe tűnik föl. Kossuth nővére, Lujza, Ruttkayné asszony ez. Neve a kép aljába is be van festve.

FÉRFI ARCKÉP

RAAB ERVIN

 1909. II. 7.

BÁRCZY ISTVÁN
FOGADÓSZOBÁJA

TERVEZTE
KRIESCH ALADÁR

SZÉK

TERVEZTE
KRIESCH ALADÁR

Károsfai Kriesch Aladár

AZ ERZSÉBET-EMLÉKMŰ PÁLYÁZATÁNAK TANULSÁGAI

A második lehetőség: fedél alatt helyezni el a szobrot. De itt aztán nincsen helye semmi megalkuvásnak. A kivülről-belülről való szemléltetése a szobornak ki nem forrott építészeti érzésre vall. Ha t. i. egy nyitott, oszlopkoszorúra helyezett kupola alá helyezem a szobrot, a szobor mindenesetben másodrendű jelentőségűvé törpül. Kivülről nézve olyan, mintha kalitkába volna dugva, s a nálánál természetszerűen sokkal nagyobb tömegű, nyugodt egyenes oszlopok mögött mindig kicsinyesnek, gyerekesnek fog hatni. Ha pedig belépünk az oszlopcsarnokba, ugyanazt a nyugtalan, kicsinyítő hatást fogjuk kapni, mert a szobor háttere mindig váltakozva oszlop s a külső táj ezer aprólékos dolga lesz. Igy is, úgy is mindig az oszlop marad a fő s a szobor a mellékes. Néhány pályázó a szobrot fülkében helyezte el. Ez azonban csak változata a szabadban elhelyezett szobornak. Az idő viszontagságai ellen a fülke a szobrot nem védi meg eléggé, tehát csak bronzból kellene azt csinálni ebben az esetben is, bár a fülke, mint háttér, elvesz valamit a magában álló szobor kietlen ridegségéből.

Nincs tehát más választás: h a fedél alá hozzuk a szobrot, akkor helyezzük el azt valóságos, zárt interieurben! Itt megadhatjuk neki elhelyezésben a kellő távolságot, kiképezhetjük az építészetet úgy, hogy az a szobornak alá legyen rendelve és megadhatjuk a szobornak azt a nemes, nyugodt világítást is, ami nélkül formát igazán élvezni nem is lehet. És amint a szobrot benn helyeztük el, azonnal rendelkezésünkre áll a különféle legnemesebb anyagoknak egész sokasága, amelyekből azt elkészíthetjük. És nemcsak márványra vagy egyéb nemes kőre gondolok itt, hanem igenis többféle anyagból összealkotott, muzivikus szoborra is, ahol a különböző színű anyag diszkrét ellentétesben egy újszerűbb harmoniában olvadna össze.

A görögök legszebb szobrai is aranyból és elefántcsontból voltak összerakva és egészen bizonyos dolog, hacsak egyike is megmaradhatott volna nevelő példának ama hatalmas chrysoelefantin-szobrok közül, úgy a mai szobrászat egészen más irányt vett volna, más képet mutatna. És itt aztán a mintázás minden intimitása is lehetővé válnék, a világítás és a hely megengedné, sőt egyenesen megkövetelné, hogy bájt és gyengédséget hozzunk a szoborba.

Tehát csak ez a két eset áll: szabadon álló szobor — de csak bronzból és hatalmasan mintázva — vagy interieurben a szobrot s akkor helye van százféle nemes anyag alkalmazásának, dekoratív megoldásoknak és kifejezésbeli, gyengéd finomságoknak a mintázásban.

Tertium non datur.

Ha tehát most formai megoldás szempontjából vizsgáljuk a pályaműveket, úgy általánosságban azt állapíthatjuk meg, mert hiszen nem kritikát, hanem csak tanulságokról akarunk írni, hogy az építészek valamivel közelebb jutottak a célhoz, mint a szobrászok, különösen azok közül kettő, akik a szobor szabadban való elhelyezését látták jónak. Mindenesetre nagy erőfeszítések történtek, de nem elég céltudatossággal, a lehetőségeknek nem eléggé kritikus mérlegelésével. Viszont áhítatból és meggyőződésből fakadó eredetiséget és önállóságot is keveset találunk, inkább a konvencióból fakadó egyszerűségre való törekvést és néha a formák gondtalan permutálását és egymásra való halmozását!

De hogyis lehetne ez másképp? Ma midőn minden idegszálunk, agyunk, szívünk minden sejtje megremeg s oly távol állunk attól a derült, bizodalmas harmoniától, mely minden művészi alkotásnak alapfeltétele!

A görögök először győzték le a perzsákat s aztán épült fel újra Athén, diadalmasan, kételkedés nélkül hirdetve az életet! Művészi kényszer nem állott fenn arra nézve, hogy a pályázat most kiirassék, egyéb okoknak pedig művészeti kérdésben nem szabad döntőknek lenniök.

Az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola Évkönyvéből.

Sidwers Emma rajza.

Kovács Pál rajza.

AZ ERZSÉBET-EMLÉKMŰ PÁLYÁZATÁNAK TANULSÁGAI

IRTA KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

Mindenekelőtt jöjjünk tisztába aziránt, hogy mi volt a feladat? Hivatalosan és concrete fogalmazva: boldogult Erzsébet királynénknak szobrot állítani, emléket emelni.

E néhány szónak azonban mi a jelentősége? Azaz mit jelent nekünk, magyaroknak, Erzsébet királynő? Úgy tudjuk és érezzük, hogy az ő jóakaró géniuszának őrködése és szinte öntudatlan vezetése alatt született meg újra e már veszendőbe ment ország, állott újra talpra visszaszerzett szabadságában a magyar nemzet. Ő volt a sors nehéz óráiban a mi őrangyalunk. Ezt jelenti számunkra Erzsébet királyné s ezt kell ennélfogva az ő szobrának is kifejeznie. Mindazok a nagy férfiak egyenként, akik e történelmi korszaknak kialakítói voltak s akiknek az utókor emléket emel, igényt tarthatnak arra, hogy a művész alkotásában egyéniségük jellegzetességét hangsúlyozza, aszerint ahogy a munka melyik és minémű részét végezték el; ezzel ellentétben Erzsébet királyné a munka egésze felett mintegy ott lebeg a tragikus bekezdéstől egészen a derűsebb befejezésig. Az ő szobrán tehát a természetes hűségen át még ennek a géniuszszerű, oltalmazó és megtartó valaminek is el kell ömlenie, hogy kifejezze mindazt, amit lelkünk az Erzsébet név hallatára érez. Tehát nem lehet egyszerűen arcképszobor, amely az ő tüneményes szépségét adja vissza csupán, hanem ennél sokkal magasztosabbnak, elvontabbnak kell lennie, majdnem olyasfélének, mint amilyen lehetett az oltalmazó Pallas Athéne szobra egykor a Parthenonban.

Egyszóval: neki nemcsak Erzsébetnek, de egyúttal Patronae Hungariaenak is kell lennie. S ez az, amit valamennyi pályaműben annyira nélkülözök s ami nélkül azokat igazi életre nem lehet kelteni.

Ennyit a mű belső tartalmáról. Most lássuk a formai megoldásokat.

Az előbb előadottakból folyik, hogy a budai városlaton levő helyet Erzsébet királyné lényének megfelelőbbnek kell tartanunk, mint a városligeti köröndöt, ahol a nyüzsgő, mulató hétköznapiság túlságosan ellentétes volna a szobor-kívánta magábavonult, áhítatos fenséggel. Hogy pedig az előbbi hely építészetileg megoldható, bizonyítják Györgyi Dénes és Hikisch Rezső pályatervei.

Ami tehát a formai megoldást illeti, két eset lehetséges: vagy szabadon álló szobrot csinálunk és akkor az a mi klimánkban nem lehet másból, mint sötét bronzból, keményen, hatalmas síkokban mintázva, hogy a szabad levegőn hasson és kizárva minden intimitást. Ez a szobor ki lesz téve az idő minden viszontagságának, az év egyrészén ellepi s eltorzítja a hó, s megalkotásában csak nagyszabású, szolid monumentalitásra lehet törekedni — nőies báj és gyengédség szinte teljesen lehetetlenek.

Bronznál egyéb anyag nem alkalmazható; a márvány fekete, foltos lesz, a téli fagy megrepeszti; más kő nem elég nemes. Tehát hiába csinálunk még oly puha, elkent vázlatokat, azok ebben az esetben kivihetetlen hazugságok maradnak csupán.

Magyar Iparművészet
1916.

táson illusztrálja India és a legszélsőbb Kelet artisztikus érzésének szerencsés találkozását és kereszteződését. A kakemonok szerényebb alkotások inkább ikonografiai szempontból érdekesek. Némelyiküknek vonalkompoziciója azonban fejlett iskolára vall.

Ilyen érdekesebb ajkotás a díszes lotusztrónon ülő, gyöngysorokkal ékszerekkel sűrűn teleaggatott Amida, egy élénk dekorativ színhatású kakemono, melyen arany és sárga tónusok uralkodnak. Be kell vallanunk, hogy e képet nem hatja át a tiszta idealizmusig emelkedett buddhizmus szelleme. Világosan bizonyítja már a kompoziciója is, hogy akkor készült, mikor a tan ereje már nem világított régi misztikus fényével a lelkek mélyébe, nem kellett az emberekben puritán elragadtatást XIX. századi művész festhette a képet, aki azonban archaisztikus felfogásnak hódolt. A japáni Kanó művészdinasztia utolsó nagymestere Hógai alkotott egy lendületesen komponált és hatalmas dekorativ érzékkel festett Kwannont. A modern japáni képírásnak e gyöngye világosan beszél a nagy értelemről, mellyel a keleti renaissance egyik kimagasló egyénisége a kinai T'ang-korszak felsőóriása Wu Tau-tou felé fordult. Ennek a retrospektiv törekvésnek egyik szerényebb eredménye a múzeumunk üvegszekrényében függő kakemono. (Másolata a gyűjtemény 1908-ban kiadott katalógusában.)

Sokkal érdekesebb azonban történelmi szempontból és nagyobb művészeti értéket is képvisel egy Amida-szobor (1. kép). A mű azonban annyit szenvedett, annyira rongált állapotban maradt ránk, hogy eredeti szépsége már alig képzelhető el. Pedig érintetlen állapotban igen jelentős alkotás lehetett s amit róla a múzeum japáni gyűjteményének katalógusa szerényen megjegyez, nyomatékosabb forrmában is fenntartható. Keletkezési idejének pontos meghatározása helyett ugyanis azt olvassuk róla, hogy a Nara-korszak szellemében készült. Vay Péter grófot e megállapításra — mint tőle több izben hallottam — elsősorban a lótusztrón alakja indította. A kagyló héjára emlékeztető talapzat a ritkaságok közé tartozik és amennyiben előfordul, a Nara-korszak emlékeit jellemzi.

Tajima közli a hasonló formájú Buddhaszobrok egyik legnevezetesebbikét, az uzumasai Kóriúji templom terracotta Amidáját, melyet Fenollosa is elemez és szintén közöl az «Epocs of Chinese and Japanese Art» első kötetében.

A mi Amidánk közeli rokonságban van e művel. Külsőségeiben mondhatni testvére. Nemcsak a talapzat hasonló mindkettőnél, hanem a kéztartás is: a «mudra». Az Amida-Buddha két kezének mozdulata a tanítást jelzi. A jobb előre mered, a bal ölben nyugszik. Az előbbinek tenyere kifordítva; az utóbbié fölfelé néz. Mindkettő teljesen nyitott; a hüvelyk és mutató újj nem érinti egymást. ami szintén ritkább mozdulat, mint az ellenkezője.

Fenollosa abban a fejezetben szól az uzumasai Kóriúji Buddha-szobráról, melyben a görög művészetnek a szélső Keletig terjedő hatását fejtegeti. Ő is azok közé tartozik, kik az antiknak ilyen irányú szerepét elég nagynak látják, jóllehet nem megy annyira, mint sok nyugati író, ki egészen elfogultan tárgyalja e kérdést.

Tekintetbe véve több évszázados eszthétikai nevelésünket és azt, hogy művészettörténeti tanításunk még most is egyoldalúan a nyugati népek produkciójára szorítkozik, nem is lehet csodálkozni az antik formák térhódításának e túlbecslésén. Nem ütközhetünk meg azon sem, ha Wickhoff, kit igazán a nagy elmék közé kell számítanunk, egy értekezésében arra ragadtatja magát, hogy a kinaiak legősibb szimbolikus ékítményeinek alapformáit, a bronzedényeket díszítő nagy kimeredő szemeket és a gomolygó felhőknek a meander vonalához hasonló jelzését görög hatásra vezeti vissza. (Über die historische Einheitlichkeit der Gesamten Kunstentwicklung. — Festgabe für Büdinger, Innsbruck 1898.) Szélsőséges álláspontja szerint valamennyi művészet közös eredetű.

E kijelentés klasszikus formulázása a nyugati kulturember legbensőbb érzésének. Nem szabad elfelednünk azonban, hogy igazolása esetén se állapodhatnánk meg Hellaszban, hanem inkább Mezopotámia területén, hol a biblia szerint az emberiség bölcseje ringott, hol az emberi kultura legelső nagyszabású megnyilatkozásának emlékei találhatók.

Babilonia és Asszíria ősművészete, mely nyugat felé is alapvető jelentőségűnek bizonyult, csakugyan behatolt Perzsián át Indiába (sőt Belsőázsia nomád népei közé is) és belőle alakult ki az is, ami a buddhizmus művészetében formailag lényeges.

mértékig naturalisztikus részletek az egyénítés ellen határozottan tiltakozó frontális kompozicióba és emlékszerű sémába illeszkednek.

A görög, illetőleg hellenisztikus művészetnek a Keletre gyakorolt hatásáról már igen sok szó esett. Különösen azok szeretik hangoztatni e befolyást, kiknek látókörét a hagyományos klasszikus esztetikai nevelés előítéletei korlátozzák s akik emellett bizonyos mindenesetre feltünő, de a lényeget nem érintő járulékokon fennakadva, a művészeti alkotás alapgondolatát, sajátos szellemét figyelmen kívül hagyják.

A buddhizmus természete ugyanis eleve kizárja, hogy a neki megfelelő művészet a végeredményében drámaiságot és festői romantikát célzó hellén törekvéseket magáévá tegye.

Említettem már, hogy Kelet művészete nem ismeri a mi felfogásunknak megfelelő, szakszerű elkülönülését. A Buddha- vagy Bodhisattwa-ábrázolások nem szabadon alakítható thémák. Nem foghatók fel tisztán művészi szempontból, mint pl. a nyugati képírásban Jézus születése, vagy a Kánai mennyegző, vagy az utolsó vacsora. India, Kina és Japán festői és szobrászai ép annyira bölcselők, mint művészek. Alkotásaik akkor értékesek, ha szabatosan fejezik ki a tant, ha pontosan adják elő mondanivalójukat, akárcsak a szabályos hieroglifek.» A drámai értelemben felfogott mozdulatábrázolás problemái nem foglalkoztatták e művészeket. Szimbolikus gesztusokra szorítkoztak, melyek nem magyarázzák önmagukat. Értelmüket külön kell megtanulni. Művészeti értékük a lineáris kalligrafikus ritmusok szépségétől függ. A formákat élesen és ékítményesen határoló vonalak, illetőleg a rajzolás szabatossága, a szerkezetek stabilitása alapján kell ez alkotások fölött ítéletet mondanunk.

A hellén művészetben nemcsak az emberi alak, hanem ruházata is külön értékelhető festői vagy plasztikus tényező, mely bizonyos mértékig egyéni életet él, csendélet gyanánt fogható fel és az akció művészeti értékének gyarapitásához is lényegesen hozzájárul.

Kelet festői és szobrászai viszont a drapériában csak ékítményes, illetőleg kalligrafikus tényezőt, az alatta domboruló forma volás nyomatékát látják. A buddhista művészet alkotásain, tehát ép azon emlékeken, melyeken kutatóink elemző szeme legkönnyebben lát görög befolyást, a többnyire áttetszőnek képzelt ruha mindig csak lineáris értéket képvisel. A drapéria még a szobron se jelentkezik igazi plasztikus törekvés eredményeként. Jelentős térfogata nincs. Dombosodásai minimálisak: nem szolgálnak egyébre, mint az ékítményesen felfogott hajtékok vonalainak hangsúlyozására.

Szükségesnek tartottam e megjegyzéseket ez alkalommal is azért, hogy a keleti és nyugati felfogás közti lényeges különbséget élesen megvilágítsam és amellett megjegyezhessem, hogy Keletázsia, vagyis Kina legrégibb művészete már tiszta kétkiterjedésű tér- és vonalművészet volt s mint ilyen a buddhizmus szellemének is már eleve megfelelt.

Művészeti múzeumunk kis keletázsiai gyűjteménye egész sorozat festői és plasztikai alko-

KÖRÖSFŐI K. ALADÁR RAJZA

Művészet 1915

Körösfői Kriesch Aladár

cikk

Magyar Iparművészet

1911. 255. l. (A turini világkiállítás magyar háza.)

bankárnak, hogy segítsen a szent atyákon... Dona Evarista nemrég fogadta házába unokahugát, Elektrát, unokatestvérének s egy ismeretlen úrnak leányát: vajjon, lehet-e belőle becsületes asszonyt nevelni?

Elektra tizennyolcéves. Víg, élénk, megszereti mindenki. De ez alatt a vígság alatt fogékony mély lélek rejtőzik; a leányban hatalmas, egészséges anyai érzés van, szereti a gyermekeket, boldog, ha babával játszhatik. Ronda márkinak tetszik a leány s arra gondol, milyen jó feleség lenne belőle barátja, Maximo számára! Maximo unokaöcscse Yustenak, szintén a palotában lakik; kitünő matematikus, igazi tudós, El magico prodigiosonak hívják s Galdós azt kivánta jelezni ezzel az elnevezéssel, hogy abban a világban még mindig boszorkánymesternek nézik a tudomány emberét, akár az aranycsinálás, a szellemidézés korában. A márki, mielőtt belépne a magikus laboratóriumába, tépelődik: A feleségem zsörtölődik majd, ha megtudja, hogy ebben az elektroteknikai műhelyben, a világosság e gyárában jártam!...

A vendégek közt ismerkedünk meg Don Salvador Pantojával, aki aféle őszinte Tartufe s érzelmeit szeretné a többiekre erőszakolni. Pantoja szerette egykor Eleutariát, Elektra anyját s azt hiszi, nem lehetetlen, hogy éppen ő a leány apja; így tehát jussa is van a leány sorsához, szentet akar nevelni Elektrából... Váltsa meg Elektra szüleinek bűnét!

Ennek a fanatikus szándéknak megvalósítása köré bogozta Galdós dráma-akciójának szálait.

Ismerve Galdós pszikologiai eljárását, azt várjuk, hogy apránkint nyügözzék le Elektra akaratát s a saját jószántából vonuljon kolostorba... De nem! Galdós letér a lélektani eljárás ösvényéről s beáll csodamutogatónak.

Eddig okos, víg leánynak ismertük Elektrát, most egyszerre káprázat gyötri s aféle modernül ideges dáma lesz belőle. Bevallja nagynénjének, hogy anyja szelleme gyakran megjelent már néki.

— Valahányszor nagyon szomoru vagy beteg voltam, ha valaki kétes származásomra célozva, megbántott, eljött s megvígasztalt édesanyám... Eleinte csak foszló ködképét láttam, alakja szétmosódott multam messzi emlékei között, de jött, egyre közelebb jött, mint a világosság, rezegve, jött, jött... Aztán nem rezgett többé... Édes néném! Ha látta volna, milyen szomoru az én anyám!... Eleinte szép ruhában volt, elegáns nagyúri dáma! Később láttam apáca-köntösben. Arcán fehér fátyol, testén szőrcsuha és milyen méltóságos, milyen szép volt... Karját tárta felém, vinni akart magával. Édes, sejtelmes, haldokló hangon szólott hozzám. Kérdeztem, felelt. Amikor az Orsolyák zárdájában voltam, valahányszor alkonyatfelé egyedül sétáltam a kertben, karomon babával és néztem az eget, — anyám képe szállott a faágak közé, mint a lombok árnyéka, de jött, lejebb jött, láttam egész határozottan, jött felém a sötét fatörzsek között...

Erzsébet királyi hercegnő legujabb arcképe

És mindezek ellenére, a harmadik fölvonás felé, Elektra már nagyon szerelmes Maxinoba, be beszökik a tudós laboratóriumába és ügyesen segít neki vegyészkedni. Mialatt Maximo és Elekra két érc egybeolvasztásán dolgoznak (ami az ő egvesülésüket jelképezi), Pantoja észreveszi, hogy mi történik, Olyan hangon, amelynek jogosult voltában Elektra nem kételkedhetik, kiparancsolja a laboratóriumból a leányt.

Maximo a leány kezét kéri Don Urbanotól s bár Pantoja könyörögve ellenzi, Dona Evarista is beleegyezik a házasságba. Pantoja azonban nem bocsátja ilyen egykönnyen prédáját. Rettentőt határoz. Isten velem van! — gondolja vallási elvakultságában s megy Elektra után, aki boldogan sétál a kertben.

— Te szeretheted Maximót, — mondja a leánynak, — szeretned is kell, mert ő a te édes testvéred!

Rémülten, bomló agygyal rohan s anyját hívja Elektra. Kiáltásaira összefut a ház népe. Pantoja erre is számított. Ott van két apáca, hogy tervét szolgálják. Elektra karjuk közé rohan s azok viszik a zárdába, ahol anyja meghalt.

Maximó kitör, — s itt mondja el Galdós ügyesen a klerikálisok ellen mondanivalóit, amikkel különben teli van az egész dráma

Az utolsó fölvonásban a zárda kertjébe vezet bennünket a szerző. Jobbra a kápolna, ahonnan nemsokára kilép, szerzetesnői köntösben, Elektra; a háttérben a zárda sírkertje, ahol Eleutaria, Elektra anyja nyugszik. Esteledik. Elektrát Dorottya testvér kiséri, akit a márki és Maximó megnyertek ügyüknek.

A temető gótikus kövei között megjelenik Eleutaria alakja s így szól a távolból:

— Anyád vagyok. Meg akarom nyugtatni szerető szívedet. Lelkiismereted nyugodt lehet. Vérség nem fűz ahhoz az emberhez, ki téged választott feleségének. Hazudott néked az, aki a szent falak közé ilyen módon akart kényszeríteni!

Most lép elő Maximo.

— Elektra!

Ugyanekkor hívja Pantoja is: — Gyermekem, hol vagy?

— Velünk! — válaszol Ronda márki.

— Elhagysz engem? — kérdi Pantoja.

— Nem! Nem téged hágy el! Ő föltámadott, — mond Maximo.

Ilyen, ennyiből áll ez a patétikus, érzelgő s mégis forradalomra tüzelő dráma. Teli érdekes helyzetekkel, de valószínüség, igazság nincs benne. Más időkben egyszerü, múló, ma gyujtó szikra.

Pantoja a jezsuita morál képviselője: El jesuita de capa corta, a kurtaszoknyás jezsuita. Mint jellem, abszurdum ő is, de hát mit törődik ezzel ma a spanyol közönség!

Perez Galdós drámájának diadala nem a drámai művészet diadala, hanem egy politikiai doktriné.

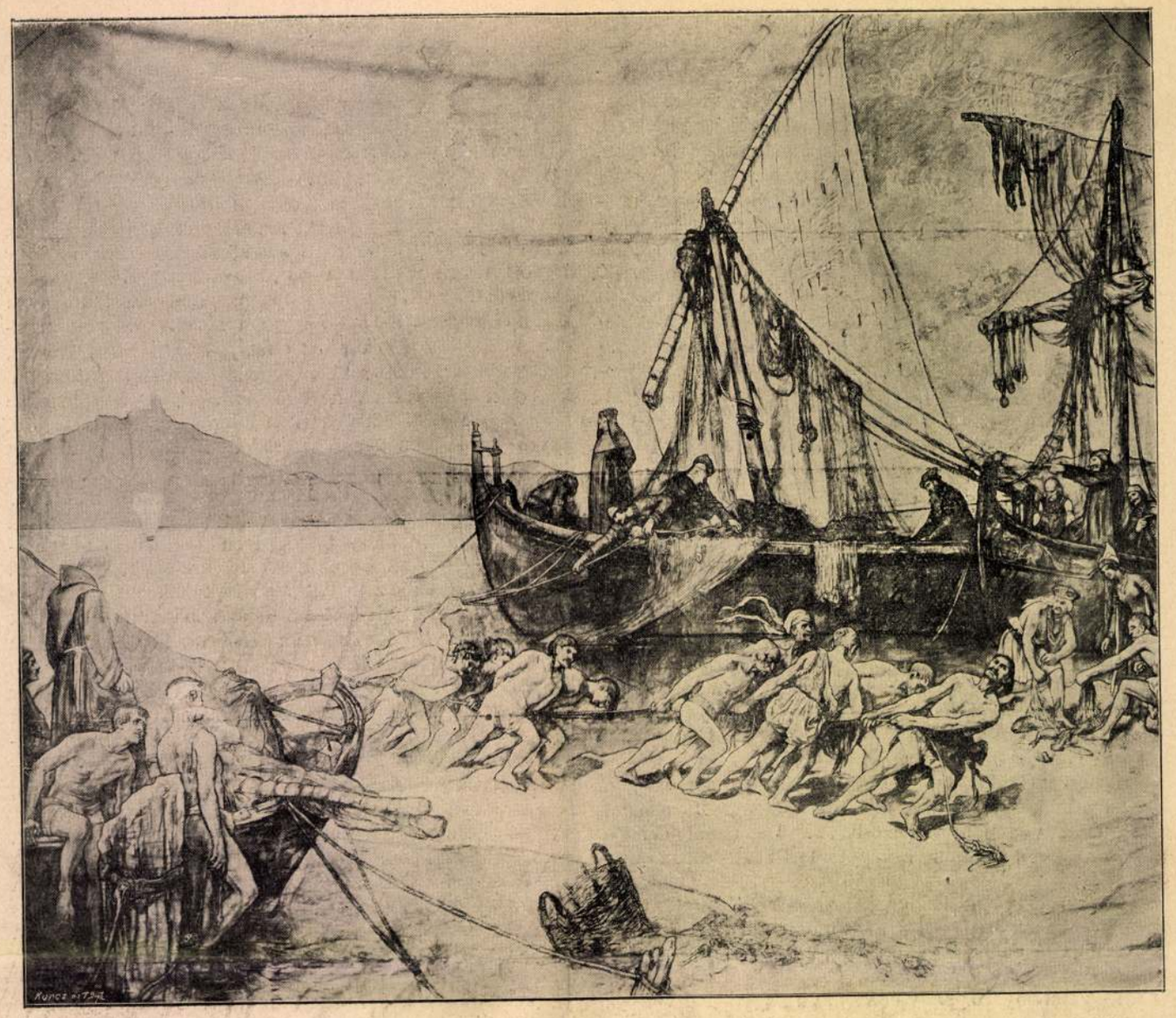

Az új országház falfestményei — KERESKEDELEM — Krisch Aladár freskója

Idegen írók

Perez Galdós Elektrája

Madridban január harmincadikán játszották Perez Galdós drámáját: Elektrát. Csodálatos, lázító, forradalmi hatása volt a spanyol népre, nem irodalmi érdemeivel, politikai és társadalmi vonatkozásaival hatott. Majd szétszedték a színházat s az európai sajtó álmélkodva adta világgá Perez Galdós nevét.

Szerencséje volt Elektrának.

Máskor talán észre sem vették volna, eljátszszák s elfelejtik. Most csak szikra kell, színültig van puskaporral a spanyol közvélemény. Elektra alakja Ubas Adalát juttatta a nézők eszébe: Ubas Adela elmenekült a szülői házból a kolostorba, — szülei követelték kiadását, azzal, hogy a leányt erkölcsi kényszerrel csábította kolostorba gyóntatója; a törvényszék először a kolostornak adott igazat, de a közönség lázadva követelte az ítélet megmásítását s a törvényszék engedett a közönségnek, kimondta, hogy a kolostor köteles kiadni a leányt, aki visszatérhet oda, ha majd nagykoru lesz.

Már most, lássuk mi része abban Galdósnak, hogy így megdobbant szavára a Spanyolország szíve?

Harminc esztendei munka eredménye ez a drámám, — írja, — végső tétele annak, amit harminc esztendőn keresztül tapasztaltam és tanultam. A közönség velem van, tehát helyesen ítéltem.

Peredaval és Valeraval, Galdós képviseli a modern spanyol regényirást, ők a legjobbak; Galdós kiváló pszikhologus, jó megfigyelő, szellemes író, erős ostorozója a vallási fanatizmus túlkapásainak. A hatvannyolcadiki forradalom után kezdett írni, lelke teli volt a forradalom vezérlő eszméivel. Azután évekig tanulmányozta a históriát s Nemzeti Történetek cím alatt apró képekben rajzolta a XIX. század Hispániájának szomoru történetét. Megértette a spanyol faj jellemét nagy egészében, hibáit és jó tulajdonságait, szóval, nemzete lelkét s ez a lélek él regényeiben. Remekműve, a Gloria: egy spanyol leány története; a leány nagybátyja érsek s a leány szenvedélyesen szerelmes egy angol zsidó ifjuba; keservesen küzködik a százados spanyol fanatizmus ellen. És ahhoz hasonló szellem vezeti Galdós pennáját többi műveiben is. Hőseinek fele előitéletes, maradi s ezek ellen küzdenek a fölvilágosultak, a haladni vágyakozók.

Galdós régen foglalkozott Elektrájának tárgyával. Don Balart, a spanyol színház igazgatója kért tőle darabot tavaly s Galdós ekkor kezdte írni, igérvén, hogy beléadja egész élete tapasztalását, igazság szeretetét s döntő támadást intéz a babona és a fanatizmus ellen...

Don Urbano Garcia Vuste pompás palotájában vagyunk. A palota úrnője Dona Evarista, dúsgazdag, jótékonykodó hölgy, segíteni akar mindenkin és mindenen. Az ura, Don Urbano, valóságos nulla, azok közül való, akik úgy vélekednek, hogy: feleségem szent asszony, mindaz, amit csinál, nagyon jól van téve, megyek utána... a fő, hogy békességben éljük le házasságunkat. Urbanoék szalonjában merő kegyes dolgokról folyik a társalgás; hogy ki mennyit hagyott annak vagy amannak a kolostornak?... Az első fölvonás hatodik jelenetében Dona Evarista lelkére beszél Don Leonardo Cuesta

Uj Idők 1901. VII.

nyilt meg a «Céhbeliek» második kiállítása, amelyen huszonhét művész szerepelt. Az első teremben egy nagyszabású emlékmű tervezete vonta magára a figyelmet, amelyet alkotói a temetőbe szántak s a főváros kegyeletét fejezné ki elesett fiai iránt. Az emlékmű építészeti megoldása Hikisch Rezső műve, alapgondolata: nyitott kupolacsarnok. Négy főtámasztó pillérének külső fülkéiben Berán Lajos, Horvai János, Telcs Ede, Tóth István szoborcsoportjai foglalnak helyet, amelyek a háború küzdelmét fejezik ki. A felül körülfutó friznek, a nemzet gyászát kifejező dombormüveit Beck Ö. Fülöp és Moiret Ödön tervezték. A kupolacsarnok belsejében Moiret Ödön szoborcsoportja áll, a háboru hősének fenséges tragédiáját ábrázolva. A kupolát alul körülfutó friz mozaikképeit Nagy Sándor tervezte, tárgya az anya, a hitves és a gyermek hármas kálváriája, a felülfutó friz mozaikja Körösfői K. Aladár műve, s a háború után megújhodó magyar nemzetbe s annak kulturájába vetett hitet akarja szimbolizálni. Az emlékművet tervezői hosszúkás térre szánták, amelynek bejáratát Szentgyögyi István és Horváth Géza által mintázott, a Halált és Feltámadást ábrázoló szoborcsoportok jelölnék meg. A kiállítás katalogusához irt előszóhoz Körösfői K. Aladár foglalkozik az emlékmű intencióival. Ezt az előszót, gondolatszépségénél fogva érdemesnek tartjuk itt újra közölni: «Midőn mi «Céhbeliek» most második kiállításunkat mutatjuk be a közönségnek, tétovázva, elfogódva, szorongással eltelve állunk meg magunk is munkáink előtt. Egy belső hang így szólal meg bennünk: «Mit akarsz te botor, parányi, gyenge ember gyarló alkotásaiddal, most, amikor pillanatok alatt porrá és rommá válhatnak és rommá válnak elődeidnek, az elmult századok nagy művészeinek — lettenek légyen azok olaszok, franciák, angolok, németek vagy magyarok — legdicsőbb és leghatalmasabb alkotásai! Midőn a dómok boltozatát beszakítja a gránát, ledönti a megváltónak és szentjeinek faragott szobrait, s a táblára festett bibor palástos madonnák az út szélén hevernek! A pusztítás, a tagadás nemtőjének karja feltartóztathatatlanul sujt le reánk, bárgyuság szembe szállni véle! Bocsásd le karodat, arcodat takard el és állj szép csendesen félre!

És mi mégis oda állunk, fegyverrel, a mi szerszámainkkal a kezünkben és hinni, bizni, alkotni, tanítani akarunk.

Magának a nagy világtemetőnek a romjai alól akarjuk a művészet szelid virágát kifakasztani.

Szepes, Zemplén — területén születtek, működtek vagy működnek. Természetesen e széles programmot korántsem merítette ki, de a programm alapján oly kiállítást sikerült összehozni, amelynek határozottan közönségnevelő hatása volt. A kiállításon Zemplényi Tivadar egy ifjukori, atyjáról festett arcképét láttuk (Várkoly János örököseinek tulajdona), s három jellemző, elsőrangú darabját kiforrott művészetének (a Rákóczi-Muzeum tulajdonában lévő «A baba reggelizik», a király tulajdonát képező «Parasztlány kosarával» s annak idején Münchenben díjat nyert «Templomban»). Benczur Gyulának nyolc munkája volt jelen, hatvanas és hetvenes években festett arcképek, báró Mednyánszky Lászlónak «Erdő széle» c. tájképe (Kassa város tulajdona), Horovitz Lipótnak három arcképe abból az időből, amikor Kassán dolgozott, Boruth Andornak a Műcsarnok mult évi tavaszi tárlatáról ismert arcképe, a király számára vásárolt «Olasz utcai énekes»-e s egyéb munkái, Éder Gyulának öt figurális képe, köztük a Rákóczi-Muzeum tulajdonában lévő «Az éjszaka». Három fölötte korán elhalt fiatal tehetségnek: Andorko Gyulának, Aranyossy Ákosnak, a kassai születésű Kővári Szilárdnak kis kollekcióját láttuk viszont s meg kell említenünk még Hornyay Ödön, Gimes Lajos, Halász-Hradil Elemér, Nádor Ede, a helybeli nevek közül Mousson J. Tivadar, valamint Kőszeghy Elemér munkáit, akinek érdeme egyébként a kiállítás rendezése is. Különös érdeklődéssel néztük a kiállítás történeti részét, amelyben a XVIII. század végén s a XIX. század első felében Kassán, illetve a Felvidéken működött festők képeivel találkoztunk. Ezek: a három Klimkovics-testvér (Béla, Ferenc és Ignác), a nagy termékenységű lőcsei Czauczik, Stunder János (XVIII. sz.), Müller Gusztáv, Révész György, Rombauer János, Stadler Antal, Roth Imre, akiknek képei részint Kassán élő magánosoktól, részint a Rákóczi-Muzeumból kerültek a kiállításra.

A Nemzeti Szalon termeiben március 3-án

Körösfői Kriesch Aladár

1914.

Miért állunk össze mi céhbeliek. Irta Körösfői Kriesch Aladár. Élet, április 12.
A céhbeliek kiállítását ismertették a napilapok, ápr. 12.

1914.

(Művészet 1914. 286. l.)

Orsz. Közp. Kath. legényegyesület

IX. 186.

ELDŐLT PÁLYÁZATOK. A M. Iparművészeti Társulat állandó bíráló bizottsága február 15-én döntötte el a kovácsolt fémből előállítható lámpásokra, továbbá bútorvasalásokra kiírt két pályázatot. A lámpástervekre kiírt 300 koronás I. és 200 koronás II. díjat a bíráló bizottság nem adta ki, mert a pályaművek között erre alkalmas tervet nem talált, ellenben egyenkint 100—100 koronáért megvásárolta *Árkai* Aladárnak, *Szőcy* Szilárdnak és *Benkhard* Ágostonnak egy-egy rajzát és *Mukits* Sándornak két rajzát.

A bútorvasalásokra kiírt pályázatot pedig a bizottság akképen döntötte el, hogy a 200 koronás első dijat *Bauer* Gyulának, a 100 koronás második dijat *Friedmann* Józsefnek itélte oda és 50-50 koronáért megvásárolta Apáti *Abt* Sándornak, *Tálos* Gyulának és *Schwarz* Mariskának egy-egy rajzát. Az összes pályatervek nyolc napig ki voltak állítva az Iparművészeti Múzeumban.

KÜLFÖLD.

A NÉMETORSZÁGI IPARMŰVÉSZET MOZGOLÓDÁSAIRÓL kapunk legtöbb hírt; nemcsak azért, mert a szomszédunkból jobban áthallatszik minden hozzánk, hanem mert tényleg történik is valami ott mindig.

Jelenleg a „régi“ és „új“ művészeti irányok vívják a csatáikat. Mindkettő szervezkedik és készül a döntő harcra. Hivatalosan a „régi“ művészetet karolja fel az állam. Az a porosz kormány, amely 1849-ben 313,529 márkát költött a művészetre (akadémiára, múzeumra), az 1899-ben e célra már 3.277,898 márkát irányzott elő. Egy fél század alatt megtízszereződött az összeg. Csakhogy a pénzeért az állam bele is szól a maga eszthetikai felfogásával a dolgok folyásába. Adminisztrálni akarja a művészetet is. Egy berlini ujság írja pl.: „Ludwig Dettmann festőművésznek, aki a königsbergi művészeti akadémia igazgatója, hivatalosan értésére adták, hogy ne fessen többé szecessziós modorban, mert ez nem illik egy királyi akadémiai igazgatóhoz . . .“ Se non è vero . . .

A st. louisi kiállítás alkalmából ezzel szemben Deutscher Künstlerbund cím alatt szövetkeztek a német birodalom összes szecessziós és szabad művészeti

ÁDÁM ÉS ÉVA. SZÖVÖTT FALISZŐNYEG. KRIESCH ALADÁR RAJZA UTÁN KÉSZÍTETTE KOVÁLSZKY SAROLTA, NÉMET-ELEMÉR.

csoportjai, beleértve a modern iparművészet terén működő mestereket is. A zászlóbontás Weimarban történt, ahol a régi Deutsche Kunstgenossenschaft-tal szemben foglaltak állást, amelyet a kormány egyedül akart St. Louisba bocsátani. Az impozáns tömörülés után is a modern művészek csak 19 folyóméter helyet kaptak Amerikában, míg a hivatalosan pártolt régies irányúaknak — akik a német császár konzervativ ízlésének inkább megfelelnek — 151 méter jutott. A Künstlerbund célúl tűzte ki, hogy St. Louisban külön is, azonkívül külföldön és Németországban az általa képviselt művészeti iránynak érvényt szerez s kiállításait csupán a művészi alapra való tekintetből rendezi. Az új egyesület élén áll Kalkreuth gróf, Liebermann, Klinger, Uhde, Leistikow, Stuck, Touillon stb. Jelszavuk az, hogy a művészetet nem terület és szám szerint, hanem művészi értékéből kifolyólag kell becsülni és hogy a művésznek függetlenségét mindenkitől meg kell védeni.

Néhány kellemetlen tünet is mutatkozik a német iparművészet világában, kevésbé zajos, de nagyobb jelentőségű mint az állam maecenáskodása. A régi nagyhírű meiszeni porcellángyár vergődik. Már St. Louisban sem vesz részt a kiállításon, mivel a jövedelem csökken évről évre és a modern irányzattal sem sok szerencsével kisérletezik a gyár. Szóval sem kereskedelmileg, sem művészetileg nem ér el kívánt eredményt.

A steglitzi Werkstatt pedig, amely grafikus művészeti tárgyak előállításával foglalkozott, már fel is oszlott. A kitartás és mesterségszerűség hiányzott benne, mint a scherrebecki szőnyeggyárban annak idején. Nem lehet elégszer az angol Morrisra ilyenkor hivatkozni, kinek komoly lelkesedése komoly eredményeket szült. Nem lankadó munkaerővel vívta ki a sikert s a gyors elismerés és rögtönös honorálás nem volt életfeltétele. Kishitű csüggedés nem fogta el sem a Kelmscott Press alapításakor, sem kárpit- és szövetgyárainak kezdeténél. Aztán nem elégedett meg az íróasztal előtti tervezgetéssel, hanem a mesterember-munkának is megfogta a végét a maga fejlett intelligenciájával, a könyvkötést a fűzésen, a szövést a szálsodorításon, a nyomdászatot meg a betűvésésen és festékkeverésen kezdte. Az ő kitartását szociális felfogása tartotta ébren, amely munkáját mindig szervesen igyekezett belekapcsolni a társadalom gyakorlati életébe. A németek iparművészeti szövetkezései ezeknek hiányában élnek rövid életet.

A munkásképzés ügye van hivatva ott, úgy látszik, a művészek nem egész reális vállalkozásai helyett előkészíteni a német iparművészet jövőjét. A nürnbergi iparmúzeum az idén már negyedszer rendez szakkurzust gyakorló mesterek számára Richard Riemerschmidt előnyösen ismert iparművész vezetésével. Az eddigi tapasztalat szerint igen fontosnak és hasznosnak bizonyult az ilyen rendszerű továbbképzés. E célra különben legújabban a múzeum egy magánadakozótól 100,000 márka alapítványt is kapott.

Általában Németországban a társadalom többet áldoz a művészetekre mint más ország népe. Látjuk ezt különösen a közkutaknál. Oly nagy ezeknek divatja, hogy méltán emlegetik tréfásan együtt avval a „márványbetegséggel", a melynek tünete az, hogy Berlinben hivatalos márványemlékműveket állít fel egymástól ötven méternyi távolságban. Jelentéktelen német községekben magánosok és az előljáróság versenyeznek a községnek közkúttal való feldíszítésében. A vízvezetékek korszakában ugyan már nincs a közkútnak az az egészségügyi hivatása, aminő századokkal előbb volt, tisztán a város művészi képének emelésére szolgál. Az a boldog bőség jele; az emberi díszítő kedvtelés a ruházat és a tágabb környezet, a lakás után az utcát is figyelmére méltatja. Altenburg, Essen, Mühlhausen, Passau s még ennél kisebb városok is pályázatokat írnak ki közkutakra, amelyllyel földjükhöz fűződő történelmi vagy mondai motivumot akarnak megörökíteni. Így fejezik ki azokat a kisebbszerű, de nekik kedves vonatkozásokat, amiknek tiszteletére külön emlékművet fölállítani sok volna. A legérdekesebb pedig az, hogy ezek a kútpályázatok, a szerény pályadíjak ellenére is, rendesen sikerült műveket hoznak felszínre. A most jelentkező német monumentális érzék ezekben is felcsillan. S jóleső tünetként jegyezhetjük fel, hogy a régi közkutak típusának továbbfejlesztését eszközlik a kúttervező modern művészek. Wrba, Kaufmann, Netzer, Riemerschmid, Obrist stb. tervei irígységgel töltenek el bennünket a német városok e díszei miatt.

Míg a németek ily nagyszerű vonásokkal alapozzák a maguk iparművészetét, addig a franciáknál és angoloknál azt látjuk, hogy ők már a részletkérdéseknél tartanak. Ha egy tekintetet vetünk az

VALLOMÁS.
SZÖVÖTT FALISZŐNYEG.

KRIESCH ALADÁR RAJZA UTÁN
KÉSZÍTETTE KOVÁLSZKY SAROLTA.

zés eredményében nyomokat hagyott, de tanúságúl nem szolgált senkinek. Bacsa javaslata szerint ezentúl a kiállításra beküldött művek névtelenül szerepeljenek a zsűri előtt és a szavazást írásban kelljen eszközölni, ami által mindenki tudhatja, hogy a 12 tagból álló zsűri 12-féle szempontja közül hányat elégített ki a bírálat alá vett mű. Amely alkotásra szavazattöbbség nem esett, de legalább egyharmada a zsűrinek figyelemreméltónak ítélte, az ne zárassék ki egyszerűen, hanem egy második bizottság bírálja el, hogy kiállításra érdemes munka nem-e találtatik benne. Ez — Bacsa szerint — megnyugtató volna és különválasztaná a dilettánsok ostromló hadát a pályája elején álló hivatásos művésztől. Szükségesnek tartja még azt is, hogy az eddigi kollektív kiállítások a nagy kiállítások keretén belűl ne engedélyeztessenek s egy művész 8 képnél többet ki ne állíthasson. Mindezeket tartalmas indokolással nyomtatásban is közzétette Bacsa András.

A ST. LOUIS-I KIÁLLÍTÁSRA küldött tárgyak nehány érdekes darabját mutatjuk be a 67. lapon. Nagy Sándor, jeles művészünk tervei nyomán készültek a sajátságos, nagy művészi tökéletességű rajzokkal díszített bőrmunkák, amelyek Belmonte Leo mesteri kezét dicsérik. Hasonlóképen a st. louis-i kiállításra küldött kollekció becses darabjai a Kriesch Aladár terve nyomán Koválszky Sarolta német-eleméri műhelyében készült két fali szőnyeg, amelyet itt és a 101. lapon közlünk.

PÁLYÁZATI ÜGYEK.

PÁLYÁZAT. A M. Iparművészeti Társulat a kereskedelemügyi m. kir. miniszter által rendelkezésére bocsátott alapból a következő két pályázatot hirdeti:

I.

a) Terveztessék *egy, mintegy 40 iskolás gyermek számára szolgáló elemi iskolai tanteremnek teljes berendezése*, úgymint padok, dobogón álló iróasztal és szék, szabadon álló táblaállvány, szekrény könyvek és iratok számára, ruhafogas, fásláda, képkeretek, függő (gáz) lámpa és a falnak diszítése. Lehetőleg egyszerű, célszerű és a hygiénikus követelményeknek megfelelő oly berendezésnek a tervét óhajtja a Társulat, amely a mostani disztelen és rideg iskolatermekkel szem-

13*

Magyar Iparművészet
1904. 99. l.

ben jó izlést, bizonyos csint és lakályosságot mutat fel.

b) A berendezés egyes darabjainak a rajzát 1 : 10 léptékben, a fal diszéül szolgáló patrónos friznek tervét szinesen és természetes nagyságban kell elkészíteni, ezenkivül kivánatos, hogy a teremnek vázlatos távlati képét is mutassa be a tervező, a melyből az elrendezés megitélhető legyen.

c) A pályázat föltételeinek és a jogos művészi igényeknek megfelelő legkiválóbb pályaműnek díjazására a következő pályadíjak szolgálnak: I. dij 500 korona, II. dij 300 korona, III. dij 200 korona.

Emellett fenntartja magának a Társulat a jogot, hogy a pályázó művek bármelyikét 100—100 koronáért megvásárolhassa.

II.

a) Terveztessenek magyaros jellegü, izléses és ötletes *gyermekjátékok*. Nem drága, bonyolult szerkezetü és cifra játékokat kiván a Társulat, hanem olyanokat, a melyek a maguk egyszerüségében a gyermek kedélyvilágához közel állnak, tartósak és a melyeket hazai játékműhelyeink és gyáraink *olcsón* készíthetnek.

b) Pályázni lehet a játéknak természetnagyságú rajzával, mintájával, de legcélszerübb volna magával a kész játékkal pályázni.

c) A pályázat föltételeinek megfelelő legkiválóbb pályaművek jutalmazására három díj szolgál és pedig I. dij 200 K és két 100—100 K II. díj. E mellett a pályabiróság fenntartja magának a jogot, hogy a pályázó művek bármelyikét 60—60 koronával megvásárolhatja.

Általános határozatok, amelyek mindkét pályázatra érvényesek:

1. A pályázaton csak magyar állampolgár vehet részt.

2. Pályázni lehet névvel vagy jeligés levéllel.

3. A két pályázat 1904. junius hó 13-án déli 12 órakor jár le, amikorra a pályaműveket be kell küldeni az alólirt Társulat titkári hivatalába (Budapest, IX., Üllői-út 33—37).

4. A pályázatokat a M. Iparművészeti Társulat állandó biráló bizottsága dönti el.

5. A pályadíjjal jutalmazott és megvásárolt pályaművek tulajdonjoga, beleértve a korlátlan sokszorosítási jogot, kizárólag a M. Iparművészeti Társulatot illeti meg.

6. A társulat valamennyi pályaművet három napig kiállítja az Országos Iparművészeti Múzeumban.

7. A Magyar Iparművészet szerkesztősége a pályázó művek bármelyikét lapjában közölheti.

Budapest, 1904 március havában.

PÁLYÁZAT. A M. Iparművészeti Társulat a Pesti Napló szerkesztőségének megkeresésére a következő pályázatot hirdeti:

1. Terveztessék „A Magyar Festőművészet Albuma“ cimü díszmünek bekötési táblája.

2. A bekötési táblának rajza 23 cm. széles és 31 centiméter magas legyen. Szinét, anyagát, diszitésének módját a tervező tetszés szerint választhatja. Felirása, amelyet egészen ki kell irni, a következő:

A Magyar Festőművészet Albuma. A Pesti Napló előfizetői részére készült kiadás.

A rajznak teljesen kidolgozottnak kell lennie, úgy hogy közvetlenül sokszorosítható legyen.

3. A pályázatot hirdető szerkesztőség különös súlyt helyez a tervnek eredeti és ötletes voltára. Utánzatok s sablonos munkák ennélfogva a pályadíjat nem kaphatják.

4. A pályadij 200 korona, amely a pályázat föltételeinek s a jogos művészi igényeknek megfelelő s a jury által legjobbnak itélt munek kiadatik. E mellett fentartja magának a Pesti Napló szerkesztősége a jogot, hogy a pályázó művek bármelyikét 60 koronáért megvásárolhatja.

5. A pályázaton csak magyar állampolgár vehet részt.

6. Pályázni lehet névvel vagy jeligés levéllel.

7. A pályázat 1904. május hó 5-én déli 12 órakor jár le, amikorra a pályaműveket be kell küldeni az alólirt Társulat titkári hivatalába (Budapest IX., Üllői-ut 33—37).

8. A pályázatot a M. Iparművészeti Társulat elnökségétől egybehivott öttagu biráló bizottság dönti el, amelynek egyik tagja a Pesti Napló szerkesztőségének kiküldötte.

9. A társulat valamennyi pályaművet három napig kiállítja az Országos Iparművészeti Múzeumban.

10. A Magy. Iparművészet szerkesztősége a pályázó művek bármelyikét lapjában közölheti.

Budapest, 1904. március havában.

A M. Iparművészeti Társulat elnöksége.

Körösfői Kriesch Aladár

festőművén

Est

1934 I. 14

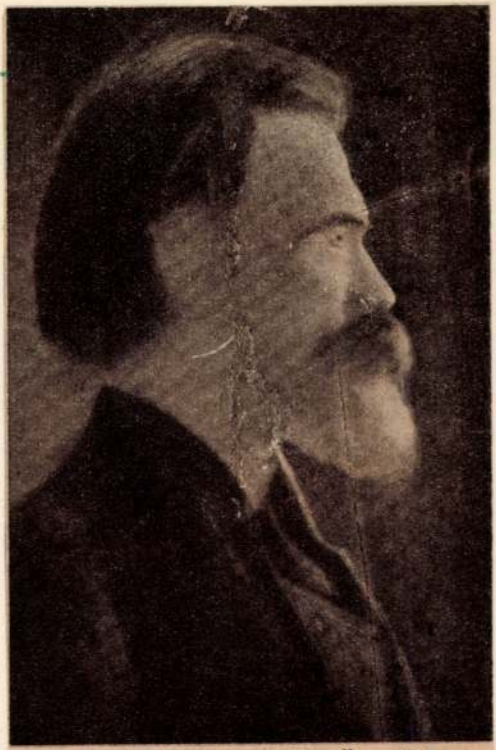

Körösfői Kriesch Aladár: Önarckép

Kőrösfői Kriesch Aladár
Iparművész

Pesti Hirlap
1934 VII/4

A „Céhbeliek" jubiláris kiállítása

A magyar képzőművészetet utolérte a kinai váza sorsa, mely leesett és darabokra tört. Képzőművészetünk társadalma is eddig tizennyolc részre esett szét. Kisebb-nagyobb társaságokban és csoportokban „tömörülnek" most művészeink és a mult esztendőben éppen azon fáradozott kultuszminiszterünk, hogy a szétesett vázát összeragassza. Ez az ötlet szülte az ugynevezett *nemzeti tárlatokat.*

De a csoportok azért vigan virulnak.

És a legértékesebb művészcsoportok közé tartozik a „Céhbeliek"-é. Értékét mutatja, hogy már husz éve áll fönn. A csoport elnevezése nem éppen szerencsés, mert képzőművészeink tulajdonképeni céhe a *Magyar Képzőművészek Egyesülete*, melynek tagsága a művészi elismerést jelenti s jelenleg négyszáznál több tagja van. De *Csánky* csoport-elnök a *céhbeliséget* itt ugy magyarázza, hogy „ebben a régi nagy művészi korok lelki szervezettségét akarta példának állitani a jelen lelkileg szétesö áramlatai elé."

A „Céhbeliek" csoportja a *gödöllői művésztelepből* indult ki, mint ahogy a Szinnyei-Társaság magvát a nagybányai művésztelep képezte. Gödöllőn *Körösfői-Kriesch* és *Nagy Sándor* telepedett le és nyitott művésziskolát. Ennek egyik külön nevezetessége az, hogy a mesterek és tanitványok természetimádók voltak és nyaranta paradicsomi jelmeztelenségben éltek. De a művészetük azért szép volt. Sőt, bizonyos preraffaelita patinát kapott.

Ez a telep volt a „Céhbeliek" melegágya. Innen nőtt ki. És ma komoly művészcsoport, paradicsomi illuziók nélkül

Elnöke jelenleg *Csánky Dénes*, a fővárosi képtár igazgatója, aki tudvalevőleg egyik legjobb akvarellistánk és tájkép festőnk. Ujabban a csoport tagjait is megrostálták s igy jubiláris kiállitásuk, mely a *Nemzeti Szalon* összes termeit megtölti, szinvonalban is komoly. Ezuttal 41 tagja 155 művet állit ki, köztük sok régebbi művet.

Erre a „visszaemlékezésre" szükség is volt, hiszen *Körösfői-Kriesch Aladár* emlékének is áldoz a tárlat. Bemutatja az érdemes mester tiz művét, főleg vizfestményeket és temperákat, mert ez utóbbi festéket használta legszivesebben a mester, különösen a nagy freskóin, de keret-képein is, ugyhogy a tempera alapot hig olajfestékkel átlazurozta. Szerinte ez az anyag a legszintartóbb. Az idő mégis rácáfolt és szürkitette a szineit. Egyik legérdekesebb műve itt Balló Edéről festett képmása, régi lovagkosztümben. Igen finom az önarcképe is. Néhány szép tájképvázlata, egy történelmi jelenete s a „Kertben" c. csodafinom vizfestménye képviseli itt legjobban.

A másik alapitómester, *Nagy Sándor*, egy sereg templomi freskó-tervvel szerepel. Páratlanul gazdag fantáziája szabadon száguld a biblia lapjain és a világürön át. Különösen a mennyezet-képén. Egyik igen szép vázlata „Magyar szentjeink föltámadása". Misztikus elgondolásait jellemzi két másik vázlat: „A halállal meg nem békültek jönnek a föltámadó Krisztushoz", — azután: „A halálban megbékültek jönnek a fájdalmas Szűzhöz".

A tárlat egyik legérdekesebb képe *Hubay Andor* „*Pietá*"-ja. Megrajzolásában és festésében egyszerü, keresetlen, de elgondolásában mélyen poétikus. A fájdalmas szűz egyik kezében fogja elhunyt fiának, Jézusnak, kezét, másik karja a háttérben misztikusan felragyogó kereszten nyugszik, gyászfátyollal boritva. Arcán szivbemarkoló fájdalom tükröződik.

Kitünő régi szereplője a tárlatnak *Balló Ede* egy korábbi önarcképével, de különösen Lechner Lajos igen friss képmásával. Azután itt van megint *Glatz Oszkár* szép magyartárgyu képeivel („Templomban", „November Bujákon", „Falu vége"), *Edvi-Illés Aladár* mesteri vizfestményeivel („Borulás", „Konyha", „Kalotaszegi fonóasszony"); *Kunwald Cézár* a dán „Öreg Jens Jensen" artisztikus fejével és virágcsendéletével; *Kunffy Lajos* egy sorozat friss falusi vázlattal (hig olajfestékkel, vizfestéses modorban), *Nádler Róbert* egy finom „Öreg asszony" fejjel és mesteri tájképekkel, *Rudnay Gyula* („Delelő kut", „Rózsika"); *Raab Ervin* (szép akvarell tájképek); *Szlányi Lajos* elsőrendü tájakkal („Márciusi hófoltok", „Hóolvadás a hegyekben"); *Wellmann Róbert* báró Radvánszky diszmagyaros képmásával; *Zádor István* két jó női képmással — és last but not least *Telcs Ede mint festő* öt érdekes festményével (önarckép és igen jó karakter-fejek).

Ezek az öregebbek. A fiatalabb festőgárdából *Basilides Sándor* („Fekvő akt"), *Boldizsár István* („Kastély kertje"), *Gábor Móric* (Llewellyn Jones feje és angliai vázlatok), *Istókovits Kálmán* (igen eredeti „Cirkuszistálló", a „Feketeruhás nő" szép portraitja); *Komjáti Gyula* (grafikával); *Kontuly Béla* („Egy szerzetes" kitünő képmása s az igen szines „Bokrétaünnepély"); *Kövesdy Géza* („Az eldugott falu"), *Molnár C. Pál* (bibliikus képek); *Orbán Dezső* (jó pasztell tájak); *Vass Elemér* (virágok, üvegek).

A szoboranyagból kiválnak *Horvai János* szép márványai: a „Pieta" „Beethoven" és „Calvin"; *Sidló Ferenc* torzó-ja és fiuképmása, *Szentgyörgyi Istvántól* a „Juditka" és gróf Klebelsberg dombormü. *Telcs Ede* érem- és plakett-gyüjteménye, *Farkas Zoltán* finom portrait-feje és plakettje Schwaben-Durneiss Melania bárónőről; *Damkó József*, *Erdey Dezső*, *Petri Lajos*, *Varga Oszkár* jó szoborfejei, *Horváth Géza* szép figurái.

A jubiláris kiállitás a siker jegyében született.

Kézdi-Kovács László.

*

A Céhbeliek Egyesületének huszéves fennállása alkalmából rendezett jubiláris kiállitást szombaton este nyiltotta meg *Petri Pál* államtitkár a Nemzeti Szalonban. A megnyitáson nagyszámu előkelő közönség jelent meg, amelynek soraiban ott volt *Kánya Kálmán* külügyminiszter, ifj. báró *Wlassics Gyula* és *Kertész K. Róbert* helyettes államtitkárok, dr. *Huszár Aladár* főpolgármester és *Liber Endre* alpolgármester. *Csánki Dénes*, a Céhbeliek Egyesületének elnöke üdvözölte a kiállitás nagytermében *Petri* államtitkárt, aki hatásos beszéddel nyitotta meg a kiállitást.

lehet, ha beszervezzük és begyakoroljuk, jó katonává lehet. Mármost a fehér civilizációnak és fajnak a távolkeleti jövője, a Csendes-óceán sorsa, attól a feladattól függ, amelyet Kina fog maga elé tűzni a század folyamán — de el lehet-e gondolni egy Japán ellen dolgozó Kinát? És mennyi ideig? Nem olyan képtelenség más föltevésekkel előállani, ezek között például azzal, hogy Japán és Kina egyetértésben fognak élni

Ugyan ki tagadhatja annak a lehetőségét, hogy ez az egyetértés Európa ellen és Amerika ellen irányulhat? Kinának joga van keserű csalódást érezni amiatt, ami vele történt. Európa távolmaradt: a Népszövetség — noha jelentést tétetett és bizottságot küldött ki — elárulta tehetetlenségét; Oroszország arra szorítkozott, hogy megkérte Japánt, vásárolja meg tőle „becsületes kereskedelmi áron", ahogyan Litvinoff kifejezte magát, a kinai keleti vasutat: a nyugat valamennyi nagyhatalma, amelyek a saját belső gazdasági és politikai válságaikkal vesződtek, belenyugodott a történtekbe.

A Litvinoff—Roosewelt-egyezségnek megvan a maga fontossága, de ez inkább erkölcsi természetü: Japánnak adott figyelmeztetés, de semmi sem jogosit arra a föltevésre, hogy a célja: megváltoztatni „a befejezett tényeket" és semmi jogunk azt hinni, hogy az oroszok és amerikaiak majd együtt harcolnak, ha Japán megtámadná Oroszországot, vagy tovább is folytatná hóditó hadjáratát Kinában. Az igazság az, hogy Japánt nem kötik többé nemzetközi jellegü egyezségek és a keze szabad, akár békére, akár háborura. A választás Japántól függ.

Az ugynevezett nemzetközi közvéleménynek semmi befolyása sincs egy olyan népre, amelynek a pszichéje olyan zárkózott és katonai jellegü, mint a japán népé; és nincs befolyása arra az uralkodó osztályra, amely a háborus szellemben látja a faji erények legmagasabb kifejezését. De arra is gondolhat valaki, hogy a Mandzsu-Kuo-i hóditó hadjárat után Japánnak szüksége van arra, hogy összeszedje erőit és várjon.

Kétség sem férhet ahoz, hogy a jelen korszakban szemlélői vagyunk egy olyan fordulatnak Ázsia történetében, amelynek a következményei kiszámithatatlanok. Kelet és Nyugat: az egyetemes történelem örök motivuma! A Kelet olyan hirtelenül közeledett hozzánk, hogy az érintését szinte fenyegetésnek érezzük. A Mandzsuriában eldördült ágyu meglepő egyidejüséggel visszhangzott Európában. Rendkivül közelinek tünt föl. Közben pedig valaki fölujitotta a „sárga veszedelem"-röl szóló tételt. Ez a tétel manapság kevésbé paradox hangzásu, mint mikor elöször hangoztatták évtizedekkel ezelött.

Manapság nincs többé politikai-katonai jellegü sárga veszedelem; ami veszedelem van, az a japán ipari versengés a világ minden piacán. Európát is beleértve. A „sárga veszedelem" mindig fantazmagória marad, *ha* a fehér nyugat nagyhatalmai megvalósitják a politikai együttmüködést, *ha* megkisérelnek valami „közvetitést" — de nem a szó közönséges értelmében — a civilizációnak két tipusa között.

Erre gondoltam abban a beszédemben, amelyet nemrég mondottam a Rómában kongresszusra gyült ázsiai diákok előtt. A rendszeres találkozásra gondoltam, a kelet és nyugat tervszerü együttmüködésére, legföképpen pedig a mélyenjáró kölcsönös megértésre az egyetemi csoportok között, amelyek eszközei lehetnek annak, hogy a népek is jobban megértsék egymást.

Róma, mint már a multban is, megint megoldhatja ezt a kényes és rendkivül fontos problémát, a modern közlekedés ama csodálatos gyorsaságának segitségével, amely majdnem „zsebben hordozhatóvá" tette az egész földgömböt.

Kőrösfői Kriesch Aladár
festőművész

A „Céhbeliek" jubiláris kiállitása

Husz éve mult, hogy néhai *Kőrösfői Kriesch* Aladár megalapitotta a *„Céhbeliek"* művészi egyesületét és most *Csánky* Dénes, az uj elnök, a jubiláris kiállitás kapcsán hitet tesz a cim eredeti szimbolikus értelme mellett. *Céhbelinek* lenni annyit jelent: ha külön-külön stilus utjain is, de a régi céhmesterek egységével és egyformán hivő lélekkel járni a haladás, a művészi ujjászületés utjait. A *Nemzeti Szalonban* szombaton megnyilt kiállitás bizonysága szerint az egyesület hü maradt programjához, a haladás utjait járja, de ugy akar összekötő hid lenni a különböző irányok szélsőségei között, hogy nagyobb hangsuly essék a konzervativizmussal való rokonságára, mint a progresszióval való barátkozásra. Ez a művészetszemlélet nem ideológiákon épül, nem érzi kiéltnek magát és nem is fordul szembe a tegnapi stilusokkal, csak éppen megértő az uj célkitüzésekkel és türelmes az uj formanyelvvel szemben.

Ha eltekintünk a gyengéket ügyesen leplező és az értékeket szerencsésen hangsulyozó kitünő rendezéstől, akkor is marad a kiállitás keresztmetszetében annyi abszolut érték, amennyi rangot jelent. És abból, hogy a kiállitó öregje-fiatalja a maga stilusában egyképpen értéket jelent, kialakul valami, az egész kiállitást harmonikusan átfogó tiszta levegő, sőt aulikus hangulat.

Nemzeti Ujság
1934 I 14.

40

alelnök üdvözölte a minisztert. Rámutatott arra, hogy a miniszter mint kulturpolitikus és mint tudós ugyanazokat az ideálokat követi, mint a társulat. A művészet szeretete vezeti őt is és a művészet szeretete elismerése annak, hogy a művészet adja az emberi élet legszebb kincseit, amelyeket nem lehet elrabolni megcsonkitott nemzettől sem. A népek kulturális versenyében a művészet a leghatalmasabb fegyverünk. A művészet azonban ápolásra szorul. A mai művészek ugyanolyan idealizmussal, erővel és tehetséggel dolgoznak, mint azok, akik már művészi kulturánk büszkeségei lettek, s negyvenöt év mulva a maiak is aranylapon fognak szerepelni a magyar művészet történetében. Ma azonban még igen nehéz küzdelmet folytatnak és ezért arra kéri a minisztert, karolja fel továbbra is a magyar művészetet és a magyar művészek sorsát.

Hóman miniszter meleg szavakkal köszönte meg az üdvözlést.

— Az alelnök urnak igaza van abban — mondotta —, hogy rokonság mutatkozik a társulat ideális céljai és az én tudományos és kulturpolitikai ideáljaim, céljaim között. Mindnyájunknak törekvése és célja az, hogy a magyar nemzet történetileg kialakult munkáját előre vigyük, fejlesszük és növeljük. Ugy érzem, hogy az elismerő szavak megértését jelen-

Sztárja nincsen a kiállitásnak, de ha van, akkor kétségtelenül maga a néhai alapitó, *Kőrösfői Kriesch* Aladár az. Finoman rajzos, ezüstösen párás, franciásan könnyed és magyarosan közvetlen képei előtt megilletődve tiszteleg a kritika, amikor megállapitja, hogy ezek a 20—30 éves képek már akkor is érettek voltak, amikor forradalmiaknak tartották őket és ma is fiatalok, amikor már öregek.

A régi gárdából *Balló* Ede két erős arcmását, *Rudnay* Gyulának nemesveretü, 126. számu képét, *Glatz* Oszkár izes bujáki dolgait, *Nagy* Sándor fantáziagazdag, biblikus tárgyu freskóterveit, *Nadler* Róbert, *Szlányi* Lajos, *Telcs* Ede, *Orbán* Dezső, *Edvi Illés* Aladár, *Kunffy* Lajos, *Kunwald* Cézár, *Zádor* István, *Simay* Imre, *Kövesdy* Géza, *Baransky* E. László, *Gábor* Móric és *Wellmann* Róbert képeit kell megemliteni. A kiállitás legjobb darabjai közé tartozik *Vass* Elemér 149. és 150. számu két kis kompoziciója.

Az akvarellisták között *Raáb* Ervin nagykulturáju, artisztikus sorozata, a grafikusok között pedig *Komjáthy* Gyula néhány erőteljes lapja tarthat számot a különös méltatásra.

A modernséget és a fiatalságot szépen és sullyal képviselik a kivételes tehetségü *Medveczky* Jenő, *Istókovics* Kálmán, *Hubay* Andor, *Molnár* C. Pál, *Kontuly* Béla, *Körmendi Frimm* Ervin, *Boldizsár* István, *Pólya* Iván és *Basilidesz* Sándor.

A szobrászanyag meglepően jó. *Horvai* János, *Szentgyörgyi* István, *Varga* Oszkár, *Petri* Lajos, *Lux* Elek, *Damkó* József, *Erdei* Dezső és *Horváth* Géza mellett különösen *Farkas* Zoltán tömören összefogott és tökéletes plasztikai hatásu női portréja és finom rajzu plakettje tünik fel. Nagyon szép érméket és plaketteket állitott ki *Berán* Lajos is. A kiállitás nagyszerü rendezéséért az egyesület elnökét, *Csánky* Dénest illeti elismerés.

(m. v.)

•

A kiállitást szombaton este nyitotta meg *Petri* Pál államtitkár. Ott volt *Kánya* Kálmán külügyminiszter, ifj. báró *Wlassics* Gyula és *Kertész* K. Róbert államtitkárok, *Tihamér* Lajos és *Jalsoviczky* Károly miniszteri tanácsosok, a főváros részéről *Huszár* Aladár főpolgármester és *Liber* Endre alpolgármester, továbbá *Ugron* Gábor, *Gerevich* Tibor, *Végh* Gyula, *Hubay* Jenő, *Szablya-Frischauf* Ferenc és mások.

Csánki Dénes, a Céhbeliek társaságának elnöke üdvözölte a kiállitás nagytermében *Petri* Pál államtitkárt.

Körösfői Kriesch Aladár festőművész

Magyarság
1934 I. 14.

Céhbeliek a Nemzeti Szalonban

Szegény *Körösfői Kriesch* Aladár már nem él, azokat a távoli csodálatos utakat járja, melyekről annyit álmodott magában. De a gondolata még él, a *Céhbeli* művészek csoportja, ha nem is gyakran, de időnként mégis kiállitást rendez, mintegy emlékeztetve arra a mementora, melyet *Körösfői Kriesch* számukra meghagyott. A magyar pikturának ez az álmodozó, nagytehetségü müvésze azzal a gondolattal hivta össze a *Céhbeli* művészek csoportját, hogy a középkori ember hitével, a céhrendszerek szimbolumával álljanak össze minél többen, — természetesen azok, akik értéket jelentenek, — és ezzel az összefogással hóditsanak a magyar pikturában, szobrászatban, mint ahogy a többi céhek hóditottak annakidején Magyarországon és egész Európában. A gondolat végtelenül szép volt, önzetlen és becsületet érdemlő gondolat, mely nem vont semmi formai határt, csak azt kivánta, hogy mindenki igaz hittel dolgozzon s majd az idő (ez a keménykaru hatalom) el fogja dönteni, kinek volt igaza és kinek nem. Tehát nem az eszközök voltak a fontosak és nem a kifejezési mód, csak a tehetség. Szegény *Körösfői Kriesch* Aladár most már nem él, de ha az ember ezekkel a gondolatokkal bolyong a *Nemzeti Szalonban*, akkor csak azt érzi, mi lett volna, milyen eredményeket és célokat ért volna el a *Céhbeliek* társasága, ha a nagy magyar álmodozó müvész kezében megmarad az irányitás!

Mert nem arról van itten szó, mintha talán hibák lennének a kiállitásban. Dehogy, sőt ellenkezőleg, nagyon is tehetségesek, nagyon is értékesek azok, akik kiállitanak, — de mégis valahogy az az érzésünk, hogy ezeknek az értékeknek a csoportjával több mindent lehetne elérni: fiatal müvészek szervezését, nagyobb galériás rendezéseket, stb. Mert husz esztendő van az alakulás mögött, tehát bizonyos fokig jubileum s mégis csak ez a nyolcadik kiállitás. Tehát valami nem megy rendjén, de reméljük, hogy ezután már többször találkozunk a *Céhbeliekkel*. Azt a gondolatot, melyet *Körösfői Kriesch* hagyott hátra, nem szabad parlagon hevertetni és nem szabad mellőzni... A kiállitás, kevés szelektálástól eltekintve, méltó az elgondoláshoz. A neves fiatalok közül itt van *Basilides* Sándor, ez a halkszavu, csupaérzés, poétikus lélek, — *Istokovics* Kálmán, aki ezuttal még jobban leegyszerüsitette mondanivalóit, mint az elmult esztendőkben. De ez az egyszerüsités nem szolgál előnyére, jó lenne egy kicsit megfogni az ecsetét és a laposságra való törekvését megszüntetni nála. Mert, akik emlékeznek, amikor feltünt, micsoda hallatlan erővel vitte szinzuhatagjait vászonra és kerekitette, kialakitotta kompozicióiban az emberi formákat, azok bizonyára nem szivesen veszik *Istokovicsnál* ezt a lazulást, mások által bebeszélt drapériákra bontott rendszert. *Medveczky* Jenő ezuttal is az érdekességekre törekedik, *Molnár* C. Pálról pedig a napokban elmondtuk, az *Ernst*-muzeumban rendezett kiállitása alkalmával, hogy hol jár és hová jutott. A *Céhbeliek* régi gárdájából külön meg kellene emlékezni *Edvi-Illés* Aladárról, aki vizfestményeivel minden tekintetben megfogja a szemlélőt. Ezek az aquarellek ujabb lépéseket jelentenek n la, tömörebb formát és valami nagy, komprimáltan meleg tájszeretetet. *Glatz* Oszkár bujáki falurészlete és a *Templomban* cimü kompoziciója a müvész legszebb munkái közé tartozik. Ezeken a képeken lehet látni, mit jelent *Glatz* a hazai pikturában és majdan az utódok számára, akik talán az ő hagyománya révén fogják őrizni a magyar tájak népének szingazdag, formában klasszikus öltözékét. Mellettük külön ki kell emelni *Balló* Ede portréit, *Hubay* Andor olajfestményeit, *Kunwald* Caesar több munkáját, *Rudnay* Gyula müveit, *Szlányi* Lajosnak egy nagyon érdekes temperáját, *Boldizsár* István és *Baránszky* E. László olajfestményeit. A szobrászok közül *Dankó* József, *Lux* Elek, *Telcs* Ede és *Horvay* János müveit kell megemliteni. És mintegy elismerésképpen a *Céhbeliek* ki-

állitották *Körösfői Kriesch* Aladár több temperáját, közöttük egy kosztümös férfi olajfestményét. És itt van *Körösfőt* Kriesch barátja is, *Nagy* Sándor, aki talán még mindig legjellemzőbb egyénisége annak a törekvésnek és irányzatnak, melyet a háboru vágott ketté és többre lett volna hivatva művészeti életükben, mint amennyit elértek vele. *Nagy* Sándor freskótervei az igazi, áhitatos lélekkel dolgozó művész vallomásai. Nincsen rajtuk egyetlen vonás, mely ne azt hirdetné, hogy: minden a művészetért van.

A kiállitás egyébként szombaton délután nyilt meg ünnepélyes keretek között és vasárnaptól kezdve mindenki számára megtekinthető.

Dékány András

Nemzeti Szinház összes művészi erőinek. Ifjuságom legédesebb álmát valósitják meg ma Önök, amidőn a magyar faj Geniuszának legszebb drámai költeményét, melyhez hasonló ajándékot e században nem nyert a Gondviseléstől a világnak egy nemzete sem, bemutatják a hazának!" stb. stb.

Paulay Ede azon melegiben köröztette a szereplők közt a három lapra terjedő sürgönyt, hogy mint kitünő hadvezér, szinész-katonai lelkesedését ezzel is fokozza.

Ezt az ötven év előtti előadást ünnepli most a szinház *a szinpadon* és *a kiállitási teremben*. Ott „Az ember tragédiája"-nak előadásával, itt a nagy mü szinpadi emléktárgyainak kiállitásával. A próba-napló, a rendezőpéldány, a lelkeshangu máramarosszigeti sürgöny, az üdvözlő levelek némán is

Tudatosan ássa alá egészségét és munkakedvét,

ha nem követi kitünő orvosi müvek értékes tanácsait!

A cukorbeteg kosztja. Irta: Dr. Horvay Lajos főorvos (Receptekkel) P 2.60

A prostatamegnagyobbodás lényege, jelei és gyógyitása. Irta: Dr. Goldner Viktor szakorvos . . . . . P 3.40

Mit tegyek és mit ne tegyek, ha szép akarok lenni? A férfi és a nő kozmetikája. Irta: Dr. Mezey Károly szakorvos . . . . . P 2.60

Anyagcserebetegségek. (Köszvény, elhizás, soványság, cukorbetegség stb.) Irta: Dr. Horvay Lajos főorvos . . . . . P 2.50

Hipnózis gyógymód a szervi- és kedélybetegeknél. Irta: Dr. Völgyesi Ferenc főorvos . . . . . P 4.—

A fenti müvek megrendelhetők a Magyarság könyvosztályában, IV., Eskü-ut 6, félemelet. Telefon: *838—66.

Körösfi Kriesch Aladár
festőművész

Est

1934 I. 14.

+ 12
5

A Céhbeliek jubileumi kiállítása

Húszéves a »*Céhbeliek*« művésztársasága, ugyanolyan idős, mint a világháború. Ezerkilencszáztizennégyben alakult s az utolsó békeesztendő hiánytalanul átmentett finom művészi hangulatát érezzük az ünnepi kiállításon, amelyet huszadik születésnapján rendez a Nemzeti Szalonban. Ez az egyesület húsz esztendős életében nem zárkózott el a közben lezajlott művészi forradalmak elől, megfontoltan lépést tartott a korszerű fejlődéssel s így a ma este megnyíló kiállításon együtt látjuk ízléssel válogatott munkáit két generáció tehetséges művészeinek. Nemes hagyományokat képviselő öregek mellett bátor fiatalok, a főfalon az első elnök, *Körösfői Kriesch* Aladár néhány meghatóan szép képe. Körülötte: *Nagy* Sándor, *Nádler* Róbert, *Rudnay*, *Glatz*, *Zádor*, *Vass* Elemér, *Boldizsár* István, *Hubay* Andor, *Pólya* István, *Molnár* C. Pál, *Medveczky* Jenő, *Kontuly* Béla és a szobrászok: *Horvai*, *Sidló*, *Lux*, *Szentgyörgyi*, *Farkas* Zoltán. Csupa becsületes, jó művész, szimpatikus, szép kiállítás, pihentető hangulat. *(m.)*

17

Körösfői Krisch Aladár

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1965 AUG 4.
MAGYAR NEMZET

Körösfői Krisch Aladár sírjáról

Szeretném felhívni az illetékesek figyelmét arra, hogy jelenleg folyamatban van a Farkasréti temető egyik parcellájának kiürítése. Ezt a tényt a temető igazgatósága hirdetményben közli. A kiürítendő sírok között szerepel neves festőművészünk Körösfői Krisch Aladár sírja is. Amennyiben a család az újabb sírhelyet nem fizeti meg, úgy művészünket is közös sírba temetik majd. Erre hívom fel most az illetékesek figyelmét, hiszen Körösfői Krisch Aladár megérdemli, hogy a nemzet saját halottjának tekintse.

Torday László,
Budapest, XI., Sáfrány u. 5.

a Vörös Október úti lakótelepen ugyancsak 12 tantermes iskolát kapnak a diákok. Több kerületben bővítéssel növelik az osztálytermek számát.

— **A szkopjei katasztrofális földrengés** emlékére megtartott »szolidaritási találkozó« kulturális és sportrendezvény hétfőn népi tánc és dalesttel fejeződött be. A népi tánc és dalesten bolgár, görög, lengyel, török, magyar, skót, csehszlovák és jugoszláv együttesek szerepeltek. A nyolc napig tartó találkozón több mint 30 rendezvényre került sor, a hazaiakon

A saint-louisi világkiállításból

Részlet a magyar kiállításból. Az előtérben a király mellszobra, Zala György műve.
Fölötte Kriesch Aladár festménye: Templombajárás Kalotaszegen

A mellékszobából ekkor gyereksirás hallatszott.

— Hozza be dada! – szólott elmosolyodva az asszony.

Egy ölbeli csecsemőt hoztak be. A lámpás láttára elhagyta a sirást. A lángra bámult, akármerre fordultak vele.

Minden kéz a gyermek felé nyúlt.

— Milyen szép! Milyen gyönyörü!

— Angyal! — kiáltotta a tanárné.

A szép asszony minden gyermek láttára elérzékenyült. Neki nem volt.

— Az anyjához hasonlít, — mondotta a tanár.

— Az öregapjához inkább, — szólt a doktor mosolyogva.

Az anyja ceccegett a gyereknek, és az öreg úr felé fordította:

— Ki az? Nagyapó!

Nagyapó kipirosodott arccal mosolygott az unokájára.

— Laci! fiam! Gyere nagyapóhoz!

A gyerek azonban nagyszemet meresztett a tüskésbajszu fehér emberre, és sírva fakadt. El kellett bujtatni az anyja kebelébe.

Az inas ekkor a tortához adott tányérokat, s a doktor füléhez hajolva szólott halkan:

— Egy asszony van itt, egy beteg.

— Úri asszony? — kérdezte hasonló halkan az orvos.

— Nem. Délután is itt volt. Szegény asszony.

— Miért nem küldted el?

— Nem megy.

Ez a halk beszélgetés, s főképpen az orvos feje rázása elvonta a gyermektől a figyelmet.

Az asszony kérdőn nézett az urára.

— Valami beteg, — felelte az unalommal.

— Hát erigy ki fiam, — dörmögte jólelküen az öreg. Hiszen várhatunk.

— Nem segíthetek rajta. Mondd, hogy menjen el. Jöjjön holnap.

S hogy az inas kiment, boszusan folytatta:

— Elég őszinte voltam megmondani neki, hogy halál az orvossága. Persze nem kellett volna. De hogy apánkat vártuk, izgatott voltam: attól tartottam, hogy nem érek ki idején az állomásra. Azért aztán csak hamarosan végeztem vele.

Mindenki hallgatott. A halál említése hideg árnyékként érintette a társaságot.

Az orvos a tortából metszve folytatta:

— Gyomorrákja van. Hát mi fenét csináljak vele.

— Ugyan Imre! — szólt Bárányné a fene szóért. Nem szerette az ilyen parlagi szavakat.

Tardyné is csodálkozva nézett az urára. Sohse hallotta tőle a fenét emlegetni.

Ily Idők 1904-5. XI 2.4

— Könnyü pedig azon segíteni, — mondotta az öreg.

Az orvos vállat vont:

— Ugyan apám! Gyógyíthatatlan betegség.

— Nem'a, — erősködött az öreg. — Látod, a paraszt nem kap gyomorrákot soha.

— Ebben igaza van a bácsinak! — udvariaskodott a koma.

Az öreg tüzesen folytatta:

— Hát mér nem esik a parasztba gyomorrák? Azér mer sült tökkel él!

A Jenő gyerekből kitruccant a nevetés, de szerencséjére mindnyájan nevettek. Most már az asszony is mondotta:

— Ugyan apa!

— De halljátok, — szólt az öreg az asztalra ütve, — nem bolondság ez!

— Pah, pah, miről van szó? — kérdezte az agg Mayer.

A csecsemő tátott szájjal bámult a pirosképü vidéki arcra, s feléje kapdosott.

— Nézze, nézze, apa, hogy szereti! — szólt a gyönyörködés éneklő hangján a doktorné.

Erre az öreg is elfelejtette a sült tököt, és az unokájához fordult:

— Szeretsz? Szereted nagyapót? Veszek neked lovat!

A gyerek nevetett, persze csak úgy mint a csecsemő szokott: az élet nevetett belőle.

Az inas visszatért, és a doktorhoz hajolt:

— Az asszony nem megy el.

A orvos boszusan rándult meg:

— Hát mit akar?

— Itt áll a folyosón az ajtó előtt.

Az orvos a fejét csóválta:

— Még ennem se lehet nyugodtan!

— Hát tégy vele valamit, — mondta az asszony kérlelő hangon.

— Dehát mit tegyek vele? Meg fog halni, hát meg fog halni. Hiszen elvégre mindenkinek ez a vége!

— No, — azt mondja az öregúr fölkelve, — hát most már enyém az a beteg. Te lemondtál róla, hát az enyém.

— Azzal kiindult.

Mindnyájan furcsálták az öreg fölbuzdulását, még az inas is mosolygott, mikor az ajtót kitárta előtte.

Az öreg leverte a morzsákat az atillájáról, és végiglegyintett a szalvétával a csizmáján is. Kikopogott az előszobán át a folyosóra. Minden szava behallatszott ahogy az asszonnyal beszélt:

— Maga az lelkem?

— Én vagyok, — felelt egy szomoru női hang.

— Az a gyomorrákos?

— Én vagyok. A doktor urat várom.

— A doktor úr nem gyógyít ilyen nehéz bajokat lelkem. De ne búsuljon, meggyógyulhat. Csak egyék sült tököt. Mert erre a bajra más orvosság nincsen. Értette.

— Értettem. De hol vegyek sült tököt?

— Hol? Hát a piacon. Csak árulnak tán?

— Megnézem.

— Vagy kér akárkitől. Hiszen tök csak van mindenütt. Nem ritkaság.

— Megkeresem.

— Aztán persze ha mást is tud enni, hát mást is egyék. Eleinte nem igen lehet mást, legfeljebb híg ételt, de később lecsuszik más is. Van-e gyermeke?

Folytatjuk

Készítette Róth Miksa

Magyar mozaik-munka a saint-louisi kiállításon

Dal az imádságról

Nem az az imádság
Amit annak hívnak,
Amit az iskolás könyvek
Lapjain tanítnak.

Nem az az imádság
Amit így neveznek,
Mikor sok-sok ájtatos szót
Olvasóra szednek.

Óh más az imádság,
Lélek az és élet . . .
Nem kedveli Isten a sok
Hasztalan beszédet!

— Ha igazsággal jársz
Teljes életedbe',
S becsületes munkássággal
Töltöd a helyed be,

Ha az elhagyotthoz
Hajlasz a szíveddel,
S könnyes képét fölszárítod
Édes szeretettel,

Ha minden emberben
Csak az embert nézed,
S bármilyen koldus megérzi
A testvériséged,

Ha nem gyülölködtél
Csak megbocsátottál:
— Föl van írva az Istennél
Hogy jól imádkoztál!

Szabolcska Mihály

GRÓF CHOTEK REZSŐ.

1822—1903.

Az Ausztriában előkelő szerepet játszó Chotek grófi családnak egy Magyarországba szakadt s itt teljesen magyarrá vált sarja, gróf *Chotek* Rezső meghalt Futtakon, deczember 3-ikán. Az elhúnyt a Chotek grófi család legidősebb tagja volt s nagybátyja Ferencz Ferdinánd trónörökös nejének, Hohenberg Zsófia herczegnőnek, a mennyiben az ő apja édes öcscse volt a herczegnő nagyapjának. Magyarországra úgy került a család, hogy gróf Chotek Rezső apja, Hermann gróf nőül vette korompai Brunszwick Henriette grófnőt 1813-ban. E házassággal birtokosa lett a terjedelmes korompai uradalomnak s az indigenátus megszerzésével örökös jogon tagja lett a magyar főrendiháznak.

Gróf *Chotek* Rezső 1822-ben született. Mivel atyja korán elhalt, anyai nagyatyjánál, Brunszwick grófnál nevelkedett Budán. Tanulmányait is magyar iskolákban, Budán és Nagyszombatban, a jogot pedig Pesten végezte. Ezután Bács-Bodrogmegye megbizásából beutazta báró Orczy Béla társaságában Hollandiát, hogy az ottani csatornák építését s a téglából épült országutakat tanúlmányozza, a magyar alföldi viszonyokra való tekintettel. E tanulmányút tapasztalatai alapján a Bácskában is tettek hasonló kisérleteket. Két évig vármegyei aljegyző volt, 1848-ban gróf Chotek gróf Andrássy Gyulával együtt korjegyző volt a főrendiház Pesten tartott első ülésén. A főrendiház üléseinek legbuzgóbb látogatói közé tartozott haláláig, bár jelentősebb politikai szerepre nem vágyakozott.

Lelkes, szorgalmas mezőgazda volt. A szabadságharcz idején a fölkelő szerbek által elpusztított futtaki uradalmát nagy szorgalommal felvirágoztatta, úgy, hogy ez most a Délvidék legszebb gazdaságai közé tartozik. Meghonosította s nagy eredménynyel űzte a kender- és komlótermelést is s ezzel jó példát adott birtokos társainak. Horvátországban, Czerevicsben is volt birtoka, a hol Rudolf trónörökös több izben volt vendége vadászatokon. E birtoka révén az elhúnyt gróf virilis jogon tagja volt a horvát tartománygyűlésnek is, de ennek tanácskozásaiban nem igen vett részt.

Az elhúnyt főurat Alsó-Kompán deczember 8-ikán temették el.

SÁRKÁNY JÓZSEF.

1827—1903.

A magyar birói kar egyik kitünősége, *Sárkány* József, a budapesti királyi tábla nyugalmazott alelnöke meghalt deczember 6-án. Nagy képzettségü jogász volt s kiváló munkaerő, a ki díszes állásait közelismerés mellett töltötte be.

Illenczfalvi *Sárkány* József 1827-ben született. Mint aszódi gimnaziumi diák iskolatársa és lakótársa is volt Petőfinek. A jogot elvégezve, tizenkilencz éves korában letette az ügyvédi vizsgálatot s Pest vármegye szolgálatába lépett. 1848-ban Pest vármegye ablegátusai között jelen volt az országgyűlésen, majd pénzügyminiszteri fogalmazó lett Kossuth miniszterré kinevezése után. A szabadságharczban előbb mint hadbiró, később pedig mint honvédőrnagy vett részt. Az abszolutizmus első idejében külföldre menekült s itt is gyarapította jogi ismereteit. Hazatérve mint ügyvéd működött 1869-ig, a mikor kinevezték a királyi tábla birájának. E minőségében mint a sajtóbiróság elnöke működött s igazságos, de emberszerető eljárásával, valamint éles itélő képességével annyira magára vonta a figyelmet, hogy 1871-ben a budapesti kir. törvényszék elnökévé, 1875-ben kir. táblai tanácselnökké, 1887-ben pedig táblai alelnökké neveztetett ki. Előszeretettel foglalkozott kivált a bűnvádi ügyekkel, hivatalos és jogtudományi foglalatosságain kívül pedig buzgón munkálkodott az evangelikus egyház érdekeiben is. 1901-ben vonúlt nyugalomba s ekkor a király a vaskorona-rend második osztályával tüntette ki. Nyugalmaztatása óta főleg az egyházi és a fővárosi ügyeknek szentelte tevékenységét.

1870. évi aquarel.-festmény után.

GRÓF CHOTEK REZSŐ.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Vasárnapi Ujság» karácsonyi albuma. A «Vasárnapi Ujság», mint a múlt évben, az idén is díszes kiállítású albumot ad ki «Karácsony» czímmel. Az album nagy számú szépirodalmi közleményt fog tartalmazni legjelesebb iróinktól és költőinktől s gazdagon lesz illusztrálva részint az egyes közleményekhez készült képekkel, részint művészi kivitelü *szines képmellékletekkel*. «Karácsony» czimü ez évi díszalbumunkat *díjtalanúl* fogják megkapni mindazon előfizetőink, a kik a jövő 1904-iki évre is előfizetnek, valamint 1904-re újonnan belépő előfizetőink is.

A «Magyar Remekírók» czimü nagyszabású vállalat ismét öt szép kötet kiadásával közeledett befejezése felé. Ez öt kötet egyikében a *kurucz költészetet* állította össze nagy gonddal *Erdélyi* Pál; a Thököly és Rákóczi-kor költői emlékeinek legjavát, a melyek régi költészetünk legbecsesebb, a mai olvasó szívét leginkább megindító maradványai közé tartoznak s a mostani országos Rákóczi-ünneplések révén különös alkalomszerűséggel is birnak. Bevezetésül a kötet sajtó alá rendezője tartalmas jellemzését irta meg a kurucz költészetnek. *Kisfaludy* Sándor műveinek első kötete jelent meg a vállalatban híres két lyrai művével, a Himfy szerelmeivel: a «Kesergő szerelem» és a «Boldog szerelem» czimü cziklusokkal, melyek egy század előtt oly kedves olvasmányai voltak a magyar közönségnek s szinüket, zamatjukat azóta sem vesztették el. A kötetet *Heinrich* Gusztáv rendezte sajtó alá s ő írt hozzá kitünő életrajzi bevezetést. Szintén első kötetét kapjuk gróf *Széchenyi* István műveinek: három történeti nevezetességü röpiratát: a «Hitel»-t, a «Világ»-ot és «Stádium»-ot s ezenkívül a nagy hazafi külföldi úti rajzaiból szemelvényeket. E kötet becsét nagyban fokozza az, hogy Széchenyi művei ma már könyvárusi úton alig kaphatók s így most újra a közönség kezébe kerülve, fölelevenithetik a legnagyobb magyarnak a nemzetre tett hatását, melynek sohasem volna szabad csökkennie. A kötethez *Berzeviczy* Albert vallás- és közoktatási miniszter írt nagyon becses bevezetést, magas színvonalú essay-t Széchenyi életéről és működéséről. E tanulmány Széchenyi-irodalmunk legjelesebb termékei közé tartozik. *Vörösmarty* költeményeinek negyedik kötetében, melyet *Gyulai* Pál rendezett sajtó alá, a drámai költemények közlése folytatódik, a költő öt drámájával. *Tompa* Mihály költeményeinek második kötetét adja e sorozat *Lévay* József gondozásával; e kötet a dalok, ódák, románczok és balladák gyűjteményét tartalmazza. R. *Hirsch* Nelly a vállalat e negyedik sorozatába két sikerült arczképet rajzolt: Széchenyiét és Kisfaludy Sándorét. A «Magyar Remekirók» vállalata most már szép elterjedést nyert s nagy hatással teljesíti hivatását: a magyar irodalomnak a nagyközönség széles köreiben való elterjesztését. Az egész gyűjtemény 55 kötetre fog terjedni. Ára 220 korona, mely összeg azonban csekély havi részletekben is törleszthető. A «Magyar Remekirók» eme kiadására úgy a kiadó *Franklin-Társulat*, mint minden hazai könyvkereskedés elfogad megrendelést.

Két versfüzet. Két kicsike formájú versfüzet kerül elénk a nagy halmazból, de mind a kettőben több van, mint némely terjedelmes kötetben. Az egyik Mármarosszigeten jelent meg, «*Ifjú Álmok*» a czime, irta *Szegedy* Miklós. Nyilvánvalóan nagyon fiatal ember versei ezek, sok bennük a kezdetlegesség, a tapogatózás, alig van köztük, a mely jónak mondható és ha elolvastuk, mégis úgy érezzük, nem vesztegettük az időt hiába. Bizonyos frisseség ömlik el e dalokon, egy fiatal, naiv lélek álmodozásain, egészséges hangjuk kellemesen üti meg a fület, a képzelet élénksége csínos szinekben játszik bennük. Ha majd tekintete mélyebbé válik s jobban belelát a saját szivébe, az életbe, a természetbe, ha az a sok rhythmus, a mi most benne él s dalra készti, igazi művészetté tud nemesedni: talán nemcsak a dalolgató ifjút fogjuk benne látni, hanem a költőt is.

Egészen ellentétes hangot szólaltat meg *Ady* Endre «*Még egyszer*» czímü füzetében. Az ő világa nem csöndes, szelíd mosolygó ábrándvilág, lelke

Márk Lajos: R. F.-né úrnő arczképe.

mintha örökös lidércznyomás alatt állana. Fájdalma metsző kín, tehetetlen vergődés, mely visszás képzetekkel tölti el agyát, megbénítja akaraterejét, sivár öngúnyba fojtja lelkesedését, az ideálok helyett torzképeket fest képzelete elé. Az önmagával küzködő, kínosan forrongó ifjú ideges belső küzdelme ez, melyet a saját egyéni világnézlet kialakulásáért folytat. Az a jelentékeny intelligenczia, melyről a versek sok helye tanuskodik, tehetségének számos fellobbanása, azt a reményt keltik, hogy a szerző győztesen fog kikerűlni a belső harczból s el fog érkezni számára is a harmonikus művészi alkotás ideje. Mutatványúl a Nagyváradon megjelent füzetből a következő verset közöljük:

A halottak.

A kik lakoznak csendben valahol,
Szomorú fűz a kikre ráhajol.
A kiknek sírján halvány mécs lobog,
A gyötrődést azok már rég feledték:
Mi sirva élünk, ők meg boldogok ...

Nádas, fehér ház szűk kis ablakán
Néznétek csak az én édes anyám! ...
Pedig előtte mécses sem lobog ...
Oh, de a kik csak halottat siratnak,
Mellette mégis százszor boldogok ...

A «Budapesti Szemle» most megjelent deczemberi számának sok tartalmas közleménye között első helyen *Kropf* Lajos czikke áll: «*Haynau kalandja Londonban*». E czikkből lapunk más helyén nagyobb részletet közlünk. A második czikkben *Wolfner* Pál értekezik a *német* szocziálizmus revíziójáról, azokról az újabb és sok figyelmet keltett mozgalmakról, melyek a német szocziáldemokrata pártban újabban fölmerültek. *Móricz* Károly befejezi *a jogi szakoktatás és vizsgálati rend reformjáról* szóló terjedelmes tanulmányát. Ez után a «*Domokos*» czímű franczia regény hetedik és utolsó közleménye s azután *Hatvany* Lajos «*Anyégin olvasásakor*» czímű költeménye következik. (A tehetséges fiatal iró, kitől lapunk is közölt költeményeket, a főrendiházi taggá most kinevezett Hatvany-Deutsch Sándor fia.) A füzetet «Értesítő» rovat zárja be könyvismertetésekkel, többi közt Petőfi összes költeményeinek Steinbach József által készített s Boroszlóban megjelent német fordítása is részletes méltatásban részesül. A «*Budapesti Szemle*» *Gyulai* Pál szerkesztésében s a Franklin-Társulat kiadásában minden hónap elsején jelen meg 10 ívnyi terjedelemben. Előfizetési ára félévre 12 korona, egy szám ára 2 korona.

Művészeti könyvtár. K. *Lippich* Elek szerkesztésében új műtörténeti vállalat indúlt meg, melynek czélja, hogy a művészet ismeretét s ezzel az iránta való érdeklődést terjeszsze a nagyközönségben. E végből műtörténeti monographiákat ad ki, részint egyes régi és modern, magyar és külföldi művészekről, részint a képzőművészetek történetének egyes fontosabb korszakairól, nagy gondot fordítva arra, hogy e monographiák világosan, érdekesen legyenek írva, hogy ne száraz adathalmazok legyenek, hanem élvezetes és tanúlságos olvasmányúl szolgáljanak. Eddigelé három kötet jelent meg: «*Budapest művészete a török hódoltság előtt*,» *Divald* Kornéltól, «*Donatello*» *Éber* Lászlótól és «*Michel Angelo Buonarotti*,» *Meller* Simontól. A kötetek kiállítása igen díszes, gazdagon vannak illusztrálva, az illető művész vagy korszak minden nevezetesebb alkotása megvan bennük. A tartalom is méltó a szép külsőhöz, beható tanulmány eredménye mind a három monographia, s fejlődésnek csak mostanában induló műtörténeti irodalmunk nyereségéül tekinthetők. Michel Angelo életrajzának az ára fűzve 8 korona, díszkötésben 10 korona, a másik kettőé 6, illetőleg 8 korona. A vállalatot a Lampel Róbert czég adja ki.

«Zichy Mihály élete, művészete és alkotásai.» Az Athenaeum kiadásában jelent meg a nagy magyar művészt ismertető új könyv, melyben Zichy életét Lándor Tivadar, művészetét Gerő Ödön ismerteti, egyes képeit pedig Londesz Elek magyarázza. A szép kiállítású, terjedelmes kötetben megvannak a művész legjellemzőbb alkotásai; ára díszkötésben 15 korona.

Uj, illusztrált Petőfi-kiadást adott ki az Athenaeum; tetszetős formában nyújtja nagy költőnk összes műveit négy kötetben, *Baditz* Ottó, *Benczúr* Gyula, *Bihari* Sándor, *Böhm* Pál, *Ebner* Lajos, *Eisenhut* Ferencz, *Hegedüs* László, *Karlovszky* Bertalan, *Révész* Imre, *Spányi* Béla, *Vágó* Pál, *Vaszary* János és *Wagner* Sándor eredeti rajzaival. A vászonkötésű, finom papírra nyomtatott négy kötet ára 12 korona.

«Erdőn-mezőn». *Bársony* István ily című könyvének díszkiadása második kiadásban kerül a nagyközönség elé, a mi bizonysága annak, hogy a közönség mennyire méltányolja tartalmának és kiállításának szépségeit. A jeles szerzőnek ez egyik legsikerűltebb műve, melyben a természet szépségei iránti fogékonysága, művészi előadása, festői képzelete teljes erejében érvényesűl. A díszmunka az «Athenaeum» kiadásában jelent meg, ára szép kötésben 24 korona.

«Pompéji pusztulásá»-t, *Bulwer* angol regényiró hires történelmi regényét, az ifjuság számára átdolgozta *Gaál* Mózes. Az ó-korból vett tárgyú regény drámai erővel, alapos kortörténeti ismeretekkel rajzolja azt az életet, mely Pompéjiban néhány nappal a rettentő pusztulás előtt folyt s a nagy katasztrófa szinekben gazdag leirásával fejeződik be. Az átdolgozásban is, az ifjuság élvezetes és e mellett tanulságos olvasmányt kap. A közel negyedfél száz lapra terjedő kötet a Franklin-Társulat kiadásában Goró Lajos rajzaival és számos művelődéstörténeti képpel diszítve jelent meg; ára fűzve 4 korona, vászonkötésben 6 korona.

«Hűséges mind a sírig» czím alatt irta meg *Gaál* Mózes történeti elbeszélés alakjában az ifjuság számára Mikes Kelemen életét. Az eseményeket magával Mikessel beszélteti el, a hazafias kegyelet fölkeltésére alkalmas hangon, az ismert történelmi eseményeket összefűzve a képzelet segélyével. A tíz íves kötetet Goró Lajos rajzaival a Franklin-Társulat adta ki; ára fűzve 2 K. 50 fillér, színnyomatú vászonkötésben 4 korona.

«Forgácsok»; elbeszélések, irta *Szende Dárday* Olga. Ez elbeszélés-kötet tizenegy többé-kevésbbé vázlatos történettel ismertet meg, melyek az életből vannak merítve s gyakran éreztetik a szerző irói tehetségét, humorát. A kötetet az Athenæum adta ki, ára 2 korona.

Hock János vallási könyvei. *Hock* Jánosnak «Vigasztalások könyve» című művét az Athenaeum új díszkiadásban bocsátotta közre *Honti* Nándornak a régi fametszetek modorában készült rajzaival. Ára vászonkötésben 8, bőrkötésben 15 korona. — Ugyancsak az Athenaeumnál jelent meg *Hock* Jánosnak egy új imakönyve a róm. katholikus ifjuság számára; ára a kötések szerint váltakozó, 2 koronától 15 koronáig.

Az Athenaeum ifjusági könyvei. Az Athenaeum az idén is több ifjusági könyvet bocsátott ki a karácsonyi könyvpiaczra. Ezek közt van *Benedek* Elek «*Katalin*» czimű ifjusági regényének illusztrált új kiadása. Hasonló irányú *Tutsek* Annának «*Az élet iskolája*» czimű regénye, mely szintén fiatal lányok számára készült. *Gaál* Mózes új ifjusági regényének czime: «A három kenyerespajtás.» Három jó barátnak kalandos életét rajzolja. A kötetet Mühlbeck Károly képei diszítik. *Cooper*, a hirneves amerikai iró «*Bőrharisnya történetek*» czimű kötetét dr. Kárpáti Károly fordította le; a könyvet szines képmellékletek kisérik.

Idegen szavak szótára. A magyarban használatos sok idegen szó között nem mindenki tud eligazodni, a ki nem ismeri azokat a nyelveket, melyekből hozzánk kerültek. Erre szolgálnak tájékozásúl az idegen szavak szótárai. Eddigelé ilyen magyar munka csak egy volt közkézen, *Babos* Kálmán ma is igen jól használható szótára; most jelent meg a fentebbi czím alatt egy másik, melyet *Radó* Antal készített. Mintegy húszezer szót és szólás fordítását és magyarázatát adja benne, kiterjeszkedve a szálló igékre, megjelölve az egyes idegen szók eredetét és kiejtési módját is. A szótár ára kötve 4 kor.

«A humorról szóló magyar elméleti irodalom» czimen tartalmas füzetet adott ki dr. *Szinnyei* Ferencz, mint különlenyomatot a «Philologiai közlöny» 1903 évfolyamából.

«Góbéságok» *Péterffy* Tamás íly című könyve, mely mulattató székely adomákat, tréfákat tartalmaz, most már második kiadásban jelent meg. Ára 1 korona 40 fillér.

Az Athenaeum «Nagy Képes Naptára» most már 45-ödször jelenik meg, hogy a közelgő új esztendőre közhasznú tájékoztatóul szolgáljon. A naptár bő szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalmát, mely e mellett majdnem 300 oldalra terjedő tiszti czímtárt is magában foglal, csinos illusztrációk érdekesbítik. Ára 2 korona.

Angol lap Budapesten. *Golonya* Jenő szerkesztésében angol lap indult meg Budapesten «*Hungary*» czimen. A hónaponkint kétszer megjelenő képes folyóirat egyik czélja, hogy hazánkat az angol és amerikai közönség előtt megismertesse. Első száma gazdag szöveg- és képtartalommal jelent meg. Előfizetési ára 3 hónapra 3 korona 50 fillér, egy évre 14 korona.

Király Szinház. A főváros legújabb szinházában, a Király Szinházban megnyitása óta folytonosan az «Arany-virág» czímű eredeti operettet játszották; csak deczember 10-ikén került a sor a második darabra, melyben a drámai személyzet mutatkozott

Kriesch Aladár: «Én vagyok az út, az igazság és az élet ...»

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

nális pontban ellentétes állást foglal s mindjárt most elmondhatjnk, hogy ez az állásfoglalása nekünk nemcsak rokonszenves, de jogosnak is látszik. Divatja járta nálunk, hogy minden régi művészeti termékünk szerzőségét olasz, német, francia művészeknek ajándékozták igaz magyar bőkezűséggel. E nyomon járva oda lyukadtak ki a kutatók, hogy Magyarországon szinte nem is élt magyar ember, aki művészkedéssel foglalkozott volna. Divald most ezt a balhitet igyekszik megkorrigálni.

Munkája meglehetősen nehéz, mert a török hódoltság előtti időkben termett budapesti műemlékek legnagyobb része elpusztult. Hangyaszorgalommal kellett tehát összekeresgélni a legcsekélyebb nyomokat, az oklevelek soraiba tévedt legszerényebb idevágó adatokat is. Amit a történetírók e mezőn már felkutattak, azt revideálni kellett ép a fönt elmondott szempontból. Így mindjárt ki kellett korrigálni azt a feltevést, hogy a margitszigeti apácakolostor építői az a két lombardiai kömívesmester volt, akikre a Szent-Margit-Legenda egyik passzusa vonatkozik. „Határszéli városainkon kívül a német művészet és szellem nálunk távolról sem volt oly jelentős hatással, mint ahogy régebben s nagyobbára német kutatók föltevései alapján hitték. Régibb románkori székesegyházaink javarésze olasz hatásról, majd franciáról tesz bizonyságot. A csúcsíves építészet elemeit közvetlenül Franciaországból, az onnan ide telepített szerzetesek hozzák hazánkba. A francia Villard de Honnecourt 1240 és 1250 közt nálunk való időzéséről van határozott tudomásunk; hogy azonban hozzáfogható német építész avagy jelentéktelenebb, de nagyobb számban nálunk tevékeny németországi mesterek jártak volna Magyarországon, arról csak föltevések szólnak, amelyeknek az újabban megállapított tények mindinkább ellentmondanak. A XIII. század folyamán nem sokat tanulhattunk a némettől, mivel ez a csúcsíves művészet terén akkor még maga is a franciától tanult. A XIV. század folyamán az előző század csúcsíves stylű tömeges építkezésein oly tekintélyes építésznemzedék nevelődött, hogy idegenre nem szorult rá Magyarország. S ha ez neki, úgy hazánk a maga mestereiből szintén juttatott a külföldnek." Hogy a XV. században Németország kulturális tekintetben Budára nem volt hatással, arról is meggyőz minket Divald.

Hosszasan és érdekesen fejtegeti azt a kérdést, vajjon a budai királyi vár Zsigmond király korabeli részét nem-e az a 200 francia mesterember építette, akiket Zsigmond Franciaországból Budára telepitett. Divald ezt az eddigi kutatókkal szemben tagadja és hol adatokkal, hol igen valószinű egybevetésekkel mutatja ki, hogy ezt az építkezést is a legnagyobb valószinűség szerint budai és pesti mesteremberek végezték. „A magyarországi mestereknek — úgymond — az Anjouk korában olasz hatás alatt emelt várak építése s az ezeknél való közreműködésük közben bő alkalmunk volt annyi iskolázottságra szert tenni, hogy a kezeik alól kikerült következő nemzedék a csúcsíves építészet szellemében konstruált és diszített budai várat a maga erejéből is fölépithette."

Terjedelmesen s szemléltetően ír arról a művészi életről, amely Mátyás király korában Budán és Pesten pezsgett. Igaz, hogy Mátyás sok olasz művészt hozatott székvárosába, de ismét elhamarkodott dolog volna ebből arra következtetni, hogy minden renaissance stylusú épitmény és ötvösmű idegen kéz munkája. A helyi magyar építők bizonyára sokat és sok újat tanultak az olaszoktól s hogy a tanulságokat aztán a maguk módjára fel is használták és fejlesztették, arról az északmagyarországi renaissance műemlékek tanuskodnak. Világhírű Mátyás-korabeli ötvösműveinket olaszoknak tulajdonitani szintén nincs helyén. Hisz akkor Magyarország volt az ötvösség igazi hazája. Kassán a XV. század folyamán nem kevesebb, mint száz ötvös működött. „Amennyiben a régi Budapest jóval jelentősebb város volt a XV. századbeli Kassánál, bizvást föltételezhetjük, hogy Buda a pénzverés terén is legfontosabb városa levén Magyarországnak, már Zsigmond korában is jóval népesebb és tekintélyesebb ötvös-céhkel dicsekedhetett, mint amaz. A céh magyarsága és népes volta teszi lehetetlené azt a föltevést, hogy Mátyás a budai ötvösöket, akik korában európai hirnek örvendtek, mellőzte volna".

E rövid ösmertetésből láthatja az olvasó, hogy Divald könyve több az adatgyűjteménynél s több az egyszerű műtörténeti monografiánál. Oly irány felé mutat, amelyben a magyar műtörténeti kutatás nagy eredménynyel fejlődhetik.

KORONGHI LIPPICH ELEK KÖLTEMÉNYEI. 1880—1902. Kriesch Aladár és Nagy Sándor rajzaival. Kiadja a „Pallas". 1903., 307 l. — Ez a verskötet bizonyára a legszebben diszitett könyve modern irodalmunknak. A szövegrészről, lapunk természeténél fogva, itt nem eshetik szó, annál nagyobb örömmel állapithatjuk meg, hogy a szöveget körülölelő rajzok, a széldiszek és záróvignetták a legfinomabb művészi érzék és eredeti tehetség szülöttei. A kiadót joggal elismerés illeti: csakugyan semmi fáradságot sem kimélt, hogy a reprodukciókat a sajtó az eredeti rajzok gazdag pompájában sokszorositsa. Láttunk olyan ivet is, amelyet hat különböző színnel nyomtak. Ily páratlan pompájú és meglepő gonddal kiállított könyvről levén szó, nem hallgathatjuk el egyetlen bár nem jelentékeny kifogásunkat sem s ez az irás stílusára vonatkozik: e ridegen metszett betűk kissé idegenszerűen érzik magukat a szabad, folyamatos, lendülő körzetrajzban. De nagyon jól tudjuk, mennyi baja van a nyomdának a modern betűvel; hány művész próbált már új, az eddigieknél szebb s mégis könnyen olvasható betűt tervelni, anélkül, hogy vállalkozása sikeresnek volna mondható. Amig tehát egy új betűvetőgenius megszületik, meg kell elégednünk a meglevő szedési mintakönyvekkel.

A kötet elején archaikus vonatkozású szöveghez rajzolta Kriesch Aladár az ő illusztrációit, diszeit. A rajzok stílusa, a célhoz képest, bizonyos rokonságot tart a régi görög vázafestéssel. Nagy, határozott, megszabott mozdulatokat végeznek az alakok, szinte ünnepélyes hangulatban. Az ornamentika görög motivumok szabad felhasználásával készült. Csupa nagy, egyszerű, férfias erejű vonal. A görög tragédia komolysága szól ez alakokból.

A „Mesék" című költeményciklust Nagy Sándor diszítette. Merőn más hang, más fantázia, más ornamentális

Művészet 1904. Miscell.

ötletek. Kriesch még megtartotta az archaikus vázafestés barna és fehér színét: Nagy Sándor rajzain a legkülönfélébb színfoltok kerülnek egymás mellé, anélkül, hogy ezek a színek a grafikai jelleget csökkentenék. Nagy Sándor ornamentális stilusát jellemzi egyrészt a nagyot lendülő magános vonal, amely dús formabokrétákban nyílik szét egy-egy végén, másrészt az, hogy egy levél, egy bogár, egy virág természetadta formáit a döntő helyeken darabokra tagolja. Bájos példa rá a 47-ik vagy az 51-ik oldal rajza. Kifogyhatatlan fantáziával formálja át ily módon a természetet a saját stilusa értelmében. De vannak aztán tiszta vonalmotivumai is, amelyeket ezen formájukban alig lehet valamely természeti előképre visszavezetni, ilyen például a 63-ik oldal rajza. Valamennyi rajzon finom feminin mesejelleg vonul át.

Az „Énekek" ciklushoz ismét Kriesch Aladár készítette a díszt. A keretek érdes, magyaros ízűek, megvan rajtuk a fát megfaragó magyar pásztorlegény művészi ízlése, természetesen a művész finomult kézirásában. Néhány színes kép is díszíti ezt a sort, jó foltos s mindig grafikai ízű előadásban. Itt is ismétlődik a nagy, széles gesztus, a mozdulat kifejező volta, amire szép példa a 144-ik oldalon levő kép.

Az „Emlékek" ciklus dísze ismét Nagy Sándoré s itt részben ugyanazok a motivumok vannak feldolgozva, amelyeket a „Mesék"-ben láttunk. Szemetvidító színgazdagság, jóleső keleties frisseség sugárzik ezekről a lapokról. S mind a két művész talpig eredeti. A pompás könyv megjelenése ily módon valósággal művészeti esemény.

SIR JOSHUA REYNOLDS. Írta John Sime. 40 képpel. London, 1904. Methuen & Co. A „Little Books On Art" sorozatból. 202 l. — Hogarth, Gainsborough, Reynolds: nevezetes triásza a XVIII-ik századbeli angol festészetnek. Sőt ez a művészet jóformán velük kezdődik, ők az első igazi angol festők. Sime könyve e nevezetes férfiak közül ép azt mutatja be, a ki a legnagyobb hatással volt hazája művészetének sorsára. Hű krónikát ad élete folyásáról s meleg és pártatlan jellemrajzot. „Our gentle Reynolds", így nevezi őt Ruskin, a ki nagy rokonszenvvel emelte ki érdemeit. E művész nemcsak csodásan sok és mindig artisztikus arcképeiről ösmeretes a kontinensen, (csak „eltünt" arcképeinek száma 1400, s volt év, az 1758/59-ik, a midőn minden két napra egy-egy arckép esett), hanem ösmeretes az ő akadémiai beszédeiről is, a melyeket, szám szerint 15-öt, a kontinens több nyelvére fordítottak. Reynolds ezekben nemcsak művészi hitvallását adja elő, hanem szinte kerek esztétikát is ad. Sime helyesen utal arra a ritka jelenségre, hogy ezek az esztétikai beszédek, a melyek elseje s utolsója közé csaknem húsz év esik, mégis egyöntetűek, kiegészítik egymást és sehol ellentmondást nem mutatnak. Sir Joshua korán tisztában volt művészi hitvallásával. Festési előadása is ily nyugodt fejlődésű, ily ellentmondásnélküli.

Végre fontos volt Reynolds szereplése abban az időben, a midőn az angol festők a „művészetnek nemzeti irányba való terelésére" megalapították a Royal Akademyt. Bár akkor már kitünő műveket ösmertek Gainsboroughtól, mégis egyhangúlag Reynoldst választották meg az új akadémia első elnökévé. S ebből az elnöki székből hangzottak el ama híres szónoklatok.

Választékos és hű reprodukciókban kapjuk e kötetben Reynolds negyven művét. Mindezekről rövidre fogott, de helyes felvilágosítással szolgáló megjegyzéseket találunk a szövegben. Felvonul előttünk az akkori Anglia társadalmának majd minden kitünősége. Írók, mint Johnson, Burke és Goldsmith, a „Weckefieldi lelkész" szerzője, színészek, mint Garrick, Mrs. Siddons, Kitty Fisher, tengerészek és nagybirtokosok. S a szép ifjú anyák, gyermekeikkel: bájos családi képek, a hol nincs szava a ceremóniának. Az életrajzírónak egész Anglia társaséletéről kellene monografiát írnia, ha a nagy festőnek egész élete művéről számolna be. Sime mértéket tartott s jól áttekinthető képet adott nekünk. Ki kell emelnünk e kis könyvnek s a „Little books" egész sorozatának tipografiai szépségét is, a melyhez méltón csatlakozik az ízléses kötés.

LEONARDO DA VINCI, DER DENKER, FORSCHER UND POET. Nach den veröffentlichten Handschriften. Kiválogatta és fordította Marie Herzfeld. Lipcse, 1904. Eugen Diederichs kiadása. Egy műmelléklettel. CXXXI és 278 l. — Lionardo da Vinci kéziratai közül eddig mintegy 3000 oldalt adtak ki reprodukcióban. A többi, eddig napfényre jutott kézirat még kiadatlan s részben nem is sikerült még valamennyit helyesen olvasni és értelmezni. Hogy e kéziratcsomó minő kincset rejt magában, arról fogalmunk kezd lenni, ha az előttünk fekvő kötetet végigolvastuk.

Egy világtörténeti nagyság képe formálódik agyunkban, látva e lángész diadalmas munkálkodását. Nem a Mona Lisa szerzőjére gondolunk, hanem a tudósra, a felfedezőre. Nem ösmerünk más embert a történet oly gazdag porondján, a kit a természet a genialitás ily gazdag adományával ékesített volna fel.

Nagyon is megszoktuk, hogy Lionardóban a festőt szeressük és bámuljuk. Építményeiről még alig tudunk biztosat. Szobrai elpusztultak. De itt vannak kéziratai, amelyekben az emberi tudás és képzelet minden mezejéről a legszebb értékeket gyűjtötte. Csak rövid jegyzetek a saját maga figyelmeztetésére s azzal a célzattal, hogy ezek alapján majd nagy könyveket ír. Valószinű, hogy e terve dugába dőlt. Rendszeres, teljes és egységes könyv nem maradt ránk. Pedig e kötetek, a jegyzetek után ítélve, egész könyvtárt tettek volna ki. S minő könyvtárt! Benne lett volna az emberi tudás minden ága, merőn új világításban, csupa friss, azelőtt senkitől meg nem álmodott felfedezés képében. Fáradhatatlan búvár. Ő az első tudós, a ki rendszeresen kisérletez. És ismételten inti az embereket, hogy csak beható kisérlet emelhet törvénynyé egy megfigyelést. Megfosztja trónjától a tekintélybe vetett vak hitet, a mi kortársainak egyetlen tudományos elve volt. „Semmi emberi kutatás nem nevezhető igazán tudománynak, ha nem esett át mennyiségtani bizonyításon", írja egy helyütt. E módszerrel igyekszik megalapítani a természetről való új tudományt. Századokkal megelőzi a gon-

1021

VETÉLKEDŐK

VÉGET ÉRT a másfél év óta tartó „Tiszán innen — Dunán túl" című rádió- és tv-vetélkedő, Bács-Kiskun megye győzelmével. S ez a maratoni vetélkedő, csak úgy, mint a tv, a rádió, s a társadalmi szervek, kultúrházak által rendezett egyéb vetélkedők újra ugyanazt a gondolatot kényszerítik ki az emberből: van-e értelme ennek a hihetetlen idő- és energia-rászánásnak, nem olyasmi-e mindez, mint az a szobor, amit Michelangelo hóból gyúrt Piero de'Medici herceg parancsára, s ami azután néhány óra alatt elolvadt.

Ez az ország minden egyéjét megmozgató vetélkedő kétségkívül arra ösztönözhette a résztvevőket, hogy megyéjük, városuk múltját és jelenét jobban megismerjék — ám éppen vetélkedő jellegénél fogva, a minden áron győzniakarás következtében maga a szervezőbizottság is kénytelen volt teljesen lényegtelen, semmi tudomány- vagy kultúrtörténeti értékkel nem bíró adatokat is feltenni kérdésként, hogy a zsüri elbírálhassa a versenyzők felkészültségét. Ugyan milyen jelentőséggel bír például a vetélkedőre odafigyelő százezrek számára az, hogy egy üzem pontosan hány százalékra teljesítette ez évi első negyedének tervét, s hogy ez az előző évi ugyanezen időszakához képest hány százalék emelkedést vagy csökkenést jelent? Miért érdekes, hogy mondjuk Chován Kálmán 1852-től 1928-ig élve a pesti zongora-tanárképző tanszakot éppen 1916-ig vezette? Emeli-e bárkinek is általános műveltségét az a tény, hogy Körösfői-Kriesch Aladár festőművésznek az angol praerafaelitákról szóló tanulmánya pont 1911-ben jelent meg?

HOSSZÚ hónapok tanulása, egy-egy szakterület adatmagolása, kézikönyvek készenlétbehelyezése — játék, jó játék, elismerem. Ám, tartós haszna vajmi kevés. A jóérteslültség körébe vágó, s néhány hónap múltán már csak a főkönyvelőket és statisztikusokat érdeklő adatok, az emberi ismeretek perifériájára tartozó dátumok maguknak a versenyzőknek emlékezetéből is kiesnek, hogy fontosabb, lényegesebb információnyomoknak adjanak helyet. Sem a játszók, sem a hallgatók fogékonysága nem növekedik, sem látókörük nem tágul ezektől az elismerésre méltó pontossággal recitált adatoktól. Időt és energiát sokkal érdemesebb dolgokra is lehetett volna és lehetne fordítani.

HA PEDIG valaki ismét csak a játék, a vetélkedő szükségességét védelmezi, igazat adva neki, valami mást javasolok. Olyasmit, ami nem lép ugyan fel az újdonság igényével — hiszen a zsürinek itt is eleve tudnia kell a helyes válaszokat —, de ami alkalmat nyújtana értékes szociológiai felmérésre, amiből következtetéseket lehetne levonni az emberi befogadóképesség és tartós megőrzés határairól. Olyan vetélkedő volna ez, amire nem lehet készülni, amiben csak azt lehet hasznosítani, amit valóban tud az ember. Képzeljük el, hogy a rádió vagy a tv vetélkedőt hirdet az emberi ismeretek teljes tárházára vonatkozólag, s a megyei selejtezők után mondjuk tizenöt-húsz ember kerül a döntőbe. Kérdéseket kapnának ott a művészetek és a tudományok minden ágából, kolloidkémiából éppúgy, mint irodalomtörténetből. Bolyai geometriájából éppúgy, mint a szeriális muzsika elméletéből, történelemből, földrajzból, csillagászatból, sportból is természetesen és így tovább. Az első kérdések olyanok lennének, hogy egy általános iskolás is válaszolni tudjon rájuk, az utolsók olyanok, hogy egy Nobel-díjasnak is fejtörést okozzon. És — ha én lennék a zsüri — nagyobb pontszámot adnék annak, aki az emberi ismeretek nagy területén átfogó tudást mutatna fel, mint azt, aki egy szűk szakterületen mutatkozna legyőzhetetlennek.

EZ VALÓBAN mutatna valamit a mai ember agyának befogadóképességéről és rugalmasságáról, s roppant érdekes adatokat szolgáltatna arra vonatkozólag, hogy manapság milyen méretű enciklopédikus tudás lehetséges egyáltalában.

Ez volna a vetélkedők vetélkedője.

K. D.

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-148, 340-726

Téli n
hajómode.

Békés nagyközség körül van vévе természetes vizekkel, de sajnos, a hajósport mindmáig nem tudott meghonosodni. Bármilyen magyarázatot adunk vagy hallunk, be kell látni, hogy ez mindig csak akarathiányon, s alkalmas vezető híján múlott. Bebizonyította ezt az az általános iskolásokból álló 30 főnyi hajómodellező csoport, akik az MHSZ műhelyében egyre-másra építik vitorlás és motoros hajómodelljeiket s ugyanakkor, mint leigazolt (többen minősített) sportolók a Békési Vörös Meteor színeiben komoly eredményeket érnek el. Az anyagi segítség mellett ez az eredmény Gábor Áron tanárnak is köszönhető, aki a gyerekekbe beoltotta a modellezés szeretetét, egy olyan sportágat honosított meg, amiről addig a békésiek hírt sem hallottak!

— Hogyan jutott eszükbe h jómodelleket építeni? Épp Békésen, ahol nincs hagyomán se a hajózásnak, se a model zésnek?

— Van kitűnő, gyakorlásra

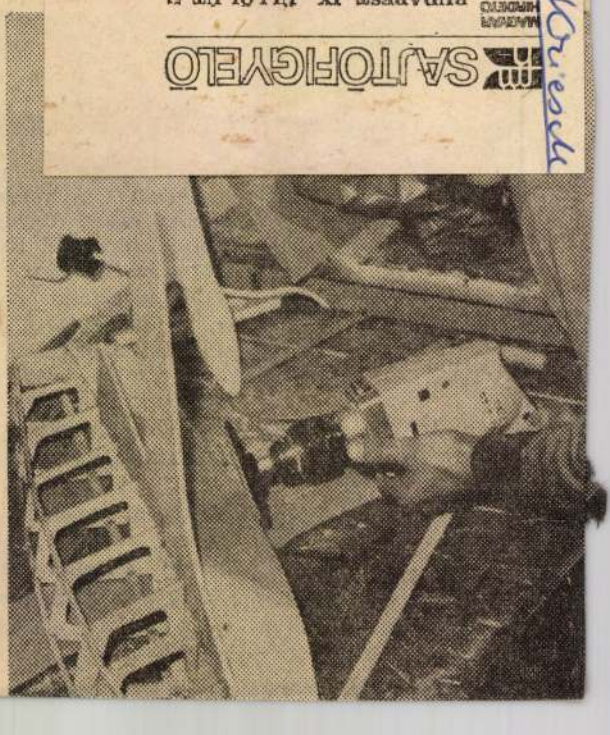

Aki az Úttörőolimpián is rés vett: Püski László, VIII. oszt lyos (2. sz. iskola) tanuló fed előtt hajóját csiszolja.

versenyekre alkalmas vizün amit vétek lenne kihasználatl nul hagyni — válaszol Gáb Áron tanár úr —, s hozzátes Mindig a helyi adottságokh kell szabni a terveket. A gye kek télen—nyáron elfoglalt szép dolgokat készítenek, meg merik, megszeretik szülőföld ket, de az országot is, m majd utazhatnak, s ebből sportból sohasem öregednek A békési „Puskaporos"-r mindenfelől szabad széljár van, partjai nyitottak, vize r túl mély, versenyek rendezés ideális, természetes állóviz.

Három évvel ezelőtt alak meg a modellező szakoszt harminc aktív, építő tagja — ebben az évben hat má osztályú minősítést szereztek

KÖRÖSFÓI KRIESCH ALADÁR (1863—1920): GYERMEKEM

Beczkói Bíró Henrik gyűjt.

5*

Magyar Művészet
1931. 527 l.

PÓLYA TIBOR: A HÍD. Velence

528

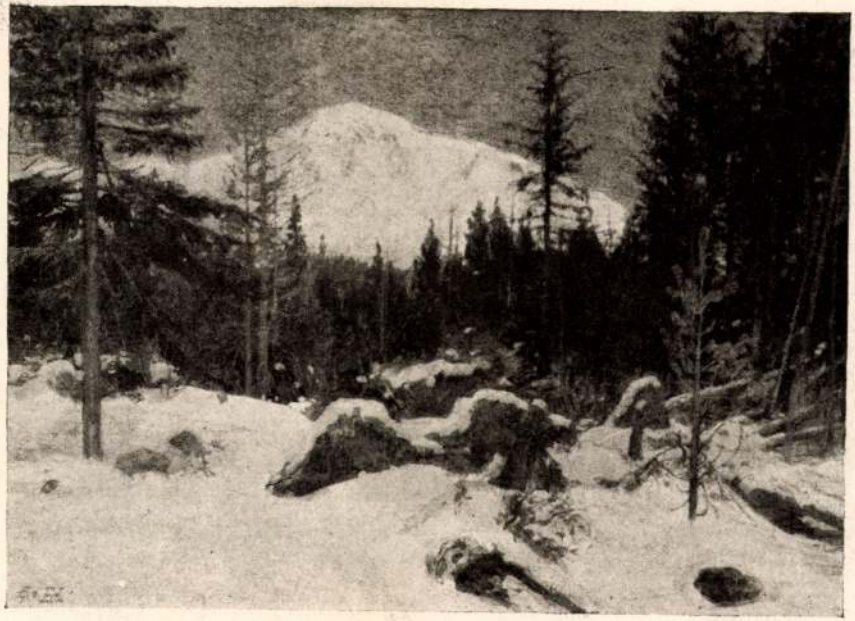

KÖRÖSFŐI ALADÁR

A NAGYSZALÓKI CSÚCS

Művészet 1917
82. l.

Kövesfői Kriesch A.

BOTTKA MIKLÓS

ŐSZI HANGULAT

szolgálhatok is hazámnak, legalább gyüjtésem fáradalmait ennek kincsei közé számíthatnám.

a Keleten, föként Indiában. Egész galériát festett már össze ekzotikus tájak és népek érdekes-

Kövesfai Kriesch Aladár

K

KRIESCH ALADÁR.
SZŐVÖTT
FALI SZŐNYEG.

KÉSZITETTE
KOVÁLSZKY
SAROLTA.

Magyar Iparművészet
1903. 17. l.

TANULMÁNY
KRIESCH ALADÁR RAJZA

TANULMÁNY
KRIESCH ALADÁR RAJZA

248.

BÚCSUZÁS.

249.

AZ EMBERISÉG BÁNATÁT A KERESZT ALÁ VISZI.

250.

A VISZONTLÁTÁS.

248., 249., 250. KŐRÖSFŐI ALADÁR: A GR. VIGYÁZÓ SÁNDOR-FÉLE RÁKOSKERESZTURI MAUZOLEUM FRESKÓINAK KARTONJAI.

CARTON DE FRESQUE POUR MAUSOLÉ.

EGYHÁZMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS.

Magyar Iparművészet 1902. évf.

251.

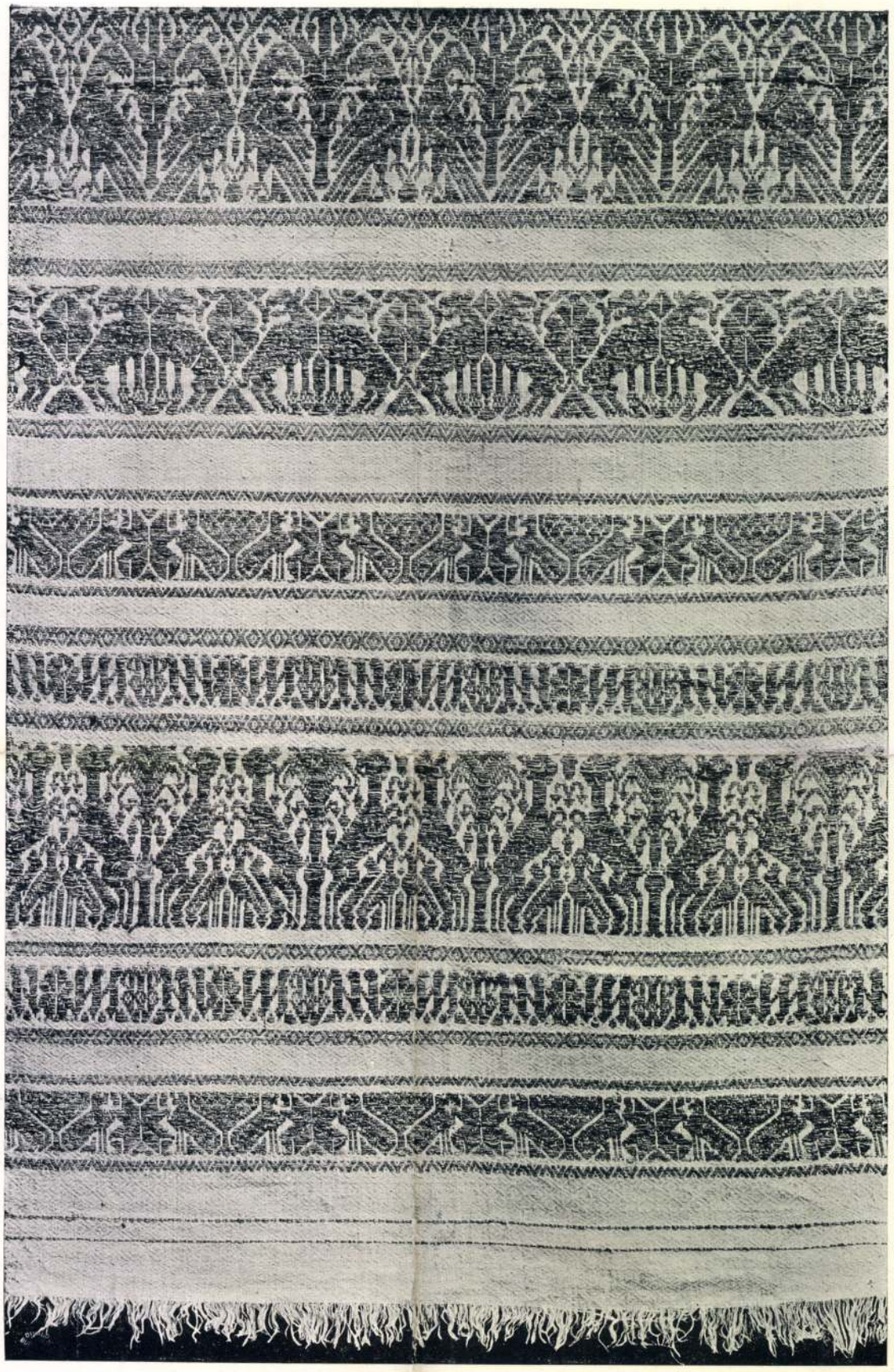

251. SZEPESSÉGI BAKACSIN-KENDŐ RÉSZLETE
XVII. SZÁZAD.

LINGE DAMASSÉ DU XVII. S.
DE L'ARRONDISSEMENT DE SZEPES.

IPARMŰVÉSZETÜNK JÖVŐJÉRŐL

Írta: KÖRÖSFŐI K. ALADÁR

„Csak a gyenge szereti önmagát,
az erős egész nemzeteket hordoz szívében."
SZÉCHENYI.

Nagy nemzeteknél, amelyeknél minden erő és minden egyén úgyszólván kérlelhetetlenül egy célt, nemzeti kultúrájuk kiépítését szolgálja — s ahol ennek a kultúrának nemzeti volta kétségbe sem jöhet — nehezen fogják megérthetni a kis nemzetek halálos küzdelmét — a létért, az életért és ami ezzel egyértelmű — nemzeti, faji kultúrájukért!

Mert ha elismerjük, — s ezt a tételt el kell ismernünk, ha nem akarunk a legridegebb erőszak álláspontjára helyezkedni — hogy a kis nemzeteknek is megvan a maguk joga a léthez, úgy el kell ismernünk azt a jogot is, hogy az ahhoz való feltételeket maguknak lehetőleg biztosíthassák.

Amelyik nemzet nem képes magának önálló kultúrideálokat állítani, azoknak kiépítésén tudatosan fáradozni, — hanem eltűri azt, hogy egy más faj a saját kultúrideáljait őreá erőszakolja — az halálra van ítélve. Halálra van ítélve e minden pillanatban mérgező szellemi rabszolgaság által sokkal biztosabban, mintha a legsúlyosabb testi rabságban sínylődnék.

És hogy nemzetünk a háború gyászos végakkordja után annyira elveszthette lelki egyensúlyát, — el szeme elől a megújhodás egyedüli útját — ez elsősorban annak tulajdonítható, hogy nemzeti kultúrideáljainak, egész kultúrájának fejlesztésében tunya, álmodozó volt, aki e dolgát komolyan sem vette s eltűrte gondtalanul, hogy az ő nevében s az ő számára egy a nemzet pszichéjével egészen ellentétes álkultúrát terjesszenek!

Ahogy egy jó barátom mondotta: azt a munkát, amelyet az irodalmi s más szellemi Lenin-fiúk húsz esztendőn át itt folytattak, azt csak betetőzték az utolsó hónapokban az igazi Lenin-fiúk.

És itt csak szálljunk önmagunkba s lássuk már most egész végzetes valóságában a mi vétkes tunyaságunknak végső veszedelmét — kultúránknak nemzeti, a mi lelkünk érzéséből és szívünk véréből fakadó fejlesztése, újjáépítése, visszazökkentése egyértelmű nemzeti fennmaradásunkkal, további létünkkel, annak elejtése pedig biztos halálunk!

Igen, ez a halálosan komoly kérdés mostan: megértőn, minden gyűlölettől távol, de kérlelhetetlenül hozzáfogni nemzeti kultúránk öntudatos újjáépítéséhez, megépítéséhez!

S ebben a magyar iparművészet — mint művészetünk talán legfontosabb, mert az élettel leggazdagabb és legelevenebb kapcsolatot tartó tényezője — is ki akarja venni a maga részét.

Messzire ki kell terjesztenünk művelődésünk határait. Jobbról-balról is új katonákra van szükségünk és a célok közösségét sokkal messzebbre kell kitűznünk.

Eddig magyar iparművészetünk — bár a műveltebb közép- és lateiner-osztálynál folyton fokozódó érdeklődést tudott maga iránt kelteni — lényegében mégis nehány műbarátból, tervező iparművészekből és aránylag kevés iparosból állott. S így valami dilettánsos mellékízt semmiképpen sem tudott magáról lerázni.

Nekünk most belé kell vetnünk magunkat az élet eleven forgatagába. Minden iparművészet alapja az ipar, az ipari mesterség. Az iparosság kell hogy képezze társulatunk zömét, a jó iparosok közül kell kikerülniök az úgynevezett iparművészeknek, illetőleg minden iparosnak többé-kevésbbé iparművésznek is kell lennie. El fogunk menni az ipari munkásokhoz, meg fogjuk értetni velük is, hogy az ő munkájuknak is kell, hogy közük legyen a mi fáradozásainkhoz. Szervezeteik útján meg fogjuk őket hívni miközénk, hogy együttesen állapítsuk meg az ipar és az iparművészet közös, nagy teendőit — és mi is el fogunk menni hozzájuk, hogy mindnyájuknak, azoknak is, akiknek munkálkodásában kevés jut az alkotásból, hirdessük és megmutassuk a művészetnek megváltó és boldogító erejét.

Egyrészt tehát egy nagy, céltudatos akciót képzelek az iparosokkal, ipari munkásokkal. Másrészt meg azt a sorvasztó válaszfalat kell ledöntenünk, amely az összes művészetek nagy kárára az utolsó századok egyoldalú törekvései által az úgynevezett grand art és az iparművészetek közé lett mesterségesen felhúzva és mind a kettőnek egészséges fejlődését olyannyira gátolja.

Minden művészetnek — a grand artnak éppen úgy, mint az iparművészetnek — alapja a mesterség. A mesterség tanítható, a művészet nem. Az igazi, komoly művészethez csak a komoly mesterségen át lehet eljutni. Viszont minden nagyobb művészi feladatnál grand art és iparművészet egymástól el sem választható.

Magyar Iparművészet
1919.

Gondoljunk csak a görög templomra, vagy a középkor dómjaira, hány ezer embernek nemcsak keze, de lelke is volt rajtuk, akik mind többé-kevésbbé művészek voltak.

És hogy a művészetek annyira széjjelszakadtak és egész külön életet próbáltak élni, ez tette úgyszólván lehetetlenné bármilyen nagyobbszabású műalkotásnak egészséges, minden részében harmonikus megalkotását.

Meg fogjuk tehát keresni az úgynevezett képzőművészeteket irányító szerveket, — nevezetesen az Orsz. Képzőművészeti Társulattal és a Képzőművészek Nemzeti Szövetségével a szorosabb kapcsolatot — hogy vállvetve, egymást támogatva keressük és oldjuk is meg az új művészi feladatokat, amelyeket hazánk jövőjébe vetett törhetetlen hittel bármilyen nehézségek közt és bármilyen áldozatok árán, de meg is fogunk találni.

Második feladatunk tehát az lesz, hogy az összes művészeti kérdések ügyét egy közös — a mesterségi — alapra fektetve, sokkal szélesebb, átfogóbb, egészségesebb alapon indítsuk meg művészet-kultúrai politikánkat.

Ebben a két pontban foglalnám én össze társulatunk működésének a lényegét.

Mind a két irányban meg fogjuk találni, ha komolyan dolgozunk s egész lelkünket vetjük a munkába, a magyar nemzeti géniusznak igaz megnyilatkozását.

BOLSEVIZMUS ÉS A MŰVÉSZET

Írta: NAGY SÁNDOR

Mint a többi, ez a lap is megjelent. Minden izmát megfeszítve mászott ki a köréje szivárgott mocsárból. S mint a magyar művészi törekvések egyik szimboluma iparkodik ő is kivenni részét a tömérdekül felgyűlt munkából e még süppedékes talajon.

E tollnak az a szerep jutott, hogy megmagyarázza azt a sokak által zokon vett hevességet, amivel a művészek, csekély kivétellel, mind belevetették magukat a közelmult politikai életincidensek forgatagába s látszólag oly boldogan úsztak a véres-vizek sodra erejével — lefelé.

Nem most siklottak le a művészek a társadalmi kérdések útjaira, már jóval előbb. Szorosan véve ez a lap is már annak köszönheti immár majdnem negyedszázados multját. Amikor a modern iparművészet kezdődött, már akkor megindult egy kis csoportban a társadalmi fészkelődés. Művészet és társadalmi kérdések William Morris szép fejét szaggatták először. Ő is és Ruskintől W. Craneig preraffaelitáknak ismert nagy álmodók mind valamennyien, hogy úgy mondjam, egy jobbnak elképzelt társadalom számára alkottak. Morris utopisztikus regényében (News from Nowhere) egy messze jövőben elképzelt igazán ideális életű társadalom képét rajzolja meg, s azt lehet az egész kör alkotásairól mondani, hogy minden művük inkább oda kívánkozik, mintsem hogy a mostani műtörténet polcán díszelegnének. Jól meggondolva, ezek a modern irányzat úttörői voltaképp a művészetükkel nem nyujtottak a művészet számára valami újdonságot, mert hiszen ők önmagukat már eleve Raffael előttieknek, tehát régieknek tették meg. Minden formai megnyilatkozásuk régi tradíciók köré tendált. Az ő hatásuk inkább abban rejlett, hogy a kor szellemét, amely új társadalmi kérdések megoldásán nyugtalankodott, eleve, már mások előtt megértették és hatalmas fantáziájukban, de meg bizonyára egyéni életmódjukban is annyira megoldották, hogy ez új életfelfogás számára új környezetet, újszerű házakat, új berendezéseket teremtettek. Így támadt a modern iparművészet. Kétségtelenül kimutatható, hogy ott kísért e nagyszívű álmodók gondolkodása hátterében Furrier és Marx világnézete is, és talán azt is ki lehet mutatni, hogy a kezdeményezés őket illeti, de csak tessék megnézni, hogy mit varázsoltak abból a materiális matériából az ő hatalmas művészetükkel és főként a ruskini nagy moralitásokkal ezek a tiszta szemű álmodozók!

Hiszen csupa boldogság velük képzelődni! Engedtessék meg, hogy ezeket az ártatlan, finomlelkű művészeket állítsam oda, mint olyanokat, akik a modern művészeket a társadalmi kérdések felé vonzották. Mert ha a művészi hatásuk oly kétségtelenül nagy volt világszerte, úgy a társadalmi szinte öntudatlanul is vele járt.

Mert azt már csak egy pillanatra se hihetjük, hogy talán magának Marxnak a tana vonzotta volna e kérdések felé a művészeket. Amíg impresszionábilis agyuk mohón szíhatta föl a Morrisék képzeleti társadalmának ábrándvilágát s főként a hozzá alkotott művek hatását s ebbe elmerülve maguk is tovább elképzelődtek egy új világberendezésen, nos, ez igazán megérthető. De hogy Marx tana lett volna a csalétek, azt alig tehetjük föl. Hisz ebbe a fantázia még a lábát se teheti bele.

RUDNAY GYULA: SZÜRETI VENDÉGSÉG

Petrovics MM

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR: A MŰVÉSZ FELESÉGE

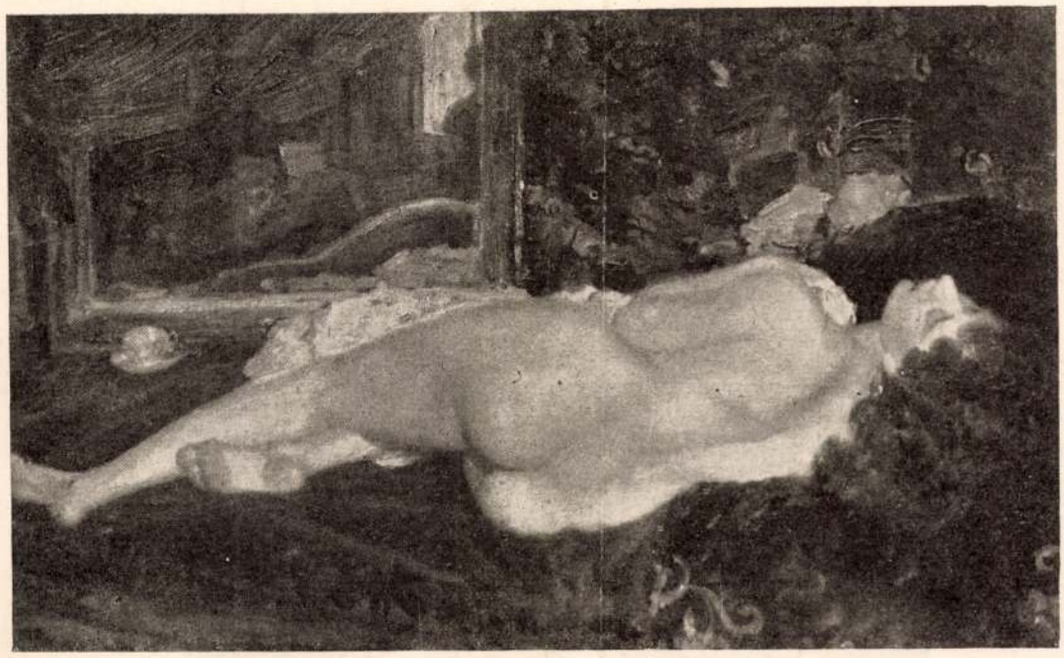

CZENCZ JÁNOS

FEKVŐ AKT
A RUDICS-DÍJ NYERTESE

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT 1918—19. ÉVI TÉLI KIÁLLITÁSA

A háború végét kellett kivárnunk, hogy a Műcsarnok ismét visszaadassék eredeti rendeltetésének s benne ezidén végre megnyilhatott a Képzőművészeti Társulat téli kiállítása. A hadi kórház feloszlatása után valóságos restaurálási munkát kellett végezni, hogy a megviselt épületnek nyolc terme ismét alkalmassá váljon kiállítási célokra. Ezt a helyreállító-munkát nagy körültekintéssel és izléssel oldotta meg Hikisch Rezső építőművész. S az ujjászületett nyolc teremben rendezték el a művészcsoportok az eléggé bő, 458 számból álló anyagot.

Feltünő jellemvonása ennek a kiállításnak a kisebb méretű képek nagy száma, ezek sorában is az alakos kép az uralkodó, míg a tájképek száma nagyon megcsappant. A közönség mindjárt a megnyitás napján ritka nagy érdeklődést mutatott az új kiállítás iránt s valósággal megtöltötte a termeket, amelyekben dicséretre méltó izléssel rendezték el a kiállításra küldött műtárgyakat, a rendezők, Kézdi Kovács László, Pentelei Molnár János. Jávor Pál, Pásztor János, Horvai János és Róna József.

Ebben az évben is elkülönítve mutatták be az egyes művészcsoportok a legújabb alkotásaikat. A «Független művészek»-nek az első, második és nyolcadik terem jutott, az «Új művészek»-nek a harmadik és hatodik terem, a «Szabad művészek»-nek a negyedik, ötödik és hatodik terem, a három szobrászcsoport és a grafikusok művei egyesítve a hetedik terembe kerültek. Az így csoportosított anyagot az alább következő sorokban ösmertetjük.

A «Független művészek» csoportjában feltünik nagy sora az arcképeknek, amelyek szinte uralkodó elemévé lettek egy-egy falnak. Legfrissebb arcképeiket mutatták be Endrey Sándor, Bachmann Károly, Glatter Gyula, Balló Ede, Merész Gyula, Béli Vörös Ernő, Burghardt Rezső, Papp Sándor, Paczka Ferenc, Vas Ferencné, Túry Gyula, Frank Frigyes, Glatter Ármin, Marich Rómeo, Benjamin Hermann, Izay Károly, s e kategóriába sorozható Komáromi Kacz Endre «Elegiá»-ja is és Pilch Dezső egyik képe. Ezekhez csatlakozik az alakos képek hosszú sora, amelyek részben életképek, részben aktok, kis részben háborús vonatkozásuak. Az utóbbi kategóriába tartozik Körösfői

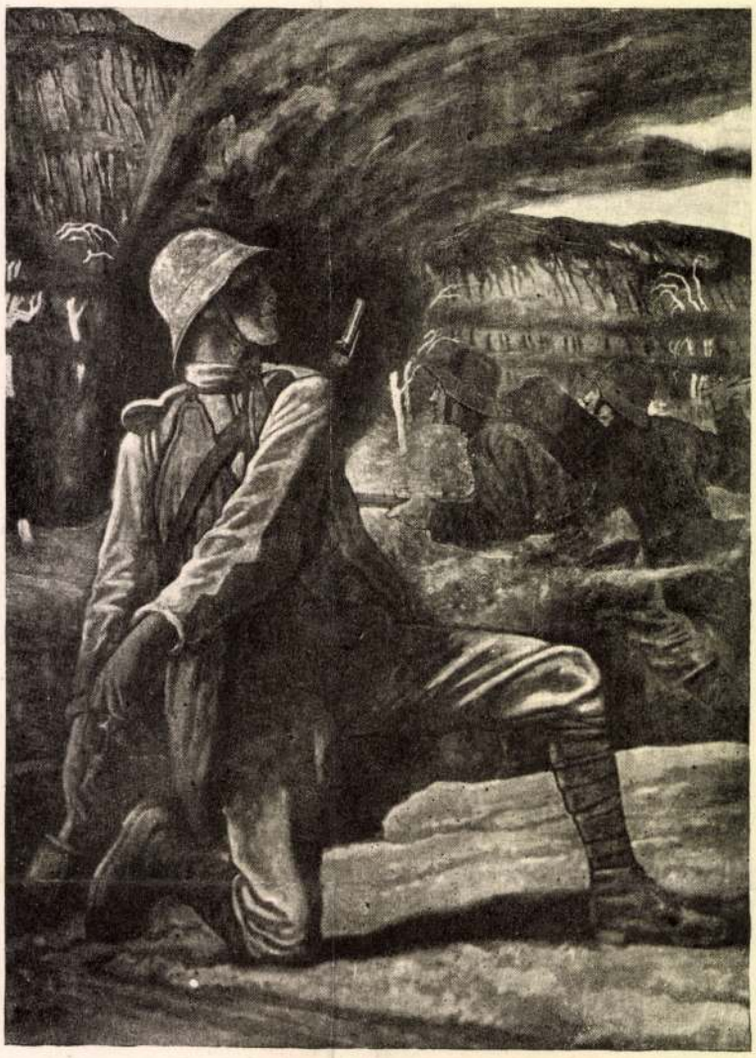

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR KÉZIGRÁNÁTOT VETŐ KATONA
A NAGY ARANYÉREM NYERTESE

Kriesch Aladár két képe, Gy. Sándor József, Kimm Frigyes, Földes Imre és Borzássy Béla képei. Az élet békésebb jeleneteit, apró fordulatait, olykor tréfás epizódjait mutatják be Bednáry Bednár János, Páldy Zoltán, Nádler Róbert, Jámbor Lajos, Kallós Árpád, Kampis János, Kazacsay Gerőné, Kováts József, Kövesdy Géza, Czencz János, Wolff Károly, Gábor Móric, Krutsay Ferenc, Gergely Imre, Náray Aurél, Juszkó Béla, Mihálovits Miklós, Spányik Kornél, Pörge Gergely, Borszéky Frigyes, Sándor Béla, Uferbach Jenő, részben ugyanezek a szerzők aktokat is küldtek. Az állatkép-genret Heyer Artúr, Erdőssy Béla, Vastagh Géza, Rainerné Istvánffy Gabriella munkái képviselik. Eléggé bőven akad e csoportban az intérieur is, nagyobbára efajta tárgyuak Koszkol Jenő, Edvi Illés Jenő, Farkasfalvi Imre képei, más, építészeti vonatkozású képeket Nadler Róbert, Déry Béla, Szász Jenő, Madarász Gyula, Edvi Illés Ödön, Krón Béla, Markó Ernő, Kató Kálmán, Kóbor Henrik, Kárpáthy Rezső, Egerváry P. Ágost, Undi Mariska, Horvai Ilona állított ki. A vásár, a falu, kert, mező s végül a messzinyúló veduta hangulatait adják Gergely Imre, Csapó Jenő, Hilberth Irén, Grabovszky Emil, Nagy Ernő, Reichl Kálmán, Gimes Lajos, Sárdy Brutus, Nagy Lázár, Kézdi Kovács László,

Művészet 1918.

FRESKÓ-TERVEK
a zebegényi templomhoz.
V. éves festők munkája.

Tanár Kőrösfői-Kriesch Aladár.

Czakó Elemér: Az O. M. kir. Iparművészeti Iskola évkönyve. 1913–14.
(Buda 1914)

JELLEGZETESSÉGEK
túlzása
(karrikaturák).
III. évfolyam. Tanár
Simay Imre.

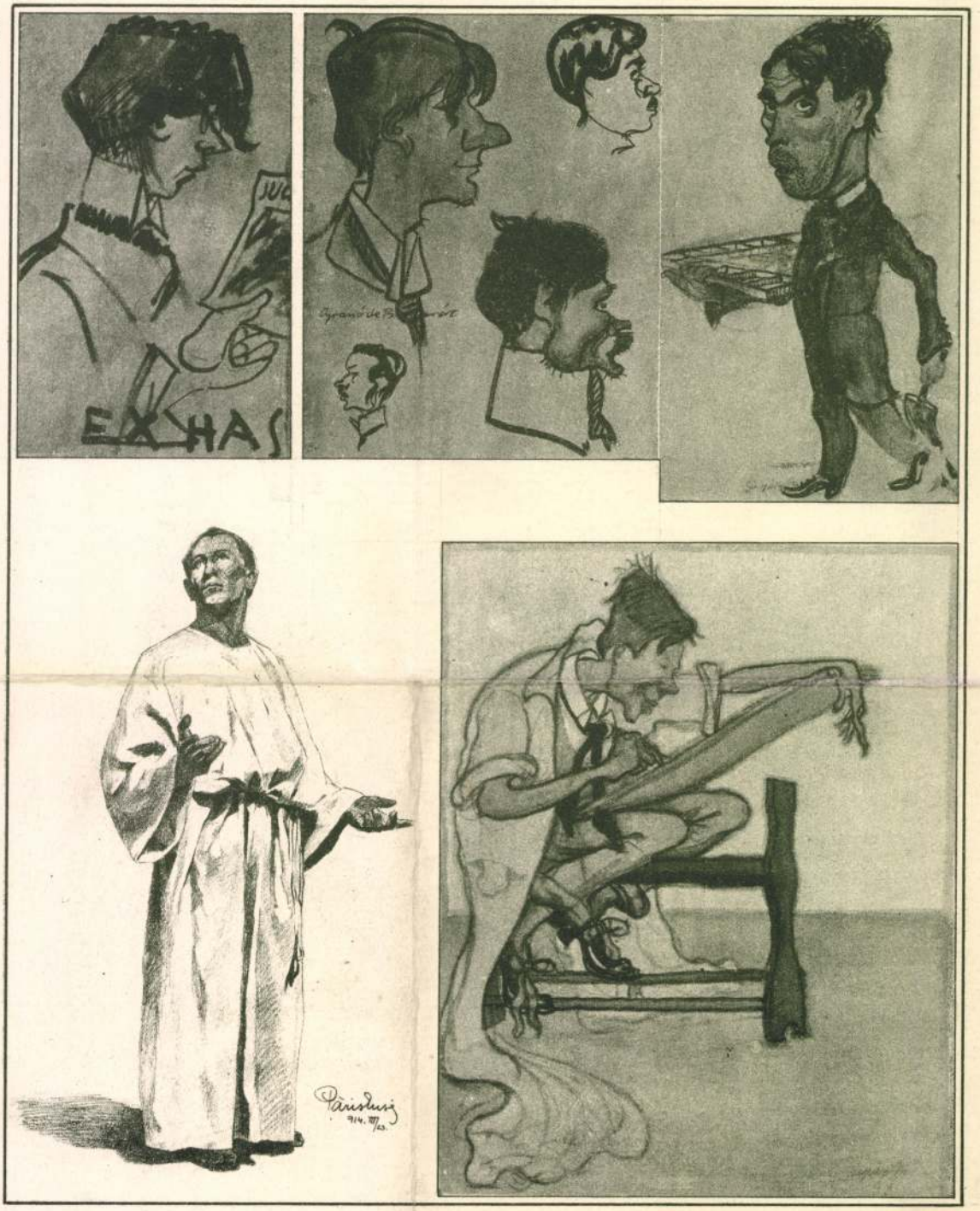

Kosztümtanulmány
Tanár Udvary Géza.

A saint-louisi világkiállításból

Részlet a magyar kiállításból. Az előtérben a király mellszobra, Zala György műve.
Fölötte Kriesch Aladár festménye: Templombajárás Kalotaszegen

A mellékszobából ekkor gyereksirás hallatszott.

— Hozza be dada! – szólott elmosolyodva az asszony.

Egy ölbeli csecsemőt hoztak be. A lámpás láttára elhagyta a sirást. A lángra bámult, akármerre fordultak vele.

Minden kéz a gyermek felé nyúlt.

— Milyen szép! Milyen gyönyörü!

— Angyal! — kiáltotta a tanárné.

A szép asszony minden gyermek láttára elérzékenyült. Neki nem volt.

— Az anyjához hasonlít, — mondotta a tanár.

— Az öregapjához inkább, — szólt a doktor mosolyogva.

Az anyja ceccegett a gyereknek, és az öreg úr felé fordította:

— Ki az? Nagyapó!

Nagyapó kipirosodott arccal mosolygott az unokájára.

— Laci! fiam! Gyere nagyapóhoz!

A gyerek azonban nagyszemet meresztett a tüskésbajszu fehér emberre, és sírva fakadt. El kellett bujtatni az anyja kebelébe.

Az inas ekkor a tortához adott tányérokat, s a doktor füléhez hajolva szólott halkan:

— Egy asszony van itt, egy beteg.

— Úri asszony? — kérdezte hasonló halkan az orvos.

— Nem. Délután is itt volt. Szegény asszony.

— Miért nem küldted el?

— Nem megy.

Ez a halk beszélgetés, s főképpen az orvos feje rázása elvonta a gyermektől a figyelmet.

Az asszony kérdőn nézett az urára.

— Valami beteg, — felelte az unalommal.

— Hát erigy ki fiam, — dörmögte jólelküen az öreg. Hiszen várhatunk.

— Nem segíthetek rajta. Mondd, hogy menjen el. Jöjjön holnap.

S hogy az inas kiment, boszusan folytatta:

— Elég őszinte voltam megmondani neki, hogy halál az orvossága. Persze nem kellett volna. De hogy apánkat vártuk, izgatott voltam: attól tartottam, hogy nem érek ki idején az állomásra. Azért aztán csak hamarosan végeztem vele.

Mindenki hallgatott. A halál említése hideg árnyékként érintette a társaságot.

Az orvos a tortából metszve folytatta:

— Gyomorrákja van. Hát mi fenét csináljak vele.

— Ugyan Imre! — szólt Bárányné a fene szóért. Nem szerette az ilyen parlagi szavakat.

Tardyné is csodálkozva nézett az urára. Sohse hallotta tőle a fenét emlegetni.

Uj Idők 1904. X. 41/22.

— Könnyü pedig azon segíteni, — mondotta az öreg.

Az orvos vállat vont:

— Ugyan apám! Gyógyíthatatlan betegség.

— Nem'a, — erősködött az öreg. — Látod, a paraszt nem kap gyomorrákot soha.

— Ebben igaza van a bácsinak! — udvariaskodott a koma.

Az öreg tüzesen folytatta:

— Hát mér nem esik a parasztba gyomorrák? Azér mer sült tökkel él!

A Jenő gyerekből kitruccant a nevetés, de szerencséjére mindnyájan nevettek. Most már az asszony is mondotta:

— Ugyan apa!

— De halljátok, — szólt az öreg az asztalra ütve, — nem bolondság ez!

— Pah, pah, miről van szó? — kérdezte az agg Mayer.

A csecsemő tátott szájjal bámult a pirosképü vidéki arcra, s feléje kapdosott.

— Nézze, nézze, apa, hogy szereti! — szólt a gyönyörködés éneklő hangján a doktorné.

Erre az öreg is elfelejtette a sült tököt, és az unokájához fordult:

— Szeretsz? Szereted nagyapót? Veszek neked lovat!

A gyerek nevetett, persze csak úgy mint a csecsemő szokott: az élet nevetett belőle.

Az inas visszatért, és a doktorhoz hajolt:

— Az asszony nem megy el.

A orvos boszusan rándult meg:

— Hát mit akar?

— Itt áll a folyosón az ajtó előtt.

Az orvos a fejét csóválta:

— Még ennem se lehet nyugodtan!

— Hát tégy vele valamit, — mondta az asszony kérlelő hangon.

— Dehát mit tegyek vele? Meg fog halni, hát meg fog halni. Hiszen elvégre mindenkinek ez a vége!

— No, — azt mondja az öregúr fölkelve, — hát most már enyém az a beteg. Te lemondtál róla, hát az enyém.

— Azzal kiindult.

Mindnyájan furcsálták az öreg fölbuzdulását, még az inas is mosolygott, mikor az ajtót kitárta előtte.

Az öreg leverte a morzsákat az atillájáról, és végigegyintett a szalvétával a csizmáján is. Kikopogott az előszobán át a folyosóra. Minden szava behallatszott ahogy az asszonynyal beszélt:

— Maga az lelkem?

— Én vagyok, — felelt egy szomoru női hang.

— Az a gyomorrákos?

— En vagyok. A doktor urat várom.

— A doktor úr nem gyógyít ilyen nehéz bajokat lelkem. De ne búsuljon, meggyógyulhat. Csak egyék sült tököt. Mert erre a bajra más orvosság nincsen. Értette.

— Értettem. De hol vegyek sült tököt?

— Hol? Hát a piacon. Csak árulnak tán?

— Megnézem.

— Vagy kér akárkitől. Hiszen tök csak van mindenütt. Nem ritkaság.

— Megkeresem.

— Aztán persze ha mást is tud enni, hát mást is egyék. Eleinte nem igen lehet mást, legfeljebb híg ételt, de később lecsuszik más is. Van-e gyermeke?

Folytatjuk

Készítette Róth Miksa

Magyar mozaik-munka a saint-louisi kiállításon

Dal az imádságról

Nem az az imádság
Amit annak hívnak,
Amit az iskolás könyvek
Lapjain tanítnak.

Nem az az imádság
Amit így neveznek,
Mikor sok-sok ájtatos szót
Olvasóra szednek.

Óh más az imádság,
Lélek az és élet . . .
Nem kedveli Isten a sok
Hasztalan beszédet!

— Ha igazsággal jársz
Teljes életedbe',
S becsületes munkássággal
Töltöd a helyed be,

Ha az elhagyotthoz
Hajlasz a szíveddel,
S könnyes képét fölszárítod
Édes szeretettel,

Ha minden emberben
Csak az embert nézed,
S bármilyen koldus megérzi
A testvériséged,

Ha nem gyülölködtél
Csak megbocsátottál:
— Föl van írva az Istennél
Hogy jól imádkoztál!

Szabolcska Mihály

az egészségi viszonyok is rettenetesek s nem is szólva a meghülésből származó betegségek minden képzelhető fajtájáról, különösen azóta, hogy az oroszok megfészkelték magukat rajta, a legkülönbözőbb járványok, mint himlő, diíteritisz, hagymáz stb. is pusztítják a sziget lakosságát.

A természet adományaival a sziget mindezek ellenére is bőségesen meg van áldva. Nem is szólva gazdag kőszénbányáiról, amelyeknek gyilkos aknáiban a kényszermunkára ítélteket ékes kancsuka-szóval térítgetik a javulás útjára, hegyeiben még márvány-, mindenféle érc- sőt aranybányák is vannak. Erdőségeiben az értékes vadak töménytelen mennyisége tanyázik, mocsarait és partvidékeit a vizi madarak óriási tömege lepi el, három folyójában és tengerében pedig gazdag zsákmányt kinál a halászat, amely a sziget őslakóinak és „önkéntes“ lakóinak — mert ilyenek is vannak! — egyik legfőbb foglalkozása, legjövedelmezőbb keresetforrás.

A szigeten aránylag csak roppant kevés ember lakik. Az 1897. évi népszámlálás adatai szerint a szigetnek akkor mindössze 28.113 lakója volt (ebből 20.472 férfi és csak 7641 nő), amelyből 13479, vagyis a lakosság 48 százaléka kényszer-munkás, illetve kényszer-telepes volt.

Az igazságszolgáltatás rendszerében tudvalevőleg — legalább papiroson — a kényszermunka rendes tartama tíz esztendő, amelyet azoknak, akik jó magaviseletet tanusítanak, kegyelemből hat esztendőre szoktak leszállítani. Ennek a tíz, illetve esetleg hat esztendőnek a letelte után a „kényszer-munkás“-ból ujabb tíz esztendőre „kényszer-telepes“ lesz, aki fölszabadul ugyan a legsúlyosabb kényszermunka alól, de viszont földműveléssel, marhatenyésztéssel és iparral „kénytelen“ foglalkozni, amelynek anyagát és eszközeit ugyan a kormány bocsátja rendelkezésére, de természetesen ennek fejében a munka gyümölcseit is jó részt a maga számára foglalja le. Ha ez a tíz esztendő is lejárt, akkor azok, akik a húsz, itt-ott tizenhat esztendei „javulás“-ba nem pusztultak bele, vagy a gyilkos klimának nem estek áldozatul, fölszabadulnak, a szigetet, ha akarják, elhagyhatják és Szibéria területén, tán három-négy kormányzóságot leszámítva, bárhol megtelepedhetnek, amit csaknem kivétel nélkül meg is tesznek.

A szökési kísértetek napirenden vannak, de ritkán járnak eredménynyel, mivelhogy a szigetről eljutni a világon a legnehezebb dolgok egyike. A szigetet ugyanis katonai kordon veszi körül s egy körülbelől 25—50 verst széles szoros választja el a szárazföldtől. Ezen a kordonon és ezen a szorosan átjutni, szinte határos a lehetetlenséggel. Akadnak azért merész vállalkozók, akik elszánt halálmegvetéssel indulnak neki a szökésnek, s a katonák éberséget kijátszva, apró lélekvesztőkön vagy sebtiben összetákolt tutajokon próbálják megátkelni a szoroson és szerencsésen partra jutva, kietlen pusztaságokon, rengeteg erdőségeken keresztül, éhséggel, hideggel és fenevadakkal küzdve, örökös rettegésben ezer meg ezer kilométert gyalogolnak a hazájuk felé, csak azért, hogy végre is megint a rendőrség kezeibe és az elátkozott szigetre visszakerüljenek, ahol azután életfogytig tartó bilincs vár a szerencsétlenekre.

Most, hogy a japánok rávetették a szemüket a szenvedéseknek erre a szigetére, — amely egyébiránt már földrajzi fekvésénél fogva is sokkal inkább megilleti őket, mint az oroszokat, — nem nehéz kitalálni, hogy a szahalini börtönök szomoru lakói, ha ugyan tudnak valamit a közelükben lejátszódó világtörténelmi eseményről, melyik félnek a győzelméért imádkoznak . . . *A.*

A magyar kiállítás Saint-Louisban

Saint-Louis, 1904 szept. végén

Magyarországot a saint-louisi világkiállításon az Iparművészeti Társulat képviselte a kézműipar-palotában. Így tehát Magyarország, — sajnos, — külön pavillont nem emelhetett, de ezzel a kiállításával elérte azt, hogy Magyarországé a legföltünőbb, a legértékesebb kiállítás a Manufaktur-palotában. A bejáratnál a király szobra vonja magára figyelmünket, amelyet Zala György mintázott, az előfalon pedig Krisch festménye, amely a kalotaszegi magyar templombajárást ábrázolja. A háttérben két Zsolnay-féle majolikaváza áll vastartókon és egy kovácsolt vasból készült kapu, amely már az első napon föltünést keltett és 1200 dollárért kelt el.

A magyar kiállítás Horthy Pál tervei után készült s világoszöld színü bástyatornyával a régi magyar stílt eleveníti föl. Horthy tanár az egész kiállítás alatt Saint-Louisban tartózkodik s maga rendezte, állította össze az izléses kiállítást. A zöldes eresz alatt a pécsi Zsolnay-gyár művészi produktumai keltik föl a figyelmet s eddig megfelelő méltánylásra találtak.

A belső termekben Róth Miksa gyönyörü mozaikmunkáit csodálja meg a közönség. Kár, hogy Magyarország nagyobb arányban nem vett részt a kiállításon, mert az nagy előnyére vált volna. A közhangulat így is az, hogy Magyarország ipara, művészete hatalmas lépésekkel halad előre, s most már az amerikai exportra is számíthat. Párisban régi dicsőségét, ezeréves multját mutatta be Magyarország, de a saint-louisi világkiállításon, megértve a praktikus amerikait, hogy az nem a nemzetek multjára, hanem a jelenére kiváncsi, — iparművészetének javát állította ki.

A kalotaszegi varottas holmik, s a pozsonyi szőnyeggyár gyártmányai különösen kivívták az amerikai sajtó elismerését és dicséretét. Az Iparművészeti Társulat a rendelkezésére álló csekély összegből impozánsabb kiállítást nem is létesíthetett s tekintve a szállítás nehézségeit és a hatvan percentes magas amerikai vámot, — Magyarország a saint-louisi világkiállításon elért eredményével meg lehet elégedve.

A művészetek csarnokában, a bányászat és kohászati pavillonban és a földmüvelési palotában rendezett kiállításunk azonban igen szerény s a többi nemzetek hatalmas arányu kiállításai mellett eltörpül.

De volt még egy dolog, amely Magyarországra irányította az amerikaiak figyelmét. Az ünnepélyek csarnokának egyik melléktermében, amely dúsan volt dekorálva a magyar színekkel és címerekkel, a budapesti Uránia magyar tudományos színház rendezte előadásait és egy héten keresztül naponta háromszor mutatta be a magas Tátrát s a Csorbatavat, majd Budapestet és az Alduna meg a Vaskapu páratlan szépségeit.

Nagyhorderejü dolog, hogy az Uránia a saint-louisi világkiállítás legelőkelőbb helyén, a „Festival Hall“-ban tarthatta meg előadásait, ahol sok ezer ember tüntetett és tapsolt lelkesen Magyarország regényes tájainak. Szállóigévé lőn ott: „Budapest the most beantiful lity on eart“ — Budapest a világ legszebb városa! . . . *Németh Péter*

Délvidéki történetek. Scossa Dezső mögött hosszu írói pálya van: több mint huszonöt éve már, hogy a tollával nemcsak a szépirodalmat szolgálja, de mint több délvidéki megyének tanfelügyelője a magyar ügynek és nagy hasznára van. Ő szervezte ott az iskolai és a népkönyvtárak egész légióját s azok útján a magyar irodalom termékeinek szerzett népszerűséget, kelendőséget. Erős magyar érzését mindenütt becsülik, de szeretik benne az írót is, aki az élet harcába bele tudja vinni a költészet virágának finom illatát.

Most is megjelent tőle egy kötet szép, színes, tartalmas elbeszélés. „Délvidéki történetek“ a címe és erős vonásokban, érdekes meseszövéssel festi meg a nemzetiséglakta vidék népéletét. A legsikerültebb a négy elbeszélés közül, amely a kötetben van, a „Deli papos“ című. Erről Jókai mondotta, amikor az elbeszélés egy napilapban jelent meg először, hogy kevés olyan gyönyörü meséjü elbeszélést olvasott. Egy kalandor története, aki a szerb-török küzdelmek idején kerül a viddini basa fogságába. Ennek udvarán él Mila, egy csodálatos szépségü fiatal leány, akit fiúnak nevelnek, a kalandor beleszeret és a legmerészebb vállalkozásokba bocsátkozik, hogy megnyerje magának. De az nem sikerül neki. Hasonló szinpompáju a másik három elbeszélés is, különösen a „Baba Nada“: Romeó és Julia a falusi életben . . . Általában Scossa kötete a mese érdekessége mellett a néprajzi elem érdekességével is hat. A könyv megjelent Szegeden, Endrényi Imre kiadásában.

A természet. Aki olyan folyóiratot kíván, amely a vadászat és a halászat köréből bővebbet nyujt, továbbá érdekes leírások keretében ismerteti az állatok életét, szerencsésebb választást nem is tehetne, mintha megrendeli „A Természet“ című, havonként kétszer megjelenő folyóiratot, amelyet Lendl Adolf dr. szerkeszt. Most fekszik előttünk a hetedik évfolyam egy kötetben és valóban meglepő, mily dús a tartalma, mily érdekesek a természet életéből vett cikkei. Szép illusztrációk is díszitik és egészen magyar az iránya, ami nemcsak a cikkekben jut kifejezésre, hanem a képekben is. Úgy ahogy van ez a kötet, nagyon érdekes, szórakoztató és tanulságos olvasmány.

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

Az anyós. Engedjük át ezt a műfajt a német élclapoknak, amelyek még mindig rágódnak rajta. Nézetünk szerint nincs igazságtalanabb dolog, mint az az elbánás, amelyben a mostohák mellett az anyósok részesülnek az irodalomban és a mondában. Hisz nincs kizárva, hogy akadnak elvétve olyanok is, akik rászolgálnak a csipkedésre, de a túlnyomó része érdemetlenül szenved azért, amit a kivételek elkövetnek. A méltányosság mellett még a jóizlés is amellett szól, hogy ne adjunk helyet a magyar családok számára szerkesztett lapunkban ennek a rosszízlésű élcelődésnek.

Cs. Mátyás. Szíveskedjék a kép alá írni, hogy ki készítette. Óhajtásának eleget fogunk tenni.

M. Gitta. Négy elbeszélést és öt verset küldött egyszerre, mint „agya szülöttjeit". Kifogásoljuk először is a mennyiséget. A saját érdekében ajánljuk mindenkinek, hogy ne kövesse az ön példáját. Átlag minden héten ötven irányból érkezik hozzánk kézirat és ha mindenki kilenc különfélével kedveskedik, elképzelhető, hogy az elolvasás mennyi fölösleges munkát ad nekünk. Másodszor ajánljuk, hogy ne írjon piros tintával, mivelhogy az nagyon szemrontó. Ami pedig a dolog lényegét illeti, az ön elbeszélései és versei csakugyan az agynak szülöttei. Az érzésnek, az írásművészetének kevés nyomát találtuk azokban. Legjobb még a „Télen" című, de az is abban a hibában szenved, hogy tulságosan „csinált". Az igazi életnek nincs benne nyoma.

Az aradi tizenhárom. Különb verselést érdemelnek, mint az önét. Akiben nincs igazi költői tehetség, ne nyuljon ehhez a témához. A puszta jóakarat nem elégséges.

L. M. *Zsombolya.* 1. Németországi születésü és minden munkája megrendelhető Singer és Wolfner könyvkereskedése útján (Andrássy-út 10). 2. Ha a szülőknek nincs kifogásuk a látogatás ellen. 3. A vőlegénye nélkül elmehet oda, de az ő társaságában csak akkor, ha a menyasszony édesanyja is velök megy a hosszabb útra.

T. S. Kívánsága szerint cselekedtünk. A cím egészen pontos volt addig, hogy nem 23, hanem 27.

Hajnalka. Ahányszor akad leány vagy özvegy, aki hozzá akar menni.

Egy levél. Egy puszta impresszión fordul meg az egész, de még az sincs kellően indokolva. Amellett túlságosan rideg, csaknem száraz az előadás. Az olvasó nem szereti, ha rejtélyekben beszélnek hozzá, mi sem.

Szerelem, házasság Erről a témáról ma már több mélységgel lehet csak elmélkedni: ön nagyon is felszinen marad.

Teregova. Szíveskedjék beküldeni az illető képet s ha csakugyan olyan szép, azonfelül pedig megfelel az Uj Időknek szivesen adunk neki helyet.

Nagykőrös. Az Uj Időknek korántsem az a feladata, hogy az „ifjúság szárnypróbálgatásait erősítse", hanem az, hogy kész írói alkotásokat bemutasson olvasóinak. Amennyiben az ön verse az elsőkhöz tartozik, csakis komoly kritikára számíthat, de nem arra, hogy közöljük.

Október hatodikán. Van benne egy kis ihlet és melegség, de még korántsem felel meg annak, amit egy, a nemzeti gyászt kifejezni akaró verstől megkövetelünk.

Gy. *M.-Sziget.* Köszönjük a szives igéretet. A másik képét már eljuttattuk rendeltetési helyére.

Nem közölhetők. A furvézer-hadnagy. Boldogság hajnalán. Erő és erény. Gondolatok egy pincében. Véres alak. Csendes magányban. A lelkipásztor. Elment. Babos Panna. A kiváncsiak. Küzdelem a létért.

Fogadás. Mindakettő házasember.

H. Gy. *Győr.* 1. A fővárosi polgári iskolai igazgató-tanár évi fizetése 3400—4000 korona, igazgatói átalánya 400 korona; lakásbére 1020 korona; az alsófoku tanár fizetése 3000 korona, lakáspénze 900 korona; a másodfokué 2400 korona, lakáspénze 720 korona; a harmadfokué pedig 2000 korona, lakáspénze pedig 600 korona. 2. Négy-öt év alatt. 3. Hatszáz korona. 4. Harminc év. 5. Épp úgy, mint az államnál.

Hadnagy. A kép sokkalta kisebb méretü, semhogy a galériában jól reprodukálhatnók. Tárgyánál fogva alkalmas volna a Magyar Lányokban való közlésre. Szíveskedjék nekünk megírni, vajjon beleegyezik-e abba, hogy a képecske a M. L.-ban jelenjék meg?

D. B. *Baja.* Azt nem lehet csak úgy általánosítani, hanem ki kell lesni, mi felel meg az illető vőlegény egyéni izlésének. Egy szép és megfelelő kézimunka, amelyet a menyasszony maga készít, mindenesetre kellemes meglepetés.

Kéziratok, amelyek a hét folyamán érkeztek: A felhőkhöz. Bár nem mutattam. A kávéház. A bajusz. Szív és elme. Az ifju és a gyermek. Búcsu Kaposvártól. Sötét borús az ég. Hetedik ég. A hazatérők. Barátom. Dalok. Amikor én születtem. Csak egy kérdés volt. Lovagszerelem. Balassa Bálint. Két levél. Emlékezés. Idyll. Csak menjetek. Pista angyalnak ment. Mese. Férjhez fog menni. Soha. Az esküvődre. Éjszaka. Kis láncot. Véleményt a legközelebbi számok egyikében mondunk róluk.

—

Kiadóhivatali üzenetek

Gazdasszony. *Szeged.* Kovacsics Mátyás most megjelent szakácskönyvének, a „Modern Konyhá"-nak tartalmát a következőkben közöljük. Az előételeket: halakat, tengeri rákokat, csigákat, kagylókat, békákat különkülön fejezetben tárgyalja. Ezek után rátér a mártások, hideg mártások, levesek, főzelékek, kőrítések és a saláták készítésmódjainak előadására. Majd a vadak, sertés és malac, borju, bárány és ürü, marhahúsok és szárnyasok kerülnek sorra, amelyek után a tojásfélék, tésztafélék következnek és a krémek és fagylaltfélék zárják be a szakácskönyv változatos tartalmu fejezeteit. A főzelékek fejezetében 45 recipe elkészítésére tanít, a levesnél 39-féle leveskészítést, a halaknál körülbelül 60-féle változatot mutat be az olvasónak. Megrendelhető kiadóhivatalunkban. Ára vászonkötésben 5 korona.

V. G. *Szamosujvár.* A *Vidám Könyvek* első sorozata két-három hét mulva jelent meg és a következő művekből fog állani:

Szomaházy. Előadások a Feleségképző Akadémián, fűzve	K 3.50
Díszkötésben	K 5.—
Lovik Károly. A leányvári boszorkány. Regény, fűzve	K 3.50
Díszkötésben	K 5.—
Szemere György. A madarasi király fűzve	K 3.50
Díszkötésben	K 5.—
Zöldi Márton. Komédiák, fűzve	K 3.50
Díszkötésben	K 5.—
Váradi Antal. Emlékeim, fűzve	K 3.50
Díszkötésben	K 5.—

—

Állandó képkiállítást nyitott Budapesten, II. Albrecht-út 11. földsz. Stolp Ferenc, részben maga által festett, részben jeles magyar művészektől eredő festményekből, vázlatokból, amelyek mind felette olcsón eladók. A képek közt kisebb-nagyobb darabok Mészöly, Ligeti, Telepi, Margittay, Koszkol s mások művei. A gyűjtemény naponkint délelőtt 9—1. ingyen látható.

Tartalom

Szöveg: *Az utolsó tekintetes úr.* Irta Gárdonyi Géza. — *Dal az imádságról.* Irta Szabolcska Mihály. — *Az aradi kivégzés utolsó szemtanuja.* — *Két házaspár.* Irta Szomaházy István. — *Nappali komédia.* Irta Zöldi Márton. — *A Bach-huszárokról.* Irta Sz. Ö. F. — *A levegő postása.* Irta Sarcey. — *Laborczy Klára.* Irta Wolfner Pál. — *A japánok sajátmagukról.* Irta Igric. — *Rovatok:* Mindenféle. — A szerkesztő üzenetei.

Képeink: A saint-louisi világkiállításból (három kép). — Herold Alajos. — A Saint-Louisból hazatérő magyar atléták fogadtatása. — Vecsey Feri. — A kolozsvári ünnepnapok (három kép). — Cseresznye. Festette Kaulbach F. — Távozó fecskék a Dunaparton. — A hajdunánási Kossuth-szobor leleplezése (három kép).

Kéziratokat nem adunk vissza.

Laptulajdonos: **Singer és Wolfner.**
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI. ker., Andrássy-út 10. sz.

A Rimaszombati Konzervgyár

szállít postán, frankó csomagolás, 1 literes dobozokban zöldborsót, gyengebabot 1 kor., paradicsomot 75 fillér, spárgát 1 kor. 60 fillérért 1 kilós pohárban mellange-marmeladot 1 kor., áfonya-kompótot 1 korona 20 fillért, 24-féle húskonzervet á 1 korona.

Ha őszül a haja

használja a „Stella" vizet, amely nem fest. hanem a haj eredeti színét adja vissza. Üvegje 2 korona, Zoltán Béla gyógyszertárában Budapest, V. Szabadság-tér, Sétatér-utca, sarkán.

Töf-töf-torta

a világ legujabb és legjobb tortája, darabja egy forint, Megay Róbert cukrászdájában Miskolcon.

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz.

Gyermek- és életbiztosító intézet,

Budapesten, VI. kerület, Teréz-körut 40—42. Folyó év szeptember havában 1.473.400 K. értékü biztosítási ajánlat nyujtatott be és 1.230.400 K. értékü új biztosítási kötvény állíttatott ki. Biztosított összegek fejében 101.617 kor. 95 fillér fizettetett ki. 1904 január 1-től 1904 szeptember 30-ig 16,110.100 korona értékü biztosítási ajánlat nyujtatott be és 13,246.200 K. értékü új biztosítási kötvény állíttatott ki. Biztosított összegek fejében 672.754 K. 56 fillér fizettetett ki. Ezaz intézet a gyermek- és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és legelőnyösebb föltételek mellett.

TANNINGENE

legismertebb hajfestőszer sötétszürke, barna és fekete, ára 2 frt 50 kr.

Czerny-féle keleti Rózsatej
(Orientalische Rosenmilch)

a legkedveltebb szépitőszer, ára 1 frt. Hyg. Balsamin-szappan 30 kr. Fritsch-féle napraforgó olaj-szappan 50 és 35 kr.

ANTON J. CZERNY
Wien, XVIII., Carl Ludwigstr. 6. Szétküldés utánvét mellett. Kapható minden nagyobb gyógytárban, drogériában és illatszertárban. — Prospektus ingyen. Budapesten: Török-féle gyógytárban.

Karosfői Kriesch Aladár

Hitvallásunk. Irta Kriesch Aladár. U. ott.

Művészi Ipar
1905. I. 1-7.

(Művészet 1905. 352. l.)

vagyhánya és az impresszionizmus

foltszerkesztésben elevenedik meg. A megvilágítás egyenletesen oszlik el a robusztus formáin, a foltokban való megjelenítés azonban csak a körvonalakig ér, melyeknek biztos, éles megvonása a műbe dekoratív tendenciákat ~~csempész~~ Még határozottabb a dekoratív törekvés az Archaeologiában, melynek különös, kettős elosztása, a templomromnál ásó munkásokkal s alul a föld mélyében szunnyadó szoborral szinte a plakátszerűség határáig viszi el a kompozíciót s e hatást fokozza az alakok határozott sziluettje, a természet szecessziós síkdíszítménnyé transzponált alakítása. Ez utóbbi kép emlékezetbe idézi párizsi éveit, melyekben Puvis de Chavannes művészete megragadta, maga a mű freskószerű tompa színkezelése is a francia festő tanulmányozására vall.

Kísérletek ezek, az új útra lépő Ferenczy elszánt próbái, de olyfélék, melyek beleépülnek a továbbiak folyamatosságába. Próbálkozásai mindig eredményesek voltak, experimentumai haté-

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR-emlékplakett ünnepélyes átadása hétfőn, 18 órakor lesz Gödöllőn, a Frédéric Chopin Zeneiskolában. A plakettet a művész nevét viselő alapítvány kuratóriumi elnöke, Körösfői László adja át.

NÉPSZABADSÁG, 2001. OKT. 29. 35-o.

SSSSSSSSSSSSSSRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRR

Az Informatikai és Hírközlési
Minisztérium pályázati felhívása

„eVilág – digitális tartalom és kultúra (hazai kulturális javak a digitális világban)"

(kódszám: IHM-ITP-2)

A támogatás célja, hogy elősegítse nemzeti kulturális értékeink megörökítését, az elektronikus világban történő megjelenítését. Célja továbbá a határon túli magyarság kulturális támogatása és a hazai nemzeti kisebbségek kultúramegőrzésének elősegítése az EU integráció jegyében.

A pályázati cél megvalósítására 1 milliárd forint áll rendelkezésre.

Pályázni az alábbi részterületekre lehet:

Digitális kultúra program: Magyarországi levéltárak, országos múzeumok, szakmúzeumok, megyei, területi és tematikus múzeumok, egyházi gyűjtemények pályázhatnak az intézményben őrzött, illetve az intézmények kezelésében lévő nemzeti kulturális javak, maradandó értékű iratok elektronikus feldolgozásának (interneten történő megjelenítésre alkalmas digitális verzió előállításának) megvalósítására, valamint a már feldolgozott (meglevő) tartalmak hozzáférhetővé tételére az interneten vagy az intézményben az odalátogatók számára. Egy pályázó által elnyerhető támogatás maximum 20 millió Ft, egy pályázó csak egy témában nyújthat be pályázatot.

Pályázni lehet az alábbi két témában:

1. A digitalizáláshoz szükséges informatikai eszközökre, szolgáltatásokra. A feldolgozás eredményét egy virtuális (internetes) kiállításon kell bemutatni az útmutatóban meghatározottak szerint.
2. Az intézmény által rendezett kiállítások korszerű multimédiás eszközökkel való támogatásához szükséges számítástechnikai eszközök beszerzésére.

A nyertes pályázó vállaljon kötelezettséget arra, hogy a tulajdonában lévő eszközökkel segítséget nyújt a szakterületéhez kapcsolódó legalább egy kisebb intézmény számára gyűjteménye, illetve iratai – a pályázatban vállalt részének – digitális feldolgozásában.

A pályázónak vállalnia kell, hogy legalább egy dolgozóját a gép és az eszközök használatára kiképezteti, vagy informatikai képzettségu szakembert alkalmaz, és vállalnia kell az internet-használathoz kapcsolódó esetleges telefonköltségeket.

Digitális kultúra térnyerésének támogatása: Olyan nonprofit szervezetek, költségvetési intézmények és felsőfokú oktatási intézmények pályázhatnak új kiadványok elektronikus és/vagy nyomdai úton történő elkészítésére, amelyek már rendelkeznek saját, az információs társadalom térnyerését elősegítő kiadványokkal, sorozatokkal, műsorokkal. Az elkészült új kiadványokat az útmutatóban megadottak szerint kell közzétenni, terjeszteni, illetve (internetes) kiállításon bemutatni. A felsoroltak közül pályázhatnak tartalomszolgáltatásaik bővítésére azok, amelyek már rendelkeznek működő, minőségi online kulturális tartalmakkal. Az elkészült tartalmakat az interneten kell közzétenni.

Elnyerhető maximális támogatás (pályázónként) 20 millió forint, melyhez 20% önrészt kell vállalni.

Határon túli magyar kultúra digitalizálása program: Magyarországon bejegyzett civil valamint nonprofit szervezetek pályázhatnak, amelyek vállalják a határon túli magyar kulturális értékek digitális feldolgozását és elektronikus vagy nyomdai úton történő közzétételét, terjesztését. A pályázaton elnyerhető támogatás maximális összege 8 millió forint. Az elkészült anyagot az útmutatóban megadottak szerint kell közzétenni, terjeszteni, illetve (internetes) kiállításon bemutatni.

Nemzeti és etnikai kisebbségek program: Magyarországon bejegyzett civil, non-profit szervezetek pályázhatnak, amelyek vállalják magyarországi nemzeti kisebbségek kultúrájának digitális feldolgozását, archiválását és terjesztését. Elnyerhető maximális támogatás (pályázónként) 8 millió forint. Az elkészült új kiadványokat az útmutatóban megadottak szerint kell közzétenni, terjeszteni, illetve (internetes) kiállításon bemutatni.

Tartalomfejlesztés a fogyatékossággal élő személyek életminőségének javításáért: Civil és non-profit érdekvédelmi és segítő szervezetek pályázhatnak a közhasznú tartalomszolgáltatás, közösségteremtés és a fogyatékkal élők társadalmi integrációját elősegítő tartalmak fejlesztésére és elektronikus vagy nyomdai úton történő publikálása. Elnyerhető maximális támogatás (pályázónként) 8 millió forint.

Az elkészült új kiadványokat az útmutatóban megadottak szerint kell közzétenni, terjeszteni, illetve (internetes) kiállításon bemutatni.

A pályázási időszak (a részletes feltételek közzétételével) 2002. október 29-én indul.

A pályázat beadási határideje: 2002. november 22.

Múzeumok és gyűjtemények

GÖDÖLLŐ

Gyűjteménygyarapodás 2001–2002-ben a 25 éves Gödöllői Városi Múzeumban

2002. október 13. – 2003. február 9.

Napjainkban az országos és a megyei múzeumok is panaszkodnak, hogy nincs pénzük műtárgyvásárlásra és gyér az éves gyűjteménygyarapodásuk. Ehhez képest szerencsésnek tarthatja magát a Gödöllői Városi Múzeum, mert az elmúlt két évben mintegy 7 millió Ft értékben tudott műtárgyakat vásárolni, részben a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumánál nyert pályázati pénzekből, részben az önkormányzat rendkívüli támogatásával és a múzeum saját bevételeiből is fordított kisebb-nagyobb összegeket gyűjteménygyarapításra.

A gödöllői Léda-villa szalon-garnitúráját 2001-ben vásárolta meg a múzeum a NKÖM támogatásával. *Ady Endre* múzsája, *Brüll Adél* és férje, *Diósy Ödön* 1924 és 1934 között élt Gödöllőn. A kastély melletti pazar villájukból származó 10 darabból álló, topolyagyökér borítású bútoregyüttes nagy érdeklődésre számot tartó, jelentős kultúrtörténeti értékkel gyarapította a Gödöllői Városi Múzeum gyűjteményét.

A szentendrei *Feit Magda* hagyatékának legértékesebb darabja az a hálószobabútor, amelyet *Körösfői-Kriesch Aladár* tervezett *Frey Rózsa*nak, a gödöllői művésztelep szövőműhelye vezetőjének. Festmények, grafikák, szőnyegek, archív fotók, dokumentumértékkel bíró képeslapok egészítik ki a vásárolt anyagot. A múzeum munkatársainak a művésztelepi leszármazottakkal ápolt jó kapcsolata eredményezte az eladási ajánlatot, és a képviselő-testület egyhangú „igen" szavazata tette lehetővé a vásárlást. A gödöllői művésztelep témakörében, amelyben országos gyűjtőkörrel rendelkezik a Gödöllői Városi Múzeum, ez a múzeum eddigi legjelentősebb vásárlása.

A kihaló kismesterségek sorába tartozik a kádár szakma. Az utolsó gödöllői kádármester, *Juhász Dezső* műhelyének berendezését, felszerelését, szerszámkészletét és a mester személyes tárgyait, dokumentumait sikerült megszereznie a múzeumnak 2002-ben.

Ajándékozás útján is jelentős tárgyakkal gyarapodott a múzeum gyűjteménye. *Petényi Jánosné* ajándékaként a múzeumba került *Ottó Ferenc* (1904–1976) gödöllői zeneszerző zenei és irodalmi hagyatéka. A Kodály Zoltán tanítványaként induló zeneszerző jó irodalmi kapcsolatokkal is rendelkezett, például József Attila az ő kérésére írta az Altató című verset. Ottó Ferenc 1945 után kétszer is ült börtönben politikai okok miatt. Hagyatékának birtokában végre mód lesz sajátos személyiségét elhelyezni a helytörténetben. Fényi Ottótól, volt premontrei perjeltől kapta ajándékba a múzeum azt a nagy méretű szőnyeget, amely a gödöllői szövőműhelyben készült a két világháború közötti időszakban a premontrei gimnázum számára. Murancsán Irénkétől két szép Sztelek Norbert pasztell-képet kapott ajándékba a múzeum.

Az 1977-ben alapított múzeum e gazdag gyűjteménygyarapodási bemutatóval ünnepli alapításának 25. évfordulóját.

hatta, a mije épen készen volt. A verseny tehát egyenlőtlen kilátások mellett indult meg. S ha nemcsak tisztességgel megálltuk helyünket, sőt talán ennél többet is kivívtunk magunknak Szt-Pétervárott, úgy a mi osztályunkban a magyar nép faji jellege s a magyar formák még eleven varázsa voltak azok a tényezők, melyek hazánk számára az oroszok kitüntető érdeklődését kivívták. Magunk sem tudjuk, mekkora erő rejlik nemzeti voltunkban s mennyire igazunk van, ha szűntelen ismételjük, hogy legyen művészetünk is a mi képmásunkra teremtett: azaz *nemzeti magyar.*

Megbízást kapván a vallás- és közokt. Minister urtól, hogy a szóban forgó tárlat magyar csoportjának iparművészeti részét a helyszínén rendezzem, kedves kötelességet teljesítek, midőn e helyütt őszinte hálámat és köszönetemet fejezem ki dr. Wlassics Gyula minister úrnak, ezért az ép oly érdekes, mint tanúságos kiküldetésért s a belém helyezett kitüntető bizalomért.

Szt-Pétervárott a társulat titkára fogadott és tudatta velem, hogy a kiállítást a cár fogja megnyitni december hó 2-án. A kiállítási helyiségeknek megtekintésénél kitünt, hogy azok épen nem célszerűek. Három sötét, alacsony udvari szoba és egy világosabb utcai szoba állt rendelkezésünkre, mely helyiségek együtt véve U-alakot képeztek, egy bécsi cégnek már előzőleg felállított interieurjével a kellő közepén, úgy, hogy a közlekedés az egyes helyiségek között teljesen el volt zárva. De egyébként is a magyar csoport számára kijelölt helyiségek oly szűkeknek és alkalmatlanoknak bizonyultak, hogy nyilvánvaló volt, hogy ott kiállítást rendezni merő lehetetlenség. Egy nappal később érkezett oda Bruck Lajos festőművész, a Képzőművészeti Társulat kiküldötte. Nagy hálával tartozunk a Képzőművészeti Társulatnak, hogy Bruck Lajost bizta meg a rendezéssel, mert benne előzékeny munkatársat nyertem volt, a kinek kiváló része van abban, hogy a magyar osztályt olyképen lehetett rendezni, hogy az méltóan tűntette fel hazánk művészeti tevékenységét s általában osztatlan tetszésben részesült.

Ausztria részéről is két kiküldött volt jelen Szt-Pétervárott, névleg Schmoranz Gusztáv tanár, a ki jóval megelőzött volt minket s Thiele Ferenc festőművész, a ki velem egyidejüleg érkezett meg. Közbevetve, megelégedéssel kell kijelentenem, hogy e két társmegbizott részéről sok előzékenységet és szivességet tapasztaltunk s közöttem és közöttük a kitünő viszony soha megzavarva nem lett.

Midőn megtekintettük az épületnek még rendelkezésre álló helyiségeit s láttuk, hogy az első emeleti nagy, felülvilágított terem igen alkalmas volna tárgyaink elhelyezésére, de csak úgy, ha abban egy egyetemes magyar osztályt, nem pedig külön csoportokat rendeznénk, olyformán, hogy a képek képeznék az egésznek a magvát, a képzőművészeti alkotások követelményei döntenének a felállítás rendszerét illetőleg; a művészi becscsel biró iparművészeti tárgyak harmonikusan simulnának a képekhez, a termeknek ezáltal interieur-szerű jelleget kölcsönözve, a népipari tárgyak pedig egészen elkülönítve lennének kiállítandók: kieszközöltük, hogy a szóban levő helyiségeket nekünk átengedjék.

Ennek a nagy teremnek emeletmagasságban karzata is volt, mely oldalról nyert világítást. Ezt egészen átengedtük az osztrák képek számára. Miután pedig ezek a képek a teremből magából nem voltak láthatók, azt értük el, hogy a quantitativ és a qualitativ különbség, mely az osztrák és magyar tárlat képzőművészeti csoportja között — sajnos, a mi hátrányunkra fennállott — nem volt többé oly szembeötlő.

El nem hallgathatom annak megemlítését, hogy a Képzőművészeti Társulat nem úgy fogta fel feladatát, mint Ausztria. Mert a mig szomszédaink az utolsó 30 év alatt élt minden nevesebb művész munkái közül küldtek ki Szt-Pétervárra, addig a magyar kiállításon hírneves művészeinknek nagy része egészen hiányzott. Mindennek dacára azonban volt elegendő nemzeti jellegü kép, hogy azokkal a nagyteremnek reánk eső részét teljesen be lehetett tölteni.

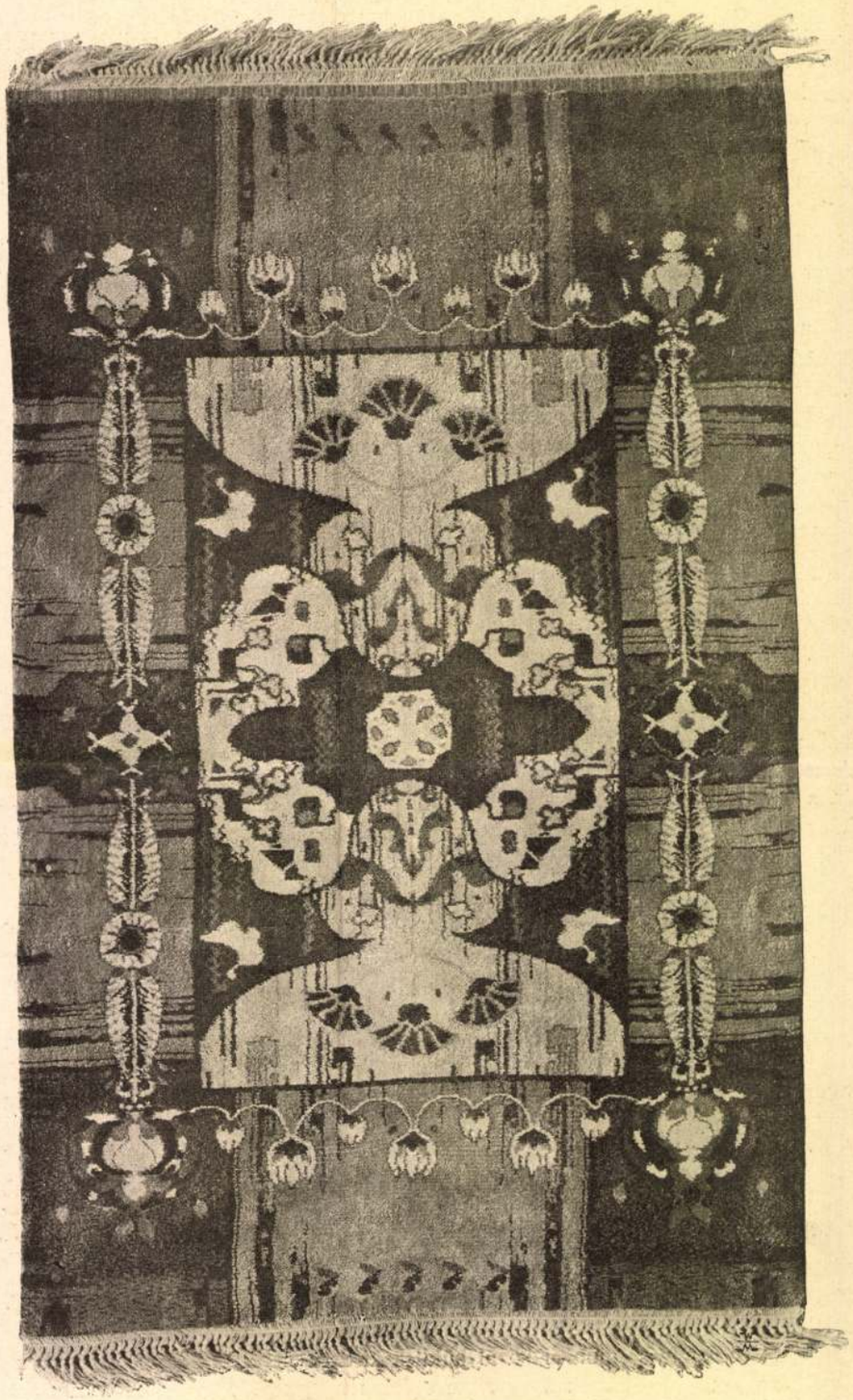

○○○○○ CSOMÓZOTT SZŐNYEG. ○○○○○
○○○○○ TERVEZTE KRIESCH ALADÁR. ○○○○○
KÉSZÜLT A POZSONYI ÁLL. SZŐVŐISKOLÁBAN.

Magyar Iparművészet
1900.

Kőrösfői kréch A

Nagy Sándor

A gödöllői iparművészeti telep. Irta Sárosi Bella. Művészi Ipar, I. 2.

(Művészet 1903. 422. l.)

Nincs cd.

N.Diederichs Vlg.L.	/:P 8.25:/	P 3.20
L.Diederichs Verlag.	/:P 8.25:/	P 3.20
EUTSCHEN.Mit Holzschnitten 2 Bände.Propylaen Verlag	/:P 14.-:/	P 8.40
zt von A.von Gleichen-Russwurm.	/:P 6.-:/	P 1.60
Deutsche übertragen von hs Verlg.	/:P 5.-:/	P 1.80
IPPIAS	/:P 6.-:/	P 1.80
Diederichs Verlag	/:P 6.-:/	P 3.-
OS.Diederichs Vlg.	/:P 7.50:/	P 3.-
TS aus dem Frankreich des s.2 Bände.Herausgegeben 20.Vollbildern.Leinen.	/P 21.-/	P 6.80
einenband..	/:P 18.-:/	P 7.20
heiteres Varieté.Mit 116 Walter TRIER.Leinen.	/:P14.25:/	P 4.40
ER.Drei Versuche.Leinen	/P 12.-/	P 7.80

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR (1863—1920).

222. *Az Eumenidák I.* (Az Erynnisek) 1916. Jelezve a művész monogrammjával. — Fehér és fekete kréta. — Fónagy Béla úr ajándéka.

Szépm. Múz. graf. o. 61. kiáll. (1931)

Új szerzem.

239. *Tobar, Alonso Miguel de.*

szintjéhez. Arthur Hacker Tücske egyszerű akadémiai tanulmány. Shannon Daphne és Chloeja is bizony meglehetősen gyönge.

A kis német pavillont négy művész tölti meg. A középső teremben Fritz Erlernek, az Olaszországban először harmadéve nagy figyelmet keltett bajor festőnek a wiesbadeni Kursaalba szánt dekorativ vásznaihoz készült kartonjait és néhány arcképét találjuk. A Négy évszakot ábrázoló kartonok bonyolult szimbolizmusa nem egész világosan van kifejezve, folthatásuk azonban elsőrendű. Az arcképeken rajta van az új német iskola nyers szabadosságának bélyege. A rendkívül termékeny Ludwig Dettmann velencei kollekciójával semmi újat sem árul el tehetségéről. Adolf Hengeler, a Böcklin és Stuck pogány ideálizmusa és a Thoma kissé nyárspolgáriasan idilli szentimentálizmusa között hullámzó motivumaival arról tesz újabb bizonyságot, hogy a nagy tehetségektől megállapított művészeti ideálokat a kisebbek is követhetik, anélkül, hogy utánzóknak kellene lenniök. A Hans von Bartels hollandi jelenetei és tengeri tájképei harmónikus tehetség kellemes megnyilatkozásai.

A szuggesztív erejű, de már magát ismétlő Ferdinand Knopff, Opsomer és Laermans mellett csupa kisebb kaliberű festővel találkozunk a belga pavillonban. Se az Opsomer, se a Laermans most kiállított művei nem érik el a megelőző velencei és a római kiállításon látott alkotások nivóját. Laermansnak kivételes sikere volt Rómában az öreg Breughelre emlékeztető Vakjával, melyben megrázó erővel szimbolizálta a saját maga közelgő tragédiáját, a legnagyobb tragédiát, melyet festővel a sors játszathat. Most kiállított képei közül a Hajnal a legjobb, művészi tartalom tekintetében igen közel áll a tavaly Rómában látott Temetőhöz.

Emlékezzünk még meg futólag a svéd pavillonról, melyben az északi tájak sajátos költészetét férfias bátorsággal, sok lelkesedéssel s épp annyi technikai fogyatékossággal előadó Anna Boberg asszony, az egyetlen kiállító: s elérkeztünk a tizedik velencei mostra két legnagyobb eredményéhez, az igen szerencsésen installált francia és az újabb jelentékeny nemzetközi sikert arató magyar pavillonhoz.

A Lucien Simon, Gaston La Touche, René Menard és J. E. Blanche műveitől elfoglalt francia pavillon a kiállítás legérdekesebb része, annak dacára, hogy a latin faj legkiválóbbjai közé tartozó négy festő művészetét csak hézagosan mutatja be, s távolról sem nyujt teljes képet Franciaország mai művészeti helyzetéről. A középső nagy teremben mintegy harminc képben tanulmányozhatjuk a való benyomást épp oly gyorsan és élénken, mint erővel teljesen megrögzítő Lucien Simon hatalmas művészi egyéniségét, mely a Nyári estében fejeződik ki legszerencsésebben. A két évtizedet felölelő alkotások alig árulnak el tárgy- vagy kifejezésbeli változást, de annál jelentékenyebb technikai fejlődés perspektiváját tárják elénk. Első vásznain tónustanulmányokat folytat, egy időre egységes sárgás színbenyomás visszaadásában állapodva meg, később a fény foglalkoztatja, de a tárgyi tartalom művészete tekintetében mindig ugyanaz marad. Az első modorát képviselő Breton körmenet, s legutolsó étappeját jelző Breton tánc, a Fogadás a műteremben és a vázlatossága dacára erőteljesen jellemzett. Hímzőnők között a szín- és fényfelfogáson kívül semmi különbség sincs.

Blanche, a ragyogó kolorizmusában a XVIII. századi nagy angolok nyomában járó, finom és könnyed arcképfestő egyre mélyebb tüzű és fénylőbb szinekre törekszik. Velencében kiállított művei azonban nem érik el a Thaulon-család emlékezetes arcképének festői frissességét. Azért most is örömünk telik az angol koronázás jeleneteiből merített, színben kissé nyers, de közvetlen, élénk impresszióban és előkelő tónusban tartott dekorativ vásznaiban.

René Menard, a klasszikus tájkép egy eredeti típusának megteremtője. Vöröses arany tónusban úszó klasszikai tájain mélázó poézis és elmélyedő történeti ünnepiesség nyilatkozik meg. Kár, hogy itt kiállított vásznainak egy része csak másolata régi híres dolgainak, az eredeti finomságai nélkül. De ezeken is megvan a felfogás, a vonal és szín nagyszabásúsága. Szóval annyi, amennyi egy nagy művész szellemének dokumentálására épp ele-

A tizedik nemzetközi kiállítás Velencében.

gendő. Menardnál senki sem fejezte ki jobban és az eszközök nagyobb ökonomiájával a latin és hellén tájak költői tartalmát. A lemenő naptól megaranyozott romokat tükröző tengeri képei zöldes párákkal itatott éggel utólérhetetlen hatást tesznek. Az olasz államtól a római modern képtár számára kiszemelt, tónusban kimondhatatlanul finom Opálos tengere szinte már nem is festmény, hanem antik gemmák és drágagyöngyök színlátománya.

Menardral merően ellentétes művészi egyéniség Gaston La Touche, a Watteau és a Fragonard kecses, vidor, nem ritkán modoros, s legsajátabban francia tradicióinak folytatója. A XVIII. századi franciákat ülteti át a francia festészet mai technikájának argotjába.

Merészség volna állítani, hogy a magyar pavillonban most bemutatott művek tiszta képet adnak az új magyar művészetről, mely rendszerint legjellegzetesebb megnyilatkozásaival szokott a velencei biennális kiállításokon megjelenni. Ezt nem is lehetett várni és kívánni alig egy évvel a római kiállítás után, mely genetikus kapcsolatban bemutatta a modern magyar lélek legtipikusabb képviselőit: a XIX. sz. művészettörténet legnagyobbjai közé elkönyvelt Munkácsyt, akinek művészete a magyar faj nagy morális erejéről tesz tanuságot, a mélázó Paál Lászlót, a nagy természettel nyílt szemmel és sugárzó meleg szívvel szemben álló Szinyei Mersét, aki fajának eredetiségre, új, irányító tettekre való rátermettségét bizonyítja be kétségbevonhatatlanul a világnak és a mélyre látó Thorma Jánost, akinek megrázó tragikumú képeiből mintha a magyar mult sok keserű sóhaja törne elő. És mégis a Maróti eredeti magyaros pavillonjában ötletesen elrendezett magyar kiállítás a nemzetek versenyében ezúttal is a legelső helyek egyikét foglalja el. A mostani velencei kiállítás általános programmjának megfelelően csak kevés mű és kevés név szerepel benne, csak néhány művészegyéniséget mutat be, fejlődésüket legjobban jellemző művekben. A válogatást azonban kitünően végezték, helyes szempontok szerint, ízléssel és tapintattal.

A Kőrösfői-Kriesch temperaképein sokan kifogásolták a túlságos mélyen elrejtett jelképességet. Nehezen értik meg azok, akik előtt ismeretlen a pompásan viruló magyar népművészet. Ennek naiv és lebilincselő szavát ülteti át a gödöllői mester a modern festészeti líra nyelvezetébe. Úgy a pavillon külső mozaikjain, Aquileja ostromán, Attila kardján, Kupa vezéren, Imre hercegen, Kolozsváry szobrászmesteren, Balassa Bálinton, mint a belül kiállított képeken új életre kelti a régi magyar legendákat és mély jelentésű szimbólikus alakokat kreál. Mindnyáján a tartalom, a jelentés a fő, a technika is ennek rendelődik alá, csudálatosan símul a festőnek látszólag naiv, de valójában mélyen spirituális látományához. A modern piktura bonyolult szín- és fényproblémái közepett, amikor már-már elvész a festészet tulajdonképeni és végső célja, és amikor már-már elfeledtették velünk, hogy a technika nem pótolhatja a gondolatot, ez az ember nem vesztette el fejét. Mikor a piktorok túlnyomó többsége üres technikai bravurokkal (és sokszor bizony csak stiklikkel) vív szélmalomharcot a dicsőségért, ő a magyar nép nagy és bús legendáit éli át, regősöknek a távol ködén átszűrődő énekét neszeli. Minden művészi egyéniségnek sajátos rajz- és színezésbeli modora megfelel azon eszme jellegének, melynek felfedezését a természet reá bízta. És minden igazi egyéniség műveiben a maga világról való felfogásának érzékelhető jelképét adja; s a maga szempontjából mindegyik az igazságot adja, bármennyire különbözzenek is az eredmények. Egy Michelangelótól rajzolt kezet nézve, melyen a csont és izomrendszernek minden titka föl van fedve, helytelen volna szemrehányással illetni Tintorettot, hogy kezeit nem a valóság részletes és türelmes megfigyelése, hanem a maga lobbanékony lelkéből diktált hirtelen és pillanatnyi gesztus benyomása alapján, kevesebb alapossággal, de épp oly őszintén rajzolja meg. Világos, hogy a mély kontemplációba zárt művésztől látott emberi formák nem lehetnek azonosak azokkal, melyeket a minden legkisebb külső változás iránt izgalmasan fogékony művészlélek él át. Ezek meggondolása után még nagyobbnak fogjuk látni a Kőrösfői művészi jelentőségét, aki látszólagos elrajzolások és naivnak és primitivnek tetsző

Művészet 1912.

formai egységek árán is ki meri fejezni eszmei megérzéseit.

KATONA NÁNDOR.

A természetnek nemcsak bámulója, hanem valóságos szerelmese. A szabad természet ölén keres ihletet képeihez. Már pályájának kezdetét impresszionizmusa jellemezte. Mikor Pestre felkerült s egy napon a rajziskolába indult, hirtelen megeredt az eső. Az ég és a levegő színének gyors megváltozása, az utcákon az eső miatt támadt sürgés forgás, egyszerre megihlették s nem is ment aznap az iskolába, hanem hazasietett és emlékezetből megcsinálta a vázlatát első képének, mely a esős hangulatú utcai jelenetet is ábrázolja. Ez volt az első kiállított képe, félméteres vásznon, számos alakkal.

Mielőtt a fővárosba jött, nem mindennapi módon nyilatkozott meg a talentuma. 1863-ban született Szepes-Ó-Falván s mielőtt még festett képet, művészi illusztrációt látott volna, tizenhét éves korában megrajzolta fotografia után Hohenlohe herceg arcképét, mely kitünően sikerült. A képet véletlenül meglátta báró Mednyánszky László, a kiváló festőművész s nyomban felszólította Katonát, hogy akar-e festő lenni s akar-e az ő műtermében tanulni? Az ifjú természetesen örömmel fogadta el a nemes ajánlatot s hónapokig maradt Mednyánszkynál, aki nagy szeretettel vezette be a festés titkaiba. Később benső barátság fűzte össze a két művészlelket s ez a barátság ma is egyike a legideálisabbaknak.

Katona 1882-ben a fővárosba jött s Gregussnál és Székely Bertalannál folytatta tanulmányait, majd öt esztendeig Lotz műtermében festegetett. Második kiállított képe — a Műcsarnok 1885-iki kiállításán — egy arckép volt, mely Deckertsnek, az akkori budapesti belga konzulnak fiát ábrázolta s kiváló művészi tulajdonságaival általános feltűnést keltett. Most már mindenki biztatta a fiatal művészt, hogy menjen Párisba és ott folytassa tanulmányait.

Három évet töltött Párisban, nagy mesterektől tanulva s hazatérése után egy ideig a fővárosban volt, majd báró Mednyánszky László sógorának, Czobel Istvánnak meghivására Nagyőrre ment és ott öt esztendeig festegetett természet után. Legtöbb képét fára — szivarskatulyák oldaltábláira — festette, kis formában, igen finom kidolgozással. A tájképeken kívül számos arckép is őrzi a nagyőri évek emlékét, melyről a művész mindég nagy hálával szokott megemlékezni. — Ezalatt hatvan-hetven tátrai tájképpel kétszer rendezett külön kiállítást Tátrafüreden, 1899-ben pedig a Nemzeti Szalonban állított ki tizenöt feltűnést keltett tátrai tájképet, amelyek mind vevőre találtak. Nagy feltűnést keltett művészetével s a közoktatásügyi miniszter állami ösztöndíjjal tüntette ki. Most már megvalósíthatta a régi vágyát: meglátogathatta Angolországot, Hollandiát és Németországot. Külföldi útjából sok tapasztalattal és sok vázlattal tért haza. 1902-ben tizenöt tájképet állított ki a Műcsarnokban s megnyerte velük a műbarátok díját. A „Műbarátok Köre" később külön kiállítást is rendezett százötven tájképéből. Legtöbb képe az arisztokrácia körében talált vevőre. Közülök ötöt a király, ötöt pedig az állam vett meg.

Különösen tátrai tájképei ragad meg erőteljes hangulatukkal. A művész nem egy havasi képét fagyasztó hidegben festette természet után s most is van műtermében egy hóval fedett fenyves-részlet, mely harminc fokos hidegben készült. Gyakran ki-kirándul Katona a szabad természetbe s az isteni magányban napokig festeget, sőt nem egyszer éjszakára is ott marad a mezőkön és az erdőkben, hogy meglesse, mint borul le az este fátyola a vidékre s hogyan üdvözli a hajnal mosolygása az ébredező természetet. Egyszerű, zárkózott ember, aki nem igen keresi az emberek társaságát s egyedül művészetében keresi az élet gyönyörűségeit. — Műterme tele van befejezett és megkezdett képekkel s festményei számát talán maga sem tudja.

ARANYKOR FESTETTE VASZARY JÁNOS

polgári termőtalajánál fogva — mintha tökbe rózsát oltanának — nem sokáig birtam ki. Még a karácsonyt együtt ünnepeltük a cimborákkal, de újévre már Velencében, Olaszországban voltam. Itt vetődtem-hányódtam azután három évig. Eleinte Velencében Chioggiában, majd két évig Rómában és környékén. És küzdöttem... Festettem és — vakartam. E mellett a technikák legmélyére akartam lemenni. Nem az volt a célom, hogy az olajfestékkel ilyen vagy olyan technika szerint fessek, hanem már a különböző festő-anyagban és festési technikában találjam meg a nekem megfelelő kifejezési módot. Az olajfestés csak az *alla prima* festésre való. Nekem olyan anyag kellett, a melylyel át- meg átrajzolni, keresni, gondolkodni, fejleszteni lehessen. Így jutottam a temperához és annak mindenféle változataihoz: tojás-tempera, enyv-tempera, emulzió-temperák; eleinte csupa gomolygás volt a fejem, míg lassan-lassan megtanultam régi kútfők és gyakorlati próbálgatások által, hogy a festési technikák milyen határtalanul tág mezeje állana rendelkezésünkre, ha tudomást vennénk róla.

Rómából visszatérve Lotzhoz került, az ő mesteriskolájába. „Lotztól — úgymond — mindenekelőtt egyet tanultam meg: a téma fejlesztését és fejleszthetőségét mindaddig, a míg az emberi lehetőség szerint elérte azt a belső képet, a melyet róla öntudatlanul is eleve alkottunk. (Ez áll studiumfejre és történelmi kompozicióra egyaránt.) Tehát a megalkuvás kicsinyes voltát, a részleteknek feltétlenül való feláldozását az egészért.

A Lotz-iskolát odahagyva kiköltözött Gödöllőre s azóta ott él teljesen művészetének. Nagybecsű alkotásainak méltatását e mű más helyén találja meg az olvasó. Itt csak a következő adatokat jegyezzük fel. Első történelmi képe volt: „A fenesi csata. II. Rákóczi György halála." Rómából visszajövet festette „Hora és Kloska lázadása" című képét, majd a millenniumra a következőket: „Az 1567-iki tordai országgyűlés, Dávid Ferenc kimondja a vallásszabadságot". „Az 1543-iki tordai országgyűlés, Martinuzzi megcsinálja az önálló erdélyi fejedelemséget". Utolsó nagyobb történeti képe: „Dobó István megvédi Eger várát a török ellen". Mint freskó-festő is kiváló műveket alkotott. Az új Országházban két nagy faliképe látható a „Halászat" és „Vadászat" címmel. Gróf Vigyázó Sándorné rákos-keresztúri mauzoleumába igazi buon freskó-technikával hármas ciklust festett „Az élet"-ről. (Ezek közül kettőt a „Búcsú"-t és a „Viszontlátás"-t azóta — a művészet nagy kárára — leverték). Ugyanezt a gondolatot festette meg még egyszer vásznon e címmel: „Krisztus, a megismerés forrása, visszaadja a szülőknek meghalt gyermeküket." Még a parlamenti freskókat megelőzte hatalmas történeti hangulatot árasztó freskója a pannonhalmai milleniumi emléken: „A papok és a nép megvédik Pannonhalmát a tatárok ellen". Ez időben alkotta meg e című képét: „A boroszlói békekötés — Ulászló és Kázmér, cseh és lengyel királyok békét kérnek Mátyástól". Nagy kompozicióin kívül számos kisebb képet és portrét festett, a melyek egytől-egyig díszére válnak a magyar festőművészetnek. Sikerrel foglalkozik a művészet pedagógiájával és az iparművészettel, különösen pedig a textiliparral is. A mult télen a Műbarátok Körében teljes interiőrt is állított ki.

Gödöllői magányában egészen művészetének él s magánéletében — mint már érintettük — Tolsztoj magasztos elveit igyekszik követni. Egyike a magyar tolsztojánusoknak s lelkét egészen áthatották a humanizmus nagy eszméi, a melyek áldás gyanánt áradnak az emberiségre.

BORUTH ANDOR ÉDER GYULA RAJZA

Körösfői Kriesch Aladár

SZEMLE

Marosvásárhely képtára.

Ma, mikor a magunk művészete is függetlenítette magát a tisztes tradiciótól, új irányok forgó szele után járva, — egészen megnyugtató, históriai értékű gyűjtemény a marosvásárhelyi kulturpalota képtára, mintahol együtt láthatjuk legjava részét a magyar piktura világmárkás alkotásainak, körülbelül úgy tizennyolcnegyven esztendővel ezelőttről. Ennek a közel száz darabra menő magyar kultúrhistóriai gyűjteménynek szerencsés összeválogatásakor még az egészséges naturalisztikus-impressziós felfogás divatja járta, ennek szellemében értékelték át művészeink az u. n. „táblabíróvilág" esztétikáját, s bizonyos enyhe forradalmiság kapcsolja itteni képeinket a tradicionális festői multtal.

A modernség határán álló mindjárt a földszinti főbejáró melletti Körösfői Kriesch Aladár (1863—1920.) féle freskó. Erős, napfényes világításban, a részletek modern átfogásával adja elénk rajtok a művész fantáziája az ősmagyarok jövendőlését az egyiken, a nóta keletkezését a másikon. Nincsenek rajtok szinfalhasogató pathetikus kitörések, valóban a Kriesch szelid lelkéből lelkezettek a képek alakjai.

A képtárban lévő Munkácsy, Lotz, Glatz, Ferenczy, Márk, Mészöly, Paál László festmények a még korábbi magyar művészi dicsőség emlékeztetői. Bosznay, Demeter, Éder, Juszkó, Kallivoda, Mednyánszky, Poll, Zemplényi stb. színdús előadásaikban a már modernebb festői hatás visszaadói.

Vaszary János *első emberpárja* az egészen világos, ezüstös, szürke villózású színek nemes összhangja, erős reálitásban. Nem stilizált sem az Éva, sem az Ádám alakja, azért annyira megkapó mindegyik mozdulata. Dósa, Hajós, Liezenmayer, Kacziány, Mendlik, Vida Árpád festményei mind külön nevezetességek meglátásban, színben. Éder, Fényes, Pataky, Pállik, Réti István hol erős természethűségükkel, hol a hangulat visszaadásának erőteljességével tünnek ki.

Pazar színpompával gazdag ez a magyar képgyűjtemény, ha még kissé akadémikus is keletkezésének időpontját tekintve. Az „impresszionista világszemléletnek" valóságos értékmérőjeképen emlegethetjük festőművészetünknek ezt az együttesét, mint amely irányzat felé egész nyugodtan orientálódhatnék pikturánkban a ma forrongó sok nagyotakarás.

A képtár anyaga olyan zárt egész, amelyhez többet tenni már az elhelyezésre való tekintettel sem igen lehet. A város sem támogathatja többé a felsoroltakhoz hasonló értékekkel ezt a nevezetes gyűjteményt. Az új Marosvásárhely megteremtője, Bernády György, akkori polgármester és főispán érdeme a magyar kultúra ezirányú szép megnyilvánulásainak összehozatala is.

Gulyás Károly.

Új regények.

III.

Olvasva Komáromi Jánosnak legújabb regényét, az *Ordasokat*, Deák Ferencnek mondása jutott az eszembe: „Történeteink csak átokszülte viszálykodásokra, csak életért és megmaradásért vívott véres harcokra mutatnak; kevés azokban a polgári erényeknek tiszta példája, kevés a fénypont, mely forró önérzettel keblünket emelje." Mert ugyan mi töltse el keblünket önérzettel például annak a 15 esztendőnek történetéből, amely azzal kezdődött, hogy a sok százados nyomorgatást és kínzatást tovább már nem bírván, a nemzet fegyvert fogott. Megindult erre a belháború tűzzel, vassal, vérrel, halállal. A csatában elesett vagy vérpadon kivégzett apák nem hagytak fiaikra egyebet véres kardnál s átoknál, mindazokra, akik ilyen szörnyű veszedelembe döntötték a magyar nemzetet.

Ez bizony nem lelkesítő történet.

Történetünk legszebb lapjain is gyilkosság, öldöklés, bosszú és átok olvasható. Hát ezért teremtette az Isten a magyart?

Széchenyi István 1847-ben azt írta: „Felette nagy tévedésben vannak azok, kik elodinket annyira bámulják; és ekörül ne misztifikáljuk magunkat, mert alkotmányos és nemzeti fennmaradásunkat bizony sem nagy eszüknek, sem kitünő erenyüknek nem köszönhetjük, egyenesen a szerencsés véletlennek, és a nagy isteneknek." Valóban Isten csodája, hogy van, hogy még maradt magyar e földön...

Ime bennem, az olvasóban, a lelki reflexe Komáromi legújabb regényének, az *„Ordasok"*-nak.

Az Ordasok Szepessy Pál kuruc vezérnek katonái, akik 1672—1687 között ontották véruket, — — igaziból maguk sem tudva, nogy kiért. Előbb a labancokat akarták „megnyúzni"; majd (1686.) Budavár ostrománál a hitszegő török ellen harcoltak; mikor pedig az ország „felszabaditása" után az osztrák kiraly a rebellis magyarokat akarta megleckéztetni, hát azok ellen. Nem volt ez ordasoknak barátja sem a földön, sem az égben. Mintha átok verte volna őket. Apák, fiuk s unokák csak harcoltak, csak véreztek.

Hanem a nemzetre borult sötét éjjel még sem akart megvirradni...

Szepessy Pál után jött Thököly Imre, majd (de már nem ebben a könyvben) II. Rákóczi Ferenc: a történelem lényeg szerint nem változott semmit. Nem akart virradni.

Olyan fojtogatóan szomorú ez a könyv, hogy a végén az embernek ökölbe szorúl a keze...

Ilyen témáról nem nehéz könyvet írni. A meseváz adódik: az egyik párton a nyúzók, a másik párton a nyúzottak, a cselekmény: a nyúzás. Az ilyen nemzetnyúzást nem lehet unalmasan és érdektelenül elbeszélni. (Bizonyítja ezt ennek a kornak történetírója, Acsády Ignác, a Szilágyi-féle Magyar Nemzet Történetének VII. kötetében.)

Azonban más dolog tudományosan írni históriát, s megint más dolog történeti regényt írni. A jó történeti regény jobb tájékoztató a legsikerültebb történeti munkánál, mert nem *téglákat* ad, hanem *kész házat*. Ezért van több história Kemény Zsigmond regényeiben a rivális történeti munkáknál.

Ha már most *ilyen* szempontból kell véleményt mondanunk az *Ordasok*-ról, az első megjegyzésünk az, hogy szerkezetileg ez a regény cson-

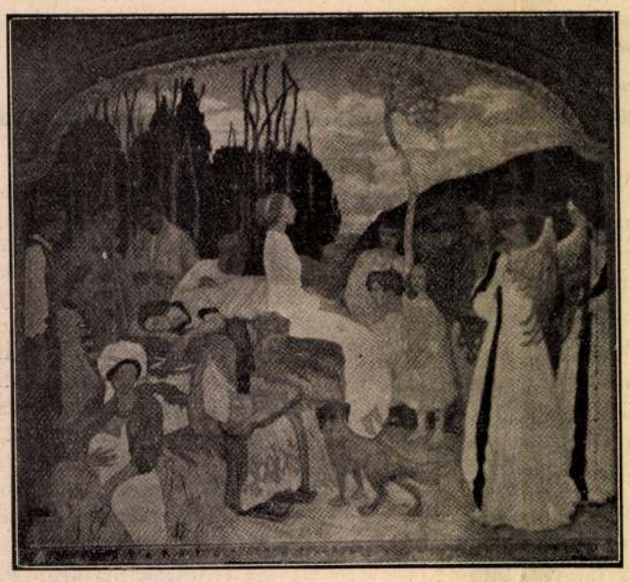

Körösfői Kriesch Aladár: A nóta születése.
(Marosvásárhely képtárából.)

ka. Komáromi nem úgy végezte be könyvét, hogy annak folytatásául a II. Rákóczi Ferenc nevéhez fűződő egész kuruc világ lehetséges lett légyen. Mesevezetése szerint az eperjesi vértörvényszék után még fű sem nőtt többé az országban. Mintha minden meghalt volna itt. Komáromi nagyon be akarta fejezni regényét. Pedig a valóságban *ennek* a történetnek még ragyogó fejezetei voltak hátra, amelyeknek szálai mind *ebből* a históriából fonódtak tovább.

Kifogásolom azt is, hogy Komáromi túlságosan az egész korszakot, mint tömeghistóriát, állította be vezetőtémának. A tömegsorsnak tömegtörténésen való bemutatása a legnehezebb költői téma, mit a világirodalomban talán csak Tolsztoj tudott sikerrel kidolgozni a *Háború és béké*-ben. Pedig az egyéni mese önkényt kínálkozott. Az pl. egészen jól volt megindítva, hogy a külföldi univerzitásról az öreg Keczer Andrásnak fia, Gábor, a szép Ujhelyi Erzsébettel szekerezett haza Eperjesre, nem is tudva, hogy ártatlannak képzelt arája a legveszedelmesebb labanc kémnő. E szerelem egészen drámai fordulatot vett, amikor Gábor a valóságot megtudván, maga mellől rútul elkergette Erzsébetet. Ha Komáromi ezt a jól és érdekesen induló mesét nem ejti el, hanem belőle a rajongva gyűlölő szeretőnek históriáját komponálja meg, pompás történetet csinálhatott volna főtémául. S ha részleteiben igazán (de igazán) jól ismerte volna a Thököly-kort, akkor főhősévé tehette volna az ordasok vezérét, Szepessy Pált, akit maguk a kurucok nagypipájú, de kevés dohányú vitéznek neveztek. Szepessy így is állandóan a mese előterében van, anélkül azonban, hagy egyúttal tényleges mesevezető is lenne. Pedig erre a regény címén kívül legfőképen az predesztinálta volna, hogy együtt nőtt és együtt vénült az eseményekkel. Kuncz Aladárnak *A fekete kolostor*-a (hogy kolozsvári példát említsek) gyönyörűen mutatja, hogy tömegeseményekhez milyen pompás milieut nyújt a tavasz-nyár-ősz, illetőleg az ifjúság, a férfikor s a meghaló öregség.

A regénynek legtöbb ambicióval megírt része Budavárának visszafoglalása a törököktől 1686-ban. Látszik, hogy Komáromi itt tanulmányok alapján dolgozott. Azonban kár, hogy a várostrom elbeszélése túlságosan adatszerű és *képszerűtlen* is. Ez annál inkább sajnálható, mert a magyar regényirodalomban két olyan várostrom-leírás van, amelyek művészi plaszticitásuk szerint méltán világirodalmi becsűek. Egyik Jókaitól *A kőszívű ember fiai*-ban Budavárnak, a másik Gárdonyi Géza *Az egri csillagok*-jában Eger várának ostroma. Mindkettő mintaszerű leírás. Komáromi azért is tekintettel kellett volna hogy legyen ezekre, mert az a várostrom, amelyet ő leírt, az ostromló keresztény seregek nagy száma miatt méreteiben ezeket mind túlhaladta. Amolyan népek csatája volt akkor Budavár alatt, aminek elbeszélése monumentálisabb lehetett volna, mint Moszkva ostroma s felégetése Tolsztojnál.

Mindezt nem a kritizálás kedvéért mondom, hanem a Komáromi iránti nagyrabecsülésből. Csak nagytól lehet nagyot várni s szerettem volna, ha Komáromi az *Ordasok* szép témájából valóban nagy művet alkotott volna. Én azt hiszem, hogy Komáromi ezúttal igen könnyűnek fogta fel a dolgát. Egy jellemző adattal bizonyítom ezt. Keczer Gábor fiatal feleségéről, Rauscher Editről, meg kis fiacskájáról, Andriskáról, van szó. Komáromi a regény 175-ik lapján Editet „a fiatal mamának" nevezte s aztán így folytatta: „Keczer Andráska nekifutott a félig még *kislány-mamájának* s csak ölében állt meg." „Mamát", pláne „kislány-mamát" írni olyan regényben, amelynek cselekménye 1686 körül történik, erős anakrónizmus. Ilyen gondatlanságot ambiciózus írónak nem szabad elkövetnie.

A címlap az Ordasok-at „hősi regény"-nek nevezi. Sokatmondó elnevezés, ami után egy modern Iliászt várnánk. A Homeros-utánzásban azonban Komáromi csak addig ment el, hogy átvette tőle az ilyen jelzőket: „a rezesorrú Majos Ferenc" vagy „dülledthomlokú Tulok György" stb. s aztán valahányszor szó van róluk, mindig így titulálja őket. Kuruc regényben az efféle stilszerűtlen. A Tyukodi-éneknek pedig legalább tizszeri ismételt kiteregetése modorosság.

Mindezek kétségtelen hibái a regénynek.

Vannak azonban dicsérhető részei is az Ordasok-nak. Igy mindenek előtt a kor sivárságának művészi rajza. Az adatoknak ügyes csoportosítása következtében ennek a szomorú kornak zordsága csontig látszik. Vagy: a bujdosó kurucoknak szánalmas vergődése és elhagyatottsága nagy művészettel didereg ki e regényből. Épen a korrajzi rész-sikerekre gondolva sajnálom, hogy Komáromi *csak félkézzel* fogta meg témáját. Aztán nagyon sikerültek jellemrajzai is. Szepessy Pál ordas vezér e könyvben olyan, mintha Fadrusz János mintázta volna meg. S milyen bájos a fiatalon gyászba borult, hervadó Rauscher Edit. Végül: milyen jól ért Komáromi ahhoz, hogy helyzetek által jellemezzen. Ebben kétségtelenül erősebb Tormay Cécile-nél, kinek *A régi ház*-a félre nem ismerhető hatással volt az *Ordasok*-nak némely részére.

Van aztán e regénynek egy külön értéke is: korszerű. Ordasokká lettünk, ordasok vagyunk ma valamennyien... Talán emiatt is érezzük Komáromi regényének sötét szineit a kelleténél is sötétebbeknek.

Borbély István.

Pásztortűz 1931. dec. 25.

Kőrösfői Kriesch Aladár

A gödöllői szövőiskoláról s egy kicsit a szövőiparról általában. Írta Kőrösfői-Kriesch Aladár. Magyar Textilipar, febr. 20.

1913

(Lemásolva 1913. 124. l.)

M. V. Mizeum VI · 313.

Kőrösfői Kriesch Aladár

ÁLTALÁNOS MŰVÉSZETI CIKKEK

A renaissanceról. Irta Kriesch Aladár. Uránia, IV. 6—8.

(Művészet 1903. 285. l.)

illúzió veszett el, de szinte észrevétlenül, mert helyébe új illúziók nőttek, az ember hitt a haladásban, a tudományos megismerés korláttalanságában, abban, hogy a transzcendentális hatalmaktól való elszakadása a világ új, tökéletesebb megismeréséhez vezet. Az átfogalmazás minden téren megindult, így a festészetben is. Az új esztétika szerint a kép a szemnek szól, tehát első feladata, hogy a szemet gyönyörködtesse s célját csak úgy érheti el, ha erejét erre összpontosítja, mindent elhagy, ami azon kívül megtöltötte tartalommal. Eszme, hangulat, mese, pszihológia, szenvedély: valamennyien mellőzendők, mint ami az alkotást mellékvágányra tereli. A kép a szem kedvéért van, tehát valamennyi tendenciájának a szemet kellett szolgálnia. Szegényes, sovány programm, mely következetesen végrehajtva a sivár dekoráció színességéhez vezetett volna, a művészek azonban, kik nagyobbrészt nem vonzódnak elméleti studiumokhoz, észre sem vették, hogy szerepük ezután a recehártya csiklandozására szorulna s

Kovács Pál rajza. P. Kovács: Buchschmuck.

A KALOTASZEGI VARROTTAS

IRTA KŐRÖSFŐI K. ALADÁR

Kalotaszegi varrottas: milyen érzések járják át az ember lelkét ennek a szónak a hallatára! Mindennel megbékítő gyönyörűség fog el bennünket, ha a régi, nemes kalotaszegi varrottasra gondolunk, vele együtt azonban mélységes, kegyetlen fájdalom annak a tudatában, hogy ez a hajdan oly gyönyörűséges népművészet most milyen silány, vásári portékává vedlett!

Idők kérlelhetetlen múlása, mondhatná valaki és csendesen belenyugszik a dolgok új rendjébe, mert valóban bajos és háládatlan dolog az idők kerekébe belekapaszkodni!

Másutt mégis megtették.

Svédországnak volt textil népművészete; elpusztult. Néhány lelkes svéd asszony összeállott és feltámasztották a halottnak vélt leányzót. Még Oroszországban is tettek már sokat ebben az irányban.

Csakhogy ez nagy odaadást, ugyanannyi önzetlenséget és még annyi szerény hozzáértést igényel!

És nőknek, egymást megértő és együtt fáradozó nőknek kell ezt megcsinálniok, mert a szövés a nő dolga, az ő dominiuma.

És hogy is kellene, hogyan is lehetne ezt a kérdést megoldani?

Mindenekelőtt arra kell törekedni, hogy a kalotaszegi asszony újra, mint régen, csakis szép, nemes anyaggal dolgozzék. Maga-szőtte vászonra, növényi festékkel festett tiszta gyapjúfonállal. Viszont aztán arra nézve is kellene biztosítékot szerezni, hogy az ilyen munkának nagyobb kelendősége, jobb ára legyen! Mert a nép is csak akkor fog a neki most már nem oly kényelmes újításba belemenni, ha látja, hogy nagyobb anyagi haszna is van belőle. Tehát valami központ, amely egyrészt gondoskodik a feldolgozandó anyagról. Ez munkát jelent. A vászon előállítása házilag igen nehéz lesz. Pedig a híres kalotaszegi f o d o rvásznat másképp nem kaphatjuk meg. A - fonal megfestéséhez pedig festőműhelyt kellene berendezni. A növényi festés nagyban sokkal költségesebb és körülményesebb.

De mindezt Svédországban megcsinálták, megcsinálhatjuk tehát mi is.

Ezzel szemben aztán a központnak a munkák kereskedelmi értékesítését is vállalnia kellene mintegy garanciát nyujtva mindazoknak, akik az ő anyagával dolgoznak, hogy munkájuk el is kel — és jobb áron kel el a többiekénél.

Pedig ebbe sem fog könnyen beleszokni Kalotaszeg népe, mert élelmes és gyakorlati lévén, maga szereti az országot portékájával bejárni s maguk közt szerveztek az egyes falukban ilyen értékesítési szövetkezeteket.

És mit mondjak végül arról, a szavakkal ki nem fejezhető, mértékkel nem mérhető művészi értékről, amely a régi, maguk használatára szánt varrottast az eladásra, szokványmódra készült új varrottastól megkülönbözteti? Mivel pótolhatjuk, helyettesíthetjük a népléleknek azt a régebbi állapotát, amelyben az a gyönyörűséges régi varrottas fogant!?

Ez a legnehezebb oldala a kérdésnek.

Itt egyszerűen beleavatkoznia, diktálnia még a legnagyobb művésznek sem lehet!

Magyar Iparművészet
1916.

Körösfői Kriesch Aladár

A KALOTASZEGI VARROTTAS

Itt kellene igazán megnyilatkoznia a hozzáértő, gyengébb női léleknek, amely biztatással, apostolkodva, mintegy új életre tudná kelteni a nép lelkében a fonnyadni készülő virágot, újra megszólaltatni a már-már elfeledett régi hangokat!

Tehát lehet-e még feltámadása Kalotaszeg művészetének? Eszem szinte azt mondja, hogy: nem. S mégis szívem botorságában, makacsságában fellázad s azt mondja, hogy: igen, igen, kell még feltámadásának lennie!

Soha jobb időpontunk erre nézve nem volna, mint éppen most, majd a nagy, világrázó háborúnk után!

Mert mindent importálhat majd ide a mi gyámoltalan, primitív hazánkba a nagy Németország, csak éppen egyet nem: az őseredeti népművészet színes, viruló termékeit! S magam láttam nem egyszer országunkban járó német tiszteket, hogy milyen szakértelemmel s mekkora lelkesedéssel válogatták ki a sok selejtes, tetszetős modern holmi közül a régi, szerény, értékes népies hímzéseket!

És milyen országos sikere volt a kalotaszegi munkák kiállításának néhány év előtt Berlinben! Minden egyes darabját megvették, elkapkodták!

Felemelem tehát szavamat hazám hölgyeihez! Akad-e közöttük olyan, aki vállalja ezt az odaadó, kitartást és szeretetet igénylő munkát! Aki úgy megy el Kalotaszegre, hogy ne csak tanítson, de tanuljon is, aki hozzá tud férkőzni a nép lelkéhez és meg tudja őket győzni, a saját érdekükben, missziójának üdvös voltáról, de másrészt azután kemény kézzel meg is tudja szervezni és rendben tartani az egészet!

Mind a kettőre egyaránt szükség van: ideális lelkesedésre és gyakorlati, kérlelhetetlen szigorra!

Ez a pár szavam tehát Magyarország hölgyeinek szól: Kalotaszeg varrottasainak sorsa a mi igazán művelt hölgyközönségünk kezébe van letéve.

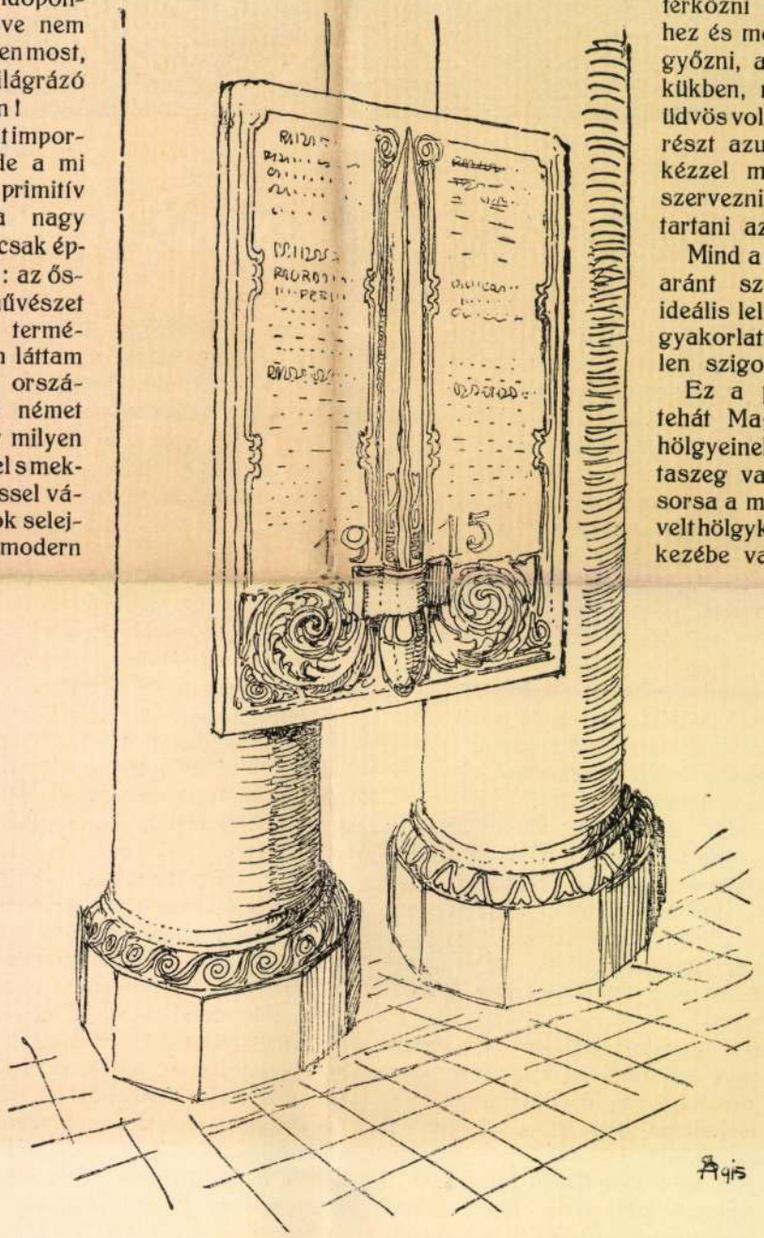

Sebestyén Artur: Márványból faragott emléktábla épület belsejében. Szemelvény a M. Építőművészek Szövetségének „Isten kardja" c. művéből.

A. Sebestyén: Entwurf einer Kriegergedenktafel. Marmor.

21. SZ. 1910. (57. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. | FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, MÁJUS 22.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utcza 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utcza 4.

Egyes szám ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek: Egész évre — — **16** korona. Félévre — — — **8** korona. Negyedévre — — **4** korona.

A *«Világkrónika»*-val negyedévenként 80 fillérrel több.

Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

A BÉCSI VADÁSZATI KIÁLLÍTÁS.

A BÉCSI vadászati kiállítás gyönyörű alkalmat adott arra, hogy Magyarország bemutathassa a külföld előtt gazdagságát vadban és a természet szépségeiben. Mi magyarok régen tudtuk magunkat ősi vadász nemzetnek; hírből tudott a külföld is róla, hogy mily dús a Duna-Tisza köze vadban, de impozáns és megragadó bizonyság tételére most nyilott először alkalom. A bécsi vadászati kiállítás nemzetközi; részt vett benne a legtöbb kultur-állam. Ily módon az összehasonlításra tág tér van. Bejárva a kiállítást, mely a Práterben van, nyugodtan mondhatjuk, hogy az összehasonlítástól nem kell félnünk. A kiállítás magyar osztálya kezdettől fogva megragadta a szakértők és a nagy közönség figyelmét, és bár csak pár napja, hogy a kiállítást a közönség láthatja, máris a legtöbb néző a magyar vadászkastély kapuin özönlik keresztül.

Ez a kastély, a melybe a magyar osztály rendezősége az egész kiállítási anyagot egybegyűjtötte, kerek tornyával és tömör formáival uralkodik a kiállítás fő-utján. A vörös toronysisak messziről int. Ha pedig közelebb kerülünk, a nyugodt és kissé zárkózott architektura komolysága már eleve utal arra, hogy itt egy darab történelem és a kultura egyik ősi

A MAGYAR PAVILLON A BÉCSI NEMZETKÖZI VADÁSZATI KIÁLLÍTÁSON. — Weiner J. fölvétele.

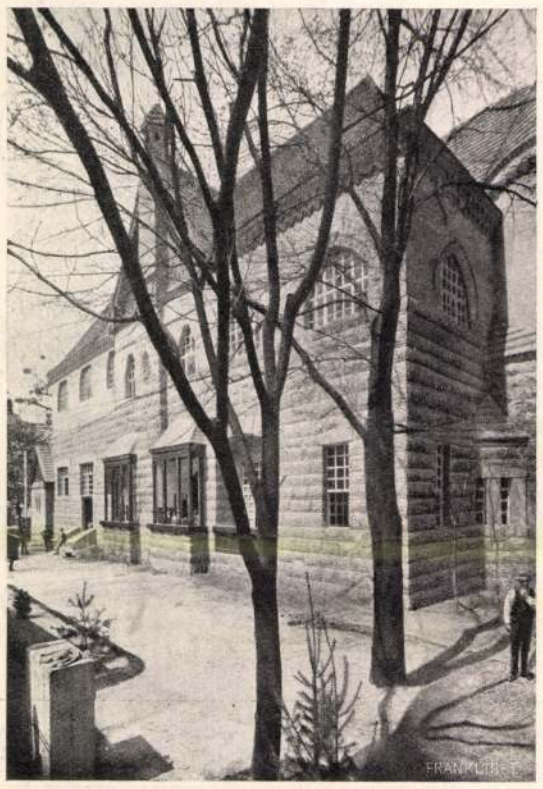

A bécsi vadászati kiállítás magyar pavillonjának hátsó része.

ága jelenik meg az újszerű keretben. A kastély két fő-út sarkán áll. Kétfelé kellett tehát homlokzatot terveznie építőjének, a kinek a feladatát még az is megnehezítette, hogy néhány ősi fát kimélnie kellett. De épen e nehézségek váltak az épület szépségeinek forrásává. A szárnyba hasadó elrendezés és a beiktatott kis udvarok az épületnek valami ósdias jelleget adtak, úgy hogy most azt a benyomást teszi a nézőre, mintha egy igazi régi vadászkastély volna, a melyet ura csak kissé alakított át a jelenkor szükségeinek megfelelően. A nagy ablakok, melyeket a kiállítási helyiségek megkivántak, ilyenképen nem ütnek el az egésztől. Az épületnek monumentális hatást az ad főképen, hogy az építő-művésznek sikerült megtalálnia a kő- és fa-arkitektura együttes stilusát. A falak az emeletig terméskőből vannak, onnan a fa-váz veszi át a főszerepet. Belül az épület belsejében aztán ez a fa-arkitektura gazdag formákkal és faragványainak szines változatosságával gyönyörködtet. A szerencsés megoldás *Fischer* József müépitész izlését dicséri.

Két homlokzatának megfelelően két főkapuja van a magyar vadászkastélynak. Az egyiket Bezerédj István hatalmas medvéiről «medvés kapunak», a másikat «torony-kapunak» nevezhetjük. Mindkettőből egy közös nagy csarnokba jutni, a honnan ismét egy két ágba szakadó lépcső visz az emeletre. A csarnok a kastély központja. A lépcsőházat *Körösfői* Aladár két nagy freskója diszíti, melynek egyike téli medve-vadászatot, másika középkori solymász-társaságot mutat. A csarnok egyik szárnyában csobogó kútnál két szép vadászkutya, — *Strobl* Alajos budavári kútjáról valók. Az ablakok üvegfestményein *Nagy* Sándor vadász-jeleneteket komponált. A csarnok művészi diszét *Galambos* Jenő karos lámpái és Liipola Irjő szobrai egészitik ki. Köröskörül asztalok és kényelmes butorok, mert a csarnok egyszersmind olvasó és pihenő hely is.

A csarnoktól jobbra az első terem a magyar iparművészeté. Jól elrendezett gyűjteményben a Magyar Iparművészeti Társulat szép bronzokat, üveget, kerámiát, csipkét, himzéseket és érdekes népipari dolgokat mutat be. Gyönyörűek az Izabella kir. herczegnő védnöksége alatt álló két háziipari egyesület készítményei, miket a védnöknő maga rendezett el izlésesen a szekrényekben. Néhány jó szobor ad a teremnek magas színvonalt. Természetes, hogy a kiállított tárgyak nagyobb része valami vonatkozásban van a vadászattal.

Innen a magyar madarászat termébe jutunk, a hol a magyar ornithologiai központ állít ki érdekes dolgokat a magyar föld madárvilágából.

A harmadik terem falait tarka oroszlán- és tigrisbőrök fedik; hatalmas viziló-tülkök, exotikus állatok szarvai lógnak egy óriási jegesmedve-bőr körül, veszedelmes ragadozók prémei függnek az állványokon és egy pár iszonyatos elefánt-agyar fekszik a padlón. Az exotikus vadászzsákmányok termében vagyunk, a hol messze tropikus és sarki tájakon járt magyar vadászok a veszedelmek közt elejtett vadállatok trofeáit mutatják be. Esterházy Lajos herczeg, gróf Teleki Samu, báró Edelsheim Gyulai Lipót és Horthy Jenő zsákmányait bámulva veszik körül a nézők.

Innen a kiállítás egyik legérdekesebb részéhez jutunk: a biologiai csoporthoz. A látogató egy ajtón belépve sziklafolyosóba jut, a honnan hasadékokon keresztül egy-egy darabját látja a vadak életének. Farkas, medve és hiúz, nyirfajdok, túzokok és fajdkakasok a szereplői az élethű és plasztikus jeleneteknek. Egy másik sziklafolyosón keresztül lépve hirtelen nagy téren találjuk magunkat. Csodás látvány tárul szemünk elé: hatalmas panorámába egyesítve az Alföld és a hegyvidék minden szépsége és vadainak élete.

Ez a dioráma a magyar kiállításnak leginkább megcsodált része. A festett és plasztikus környezetben Magyarország valamennyi vadászható állatát látja a néző. Még pedig nem zagyva összevisszaságban, hanem odaállítva abba a környezetbe, a hol a valóságban él. A Kárpátok lejtőjén marmoták legelésznek, éles szirteken zergék csoportja pihen. Odább a kép a fogarasi havasokat mutatja. Egy lavina által hasított szakadékban a havasi mufflonok böngészik a gyér füvet, míg egy csúcsról a bérczi saskeselyű néz alá. Távolabb a mármarosi hegyek magaslatai látszanak, melyek azután lassankint a Felső-Tisza középhegységébe mennek át. A tájnak megfelelően dámvadak, szarvasok, őzek és fáczánok népesítik be a hegyoldalak cserjéseit. Lent a völgyben pedig a nyúl menekül az agarak elől. A festmény közepén az Alföld végtelenségét mutatja. Ennek megfelelően a térség közepén kis természetes tavacska van, melyben nagy mocsaraink vizi vadjai nyüzsögnek. Átellenben, a dombvidék jellegzetes erdőjében sebzett vadkan védekezik a dühös kopók ellen. Mindenütt eleven és élethű csoportok. Az egész megragadó látvány. A sikerben egyformán osztozkodnak Spanraft Ágoston festő és Rozonovszky Frigyes műtömő, a kik az egészet alkották.

A biologiai osztályt elhagyva, a *vadorzók folyosójának* tarka fegyvergyűjteményén át a *történelmi osztály* termébe jutunk. Az ország legszebb őskori és középkori fegyvergyűjteményeiből való kiállítás mutatja itt, hogy a magyar ősi vadász-nemzet. A fő-falon *Veress* Zoltán nagy ötös faliképben a csodaszarvas regéjét illusztrálta. A történelmi teremnek úgyszólván kiegészítője a *Nádler* Róbert tervezete szerint készült uri vadász-szoba, hatalmas kandallójával és nehéz butoraival.

A középső nagy körképen keresztül visszakerülve a csarnokba, a lépcsőhöz jutunk és azon az emeletre. Itt az első terem a *király kiállítása.* A gödöllői és visegrádi vadászterületek trofeumainak gyönyörű gyűjteményét helyezték el a király szobrával ékes teremben. A falakat borító fa-burkolat, a gerendázat fafaragványai, a megyei czimerekkel ékes mennyezet művészies és magyaros együttessé olvad össze. A terem előkelő és mégis friss szépségé mindenkit megragad.

A következő teremben *József* főherczeg imponáló kiállítása és *Fülöp* kóburgi herczeg érdekes gyűjteményei láthatók. Belőlük nyilt tornáczos folyosó visz át a *vadászati szakoktatás* kiállításába, a hol a vadászat tudományából kapunk igen vonzó és változatos szemléltető oktatást. *Szikla* Gábor és *Sugár* Károly rendezték a kiállítás ez igen sikerült részét, melyet megcsodálnak a külföldi szakemberek. Itt vannak a mezőgazdasági muzeum kiállítása és boldogult Rudolf trónörökösünk görgényszentimrei medvevadászatainak emlékei is.

A magyar főurak és hires vadászok gyüjteményes kiállításai az épületen körülfutó tágas folyosókban a magyar föld gazdagságának dokumentumai. A mit az Esterházy herczegek, az Andrássy, Teleki, Chotek, Erdődy grófok, Montenuovo Alfréd herczeg, Keltz Gyula kamarás, Heinrich Ferencz és Gábor, és még vagy kétszázötven magyar vadász bemutat, a ritka és hatalmas agancsok, szarvak, agyarak és madarak ez óriási gyűjteménye, az méltán kelti föl a vadászok irigységét és bámulatát.

A hatalmas kiállítás rendezésének nagy munkáját *Földi* János főerdőtanácsos végezte. Őt illeti a Bécsben szerzett pálma legszebb levele.

Seress Gyula.

HOLDTÖLTE.

Nem ért semmi bánat;
Szomoruság, mért hull szivemre a fátylad,
Árnyad mért kisért?
Álmatlan fetrengek gyürött nyoszolyámon,
Csukló zokogással sirni, sirni vágyom,
S nem tudom, miért.

Csillog a holdtányér,
Néha egy-egy sugár, zöldes halavány ér,
Villog ablakom.
Ez a titkok éje, ez a rontás éje.
Csalogat egy örvény feneketlen mélye,
Nem, nem alhatom.

Mi volt ez? Harsányan
Irtózatos hang kél kint az éjszakában,
Hosszu, vontatott. [négyen.
Most egy másik, messze, most már hárman,
Kivert kóbor kutyák vonítnak az éjben
Kusza dallamot.

Csoportosan, körbe
Leülnek a fagyos, hideg téli földre
Fázva, reszketőn.
Felmeresztve fejük, mintha zokognának
Láttára a sáppadt éjjeli csodának
Fent az égtetőn.

Nem értik a holdat!
Fénylő rejtélyébe szemük nem hatolhat,
S a lelkükre ül
Rettegő nagy bánat holdas, titkos éjen,
S körbe űlve, sirnak kint a fagyos réten,
Hallom messzirül.

Holdtölte! Jaj nékem!
Lelkemben is kisért egy telt hold fehéren;
Nem tudom nevét,
Ámde érzem, érzem megrontó varázsát,
Kivert kóbor kutyák bánatának mását,
S hív, csal a setét.

Futni, futni, futni,
Egyszer, csak még egyszer az utczára jutni,
Utczán, téren át,
Neki a mezőnek, fagyos, deres rétnek,
Megszakadó szívvel lerogyni közétek,
Vonító kutyák.

Nagy Zoltán.

FEHÉR VITORLA.

— Tevfik Fikret. —

Nézd, ott a tenger messzeségiben
Egy csónak úszik mind odább-odább,
Vitorlaszárnyán vígan száll tovább
Az alkony csendes békességiben.
Ha minden üdvösség szárnyakra kelne,
Hozzá hasonló bájos egy se lenne.

A hullámokra ráhajolva fut,
— Mint hogyha lelke arra vágyna tán
Távolba' kéklő délibáb után —
Mi szép ily békén, egymagán ez út...
Ó tudnám bár, a szél hova hordozza,
Szivének álma vajjon merre vonzza...?

Úgy jár ott künn a csendes Marmarán,
Mint tündér hogyha száll hó-szárnyain,
Imbolygó lepke kert virányain,
Úgy lebben ím' az alkony bíborán.
... Éjjelre majd ha fáradt lesz a szárnya,
Szerelmes kis szigetnek öble várja...

Vágyódtam én is ilyen vágy után,
Fehér tengernek langy szellőiről,
A kéklő ég fehér felhőiről,
Aztán fehér hajóról álmodám,

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Körösfői Kriesch Aladár
PESTMEGYEI HÍRLAP

1900 AUG 24

1021

Kiállítás

az egykori gödöllői művésztelep mestereinek alkotásaiból

Mint ismeretes, az évszázad első éveiben alakult meg a gödöllői művésztelep. Alapító tagjai, *Körösfői-Kriesch Aladár* és *Nagy Sándor*, majd a hamarosan hozzájuk csatlakozó fiatal művészek, köztük a még ma is élő *Remsey Jenő* festőművész, a magyar szecesszionizmus központjává tették *Gödöllőt*.

Az angol preraffaelita-mozgalom kései hatására közösen dolgoztak s a képző- és iparművészet számos ágát művelték azonos stílustörekvésekkel.

Céljuk a magyar nép ősi formakincsének összegyűjtése és alkalmazása volt. Az állami támogatással megalakult szőnyeg- és gobelinszövő műhelyük néhány év alatt európai hírnevet szerzett. A művészek irányításával iparosok és parasztok lányai tanulták meg a szövés technikáját, s közös erőfeszítéseik eredményeként megteremtették a magyar szőnyeg- és gobelintípust. Ezenkívül szobrásziskola is létesült *Gödöllőn*.

A művésztelep tagjai *1909-ben* mutatkoztak be együttesen a *Nemzeti Szalonban*, de alkotásaikat láthatták számos külföldi kiállítás látogatói is. Különösen szőnyegeik és gobelinjeik arattak nagy tetszést, s nyertek sok díjat. A művésztelep — anyagi támogatás hiánya miatt — *1921-ben* megszűnt.

Sok tanítványt bocsátott útjára, akik közül többen önállóan folytatták munkásságukat. Ma már csak a 81 éves Remsey Jenő él és alkot Gödöllőn.

A magyar szecesszionizmus mesterei — *Körösfői-Kriesch Aladár, Nagy Sándor, Remsey Zoltán, Frecskay Endre, Remsey Jenő* és *Zichy István* — alkotásaiból kedden kiállítás nyílt *Gödöllőn* a *Munkácsy úti iskolában*. A *Magyar Nemzeti Galéria* anyagát a *Körösfői* család és *Remsey Jenő* tulajdonában levő képekkel és történeti dokumentumokkal egészítették ki. Az egykori telep mestereinek alkotásai mellett a gödöllői születésű *Remsey Ivánnak*, aki a fiatalabb festőnemzedék törekvéseinek egyik sajátos képviselője, valamint a *Gödöllőn* élő és alkotó *László Lilla* festőművésznő *32* olajképét és temperáját mutatják be. A kiállítást, amelyet *dr. Bodnár Éva*, a Galéria osztályvezető-helyettese nyitott meg, *szeptember 1-ig* tekinthetik meg az érdeklődők.

vissza kellett adni
zetnek.

Az átalakításo

séggazdálkodási
gezte, amelynek
most itt ül vele
Ugy tudom, hogy
ezer forintos pótmunkák elvégzéséért függesztették fel.

— Megmondom őszintén —, tűnődik az igazgató —, én nem értem ezt az egészet. A városi tanács elnökével megbeszéltük a dolgot; ő tehát tudott róla. Az építési és közlekedési osztály vezetője maga rajzolt fel nekem egy kis vázlatfélét, hogy hogyan lehet az egyik ház átalakítását elvégezni. Aztán egyszercsak jönnek az osztály emberei, hogy mutassam az aktákat, ketten engem faggatnak, mások ugyanekkor a munkatársaim veszik elő, s követelik az akták kiszolgáltatását. Sebtében nagy vizsgálat kerekedett; jegyzőkönyvezés, és így tovább... Végül felfüggesztettek, s azóta nem tudom, hogy mi van. Durva, értetlen dolog ez az egész. Én, kérem, tíz esztendeje vagyok igazgató. Szóval nem értem.

— Kicsit sok az összeg — mondom. — Átalakításokra...

— Nézze —, válaszol az igazgató —, ezek nem valami luxusházak ma sem. Az igaz, hogy az orvoslakás mellé mosókonyhát is építettünk, s ennek garázsajtaja van. Jó. De hát még ezt is fel lehet úgy fogni, hogy jogos. Miért? Számos házat építenek ma garázs-

— Igen.

— Mert én először nem tudtam az egészről semmit. Van az a két ház, amelyeket tulajdonképpen a ceglédi tanács építőipari vállalata épített. Tavaly adták át a házakat, s az építők kötelesek egy esztendő letelte előtt rendbe hozni azokat a hibákat, amelyeket a műszaki átvételkor jegyzőkönyvbe vesznek. Itt is adódtak ilyen hibák, s mielőtt lejárt volna az egy esztendő, kiment egy ellenőr az osztályról, hogy megnézze, mivel tartozik még a vállalat. Ekkor, ez az ellenőr fedezte föl, hogy milyen átépítések történtek, illetve, hogy milyen épületek kerültek még a házak mellé...

— Egyszóval ekkor értesültek a községgazdálkodási vállalat beavatkozásáról? S ekkor indult a vizsgálat is.

— Persze — mondja az osztályvezető. — Amikor visszajött a műszaki ellenőr és közölte, hogy megváltoztatták az eredeti épületet, az egyik ház mellett garázs is van, és így tovább; utánanéztünk a dolognak... Én először azt hittem, hogy tíz-húszezer forintról lehet szó... Dehát több mint 200 ezer... A típustervektől amúgy sem szabad eltérni; nemhogy ilyen mértékben...

BIHARI SÁNDOR.

AZ új festő-nemzedék életében sokkal kevesebb az érdekesség és a romantika, mint a régiekében. Manapság már könnyebb a sorsa a kezdő művésznek; küzdelmét az ösztöndíjak, jutalmak és az iskolákba való bejutás egyszerűbb módja nagyon megkönnyíthetik. Régente a nagyratörő ifjúnak ezer akadályon kellett átvergődnie, éhezve, fázva, amíg annyira eljuthatott hosszú éveken át, amennyire ma egy esztendő is elegendő a művészeti viszonyok javulása miatt. Ma már csak néhány olyan festőnk van az idősebbek közül, akiknek még át kellett vergődniök a művész-élet kissé sanyarú, de a múlt perspektiváján át igen kedves és bohém-jellegű kalandjain. Ezek közül való Bihari Sándor, a magyar népélet nagyhírű ábrázolója. Neki még volt része ifjú korában a régi festők életére emlékeztető küzdelmekből; nagy akaraterővel kellett bírnia, hogy művészetének szeretete legyőzze a pályája elé gördülő akadályokat. Sokáig fotográfus volt, hogy megszerezze a festékre valót és tanulhasson.

Ifjúságának emlékei közé tartozik egy cégtábla, amelyet valamikor, küzdelmes éveiben, a megboldogult Böhm Pál festett Nagyváradon, egy Pece-utcai korcsmáros számára. Pirosra sült csirkét ábrázolt salátával ez az étvágygerjesztő korcsma-cégér. Bihari Sándor — aki Nagyváradon született 1856-ban — ebből a „festmény"-ből merítette első művészi ihletét s üres gyomorral órákig bámulta, hogy milyen pompásan van megrajzolva és megfestve. Maga is rajzolgatott már akkor s ott derengett lelkében a művészi pályára való vágyakozás. Szülei azonban igen szegény emberek voltak s nem taníttathatták rajztanároknál és festőknél. Az ilyesmihez akkoriban sok pénz kellett.

A művész-lelkű fiú azonban segített magán; beállt retoucheurnek egy fotografushoz s amit keresett, összekuporgatta, hogy azután Bécsbe mehessen és ott rendszeresen képezze magát a festészetben. Nagy örömmel indult útnak, de amikor megérkezett Bécsbe, már csak három forintja maradt.

Vissza kellett tehát térni a régi útra: ismét fotográfus lett s két esztendő alatt nagy önmegtagadással végre gyűjthetett annyit, hogy egy esztendeig egészen a tanulásnak szentelhette magát a festészeti akadémián. Közben ösztöndíjat is kapott, de ez sem volt elegendő arra, hogy tovább is Bécsben maradhasson. Életének most következő forduló-epizódját érdekesen mondja el Szana Tamás, akinek egyébként igen sokat köszönhetek a magyar festők életére vonatkozó adatok közlésében: Bihari otthagyta Bécset és hazament, hogy újra pénzmagra tegyen szert. Ezúttal még arcképek festésére is vállalkozott; de három esztendeig sem tudott annyit keresni, hogy Párisba, vágyainak Mekkájába elindulhasson. Budapestre jött tehát, remélve, hogy itt zöld ágra vergődhetik. Számításában ezúttal is csalódott. Nem kapott megrendeléseket, de kapott kárpótlásul egy lelkes pártfogót, akinek ismeretsége azután nagy befolyással volt egész jövőjére. Ez a derék ember Tauszig Hugó volt. A finom ízlésű műbarát figyelmét egy öreg parasztot ábrázoló képével vonta magára Bihari Tauszig, amint megtudta, hogy a festmény fiatal ember munkája: azonnal meglátogatta Biharit, sőt meg is bízta, hogy egyik vázlatát készítse el számára. Bihari nagyon megörült a megbizatásnak, de csakhamar éreznie kellett, hogy még nem tud megbírkózni a nehéz feladattal. Észrevette ezt később Tauszig is s egyszer hosszas hallgatás után így szólt a fiatal képíróhoz:

— Barátom! Önnek van tehetsége, de még nem tanult eleget. Ezen az úton ön zsákutcába kerül. Menjen külföldre — tanuljon s azután fessen képeket.

— Igen ám, de hogy'! — bátorkodott odavetni a fiatal piktor.

— Tudja mit! — mondotta most a derék műbarát. — Ha kevésből meg tud élni, elküldöm Párisba a saját költségemen. Hogy pedig sok időt ne veszítsen, menjen minél hamarabb. Kár minden napért, amit itt haszontalanul tölt.

A FALU ROSSZA — FESTETTE BIHARI SÁNDOR

Bihari elfogadta a nagylelkű ajánlatot s három hét mulva már Párisba utazott.

Ilyen véletlen fordulat döntötte el véglegesen a sorsát. Párisban mint Laurens tanítványa, másfél évig tanult s azután még Olaszországban is megfordult rövidebb időre. Párisban gyorsan fejlődött a tehetsége s öt hónap multán megfestette pompás genre-képét, a „Cilinderpróbá"-t, mely egy parasztlegényt ábrázol, aki hahotázó csoport közepén a fejére teszi a házaló lim-lomjából kezébe akadt cilindert. Derült, egészséges humor ömlik el ezen a képen, melynek hamarosan társai akadtak a „Kereszttűz"-ben, a „Kéjutazás a Zagyván" és más-más genre-képekben. Az előbbin egy szemérmeteskedő parasztleányt látunk, akit egy baka és egy huszár vesz az udvarlás kereszttüzébe; a másik képen pedig egy parasztasszony csolnakáztatja a part szélén a gyermekeit, akik boldogságtól ragyogó arccal ülnek s élvezik a habok ringását. E képek mind alkalmasak voltak arra, hogy széles körben ismeretessé tegyék Bihari tehetségét.

Igazi nagy sikerét azonban „A bíró előtt" című, másolatokból országszerte ismeretes képével aratta, amely a Műcsarnok 1886-iki őszi kiállításán szerepelt először. Pompás humorral van megfestve ezen a képen a falusi cigánybanda, mely a biró elé állított duhajkodó legényt panaszolja be. A primás majdnem megszólal a képén, mi alatt a biró elé tartja az összetört hegedűt. A banda tagjainak és a többi alaknak arca is olyan karakterisztikus, hogy ezt a képet soha sem felejti el, aki egyszer látta. Maga a király vásárolta meg — s Szana közlése szerint — egy ízben kijelentette, hogy e kép látása mindig nagy gyönyörűséget szerez neki. Hasonló tetszést aratott Bihari „Leánykérő", „Falurossza" és „Programmbeszéd" című népies genre-képeivel is. Számos tájképe, portréja és könyvillusztrációja szintén jeles alkotása a magyar festőművészetnek. Megemlítjük még azt is, hogy a király 1896-ban a Ferencz József-renddel tüntette ki.

KRIESCH ALADÁR.

ÉRDEKES arcának emelkedett hangulatra való komolysága, szemének mélysége, mozdulatainak keresetlen nemessége azonnal elárulják benne a művészlelkű és gondolkodó embert. Lelkét valóban egészen áthatotta a művészet ihlete, gondolatvilágát pedig filozófiai tartalommal termékenyítette meg Tolsztoj magasztos eszméiben való hite, emberszeretete és a művészet mélységeibe való pillantása. Igazi művészember és igazi jó ember, aki művészet-hivatását is a mindennapi élet boldogításában keresi. Arra célozva, hogy iparművészettel és a művészet pedagógiájával is foglalkozik, ezt írta a többi közt e sorok írójának: „Nem tekintem ugyanis a művészetet fényüzési tárgynak, hanem az emberi lényeg alapvető — s így nélkülözhetetlen megnyilatkozásának". E felfogásához valóban hű maradt mindmáig.

Lássuk, hogyan jutott el tanulmányainak során mai fejlődéséhez. Budán született 1863 október 29-én. „Akkoriban — írja — Buda még igen érdekes, történelmi hangulattal teljes város volt. Régi házai, sikátorai, a még fennálló bástyák és kapuk: a multról beszéltek. Sűrűen jártak még ott aranyskofiummal átszőtt turbános, hosszú kaftános muzulmánok Gül baba sírjához. Ennek tulajdonítom, hogy piktori pályámon, különösen az elején, olyan nagy szerepe volt a történelmi festésnek." A gimnáziumi tanulmányokat Budán, majd Pesten, a mintagimnáziumban végezte s 1880-ban tette le az érettségi vizsgát. Ekkor a mintarajziskolába lépett be s Székely Bertalan lett a mestere. „Élő mestertől — írja — egytől sem tanultam annyit, mint ő tőle." A megszabott iskolai évek letelte után, habár tanári oklevelet is szerzett már, továbbra is ott maradt még vagy két esztendeig Székely Bertalannál. Már gyermekkorában sokat betegeskedett s egyszerre megzavarta most is tanulmányait a betegség. „Munka helyett — mondja — úgyszólván csak a szenvedés iskoláját jártam." Volt közben Korfuban és északi Olaszországban. „Ekkor láttam — úgymond — először életemben eleven művészetet, ekkor ismertem fel a művészetet és annak vezető-jelentőséges voltát az építészetben".

Végre 1888-ban megvalósíthatta régi vágyát: Münchenbe ment, hogy a maga szavai szerint „komolyan tanuljon".

Itt Lietzen-Meyer Sándor volt a mestere, a kinek finom lelkére mindig szeretettel gondol vissza. Érdekes, mit maga mond művészpályájának ezután való eseményeiről: „A müncheni talmi művészetet, nyárs-

KATONA NÁNDOR.

A természetnek nemcsak bámulója, hanem valóságos szerelmese. A szabad természet ölén keres ihletet képeihez. Már pályájának kezdetét impresszionizmusa jellemezte. Mikor Pestre felkerült s egy napon a rajziskolába indult, hirtelen megeredt az eső. Az ég és a levegő színének gyors megváltozása, az utcákon az eső miatt támadt sürgés forgás, egyszerre megihlették s nem is ment aznap az iskolába, hanem hazasietett és emlékezetből megcsinálta a vázlatát első képének, mely a esős hangulatú utcai jelenetet is ábrázolja. Ez volt az első kiállított képe, félméteres vásznon, számos alakkal.

Mielőtt a fővárosba jött, nem mindennapi módon nyilatkozott meg a talentuma. 1863-ban született Szepes-Ó-Falván s mielőtt még festett képet, művészi illusztrációt látott volna, tizenhét éves korában megrajzolta fotografia után Hohenlohe herceg arcképét, mely kitünően sikerült. A képet véletlenül meglátta báró Mednyánszky László, a kiváló festőművész s nyomban felszólította Katonát, hogy akar-e festő lenni s akar-e az ő műtermében tanulni? Az ifjú természetesen örömmel fogadta el a nemes ajánlatot s hónapokig maradt Mednyánszkynál, aki nagy szeretettel vezette be a festés titkaiba. Később benső barátság fűzte össze a két művészlelket s ez a barátság ma is egyike a legideálisabbaknak.

Katona 1882-ben a fővárosba jött s Gregussnál és Székely Bertalannál folytatta tanulmányait, majd öt esztendeig Lotz műtermében festegetett. Második kiállított képe — a Műcsarnok 1885-iki kiállításán — egy arckép volt, mely Deckertsnek, az akkori budapesti belga konzulnak fiát ábrázolta s kiváló művészi tulajdonságaival általános feltűnést keltett. Most már mindenki biztatta a fiatal művészt, hogy menjen Párisba és ott folytassa tanulmányait.

Három évet töltött Párisban, nagy mesterektől tanulva s hazatérése után egy ideig a fővárosban volt, majd báró Mednyánszky László sógorának, Czobel Istvánnak meghívására Nagyőrre ment és ott öt esztendeig festegetett természet után. Legtöbb képét fára — szivarskatulyák oldaltábláira — festette, kis formában, igen finom kidolgozással. A tájképeken kívül számos arckép is őrzi a nagyőri évek emlékét, melyről a művész mindég nagy hálával szokott megemlékezni. — Ezalatt hatvan-hetven tátrai tájképpel kétszer rendezett külön kiállítást Tátrafüreden, 1899-ben pedig a Nemzeti Szalonban állított ki tizenöt feltűnést keltett tátrai tájképet, amelyek mind vevőre találtak. Nagy feltűnést keltett művészetével s a közoktatásügyi miniszter állami ösztöndíjjal tüntette ki. Most már megvalósíthatta a régi vágyát: meglátogathatta Angolországot, Hollandiát és Németországot. Külföldi útjából sok tapasztalattal és sok vázlattal tért haza. 1902-ben tizenöt tájképet állított ki a Műcsarnokban s megnyerte velük a műbarátok díját. A „Műbarátok Köre" később külön kiállítást is rendezett százötven tájképéből. Legtöbb képe az arisztokrácia körében talált vevőre. Közülök ötöt a király, ötöt pedig az állam vett meg.

Különösen tátrai tájképei ragad meg erőteljes hangulatukkal. A művész nem egy havasi képét fagyasztó hidegben festette természet után s most is van műtermében egy hóval fedett fenyves-részlet, mely harminc fokos hidegben készült. Gyakran ki-kirándul Katona a szabad természetbe s az isteni magányban napokig festeget, sőt nem egyszer éjszakára is ott marad a mezőkön és az erdőkben, hogy meglesse, mint borul le az este fátyola a vidékre s hogyan üdvözli a hajnal mosolygása az ébredező természetet. Egyszerű, zárkózott ember, aki nem igen keresi az emberek társaságát s egyedül művészetében keresi az élet gyönyörűségeit. — Műterme tele van befejezett és megkezdett képekkel s festményei számát talán maga sem tudja.

ARANYKOR — FESTETTE VASZARY JÁNOS

polgári termőtalajánál fogva — mintha tökbe rózsát oltanának — nem sokáig bírtam ki. Még a karácsonyt együtt ünnepeltük a cimborákkal, de újévre már Velencében, Olaszországban voltam. Itt vetődtem-hányódtam azután három évig. Eleinte Velencében Chioggiában, majd két évig Rómában és környékén. És küzdöttem... Festettem és — vakartam. E mellett a technikák legmélyére akartam lemenni. Nem az volt a célom, hogy az olajfestékkel ilyen vagy olyan technika szerint fessek, hanem már a különböző festő-anyagban és festési technikában találjam meg a nekem megfelelő kifejezési módot. Az olajfestés csak az *alla prima* festésre való. Nekem olyan anyag kellett, a melylyel át- meg átrajzolni, keresni, gondolkodni, fejleszteni lehessen. Így jutottam a temperához és annak mindenféle változataihoz: tojás-tempera, enyv-tempera, emulzió-temperák; eleinte csupa gomolygás volt a fejem, míg lassan-lassan megtanultam régi kútfők és gyakorlati próbálgatások által, hogy a festési technikák milyen határtalanul tág mezeje állana rendelkezésünkre, ha tudomást vennénk róla.

Rómából visszatérve Lotzhoz került, az ő mesteriskolájába. „Lotztól — úgymond — mindenekelőtt egyet tanultam meg: a téma fejlesztését és fejleszthetőségét mindaddig, a míg az emberi lehetőség szerint elérte azt a belső képet, a melyet róla öntudatlanul is eleve alkottunk. (Ez áll studiumfejre és történelmi kompozicióra egyaránt.) Tehát a megalkuvás kicsinyes voltát, a részleteknek feltétlenül való feláldozását az egészért.

A Lotz-iskolát odahagyva kiköltözött Gödöllőre s azóta ott él teljesen művészetének. Nagybecsű alkotásainak méltatását e mű más helyén találja meg az olvasó. Itt csak a következő adatokat jegyezzük fel. Első történelmi képe volt: „A fenesi csata. II. Rákóczi György halála." Rómából visszajövet festette „Hora és Kloska lázadása" című képét, majd a millenniumra a következőket: „Az 1567-iki tordai országgyűlés, Dávid Ferenc kimondja a vallásszabadságot". „Az 1543-iki tordai országgyűlés, Martinuzzi megcsinálja az önálló erdélyi fejedelemséget". Utolsó nagyobb történeti képe: „Dobó István megvédi Eger várát a török ellen". Mint freskó-festő is kiváló műveket alkotott. Az új Országházban két nagy faliképe látható a „Halászat" és „Vadászat" címmel. Gróf Vigyázó Sándorné rákos-keresztúri mauzoleumába igazi buon freskó-technikával hármas ciklust festett „Az élet"-ről. (Ezek közül kettőt a „Búcsú"-t és a „Viszontlátás"-t azóta — a művészet nagy kárára — leverték). Ugyanezt a gondolatot festette meg még egyszer vásznon e címmel: „Krisztus, a megismerés forrása, visszaadja a szülőknek meghalt gyermeküket." Még a parlamenti freskókat megelőzte hatalmas történeti hangulatot árasztó freskója a pannonhalmai milleniumi emléken: „A papok és a nép megvédik Pannonhalmát a tatárok ellen". Ez időben alkotta meg e című képét: „A boroszlói békekötés — Ulászló és Kázmér, cseh és lengyel királyok békét kérnek Mátyástól". Nagy kompozicióin kívül számos kisebb képet és portrét festett, a melyek egytől-egyig díszére válnak a magyar festőművészetnek. Sikerrel foglalkozik a művészet pedagógiájával és az iparművészettel, különösen pedig a textiliparral is. A mult télen a Műbarátok Körében teljes interiőrt is állított ki.

Gödöllői magányában egészen művészetének él s magánéletében — mint már érintettük — Tolsztoj magasztos elveit igyekszik követni. Egyike a magyar tolsztojánusoknak s lelkét egészen áthatották a humanizmus nagy eszméi, a melyek áldás gyanánt áradnak az emberiségre.

BORUTH ANDOR ÉDER GYULA RAJZA

BIHARI SÁNDOR.

AZ új festő-nemzedék életében sokkal kevesebb az érdekesség és a romantika, mint a régiekében. Manapság már könnyebb a sorsa a kezdő művésznek; küzdelmét az ösztöndíjak, jutalmak és az iskolákba való bejutás egyszerűbb módja nagyon megkönnyíthetik. Régente a nagyratörő ifjúnak ezer akadályon kellett átvergődnie, éhezve, fázva, amíg annyira eljuthatott hosszú éveken át, amennyire ma egy esztendő is elegendő a művészeti viszonyok javulása miatt. Ma már csak néhány olyan festőnk van az idősebbek közül, akiknek még át kellett vergődniök a művész-élet kissé sanyarú, de a múlt perspektiváján át igen kedves és bohém-jellegű kalandjain. Ezek közül való Bihari Sándor, a magyar népélet nagyhírű ábrázolója. Neki még volt része ifjú korában a régi festők életére emlékeztető küzdelmekből; nagy akaraterővel kellett birnia, hogy művészetének szeretete legyőzze a pályája elé gördülő akadályokat. Sokáig fotográfus volt, hogy megszerezze a festékre valót és tanulhasson.

Ifjúságának emlékei közé tartozik egy cégtábla, amelyet valamikor, küzdelmes éveiben, a megboldogult Böhm Pál festett Nagyváradon, egy Pece-utcai korcsmáros számára. Pirosra sült csirkét ábrázolt salátával ez az étvágygerjesztő korcsma-cégér. Bihari Sándor — aki Nagyváradon született 1856-ban — ebből a „festmény"-ből merítette első művészi ihletét s üres gyomorral órákig bámulta, hogy milyen pompásan van megrajzolva és megfestve. Maga is rajzolgatott már akkor s ott derengett lelkében a művészi pályára való vágyakozás. Szülei azonban igen szegény emberek voltak s nem taníttathatták rajztanároknál és festőknél. Az ilyesmihez akkoriban sok pénz kellett.

A művész-lelkű fiú azonban segített magán; beállt retoucheurnek egy fotografushoz s amit keresett, összekuporgatta, hogy azután Bécsbe mehessen és ott rendszeresen képezze magát a festészetben. Nagy örömmel indult útnak, de amikor megérkezett Bécsbe, már csak három forintja maradt.

Vissza kellett tehát térni a régi útra: ismét fotográfus lett s két esztendő alatt nagy önmegtagadással végre gyűjthetett annyit, hogy egy esztendeig egészen a tanulásnak szentelhette magát a festészeti akadémián. Közben ösztöndíjat is kapott, de ez sem volt elegendő arra, hogy tovább is Bécsben maradhasson. Életének most következő forduló-epizódját érdekesen mondja el Szana Tamás, akinek egyébként igen sokat köszönhetek a magyar festők életére vonatkozó adatok közlésében: Bihari otthagyta Bécset és hazament, hogy újra pénzmagra tegyen szert. Ezúttal még arcképek festésére is vállalkozott; de három esztendeig sem tudott annyit keresni, hogy Párisba, vágyainak Mekkájába elindulhasson. Budapestre jött tehát, remélve, hogy itt zöld ágra vergődhetik. Számításában ezúttal is csalódott. Nem kapott megrendeléseket, de kapott kárpótlásul egy lelkes pártfogót, akinek ismeretsége azután nagy befolyással volt egész jövőjére. Ez a derék ember Tauszig Hugó volt. A finom ízlésű műbarát figyelmét egy öreg parasztot ábrázoló képével vonta magára Bihari Tauszig, amint megtudta, hogy a festmény fiatal ember munkája: azonnal meglátogatta Biharit, sőt meg is bízta, hogy egyik vázlatát készítse el számára. Bihari nagyon megörült a megbizatásnak, de csakhamar éreznie kellett, hogy még nem tud megbírkózni a nehéz feladattal. Észrevette ezt később Tauszig is s egyszer hosszas hallgatás után így szólt a fiatal képíróhoz:

— Barátom! Önnek van tehetsége, de még nem tanult eleget. Ezen az úton ön zsákutcába kerül. Menjen külföldre — tanuljon s azután fessen képeket.

— Igen ám, de hogy'! — bátorkodott odavetni a fiatal piktor.

— Tudja mit! — mondotta most a derék műbarát. — Ha kevésből meg tud élni, elküldöm Párisba a saját költségemen. Hogy pedig sok időt ne veszítsen, menjen minél hamarabb. Kár minden napért, amit itt haszontalanul tölt.

A FALU ROSSZA FESTETTE BIHARI SÁNDOR

Bihari elfogadta a nagylelkű ajánlatot s három hét mulva már Párisba utazott.

Ilyen véletlen fordulat döntötte el véglegesen a sorsát. Párisban mint Laurens tanítványa, másfél évig tanult s azután még Olaszországban is megfordult rövidebb időre. Párisban gyorsan fejlődött a tehetsége s öt hónap multán megfestette pompás genre-képét, a „Cilinderpróbá"-t, mely egy parasztlegényt ábrázol, aki hahotázó csoport közepén a fejére teszi a házaló lim-lomjából kezébe akadt cilindert. Derült, egészséges humor ömlik el ezen a képen, melynek hamarosan társai akadtak a „Kereszttűz"-ben, a „Kéjutazás a Zagyván" és más-más genre-képekben. Az előbbin egy szemérmeteskedő parasztleányt látunk, akit egy baka és egy huszár vesz az udvarlás keresztttüzébe; a másik képen pedig egy parasztasszony csolnakáztatja a part szélén a gyermekeit, akik boldogságtól ragyogó arccal ülnek s élvezik a habok ringását. E képek mind alkalmasak voltak arra, hogy széles körben ismeretessé tegyék Bihari tehetségét.

Igazi nagy sikerét azonban „A bíró előtt" című, másolatokból országszerte ismeretes képével aratta, amely a Műcsarnok 1886-iki őszi kiállításán szerepelt először. Pompás humorral van megfestve ezen a képen a falusi cigánybanda, mely a biró elé állított duhajkodó legényt panaszolja be. A primás majdnem megszólal a képén, mi alatt a biró elé tartja az összetört hegedűt. A banda tagjainak és a többi alaknak arca is olyan karakterisztikus, hogy ezt a képet soha sem felejti el, aki egyszer látta. Maga a király vásárolta meg — s Szana közlése szerint — egy ízben kijelentette, hogy e kép látása mindig nagy gyönyörűséget szerez neki. Hasonló tetszést aratott Bihari „Leánykérő", „Falurossza" és „Programmbeszéd" című népies genre-képeivel is. Számos tájképe, portréja és könyvillusztrációja szintén jeles alkotása a magyar festőművészetnek. Megemlítjük még azt is, hogy a király 1896-ban a Ferencz József-renddel tüntette ki.

KRIESCH ALADÁR.

ÉRDEKES arcának emelkedett hangulatra való komolysága, szemének mélysége, mozdulatainak keresetlen nemessége azonnal elárulják benne a művészlelkű és gondolkodó embert. Lelkét valóban egészen áthatotta a művészet ihlete, gondolatvilágát pedig filozófiai tartalommal termékenyítette meg Tolsztoj magasztos eszméiben való hite, emberszeretete és a művészet mélységeibe való pillantása. Igazi művészember és igazi jó ember, aki művészet-hivatását is a mindennapi élet boldogításában keresi. Arra célozva, hogy iparművészettel és a művészet pedagógiájával is foglalkozik, ezt írta a többi közt e sorok írójának: „Nem tekintem ugyanis a művészetet fényüzési tárgynak, hanem az emberi lényeg alapvető — s így nélkülözhetetlen megnyilatkozásának". E felfogásához valóban hű maradt mindmáig.

Lássuk, hogyan jutott el tanulmányainak során mai fejlődéséhez. Budán született 1863 október 29-én. „Akkoriban — írja — Buda még igen érdekes, történelmi hangulattal teljes város volt. Régi házai, sikátorai, a még fennálló bástyák és kapuk: a multról beszéltek. Sűrűen jártak még ott aranyskofiummal átszőtt turbános, hosszú kaftános muzulmánok Gül baba sírjához. Ennek tulajdonítom, hogy piktori pályámon, különösen az elején, olyan nagy szerepe volt a történelmi festésnek." A gimnáziumi tanulmányokat Budán, majd Pesten, a mintagimnáziumban végezte s 1880-ban tette le az érettségi vizsgát. Ekkor a mintarajziskolába lépett be s Székely Bertalan lett a mestere. „Élő mestertől — írja — egytől sem tanultam annyit, mint ő tőle." A megszabott iskolai évek letelte után, habár tanári oklevelet is szerzett már, továbbra is ott maradt még vagy két esztendeig Székely Bertalannál. Már gyermekkorában sokat betegeskedett s egyszerre megzavarta most is tanulmányait a betegség. „Munka helyett — mondja — úgyszólván csak a szenvedés iskoláját jártam." Volt közben Korfuban és északi Olaszországban. „Ekkor láttam — úgymond — először életemben eleven művészetet, ekkor ismertem fel a művészetet és annak vezető-jelentőséges voltát az építészetben".

Végre 1888-ban megvalósíthatta régi vágyát: Münchenbe ment, hogy a maga szavai szerint „komolyan tanuljon".

Itt Lietzen-Meyer Sándor volt a mestere, a kinek finom lelkére mindig szeretettel gondol vissza. Érdekes, mit maga mond müvészpályájának ezután való eseményeiről: „A müncheni talmi művészetet, nyárs-

Egyrészt az egyes színek szédületes számú fokozataival, másrészt a zománcos ráfestéssel, vagy mindkettőnek egyesítésével képszerűségre törekedett s vele veszett a nagystílűség, a távolból való egységes hatás. Tehát nem a gazdag színbeli változatosság, hanem az új színharmóniák adják a modern üvegfestészetnek eredeti zamatját. Színérzékünk fejlettebb, sőt újabb kombinációkra is képes, amit a középkoriak nem láttak, vagy nem tudtak volna elviselni. Így például kék mellett a zöld a régi emberre nézve szinte érzékelhetetlen finomság, mert a kék elnyeli vagy üti a zöldet; míg a mi érzékenyebb felfogóképességünk finom élvezetet talál benne, ha kellő valeurben vannak tartva. Szintúgy a kék és sárga lehetetlenségszámba ment volna régente, míg nekünk a sárga izzó melegét csak fokozza. Azonfelül színfelfogásunk közelebb áll a XIII. századéhoz, mint a XIV. századbelihez, mert összefoglalóbb, mélyebb, egymásra sugárzó fények kiegyenlítésére alkalmasabb.

Az üvegfestészet eljutott tehát virágzásának egy újabb fázisába, amely nekünk mindenképpen egyenlőnek mutatkozik a régi nagy idők szellemével. Igazunk van-e? A történelem fogja eldönteni.

A modernek tisztára művészi érzéküktől vezetve rátaláltak a középkori ösvényre és ismét törvénykönyvükbe iktatták a régi technikai elveket: az apró üvegekből kialakuló mozaikszerűséget, a kémiai lecsapodásoktól meg nem tisztított (antik) színes üvegeket, a vasoxídnak kizárólagos alkalmazását rajzolásban és az üveg testességének fokozására. Ám míg idáig eljutottunk, majdnem százados küzdelmen kellett átvergődnünk. Senkisem akar egy csipetnyit sem levonni a pionirok érdemeiből; mindenki elismeréssel adózik a Zettlerek emberfeletti erőlködésének; senki sem vonja kétségbe műtörténelmi, főként fejlődéstörténeti jelentőségüket; de műveiknek középkori értelemben vett abszolút művészeti becse nincs.

És itt most igazságot kell szolgáltatnom egyik mesterünknek, aki mindenkor a legelső vonalban küzdött. Róth Miksa, a régistílű üvegfestő, aki innét-onnét négyszáz év óta, talán elsőnek érdemli meg ismét az üvegfestő „mester“ nevet, ami nem a mi lapos felfogásunk szerint való iparost jelenti, hanem a régi maestrot, a kézműipar grand'art-rá való finomítóját. Egyetemi katedrákon ülőket megszégyenítő műtörténeti és művészeti intelligencia, művészetének ékesen beszélő akadémikus szószólója, mesterségének szerelmese, rajongó lélek, szóval középkori céhmester. Lyka K. az üvegfestészetről írt tanulmányában nem is tud mást megemlíteni mint Róthot, mert benne látja az üvegfestészet terén történt minden lépésnek első követőjét és minden vívmánynak sokszor még a külföldet is felülmúló kifejlesztőjét. Szó sincs róla, nálunk is akadtak becsületes törekvések; de az a folytonos tökéletesedési vágy, az a minden valódi haladást megérző és megvalósító törekvés, az áldozatoktól sem való visszariadás, a mesterségnek multjába való szakférfiúi elmélyedés, a régieknek szorgalmas tanulmányozása, senkiben sem jelentkezett oly öntudatossággal, mint benne. Nem mintha valami új találmánnyal lepte volna meg a világot. Ami öntudatosan, de többnyire még öntudatlanul forrong a szellemi világban, Róthnak műtörténelmileg és technikailag élesen képzett szemét el nem kerüli és lázas tűzzel zavarja őt az experimentálás útján a legszebb eredményekhez. Hiába van Nagy Sándor csodálatos rajzkészsége, izzó színlátása, ha nincs ekvivalens megértője, kivitelezője. Ehhez pedig nem elegendő az ügyes mesterember. Nem kisebb mesterség ugyanis a művésznek már előre szuggerálni a színlehetőségeket, azután a kapott színvázlat után megtalálni egy hatalmas ablaknak színbeli valeurjeit, az egymás mellett levő színek egymásra sugárzó hatását, az árnyékolás mértékét. És Nagy Sándor még oly otthonos lehet az üvegfestészet minden titkában, nem sejtheti a rendelkezésre álló üres lapokban rejtőző úgynevezett fogyatékosságokat, melyeket Róth egy örvendező „Heuréka“ kiáltással emel ki ezrekremenő üvegtáblái közül és oly csodás nüanszokat teremt, hogy a tervező művész is csak ujjongó örömmel fogadhatja elvégre mindig csak vázlatos színképleteknek, de tökéletes színálmának megvalósítását.

Gróf József rajza. Zeichnung v. J. Gróf.

A NEMZETI MÚZEUM RÉGISÉGTÁRA ÉS AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM

ÍRTA VÉGH GYULA

Az Archaeologiai Értesítő legutóbb megjelent számában egy H. L. betűkkel jelzett cikk Radisics Jenő nekrológusával kapcsolatban múzeumaink fejlődésének problémáit is érinti, különösen pedig az Iparművészeti Múzeum gyüjteményei egy részének a Nemzeti Múzeumba leendő áthelyezése iránt támaszt oly követeléseket, melyeket nem hagyhatunk megjegyzés nélkül. Azt hiszem, a súlyos kérdéseket nem lehet egyoldalúan mellesleg elintézni, hanem a megoldást csakis alapos tanulmányok alapján és kölcsönös jóakarattal lehetne megoldani, értve a helyes megoldás alatt azt, amely a kulturális célt, a közérdeket legmegfelelőbben szolgálja. Egyes intézetek versengése vagy éppen kicsinyes féltékenykedése itt természetesen tekintetbe nem vehető.

Tagadhatatlan, hogy múzeumaink jövő fejlődésének egységes irányítása nagyon is aktuálissá vált. Különösen áll ez a Nemzeti Múzeumra nézve; mert a Szépművészeti Múzeum, az Iparművészeti Múzeum és a Nemzetinek néprajzi osztálya megalapításuk óta következetesen haladnak az intézetek természete által meglehetős szabatosan körülhatárolt fejlődés útján, míg ellenben a Nemzeti Múzeum, mint a cikk írója mondja, most ébred csak hivatása tudatára. Ott a három különálló intézet kiválásával megindult átalakulás folyamata még befejezve nincsen.

Egyetértünk a cikk szerzőjével abban is, hogy a Nemzeti Múzeum hivatása „a hazai kulturális emlékek lehetőleg teljes összegyüjtésében, a nemzeti multnak sokoldalú megrögzítésében csúcsosodik ki", tehát történeti és kultúrtörténeti magyar múzeummá kell fejlődnie, hogy megtalálhassuk benne a magyar nemzet multjának lehetőleg teljes képét a legrégibb kortól a legújabb időkig. Ezen képnek szükségszerű kiegészítését fogja képezni az olyan külföldi anyag is, mely multunkkal szoros kapcsolatban áll. De a kritérium nem annyira az anyag művészi értékében, mint inkább magyar vonatkozásaiban rejlik.

Abban, hogy a Szépművészeti és az Iparművészeti Múzeum különváltak a Nemzeti Múzeumtól és önálló életet élnek, már benne rejlik a programm nem csupán ezeknek, de a Nemzeti Múzeumnak fejlesztésére nézve is.

A Szépművészeti Múzeumot illetőleg a helyzet egészen világos. Bizonyára senkinek sem jutna eszébe azt kívánni, hogy a Nemzeti Múzeumból vett képek és szobrok oda visszahelyeztessenek, ha mindjárt magyar történelmi vonatkozásúak is. Épp oly világos az is, hogy sem a Nemzeti Múzeum, sem az Iparművészeti nem fog képeknek vagy szobroknak rendszeres gyüjtésével foglalkozni, ami viszont nem jelenti azt sem, hogy a Szépművészeti Múzeum ipso facto igényt emelhetne a más múzeumokban esetleg még található szépművészeti tárgyakra. Adott esetben közös megegyezéssel egyes tárgyak kicserélése vagy átengedése mindenkor lehetséges, de általános elvek merev alkalmazása itt csak növelné a bizonytalanságot. Nehéz volna a határokat megvonni. Pedig végre is szükség van bizonyos állandóságra, hogy a múzeális gyüjtés biztos alapon mehessen végbe.

Kevésbbé egyszerű a Nemzeti Múzeum régiségtárának és az Iparművészeti Múzeum gyüjteményeinek egymáshoz való viszonyának kérdése.

Az Iparművészeti Múzeum rendeltetését Radisics Jenő következőképpen írja körül:

„A világ valamennyi iparművészeti múzeuma egyazon programmal indult meg: egybegyüjteni az iparművészet multjának jellegzetes és kiválóbb emlékeit, ezek segélyével mint tanítóanyaggal, mely eszmei tartalmánál fogva alkalmas irányításra s rég elfeledett technikák feleleventésére, fejleszteni korunk iparművészetét, fejleszteni versenyképességét, lehetőleg oly mértékben, hogy a külföldi behozatalt kiküszöbölje, egyúttal pedig a közönség ízlését nemesítse s benne a művészi alkotások iránt való szeretetet nevelni, hogy vevője legyen a művészetre törekvő hazai termelésnek." * Vagyis: a művészi kvalitás, az ízlésnemesítő kiválóság az Iparművészeti Múzeum gyüjtésének irányelve. Ezt vallotta Radisics, kitől a cikk írója szerint múzeális ügyeink rendezését remélhettük volna, ezt írtuk zászlónkra mi is és hiven a múzeum elhúnyt igazgatójától átvett programmhoz, ehhez kell hogy tartsuk magunkat a jövőben, bármiként alakuljon a testvérintézeteknek, különösen a Nemzeti Múzeum régiségosztályának fejlesztése.

Az Iparművészeti Múzeum a hazánk földjén talált prehisztorikus tárgyaknak, római és

* *Magyar Iparművészet, 1915. 117. l.*

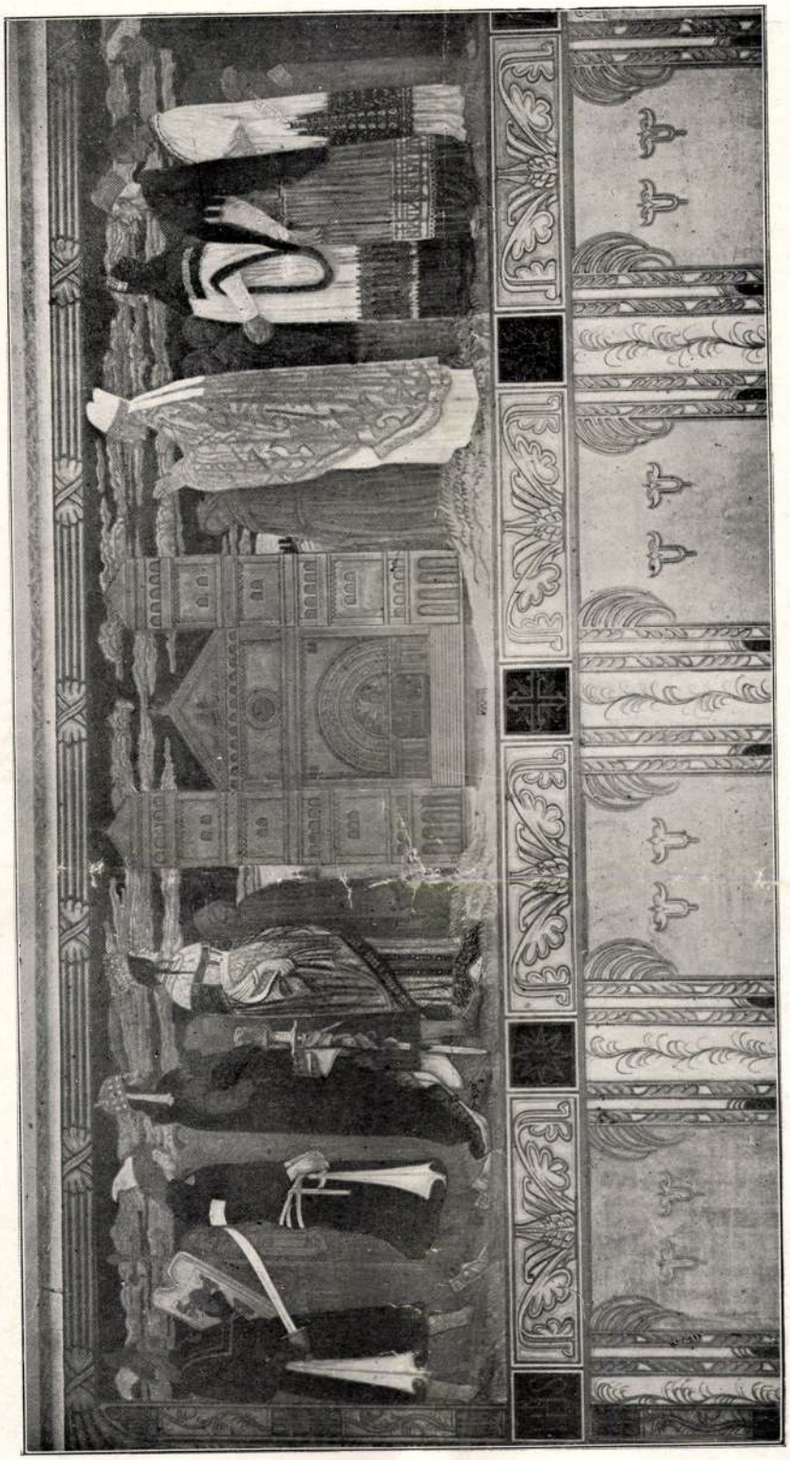

85

85. Körösfői-Kriesch Aladár: Freskó a temesvári szeminárium dísztermében. A csanádi egyházmegye alapítása.

85. A. Körösfői-Kriesch: Fresko im Festsaal des Temesvárer Seminars. Die Gründung der Csanáder Diözese darstellend.

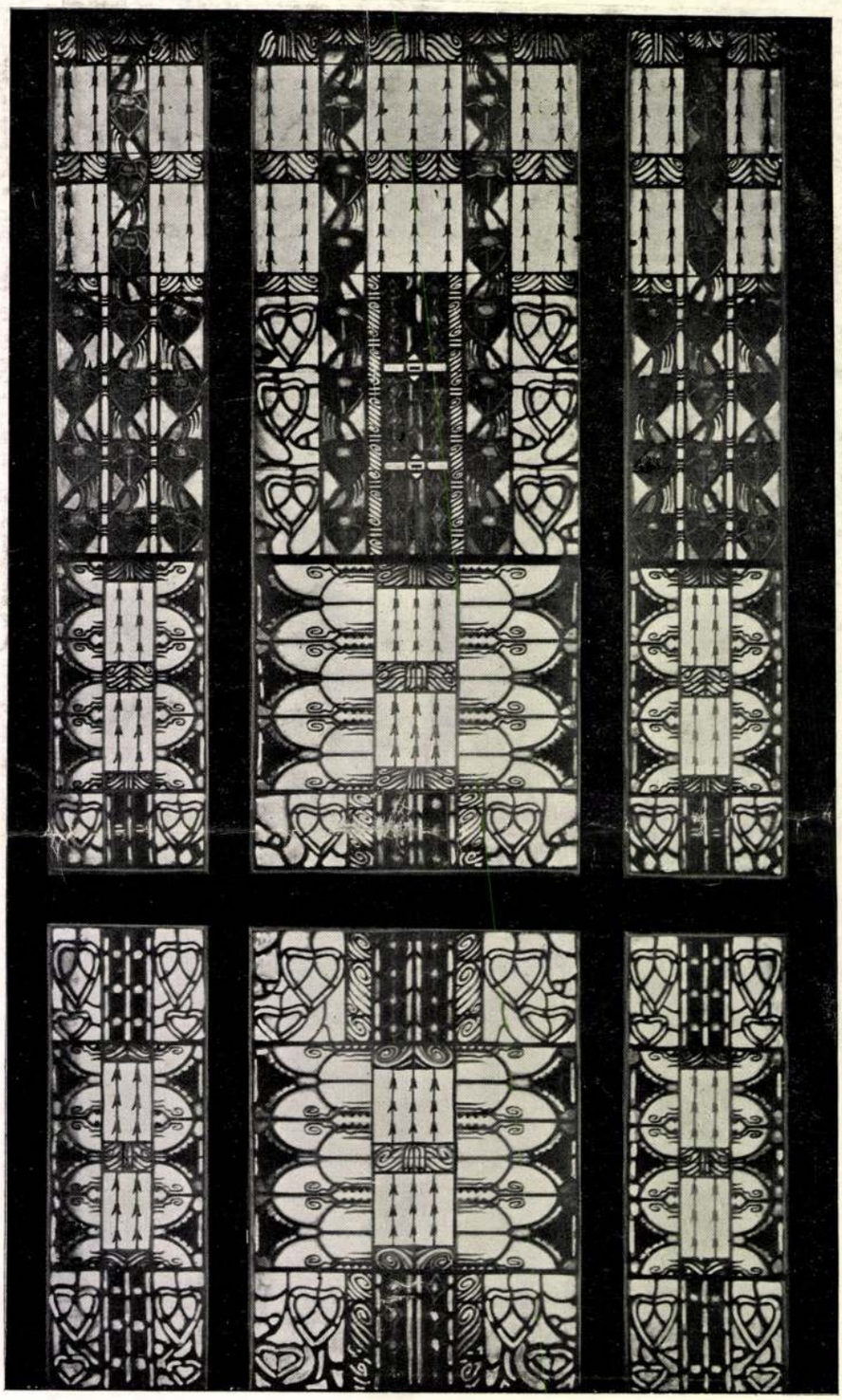

84

84. Körösfői-Kriesch Aladár: Színes üvegablak a temesvári szemináriumban. Készült: Róth Miksa müintézetében.

84. A. Körösfői-Kriesch: Dekoratives Glasfenster. Ausführung: Kunstanstalt M. Róth, Budapest.

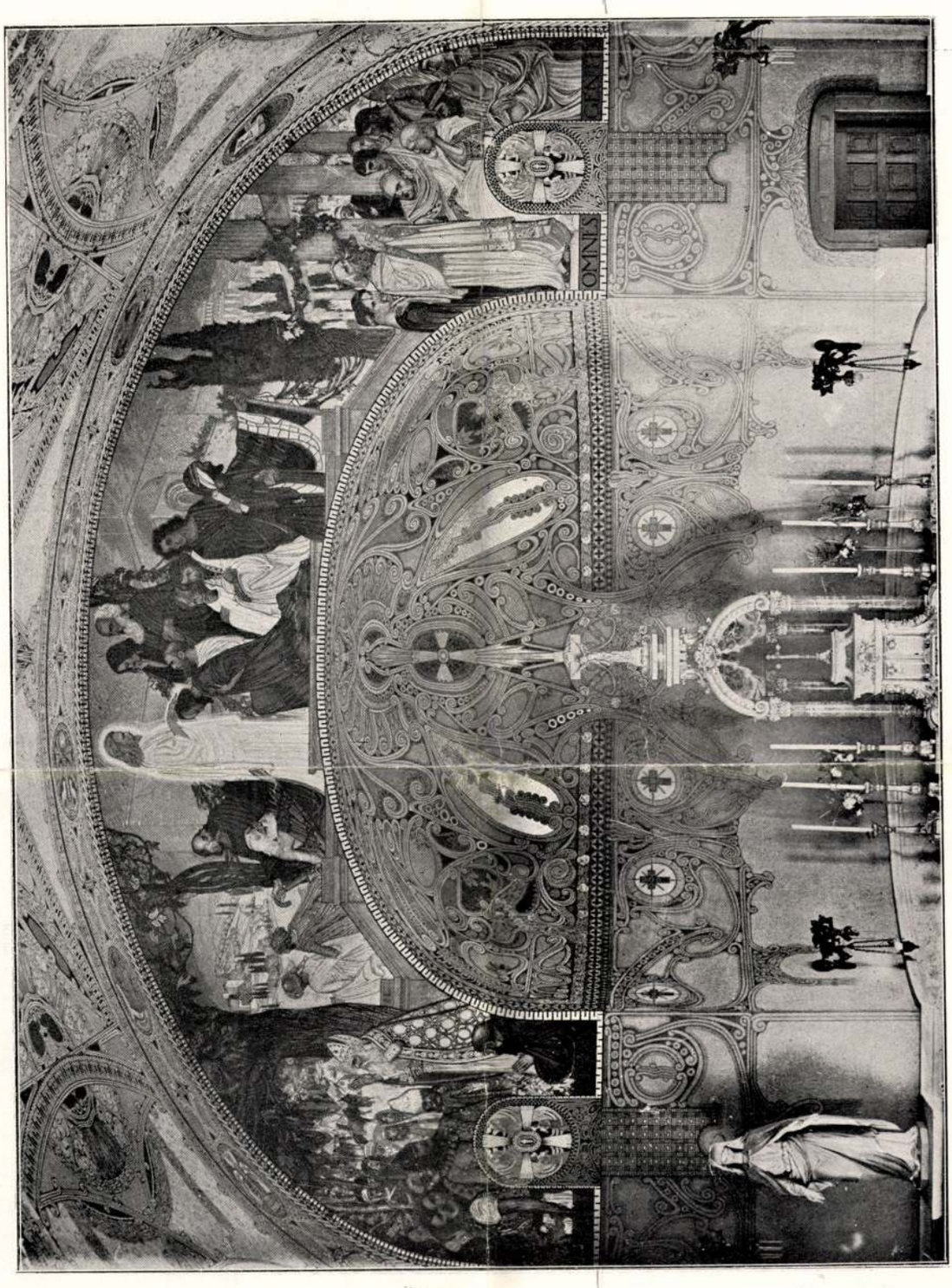

77. Nagy Sándor: Freskó a temesvári szeminárium kápolnája diadalívén. Jobbról: Sz. Gellért tanítja a magyarokat. Balról: Sz. Pál tanítja a rómaiakat. Közbül: Krisztus elküldi széjjel a világba tanítványait.

77. A. Nagy: Fresko am Triumphbogen der Kapelle des Temesvárer Seminars. Rechts: St. Gerhardus lehrt die Ungarn. Links: St. Paul lehrt die Römer. Mitte: Kristus entsendet seine Schüler.

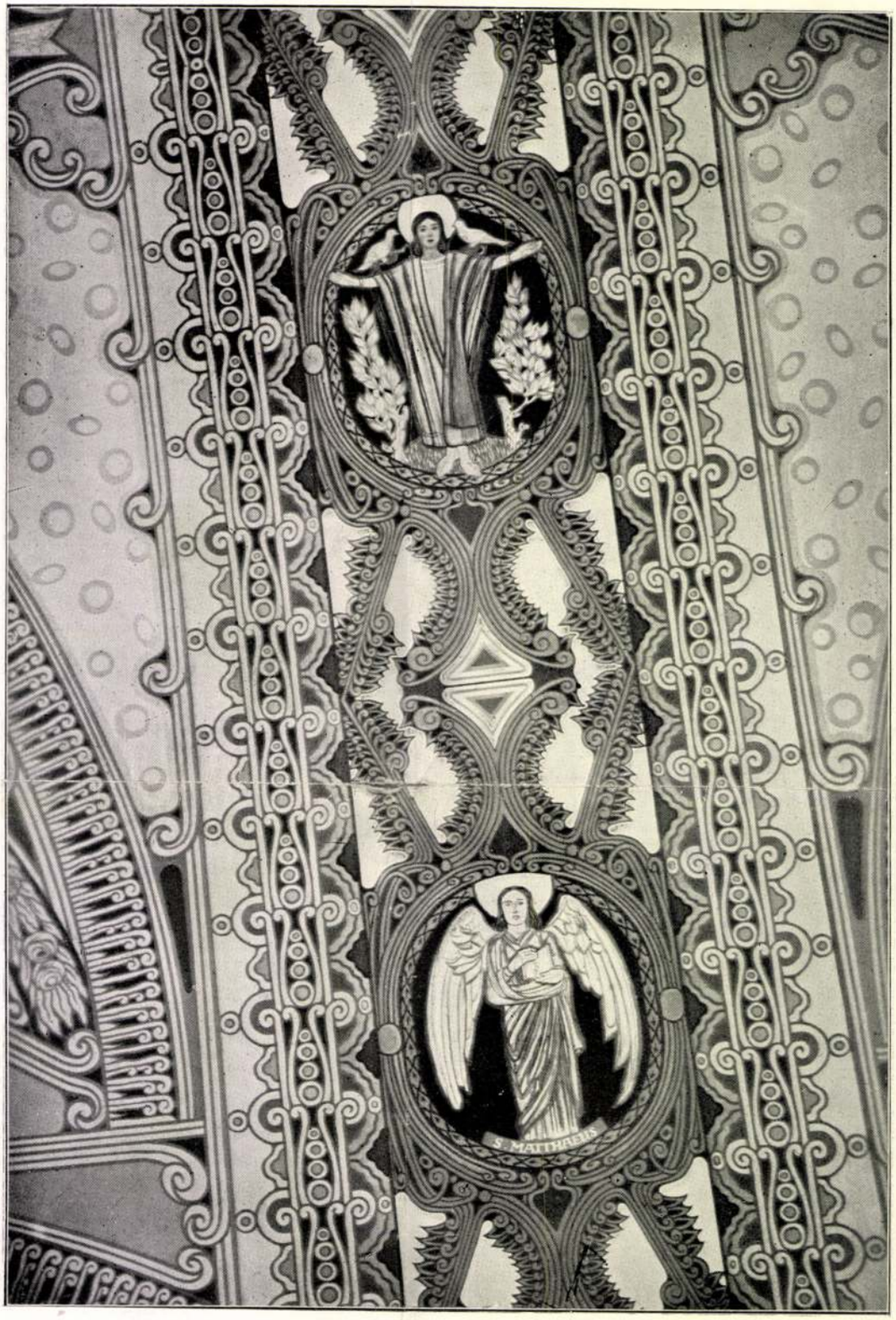

62 78. Nagy Sándor: A temesvári szeminárium kápolnájának mennyezetrészlete.

78. A. Nagy: Deckenmalerei der Kapelle des Temesvárer Seminars.

Körösfői Kriesch Aladár

M.930.XI.29.

Kőrisfői Kriesch Aladár és a magyar szőnyeg

Irta: **Undi Mariska**

Az emberek hamar felejtenek. És szivesen felejtenek, ha arról van szó, hogy valakinek a munkásságát kell utólag elismerni. *Uttörő* emlékét sokszor látjuk a feledés pókhálója alá kerülni, noha annak hanglalan, szivós küzdelméről, mellyel az érzéketlenség ősrengetegében égignyuló fákat irtott — még igen sokan tudnak. De ha már az ellenséges talajt feltörte, amikor a vetés zöldel s az első termés beérik — de sokan sereglenek oda, a felgyujtott érdeklődést felhasználni, az uttörő tapasztalatait igénybevenni ... És mindenki *külön* és *ujra* felfedezi azt, amit az uttörő életereje nagyrészének feleméstésével kiharcolt, életrehivott és megindul — kissé feltünő gyorsan — a felejtés, a semmibevevés.

Nem akarunk léha feledés bünrészeseivé lenni. Nem tudjuk fejünk fölött elhaladni látni azt az időpontot, amelyben tanuságot tehetünk egy nagyszivü uttörő küzdelmei és — eredményei mellett.

Körösfői Kriesch Aladár monumentális festőművészetét pár nap előtt méltánylással emlitette a *Magyarság*. Abból az alkalomból, hogy halálának tizéves évfordulójára kőbefaragott szép siremlékét állitották fel piktortársai, a Céhbeliek. *Tartozunk vele, hogy a Mester sirhantjára az elismerésnek még eddig ki nem vésett koszoruját helyezzük, melyet ő, mint a magyar gobelinszőnyeg és csomózottszőnyegszövés jelenkori megindítója érdemelt ki.*

Lelkesedéstől izzó lelke volt az, mely *Magyarországon elsőnek karolta fel a magyar szőnyeg ügyét*. Noha a képzőművészethez olthatatlan nagy szerelem füzte, még ennek a szép müipari ágnak a megteremtéséért is erőteljesen indult a harcba és sok fáradsággal, anyagi áldozattal meg is szervezte azt.

Szőnyeghez való vonzódását erdélyi nyaralásai élénkitették és mélyitették, hisz Erdély majd minden templomában — lett légyen az római katolikus, vagy református — városi vagy falusi templom — bővében volt az ő idejében a keleti szőnyeg. *Kétháromszáz évesek*, melyeket az idő patinája csak még szebbé, még értékesebbé tett s amelyek még sokszor rongyainkban is gyönyörüek volak.

Tudjuk, hogy a török hódoltság idején a keleti szőnyegkereskedés utja Erdélyen át vezetett Németország és Hollandia felé s a lerakati központ Brassó volt. A szőnyegáradat következtében Erdély nemesi házai mind megteltek szőnyeggel s szokássá lett, hogy uri családok egyházaik számára is szőnyegeket vásároltak és ajándékoztak azokból, melyeket Törökországból, Kisázsiából szállitottak ide. Széleikre legtöbbször felfestették az ajándékozó házaspár és a megajándékozott eklézsia nevét és a dátumot, ugyhogy e részben számos pontos adat áll rendelkezésünkre. A szőnyegeket rendesen a templomi szószék korlátjára, az Urasztalára s az „Urak padjá"-nak a könyöklőjére teritették ki, nagyobb ünnepélyességek kifejtése szempontjából. A mult évtizedekben ezekből a szőnyegekből nyugat felé valóságos exportunk volt; a szőnyegkereskedésben *„erdélyi"* elnevezés alatt tömérdek került külföldre. Sokszor emlegette a Mester sajnálkozva, hogy a kis falusi egyházak müértés dolgában naiv vezetői szégyenlették e régi portékák rongyosságát s páar garasért eladták vándor házalóknak, akiknek természetesen igen jövedelmező kereskedése csak az országot kárositotta meg.

Nincs kétség afelől, hogy Erdély e kincseinek inspiráló hatása alatt érlelődött meg benne a gondolat, hogy szőnyegszövőmühelyt létesit. Gödöllőn, mütermához közel inditotta meg egy szerény kis házikóban, 1906-ban a szőnyegszövést, kis állami segitséggel. A falu 10—15 parasztlánykája, mint csomozónő, vett részt a munkában. Később a számuk megnőtt. Eleinte csupán *keleti csomózással* készitettek szőnyeget, majd más tehnikákkal, igy *a varrott szumákszőnyeggel, a svédszövéssel és a torontáli szövéssel* is kisérleteztek. Mindezekben rendkivül ügyeskedett a munkavezetőnő, Guillaume Margit, aki egy bácskai francia paraszttelepülésből származott. Tervezésben Undi Carla segédkezett. A szőnyegek nagyrészét azonban a Mester maga tervezte és sok szép, földrevaló csomózott szőnyeg, valamint torontáli szövésü kerevetátvető készült az első időkben, melyek az ő művészkarrierjének is legszebb idői voltak.

Művészi elve az volt, hogy a szőnyegeken a magyar diszitőformákat és szineket juttassa szóhoz. Ezt mindvégig keresztül is vitte, noha a szőnyegek éppen magyar elgondolásuknál fogva a lakások magyartalan berendezéséhez a legkevésbé sem hangolódtak s igen sok nehézséggel küzdött, mig szőtak s igen sok nehézséggel küzdött, mig szőnyegei *csodálóközönségéből — vevőközönségét* is hóditott.

A háboru alatt és az utána következő időkben Budapesten és vidéken is számos szőnyegszövő-mühely alakult. Mindazok, akik ilyesmivel foglalkoztak, az ő tanitványai közéből kerültek ki, ugy, hogy közvetve ma is, halála után tiz évre is, állandóan az ő hatása érződik a magyar iparban és háziiparban. Nem véletlenül emlitek ipart a művészet szó elhagyásával, mert noha a termelés a kitünő keleti szőnyeg mintáit másolja és kereskedelmileg egyre jobban szervezkedik — mivel önálló és föleg magyar formatörekvés nélkül halad az utján —, egyelőre *iparművészet*-számba nem jöhet. Kivánatos lenne, ha a magyar szőnyegszövés művészi célokat is tüzne maga elé s visszaemlékeznék, Körösfői Kriesch Aladár mily jelszót irt zászlajára. A mai szőnyegszövésnek meg kellene nemesednie azzal, hogy magyar földön, magyar formakincsek nyomán, eredeti művészi szőnyegeket alkot.

A faliszőnyeg, gobelinszövésben való meginditását is a mester életeredményei közé kell soroznunk. Francia gobelinszövés azonban nem képzelhető el anélkül, hogy kivitele is ne müvészkézbe kerüljön, ezt jól tudta ő, amikor 1909-ben behivta Párisból egy festőművészbarátját, Belmonte Leót, aki a párisi Manufacture des Gobelins világhirü intézete tradiciói szerint tanult meg gobelint szőni s maga is akadémiát végzett festő lévén, a kivitelt, a szövést, magas müvészi magaslaton tudta megoldani. Ő szőtte meg gödöllői házában Körösfői Kriesch tervei után a *„Jó kormányos" cimü első magyar gobelinszőnyeget*, mely korszakot alkotott a magyar iparművészet terén s amelyet a király vásárolt meg egy mükiállitáson. Kiválóan szép közös munkája volt még a két müvészembernek az *„Argyrus királyfi"* cimü hatalmas nagy faligobelinszőnyeg, a *„Cassandra"*, az *„Anya és gyermekei"*, mely a mester feleségét és apró gyermekeit ábrázolta s bájos dokumentuma volt annak a bensőséges családi életnek, melyben Gödöllőn éltek.

A mai magyar gobelinszövés Budapestre tette át sulypontját, de eredete elvitázhatatlanul Gödöllő. Tanitványok és azok tanitványai terjesztették el a francia gobelinszövés tehnikáját itt, ugy, hogy ma Budapesten legalább 4—500 nő ismeri azt. A háboru után több szőnyegszövő-mühely próbálkozott commerce-gobelinszövéssel; kevés sikerrel, mert ez az előkelő müipari ág magasabb müvészi törekvések nélkül egyáltalán nem életképes. Nagyobb vállalkozás is alakult 1922-ben gobelinszövésre, mely müvészeket foglalkoztat és bár föleg butorbevonatok nagybani gyártására rendezkedett be, emellett nagyobb falidiszekkel is kisérletezik, kizárólag régi küldföldi történelmi stilusokban és modern nemzetközi stilusban.

Magyar formát, magyar szineket, magyar gobelinszövés-eredményeket! Körösfői Kriesch Aladár uttörő munkájának és a magyar kulturának tartozunk ezzel.

M.930.XI/29

nem gondolja, hogy ilyen sületlenségeket talán még sem szabadna „beadni“ egy világlap hasábjain? És hogy jó volna, ha a világlap egy angolul tényleg tudó forditót is alkalmazna? *„Drága Szerkesztő Ur, örülök, hogy volt szerencsém Önnek igazi tisztelője lehetni“: Egy angol müforditó a sok közül*

— **Rablótámadás Ujpesten egy vidéki rendőrfogalmazó ellen.** A csütörtökről péntekre forduló éjszakán Ujpesten, az Árpád-utca és Kassai-utca sarkán, két gyanus külsejü, toprongyos csavargó megtámadta *Vargha* Ernő dr. rendőrfogalmazót, a hidasnémeti határrendőrséghez beosztott rendőrtisztviselőt, aki szabadságon van és éppen hazatérőben volt ujpesti rokonaihoz. A két támadó a rendőrfogalmazó elé ugrott, tiz pengőt követeltek tőle, majd amikor a rendőrtisztviselő megtagadta a pénzt és kardja után nyult, hirtelen két ránttottak és Vargha Ernő dr. kezét felhasitották. A két támadó azután elmenekült. A rendőrfogalmazó sérüléseit a mentők kötözték be, majd feljelentésére megindult a nyomozás a vakmerő rablótámadók kézrekeritésére.

A tiszadobi és tőketerebesi

ANDRÁSSY

kastélyok műtárgyainak aukciója a

Mücsarnokban.

KIÁLLITÁS:
még november 29-én délelőtt és délután, november 30-án délelőtt.

ÁRVERÉS:
1930 december 1-én és 2-án délután 4 órától.

Rendezi:
a m. kir. Postatakarékpénztár árverési csarnoka.

bocsátotta azzal az indokolással, hogy az üzem leépit. Ezzel szemben néhány nap mulva az elbocsátott munkások helyébe másokat vettek föl. A küldöttség azt követelte, hogy az elbocsátott munkásokat helyezze vissza az üzem állásukba. *Unger* Ferenc főjegyző jegyzőkönyvet vett föl a küldöttség panaszáról és kijelentette, hogy kivánságukat illetékes helyre továbbitja. A küldöttség erre megnyugodva távozott.

—

Hát a fénymáz?

Közgazdaságunk márúl-
Holnapra rendbe lett:
Az akciócsizmárúl
Kiggyött a rendelet.

Ölégedettnek látszik
A gazdafrakció:
Ámbátor még hibádzik
A subickakció.

—

— **Választási hirek.** A Keresztény Községi Párt XIV. választókerülete Rákosfalván, a Zöldike-mozgóban, november 30-án délelőtt 11 órakor nagygyülést tart, melyen *Wolff* Károly dr., *Csilléry* András dr. és *Petrovácz* Gyula beszélnek. — A Keresztény Községi Párt VI. választókerülete november 30-án délután 4 órakor a Podmaniczky-utca 91. számu házban lévő párthelyiségében nagygyülést tart, melyen a kerületi szervezet vezetőin kivül *Müller* Antal ismerteti a párt programját. — A Keresztény Községi Párt V. kerületi szervezete november 30-án, vasárnap délelőtt fél 12 órakor a Palatinus-kávéházban (Lipót-körut és Falk Miksa-utca sarok) nagygyülést tart, melyen *Ernszt* Sándor dr., *Wolff* Károly dr. és *Csilléry* András dr. szólalnak fel. — A Ferencvárosi Keresztény Községi Párt körzetgyülést tartott. *Buday* Dezső éles hangon birálta a mai gazdasági rendet. A zsidó gazdasági rend nyolcvan év alatt egy törvényt sem alkotott a munkásság védelmére. Az egész gazdasági életet a nagybankok irányitják. A bankok telhetetlen kamatpolitikáját meg kell fékezni. Első a munkás kenyere és csak azután jöhet a tőke. *Buday* Dezső nagyhatásu beszédét a hallgatóság lelkes tapssal köszönte meg. Beszélt még: *Verebély* Jenő *Jánszky* József, *Vass* Béla, *Nagy* Ferenc, *Szemes* Mihályné, *Józsa* Rezső, *Koródi Katona* János, *Csajághy* Gyula és **Héger Artur.**

Függöny ..... P **7.50**
Függönygrenadin sveici P **2.20**
150 cm. széles ..

LÖWY ARTHUR

Szíveskedjék a látványosságbamenő ki

— **Három gépember a newyorki rádiókiállitáson.** *Londonból* jelentik: A newyorki rádiókiállitás legtöbbet megbámult csodája *három gépember*. Az egyik egy iróasztalnál ülő elegánsan öltözött nő alakja, amely *a legtermészetesebb mozdulatokkal szakadatlanul ir* s leveleit koronként a közönség közé szórja. A másik egy autómodel, amelynek *vezetője bizonyos vezénygszavakra megindítja az autót*, vagy megszólaltatja a kürtöt, megáll, vagy hátrafelé megy kocsijával. *A sofförbáb szemei minden parancsszóra felvillannak*. A szerkezet aránylag elég egyszerü. A parancsszavak bizonyos számu szótagból állanak, amelyeket telefonszerü készülék fog fel s nagyon érzékeny fotoelektrikus cellához közvetit, amely a báb szemeiben levő villanylámpákat annyiszor gyujtja ki, ahány szótag van a parancsban s a lámpák megindítják a kocsi szerkezetének megfelelő részét. *Végül a kijáratnál álló embernagyságu bábu minden távozó látogatótól udvariasan elbucsuzik*. A kimenők ugyanis menetközben megszakitanak egy a bábura eső villamossugarat s ez a folyamat hangszóróval ellátott fonográfot hoz müködésbe.

— **Az Országos Magyar Gyorsiró Egyesület** *Rónay* Károly dr. nyugalmazott képviselőházi tanácsos elnöklésével a napokban közgyülést tartott, melyen az elnök összefoglaló megnyitót mondott a hazai és a külföldi gyorsirási viszonyokról. Ezután ujra *Rónay* Károly dr.-t választották elnöknek. Alelnökök lettek: *Bárdos* György dr., *Komor* Gyula dr. és *Glock* Tivadar.

— *A*
Lisszal
Dornie
mélyise
ő vezet
A vám
utasai
szomba

— **M**
urinők
kötve

kezdettel a Gellért-szálló Duna-termében. A rendezőség különféle tréfás Mikulás-napi szórakozásról is gondoskodik. Az estélyt rövid zeneprogram nyitja meg *Sanek* Péter tilinkómüvész és *Einwag* József hegedümüvész közremüködésével.

—

ELŐADÁSOK NAPTÁRA

A Magyar Diákok Pro Christo Szövetsége (Budapest, IX., Üllői-ut 19., II. 4.) nagytermében november 29-én, szombaton, este félhét órakor főiskolás diákok számára előadást tart *Máthé* Elek dr. m.-tanár „Másfélezerév tanitója: Szent Ágoston“ cimmel. Belépődij nincs.

A budapesti Katolikus Tanári Kör december 1-én, hétfőn, délután hat órakor a kegyesrendi gimnázium elsőemeleti tanácstermében felolvasó-ülést tart, amelyen *Gruber* Miklós dr.: „A Nemzeti irodalom tanitása az osztrák középiskolákban“ cimmel értekezik.

Karácsonyra

10.— és 12.50 P-ős cipőket

hozunk forgalomba, melyeknek jó minőségéért felelősséget vállalunk.

Mágnás Cipőgyár Rt., Király-utca 55.

Kőrösfői Kriesch Aladár

MŰVÉSZI·IPAR

Az iparművészet érdekeit szolgáló független képes folyóirat ♡ Megjelen minden hónap 15-én
Évi előfizetési ára 8.– kor. ♡ Egyes szám ára 1.– kor. ♡ Szerkeszti Hamvay Ödön ♡ A szerkesztőséget
és a kiadóhivatalt érdeklő minden küldeményt Budapest, IX., Üllői-út 33–37. szám alá kell intézni

I. ÉVFOLYAM ♡ 2. SZ. OKTÓBER 15

♡ KÉRJÜK OLVASÓINKAT, ♡

hogy a csekély 8 korona évi előfizetési dijat postautalványnyal sürgősen beküldeni szíveskedjenek. ♡

Ne várjanak újabb sürgetést, körlevelet vagy csekket, mert ez tetemes költséggel és időveszteséggel jár s a szerkesztőségnek ez nincs módjában. A szokatlanul olcsó előfizetési ár mellett csupán lapunk szépitésére áldozhatunk. S hogy ez irányban szivesen megteszszük kötelességünket, bizonyságul szolgál az a különbség, a mely az előbbi és a mostani lapunk között észlelhető. ♡

Január elsejétől fogva, ha a tárgyalásaink sikerrel végződnek, olyan meglepetéssel szolgálhatunk előfizetőinknek, mely a hirlapirodalomban páratlan. Karácsonyi számunk is igen fényesnek igérkezik. A ki tehát érdeklődéssel szemléli a magyar iparművészet fejlődését, nem nélkülözheti a Művészi Ipart. ♡

Decemberi számunkban, 8–10 folytatásra terjedő, regényes, de iparművészeti érdekű elbeszélést kezdünk. ♡

A XV. századbeli Firenze a legjobban mulatott azon a történeten, a mely »Novella del Grassó legnajuoló« cimen volt ismeretes. Ez a történet bennünket, magyarokat, közelről érint, mert főhőse Mátyás király egyik kiváló udvari iparművésze volt. A történet érdekességét növeli, hogy a renaissance legkiválóbb mesterei, mint Bruneleschi és Donatello is szerepelnek benne. ♡

A komoly és vidám, sokszor kacagtató részletekben bővelkedő történetet Czakó Elemér dr. irja meg részünkre, a kinek jeles tollát már ismerik a Művészi Ipar olvasói. ♡

Láthatják olvasóink, hogy minden eszközzel azon dolgozunk, hogy lapunk minél célszerűbb és minél élvezetesebb legyen. Mi pedig reméljük, hogy számithatunk a közönség támogatására. Várjuk bizalommal! ♡

A LIÈGE-I MŰVÉSZETI KONGRESSZUS. ◘

Irta: Csányi Károly.

A liège-i nemzetközi kiállitással kapcsolatban ezidén szeptember hó 15-étől 21-éig tartották meg a III. nemzetközi művészeti kongresszust, a kiállitás területén emelkedő, monumentális ünnepélyek csarnokában. A világ minden részéről jöttek neves épitészek, festők, szobrászok műtörténettel foglalkozók, hogy egy hétig, a naponkénti előadásokon és tanácskozásokon résztvegyenek. A kongresszus elnöke Mr. Beernaert, volt belga miniszterelnök, titkára Broerman Eug. ismert belga festőművész volt. A kongresszus a megnyitás után öt szakosztályra csoportosult. Az első az iskolával, a második a művészeti és iparművészeti iskolákkal, a harmadik a múzeumokkal és kiállitásokkal, a negyedik a szinházzal, az ötödik a nyilvánosságnak szánt művészettel foglalkozott. ♡

Lehetetlen, hogy e helyen és ez alkalommal a kongresszuson szóba került eszmékről mind megemlékezzem; azért csakis egyes szemelvényeket közlök, olyanokat, a melyek az iparművészet iránt érdeklődők körében visszhangot kelthetnek. ♡

Az »Art Public« kongresszusainak kezdeményezője néhány jóbarát volt, kik Brüsszelben egy-két hónapig gyűlésezvén, a művészet terén tapasztalt bajok orvoslását szélesebb körben is terjeszteni akarván, országos, majd nemzetközi gyülekezésre hivták fel mindazokat, kik a művészettel némi közösséget vállaltak. E gyülekezések célja volt: versenyre szólitani a művészeket, hogy ily módon műveik minél nagyobb érdeklődést támaszszanak a közönség soraiban; hogy a művészet betölthesse társadalmi hivatását és hogy az újkori eszmékhez simuljon. Az emlitett célt azonban nemcsak a kongresszusok, hanem oktató kiállitások és népszerű kiadványok által is szolgálják. ♡

Az első szakosztály mint emlitettem kizárólag az iskola ügyeivel foglalkozott. Különösen Sluys A. brüsszeli elemi iskolai igazgató hangoztatott megszivlelendő eszméket. Az iskolaépület legyen minden izében művészi – mondotta, – külseje, belseje, diszitése, bútorzata egyaránt. A művelt nem-

zetek többé-kevésbbé művészi templomokat, városházakat, igazságügyi épületeket, szinházakat épitenek, melyek több-kevesebb látnivalót nyújtanak. Az iskola ellenben mostohagyermek. Pedig az iskola épp olyan, vagy még fontosabb épület, mert azokban nevelik a nemzet reményét: az ifjúságot. A gyermek fogékony lelkére minden szép maradandó hatást gyakorol. Észszerű tehát, hogy az iskolát — hol a gyermek idejének jórészét tölti — necsak az egészségi, hanem a szép iránti követelmények tekintetbe vételével emeljük. Azért nem szükséges milliókat ölni az iskolai célokra szolgáló épületbe. Az architektura egyszerű, de mindig izléses legyen, úgyszinte a diszités is. Elemi iskoláknál elegendő, ha egy célszerű, szép tipust megalkottunk, ez felhasználható többször is, miáltal tetemes költséget takaritunk meg. A homlokzat diszitésére különösen a sgrafittót ajánlotta. ♡

A múzeumokról szólva Maeterlinck L., a genti múzeum őre felemliti, hogy a nagy képtárak szemlélésekor mily halálos fáradság vesz erőt rajtunk, mig kisebb múzeumok és képtárak sokkal maradandóbb nyomot hagynak emlékezetünkben, különösen pedig akkor, ha a termekben más természetű tárgyak, igy bútorok, szobrok stb. is vannak elhelyezve. Célszerű tehát még nagy mesterek képeinél is megfelelő környezetet létesiteni; ez azonban mindig összhangban legyen a főtárgygyal és soha se érvényesüljön túlságosan annak rovására. Pl. kisterjedelmű képek nagyméretű bútorokkal együtt elhelyezve nagyon sokat veszitenek jelentőségükből. Követendő példa gyanánt a berlini Frigyes császár múzeumot emliti fel. ♡

Követésre méltó módon diszitette virágokkal Liège városa a kiállitás alkalmával a főbb utcákat. Mindenütt, a merre villamos vasút halad, vagy a hol villamos ivlámpákat tartó oszlopok állanak, ez oszlopok törzsére körülbelül két és fél méter magasságban kovácsolt vasból konzolokon nyugvó csinos virágtartó kosarakat alkalmaztak, megrakva álló és kuszó virággal. Ez oszlopok ilyformán nem hogy rontanák az utca képét, hanem ellenkezőleg, nagyban hozzájárulnak annak szépitéséhez. Nálunk Budapesten a Népszinház-utcai, a Margit-hídi villamos vasút vezetéktartó oszlopain és a Margitsziget villamos ivlámpást hordó oszlopain volnának ily virágtartó kosarak célszerűen alkalmazhatók.

A kongresszus tanácskozásainak végeztével a tagok legnagyobb része Aachenbe rándult, megtekintvén a világhirű münsztert, Nagy Károly császár egykori udvari templomát és a páratlan kincstárat, a Mária Terézia által barok stilusban épitett, úgynevezett magyar kápolnát, melyben Nagy Lajos királyunk művészi becsű ajándékai nem az utolsó helyet foglalják el. ♡

A művészet szent ügyét szivén viselő néhány száz résztvevő immár hazájában igyekszik érvényt szerezni azoknak a szép eszméknek, melyek rokonérzést keltettek lelkükben. ♡

♡♡♡♡ ♡♡♡♡

A GÖDÖLLŐI IPARMŰVÉSZETI TELEP. ◘

Irta: Sárosi Bella.

Arányaiban még kicsiny, de komoly terveiben és törekvéseiben nagyszabású ipartelep alakult meg néhány hónappal ezelőtt Gödöllőn. Értelmi szerzője Bende Andorné sz. Berzsenyi Jolán, a miskolci Vizcsöpp-Társaság volt ügyvivője, akinek lelkében az egész terv megfogant. Munkatársai: Kriesch Aladár, ki a művészi vezetést vállalta és Kiss Valéria, aki az egyes technikákat oktatja ritka szakavatottsággal. ♡

A telep a textilipar minden ágán kivül programmjába vette az iparművészet legkülönbözőbb ágainak terjesztését. A cél pedig az, hogy oktatása révén kenyeret adjon a szegény népnek és művészi, de amellett olcsó cikkek révén a művészetet hazánkban széles körben terjeszsze és a középosztálynak is hozzáférhetővé tegye. Ha pedig odáig fejlődne a dolog, esetleg tanitónőket is képeznének itt, akik a megélhetésnek ezt a nemes formáját széles e hazában terjesztenék. ♡

Hangzatos, szép szavaknak tünhetik föl ez a terv azok szemében, akik mint idegenek állnak szemben a vállalat megteremtőivel, illetve szakembereivel. Bende Andornét az ügy iránti lelkesedés és forró hazaszeretet vitte e kezdeményezésre, Kriesch Aladár zseniális agilitását már eléggé ismeri a müértő közönség. És méltó társuk mindebben a tanitónő, Kiss Valéria, kinek kezében a technikai vezetés nyugszik. ♡

Jóságos, csupa tudás ez a nő, aki nagy szenvedések árán szerezte meg szinte egyetemesnek mondható tudását, sőt olykor a legnagyobb veszedelmek közepette is. Mint egyszerű székely nő szerezte meg egykor Nagy-Szebenben a tanitónői diplomát és már akkor is ismert volt nagy lelkiismeretességéről. Ekkor súlyos csapásokkal sujtott le reá a sors, amelyek teljesen megtörték. A kétségbeesésig elcsüggedve világgá bujdosott, céltalan és hontalan. Igy ért Torinóba, a Donboskó-féle munkaterjesztő intézetbe, amely arról hires, hogy már ezereknek adott a hasznos munka révén új életcélt és életerőt. Csaknem valamennyien az elcsüggedt szerencsétlenek sorából kerültek. ♡

A mi asszonyunk előtt is új világ nyilt meg itt. Az emberiség jóvoltáért való munka. Letette a szegénységi fogadalmat és belépett a szaléziánus rendbe, amelynek jelenleg is másodrendű tagja. És mint a munka apostola kiment az ismeretlen nagyvilágba, hogy fáradságos küzdelemmel megszerezze a hivatásához szükséges ismereteket. Mint a nehézségek legnagyobbját kell megemlitenem, hogy a székely asszony nyelve nem tudott semmi idegen beszédhez szokni és tisztán a magyar nyelvvel vergődött keresztül a világon. ♡

Bejárta Perzsiát, Arábiát és a többi keleti tartományokat, mindenhol ellesve a pompás szövések féltve őrzött titkait. Brüsszelben és Velencében a csipke művészetét, Törökországban az aranyszövést tanulta meg. Némely helyen mint egyszerű

Művészi Ipar
1905. I. évf. 2. sz.

persze nem az ő, hanem a mi bajunk. De az alig egy decennium, ami a modern magyar iparművészet mögött van, azt mutatja, hogy a késlekedést sietve akarjuk pótolni.

Ruskin a művészetben a naturalizmust hirdette. Vagyis: minden valamire való művészet csak a természetből kelhet ki, azt ne kerekítse, pucolgassa, hanem tiszta szivvel és nemes érzéssel szeresse, mint az alkotó a művét. A modern angol stílus hosszú természetstudiumok útján jutott a kialakuláshoz. Nos, nálunk tán eleinte az volt a baj, hogy a tervelők úgy amint voltak, csak hirtelen köntöst cseréltek: félretették a barokkot, s meglesték az angol bútor, az angol szőnyeg stb. vonalait, szerkezeti elveit. A közönség s a maradi akadémikusok mosolyogtak, s megkongatták a vészharangot, mondván: itt a szecesszió. Pedig csak a ruskinizmus jött el, a maga kézzel tapintható formáiban: az angol bútorban, az angol szövött, trébelt, mintázott stb. holmikban. Persze, a magyar iparművészet azzal még nem szívta fel a ruskini tanítást, ha olyan termelést mutatott, mi feltünően, hajlásról-hajlásra mása volt a Studió lapjain található objektumoknak. Illetékes helyen belátták, hogy ebből nem élünk meg. Ha modern iparművészetet akarunk, hát előbb azoknak, kik az iparművészetet csinálják: a tervelőknek és iparosoknak át kell menniök a modernség tüzén. Vagyis az első pont az iparművész-képzés. Az, ami az iparművészet előkészítő kohója: az iskola. A National Competention itteni szereplése gyönyörű illusztrációja volt a ruskini tanításnak. Nos, ha ma bepillantunk a magyar iparművészeti iskola dolgos műhelyeibe, már azt látjuk, hogy itt a ruskini elvek a mozgatók: a tervelő-egyéniség szabadsága, a kézimunka nemessége, az anyag megbecsülése, stb. És az esztendők folyamán beigazolódott, hogy a magyar iparművészet nivója emelkedik. Hogy amit teszünk, az már nem egyenes kópiája idegen atelier-ek művészi gondolatainak, hanem öntudatos keresés a mi iparművészetünk felé. Bizonyos, hogy ez a független funkció, mely a modern forma és vonalfelfogásba beleviszi a mi észjárásunkat és érzésünket, csak itt-ott, egy-két szemmel látható példában jelentkezik. De miként a mozaik csak lassan, apró részekből rakódik nagy egészszé, — a magyar iparművészet stílussá fejlődését sem rendelhetjük meg hamarosan. Türelem ép úgy kell hozzá, mint az, hogy a talentumok őszintén szeressék, amit csinálnak. Szeressék Ruskint, s ekkor befogják látni, hogy a cél nem az: hű és lelkes fotografálója lenni Olbrichnak, Van de Veldének, kölcsönkérője a Studió vonalainak.

Menjünk tovább, s keressük Ruskint másutt is, pl. a közönségben. Mert a toll napszámosai hiába irnak egy sort is, a tervelők és iparosok hiába igyekeznek, — addig szappanbuborék minden, míg a magyar közönség nem viszi haza a lakásba a művészetet. Azzal a ruskini gondolkozással, hogy a harmónikus és nemes emberi élethez ilyen millieu is kell. Vagyis: otthon, mely nem négy fal közé szorított ízléstelenség, kis vagy nagy pénzen vásárolt lim-lom. A magyar közönség ma jobban respektálja az iparművészetet, mint azelőtt. De míg hatodik érzéke lesz a műizlés, s el nem hagyható szükséglete a szép otthon, — ez megint az időtől függ és tőlünk. Azoktól, kik a közönséget ránevelik erre a szükségletre. Amit csak szóval megint nem lehet összekalapálni. Új műveltség kell hozzá: a forma és szin műveltsége, másképen: képzőművészeti műveltség. Ennek első állomása, honnét a generációk kikerülnek: az iskola. Fő eszköze a szemléltető oktatás, a rajzra való nevelés, — ami megint ruskini ige.

Egészben véve: a ruskini folyamat még csak most próbálkozik bejutni a magyar társadalom falain, hogy átalakítson és frissítsen. Nem akarunk prófétáskodni, meg lehetetlen is kiszámítani,

hogy nálunk mit és hogyan fog kicsiráztatni. Lehet, hogy csak egy-két árva nyom jelöli ittjártát és próbálkozásait. Elmúlik, s csak füst marad utána, a magyar szalmatűz füstje. De lehet, hogy az az egész magyar mindenség berendezkedik egy másfajta kulturára: olyanra, melyben eleven életet él a ruskini tanítás. És ami nem is új, mert hisz mi így élünk már emberemlékezés óta, — mondhatná egy kis ruskini terület: Kalotaszeg. *Dömötör István.*

EGY KÖNYVRŐL, MELY MŰVÉSZET.*

A KRÓNIKAÍRÓNAK fel kell majd jegyeznie: Anno 1904. megjelent az első igazi dekorativ művészettel megcsinált magyar könyv, de nem tett kellő hatást.

Aki azonban figyelemmel kíséri viszonyainkat, könnyű szerrel rájön arra, hogy nem is tehetett. Viszonyaink arra még éretlenek. A közizlés fejlődése nem áll azon a magas szinvonalon, hogy első tekintetre megérezhessük, mi szegény magyarok, *K. Lippich* Elek verses-könyvének (mert róla van szó) kiváló művészi becsét és jelentőségét.

Első sorban szokatlan még nálunk egy, a dekorativ illusztrálás imminens törvényeit szem előtt tartó könyv, miután eddig legfeljebb szöveget bemutató rajzokkal illusztrált könyvekhez szoktatták közönségünket. Forma, megjelenés, az illusztrálás módja ez esetben merőben más. Minden egymáshoz van itt mérve, a könyv szövege és rajza az egységes egész benyomására törekszik. Hogy nézze, mit nézzen rajta a szegény magyar, hiszen e könyvet nem lehet forgatni, e könyvet el kell olvasni, hogy megérthessük a belőle folyó, a verseket kiegészítő vonalak sajátos ritmusát. Ez nem képeskönyv, melyben véletlenül szöveg van, nem verses-könyv, melyben itt-ott kép is van. Micsoda szempontok vezették a költőt és a művészeket? Hogy jussunk a megértése nyitjára?

* Korongi Lippich Elek költeményei. A Pallas kiadása. Budapest, 1904.

Közönségünk azonban nem szeret gondolkozni. (Itt közönség alatt azokat is értjük, akik a könyvről kritikát írtak.) Pedig ez esetben ismeretlen gyönyörök forrásai kínálkoztak. Nem mondjuk, hogy a dekorativ illusztrálás tökéletes példányképével, de mindenesetre a legmagasabb kritikai szempontoknak is diadalmasan ellentálló alkotással van dolgunk.

Figyeljük meg előbb szépségeit, aztán álljunk elő kifogásainkkal, a jövő haladás érdekében.

I.

Egészet alkotni minden művészet alaptörvénye. Harmoniára sóvárgó lelkünk egész erejével keressük mindenben a részek belső összefüggését, egymáshoz hangolását, a titkos kapcsolatokat, az organikus egység éreztetését. A művész teremtő ereje az új formák kikeresésében és azok eredeti egymásba kapcsolásában nyilatkozik. Megérezzük e harmoniában a szférák zenéjét, mely lebűvöl és magával ragad. Ez a harmonia mindenben megnyilatkozhatik, s ahol megnyilatkozik, ott van művészettel dolgunk.

Az első könyvnyomtatók, akik új mesterségükkel oly szerető gonddal foglalkoztak, spontán érzéstől vezettetve, erre a harmoniára törekedtek. Könyveik egy-egy egységes egészek. Betű, fejléc, iniciálé, a kolumnák elhelyezése, a lapszegély dekorativ felállítása, a rajz és szöveg összekapcsolása, a mustra és szöveg egységének gondos megőrzése — mind-mind szerető gondjuk tárgya volt. Ez az érzés mindjobban veszendőbe ment, a szöveg és a rajz összefüggése, — dekorativ célokat nem szolgálva, — mindjobban elveszett, Chodovieckinél már a kisérő rajz, a szöveget magyarázó jelenet ábrázolásáig sülyedt. Elhelyezése a könyvkötő önkényére bizatott. Mint melléklet, kihullott az összefüggésből. Mint odaékelt lap, mind zavaróbban hatott a könyv olvasójára. Aztán egészen el is tűnt. Csak kivételes esetekben alkalmazták. A könyv, csak ha „díszmű“ lett, kapott illusztrációt. Egyébként a puszta betű uralkodott.

Egységét William Morris — a velencei ősnyomtatványok tanulmányozása alapján — kezdte újból hangoztatni. A Kelmscott Press első kiadványain az olasz iskola hagyományai uralkodtak. De e kezdetből hatalmas új művészi fellendülés ágazott ki. A könyv ismét művészet lett, a könyv, a maga teljes organikus egységében.

Elkezdve a betűk megválasztásán, a címlapon és a szemközti oldalak össze-

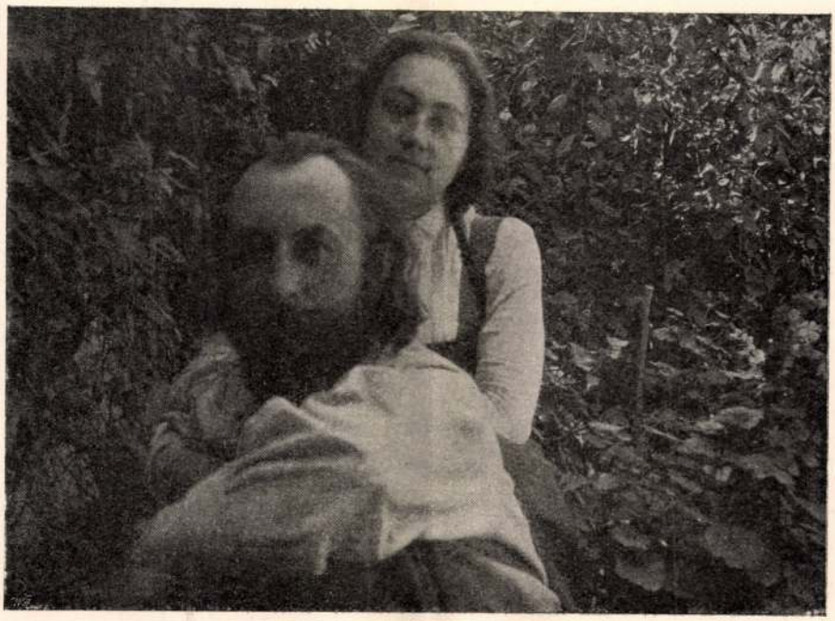

NAGY SÁNDORÉK

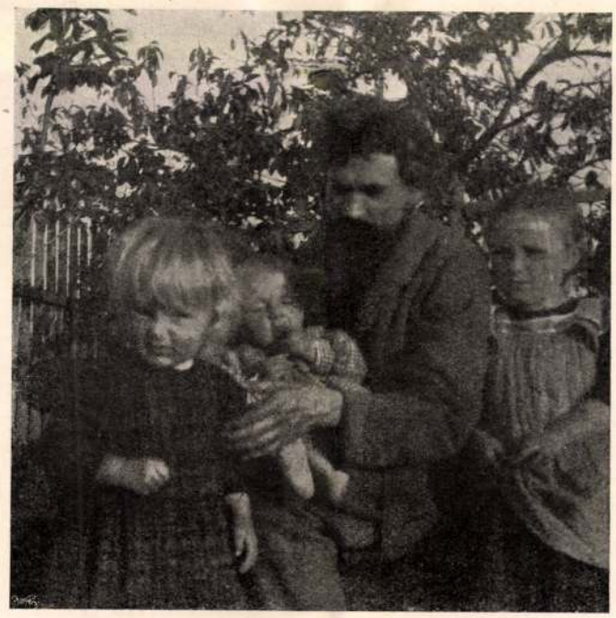

KRIESCH ALADÁR GYERMEKEIVEL.

K. LIPPICH ELEK FÖLVÉTELEI.

K. LIPPICH ELEK KÖLTEMÉNYEI C. VERSESKÖTETNEK ILLUSZTRÁTORJAI.

függésének éreztetésén, a széldíszen, az iniciálén át, a bezáró vignettáig mindenminden egységes, összefüggő, egymást kiegészítő, egyazon stílusba foglalt: íme, a könyv dekorativ alaptörvénye. Minden, ami ez összefüggést zavarja: zavarja a könyv harmoniáját. Ilykép a szöveg és a rajz együtt alkotnak egészet, egyik sincs a másiknak alárendelve, nem élnek külön életet, de egymásba fonódnak, egymáshoz simulnak, s mint a fa lombja, a rajz adja meg a szöveg koronáját. A rajz kifejezi, a maga eszközeivel, a költő érzéseit. De nem a realisztikus genre eszközeivel, hanem a szimbolista jelképeivel, inkább sejtetve, éreztetve, jelölve inkább, semmint beszélve, hogy a hallgató képzelete tápot, de ne teljes kielégítést nyerjen.

Ezt az alaptörvényt K. Lippich Elek könyve fejezte ki nálunk legelőször a legtisztábban. Két jeles művészünk: Nagy Sándor és Kriesch Aladár társultak a poétával, hogy együtt alkossanak egy egységes egészet. A művészek megérezték, hogy a költőben két lélek lakozik. Egy szemlélődő és egy érzéki benyomásokra fogékony. Egy mélyebb érzéseket régies formákba öntő és egy másik lélek, a melyik az új élet viszonyaira ügyelve, apró dalokba öntött friss formákat keres az élet eleven képeihez. Mindegyik kikereste magának a költő azon hangulatát, mely képzeletükkel rokonabb. Kriesch, — a régies formáktól megihletett — a görög dionisiusi mámor kifejezéséhez a gemmák, a vázák vonalrendszeréhez nyult vissza. Nagy Sándor — a modern szimbolumok szerelmese — japán és angol mintára növény és emberi alakok stilizálásával, pazar bőkezűséggel szórta felénk képzelete friss virágait. Ilykép három művészi képzelet megnyilatkozása e mű. Egységbe fogja őket a költő harmonikus lelke.

Kriesch Aladár feladata szűkebb volt, mert ő kevésbbé változatos hangulatok egyvelegét fejezhette ki. Valami mélyebb pogány szensualismus cseng végig a kötet e ciklusán. Az ő feladata épen ennek az egymásba olvadásnak a visszaadása volt. A nyugvó pontok erőteljes akcentuálása mellett, kereste azt a finom fonalat, amely a dekorativ siker mellett az eszmei láncszemeket alkossa. A görög ornamentika elemeiből egy vezető motivumot teremtett, mely mint tovafutó széldísz koszorúzza be a lapokat, de itt-ott egy-egy fejléccé átalakulva, figurális hatásokat is keres. (1. szám.) Ahol modernebb hangulatokat kisért, ott modernebb is a lapszegély, de egy-egy címlapon szimbolizálja az egész ciklus eszmei tartalmát, finom szinharmoniába olvasztva. (2. szám.) Néha pedig a szimbolumokat megfordítva érzéki képekhez köti. Így például rendkívül hatásos a *Volt* c. költeményhez fűzött fejléce, mely a költő következő soraiból nyerte ihletét:

Az én lelkem gubbaszt, lecsügg a szárnya....

A végetlen, kéklő oceánon gubbasztó nagy madár szárnya libbenése van íme stilizálva hatásos dekorativ egységgé, finoman éreztetve a költő érzését és ismeretlen világok távlatát nyitva meg előttünk. meg (3. szám.)

Nagy Sándor a változatosság embere. Az apró, egymással mi összefüggésbe sem lévő, elsőhajtott dalok ihlették meg őt. Pazar képzelete dúskálhatott a formákban. Vonalképzelete valóban bámulatosan gazdag. A vonal kifejező erejének feltétlen ura. Ma, a szénrajz uralkodása idején, ami veszedelmeket rejt magában a tiszta, kifejező, erőteljes és biztos hatású vonalra, energiája pusztulásával és eredetisége veszendőbe menésével ijeszt, ma szinte üdítő jelenség egy-egy Nagy Sándor-féle vonalhatás, mely diszkrét színeivel, harmoniájával és kifejező erejének gazdagságával mámorító hatású. Mi inspirációjának forrása? Érezzük, hogy pikáns vonalaiban a japánok, finom izlésében Walter Crane és az újabb angol illusztrátorok hatottak rá. De első sorban stilizáló erejének őseredeti gazdagsága ragad el. Növény, állati és emberi forma egy-egy vonallá változik keze között, melylyel a szimbolikus hatások legfinomabbjait bámulatos könnyedséggel csalja elő.

Az iniciáléból indul ki, mint példánkban az N-ből (4. szám) s a legegyszerűbb eszközökkel fejleszti ki a szükséges szimetriákat. Él, lebeg, kétségbeesik, örül, mozog minden vonala. Egymásba simul, nyújtozik vagy vágyadoz, ahogy a művész csak akarja. A nő lehulló haja és testének eltünő részei félkörbe omolva simulnak végig a betűk felett, az iniciálé belőle hullámzik ki, hogy a nő karjai közt a szárnyas lant a fejléc díszeibe olvadjon. (5. szám.)

Remekebbnél remekebb hatások hosszú sorozata kápráztat el, amint végig kiséri a költőt szerelmi bánata és gyönyöre útjain. A művész mindenütt egygyé olvad vele. Mindenütt lelkének társa, szerető híve, sorsának osztályosa lesz. Mint testé-

ből való vér, siratja bánatát, eped visszautasításért, hajlik feléje gyöngén, s kiséri bájos ötletekkel. *Kiégett világ*-ban a költő kedvese elhüléseért panaszkodik s a szép pogány istennő mellszobra — alig egy pár vonással éreztetve — lepetlen pillantással néz a szegény tünőkre. A *Féltelek* című költeményben egy finom gondolat nyer kifejezést. A költő kedvesének odaadó gyöngédségét panaszolja, kívánja, hogy legyen hideg, mint a szikla, legyen fagyos kőszobor, akkor tudná, hogy nem gyönge és nem féltené. A művész — a japán mester bravurjával — csodálatos egyszerű eszközökkel a büszke bánat kifejezésével arcán, oda vázolja a büszke nőt, akit a költő kiván s az iniciálé vonalaiba az epedő férfi fejét.

Még két mesterművét emeljük ki: a *Nagybetegen* és a *Dalok egy árnyról* széldíszeit, mindegyik tovább fejlesztett érzések mesteri kifejezései, amikor congeniális társsá válik az illusztrátor s érezteti azt a hatást, melyet reá a költemény gyakorolt. Nem szolga többé, költő ő is.

A két művész tehnikában is más-más. Kriesch puha, széles tonusokkal, Nagy Sándor a karcsú, éles vonalakkal dolgozik. Az egyik szélesebben, a másik graciózusabban beszél. Az egyik melegebb hatásokat, a másik gyöngédebb, játszóbb érzéseket fejez ki. Kriesch meghat, Nagy Sándor elragad.

II.

Az eddig mondottakból könnyen megérthető, hogy szoros kapcsolatot kell a dekorativ illusztrátornak a kép és szöveg között teremtenie, a képet pedig nagyban befolyásolja a betű is. Ebből kell tehát kiindulnia. Czakó Elemér helyes felfogásból indult ki, mikor dicséri Zichy Mihályt, aki érezve, hogy Arany balladáihoz készült rajzai nem alkalmazhatók a nyomtatás stílusához, maga írta le a szöveget is. (A könyvnyomtatás és könyvdíszítés iparművészete, Athenaeum, p. 53.) Valóban a betüformához kell alkalmazkodnia a rajznak is, a vonal karaktere ettől függ. Hogy tudták ezt a nagy illusztrátorok, egy Dürer főkép!

Ezt a törvényt azonban nem figyelték meg e műnél, nem legalább a kívánatos szigorusággal. Nem a betüből indultak ki, de a kész rajzhoz sem választották ki a megfelelő betüt. Kriesch rajzának stílusa más betüt kiván, mint a Nagy Sándoré. Kriesch széles tonusához kövér, széles, sötétebb szinű betüforma kell, Nagy Sándoréhoz pedig nyulánkabb, szálasabb, mozgékonyabb.

Ami a rajzot a szöveggel összeköti: az iniciálé. Kitünő példákat találunk itt erre is. A 218. oldal szélrajza a csillag motivumaiból indul ki, az ebbe ékelt *A* betü csupa apró csillagból kerekedik ki. Ilykép egybeolvad a betü a rajzzal. Az iniciálé természetesen arra való, hogy felhasználtassék. Érthetetlen okokból ez a sok rajzolt betü mind felhasználatlanul fityeg a szöveg fölött, mögött vagy mellett. Az említett példában (a 218. lapon), egyenesen fölösleges, mert a szöveg nem is kezdődik az *A* betüvel.

Egységes hatást a felütött könyv, a szemközti oldalak együttesen tesznek, két kolumna ad egy egészet, s ilykép természetes törvény, hogy az egybeolvadó dekorativ vonalnak egymásba kell simulnia, ritmikusan egygyé kell válnia. Kriesch Aladár e törvény ellen nem vét soha. Nála két oldal ad egységes képet. Nagy Sándor helyzete azonban nehezebb volt. A két oldalon két kis dal, két hangulattal, várt díszére. Azonban, sajnos, pazar fantáziáját nem fékezte akkor sem, hogyha a költemény két lapot is elfoglalt. Ilykép meg-megtöri a hangulat egységét, s beleszól zavarólag a költő szavaiba, s a helyett, hogy emelné, akadályozza az érzés felébredését.

Ami a pont a mondatnál: szünetteremtő, az a záróvignetta a dekorativ rajznál. A szünet pedig a ritmus fontos eleme. Kell, hogy a széldíszből fejlődjék ki, s azzal szoros harmoniában legyen. Ne legyen a kelleténél nagyobb, de kisebb se. Egy pár helyt ezt művészeink elvétették. Kriesch azon vignettája, amely a 140. lapon kitünő, a 141. lapon elnyujtottnak hat. Pedig mindkét esetben egy és ugyanaz. Nagy Sándornál a 229. lapon aránytalanul terpeszkedő, persze a széldíszhez viszonyítva, míg a 222. lapon aránytalanul jelentéktelen.

A motivumok gazdagságához szó se férhet. De a költőnek van nem egy tiszta népies rajza, — itt egy-egy őseredeti magyar ornamentikai motivum felhasználása igazán helyén való lett volna.

Íme, a szeplők, melyeket észrevettünk. Kétségtelen, hogy nem rontják le ezt a kellemes összbenyomást, melyet ez a jelen magyar iparművészeti termék reánk tett. „Illik neki rettenetes, hogy egy kicsit himlőhelyes!“

A Pallas büszke lehet erre a kiadványára.

Dr. Lázár Béla.

KÜLÖNFÉLÉK.

MIHALIK JÓZSEFNEK, a kassai múzeum miniszteri biztosának, Ő Felsége a királyi tanácsosságot adományozta elismerésül a kassai muzeum ujjászervezése körül szerzett kiváló érdemeinek. Örömmel veszünk tudomást e kitüntetésről, mely oly férfit ért, aki vasszorgalmával ügyszeretetével s szakképzettségével igaz tiszteletét vívta ki mindazoknak, akik széleskörű munkásságát ismerik. Mihalik nem csupán mint a kassai muzeumnak ujjászervezője, hanem mint a magyar iparművészet történetének egyik legalaposabb kutatója, az e téren kifejtett irodalmi munkásságával is nagy érdemeket szerzett, melyekért évek hosszú során át kifejtett szakadatlan munkásság után most jutott neki méltó elismerés.

GAZDÁK AZ IPARMŰVÉSZETÉRT. Az Orsz. Magyar Gazdasági Egyesület illetékes bizottságán *Forster* Géza egyesületi igazgató indítványára határozatba ment, hogy ezentúl az állatkiállításoknál első díjul nem pénzt, hanem *iparművészeti tárgyakat* fognak kiosztani a tenyésztésben kitűnt kiváló gazdák között. S hogy mit jelent ez a magyar iparművészetre, talán eléggé megvilágítja a száraz statisztikai valóság, hogy alig múlik el hét, hogy az ország valamely pontján állatkiállítást vagy díjazást ne tartanának. A magyar gazdák tehát ezentúl tekintélyes összeget fognak évről-évre juttatni a magyar iparművészetnek. De a határozatnak a gazdák irányában is van jelentősége, mert a jutalmul kitűzendő iparművészeti dísztárgy versenyre fogja késztetni azokat a tenyésztőket is, a kik eddig a pénzdíjakra sohasem reflektáltak. Nagyon is megérdemelte tehát ez a derék határozat, hogy e helyen szóvá tegyük s reá az érdekelt körök figyelmét külön is felhívjuk.

MŰVÉSZI ÜZLETBERENDEZÉSEK. Ha végig sétálunk Budapest körutain és főbb utczáin, már nem egy üzlet csalogatólag állít meg újszerű berendezésével. Valamikor nagy volt az idegenkedés a modernség befogadásával szemben: „a milyen helyen azelőtt meg lehetett gazdagodni, ott ma is megélünk“ — mondták kereskedőink. Pedig nem volt igazuk, mert a művészi kirakat és boltberendezés ma már nemcsak jó reklám, hanem szükséglet is. És a milyen észrevétlenül az unalmas kaszárnyaházsorok helyett ma már egyéni ízlésben készült paloták kezdenek emelkedni, olyanformán tart lépést az üzleti-világ helyiségének díszítésében is. Sajnos, hogy a mit a budapesti modern házaknál hibául róhatunk fel, ugyanaz jelentkezik az üzletek kidíszítésénél is, t. i. a túlzások legtöbb helyen tombolnak, merész vonalak készülnek fából, szédítő félkörök, csápok és lécsorok. Különösen a ruhásboltok és kétes hirü kávéházak merészelnek nagyot és lehetetlent. Olyik helyen azonban Spiegel Frigyes, Leitersdorfer, Vigand és más tervezőművészeink keze nyomára ismerünk, kiknek alkotásai a művészetet plántálják át a kereskedelmi életbe. A bankok, kávéházak, éttermeket, figyelembe nem véve, szorosan értett bolti helyiségek között követendő példáúl említhetjük: Kanitz Dorottya-utcai, Reinitz Fürdő-utcai, Bárd Kossuth-Lajos-u.-i üzleteit, Bartha budai gyógyszertárát, a krondorfi viz József-körúti raktárát stb.

SOLNAY SZOBRA BUDAPESTEN. Világhírű keramikusunknak, Zsolnay Vilmosnak Pécsett felállítandó szobráról a vallás- és közoktatásügyi miniszter másolatot rendelt meg *Horvai* János szobrásznál. A tavaszra elkészül a szobor s a Szépművészeti Múzeum előtt állítják fel.

RÉGI MAGYAR CSEMPÉK (kályhafiókok) gazdag sorozatát vette meg újabban a brassói Resch-féle gyüjteményből az Iparművészeti Múzeum. A mi különösen becsessé teszi a vásárolt kollekciót, az az, hogy nagyobbrészt évszámmal vannak darabjai megjelölve, amely körülménynél fogva nemcsak szerencsésen egészíti ki a Múzeum eddigi e nemü anyagát, hanem egyúttal meg is határozza. A Resch-gyűjtemény más értékes magyar vonatkozású tárgyait már régebben az Erdélyi Múzeumnak sikerült megszerezni.

AZ ÜVEGMOZAIKNAK egy új nemét készíti a marburgi K. J. Schultz cég. Az üvegnek a mozaik céljaira való felhasználása ugyan régi dolog; s az új tehnika nem is annak javítását célozza, hanem az üvegnek ily célra való újabb alkalmazását. A rajznak megfelelően kivágott nagyobbméretű üveglemezek vagy darabok úgy illesz-

FALFESTMÉNYEK, ÜVEGKÉPEK

ÍRTA FIEBER HENRIK

I.

Kőrösfői Kriesch Aladár nem csupán nálunk, de a külföldön is mint legszámottevőbb freskóművész szerepel. Megértése a nagyközönség számára nagyon nehéz, mert a legpuritánabb, a legintranzigensebb freskóművelő. Kriesch a megismert igazságnak elszánt harcosa. Mihelyt tisztába jött a freskó stílusával, nem törődik sem a hivatalos körök kegyvesztésével, sem a nagyközönség idegenkedésével. Mint erőslelkű, magányos lélek járta utatlan utait. És érdekes, hogy mégis akadt minduntalan egy-egy megértő lélek, aki azután energiájának egész megfeszítésével kivívta számára a hivatalos megbizatások egész sorozatát. A parlamenti büfféterem, a zeneakadémia, a marosvásárhelyi kultúrpalota, a színiakadémia őrzik remekműveit, legújabban pedig az egyházművészet terén a zebegényi templom, a váczi Csáky-sírtemplom, a temesvári szeminárium jeleskednek alkotásaival.

Kriesch már ősidők óta rajongó szeretettel csüngött a falfestésen. Az olasz, primitív mesterek őszinte szeretete, kedélyi rokonsága; az ünnepélyes nyugalomnak, a csendes monumentalitásnak lélekből való bámulása és beszívása egészen átalakította a modern művész könnyed stílusát és lelkületét. Ehhez járult nála is, mint annyinál jobbjainknál, a mult századi materializmusnak csődje; a lelkiségnek megáhítása, a tiszta életnek mélységes átérzése, az evangéliumi igazságnak életté való kivirágoztatása. Hosszas vergődés és férfias belső tusakodás után átesik a tolsztojizmus sokban téves, de tagadhatatlan tiszta erkölcsi légkörén és hamisítatlan igazságot szomjazó korszakán; majd „Bibliás emberré“ lesz, az aurea legendát ábrázolja, Kempis hangulatának elragadottja. Igy emelkedik fel a durva élet salakján a teremtés harmoniájának megérzésére és élvezésére. Nehéz volna nála kiegyenlítettebb lelkületű embert találni, akinek szívében oly otthonos volna a nagy szabbat nyugalma. És lelkületének ez a csodálatos csendje kitünő összhangban cseng össze a freskó technikai és stiláris sajátosságával: a rendületlen nyugalmat lehelő monumentalitással. Hiszen lehet freskót másként is elképzelni, de talán mégis ez a legmegragadóbb válfaja. Kriesch freskója elé leül az ember és belemerül isteni hangtalanságába; minden vihar és szenvedély elül; minden lelketgyötrő, égető, kínzó probléma elcsitul; a csendes-óceán nesztelen ünnepélyessége vesz körül. Nem szereti az erős akciók ábrázolását, ami máris vérbeli freskófestőtermészetét bizonyítja, akinél a tartalom a technika lassúságával összhangban áll. Ellenben a lelki elmélyedés, a magábamerülés, a csendes szemlélődés, az elmélkedő léleknek látszólagos semmittevése, az érzékek elnyugvása, az ünnepélyes várakozás nagyfontosságú eseménye, a szertartásos együttes szépsége megragadja lelkét és ecsetjére kívánkozik.

Kriesch legérettebb, legkiforrottabb s azért az átlagnak megértésre bizonyára a legnehezebb alkotása a temesvári szeminárium dísztermének két hatalmas falfestménye. Bizonyára nemcsak megértés, korát legalább húsz évvel megelőző előrelátás, új művészeti értékek higgadt mérlegelése, a régi és új benső összefüggésének gyökeres felfogása, de szinte heroikus bátorság is kellett ahhoz, hogy Glattfelder püspök Kriescht hívta meg a terem díszítésére. El lehetett készülve a higgadtabbak fagyos tartózkodására és a temperamentusabbak elégedetlenségére. De erős lehetett a hite, hogy ezen remekművek idővel mégis megértésre találnak és a magyar műtörténelemnek határcövekező alkotásaiként fognak szerepelni. Kriesch ugyanis a művében összefoglalta mindazt, ami a freskófestésben a legszubtilisabb, talán a legdesztilláltabb esszencia, a finomságok raffináltsága mellett az ős-szűzi, a legnaivabb assziszi egyszerűség, a legünnepélyesebb igénytelenség. Csupa ellentmondásnak látszó tulajdonság egy minden kultúringeren és csömörön átesett gyermekded lélekben, egy oroszlánerejű, de orfeuszi, szelidítő hangokat leső nagyhatalomban. A koncepció nagyarányúsága páratlan egyszerű kifejező eszközök mellett; mélységes lelki telítettség szunnyadó csendességgel. Történelmi époszt alkotó cselekmény mesteri egyszerűségű köntösben; szín és rajz hajszálpontosságú kiegyenlítettségben. A fő-kép a csanádi egyházmegye alapítását rajzolja. Kimondani is félelmetes a közelmult annyi csúfosan elsült történelmi festménye után. Nem csoda, hogy a túlzó művészek és esztétikusok már e műfaj jogosultságát is kétségbevonják. Párisig kell elmennünk, hogy szellemrokonára akadjunk.

Kriesch freskóinak beiktatása a fejlődés folyamatába ma még nagyon nehéz, főként a mult dicsőítőinek örökös ellenkezése folytán, akik minden művészt csak haló porában juttatnak elismeréshez és korlátlan dicsérethez.

Magyar Iparművészet
1918.

és szakszerűen termelik a csendéleteket — részletfizetésre. És a kedvező gazdasági konjunkturák mellett alig van ma háborús nyerészkedő, hadimilliomos és árdrágító, akinek szalonjai el ne volnának árasztva ily kétes értékű csendéletekkel, ily mosolygó parasztlányokkal, ily cigarettázó hableányokkal. Azalatt pedig iparművészeti téren a jobbigényű vásárló vagy a régiségek vásárlásához, vagy a külföldi megrendelések kisegítő eszközeihez kénytelen fordulni, mert semmi biztosítéka sincs arra, hogy a művész jó ipart s az iparos művészies munkát szállíthatna neki.

Ennek az ipari elmaradottságunknak alapvető bajaira kell ráutalnunk azokat a merészröptű ábrándozókat is, akik elragadtatva egy-egy divatos gazdasági jelszótól: a balkáni kivitel megteremtéseit hangoztatják. Ámbár ez a vágy érthető és kell is, hogy a balkáni piacnak megszerzése egyik célja maradjon iparművészeti törekvéseinknek, mégis csodálatos a türelmetlenség, mely előbb szeretné megnyerni bútorainknak és szöveteinknek, ékszereinknek és csillárainknak Szófiát meg Konstantinápolyt, mint Debreczent, Kolozsvárt meg Hódmezővásárhelyt. Mily ridegen torkolja le ezeket a nagyratörő kívánságokat a statisztika valósága, mely körülbelül évi hetven millió koronára teszi nálunk az idegen iparművészeti árukért kifizetett összeget és mennyivel megokoltabb az a vágy, hogy legalább ipari hitelszövetkezeteink árucsarnokait tápláljuk a magyar kisipar termékeivel s ugyanakkor, amikor az asztalosiparunk teng-leng, ne legyünk rászorulva a német lakásberendezésekre.

Nem az imperiálista álmokban s nem a grand art felé törtető nagyralátásban van iparművészetünk jövője. Nem hiuságérzéseknek, legyen az bár egyesek, testületek vagy egész nemzet hiuságérzése — nem ezeknek ápolása lesz a békeidők legsürgősebb teendője. Hanem az erőknek megszervezése, a rések kitöltése és a sebek gyógyítása, melyeket anyagokon, embereken és eszményeken ütött a háború, mindenekfelett pedig a munka áhitatos tiszteletének visszaállítása, a munkáé, mely a legnagyobb nemzetfenntartó erő — s amikor ehhez a nehéz feladathoz hívjuk segítségül a magyar iparművészetnek minden barátját, megnyitom az Országos Iparművészeti Társulat XXXIII. rendes közgyűlését.

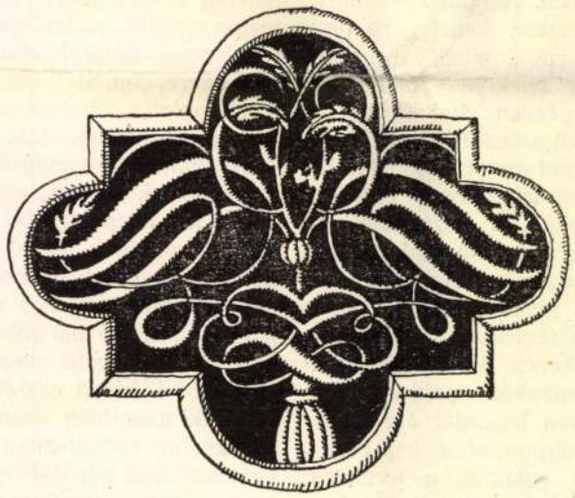

Gróf József rajza. Zeichnung v. J. Grót.

Körösfői Kriesch Aladár

Ha ennek az országnak a háború után csakugyan lesz még művészete, az emberi számítás szerint a régi grand art-tól mindinkább az iparművészet felé fog hajlani. Képre, szoborra az elszegényedett társadalomnak aligha fog telleni, viszont bútorra, berendezésre, — egy-egy szőnyegre — egyszóval mindarra, ami a mindennapi élettel közvetlenebbül kapcsolatos, mégis csak lesz szüksége az embernek.

Kétszeres ok tehát arra, hogy az iparművészet ügyével a jövőben még komolyabban foglalkozzunk.

Kultúra és gazdasági állapot a legszorosabban függnek össze egymással: egészséges, fejlett, termelőképes iparművészet igen jelentős gazdasági faktora lehet országunknak. Ha iparművészetünk fejlettebb tudna lenni a bennünket körülvevő népekénél, úgy ez kivitelünknek fontos részét képezhetné s kulturális fensőbbségünket bizonyítaná. De akkor nemcsak magának az iparművésznek, hanem minden közreműködő tényezőnek — vállalkozónak, gyárosnak, kereskedőnek — egyaránt kell tudnia azt az egyet, hogy csak a legkomolyabb művészi kvalitás és megbízhatóság biztosíthatja iparművészetünknek ezt a fölényt, hogy a művészi színvonal jelenti az erőt, nem pedig a tucattermelés.

És ha iparművészetünk eddig is, a dolog természeténél fogva kereste a kapcsolatot a magyar nép művészetével s belőle táplálkozott, úgy százszorosan fogja ezt tenni ezentúl, mert hisz ez a mi, a másokétól elütő formanyelvünk, ez fogja legékesebben bizonyítani, hogy vagyunk, élünk, hogy magyarok vagyunk s azok is akarunk maradni!

Magyar Iparművészet. 1919. 5. l.
(Tennivalók az iparművészet terén.)

sainkat és kézük mun-
káját.

Lyka Károly

A felvetett kérdésekre tulajdonképpen szervesen összeállított programmal kellene válaszolni, de miután a jövendő alakulásokról ma még nincs semmi biztos adatunk, egyelőre — úgy gondolom — csak azt tűzhetjük ki célul, hogy minden erőnkből fönntartsuk iparművészetünket a mai készségében, hogy rögtön a megfelelő reformokhoz foghassunk, mihelyst kissé tisztul a helyzet s komoly alapul vehetjük az új gazdasági, politikai és erkölcsi viszonyokat, a kínálkozó kereskedelmi alakulásokat és a megszerezhető anyagokat.

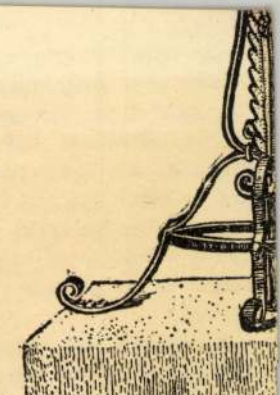

Kovács Erzsi: Sírkereszt kovácsolt vasból.

E. Kovács: eisernes C

Menyhért Miklós

Hogy mi lesz az iparművészet új hivatása és feladata az új magyar társadalomban, erre a kérdésre tömören és röviden válaszolni igen nehéz, mindamellett megpróbálom dióhéjban elmondani mindazt, amit erre vonatkozólag gondolok.

Az iparművészetre kétségtelenül a jövőben nagy hivatás vár. A nagy világégést követő társadalmi evolució, mely a nagy gazdasági ellentétek kiegyenlítését szolgálja, a művészet szocializálását vonja maga után. Ennek további folyománya, hogy a művészet súly-

204.

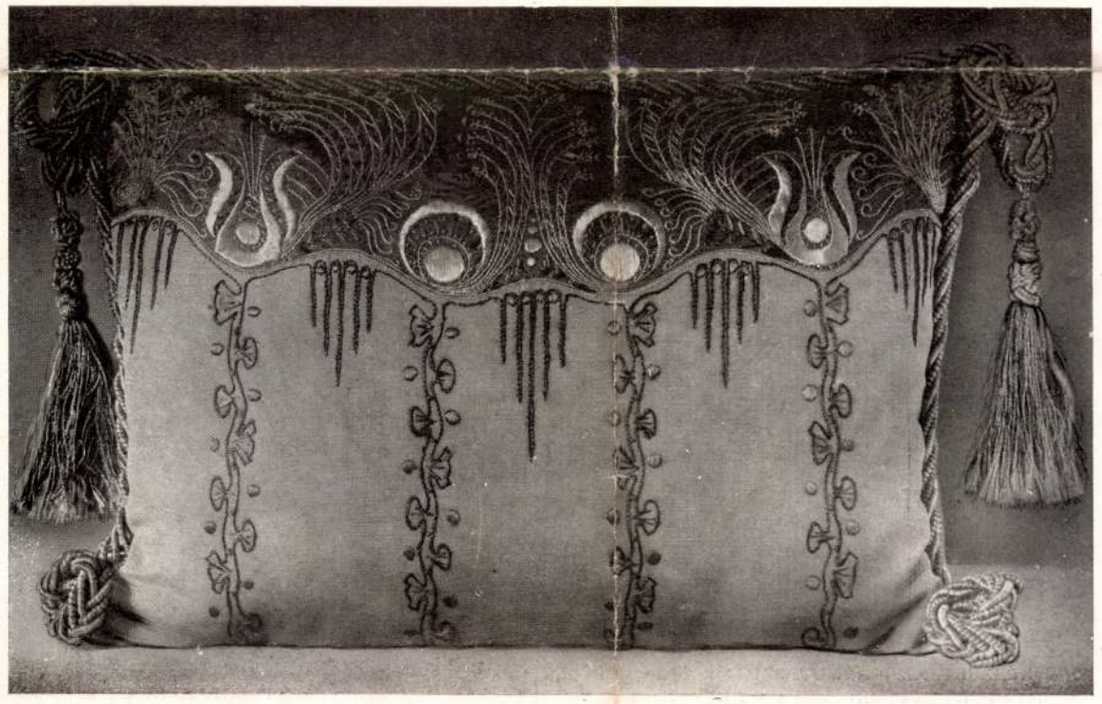

205.

204.—205. PÁRNÁK. TEXTILMŰVÉSZETI SZAKOSZTÁLY. I. ÉVF. (TANÁR: MIHALIK GY.)

TRAVAUX D'ÉLÈVES DE L'ÉCOLE ROY. DES ARTS DÉCORATIFS.

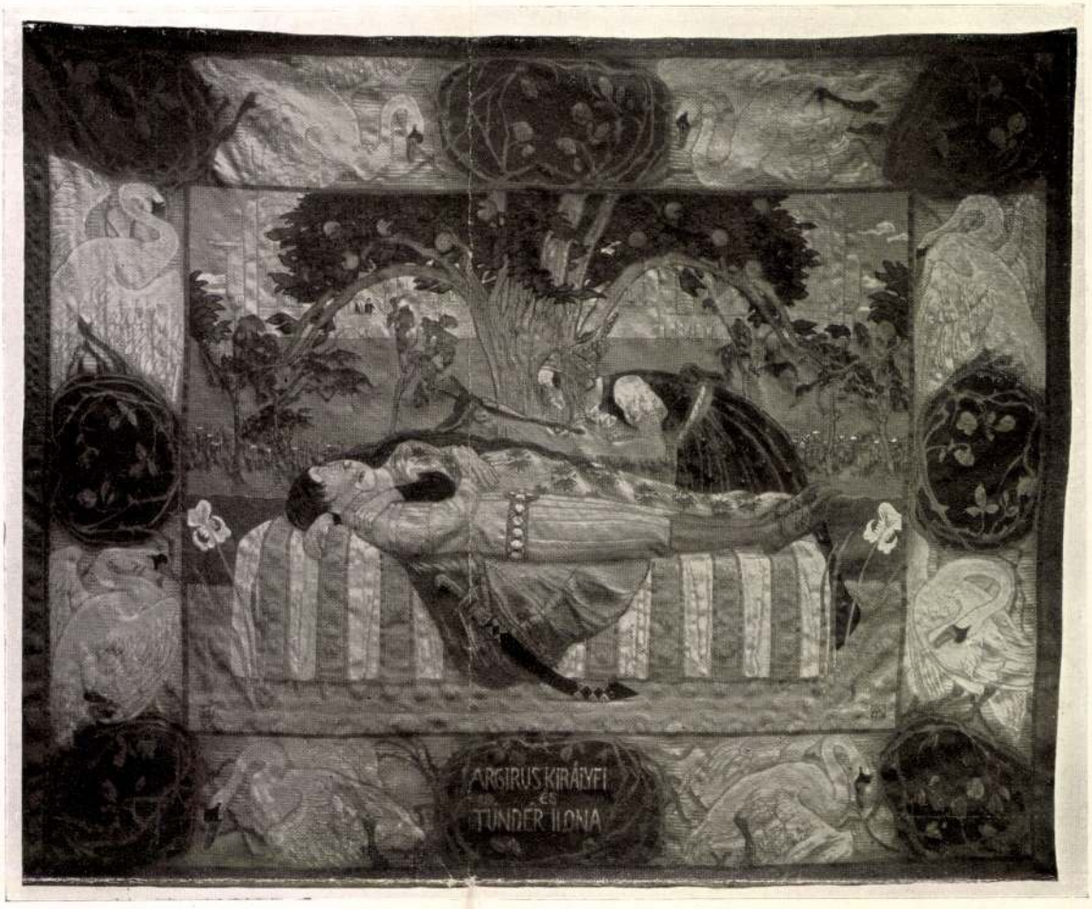

KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR : 206. CSIPKERÓZSA, GOBELIN.

206. KÉSZÜLT AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA GÖDÖLLŐI SZŐNYEG- ÉS GOBELIN-SZÖVŐMŰHELYÉBEN. (VEZETŐ : K. KRIESCH ALADÁR.)

TRAVAUX D'ÉLÈVES DE L'ÉCOLE ROY. DES ARTS DÉCORATIFS.

Magyar Iparművészet
1912.

Körösfői Kriesch Aladár

MI. 1910. 7. sz.

IPARMŰVÉSZETÜNK A WIENI VADÁSZATI KIÁLLÍTÁSON.

Iparművészetünk a wieni vadászati kiállításon.

A wieni első nemzetközi vadászati kiállítás főterén, közvetlenül a nagy tó körül csoportosuló külföldi nemzetek pavillonjai közt, egy főúri vadászkastély formájú épület képviseli Magyarországot. Vörös sisaktetejének s előkelő zárkozottságot példázó ciklopszfalának képét himbálva veri vissza a tó vize. Őrtornya magasra szökellik, mint egy intő ujj s úgy hívja fel a látogatók figyelmét a belsejében felhalmozott magyar vadászati vonatkozásokra.

A nemes architektura külső megjelenésében bizonyos ragaszkodást árul el a nemzeti mult hagyományaihoz. A szerkezethez simuló formanyelvét erdélyi emlékekből szűrte le a magyar vadászkastély építője, Fischer József. Az öreg Praternek Mária Terézia korabeli hatalmas fái mellett még inkább fokozódik történeties zamatja. Szinte úgy hat, mintha századok óta volna belekomponálva abba a tájképi környezetbe.

A helyhez kötött gondolat nyilatkozik meg a részlet tagozásán is. Nevezetesen két főút torkollik a magyar vadászkasztélyba s ennek megfelelőleg két oldalról nyert nagyobb hangsúlyt a homlokzata. A tófelőli útról a medvéskapu, mely nevét Bezerédi két óriási kapuőrző medvéjétől nyerte, a kiállítási bejárótól pedig a toronykapu, a toronyalján, fogadja a látogatót.

Belsejében mind a két út egy közös hallba fut össze. Ez a hall a magyar vadászkastély legfőbb forgalmi pontja, innét juthatni a kiállítási termekbe, a fedett középudvar biológiai mutatványaihoz s a kétágú lépcsőn át az emeleti helyiségekbe.

Mig a magyar vadászkastély külsejében imponáló faji sajátságokat reprezentál, belseje a legmodernebb kiállítási elvek szerint van kialakítva. A tizezernyi darabot számláló tárgyak együttesen és külön-külön igen előnyösen érvényesülnek, a szellemes alaprajzi megoldás pedig a kiállítási közönség akadálytalan közlekedését teszi lehetővé.

A kiállítási biztos és a kiállítási bizottság a hazai művészek és iparművészek egész gárdájával szövetkezett, hogy a pompás trofeáknak s a magyar természet gazdag ajándékainak ünnepi szint és hangulatos környezetet adjon. Művészet és természet karöltve jelenik meg a kastély belsejében. Egyik adja a keretet, másik a tartalmat. A sok vadászholmi a művészet segitő kezével lopja be magát a szemlélő emlékezetébe.

A földszinten egymásután következik a hall mellett az iparművészet csarnoka, az exotikus vadászzsákmányok terme, a történeti vadászat terme, a vadorzók folyosója, amelyek gyűrü formájára fogják közre a középudvar biológiai panorámájának nappali és mesterséges világitású jeleneteit.

A hallban a levegőt egy kút frissiti; a hozzátartozó kutyaszobrokat Strobl Alajos mintázta. Kényelmes bútorok hivogatnak itt pihenőre, szakirodalmi művek s lapok pedig szórakozásra és tanulmányozásra. A szines üvegablakon vadászjelenetek, Majoros és Bátky

Magyar Iparművészet
1910. 7. sz.

nyeinek krónikáslapjaivá válanak a plakettek. Végigkísérnek bennünket mindenen keresztül. Emlékezünk általuk és róluk tulajdonképpeni életünk, küzdelmünk megindulására, amikor minden sikerünk és bajlódásunk mással lett közössé. Plakettben kapjuk meg a vetélkedés díadaljelét, művészihlettől teremtett bronz szól arról, hogy gyermekek a mi vezetésünk alatt lettek számottevő férfiakká, s ahol eddig kritikán alóli serlegek és kupák, szörnyüséges diplomák és elismerő okiratok légiói kerültek forgalomba, ott ezentúl a művészet hallatja a hangját. Hogy teheti, példa rá a németek munkássága.

Nálunk, ahol egymást érik versenyek, kiállítások, ünnepségek, ahol jutalmazandók és jutalmazások is sűrün akadnak, nagy jelentősége van a külföld által megkezdett útnak. Csak akarat kell hozzá, hogy elismerésünk alakja művészettől átitatott legyen. Elvégre, amikor a tiszteletnek, becsülésnek látható jeléről van szó, akkor a művészi érték csak emelheti ennek a súlyát. Mert ne feledjük el, hogy okirat helyett sokkal nagyobb értéke van annak az elsőrangú bronznak, amely márványlapra erősítve szól arról hozzánk, hogy negyven kemény esztendő fáradságával ezrek kulturális színvonalát emelte a plakett tulajdonosa .... Önkénytelenül az állam úttörő kérdésére gondolok. Nemcsak azért, mert nálunk minden az állam, de azért is, mert neki van a legtöbb szüksége és alkalma arra, hogy példát mutasson. Ha ez megtörtént, akkor a magyar plakettművészet hatalmassá fejlődik, művészeink nagy része tehetségének erejét nemcsak az éhenhalás legyűrésére fordíthatja, de meddő szoborpályázatok helyett az apró bronzokhoz szegődve újra együttdolgozhatik az eleven élettel, a ma korával, amelynek — akárhogy is erőltessük — idegen a nagy masszák reklámzenéje, amely örül, ha hátat fordíthat a külső világ tülekedésének. Egyik mulasztásunkat hoznánk helyre .... Mert valahogy úgy van, mintha zsákutcába kerülnénk .... A tömegekkel való könnyelmű dobálózást, meg a századvégi korcsszokásokat is meg kell hogy ölje az intimitás művészete.

M. E.

készítették Nagy Sándor kartonjai után. Állványokon bronzszobrok sorakoznak. Üvegszekrényekben fémtárgyak, bőráruk, gödöllői szőttesek, üveg- és agyagáruk és más iparművészeti készítmények. A lépcsőházat két bronzkandeláber díszíti Galambos Jenőtől, két bronzszobor a magyarrá lett finn Liipola Irjőtől, és két óriás, nyolcméteres vászon Körösfői Aladártól, melynek egyike a XVII. századi sólyomvadászatot, a másika a szintén régi medvevadászatot ábrázolja.

A szomszédos teremben az Iparművészeti Társulat gyűjtésében a magyar iparművészet színe-java kerül bemutatásra, köztük Zsolnay, Ligeti, Horti, Nadler művei. Mellettük a magyar nép művészetének termékei és hímzések Mezőkövesd, Toroczkó és Kalotaszeg vidékéről, csipkék Sáros és Szepes megyéből. Kiemelkedik ezek közül az Izabella főhercegnő védnöksége és személyes gondozása alatt álló pozsonyi háziipari egyesület és az Országos Magyar Háziipari szövetség kiállítása.

A kiválóan sikerült elrendezésű biológiai csoport Magyarország vadászati területeinek formációját tükrözteti vissza vadászható állataival egyetemben.

Az okmányok és öldöklő szerszámok falait bekoronázza Vörös Zoltán ötösztású képe, amely a rideg valóság szövedékébe a poézis csillogó szálát fűzi. Arany János „Rege a csodaszarvasról" nyomán illusztrálja a Hubertus-legendának ősmagyar pogány kiadását, amely annál becsesebb, mivel az új hazaszerzés történelmi tényéhez kapcsolódik.

A történelmi tárba nyílik Nádler Róbert teljesen felszerelt mintavadászszobája. Faragott bútorok, öblös karszékek finom bőrborítással teszik lakályossá e helyiséget. Faldíszét a képzőművészeti főiskola növendékei festették. Színes üvegablakai Majoros és Bátkytól valók.

Az emeletre vivő lépcső kanyarodója egy sziklaerkélyre rúg ki, honnét mégegyszer áttekinthetni az ötletes elrendezésű Biológia egész látképét mintegy madártávlatból. Végül külön helyiségben vannak csoportosítva Esterházy Miklós herceg lékai váráról származó trofeái, gyűjtései, fényképei és grafikonjai.

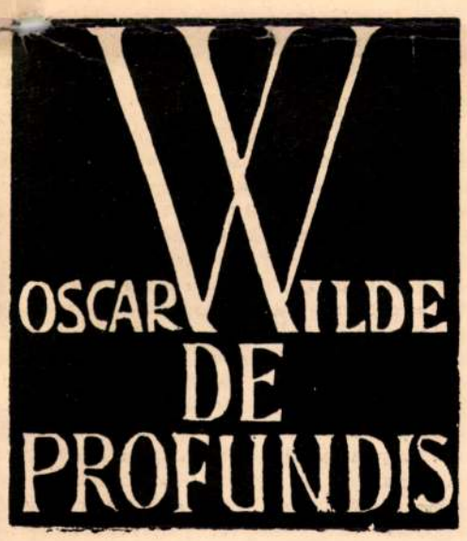

Örömmel megállapíthatjuk, hogy a magyar vadászat méltó anyaggal és méltó környezetben szerepel ezen a kiállításon. Hogy e részben Magyarország kitűnik a kiállítás egyéb nemzetei között, azt nem csupán a sajtó egyhangúan magasztaló jelzői, hanem a magyar vadászkastélynak páratlanul tömeges látogatása is bizonyítják.

Az ez alkalomból három nyelven kiadott katalogusra, amelynek artisztikus kiállítása teljes elismerésre méltó és amely áttekinthető rendszerével, tartalmas cikkeivel, leírásaival a magyar csoport alapos megismerését nagyon megkönnyíti, van egy nyomatékos megjegyzésünk. A katalogus második kiadásában ugyanis a kiállítók névsorából kimaradtak egyes művészek és műiparosok, akik az első kiadásban szerepeltek, másoknál munkáiknak felsorolását megrövidítették. Nem tudjuk, miért történt ez így; érthetetlen annál is inkább, mert hisz a második kiadás szövegében tett változtatások fölösleges költséggel terhelték meg a kiállítás budgetjét. De ettől eltekintve fokozott mértékben sérelmesnek tartjuk ezt az eljárást a magyar művészekre és műiparosokra nézve, mert például a Hohenlohe herceg pavillonját tervező és dekoráló osztrák művészek a legnagyobb pontossággal vannak ugyanebben a katalogusban felsorolva.

SZ. G.

EGYHÁZMŰVÉSZETI KONFERENCIA.

Az Orsz. Magy. Iparművészeti Társulat munkaprogrammjában két év óta szerepel a templomi művészet fejlesztése. Az első lépés e téren az 1908. évi szeptember havában rendezett egyházművészeti kiállítás volt, mely kiindulópontja akart lenni egy nagyobb egyházművészeti akciónak és egy oly szervezet létesítésének, amely az egyházművészeti megrendeléseket jövőben hazai művészi erőkkel végeztesse. Ezt a célját a Társulat alighanem már a közel jövőben eléri, mert az Orsz. Egyházművészeti Tanácsnak szervezése immár úgyszólván biztosítva van. Amit a megalakítandó tanács végezni fog, az egyelőre negatív egyházi kulturmunka lesz abban az értelemben, hogy a korcsnak, a tökéletlennek, a kontármunkának térfoglalását fogja megakadályozni. Másik nagy hivatása, a mult tiszteletében jegecesedik ki. Féltő gonddal, válogatott műérzékkel óvja és védi régelmult idők művészi hagyatékát és relikviáit és szerető kézzel, oknyomozó történelmi kutatással állapítja majd meg a műremeknek korát, történetét és műbecsét.

Legfőbb feladata azonban a megrendelések, megbízások elintézése és ezzel az egyházművészet jövő fejlődésének irányítása. A tanács nem lesz adminisztráló közeg, hanem művészettörténeti és esztetikai auctoritas doctrinalis, melynek az egyházi művészet összes kérdéseiben véleményező, részben pedig döntő szava is lesz.

A Társulat egyházművészeti programmjának egyik sarkalatos pontja: a lelkészkedő papság művészi dolgokhoz való hozzáértésének fejlesztése. Evégből Fieber Henrikkel, a Szt. Imre Kollégium érdemes prefektusával, szövetkezve, egyházművészeti tanfolyamok rendezése érdekében emlékiratot szerkesztett, melyet a hercegprímás és a püspöki kar elé terjesztett. Az egyházi körök rokonszenvvel fogadták a Társulat kezdését és hozzájárultak ahhoz, hogy a f. évi május hó 26-ától július hó 2-ig megtartott első egyházművészeti konferencián a theologiai intézetek kiküldöttei vehessenek részt. Mintegy 60 hallgatója volt ennek az első egyházművészeti konferenciának, kik mindvégig feszült érdeklődéssel hallgatták az előadásokat s vettek részt az oktató célzattal rendezett kirándulásokon.

A megnyitó ünnepélyen megjelenteket a püspöki kar nevében gróf Széchenyi Miklós győri püspök üdvözölte, ki beszédében annak szükségét hangoztatta, hogy a művészi koncepciók az egyház gondolatvilágával megegyezzenek és annak valóságos megtestesítőjeként álljanak a hivők előtt. Mindezekkel — úgymond — nem akarunk egyik vagy másik középkori művészi formát kizárólagosan egyházinak deklarálni és minden más, de különösen minden későbbi stílust, mint nem egyházit, kárhoztatni. Az egyház, amint sohasem volt ellensége a haladásnak, úgy nem akadályozta fejlődésében a művészetet sem. Sem egy, sem más korszak vagy ízlés és irány kizárólagos felkarolása, utánzása nem vezethet célhoz, hanem feladatunk ma is az: „A hit által meghódítani ismét a művészetet, aminthogy meghódította egykor a világgal és emberiséggel együtt". Majd rátér beszédében arra, hogy mennyire fontos az egyházi művészetnek a papság által való felkarolása, hisz a papnak feladata a templomról való gondoskodás, az egyházi felszerelések, ruhák, edények gondozása; az egyházi ténykedés és szertartások méltóságához kevésbbé illő mindennapias ízléstelen, az egyház előírásaival ellenkező felszereléseknek, díszítményeknek, ruháknak, felesleges és ízléstelen cifraságoknak kiküszöbölése és a lehetőség szerint ezeknek új, a rubrikáknak megfelelő, stílszerű és ízléses szerekkel való pótlása. Szükséges azért, hogy a papság ezekről helyes fogalmakkal bírjon, hogy az igazán szépet, jót és stílszerűt meg tudja különböztetni a sok selejtes árútól. Ennek a célnak kíván eleget tenni a Magyar Iparművészeti Társulat, amikor e tanfolyamok szervezését kezdeményezte és megvalósította. Ezért az első egyházművészeti kurzus megkezdése előtt a magyar püspöki kar nevében hálás köszönetet mond mindazoknak, akik ezen fontos intézményt kezdeményezték és megvalósították, akik nagytudományú és gyakorlati előadásaik által a kitűzött cél elérését elősegítik.

Dr. Koronghi Lippich Elek miniszteri tanácsos a vallás- és közoktatásügyi miniszter nevében üdvözölte a megjelenteket.

Kiemeli, hogy az egyházi férfiaknak a művészet jegyében való találkozása a legszebb istentisztelet. Ebből a találkozásból származik az egyházművészet egy szebb korszaka. A művészet a vallásból indult ki a legrégibb időktől napjainkig. A művészet az, amely az alaktalan anyagnak alakot adott, a zavarból rendet csinált, a közömbösből szépet alkotott. A művészet itt a földön az embernek részvevése Istennek alkotó munkájában. Ebben az alkotó munkában akarunk mi is résztvenni. Kéri a részvevők érdeklődését.

276.

276. A MAGYAR VADÁSZKASTÉLY
FŐHOMLOKZATA.
TERVEZTE: FISCHER JÓZSEF.

FAÇADE PRINCIPALE
DU PALAIS DE LA CHASSE
HONGROIS.

277.

277. A MAGYAR VADÁSZKASTÉLY FŐBEJÁRÓJA.
TERVEZTE: FISCHER JÓZSEF.

ENTRÉE PRINCIPALE DU PALAIS DE LA CHASSE.

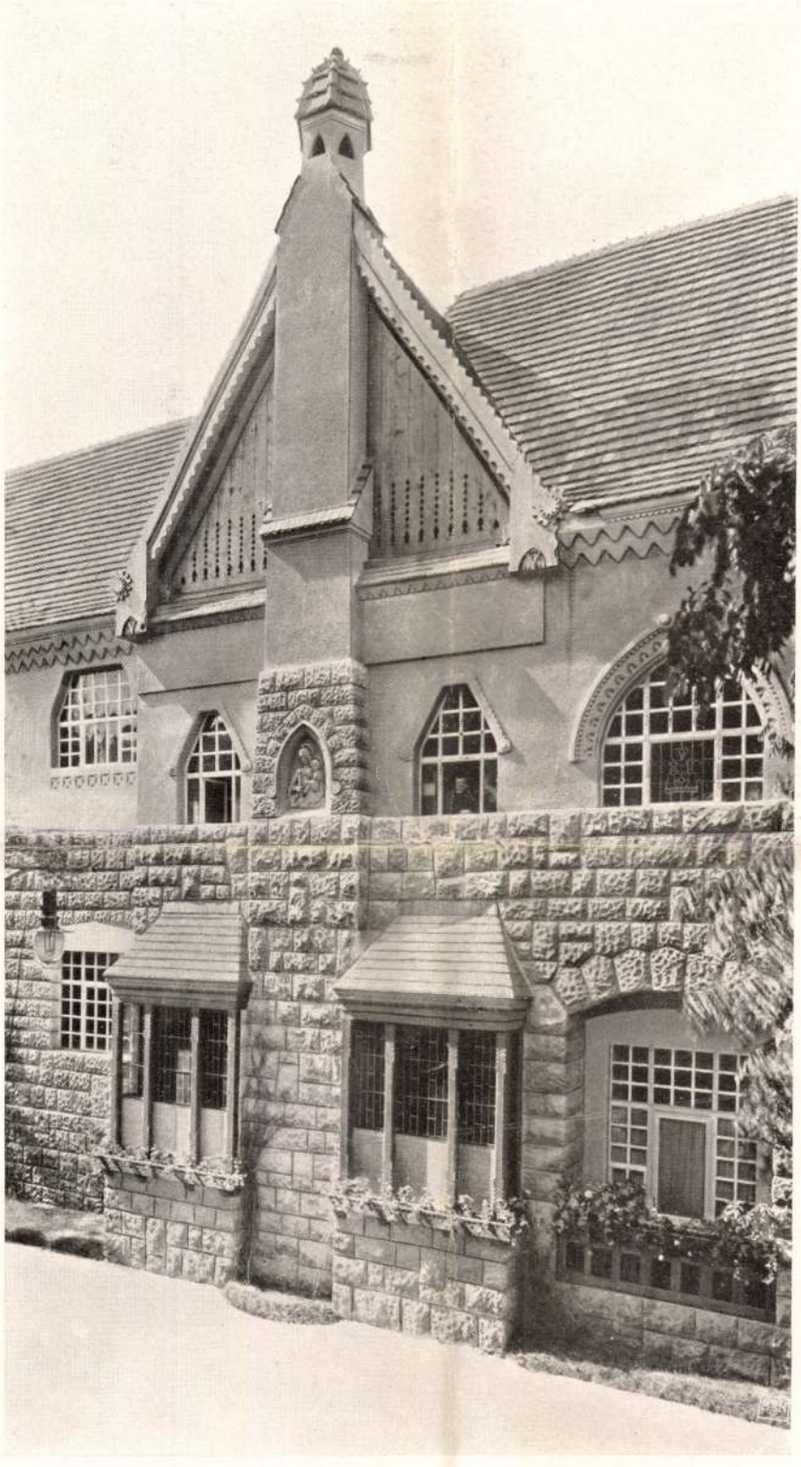

278.

278. A MAGYAR VADÁSZKASTÉLY HOMLOKZATÁNAK RÉSZLETE. TERVEZTE : FISCHER JÓZSEF.

PARTIE DE LA FAÇADE DU MÊME PALAIS.

279.

279. A MAGYAR VADÁSZKASTÉLY LÉPCSŐHÁZÁNAK ELSŐ EMELETI RÉSZLETE. TERVEZTE: FISCHER JÓZSEF.

VUE DU HAUT DE L'ESCALIER DU MÊME PALAIS.

RSZÁGOS M. KIR. IPARMŰVÉSZETI ISK[illegible]LA ÉVKÖNYVE az 1914—15. iskolai évre. Szerkesztette Czakó Elemér igazgató. Igen bőkezű kiállítással, de egyszersmind ízléses formában jelent meg az iparművészeti iskola legújabb évkönyve, a jelenleg szabadságolt igazgató, Czakó Elemér szerkesztésében. Szövegrésze csak a legszükségesebb közölnivalókra szorítkozik, ellenben annál több az, amit a tanítványok képességeiről, az oktatás szelleméről, irányáról és eredményeiről demonstrál. Az egyes szakosztályok legjobb növendékének munkáit reprodukálía hatvan lapon s nehány színes mellékleten. E szemelvényekből mi is közlünk a mostani számban egy rézkarcot Haranghy Jenőtől.

A szöveg ismerteti a tanítás menetét s elmondja, hogy minő változások, főbb események érték az intézetet az elmúlt esztendő során. Megtudjuk belőle, hogy a háború csökkentette ugyan az iskola erőit, amikor a tanárok egy-

ré

[illegible] se-

[illegible] legfajdan[illegible] [illegible]szetesen az, amit az iskolának a harcteren elesett növendékei jelentenek. Az intézet előcsarnokában «pro patria» felirású tábla emlékeztet rájuk, mint egy csomó hamar elmúlt szép igéretre.

Az Évkönyvet forgatva, általában kielégítő az a színvonal, amelyen a jobb növendékek munkái mozognak. Nem egy szemelvény őszinte örömmel töltheti el a kritikát, mert egy-egy hivatott ifju tehetség nyiladozását tárja elő. Megemlíthetjük, erre való bizonyitékul, hogy az iskola növendékei több pályázaton szerepeltek sikerrel, így díjat nyertek a Gellért-fürdő és szálló berendezésére hirdetett konkurrencián, az Iparművészeti Társulat sirkő-pályázatán stb. Az oktatás gyakorlatiassága mellett, ennek javára hozhatjuk fel azt is, hogy az iskola kapcsolatokat igyekezett keresni az élet aktuális szükségleteivel s ezeknek az intézet falain kívül álló megoldásával. Kőrösfői Kriesch Aladár vezetésével hat növendék a zebegényi templomot

részét elvonta s főleg a növendékek seregében idézett elő alapos megfogyatkozást, de azért az intézet működése nem bénult meg. Az események közt legfájdalmasabb természetesen az, amit az iskolának a harctéren elesett növendékei jelentenek. Az intézet előcsarnokában «pro patria» felirású tábla emlékeztet rájuk, mint egy csomó hamar elmúlt szép igéretre.

Az Évkönyvet forgatva, általában kielégítő az a színvonal, amelyen a jobb növendékek munkái mozognak. Nem egy szemelvény őszinte örömmel töltheti el a kritikát, mert egy-egy hivatott ifju tehetség nyiladozását tárja elő. Megemlíthetjük, erre való bizonyitékul, hogy az iskola növendékei több pályázaton szerepeltek sikerrel, igy díjat nyertek a Gellért-fürdő és szálló berendezésére hirdetett konkurrencián, az Iparművészeti Társulat sirkő-pályázatán stb. Az oktatás gyakorlatiassága mellett, ennek javára hozhatjuk fel azt is, hogy az iskola kapcsolatokat igyekezett keresni az élet aktuális szükségleteivel s ezeknek az intézet falain kívül álló megoldásával. Körösfői Kriesch Aladár vezetésével hat növendék a zebegényi templomot díszitette freskókkal, Gróh István és növendékei a csetneki templom falképeit restaurálták, Sándor Bélának pedig a terézvárosi templom kifestésénél segédkeztek tanitványai. Az ötvös szakon Zutt tanár növendékei egész sor oly jelvényt és emléktárgyat készitettek, amelyek ma mint időszerű, háborús objektumok (pl. a Kéve-érem, hadsegélyező érem stb.) közforgalomban vannak. A díszitő szobrászati szakon a Vöröskereszt Egyletnek kórházmodelleket, a textil szakon nehány divatcégnek kosztümterveket s a Háziipari Szövetség számára himzésterveket készitettek. Szablya Ferenc növendékei, a belső épitészeti szakon, a Gellért-fürdő butorainál kaptak munkát, a grafikai osztály növendékei pedig az elemi iskolák számára készülő történelmi faliképek sokszorosításában vettek részt s a «Diszitő művészet» folyóiratot látták el illusztrativ anyaggal. Az iparművész-jelöltek ily irányú foglalkoztatása minden bizonnyal hasznot hajtó, s kivánatos, hogy a jövőben ez még nagyobb arányokat öltsön.

A vezetés művészi irányáról, az iskola művészi szelleméről szólva azonban, nem hallgathatjuk el, hogy itt kevésbé találtuk jelenlétét oly nyomoknak, amelyek diadalmasan mutatják a legközelebbi nemzedék magyar művészi természetét. Felfogás, ízlés, szellem dolgában egészen eklektikus intézmény az Iparművészeti Iskola, mintha oly közönséget, oly kulturát tartana szem előtt, amely a világ legkülönbözőbb tájain szóródik el. Miért nem mondhatjuk el róla azt, ami elmondható — angol, belga, francia példát most nem említve — a prágai iparművészeti iskoláról, amely sajátos, belső érték dolgában, stilusformáló erőt tekintve, még a bécsinek is eléje kerül? Apparátusában az iskola nem áll a hasonló külföldi intézmények mögött, a kultuszkormány nem vádolható miatta szűkkeblüséggel. De a kezek, amelyekre bízva van sorsa: kevés kivétellel vagy nem látták azt az utat, amelyen vezetniök kellene, vagy pedig nem tudnak az ily vezetéshez. Az iskola Évkönyvében, a tanitványok munkáit egészen könnyű volna csoportokba foglalni, amelyeknél elválaszthatlan egyszer az angol tervezőkhöz, máskor a bécsi biedermeyerhez, a német Werkstätte-hez való tapadás. Mindez szinvonalon áll, ami a tektonikai gondolkodást, a fő elveket, az anyagszerűséget, a célt és szerkezetet a forma, dísz, szín és vonal viszonyát — de elvégre már tovább is kellene lennünk nehány lépéssel, mert ha nem tévedünk, a modern principiumok hangoztatása és követése már tíz évvel ezelőtt is napirenden volt. Valami hiányzik e különben ambiciózus és tevékeny intézet munkájából, ami teljesen a magyar iparművészti iskola sajátja volna, aminek, mint a jó aromának, messzire kellene csiklandozni az érzékeket. Miért van az, hogy a magyar nép művészetének formanyelve, csekély kisérleteket leszámítva, épen csak teng-leng, empire füzérek és egyebek szerepelnek, holott ennek kellene, mint termékeny, kiaknázásra még mindig váró alapnak dominálni? Az okait most nem fejtegethetjük e jelenségnek, amelyek valószinűleg több oldalról jövők, annyit azonban érinthetünk, hogy az okok közt főként egy megfelelő, nagyszabású egyéniség hiányát látjuk az iskola életében, eddigi múltjában.

A tordai kúria valóságos múzeummá nőtt, a melyben gazdagon halmozta fel a szebbnél szebb erdélyi népművészeti termékeket, a régi magyar világ kultúr-ereklyéit és sok római bronz- és agyagtárgyat, amelyek nem egyike valóságos díszpéldány, s amelyek szorgos gyűjtése révén szerencsére megmenekültek az enyészettől. Ezeket tanulmányozta, gyűjtötte s publikálta több folyóiratban a legnagyobb kedvvel s kiváló hozzáértéssel s e réven meggazdagította művészeti és archieológiai irodalmunkat. Finom ízlésű és nemes lelkű kutatót és gyűjtőt vesztettünk benne.

Dr. POGÁNY. A hír eleinte csak dr. Pogányról szólt. Igy hívják, mondta a jelentés, azt a honvéd főhadnagyot a tartalékban, aki átúszva a Bugon, első gyanánt tűzte ki a magyar zászlót a breszt-litovszki vár fokára. Valami doktor Pogány — egy a sok közül — Budapestről. Aztán kiderült, hogy Hadfy tábornok besztercebányai honvédgyalogezredének e főhadnagya: dr. Pogány Kálmán, a Szépművészeti Muzeum segédőre. Ugyanaz, akinek nevét nehány finoman analizáló tanulmányból ismerjük. Valóban: meglepő, frappáns volt számunkra a hír, amely elénk hozta az ismeretlen orosz messzeségből az ő alakját, csöndes, tartózkodó, kontemplativ természetét. S nem resteljük bevallani: bizonyos elfogódással gondoltunk rá, a fiatal muzeumi tudósra, aki ime ott is, ahol a gyors és elszánt cselekvések beszélnek, a harcoktól kigyulladt levegőben, ennyire megállja helyét, sőt előljár, merész, hősi, magyar példával. Részünkről ezt itt örömmel jegyezzük föl, noha távol áll mindattól, amit e hasábok propagálnak. De följegyezzük, mert akiről szó van, az a művészeti élet egy fiatal, tehetséges, tudományos készültségű embere. Mert jóllehet az esztetikusnak, a műtörténésznek nem hivatása a háború: különbet, a magyar köz érdeklődésére jobban tartozót ma az esztetikus, a műtörténész se produkálhat, mint amit távol könyveitől, muzeumi szobájától dr. Pogány Kálmán vitt végbe, akinek csak azt kívánjuk, hogy képességeinek

MŰVÉSZETI IRODALOM

AZ ORSZÁGOS M. KIR. IPARMŰVÉSZETI ISKOLA ÉVKÖNYVE az 1914—15. iskolai évre. Szerkesztette Czakó Elemér igazgató. Igen bőkezű kiállítással, de egyszersmind ízléses formában jelent meg az iparművészeti iskola legújabb évkönyve, a jelenleg szabadságolt igazgató, Czakó Elemér szerkesztésében. Szövegrésze csak a legszükségesebb közölnivalókra szorítkozik, ellenben annál több az, amit a tanítványok képességeiről, az oktatás szelleméről, irányáról és eredményeiről demonstrál. Az egyes szakosztályok legjobb növendékének munkáit reprodukálja hatvan lapon s nehány színes mellékleten. E szemelvényekből mi is közlünk a mostani számban egy rézkarcot Haranghy Jenőtől.

A szöveg ismerteti a tanítás menetét s elmondja, hogy minő változások, főbb események érték az intézetet az elmúlt esztendő során. Megtudjuk belőle, hogy a háború csökkentette ugyan az iskola erőit, amikor a tanárok egy-

BECK Ö. FÜLÖP PLAKETT

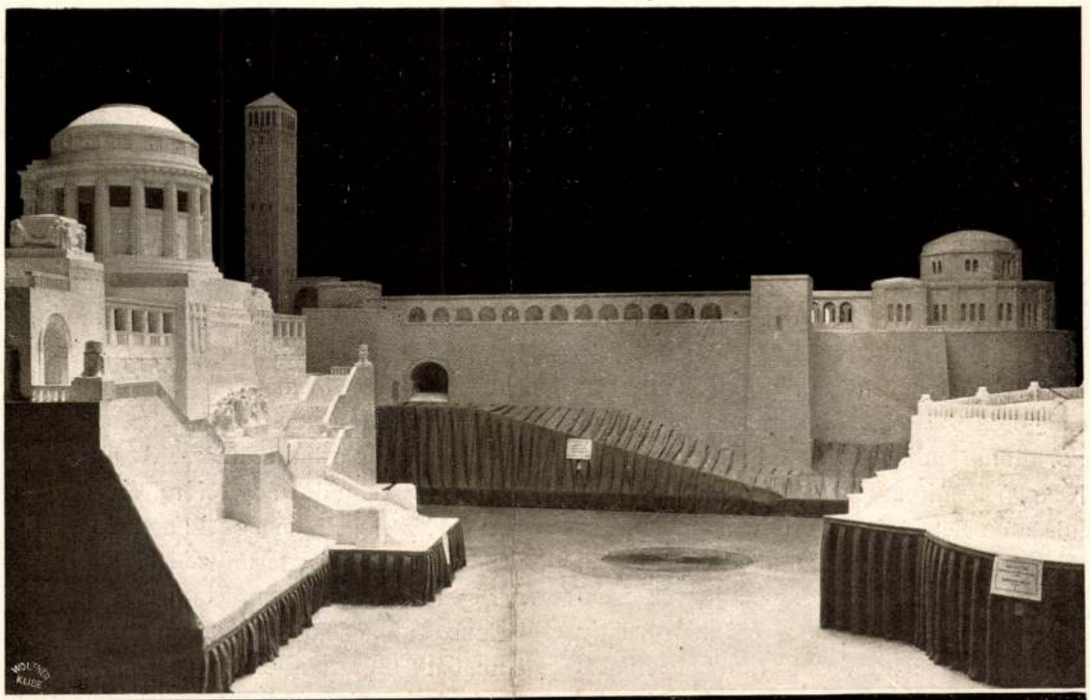

ar 1913-iki

AZ ERZSÉBET-EMLÉKMŰ PÁLYÁZAT
A ZSÜRI ÁLTAL MEGVÁSÁROLT PÁLYAMŰ
KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR, GYÖRGYI DÉNES ÉS SIDLO FERENC MŰVE

Művészet 1913. 224. l.

ázsiai archaeologiai tartalmi vonatkozások tanulmánya — a szükséges előmunkálatok majdnem teljes hiánya s a nyelvismeretek fogyatékossága mellett, a műtörténész számára is (akinek pedig mindez nem a sajátlagos studiuma, sem egyszerű útipodgyásza, mint a klasszika archaeologusnak az antik nyelv és mythologia) — szinte áthidalhatatlan nehézségeket jelent már a művészetek formai megjelenésenek taglalása is. Pedig éppen itt rejlik az egész keleti műalkotás, tovább megyek, az egész keleti psyché ugrópontja. A nyugaton a görög δράω igéből, a cselekvésből származó dráma adja élet és művészet jellegét. A Keleten a nirvána, minden szenvedélyek elmúlása az élet ideálja. A nyugaton, modern nyelven: a munkában, az idegek és izmok teljes megfeszitésében, az egyéni jegyet viselő teremtésben éli ki magát az ősi konstruktiv elv; a Keleten az erősebb ritmikai tagolás nélkül való csendes harmonia, a meditáció, a fatalizmus, a kef, az egyéniségnek egy általános dekorativ miliőbe való elszorulása, a konstruktiv-val szemben az astruktiv, gyakran destruktiv elv az élet és művészet alapjegye. Madách szavával Nyugaton egy a milliókért, a Keleten a milliók az egyért dolgoznak, élnek. Ez az elv az egyéni teremtéssel szemben a tömegtermelést alkalmazza; művészete is teljesen a tömegtermelés, az ú. n. leiturgia jelében áll.

Így a művészetnek az egyénhez és a társadalomhoz való viszonylatában minden nehézség nélkül megitélhető a különbség a Kelet és a Nyugat, az iszlám és a hellenizmus között. Nem ilyen egyszerű az ítélet a képzőművészetnek a természeti jelenségekhez való viszonyában; itt a két fogalmon, hellenizmuson és iszlámon kívül még egy harmadik is belejátszik a fejlődésbe: a mediterrán kultúrának nagy antifokusa, Keletázsia.

A képzőművészetnek a természeti jelenségekhez való viszonyát három alkotó rész szabályozza: a vonal, a sík (s ennek korrelátuma: a szín) és a forma. Keletázsia művészetét a vonal, a kontur jellemzi, a görög ideál által képviselt Európáét a forma s a kettő között fekszik az iszlám, dekorativ felületképzésével. A vonal az illuzióra törekszik, a forma a historizálás, az eseményelbeszélés nyelve s a felületképzés eszköze a stilizálás. Keletázsiában a szimbolum közvetíti a művészetet a természethez s eszköze a hangulat, a görög művészetet az allegoria kapcsolja a természethez, amely a perszonifikáció nyelvén szól. Az iszlám metaforákban látja a természetet és képekben, hasonlatokban szólaltatja meg. Keletázsia művészetének forrása a fantázia, a görögé a kánon s az iszlámé a típus; Keletázsia művészete absztrahál, a görögé idealizál, s az iszlámé konkretizál, csupán a lényeges részeket tartja meg dekorativ céljai számára. Az a terület ez, amely — más tudomány teréről vevén a képeket — Mózes, Jésua és Muhammed egy-istenét konkretizálja a természeti erőkből, míg a görög a daimonkultusszal idealizálta azokat s Keletázsia az ősök kultuszában szimbolikusan önmagát helyezte a természetbe, a fejlődésbe. A kínai, ária és sémi népek ősi örökével kell számolnunk, amikor művészetüknek a természethez való viszonyát keressük.

Okszerű művészettörténelem, Taine óta, nem kereshet rangot, fokozást az egyes művészeti irányok között. Nincs nagyobb, szebb művészet, csak művészet van. S amikor párhuzamba állítottuk az iszlám műgyakorlatot, a hellenizmus jegyében fogamzott nyugati művészettel, nem lehetett célunk valamely quantitativ itéletnek kihívása. A Holtak-szigete nem jelenthet fokozati különbséget az agrai Tadzs-Mahal-mauzoleummal szemben. Amannak az idealizáló allegoriája egy vonalban áll emennek a stilizált, nyugodt ritmikájával. A Holtak-szigete az antik létideálnak, a drámának könnyből fakadt halálkiáltása. A Tadzs-Mahall egész koncepciója, alabástromos sírboltjával, tükörtiszta tavaival, zöld bokraival és fáival, egy nyugodt, fájdalmában is kiegyenlített léleknek mély, kővé meredt sóhajtása; a természetnek és művészetnek kristálytiszta harmoniája, aminőt csak olyan világnézet teremthet, amelynek végső létfogalma nem az antik dráma, hanem a végzetben, a kizmetben való keleti megnyugvás, minden szenvedélynek elmúlása.

SUPKA GÉZA DR.

A HÉTRŐL.

Sturm Albert a «Budapesti Tudósító» című könyomatos lap volt szerkesztője, a kinek a koporsóját a héten nemcsak hirlapíró társainak, hanem a magyar közélet vezető embereinek is őszinte részvéte kisérte a temetőbe, a tollnak is kitünő munkása volt. Értékes tehetség, a melyet gazdag tudás táplált, meleg lélek hevített, biztos, kimüvelt izlés fegyelmezett és igen kellemes humor zománczozott. Ezek írói munkásságának voltak erényei, de Sturm Alberttől, mint a politikai információk közvetítőjétől az ő súlyos és roppant kényes hivatása más ritka emberi virtusokat is követelt. A tapintatosság maga is művészet és neki művésznek kellett lennie a tapintatosságban, olyan férfiak bizalmának megnyerésére és önzetlen megtartására lévén kötelezve, a kiknek maguknak is köteles tudományuk a bizalmukra legméltóbb ember megtalálása. Egy igen zárkózott és igen érdekes lelkű nagy úrnak a mondása ötlik az emlékezetembe, a ki így szólt:

— Én már ott tartok, hogy csak egy *valakit* tűrök állandóan magam mellett. Ez az óra. Hű, megbizható és tapintatos barát. Akkor is virraszt, mikor én alszom és méri nekem az idő telését. Az üres perczek némaságát megtölti a ketyegése nyugodt, kellemes hangjával; de egyszeriben nem hallom, ha a lelkemnek, elmémnek más érdekesebb foglalkozása akad. Ha pedig az óra olyan, hogy muzsikálni vagy tréfálni is tud — ha fölhúzzák — akkor nemcsak kellemes és hűséges barát, hanem szórakoztató is.

A Sturm Albert emberi egyéniségében sok olyan volt, a mire ez a meghatározás szépen ráillett. Éber, pontos, sőt agilis ujságíró, de e mellett halk, szerény, tapintatos, a ki a bizalomért soha se hálátlankodott bizalmaskodással. A mellett elmés ember is volt, tehát ez az óra muzsikálni is tudott, ha fölhúzták. Most összeroskadt a gépezete, az óra örökre megállt. Nem mutatja többé, hogy hányat ütött a politikában. Életének munkája halála után is tartós helyet biztosít neki az emlékezésben.

*

«*Hurkolás*». A magyar nyelv szókincsének ez a legújabb gazdagodása budapesti termék. Egyelőre egy háziuri műveletet jelent. Műveletet írunk, de *üzelmet* is joggal írhatnánk. A hurkolás ugyanis azt jelenti, hogy a háziúr a kölcsönös fölmondásra megszabott idő utolsó napján hozza a lakó szíves tudomására, hogy a jövő negyedre a lakás árát fölemelte. Vagyis akkor, mikor a kiadó lakások legnagyobb részét már elkapkodták és a «meghurkolt» bérlőnek szinte lehetetlenség mást cselekednie, mint engedelmesen meghajolni a sarcz-vető parancs előtt. A hurkolás tehát nem más, mint a kényszerhelyzet mesterséges fokozása a kihasználás föltétlen sikerének biztosítására. Ezért írtuk, hogy «egyelőre» háziúri művelet, mert kétségtelen, hogy e nagyváros mai erkölcse e fogalom körét más kínálkozó területekre is kiterjeszti, sőt kiterjesztette már eddig is, még mielőtt e műveletnek ez a legújabb *neve* megszületett. Most házbérnegyed havában, a háziurak hurkolása aktuális. Ezek az időszakok Budapesten már esztendők óta mozgalmasak, de most — sajátosképen épen akkor, mikor a készülő adóreform a háziurak terhein akar könnyíteni — valósággal olyan jelenségeket látunk, a melyek a régi római *kenyér-lázadások* leírásait juttatják az eszünkbe. A végletekig megnyomorgatott lakók elkeseredése lázongásban lángol ki, egy-két hatalmas bérkaszárnyát megostromoltak azok, a kik benne laknak és majdnem szétszedték a tetőt a tulajdon fejük fölül. Ez az eset különösen jellemző arra a lélekre, a mely a mostani állapotokat előidézte. Bizonyára véres igazságtalanság lenne az uzsora és a kiszipolyozás vádját az összes budapesti háztulajdonosokra ráteríteni. De bizonyos az is, hogy ha a mai viszonyok között jön egy «házbér-vállalkozó», mint ebben az esetben is történt, és *még nagyobb* jövedelmet kinál a tulajdonosnak, mint a mennyit neki a lakók közvetetlenül szolgáltatnak: ez már magában is *hurkolás*. Az ilyen ügylet a vállalkozó részéről elszántság arra, hogy nyúz még onnan is, a hol a tulajdonos már nem látott semmi lenyúzhatót, a tulajdonos részéről pedig *rászabadítás* erre a művészetre.

*

Az uniformis. Bizonyára eddig is fordultak elő csöndes és kevésbbé csöndes csatározások a nők körében az uniformis miatt, de ezekben a viharokban az uniformist mindig férfiak viselték. Egy uniformis háború, a melyben a férfiaknak, legalább közvetetlenül, semmi szerepük sincs: ez a legmodernebb világ produktuma. A háborút az angol feministák produkálták. Ők követelik az uniformist — a mi nem meglepő — de a mások számára követelik, a mi már igenis reform. Az angol feministák, a kik tudvalevőleg az egész világon a legharczias abbak, a női munka legmodernebb és talán legnépesebb hadserege: a gépíró kisasszonyok számára, illetve *ellenére* követeli az egyenruhát, azzal a megokolással, hogy ezek a kisasszonyok most *túlságos csinosan* öltözködnek, a mi, szerintük, árt a női munka komolyságának. Elképzelhető tehát, hogy az uniformis, a melyet e puritán apostolok a gépíró kisasszonyoknak szántak, nem lehet valami nagyon díszes, gazdag és csábító: hanem épen ellenkezőleg olyan dísztelen, divatlan és esetlen, a milyet csinos, szép leányok számára csak olyan nők tudnak megkomponálni, a kiket a természet maga fölmentett az önön szépségük hatása ellen való védekezés szükségességétől. Hogy a szépség árt-e a női munka komolyságának, zavarja-e, megnehezíti-e, ez olyan kérdés, a melyre maguk ezek a hölgyek illetékesek válaszolni. Ezek pedig nem panaszkodnak, sőt igen energikusan tiltakoznak a munkájuk komolyságának és zavartalanságának ilyetén megvédelmezése ellen. Egyáltalában nem hajlandók felölteni azt az uniformist, a melyet londoni feminista protektoraik a számukra fogalmaztak. A miből az a tanulság derül ki, hogy a szépség hiánya nem köteles és mulhatatlan föltétele a női munka komolyságának. Ez egy olyan adománya a természetnek, a melyet a dolgozó nők is igen szivesen nélkülöznek.

*

A lámpaláz. Lehetetlen meghatottság nélkül és elgondolkozás nélkül olvasni a Holistri Emma tragédiáját. Ez a nagyon tehetséges és nagyon szép fiatal londoni szinésznő a héten meghalt egy olyan betegségben, a melynek a megismerése csak a dicsőség munkásainak osztályrésze és a melyről több vidám történetet tudunk, mint szomorút. Ez a betegség, népszerű nevén: a *lámpaláz*. A szivnek az a rettenetes szorongása és vergődése, a mely a személyes nyilvánosságban működő embereket elfogja, mikor először vagy valahányszor uruk és birájuk, a közönség elé kell lépniük, hogy kegyét és tetszését, elismerését és tapsait meghódítsák. Hosszú megfigyelések eredménye a bizonyság rá, hogy a dicsőségnek és sikernek ezt az elképzelhetetlenül keserves árát leginkább és legerősebben azoknak kell megfizetniük, a kik a sikert és dicsőséget a legigazabban megérdemlik. Ez még természetesen nem jelenti azt, hogy a kinek elszorul a torka és a megpattanásig ver a szíve, ha a közönség elé kell lépnie, az okvetetlenül tehetség és nem jelenti azt sem, hogy a kit nem gyötör lámpaláz, ne lehetne igazi

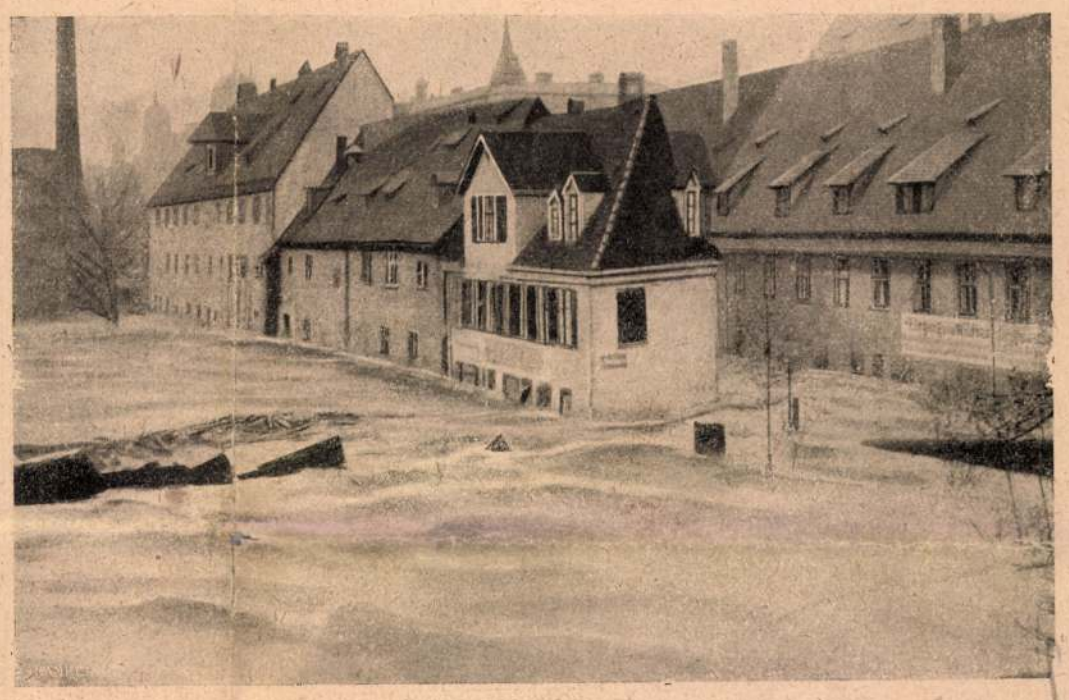

AZ ÁGNES-HÍD VÍZ ALATT.

CZIRKÁLÓ MENTŐ-CSÓNAK EGY ELÖNTÖTT UTCZÁN.

A FEBRUÁR ELEI NÜRNBERGI ÁRVIZ.

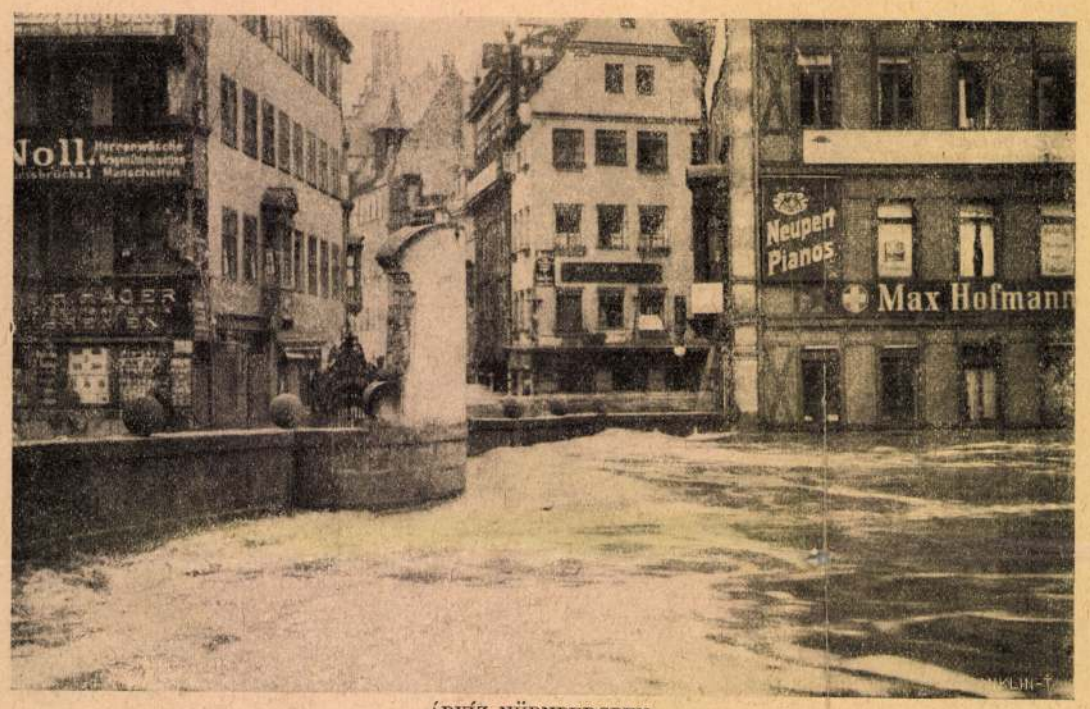

ÁRVÍZ NÜRNBERGBEN.

A Plobenhofstrasse a Zsigmond király és császár által 1424-ben épitett híddal, melyen a magyar czímer is látható.

sőt nagy művészi talentum. Vannak szerencsés tehetségek, a kiknek a gondviselés, a mellett, hogy megáldotta őket kivételes adományokkal, ezt a vértanuságig fájdalmas adót is elengedte: de ezek kivételek a kivételesek között. A legtöbb igazi művésze a deszkáknak kisebb-nagyobb mértékben állandó áldozata annak a gyötrelemnek, a mely a szegény szép fiatal angol színésznő szivét halálra markolta. Színészek és színésznők, a kik évtizedek óta vannak a színpadon, a sikerek és diadalok hosszú sorában tették ünnepeltté nevüket és művészetüket, szinte estéről-estére el kell, hogy szenvedjék ezt a lázas gyötrelmet, szivüknek ezt a folyton megújuló szorongását és remegését. Se idő, se tapasztalás nem veszi le róluk ezt a sajátos szenvedést. És mégis megmaradnak a hivatásuk mellett. Egyszerűen azért, mert érzik, ki tudatosan, ki ösztönszerűleg, hogy ez a szenvedés is hozzátartozik a hivatottságuk igazságához, a szivük benne és általa is részese lesz a munkájuknak.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Mikszáth Kálmán, lapunk kitünő főmunkatársa most már teljesen felépült betegségéből. Annál nagyobb örömmel jelentjük ezt olvasóinknak, mert a kitünő író jövő számunkban már folytatni fogja betegsége miatt félbeszakadt *A fekete város* czímű regényét.

Magyar népművészet. Jó ideje beszélnek már nálunk arról, hogy a magyar művészet többi ágainak is abból a forrásból kellene megújulni, a mely egykor, a mult század negyenes éveiben megtermékenyítette és a virágzás tetőpontjára juttatta a költészetet: a népieshez. A hogy akkor a népköltészeti gyűjtések közlése nyomán azonnal megtelt költészetünk nemzeti tartalommal, úgy kellene főleg az építészetnek, az iparművészetnek és a zenének is magába olvasztani a meglevő népies emlékek tanulságait. Ehhez azonban alapföltételül a rendszeres gyűjtés szükséges s ez a feladat a mi nemzedékünk kötelessége, mert ma még aránylag elég gazdagon megvan a nép körében az anyag s a tradiczió még él és alkot, de maholnap ki tudja nem pusztul-e el épen az, a mi jellemző s a tovább fejlesztés legéletképesebb csiráit leginkább magában rejtő anyag. Ebben a tekintetben máris nagy mulasztásokat követtünk el; a mint hogy a közélet minden terén a nép s a népélet elhanyagolásának súlyos bűne terheli az utolsó emberöltő nemzedékét. A népművészet emlékeinek gyűjtése és feldolgozása nagyobb erővel indult ugyan meg már a kilenczvenes években, főkép az ethnographusok és az iparművészek szép eredményekre is jutottak, de törekvéseiknek megvolt az a hiánya, hogy különleges szempontokból, tehát nem az egész népművészet egyetemének szempontjából dolgoztak, a mi az egyes adalékok elszórtságát eredményezte s munkálkodásuk eredménye jóformán teljesen csak a szakemberek s a dolog iránt közelebbről érdeklődők körében vált ismeretessé. A mi egyes kiállításokon a nagyközönség szeme elé került, az sohasem mutatta az egészet, csak réseket nyitott egyes részletek megismertetésével, a melyeken át többékevésbbé hézagos bepillantást nyerhettünk abba a művészi szellembe, a mely népünkben ezredév óta sohasem enyészett el. A fontos dolog pedig az volna, hogy mint annak idején Kriza, Erdélyi, Gyulai és Arany László, népköltési gyűjteményeikkel nem a szakemberekhez, hanem az egész nagy olvasóközönséghez szóltak s ezzel hathatósan támogatták nagy költőinket az eredeti népies elemeknek a költészetbe való beolvasztásában, — ép úgy népies művészetünk emlékeinek ismeretét, és pedig nem egyes elszórt közlésekkel, hanem rendszeresen, lehetőleg teljes képet nyujtva, szintén a művelt közönség lehető legszélesebb rétegeiben kell terjeszteni, hogy ha talán mégis elkövetkeznének azok a nagy művészek, a kik a maguk művészetében elvégzik azt, a mit Petőfi és Arany végeztek a költészetben, kész és együttérző támasztékot találjanak a közizlésben s ne kelljen tehetségük java részét a megértésre való küzdelemben elfecsérelniök. Mint erre való munka s a magyar népművészet dokumentumainak első az egész magyar népre s minden képzőművészeti megnyilatkozására kiterjedő gyűjteménye tagadhatatlanul alapvető jelentőségű az a négy kötetre tervezett gyűjtemény, melyet *Malonyay* Dezső állított össze s melyből most jelent meg a második hatalmas kötet. Ez a kötet a *Székelyföld* anyagát dolgozza fel. Ez talán népművészeti szempontból legismertebb része hazánknak, de ha csak elkezdünk is lapozni Malonyay könyvében, mindjárt meglátjuk, mily hézagosan és tökéletlenül ismertük. Pedig milyen gazdagsága van itt a maguk naiv egyszerűségében is művészi becsü s a továbbfejlesztésnek nem is képzelt lehetőségeit nyujtó adalékoknak! Himzések, egyéb kézimunkák s ruhadíszek, építkezés, fa-faragások stb. akkora mennyiségben s olyan finom érzékű megválogatottságban kerülnek szemünk elé, hogy alig veszszük észre, a felületes nézegetésből élénk érdeklődés lesz, a mely mind behatóbb tanulmányozásra ingerel. S ez ennek a munkának nem csekély érdeme: szinte szuggerálja az embernek az érdeklődést. Ezzel érheti el legfőbb czélját, a népművészet iránti szeretet felköltését. A kép-anyag, a melyet Malonyay nagy fáradsággal gyűjtött össze, a munka törzse, ebben nagy segítségére voltak az ügy iránt lelkesedő művészek, *Kőrösfői* (Kriesch) Aladár, *Undi* Mariska, *Groó* István, *Medgyaszay* István, a kik finom kivitelű tollrajzokkal, tus-festményekkel és szines vízfestményekkel járultak hozzá a munkának nemcsak díszéhez, hanem tárgyi gazdagságához is. A szövegben, melyet mások adalékainak felhasználásával írt meg Malonyay, nem száraz magyarázatokat ad, nem is tulajdonképeni tudományos meghatározásokat, hanem irodalmi formában tárgyalja az anyagot, megismertet a vidékkel s népével, melynek körében a gyűjtést folytatta, aztán gyűjtése módjának leirásával, egyes tipikus alakok szemeink elé állításával eleveníti meg adatait. A szöveg neki arra való, hogy levegőt adjon a képekben közölt tárgyi adalékoknak. Ezért az olvasót mindig érdekli, a mit ír. A tudományos szempont hangoztatói talán máskép szeretnék, de a munka czélja így van jobban elérve. Kiállítása dolgában is a könyv a legszebb magyar könyvek egyike. sok százra rugó szövegképe s külön mellékletei között alig van, a mely ellen komolyabb kifogást lehetne tenni.

Nálunk. A kik elég szeretettel figyelik a mai magyar verset arra, hogy észrevegyék azokat is, a kik elvonúlt csöndben, zaj nélkül, a feltünés divatos eszközeitől tartózkodva dolgoznak, azoknak már jó idő óta telik örömük *Nil* verseiben. E mögött a rejtőzködő álnév mögött egy erős, minden hullámzásában és vívódásában is harmonikus női lélek bujkál, a melyben kétségkívül forró költői tüzek lobognak, ha nincsenek is megadva neki a költői kifejezés akkora gazdagságú eszközei, hogy mindent teljes értékében tudjon érvényre juttatni, a mi benne van. Erős, meleg családi érzés, a legidősebb testvér kemény kötelességtudása, melylyel árván maradt testvérkéit fölneveli s egy fojtott, ábrándokba

A MONITOROK TÉLI KIKÖTŐJE Ó-BUDÁN.

Kőrösfői Kriesch Aladár

vezetésével az Iparmüvészeti Iskola 6 növendéke diszítette freskókkal a zebegényi templomot.

A zebegényi templom kifestése. Irta Fieber Henrik.
Alkotmány, december 25.

1914.

Csak az idő pénz!

Ez a jelszavunk:

Üzemhelyiségeink és irodánk összes falain ilyen felirásu táblák függenek!

***Kérjük önt,** aki ezt az árjegyzéket kézbeveszi, tartsa szem előtt ezt a jelmondatot, mert ami a mi számunkra igaz, igaz lesz az Ön számára is.*

***Számitsa ki**, mennyi pénzt takarit meg, ha iratait az ezen árjegyzékben ajánlott iratrendezők segitségével rendben tartja s*

Magyar Iparművészet
1907 3. nám.

Körösföi Kriesch A

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA OKTATÁSA.

Az iparművészeti iskolában az oktatás az 1914—15-iki háborus tanévében is tananyagának teljes felölelésével folyt. A nappali tanfolyam szakosztályain a belső építészetet, díszítő festészetet, grafikát, textiltervezést, szobrászatot, ötvösséget és kerámiát tanultak a növendékek.

Építészet. A belső építészet és lakberendezés I. éves látogatói Benczur Béla tanárnál az épület- és bútorasztalosság keretébe tartozó szerkezeti módokkal, a különféle fanemekkel, azok tulajdonságával, megmunkálásuk különlegességével és eszközeivel ösmerkedtek meg. Továbbá gyakorolták magukat a színes előadáshoz szükséges aquarell-festésben. A II. évesek Gyalus László tanárnál a polgári lakóház főhelyiségeinek beosztását, belső kiképzését és bútorzatát tanulták elsősorban megösmerni. Azután rajzoltak: előszobát, konyhát, ebédlőt, hálószobát férfiszobát, és egyes darabokról természetes nagyságú részletrajzot is készítettek. A III. évesek Györgyi Dénes vezetése mellett a lakás egységes megoldását gyakorolták. Igy a bútorokon kívül a lakás összes immobil részeinek tervezésével is foglalkoztak. Kezdve az egyszerű polgári lakástól egészen a luxus lakásokig. A IV. és V. évesek építészeti műhelyrajz és tervezéssel foglalkoztak ugyancsak Györgyi tanárnál. Az építészeti tervezés szakszerű ismertetésére főképen azért volt szükség, hogy az építészeti tervek mintegy olvasásában otthonosak legyenek, Feladatuk kezdetben a legegyszerűbb lakóház tervvázlatának méretek szerinti gondos kivitele volt és pedig 1:200, majd 1:100 végül 1:50 nagyságban. Ez után áttértek az önálló tervezésre is. A jó alaprajz megoldása után a homlokzat művészi megoldására, de kiterjedtek a tervezések a ház környékének a megoldására is. Szablya tanárnál e tanévben különösen a szállodai berendezéseket tanulmányozták. E célból a tanár vezetése mellett néhány előkelő szállodát látogattak meg, ahol a pincétől a padlásig mindent megtekintettek, hogy a látottak alapján és a szaktanár felvilágositó és irányitó magyarázatai alapján tervezhessenek. Első feladatuk egy szállodai szoba volt. Megoldottak azonkivül egy kandallófülkét. Későbbi nagyobb feladatok egy szállodai étterem belső kiképzése volt, adott alaprajzzal, a bútorok, világító-testek, fűtőtestek, falak, menyezet és falnyilások kiképzésével. Balogh Loránd tanárnál a III. éves növendékek számára előadott középitéstani anyag, a bádogosmunkával bővült. Feladatul: radiatorburkolatot, adott méretek szerint kellett tervezniök. Továbbá középitéstani szerkezeteket. A IV. és V. éves növendékeknek: táncterembe való csillárt, adott méretekhez viszonyitva. Katonai kaszinó dísztermének belső kiképzése. Egy fedett uszócsarnok belső kiképzése és évvégi pályázat gyanánt: egy hall belső kiképzése volt a feladatuk. Oklevél pályázati feladat pedig egy Pantheon pitvarának és egy könyvtárszoba egyik falának kiképzése volt.

Díszítő szobrászat. Tanár: Simay Imre. Minthogy az I.—V. éves növendékek oktatása együtt folyt, alkalom nyilott a műhelyoktatással való kisérletezésre és az adott feladatnak képességi és fejlettségi fok szerinti munkafelosztással közös megoldására. Ennek az együtt működésnek többféle célja volt. Először: hogy a kezdő lássa a haladottabb növendék tevékenységét és hogy

3

valamely feladat minő sorrendi és fokozati munkabeosztással fejlődik és fejeződik be. Másodszor: hogy a nagyobb feladatban komolyabb célt látván, a maga tevékenységének a fontosságát jobban átérezze. Harmadszor: a primitívebb és inkább fizikai munka vállalásával a kezdő a fejlettebb növendéknek sok energiáját megtakarítja, miáltal ez szellemi frisseségét jobban összpontosíthatja a feladat kompozicionális részére, ezáltal a munka sikerének feltételei lényegesen fokozhatók. Végre volt ennek az összeműködésnek erkölcsi nevelő hatása is, mert minden növendéket bizonyos tempó betartására kényszerít, a mennyiben az egyiknek a hanyagsága az összeseket megakadályozza a munka előrevitelében, de kényszeríti még a munka minőségére nézve is bizonyos eredmény elérésére, mert a többiek a maguk munkájának az eredményét féltik a felületes munkatárstól. Ily módon tanulták meg a kezdők a fa- és vasváz elkészítését, az agyag felrakását, a munka ápolását, a gipszöntést, a gipszfaragást és csiszolást, a gipszben való pozitív és negatív irányu formálást vagyis domborítást és vésést, a huzást és profilírozást. Igy együttműködésben készítették el a növendékek egy a Szablya tanár által tervezett templomi oltár gipszmintáját és pedig természetes nagyságban. A III.—V. évesek épület-szobrászati feladatokat oldottak meg, részben a saját tervük, részben Györgyi Dénes tanár osztályán készült tervek szerint. Ily módon az építész és szobrász együttműködésének jelentősége domborodott ki. Gyakorolták még magukat a terveknek rajzokban való elkészítésében és pedig különféle eszközökkel, aszerint, amint a feladat kissebb és finomabb vagy nagyobb és plasztikusabb formákból állott. Foglalkoztak a növendékek fafaragással és kerámiai kivitelre alkalmas kisebb dísztárgyak készítésével is. Félévi és évvégi pályázataik a következő feladatok voltak: Az I. évesek egy elébök helyezett babér koszoru után stilizáltak — lehetőleg architektonikus hatásra — egy emléktáblát felirással és a háborura vonatkozó símbolumoknak, mint díszítő motivumoknak felhasználásával. A II. éveseknek egy falra vagy sírkőre alkalmazható ornamentális kompozíciós megrajzolása és gipszben való prima faragási technikával való kivitele, a III. éveseknek hasonló feltételek mellett, sírkőtábla díszítése és felirással való ellátása volt a feladatuk. A IV. éveseknek ugyancsak sírkőtáblát kellett, hasonló módon tervezniök és mintázniok, lehetőleg figurális díszek alkalmazásával és ugyancsak a háborúra vonatkozó allegorikus megoldással, esetleg valamely elesett hős arcképével.

Ötvösség. Tanár Zutt Richard. Ez év folyamán a növendékek leginkább a gyárilag sokszorosítható ipartermékek tervezésében és előállításában gyakorolták magukat. Megtanulták az üzemek gyors és alapos szervezését, a kereskedelmi elszámolásokat és hogy miként kell olcsó tömegárut is ízléssel megalkotni. A végzett növendékek és műhelynövendékek bevonásával együtt átlag havonkint 4000 érem és 6000 vasgyürü készült el. Annak lehetősége, hogy gyakorlati célnak szolgálatában dolgozhattak, az első keresmények ösztönző hatása nagyban növelte a tanulók becsvágyát és munkakedvét.

Az első évfolyambeli öt növendék a fémtechnika alapvető elemeit tanulta meg. Maguk készítették szerszámaikat, a domborítást és cizelálást tanulták. A másodévesek közül ketten az érmek gyártása kapcsán zománcozást, patinázást stb. tanulták és saját terveik alapján tükröt, láncot s egyéb apróságot készítettek. A harmadévesek különféle gyürüt készítettek ékkövekkel és azok nélkül és nagyobb domborítási és cizelálási munkákon dolgoztak. A három harmadéves növendék az éremrendelés lebonyolítása mellett kisebb aranyművesmunkákat, láncot, brost, illatszeres edényt stb. készített.

A keramiai szakosztály növendékei tetszésszerinti zöldséget komponáltak féldomboruan egy-egy négyszögbe. Ezeket gipszbe öntve utóbb kifestették. A feladat volt dekoratív csempéknek tervezése és elkészítése egy nagyobb zöldségkereskedés számára.

Egy harmadéves növendék kancsók, korsók, pipák terveit plasztikusan, részben színezve is készítette el.

Díszítő festészet. Az I. és II. évesek tanára Sándor Béla. Az I. éves növendékek növény, ál-

lat és madarak utáni tanulmányokat rajzoltak és festettek, egyrészt a gyakorlat, de leginkább oly célból, hogy az így nyert motívumokat stilizálva, szakszerüen feldolgozhassák. Igy terveztek szegélyeket és tapétamintákat, a melyeket azután patronba vágtak, hogy különféle színkombinációk alapján a falra való felvitelt is gyakorolják. A II. évesek a Tattersalban és a lovaglóiskolában lovakat tanulmányoztak, továbbá a szabadban tájképeket rajzoltak. E tanulmányokat azután először egy színnel decoratív folthatásra próbálták felhasználni. Végeztek azonkívül ecsetgyakorlatokat kitömött madarak után. Gyakorolták magukat gipszminták után a plasztikus hatásnak kevés tónussal való kifejezésében és pedig enyvfestékkel. Végül alak és fejnek egy és több színben való festését is. A III., IV. és V. évesek Ujváry tanár alatt folytatták a plasztikus festést és pedig szintén a díszítő festésnek megfelelő szellemben; lehetőleg reális színekkel. Továbbá kísérleteztek az Ostwald-féle technikával, amely a pasztellnak a díszítő festészetben való alkalmazását teszi lehetővé. Terveztek ornamentális és figurális feladatokat külön és a kettőt együtt. Megtanulták a kartonrajzolás és a falra való átvitelt és a falra való megfestését. Ezzel párhuzamosan megösmerkedtek a növendékek a különféle festékanyagokkal, azok összetételével és előállítási módjaival, valamint azok kezelésének módozataival. Egyes növendékek az iskolán kívül, Gróh tanár vezetése mellett, a csetneki templom restaurálásánál segédkeztek. Körösfői K. Aladár tanár vezetésével pedig kifestették a zebegényi templomot, nagyrészt Leszkovszky György tanársegéd vázlatai nyomán. Télvégi pályázat tárgya egy 150-70 cm nagyságu felület allegorikus képpel való kitöltése volt. Kivitel az Ostwald-féle technikával. Az évvégi pályázat feladata: egy vidéki templom három fülkés oldalfolyosójának díszítése volt, esetleg a román stílus szellemében. Kivitel 1:20-hoz való arányban és pedig a kész tervek plasztikus mintára való átvitelénél.

Grafika. Tanár: Helbing Ferenc. Az I. éves növendékek kezdetben kézügyesítő gyakorlatokat végeztek; ezt követték a helyes arányok jelentőségének felismerését célzó gyakorlatok, majd egyszerü növényeknek síkszerü másolása és pedig minden előrajzolás nélkül. Folytatódott e gyakorlat plasztikus tárgyaknak különféle eszközökkel, u. m. toll, nádtoll, parafa, ecset, stb. való előadásával; mindég súlyt fektetve a grafikai stílusra és kaligrafikus pontosságra. A helyes megfigyelést célzó feladatok mellett stilizálással, betüvetéssel és kissebb igényü merkantil nyomtatványok tervezésével is foglalkoztak. A II. évesek szintén gyakorolták a természet utáni rajzolást különféle eszközökkel. Gyüjtöttek népmüvészeti motívumokat és ezek alapján terveztek ornamentális térkitöltéseket, kereteket, mütyürkéket stb. A III., IV. és V. évesek hadikórházi bélyegeket, levelezőlapokat, könyvdíszeket (tábla, címlap, béléspapir, fejléc) továbbá plakát és néhány rézkarcot is készítettek.

A textil-szakosztály. Tanár: Mihalik Gyula; szakoktató: Örkényi István. Az I. éves növendékek egyszerü használati tárgyak díszítésére alkalmas sor-, szegély-, pleinmustra és térkitöltés tervezésével, valamint a batik-technikának megfelelő motívumok színhatásának keresésével kezdték a tanévet. Párhuzamosan műhelygyakorlatokat végeztek szakoktatójuk vezetése mellett, felölelve az összes textiltechnikákat, kivéve a géphímzést. Oktatást nyertek a műhelyrajzok készítésében, meglevő tervek átalakításában és felhasználásában. A II. éves növendékek természeti és népmüvészeti motívumok alapján terveztek tamburírozás és zsinórozáshoz, valamint fehér és madeira csipkékhez való mintákat. A III. éves növendékek e tanulmányokat a különféle stílusok alapján készült tervekkel egészítették ki és pedig richelieu-, színes hímzés, batik, applikáció, gépi- és szőnyegszövéshez szükséges technikákra való tekintettel. A IV. évesek nagyobb textilberendezési tárgyakat terveztek tetszésszerinti technikában. Ezenkívül kísérleteztek női divatruhák és egyházi ruhák tervezésével, valamint ruhamodellek készítésével is. Gyakorolták az aranyhímzést.

A tananyagnak jelentékeny részét tették ki csak az elméleti és gyakorlati tárgyak, a melyekre a szakoktatás mintegy támaszkodik. Ilyenek: Mihalik tanár vezetése mellett a *termé-*

szet utáni rajzolás — virágok, élő- és száraznövények, pillangók, bogarak, kagylók — továbbá ipari tárgyak, edények, gipszmunkák stb. után sematizálva, majd pedig stilizálva. Gróh tanár vezetése mellett a *szabadkézi perspektiva*. *Ékítményes tervezés* ugyancsak Gróh tanárnál, mely részben természeti, részben konstruált motívumok alapján a különféle célok és anyagokra való tekintettel, a térkitöltés, folt és színfelosztás gyakorlásával készíti elő a növendékeket a szakmájukban való tervezésre, a mely kiegészítődik a *történelmi stílusok* ismertetésével és a stílusok szellemében való tervezéssel, szintén Gróh tanár vezetésével.

Az *alakrajz* az I. és II. éveseknél Udvary Géza tanár vezetése mellett folyik. A kezdők egyes fej és testrészek gipszöntvényei után rajzolnak, míg a készültségnek oly fokát el nem érik, hogy élő modellek után folytathatják tanulmányaikat. A III., IV. és V. évesek Simay tanárnál részesülnek további oktatásban. Ez évben az arányérzés fokozása szempontjából előbb egy-két és több összeállított tárgy után rajzoltak konturban és tónusértékben. Később élő modell után, különös tekintettel a mozdulat és az arány gyors felfogása és a jellegzetes síkok hangsúlyozására, a mi a kevéssel való kifejezésre képesíti a növendéket, miáltal értelmes és felhasználható vázlat készítési módjának megismerését tanulhatják. Ezen alapon később a modell önként történő mozdulatainak gyors megrögzítésére törekednek. Rajzoltak azonkívül fejeket színes papirokon és teljes tonusértékben. Végre gyakorolták még a torzképrajzolást is. Udvary tanárnál végeztek azonkívül *kosztüm- és drapéria-tanulmányokat* is.

Geometriát Bacsa tanárnál hallgattak és pedig: síkmértant, ábrázoló geometriát és szerkesztő perspektivát oly mértékben, mint a mennyit a helyes ábrázoláshoz okvetlenül szükséges tudni. *Az épitési rajz- és alaktant* Gyalus László tanította. Az I. évesek a görög stílust tanulták és e stílusban készült templomok, emlékművek homlokzatát, alaprajzát és kisebb részletrajzokat készítettek, a II. évesek a római és renaissance stílusu dolgokat, a III. évesek középkori stílusu dolgokat tanulmányoztak és rajzoltak.

Az összes növendékek számára szükséges *betüvetést* Mitterszky József tanította.

A szakmáknak ezen alapvető tárgyain kívül még az általános müveltséget nyujtó tárgyak is fennakadás nélkül adattak elő. Úgymint: *Mütörténelem* (tanár: Éber László). *Müvelődés és magyar irodalom története* (tanár: Nádai Pál). *Egyházmüvészet* (tanár: Fieber Henrik). *Magyar népi müvészet* (tanár: Margitay Ernő). *Egészségtan* (tanár: Rottmann Elemér dr). *Társadalmi és gazdasági ismeretek* (tanár: Wildner Ödön dr). *Neveléstan* (tanár: Ozoray Frigyes dr). Az esti tanfolyamon Szőnyi László tanár *helyesirási gyakorlatokat és ipari könyvvezetést* is oktatott.

Az esti tanfolyamon az oktatás e tanévben úgyszólván csupán az általános rajzoktatásra szoritkozott. A szakoktatás csak egyes növendékek valamely gyakorlati feladatának megoldásánál való kisegítéseképen folyt. Tanár: Papp Sándor. Az általános rajzoktatás virágok, rovarok, pillék, madarak, csigák, edények, gipszminták, mértani testek és élő modell utáni rajzolásból állott. Az eszközök: szén, ceruza, toll és vizfesték. Az előadási mód az eszközök természetének megfelelőleg taníttatott. Stilizálás csak a fejlettebb növendékekkel müveltetett, az illetők szakmájának megfelelő szellemben.

Kőrösfői Kriesch Aladár.

* **Hibaigazitás.** Csütörtöki számunkban, a marosvásárhelyi magyar mükincsek elkótyavetyéléséről irt cikkünkbe sajnálatos tollhiba csuszott be. A Ferenc József koronázását ábrázoló, részben aranyozott, részben szines zománccal ékesitett nagyméretü bronzrelief nem Kőrösfői Kriesch Aladár, hanem *Sidló* Ferenc kiváló szobrászmüvészünk alkotása, kinek ugyanott még két diszkutja is van. Kőrösfői Kriesch Aladár freskóval és mozaikkal diszitette a most fölöslegesnek itélt pompás magyar kulturpalotát.

—

Magyarság, 1927. június 3.

2

Kőrösfői Kriesch A.

Az Ujság 1916. nov. 9.

** A Szinmüvészeti Akadémia Egressy-terme. A közoktatásügyi minisztérium dicséretes elhatározással müvészi diszbe öltöztette a Szinmüvészeti Akadémia legnagyobb termét. Egressy Gábornak, a nagy alakitó szinésznek és szinészpedagógusnak nevét viseli a terem, melynek monumentális diszitése legjava müvészeinknek alkotása. A mennyezetet és a falakat Kőrösfői Kriesch Aladár és tanitványai, az Iparmüvészeti Iskola felsőfoku növendékei festették ki a mester tervei szerint. A falak szinakkordja a pompéjii vörösből és a narancssárgából alakul. A fehér mennyezetet egészen halvány szinezésü ornamentumok boritják. Széles és igen eredeti ornamentikáju, szinösszetételében is érdekes friz vonul a mennyezet tövében; koszoru medaillonjaiban a Nemzeti Szinház minden nagy müvészének arczképe elevenedik meg. A teremnek legjelentősebb disze azonban a dobogó mögötti fal. Arra Kőrösfői Kriesch Aladár gyönyörüen megkomponált csoportot festett, hét alakot, melyek külön-külön és együttvéve Katona Bánk bán-jának költői gondolatát fejezik ki. A festmény nem illusztrácziő, hanem monumentális összefoglalása és mintegy szimbólummá alakitása Katona tragédiájának. A király és királyné, meg Bánk és Petur a szereplői, kiknek profilba állitott csoportját Melindának szembefordult alakja köti össze. A falnak két végén egy-egy női alaknak, a tragédia muzsájának mozdulatritmusban elragadó allegóriája zárja be a kiváló kompozicziót, mely részeiben is igen sikerült munka. Különösen szép benne Melindá-

A Műegyetem Rektori Tanácsa és Tanácsa az 1940. évi november hó 14-én tartott 1940/41. tanévi I. rendes ülésében a
i Kar eme határozatához hozzájá-
és közoktatásügyi miniszter úr elé

a *Kormányzó Úr Ő Főméltósága* a
Budapesten kelt legfelsőbb elhatáro-
a Műegyetem Tanácsa *Schimanek*
űegyetemi ny. r. tanárt négy évtize-
mi tanári működése alatt szerzett
épészmérnöki tudományok tiszteletszére a tiszteletbeli doktori oklevelet

űlés!

ek életében az, hogy valaki működő
e tanárságának negyvenedik évfor-
ábban fordul elő az, hogy valaki ta-
enedik évében élénken, fiatalosan,

AZ UJSÁG

nak mozdulatban lágyan elomló, szinben végtelenül gyöngéd alakja. Fölöttébb örvendetes, hogy Kőrösfői Aladárnak, ki a monumentális falfestésnek technikai tekintetben is leghivatottabb művelője nálunk, ilyen, nagy tehetségéhez és fejlett művészetéhez méltó feladat jutott végre a fővárosban is. A terem építészeti disze — a falak aljában vonuló tölgyfaburkolat, továbbá a kandalló fakerete és tetőzése — Szablya-Frischauf Ferencznek a festett diszitmények stilusához alkalmazkodó, finoman megérlelt müve. Az ő építészeti kerete foglalja be Egressy Gábor biztos rajzu szép arczképét, melyet Glatz Oszkár erővel teljesen festett meg. A terem mai mivoltában valóságos művészi látványossága a fővárosnak.

(e. a.)

1916 XI/9.

ÉRTESÍTŐ.

Koronghi Lippich Elek költeményei. 1880—1902. Kriesch Aladár és Nagy Sándor rajzaival. Kiadja a Pallas. 1903. Ára 30 korona.

E gyüjtemény szerzője inkább költői természet, mint költői tehetség. Élénken érzi a természet és élet benyomásait, könnyen hangolódik örömre, búra, elég jól versel, nem hiányzanak gondolatai, de az alkotó képzelemnek többé-kevésbbé hijával van. Tárgyait ritkán tudja költői színvonalra emelni s műalkatai nagyrészt meglehetős fogyatékosak.

Gyüjteményét négy részre osztotta be a szerző. Az első: *Phaon szerelme,* a második: *Mesék;* a harmadik: *Énekek;* a negyedik: *Emlékek.* A *Phaon szerelmé*ről megjegyzi, hogy «e dalok egy verses regéből valók». Ez a megjegyzés a versek értékét se nem növeli, se nem csökkenti. Husz dalban rajzolja Phaon epedő szerelmét Sappho iránt. Nem igen látszik ezekben az érzés igazsága és közvetlensége. Egy pár kiemelkedőbb darabot leszámítva, inkább csak hangzatos szavak ügyes összefűzésével találkozunk. Mindjárt az első dal így szólítja meg Sapphót:

Sappho, ne járj a tar mezőkön.
A nap megéget,
Pelyhes bőröd a izzó nap kicserzi,
S hova lesz nagy szépséged?

Aztán a következőben Sappho szerelmét rajzolva:

Förgeteg a véred, förgeteg a lelked
Förgeteg a te vad, iszonyú szerelmed,
Letörsz büszke lombot és szerény virágot...
. . . . . .
Reménység, üdvösség, dalod búgásán
Halál-tánczot járja.

Budapesti Hemle
1904. Oktober [illegible]

Az ily duzzadozások nem emelik a költemény benső értékét, valamint az oly naivnak látszani akaró vonás sem, midőn Sapphót a mezőre édesgetvén, így végzi hivogatásait:

A földre fekve felkaczagsz majd,
Akarva nem akarva,
Ha csiklándoz a szélben ingó
Illetlen cziczka farka.

Tizenkét darabot veszünk a *Mesék* szakaszában; ezek ugyan nem mesék, hanem apró életképek, balladák, de ez nem volna baj, ha sikerült műveket vennénk. Az apró életképeknek az a hibájok, hogy bizonyos események röviden és ridegen vannak oda csapva, mint egy verselt ujdonság. Kivételt tesz a *Meghalt egy asszony* című, hol költői színvonalra emelkedik az a mindennapos esemény, hogy meghalt egy asszony. A költő erős és találó vonásokkal rajzolja az elhunytnak elhagyott háza táját, a család pusztulását. A verselés és nyelv is mintegy hozzá simul tárgyához. Nem mondhatni ezt a minden tekintetben gyönge *Bors regéjéről*, a melyben indokolatlan szerepet játszik a «kis szarvas kölyök». A *Kis Irén* igen is elnyujtott prózai sablonos rajza a nyomorban született kis leány sülyedéssel és emelkedéssel folytatott életének, melyet kizsákmányol a sötét társadalom. Nem kapunk különb rajzot a *Réti zsidó* köznapi történetében sem, melyhez itt-ott nyersebb vonások is fűződnek. Pattanója, hogy az öreg zsidó a fia elvesztése miatt így kiált föl: *Hol vagy igaz Isten? Te vagy igaz Isten?*

Az *Énekek* czimű szakasz nem felel meg nevének, mert énekelni nem lehet e darabokat, dalolni is csak helylyel-közzel. Sötét borongás, pessimistikus hangulat vonul át rajtok. Magában nem hátrány ez, ha a versek, melyekben nyilatkozik, valóban a múzsa ihlett ajándékai. Sajnos, a legjobb akarattal sem itélhetni így rólok. Ez a pessimismus sem elég változatos, sem elég érdekes. Eszmékben épen nem gazdag, inkább egy rossz kedvü ember kifakadásai, mint egy kétkedő elme és sebzett szív álmodozása. Leginkább azt panaszolja, hogy az emberek rosszak, gazok; a költő nem tartozik közéjök, gyűlöli őket: megőrizte lelke tisztaságát s az eszmény cultusát. Ezt annyiszor ismétli, hogy némi dicsekvésnek látszik. Legjobban sikerűlnek némely kisebb költeményei egy-egy epigrammai éllel, a nagyobb költeményekben a műalkat rendesen gyönge. Ide járul még, hogy olykor dagályba

téved. Például a *Vihar* leírásában a dagályos szavak, kifejezések, képek egész kergetőzését veszszük. A szertelenségnek ez a kedvelése különben csinos költeményekben is beletéved egy-egy sorba. A *Raboroszlán*ról azt mondja: «A raboroszlán leigázva is, zordon, fönséges, büszke ős elem (?). *Honnan s hová*, melyben a venitatum vanitas közönségesen ismert hangja szól, így végződik: «Bármit teremtél, egy se becsesebb, mint egy légbe oszló röpke élvezet.» Milyen lehet az az élvezet? Különösen ebben a szakaszban önti ki keserű panaszát a társadalom hanyatlása, a szívtelen dúsak és hatalmasak ellen:

Kerülöm az embert, ha nagy úr, oly dús,
Hogy már bálványtemplom fölötte a ház,
Kerülj el te is, te küszöbrovó koldus,
Mert meg sem lát vagy rútúl megaláz.

Aztán: mit használ

Bármennyivel többet érek
Mint sok apró fürge lábú
Földi féreg.

Továbbá:

Mint az ember lelke, olyan
Ez a fényes, szép nagy folyam
Lemosolyg az ég beléje
S csúf hüllőket rejt a mélye.

Ezek s ezekhez hasonlók, ha olykor szépen vannak is mondva, folytonos ismétléssel úgy hatnak reánk, mintha sűrű ködben utaznánk. Számos keserű hangu költeményben buzog a haza és nemzet ügyéért is. *A magyar*, *Hálóban*, *Már elég*, *Van egy parancs*, *Szabadság*, *A hazáért* stb. Csaknem mindegyikben a jelen közviszonyok nyomasztó hatása tükröződik s mintegy visszhangja némely szónok vagy hirlapi czikk felindulásának, még durvaságából is kölcsönzött valamit. Csengő rímekbe szedi a *Gott erhaltétől* felriasztott haragot is.

Szólj csak, szólj csak sötét korszak
Fekete nótája!
Zengjen tőled Magyarország
Valamennyi tája.
Így válik el, sorsába a
Magyar bele halt-e?
— Fölébred még holtából is
Tőled «Gott erhalte...!»

Úgy látszik, csodatevő erőt tulajdonít ennek a fekete nótának.

Emlékeinek szenteli az utolsó részt, legjobb részét a gyüjteménynek. Különböző apró emlékein kívül, többnyire szerelemről szólnak e költemények. Ezekre is rá vetődik olykor a pessimismus sötét árnyéka. Sokszor gyötrődik, sokszor csügged, félt és kételkedik. De mindenikből kiérzik az érzelem heve, mígnem az *Új élet* című cyclus kilencz dalában és az azután következőkben feltárul előtte és kibékítő hangokban nyilatkozik a szerelem boldogsága.

Én elértem, a mit ember
Elérhet a földön;
Életem a teljesülés
Mámorában töltöm.

Lelkét, vágyait ezután már a kis családi fészek foglalja el; annak örömeit, gyönyöreit zengi, melyekkel boldogítja a szerető hitves, a kis fiu és kis leány. Melancholikus vagy elegiai hangon szólnak az utolsó accordok. Szelíd mosolylyal visszatekintés, mintegy a révpartról, a változatos, küzdelmes multra, míg az utolsó kis költeményben *(Nincs tovább)* «aztán nyugodtan majd bevárja, míg az enyészet rá lehel».

A szerelmi költeményekben néha épen úgy gyöngíti a hatást némi édeskesség, mint itt-ott a kissé erőltetett búskomorság. Máskülönben nem egy van köztök sikerült. A legsikerültebbek a következők: *Az öreg platánok. Ha más is látna. Kikelet. Esti csillag. Piczi dalok. Féltelek. Megyek. Angyal. Isten ajándéka.* Megjegyzünk némely apróságot is. Szembe tűnnek itt-ott némely minimák, a melyekkel ha nem gondol is a «prætor», a költőnek gondolnia kell. A *hull* igét igen gyakran használja *egyetlen* tárgy jelzésére. Most hullott le az ég alján a nap (239.). — Dogma minden ítélő szó, mit száján *elszalajta* (133.) *kiszalajta* helyett. — Az emberek *elpirulni* fognak = el fognak pirulni. — Felkiáltok: miért van is nem jobban (183.) = miért is nincs jobban. — És a rímek hajszolására a többek közt csak egy példát: «Oh mi *kitűnő* lesz ott a *tűnő* perczeket együtt töltenünk!» Nemde kirí innen a középrím kedvéért használt *kitűnő*. Azt sem hagyhatjuk szó nélkül, hogy Lippich következetesen a Wlassics helyesírását követi. Mint előkelő cultusminiszteri hivatalnoknak a hivatalos iratokban bizonyára a miniszteri rendelethez kell alkalmazkodnia, de mint költő szabadon követheti az Arany helyesírását, mely egy az akadémiáéval. Különös, hogy egy költő előtt az irodalomban nagyobb tekintély Wlassics, mint Arany!

A kötetet Kriesch Aladár és Nagy Sándor rajzokkal díszítették. Munkájok elüt a nálunk dívó rendszertől, mely a rajzoló föladatát abban látja, hogy az kép alakjában mondja el újra, a mit a szöveg szóval már elmondott. Nem állítjuk, hogy e rendszer hibás, csak azt vitatjuk, hogy a másiknak is megvan a maga jogosultsága. Kriesch és Nagy a rajzoló szerepét első sorban a könyv diszítésében keresik; a szövegnek nem szavai, csak hangulata köti őket, és azt vonalaik, színeik, compositióik rokon hangulatával igyekeznek erősíteni.

Nem volt azonban szerencsés gondolat a két művészt egy kötetben egyesíteni. Rokon világfölfogásuk mellett is annyira különböző művészi egyéniségek, hogy megbontják a könyv egységét. Kriesch azonfelül nem is igazi könyvdiszítő; monumentalis hajlamai elragadják, s ő hevében elhanyagolja a rajz finomságát, a kis méretekben való hatásnak majdnem nélkülözhetetlen eszközét. A tisztán ornamentalis részek különösen nem sikerülnek neki; az első rész görögös dísze nehézkes; a kalotaszegi motivumokon alapuló magyaros dísz az *Énekek* című fejezetben pedig zavaros és kellemetlen. Ellenben figuralis rajza sok helyütt erővel teljes és hangulatos.

Nagy Sándornak főereje ellenben a vonalban s a francziák szabad játékában van. Figuralis díszei is teljesen beleolvadnak az ornamentika egészébe. Bájos, változatos és friss, s a mi ritkaság, teljesen egyéni és eredeti. Főleg a szelíd, a meseszerű hangulatok embere, s e nemben ma párját ritkítja az egész világ illustratorai közt. *d. r.*

Pekár Gyula: Mátyás és Beatrix. Történeti dráma négy fölvonásban, előjátékkal. Budapest, 1904. Singer és Wolfner kiadása.

Pekár Gyula jelen drámájának tárgya a régi hálás magyar tárgy: az idegen befolyás és a nemzeti visszahatás közti küzdelem. «A fínom, de romlott udvar, a nyers, de ép erkölcsű magyar nép, a zsarnok és ravasz idegen befolyás, a szabadságért küzdő és elvakult nemzeti lelkesülés», Gyulainak a *Bánk bán* hátteréről írt ez a jellemzése mintegy használati utasítás lett drámaíróink számára. Azóta ezek az alakok typusokká váltak s az ilyféle drámában az idegen mindig agyafurt, saját érdekeit minden úton-módon — ha kell: tőrrel, méreggel — érvényesítő elem, a

magyar a ravaszsághoz mit sem konyító, egyenes járású, kevés dohányú, de nagy tűrésű nép, a ki úri módra vesztegeti nemzeti javainak legértékesebbjeit. Ehhez egy jól-rosszul kigondolt mese s kész a történelmi dráma. Pekár darabja ennek a fajtának a legkezdetlegesebbjei közül való. Négy felvonásból és egy előjátékból áll. Az előjáték — Corvin János fogantatása — Mátyás boroszlói kalandjának kedvéért készült. Egy szerelmi jelenetért Borbálával, mely a szerzőnek valamelyik rococo-novellájából tévedt ebbe a «renaissance» drámába. A másik négy felvonásból megtudjuk, hogy Beatrix sorjában micsoda cselszövényeket eszel ki, galádságokat követ el, hogy Corvin Jánost a tróntól elüsse. Nevezetesen: Mátyás az első felvonásban közölni akarja udvarával, hogy János herczeggel nagy szándékai vannak s Beatrix királyné megigérteti vele, hogy vár még János herczeg felmagasztalásával. Hogy ez miképen eshetett meg, azt még csak nem is sejtjük, mert a színfalak mögött, a trónteremben történik. Mi csak azt tudjuk, hogy Mátyás hajlik Borbála kérésére s azután rögtön a színpadra jön veszekedni Beatrixxel a tett igéret miatt. A czivódás után egy újabb szerelmi jelenet következik, pendantja az előbbinek. Borbála német leány, az a szerelmi jelenet szükségképen sentimentalis, Beatrix olasz, ez a jelenet tehát szenvedélyes. «Dajkamese operenczián túlról jött királyfiról», «szegény hű lovag», «aranyszálból szőtt menyasszonyi ruha», «szende lelkű védangyal» ... ez a német szerelem. «Forró vágy s még forróbb gyűlölet», «a nápolyi tenger viharos mélye a szívben», «sorrentói rózsák bódító illata a csókban», «szenvedély, mely olyan, mint a tarantella-csípés» ... ez az olasz szerelem. Elvégre a jellemzésnek ez a módja nem is kicsinylendő; a legkevésbbé sem egyénít ugyan, de a fajok jellemzésének a felületesek között megállapított ez a terminologiája nem hágy csalódásban az író intentiói felől. A második felvonásban a szenvedélyes Beatrix Corvin János anyja ellen, a «nagyasszony»-nyá átvedlett Borbála ellen tör, s a bécsi egyetem decretumával kezében, boszorkánysággal vádolja s Mátyás távollétében máglyára akarja vetni. De hát van gondviselés, mely őrködik a jámborok és fölvonások élete fölött: Mátyás véletlenül a mellékszobában van s megmenti Borbála életét. Borbála megölése tehát a harmadik felvonásra marad. Lehetne valami drámai indokolását adni Borbála megölésének. A belsejében megromlott asszony féltékenysége férje első szűzi szerelmére.

MESTER, HOL LAKOL?

NAGY SÁNDOR

EROS

KRIESCH ALADÁR
FESTMÉNYE

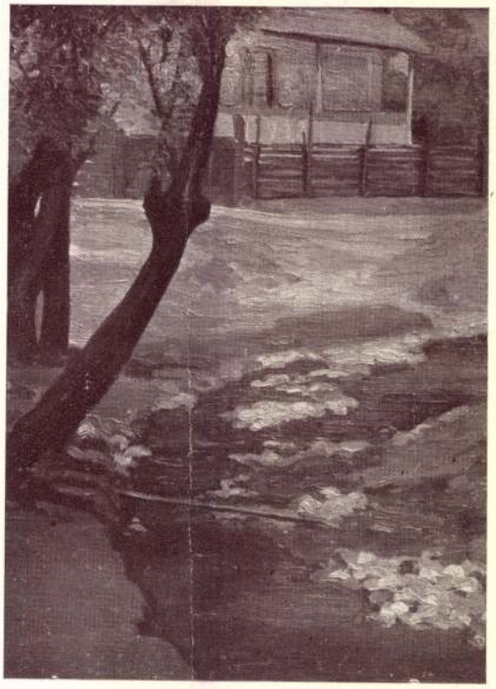

TÁJKÉP

GRÓF ZICHY ISTVÁN

BÁRCZY ISTVÁN
FOGADÓSZOBÁJA

TERVEZTE
KRIESCH ALADÁR

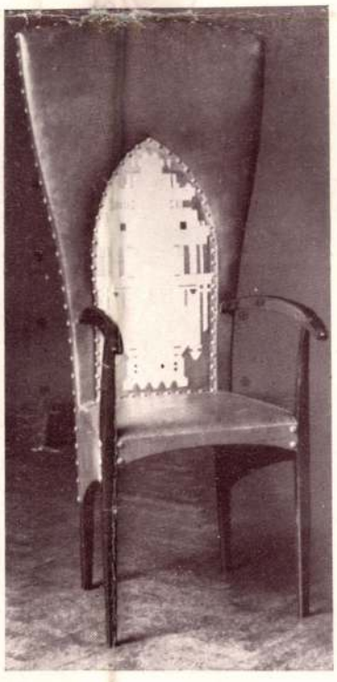

SZÉK

TERVEZTE
KRIESCH ALADÁR

1909. II. 7. sz.

FÉRFI ARCKÉP

RAAB ERVIN

Kőrösfői Kriesch A

P. Gy. A Műcsarnok czred-évi kiállításából. Vas. Ujs. 1896. 544, 547. l.

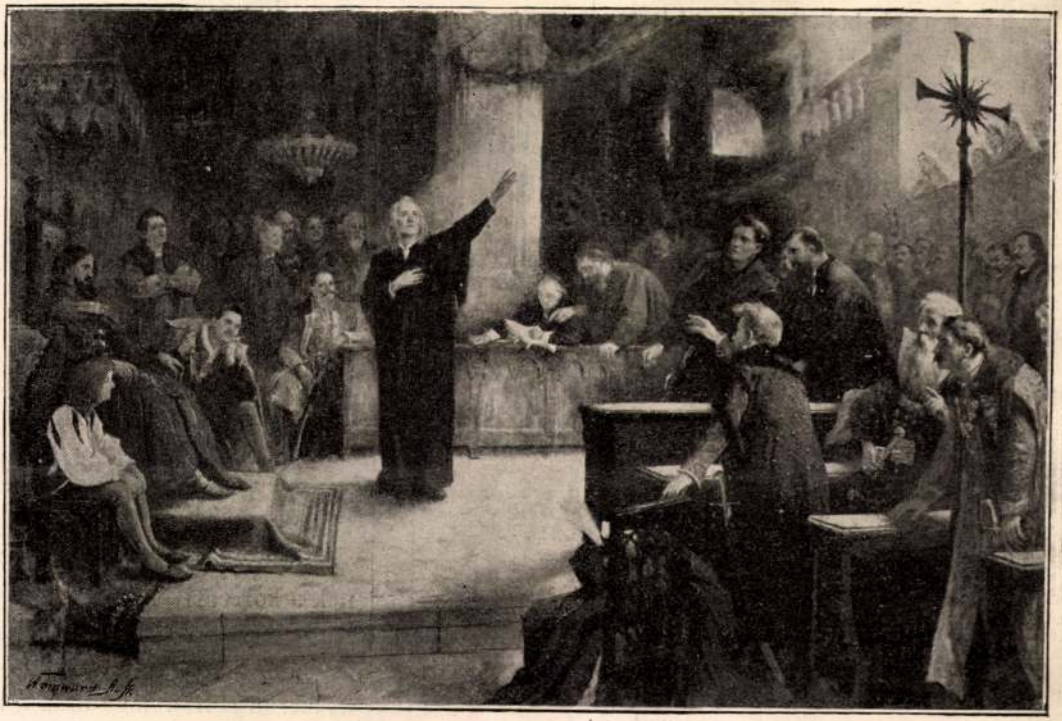

Kriesch Aladár: Az 1567-iki tordai országgyűlés, melyen először mondatott ki a vallásszabadság.

Nyugalmas, csöndes temetőn a
A végső napra várva szunnyad
Mig sirjukon virágok nyilnak
Alusznak emlékezés, álmok né
Nincs örömük, de szivök bút s
Végzetük: boldog, édes, áldó s
Nyomorra, fájdalomra egy ser
Nem tudják, itt a földön mik
Oh zord halál, őket te nem bi
Mélységes alvásuk csak jutalo

SZELELTE EGY ASSZONY

— Rajz a régi alföldi népélet

Irta Szabó Mihály.

VIII.

derekán alkudta volt
r a földjét, még pedig hit
-ban.
rt nevezte el a nép tréfásan
korcsmát, mert a szegény e
áhit egy-egy meszely bort,
A korcsmáros meg mért n
zen mint a nagy urak a kárt
tok a korcsmait, becsületbe

keztetnek a vándor-árusok ízléstelen terrakotta-szobrocskáira. Ami azonban azt az észrevételt illeti, hogy az épület belsejében elhelyezett szobrok anyagául a polichromia mellőzésével, más, nemesebb anyagot kellett volna választani, nem egészen áll helyt. Itt a tervező építésznek kell igazat adnunk, akinek szeme előtt az épület összhangja lebegett s így természetes, hogy a csupa színes márvány, dús aranyozás s az ablakokon beszűrődő színezett fényben a tónusegységet biztosító színes plasztikát választotta.

Barta Miklós, a lángoló ellenzéki szónok, nem sok hozzáértéssel, de mindenesetre korának laikus kritikáját jellemzően képviselve, a falfestményekről szól s humoros formában a következőket mondja:

(Kőrösfői Kriesch Aladár: Bölényvadászat): »... dehát ott mindenféle egzotikus és nem egzotikus nyugati és keleti alakok vannak, de egyetlen egy magyar alak sincs és a legfeltűnőbb alak egy indigókék színre festett lovon ül. És az a szerencsétlen ló halad, valamely csudálatos homály felé. Nézem, nézem és akkor veszem észre, hogy ez egy szecessziós erdő. Szemben azzal a képpel van egy halászat, balatoni halászat festve. E képen azonban egy csuklyás barát parancsol és húzzák a hálót meztelen rézbőrű indiánok. Meztelenül olyan irtózatos erőt fejtve ki, mint hogyha rájuk szakadt volna a tihanyi apátságnak egész félszigete és az alól kellene kimászniok.«

(Dudits Andor: Koronázási kardvágás című falfestményéről mondja): »... az csak grundírozva van, valami csodálatos sárgásbarna festéket kapott, az arcok, a ruhák, a lovak, a zászlók is ilyen színűek, a kép előterében, hátul pedig minden zöld ... a koronázási domb útja olyan meredek, hogy onnan salto-mortale nélkül soha semmiféle clownja a világnak le nem jöhet ...« Kifogásolja az épület elhelyezését: »Sem frontja, sem hátsó része, sem oldalról nem látható a körülépítettsége miatt ...« [39]

Mai szemmel nézve, esztétikai tájékozatlanságot árult el a máskülönben oly kiváló szónok és publicista, mikor Kőrösfői Kriesch Aladárnak az étteremben elhelyezett falképeit kifogásolja. Éppen annak a mesternek, aki Gerevich Tibor megállapítása szerint is egyike azon első művészeinknek, aki az impresszionizmus egyoldalúságából kiszabadulva, egy önálló, dekoratív törekvésű stilizáló

Zsámboky Ilona:
A magyar Ornamentika
Basel 1937.

művészetet teremtett, amely a természetet leegyszerűsítve, fínom vonalritmikával és egyéni színfelfogással adja.

Barta Miklós utolsó megjegyzése, amely szerint az Országházának »sem frontja, sem hátsó része, sem oldalról nem látható a körülépítettsége miatt« — ha talán laikusan is van megfogalmazva, de helyesen érzi azt a hiányt, amely az Országházát körülvevő térnek és környező utcáknak helyes kialakítása tekintetében jelentkezik.

A kérdésnek azt a részét, amely magának az épületnek dunamenti elhelyezését illeti, a következő fejezetben tárgyaljuk.

Az Országháza építésekor a jelenlegi épületet környező egykori Tömő-tér néhány jelentéktelen épülettől eltekintve, csupa üres telekből állott s így annak szabályozására még minden lehetőség nyitva volt. Az emelendő Országháza szempontjából legfontosabb volt, hogy az épület a főbb közlekedő utakról könnyen megközelíthető legyen, a másik főszempont pedig, hogy az épület minden oldalról kellően érvényesüljön. Ezért a Nádor-utca görbületét, az Új Épület sarkától a Markó-utcáig egyenes irányban lemetszették. Steindl Imre elgondolása szerint ezen lemetszett részből a Báthory- és Szalay-utcák közé eső szalagot, az alkotandó térhez kellett volna kapcsolni. Hasonlóképpen akarta az Akadémia-utcai telkeket szabályoztatni, mégpedig úgy, hogy a Zoltán-utcától a Markó-utcáig terjedő egyenes vonalat kapjon, amely az Országháza homlokzatvonala előtt vonul el. Az Országházát a téren úgy képzelte elhelyezni, hogy hossztengelye a Dunával párhuzamosan fusson, amint ez meg is történt, kereszttengelye pedig a 28 méterrel kiszélesített Alkotmány-utca tengelyével találkozzék s így az épület a Margithíd és Lánchíd közé eső partrésznek körülbelül éppen a közepére jusson. [40]

Később mutatunk rá, hogy mennyire helyes volt Steindl Imre választása, amikor az épületet a Duna vonalához igazodva helyezte el. Annál nagyobb hiba, hogy maga a tér a közepébe torkolló Alkotmány-utcához s nem a Duna-vonalához igazodik. Az épület és az

Körösfői Kriesch Aladár

A Képzőművészeti Társulat kiállitásain következő műveit állitotta ki:

1886. őszi kiáll. II. sor.: Arczkép, olajf.
1887. őszi kiáll. II. sor.: Arczkép, olajf.
1888. őszi kiáll. II. sor.: A fenesi csata.
(II. Rákóczy György Kolozsvár mellett összeütközvén a törökökkel, halálosan megsebesül. Katonái kiszabaditják a kürdelemből.) Vázlat, olajf., 300 frt. – Férfi arczkép, olajf.

Életrajzának megírásnál
a Thieme Beker nagy
ukkre a 21 kötetben
okv. felhasználadó

Kőrösfő. Kriesch Aladár

Könyve

Kriesch Aladár:

Ruskinról s az
angol praeraphaelitákról. Bp.
1904.

Könyvtárunkban

1408.

178.

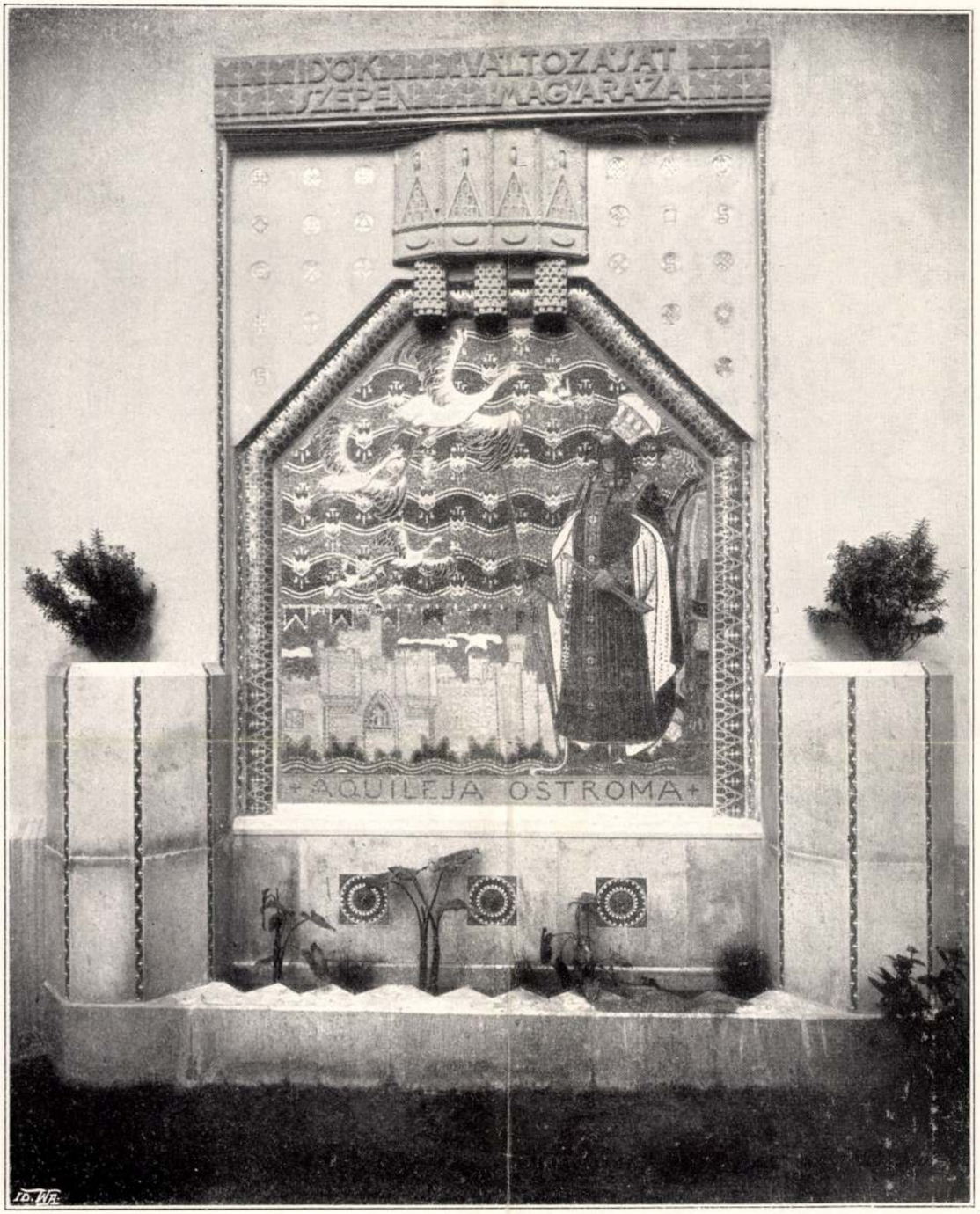

178. A VENEZIAI MAGYAR HÁZ.
A FŐHOMLOKZAT EGYIK MOZAIKKÉPE.
KÖRÖSFŐI ALADÁR KARTONJA UTÁN
KÉSZÍTETTE RÓTH MIKSA.

LE PAVILLON DE LA HONGRIE
À VENISE.
UNE DES MOSAÏQUES
DE LA FAÇADE PRINCIPALE.

Magyar Iparművészet 2*

1909.

179.

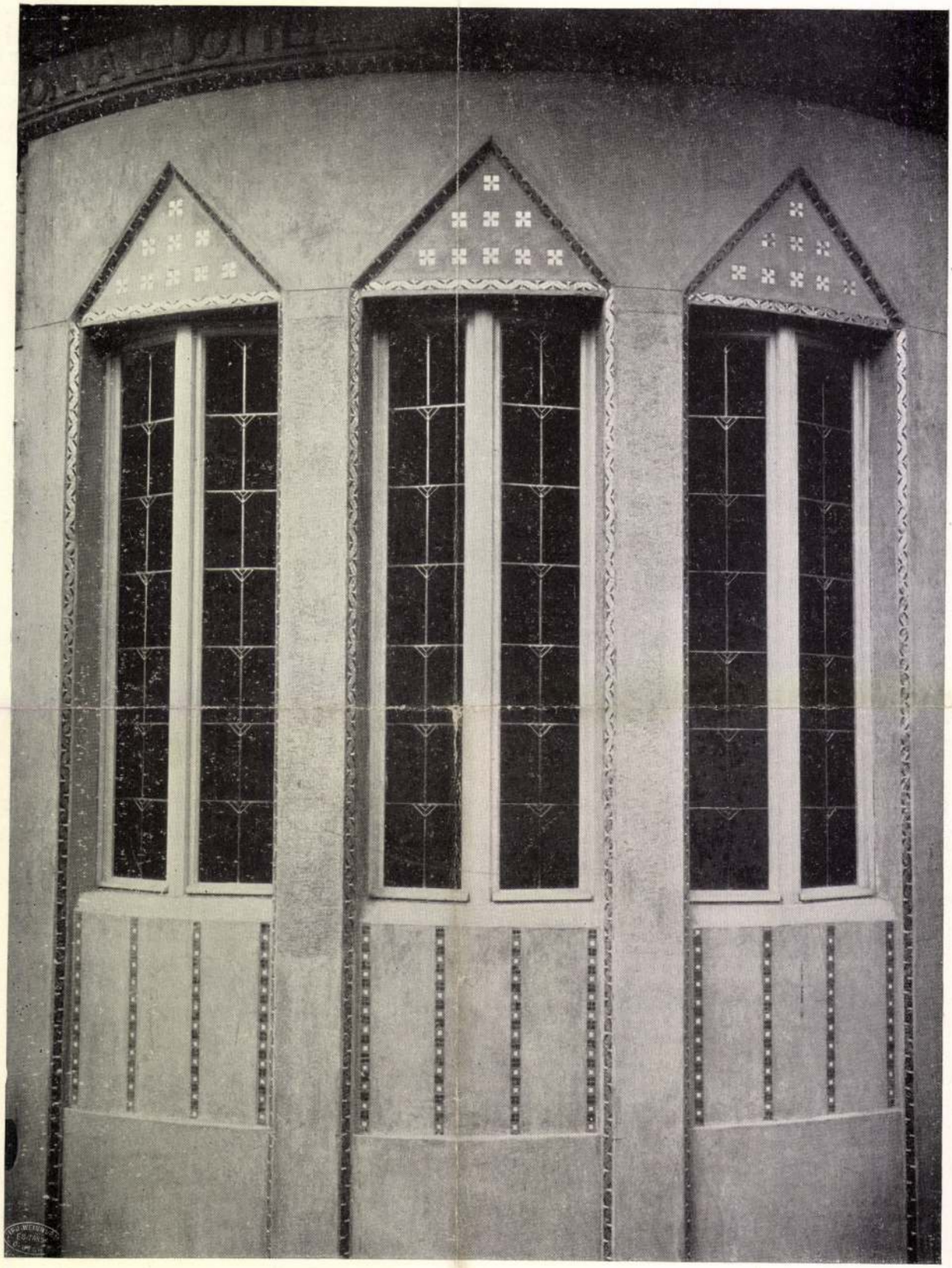

179. A VENEZIAI MAGYAR HÁZ.
A FŐHOMLOKZAT HÁRMAS ABLAKA.
TERVEZTE MARÓTI GÉZA TANÁR.

LE PAVILLON DE LA HONGRIE
À VENISE.
GROUPE DE FENÊTRES DE LA FAÇADE PRINCIPALE.

sikert arathattak, mint Tompa Mihály jelképes költeményei, vagy Katona József Erkel által éppen ekkor megzenésített Bánk Bán-ja, de a kiegyezés után már vajmi kevés érdeklődésre számíthattak. Ekkor már előreveti árnyékát, elsőbben is Jókai romantikus, fellegekben járó írásainak csábítóan szép lapjain keresztül a millenium minden régi bajt és fájdalmat feledő és feledtető, újjongó hangulata. Feszty Árpád honfoglaló körképének előfutárai már ekkor derűlátóvá igyekszenek tenni a kétkedőket. Ennek a bizakodó vágyakozásnak a kielégítésére éppoly jó szolgálatot tettek Than Mór, majd Benczúr Gyula történelmi kompoziciói, miként Vörösmarty és Arany epigonjai.

Madarász művei, a „Dózsa népe", a „Zrínyi Ilona a vizsgálóbíró előtt", a „Zách Klára", „gr. Teleki Blanka és Leöwey Klára a kufsteini börtönben", az „Ónodi országgyűlés" már csak azért sem érdekelhették a kiegyezés utáni magyar társadalmat, mert közeli multjának sok szomorúságát jelképezték. A „Bethlen Gábor tudósai körében" kevésbbé sikerült alkotása, s a pályázaton, amelyre készítette, sem keltett nagy elismerést. Úgy látszik, a nyugodt téma nem is nagyon felelt meg Madarász nagyvennyolcas lelkivilágának.

Madarász itthon új világot talált, ő pedig még a régiben élt. A Fiatal Magyarország szelleméből valójában sohasem tudott kiszabadulni. Hosszú élete végéig (1917) végigkísérte. Ha a visszavonulás idején, vagy amikor a 900-as években újra festeni kezdett, ecsethez nyúlt, akkor az arcképek, s a néhány tájkép mellett elsősorban ez a világ izgatta és foglalkoztatta. A Madarász-család tulajdonában igen sok vázlata maradt ránk, melyeknek állandóan visszatérő témája II. Rákóczi Ferenc, Petőfi és Kossuth. Mellettük sokat foglalkoztatta képzeletvilágát Napoleon és Washington, akikben a szabadságeszme megtestesítőit látta. Ezt a régi, negyvennyolcas világot hordozta szívében-lelkében, s ez kívánkozott állandóan vásznaira. Az itthoni világ azonban már más volt. Kevesek szemében még tündökölt Kossuth és Petőfi romantikus ködbeburkolt alakja, de Széchenyi merev kőbe faragott szobrát, s magának Petőfinek, Kossuthnak a lényegét valójában ekkor már ki sem értette. Nem értette ugyan az igazán való új világot sem. Nem értette meg Vajda János hangját, miként harcot indított a századforduló művészi újításaival és Adyval szemben is.

Madarász lelkét és gondolatvilágát minden rezdületével a szabadságharc nemes patinája keményítette meg. Korának alacsonyabb igényeihez, a görögtüzes történelemábrázoláshoz, avagy kispolgári népéletképéhez nem tudott leereszkedni. Ezért következett be az a nagy összeütközés, amelyhez Madarász egyéni érzékenysége, gyenge ellenállóképessége és családi körülményei is hozzájárulvák, kitaszította őt a magyar művészeti közéletből, s letetette vele életének legfontosabb eszközét, az ecsetet.

A művész egyéni világának, s a kiegyezéssel megváltozott magyar korszellemnek az összeütközése nemcsak Madarászt károsította meg, hanem ki tudja milyen nagyszerű alkotásoktól fosztotta meg a magyar művészetet is.

VITÉZ NAGY ZOLTÁN

MÁGIKUS ÉS MISZTIKUS MŰVÉSZET

A művészettudomány a materialista felfogás csődje óta egyre jobban keresi azokat a teremtő eszméket, melyek a műalkotásokat létrehozzák, kutatja a művészetnek a l'art pour l'art-on és az egyszerű utánzó-ösztönön felülemelkedő igazibb értelmét, s így a műalkotást az ember világhelyzetébe beleállítva szemléli. Kétségtelen ugyanis, hogy a művészet az egyetlen az emberi teremtő szellem megnyilatkozásai közt, mely kézzelfogható formába önti az embernek a világgal és az istenséggel való kapcsolatát. Az embernek ezt a kettős kapcsolatát talán legjobban a mágia és a misztika fogalomkörével határozhatnánk meg.

A mágikus ember a világot énjének részeseként tekinti, s önmaga akaratát akarja ráerőszakolni, ezzel szemben a misztikus önmagában és a világban, mindig és mindenütt az Istent keresi, hogy vele, mint a Lét teljességével egyesülhessen. A művészetben ez a kétféle magatartás, melynek közös gyökere az embernek a teljesség felé való vágya — természetszerűleg más és más formai kifejezést, látásmódot jelent. A mágikus mindig önmagában hordja célját, ezért formailag is zárt alkotás, határozott formaadású, ha kompozíció, akkor erősen központosított és legtöbbször térszerű, plasztikus, nem festői és nem dekoratív jellegű. A misztikus alkotás sohasem önmagában rejti célját, hanem mindig ki-, illetőleg felfelé mutat, a Végtelenre, tehát formaadása szabadabb, festőibb vagy dekoratívabb, — ha kompozíció, akkor tengelye a végtelenbe meghosszabbítható — kivéve az extatikus élményből születő világábrázolásokat —, az alakok nem befelé, hanem kifelé, helyesebben felfelé tekintenek. Míg a mágikus művész szívesen használ allegóriákat, vagyis képekben kifejezett hasonlatokat, addig a misztikus a szó igazi értelmében vett szimbólumokkal él, éppen mert a szimbólum racionálisan nem fejezhető ki: „a szimbólum, így kívánja ezt az irracionális világkép, nem kon-

Szépművészet
1941. 10-12.

vención, nem megállapodáson alapszik, hanem *lényegében* hord valami közöset az érzékfelettivel, melyet ábrázolni hivatott. Tehát több a hasonlatnál is, mert a „mögötte" rejlő értelemnek mindig új és új oldalait tárja fel, mondhatnánk a szimbólum maga az érzékfeletti látható formában" (Bodonyi).

Természetesen a két magatartás az életben nem választható el ilyen mereven, a kettő egyszerre is jelen lehet, sőt egyszerre is kifejeződhet. Persze az ilyen mágikus-misztikus alkotások csak akkor mutatnak harmonikus világképet, ha a kettő egymás mellett — formailag élesen elhatárolva — érvényesül: egy mágikus központ körül csoportosulnak a központ felé törekvő misztikusjellegű alakok. Az ilyen alkotás mindig Kozmosz-ábrázolás. Egyébként a két magatartás küzdelme mindig erősen kiegyensúlyozatlan dualista felfogásra jellemző, ezért a teljesen harmonikus, vagy a hitetlen világszemléletben egyik sem jut hangsúlyra. A kettőnek a váltakozása, egymáshoz való viszonya a művészetben nagyon jellemző az egyes művészek, vagy egész korszakok magatartására, de természetesen formai, stílustörténeti kapcsolatok felderítésére csak kellő óvatossággal használható.

*

A művészetet a mágia szülte. Az őskőkor északspanyolországi vagy délfrancia falfestményei vágtató bölények és legelésző rénszarvasok alakjaival nem esztétikai kedvtelés remekművei, hanem kultikus alkotások: az ősvadász lerajzolja, megfesti vágya tárgyát, hogy elérhesse, elejthesse. Nem „ábrázolás" ez, hanem mágikus „*megidézés*". A mai primitív művészet totemjei, a fantasztikus álarcok, díszes varázspálcák mindmind mágikus magatartásból születtek, éppúgy mint az ősi perui magaskultúrák furcsa istenalakjai, merev, geometrikus ember- és állatfigurái. Ahol az ember és az állat a művészet legfőbb tárgya, ott nem lehet misztika; misztika csak ott születhet meg, ahol ősibb, szabadabb formák bukkannak föl, lépnek előtérbe. A délnyugatázsiai kultúrkör és az Indiai-óceán partjainak primitív és magasműveltségű népeinek világképére a misztika a jellemző. A maori művészet különös dekoratív stilizáltságában már a mágia mellett egy misztikus színezetű látásmód kerül felszínre. Ebben a kultúrkörben éri el a misztikus világnézet a tetőfokát a bölcseletben és művészetben: a XI. századi khazsurahoi Kandarya-Mahadeva templom felépítésében ez a világkép a legmélyebb művészi megfogalmazását kapja: az apró tornyocskák lépcsőzetesen hozzásimulnak a középső toronyhoz, melynek égretörő ritmusa megadja a többi kicsi toronynak is az irányát, az értelmét. Ha lehetséges „kollektív misztika", az csak így tud kifejeződni. A tibeti halottak könyvének, vagy a lasszai láma-palotáknak geometrikus kozmoszábrázolásaiban a képszerű forma szinte megsemmisül a tiszta misztikus konstrukció mellett, mely a Világszerkezetet tükrözi.

Ez a misztikus világkép a Földközi-tenger kultúrkörében talán csak a spanyol barokk művészetben tudott a keletihez hasonló formát önteni. Itt a mágia az erősebb. Worringer az egyiptomi művészet „mágikus formalizmusá"-ról beszél, s korintusi és a geometrikus görög vázák állatfigurái, az archaikus isten- és emberalakok furcsa „halálédes" mosolya mindmind mágia. Csak akkor, amikor a Kelet szól bele a görögség fejlődésébe, a klasszikus kor végén s a hellenizmus hajnalán születik újjá az ősi, talán soha ki nem fejezett misztika a klasszikus kultúrkörben. Az antik ember, aki mint önálló mikrokozmosz önmagában hordta létének értelmét, most kifelé fordul. Már az a Kr. e. 5. században, Euripides Hyppolytosában megdöbbentő erővel kifejeződik az Ember és az Isten kettőssége. Ez a dualista világkép a Kr. e. 4. század szobrászatában Skopas alkotásaiban jelentkezik az „őrjöngő menas", vagy a tegeai ifjúfejek pátoszában. Amint Nagy Sándor világhatalmi törekvései is mágikus akaratból születtek, míg a hellenisztikus misztériumvállások alapélménye az *eksztázis* „kiszakadás önmagából", s az istenséggel való egyesülés. Ez a kettősség legteljesebb egységben jelenik meg a kor monumentális szobrászatában: a pergamoni oltáron a haldokló gigászok szenvedélyes daccal égfelé néző tekintetei ennek, a klasszikustól merőben különböző, új világszemléletnek legmélyebb kifejezései. Ez a világkép, melynek misztikus színeit az alexandriai újplatonista és gnosztikus bölcselet adja meg, ez határozza meg a kései hellén művészetnek az emberről vallott felfogását, ez a végtelen felé törő forró sóvárgás csillog a Kr. u. III. század nagy császárának, Gallienusnak, vagy baktriai királynak, Rhoimetalkésnek Krisztusszerű portréjában. Különös küzdelmet vív a II—IV. századok művészetében, világnézetében a mágikus és misztikus világkép hiszen a fajumi múmiaportrék, a Constantinusi dinasztia arcképei mereven előreszegzett szemekkel még a mágikus világnézetet idézik.

A keresztény művészet is ebben a kettősségben születik meg, hiszen a krisztusi világkép lényegében hordja ezt a kettősséget: misztika az Istennel, mágia a testtel, a világgal szemben. A katakombák mennyezetén megjelenő centrális kompozíciókban mindig Krisztus a központ, körülötte csoportosulnak az üdvözültek égfelé tárt karokkal; ez a képszerkesztés már világosan rámutat arra, hogy a keresztény művészet központja csak a mágikus teremtő erejű Krisztus, a legnagyobb misztérium, a megtestesült Logos lehet. A keresztény világképben rejlő kettősség a keletrómai-bizánci birodalom művészetében nyeri el legelőször a monumentális kifejezésformáját: a ravennai mozaikok misztikus aranyhátteréből Justinianus és Theodora mágikus

tekintete mered elő. A római S. Maria Antiqua megfeszített Krisztusa nem a halál tehetetlenségét mutatja be; ellenkezőleg, a Megváltás világhódító diadaláról beszél! A mágia itt nem a misztikaletörés — mint később a gótika alkonyán —, hanem az erő teljességének büszke tudata. A mágikus és misztikus magatartás legmagasabb szintézisei a bizánci kupolamozaikok: így a salonikii Hagios Demetrios mozaikján középütt körbefoglalva Krisztus-Pantokrator mágikus erőt sugárzó feje, körötte sugarasan csoportosítva az apostolok gótikusan fínom, hajlékony fehér figurái. Bizánccal szemben sokkal komplikáltabb a tulajdonképeni európai koraközépkor művészetének formai összetétele s világszemlélete. Hiszen a klasszikus művészet örökségéhez a népvándorlás népeinek az ősi mágikus állatstílusa, a szír és perzsa művészet misztikus növényszerű formavilága az örmény művészet szimbolikus állatstílusa és az északi normann-gót művészet vonalas, geometrizáló, a határtalan felé vonzódó formalátása járult hozzá. Ezeknek az ellentéteknek az összeszövődéséből az északi elemek hangsúlyával születik meg az emberi formákat is dekoratíven feloldó chaotikus-misztikus ír művészet, másrészt a déli látásmód uralomratörésével a karoling-stílus, mely az ősi germán művészet szétáradó gazdagságát szorítja klasszikus formába. Ilyen előzmények után születhetett meg a románkori művészet, ahol a tömör, mágikuserejű formák át meg át vannak szőve misztikus szimbólumokkal, a halálra és az öröklétre figyelmeztető képekkel. Legjellemzőbb talán erre a művészi világképre az apokalipszisból, a Jelenések könyvéből vett ábrázolások. Az apokalipszis már mint irodalmi mű is a misztikus „elragadtatás" élményének mágikus, lenyügöző erejű elbeszélése, az élmény hatása fokozódik a művészetben, főként a festészetben, ahol a Jelenések egy-egy nagyszerű képe ölt testet. Az, hogy egy mágikus erővel megjelenített világkép misztikus eksztázisból született, ez a látszólag képtelen jelenség adja meg az egész középkori művészi kultúra megértésének kulcsát, rávilágít erre a mágikus és mégis misztikus, dualista és mégis egységes világszemléletre, melynek központjában az Isteni Bárány, vagy a félelmes Pantokrator a legnagyobb csoda, a testet öltött Végtelen, az Istenember áll.

A tiszta misztika, a világon kívüli Isten felé törő vágy csak a gótikában juthat igazán kifejezésre. Az északfrancia szellemiség, mely a gótikában találja meg legmélyebben önmagát, kristálytiszta formában fejeződik ki már a chartresi székesegyház kapuzatába belesimuló alakok merev, merőleges hangsúlyában. A „kollektív misztika" legteljesebb megjelenése a gótikus katedrális: az amiensi székesegyház hajójában az égretörő oszlopok szinte magukkal ragadják a lent imádkozó hívőt. Ez az istenfelé sodró dinamizmus kifejezésre jut azokban a geometrikus szimbólumokban is (p. o. világkerék), melyek a XII. század végétől egyre gyakrabban jelentkeznek a freskókon, s főleg miniatúrák lapjain.

A hanyatló középkor túlfeszített és kifáradt szellemisége a formák halmozásában élte ki magát, — egy erőszakos mágikus formalizmussal akarta megmenteni az egyre vérszegényebbé váló középkori tartalmat. A késő középkori mágikus felfogás formateremtő ereje, misztikus élményekkel átszőve különösen jellegzetes módon tűnik fel Hieronymus Bosch művészetében. A „kéjkert" (la lujuria, Madrid, Escorial) c. képén a lélek legmélyéről — a „kollektív tudatalatti"-ból, ahogy C. G. Jung az orvospszichológus nevezi — furcsa, démonikus ősképek páráznak fel: óriási tojásból előbújó pici emberalakok, halálos mocsarakban fürdő fínom fehér leánytestek, félig rovar, félig madár, — félig állat —, félig emberalakú szörnyek mászkálnak szerteszét. Egy másik képén a túlvilág látszik, úgy amint Eckehart mester s a haldokló középkor többi misztikusa megélte — : örvénylő, vonzó, végtelenbeveszö Úr. — Lágy érzelmesség, nyers realizmus, démonikus mágia és halk misztika keverednek ennél a németalföldi festőnél. Ő a legjellegzetesebb művészi kifejezője mindannak, amit Huizinga „középkor őszé"-nek nevez. — Menynyire más egyéniség tanítványa, id. Pieter Brueghel ! Nála már a misztika a lélek tudatalatti rétegébe szorul, csak sötét háttér, melyen egy teljesen démonikus-mágikus világkép rajzolódik ki, kemény, határozott kontúrokkal, plasztikus formában. Nála minen forma csak arra jó, hogy bemutassa az emberi formák abszolút nyomorúságát. A tarka színek csak arra valók, hogy még rikoltobbá tegyék ennek a világnak szörnyű ellentéteit. Az ő világképe az emberi formátlanság (l. pl. a nápolyi „Vakok" c. művét), — a Halál egyetemes diadala az „Emberi" fölött: halk gitárpengetést hallgató, mitsem sejtő szerelmespár a csontvázak orgiája közt (l. a „halál diadala" c. madridi képet). A halál realizmusát ilyen mágikus erővel talán csak René de Chalon herceg Bar-le-Duc-i síremlékének csontvázalakja (L. Richier műve, a XVI. század közepe) — tudta formába faragni. — A németművészetben Holbein „Haláltánc"-ainál sokkal mágikusabb, sokkal egyénibb világszemlélet nyilvánul meg Grünewaldnak az isenheimi oltáron levő holt Krisztusában: az eltorzult test, mintha az egész mult, jelen, jövő emberiség kínját hordaná: ez *az* Ember. Mennyire belevág a lelkekbe itt, a késő középkori-„korareneszánsz" művészetben, az Istentől elhagyatott ember szörnyű tehetetlensége: a leginhumánisabb humánum! Más világ Itália, ahol még a haláltáncok, a „három élő — három halott" csoport is szelídebbé válik. Itt nem volt olyan kínzóan forró a misztikus vágy, s

így a mágia is elviselhetőbb. A Cantico al Frate Sole költőjének, Assisi szent Ferencnek, misztikája rajongó boldog istenszemlélet, egészen más mint Karthausi Dénes vagy Ruysbroeck nyugtalan ekszták-sóvárgása. Amint a Poverello az Élet szerelmesen, kinél az Isten a Természet és az ember örömteljes összhangban találkoznak, úgy az olasz későközépkori művészet is egy harmonikus világképet tükröz. Ha mégis misztikáról lehet szó, akkor sem Róma ez a mágikus város a központ, hanem Toszkána északi része, vagy Lombardia. —Siena, az eksztatikus-misztikus szent Katalin városa, ez lehet csak Simone Martini vagy Lippo Memmi hazája. Ámde a sienai trecento-ból mennyire hiányzik a feszültség, a drámai erejű extázis, a képek zsúfolt nyugtalansága, itt a misztikát — a napsütötte mediterrán világra jellemzően — a dísztelen háttér arany csillogása, a fényteli mennyei tér irracionális szimboluma érzékelteti. A quattrocento gyöngédlelkű Fra Angelico-jából is hiányzik az északiak misztikus révülete. Michelangelo mágikus egyénisége is egészen más formában kristályosodik ki mint az északiaké, nála a részlet teljesen mellékes a nagy egész mellett, a leggazdagabb kompozíciói is tömbszerű egységbe épülnek mágikus teremtőereje által. Akár a Mózest, akár a Capella Sistina Utolsó Ítéletét nézzük, mindegyik lezárt, totális világ, mely önmagában hordja értelmét. Éppen Michelangelo Kozmosz-felfogása, mely formalátásban a paduai „Utolsó Ítélet"-freskó giottoi formalátását fejleszti tökéletességre — ez mutatja a déli-európai és a keleti-ázsiai művészet világlátásának különbségét. Itt Nyugaton a monumentális formák drámai kifejezése épp olyan fontos, mint a szimbólikus képszerkesztés, — Keleten ellenben az alakok csak dekoratív jelek a bonyolultnak látszó és mégis kristálytiszta kozmikus szerkezet mellett (l. az említett lasszai freskót!). Íme a mágikus formalátás és a misztikus alapmagatartás ellentéte, a Kozmosz-ábrázolás formájába kivetítve. A sóvárgás, az égfelétörés eksztázisa legfeljebb csak Michelangelo kupolatervében nyer formát, ott ahol legközelebb áll a barokk világképéhez. Az égfelé törekvés az olasz szellemiségben a barokk hajnalán a velencei Tiziano művészetében találja meg a legtisztább kifejezést a Fraribán őrzött Assunta-képen; itt a vertikális felépítés misztikus hangsúlyt nyer: az egymásfölött csoportosuló égi és földi szféra az Istenanya közvetítésével belekapcsolódik a teremtő világba, az Atyaistenbe.

A barokk világkép forró istenkeresése El Grecoban találja meg legíhletettebb kifejezőjét. Ő az athosi középkori kolostorok freskóinak áhítatát hozta Velencébe majd Toledóba, Castilia földjére, — ahol mint Ortega y Gasset írja — az ég kékje és a föld rőt tónusai egységes páratengerbe olvadnak. Ebben — a szó lényegi értelmében vett — „festői" tájban bontakozhatott ki csak ez a különös egyéniség, kinek sárgászöld, kékeslila, bíbor, fényben fürdő színei, ingóimbolygó mennybe vágyódó alakjai a középkori bizánci és az újkori spanyol világkép mélyen átélt összhangjából születtek. Greco misztikus víziói sokkal anyagtalanabbak, sokkal álomszerűbbek, több az eksztázis révülete bennük, mint Murillo égi jelenéseiben. Miért? Talán éppen azért, mert Murillóban több a mágikus vonás, hiányzik a középkori krétai szellem öröksége, az athosi festőiskola hagyományai. Igaz, hogy a XVII. század második felének vezető spanyol szobrásza, Pedro de Mena, toledói Szent Ferenc szobra letisztult formaadásában, erős vertikális hangsúlyában a középkori faszobrászat hagyományait éleszti fel, mégis ebben a kristályszerűen nemes alkotásban a déli szellem harmonikus felfogása uralkodik, hiányzik belőle a bizánci életstílus izgatott feszültsége. — Az olasz barokk-szobrászat sohasem érte el a spanyolnak tiszta misztikáját: az avilai Szent Teréz „elragadtatását", az „*orácion del arrobamiento*"-t megjelenítő Bernini-szobor (a római Sta Maria della Vittoria templomban) sokkal érzékibb, sokkal földiesebben erótikus, mint pl. Juan de Juni-nak az olasz kultúrájú burgund születésű spanyol szobrásznak a Mater Dolorosa fájdalmas eksztázisát ábrázoló szobra (Valladolid, Nuestra Senora de las Angustias). — Az olasz, főként a római barokk szellemiség mágikus formalizmusa csak a kupolák sodró égi terét betöltő, lobogó drapériákkal és harsogó színekkel megfestett mennyei triumphusok ábrázolásában tudott a mágia és a misztika közti feszültséget feloldani. Hasonló az eset a délnémet és az osztrák barokk művészi kultúrában, csakhogy itt a kompozíció sokkal zsúfoltabb, dekoratívabb, a formák túlhalmozása sokszor az őszinte vallásos átélés hiányaként hat. Az igazi tiszta misztikus magatartás, az északi barokkban, — mint részben Spanyolországban is, — a gótikus hagyományokat továbbfejlesztő korai barokk szobrászatban nyer őszintébb nemesebb formai kifejezést. A spanyol művészet különleges helyzete egyrészt az olasz, másrészt a német barokkművészet felfogásához viszonyítva, döbbenetes élességgel mutat rá a spanyol nép faji és lelki kettősségének gyökereire a germán-gót, az arab-mór és a mediterrán-latin hagyományok erejére, az északi és a földközi tengervidéki fajok ellentétes és mégis összhangbahozható magatartására.

A barokk kultúra utolsó szakában, a rokokóban túltengő fínom, furcsa díszítőstílus mögött is elfojtott misztika lappang, — mint Strzygowski gondolná. Bizonyos, hogy a barokk világnézet az ellenkező eszmeáramlatok közt sem szűnt meg teljesen a XVIII. században, hiszen Goya művészetének mágikus démonizmusa a spanyol barokk közvetlen

folytatása a romantikában. Mindennek ellenére a klaszszicizmus hűvös szentimentálizmusával szemben a romantika sem tudott igazán mély, eksztatikus művészegyéniségeket felmutatni, érzelgőssége nem tudott új misztikus művészi formát teremteni. Goyahoz hasonló misztikus-mágikus egyéniség az északi szellemiség kifejezői közt talán csak a svájci Füssli volt, akinek a különös témákhoz való vonzalma feloldott festői formákban nyert kifejezést. A XIX. század közepén az angol preraffaeliták letisztult, dekoratív formaadással, monumentális formákban akarták az elmélyedő művészi szemléletet felébreszteni. Nemes törekvésük — természetesen, — egy erősen technikai szemléletű, realista korszakban, — nem tudott meggyőző erejűvé válni, s egy kicsit erőltetettként hat. A századnak a tényeken, a kézzelfogható valóságokon alapuló egyoldalúan természettudományos, az ész és a tapasztalat tekintélyére alapult világszemlélet csődbejutott. Így érthető meg a forró vágyódás a metafizika felé, a szembefordulás az anyaggal, a látható valósággal, a valóság lényegének, szerkezetének, benső ritmusának keresése. A francia gótika fínom misztikáját újítja fel Puvis de Chavannes, halk kékes, rózsaszínű tónusokkal, egyszerű és monumentális formákban, Maurice Denis pedig szentferenci egyszerűséggel festi meg az ember, a természet, az Isten harmóniáját. A tér és a forma, a szín és a tartalom merőben új kapcsolatából születnek meg Franciaországban Van Gogh jelenései, északon Eduard Munch ködös művészete, mindkettőnek alapmagatartása a misztika.

A XX. század eleje még tovább halad a reális formától való elszakadás útján. Ekkor jelentkezik Németországban az ú. n. exisztenciális filozófia, az a bölcseleti irányzat, amely a fogalmakat csak mint átlátszó fátylat használja, hogy rajtuk átsugározzon az énnek mélyén rejlő lényegnek fénye. Ez a gondolkodásmód, mely a formát csak kényszerű eszköznek tekinti az irracionális tartalom kifejezésére, ez hatolt be a művészi gondolkodás mélyére is. Az expresszionizmus a tartalom és a forma összhangjának klasszikus elméletével épp olyan mereven szembefordult, mint a naturalizmus kicsinyes természetutánzásával; a dolgok lényegét akarta kifejezni, azt, ami — fanatikus meggyőződése szerint — a saját lényegével legmélyebben azonos. Az Észak örök misztikus világszemlélete tör újra elő egy kétkedő korszakban. De éppen mert hiányzott a hit, az élet és a művészet közötti összhang, ez a művészet érthetetlen formák káoszába fulladt. A művész mágikus erővel akarta elhitetni a maga ködös misztikájának igazságát a szemlélővel, de ez éppen a formaellenes irányzata miatt teljesen kudarcot vallott. Csak egy-két művésznek sikerült akár az északi expresszionisták közt, akár a konstrukció hatalmát hirdető olasz és francia kubisták közt valami magasabb, szellemtől áthatott formát találni. Bellingnek a „Rhytmus"-a, vagy Archipenko női aktjai közt néhány valóban érzékeltetni tudja a dolgok mélyén rejlő lényeget, az „örök ritmust". A francia Bourdelle az impresszionizmuson keresztül talált el a gótika monumentális tisztaságához (l. Elzászi Madonna). Wilhelm Lehmbruck nádszálkarcsúságú férfi és női aktjaiban egy rendkívül nemes, gótikusan tiszta lényegkeresés nyilvánul meg a nélkül, hogy legcsekélyebb stílushatás érte volna a gótika részéről. Az északi szellemnek az a „szentséghez húzó és folyton megújúló vonzalma" él itt, ahogy Strzygowski ezt az északi művészet időtlen alapmagatartásáról megállapította. Lehmbruckkal legélesebb ellentétben Ernst Barlach, vagy az angollengyelzsidó Epstein még a szent, vagy az eksztatikus jellegű témáknál is mágikusan démoniak. Barlach rendkívül tömör fafaragványai, koldusnők, parasztasszonyok, prédikátor az emberi létnek éppen olyan szörnyű esetlenségét, nyomorúságát mutatják, mint annak idején id. Pieter Brueghel festményei. A magyar művészetben a misztikus középkori lelkiséget Kőrösfői-Krisech és a gödöllői festőiskola akarta korszerű formában megújítani.

Az első világháború után a művészek egyre jobban kiábrándultak nemcsak a naturalizmusból, az impresszionizmusból, de már az expresszionizmusból is, rájöttek, hogy a lényeg kifejezésében ez az irányzat is éppolyan zsákutcába vezet, mint a másik kettő. A forma és a tartalom, a pillanat és az örökkévalóság új szintéziséből megszületett a német művészetben a „Neue Sachlichkeit", az „új tárgyiasság", Itáliában pedig a novecento klasszicizmusa.

Ma a képzőművészet, elsősorban a szobrászat — melynek formateremtő ereje nagyobb, mint a festészeté — nem az isteneszményt teremti meg a meglévő tökéletes embertípus nyomán, mint a görögségé tette, hanem sokkal mágikusabb feladatot vállal: új embertípust akar teremteni! „Ein leuchtend schöner Menschentyp wächst heran" — mondotta a németbirodalom vezére a müncheni első nemzeti szocialista művészeti kiállítás megnyitásakor. Az új művészi forma, az új ember kialakításáért harcol mágikus erővel a magyar művészet éppúgy, mint a német vagy az olasz. Ez a mágikus tendencia, a misztika hiánya az oka annak, hogy a megújuló egyházművészet olyan nehezen találja meg az új és mégis örök keresztény világnézet számára a korszerű, nemesen művészi formát. A mágikus szobrászat mellett a festészet szerepe kissé háttérbeszorul, a festészet igazi formáját csak akkor kaphatja meg, ha majd az új embertípus a rend megteremtése után visszatérhet az örök eszményhez, de addig a művészekre a mindennapi élet megnemesítésének nehéz, de nemes munkája hárul. *KÁDÁR ZOLTÁN*

AZ ÚJ NÉMET SZOBRÁSZAT

Az az óriás arányú építészeti tevékenység, amely a megújhodó Németországban megindult, szükségszerűen magával hozta a testvérművészetek föllendülését. A hatalmas középítkezéseknél az építészek előre számolnak a szobrászok és festők közreműködésével. A szobor, falkép vagy mozaik azonban nem mint külsőséges sallang, vagy hatást vadászó dekoráció jelenik meg az épületeken, hanem szervesen kiegészíti az építészeti mondanivalót és az adott keretek között önálló életet fejt ki.

A három testvérművészetnek eggyé ötvözésével igyekeznek az építtetők kifejezésre juttatni a mai Németország új világfelfogását. A szobor éppen úgy, mint maga az épület, ki kell hogy fejezze az egységben rejlő erőt, a testi és lelki egészségből következő emberi felsőbbrendűséget, a németség természethez ragaszkodását és Istenhez való szoros viszonyát. A szobroknak hirdetni kell a faji hagyományokat, a nemzet morális értékeit, az áldozatos lelkiséget, vagy a szebb jövőt előkészítő tettrekészséget.

A szobrász tehát nemcsak önmagának, vagy egy kis körnek él és dolgozik, hanem a lelkén keresztül meg kell, hogy szólaltassa az egész nemzetnek érzelmi világát és életfelfogását. Értéke attól függ, hogy mennyiben tudja ezt a hivatását teljesíteni és mennyiben oldja meg a sajátosan szobrászi problémák reá váró nehézségeit. Ismerve a mai Németország értékmeghatározását, feleletet kapunk arra a kérdésre, hogy miért szakítottak a közelmult számos művészi irányával. Azt mindenki megérti és helyesli, hogy gátat vetettek az örök értékeket tagadó kultúrbolsevista irányoknak, de mégis sokan érthetetlennek találják, hogy például miért utasították el egy Lehmbrucknak, vagy egy Barlachnak értékeket felmutató irányzatát?

Mindkét művész és a velük rokonfelfogású szobrászok más kornak és más világfelfogásnak a megszólaltatói, mint az, amelyet a nemzeti szocialista Németország megindított. Szobraiknak formai megjelenése a lélek kivetülései voltak és távol állott tőlük az az összhangra való törekvés, amely egyaránt érvényre engedi juttatni a test és a lélek, a forma és a tartalom jogait. Irányzatuk az „én" mindenek fölött való elsődlegességét hangsúlyozta, nem pedig a közösségi érzést. Alakjaik a lelki kifejezés expresszív aláhúzása kedvéért nem egyszer torzítva jelentek meg, önkényesen félredobva az emberi nemesedés vágyát. Művészetük befejezett körhöz hasonlóan lezárója egy kultúrkorszaknak, amely nem alkalmas a továbbvitelre és belső tartalmánál fogva ellentétben áll az új érzésvilággal. A nemzeti szocialista Németország tehát szükségszerűen elfordul tőlük, mert munkáiknak sem tartalmi, sem pedig formai vonatkozásaival nem érzett rokonságot. Inkább azokhoz fordult, akik lelkileg közelebb állottak hozzá és akiknek iránya az új fejlődés magvát hordozta magában.

Az elhalt művészek közül elsősorban Adolf Hildebrand neve kapott új fényt és csillogást. Könyve „A forma problémája a képzőművészetben" izgalmasan időszerűvé vált és művészete a maga korában sem volt annyira megbecsült, mint napjainkban.

Az élő idősebb nemzedékek közül mindjobban kimagaslik Georg Kolbe-nak alakja, mellette Richard Scheibe és Fritz Klimsch érezteti befolyását a művészetre. Az ő irányzatuk azonban, ha nem is mond ellent az új törekvéseknek, nem jelenti egészbe véve a mai nemzeti szocialista művészi felfogást. Megbecsülésük elsősorban nagy adottságaiknak szól és annak, hogy helyt tudtak állni a legvadabb izmusok egymásra törő stílusváltozásai közepette és meg tudták tartani önállóságukat a különböző felfogások hangzavarában. Kolbe robusztus egyénisége, lelki mélységeket érintő problematikája, egészséges testi létet visszasugárzó alapfelfogása ma is eleven erővel hat a fiatal művészek képzeletére. A nemzeti jellemvonásokat külsőségesen kifejezésre juttatni akaró szobrászok azonban gyakran értelmetlenül haladnak el Kolbe mellett, mert bár izzig-vérig német, mégis művészetében a nemzeti jellemvonások mellett elsősorban az általános emberi vonásokat hangsúlyozza.

Hasonló helyzete van Richard Scheibe-nek is, akinek alakjaiban a lelki tépelődésekből győztesként kikerült ember ölt testet. Scheibe halkszavú, fínom művész. Szobrai nem hangoskodnak és nem a nagyközönség kedvéért születnek. Művészete azokhoz szól, akik a kevésből is sokat értenek, akik a külsőségek mögött az élet nagy problémáit látják és nehéz belső vívódásaikon keresztül jutnak el egy magasabb emberiességhez.

A harmadik művész az idősebbek közül, akinek hatása és művészi felfogása mély nyomokat hagy a mai német művészetben, Fritz Klimsch. Ha a művészetet társadalmi osztály elnevezéssel jellemezhetnénk, akkor kétségtelen, hogy az ő szobrászatát arisztokratikusnak nevezhetnénk. Alakvilága kifínomodott, az élet salakjától megtisztult, nyomortól és szenvedéstől megkímélt embereknek típusa. Csendes szépség vonul végig a formákon és az alkonyatok langyos-hűs lehelete árad róluk. Idillikus derű légkörét sugározzák vissza karcsú nőalakjai és ruganyos izmú férfifigurái, amelyekkel az új középületeken gyakran találkozhatunk.

102

1970 NOV

Fohász az igaz halálért. –

Kőrösfőr K. Aladár
920, Januá.

Te, a ki milliók gőzölgő vérét
Egy áldozati kehelybe egybe kevezted
És az elkárhozott lelkek lángoszlopának
Lomhán gomolygó füstjét
Végig szépel-teregetted a vonagló földön,
Hogy a fekete perje alatt elhaljon,
Elhulljon minden, a mi élő
És azt se tudhassuk soha többé:
Vagyon öröm-e az élet?
És jutalom a halál?

Horrád fohászkodom
Kegyelmesem!
Ne a koldust, a rongyszegényest, –
Az igaz halált add meg nekem!

Ne azt a halált add,
A midőn a rőt, megőrölt hamu
Lassú, biztos permetezéssel
Húll, húll – s elborítja, eltemeti
A lélek izzó zsarátnokát
S az lefogtva, fuldokolva
Nem talál fel többé Istenéhez –

S oly halált se adj nekem,
A hol a lélek mint sebzett galamb
A nagy ismeretlentől bűvölten megdermedve
A kapú előtt megtorpan –

Kőrösfőr Briesch
Aladár

1/

Victor Hugonál Jersey szigetén

Néhány estét Teleki Sándorral és Reményi Edével, Hugo Victornál töltöttem, hol a költő fiain kívül, több nevezetesebb franczia menekült is meg szokott jelenni: Ch. Ribeyrollés és A. Vacquerie, ismert két journalista, nem hiányzott soha. Az estélyen, mely egy-egy csésze teából állt, a költő nejéhez és leányához is volt szerencsénk; de csak rövid időre.

Hugo Victor, keveset szólva, komolyan ült karszékén, s csak akkor vonult arczára mosoly, midőn a vendégek saját dicséretét hangoztatták. — Többektől hallám, hogy Hugo Victor, saját, szemtől szembe történt magasztalását, bár mi túlzó volna is, sohasem utasítja vissza. — Nem akarom a rövid ismeretség után, készpénzül venni azt a női hiúságot, melyet főleg a házi barátok (már ez így szokás) gáncsolnak a költőben, s még is arczátlanul leborulnak előtte; de úgylátszik Hugo Victor, nemcsak gondolataival jár a fellegekben, hanem szeret fellegeken ülni is. Kis emberek tévedése, nagy emberek gyengéje ez, mely oly sokszor jelentkezik az életben, s melyet első helyen a hízelgőknek lehetne tán bűnül felróni.

Hogy az ekként összegyűlt társaságban, leginkább Napóleon uralma, és uralmának bukása szerepelt, mondanom sem kellene. — Meg-megesett, hogy a vendégek valamelyike kihúzta zsebéből a jersey-i franczia menekültek bibliáját: a „Napóleon Le Petit" vagy a „Châtiment-t" s felolvasott belőle egy-egy fejezetet...; ilyenkor aztán felzendült a „Marseillaise", s Reményi ráhúzta hegedűjével a bájhangokat, melyek annyira elragadták a költőt, hogy művész hazánkfiát: „A hegedűsök királyának" nyilvánítá! — Ribeyrolles, a szigorú republicanus, Hugo Victor lelkesedését úgy javította ki, hogy a „hegedűsök e l s e j e, nem királya! mit legelőször is a költő tapsolt meg. E dicséret annyira felvillanyozta művészünket, hogy egy állónap nem bírtunk az „Országos hegedűssel!"

A királyi felavatás October 2-kán történt, s harmadikára az egész társaság Teleki Sándorhoz volt hivatalos ebédre. — Gazduram kitett magáért, vígan, zajosan voltunk, s midőn a gondűző kézről kézre járt, megeredtek a felköszöntők... Engem is felhívtak, hogy szólnék a rómaiak nyelvén; rászántam magam, s a rövid hetvenkedést így végeztem: „Meminesit Bona-parte, Mala-parte, Bona-parte peritura!" Mit utóbb Hugo Victornak még egyszer kellett ismételnem. — Sok kitűnő tehetség, több jeles író volt a társaságban, de egyben megegyeztek mind: a franczia tudósok, épen úgy mint az angolok, nem értenek sem a földirathoz, sem a történelemhez —; miért nálunk mívelt ember pirulna, azt az angol és franczia tudósok fel sem veszik, mert nálok a Geographia és Historia szaktudomány, melynez csak annak kell érteni, ki magát Geographusnak, vagy Historicusnak vallja!

(Válogatta SINKÓ FERENC)

T É L

Oly elhagyott az életem már,
Akár az árva állomás,
Amit az erdőszélen elzárt
A világtól a hófúvás.

Még várom, bár talán hiába
Hogy majd a hófúvás elül,
A vonatok megjönnek újra
S nem leszek ilyen egyedül.

Néha még lelkem távíróján
Jeleket küldök messzire,
De hiába! A nagyvilágból
Nem felel vissza senkise.

S a hó csak hull, hull. Zúg a szélvész.
Temet a fagyos fuvalom.
Lassan nem lesz az állomásból
Más, csak egy fehér sírhalom.

De ver szívem a hó alatt is,
Üzenget a kis csengetyű:
Négy évszak csupán minden élet,
Az élet ilyen — egyszerű.

Ősz Iván

S vad kétségbeeséssel
Bujik meg a test elnyűtt palástjának
Forzló vedői mögé —

És azt a halált se küldd nekem
A ki a kin torzulatában
— Két egymást maró keselyűt —
A testet és a lelket sivó tusában
Egymásra uszítja —
Míg végül mind a kettő fáradtan földre hullva
Mint halálos ellenségek szakadoznak széggel.

És azt a halált se add nekem
~~A mennyei~~ a bárgya elmulásnak
Mind lassabb — lassabba i pislogó mécsese
Tompa egykedvűségben, elháló szczegésben
Egyszer — valamikor — véletlenül
Egy utolsót lobban —

Nem!
Jutalmacz, kegyelmesem!
Add meg nekem: hogy a két testvér
Végső találkozásán a lélek
Fáradt öcsét homlokon csokolva
Kitárja karjait uppongva
Örömittasan, diadallal
A mennyei, fényes glória felé
S ifjui büszkeséggel omolyon
Oltalmazó kezéid szent árnyéka alá!

— Ötven éve hunyt el Körösfői-Kriesch Aladár festőművész. Ebből az alkalomból közöljük kézirat-másolatban a művésznek kevéssel a halála előtt írt „Fohász az igaz halálért" című imaszerű versét.

A kéziratot a család beleegyezésével Ottó Ferenc közli.

ERZSÉBET

SZÍNMŰ KÉT

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
VIGILIA
Budapest

II. RÉSZ

Kis tér Marburg falán kívül. A háttérben
látszanak, a magasban a vár. Elöl baloldalt ki
lyogháza. Előtte nagy fa, alatta pad.

1. jelenet

HEDVIG, IRMENGARD, ERZSÉBET ÚJ FRÁJAI

IRMENGARD *(alacsony, tenyeres-talpas, durva külsejű szolgáló. Fakádat súrol. Hirtelen kiegyenesedik)* Hát nem mondom, hogy nem büdös. *(Arcot vág.)*

HEDVIG *(jól öltözött, gőgös tartású új frája Erzsébetnek. Nagyot hall, elégedetlen, zsörtölődő természet)* Bűnös?... Ki a bűnös, Irmengard?

IRMENGARD Nem bűnös, hanem bü-dös! A kád büdös!

HEDVIG Á... persze..., a kád! Úrnőnk szíveli ezt a büdös szagot. *(Halkabban, elharapva a szót)* Nem is úrnő az ilyen!

IRMENGARD *(békétlenül)* Hanem szó, ami szó: kegyelmed is megfoghatná azt a gyökérkefét!

HEDVIG Milyen beszéd?

IRMENGARD Nem beszéd, hanem kefét! Azt fogja meg a maga fönséges, nemesi mancsaival! *(Mutatja)*

HEDVIG Hm... én kefét?! Én, Seebachi Hedvig, nemeshölgy? Mit képzelsz, Irmi?... Engem nem erre fogadott föl Konrád mester! Én Erzsébet társalkodónője vagyok...

IRMENGARD *(lesajnálóan)* Társalkodónője?

HEDVIG Úgy bizony, a társalkodónője...

IRMENGARD *(félhangosan)* Talán áskálódónője? Te sükebóka! Ilyen fülekkel társalkodónő! *(Hangosan, miközben a kádat rázza)* Hedvig asszony, mongya csak ki, hogy mi az igazság?!

HEDVIG Milyen gazság?

IRMENGARD Igazság, nem gazság. Mongya ki az igazságot! Vagy ha nem akarja, majd én kibököm. Konrád mester azért menesztette a régi frájokat, Gudát és Izentrudot, mert azokat szerette Örzsébet.

HEDVIG *(nyitott szájjal figyeli, mit mond Irmengard)* Szerette..., szerette..., persze hogy szerette, hiszen még Wartburgból hozta őket magával... Dehát minket is...

IRMENGARD *(miközben súrol, közbevág)* Már megint alakoskodik! Úgy csinál, mintha nem tudná, hogy minket nem szabad neki szeretni... Nekünk borsot köll törjünk az ő orra alá..., hogy ne mosolyogjon furton-furt, hanem rággya az a szent búbánat!... Na, most megmondtam!... Jaj, de ez a bűz! Hiába csutakolom. Mint hét görény!...

HEDVIG *(befogja az orrát)* Ó, ha én ezt tudtam volna! Dehogy engedett volna ide jó atyám, ha élne! A seebachi finom, nemes úr!... Te Irmi, több lúgot vegyél és kőport! Ne légy már olyan tökkelütött!

IRMENGARD *(megáll a súrolásban)* Micsoda? Tökkelütött?! *(halkabban)* Az a tökkelütött, aki a te fejedbe üti a kobakját! *(Ugratva nevet.)* De most már

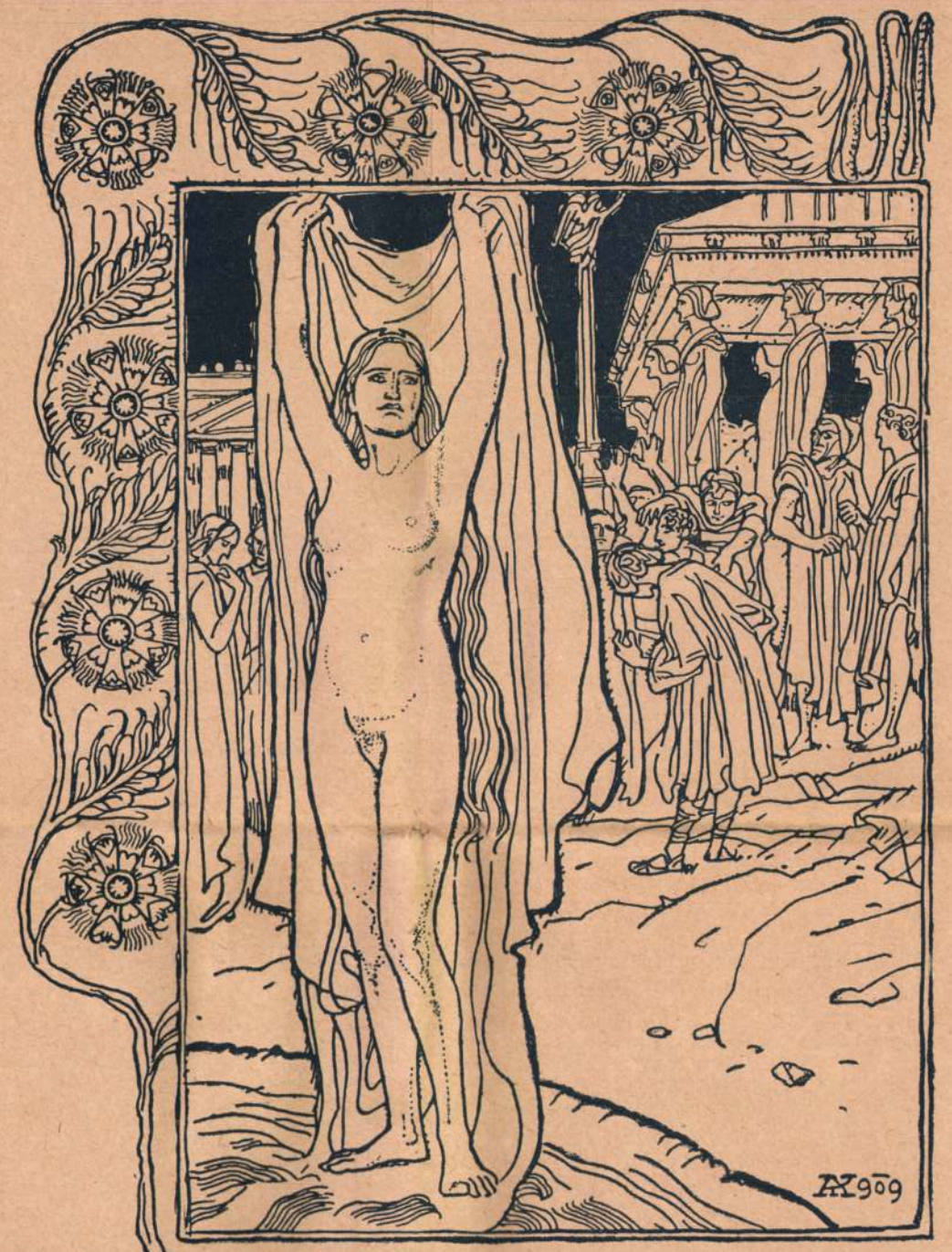

PHRYNE

Írta
LENKEI HENRIK

KÉT VILÁG

Rajzolta
KÖRÖSFŐI ALADÁR

PHRYNE

Ezernyi nép zúg az agórán,
Athén községe csupa láz,
Tikkadt a lég is.... hisz ez órán
Vádolja meg hitét kimondván
Bűnös Phrynét Euthiasz.

Nézzétek, ott áll az orátor!
Szemébe mily nemes harag!
Egész alakja szinte lángol!
Hogyan perdülnek ajakáról
Ostorcsapásként a szavak!

„Megrontja őeli ifjainkat
Ez átkozott szépségű nő!
Nincs férfiú, kit meg nem ingat,
Varázsa vének sziveig hat,
Frigyet, békét megbolygat ő!

Hová jutunk, ha bája mérgét
Eltűrjük falaink között?
Megejti testünk frisseségét,
Lelkünknek meglazítja fékét,
Gyávák leszünk és bűnösök!

El, el vele! Számüzetésbe!
Míg el nem zsibbadt hőserőnk!
Az isteneknek büntetése
Lesujt ránk bajra bajt tetézve,
Ha e cudart ki nem verők!

S utána zúg a nép ítélve:
„Mi falaink közt nincs helye!“
Késő Aiperidesz igéje
Védence érdemit dicsérve —
Száz hang rivall: „El! El vele!“

És Phryne ott áll mosolyogva,
Igéző ajka nem remeg,
Ragyog, mint Aphrodite szobra,
Mint fénytorony lázadt habokra
Vet győzhetlen tekintetet.

S ím kebliről lehull a fátyol
— Nem tudni: csúszva, oldva-é? —
S a nép bűvölten e csodától
Egyszerre hozzá visszapártol
S ujjongja: „Phryne! Évoé!“

SZENT PERPETUA

Már kivezetve a porondra
Az ifjú, szép Perpetua,
Hogy új hitéért vérit ontva,
Nevét örökre beragyogja
A vértanúk koszoruja.

Ott áll nyugodtan mint a szikla,
Még orrcimpája sem remeg,
Még pilláit se hunyorítja —
E bátorságnak mi a nyitja,
A bámész nép nem érti meg.

És lekiált hozzá szülője:
„Tagadd meg Krisztust! Ó tagadd!
Önásta sírba ó ne dőlj le,
Tekints e gyászmegtörte főre —
Számomra ó mentsd meg magad!

S lejajdul hozzá őeli férje:
„Ne hagyj el drágám, édesem!
Szerelmünk bimbózó hevére!
Ne távozz a zord semmiségbe:
Meglásd: a lét mi kéj leszen!“

S társnői sírva könyörögnek:
„Hallgasd gügyögő gyermekink!
Ne add át tested őurva rögnek,
Vár gyönyöre a gyönyöröknek:
Feléd anyaság üdve int!“

S Perpetua ott áll szilárdan
S őicsőült ajkkal így rebeg:
„Ó Megváltóm, csak egy a vágyam:
Váljék búzámból vad fogában
A te legmélítóbb kenyered!“

S ím riad a kürt... Beiramlik
Egy éhen bőszített bika...
Neki rohan... egy jaj se hallik...
S sziven találva lehanyatlik
A nőknek legcsodásbika.

S mikor már-már vérét elontva
Látná: mezítlen kebele —
Egyetlen és utolsó gondja,
Hogy rongyait magára vonva
Tisztán lebegjen ég felé!

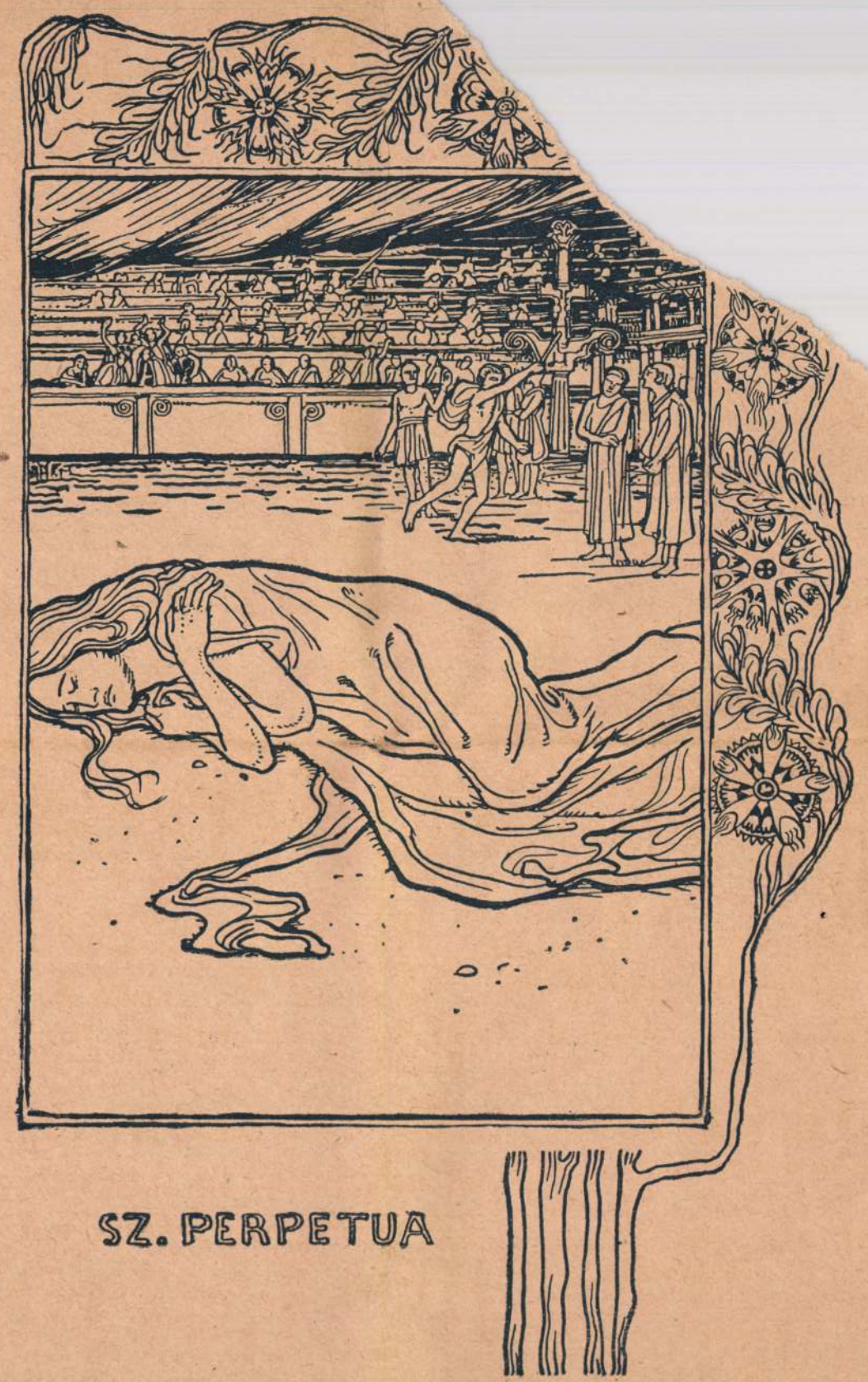

SZ. PERPETUA

Művészet 1909. 5. 4

Kriegsschadenamt Kreuzburg

Kőrösfői Kriesch Aladár

rod

Über die Frage einer ungarischen Kultur. Irta Kőrösfői-Kriesch Aladár. Die Karpathen, III. 9.

(Művészet 1910. 96.1.

kaphatók:

teljes kombinált ber

fotellok, szalon garnit

sezlonok, matracok, ágy

butorok.

Mindennemü e szakmába
vállalok.

 1909. II. 7 z.

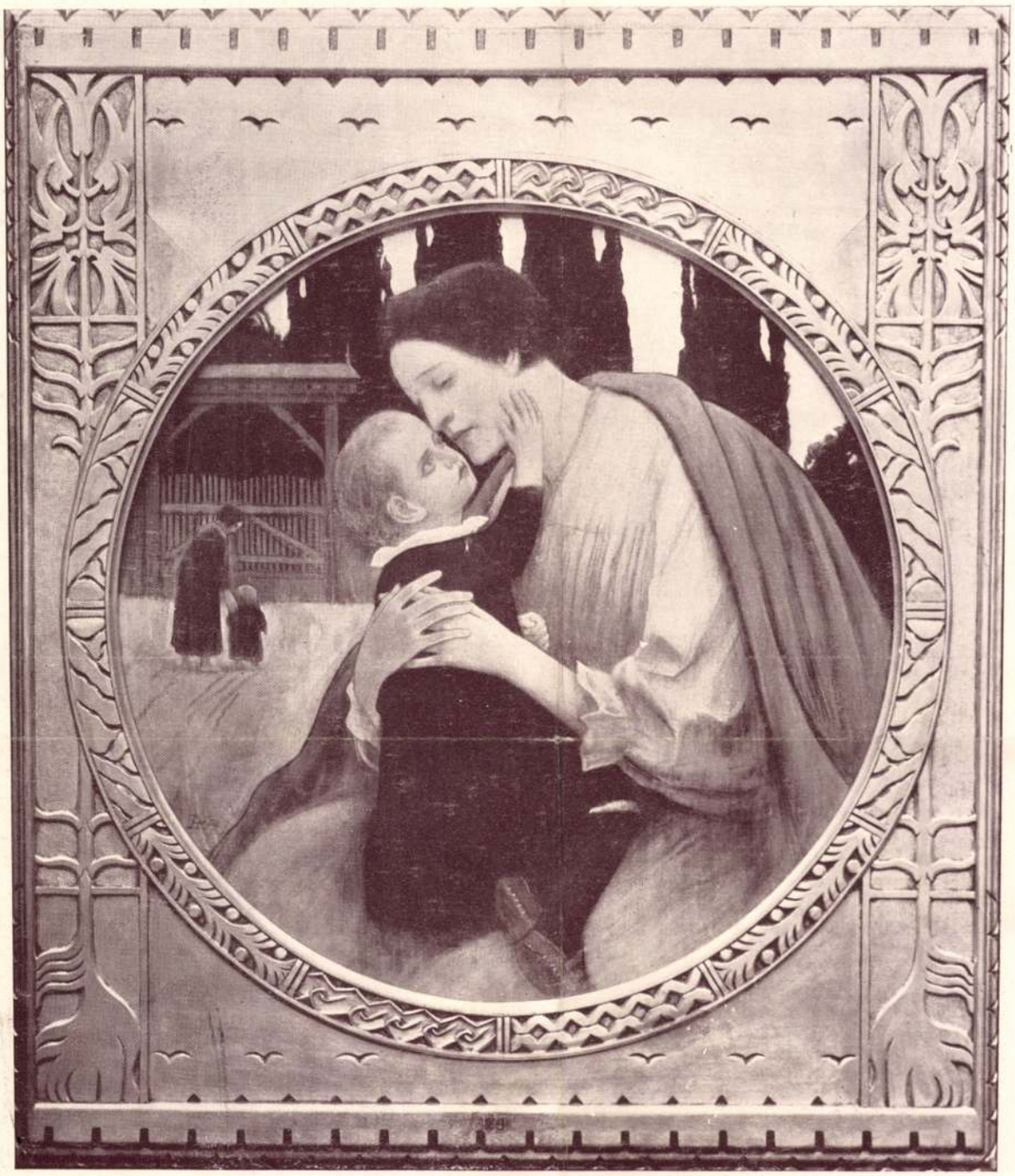

MADONNA KRIESCH ALADÁR

GOBELIN TERVEZTE NAGY SÁNDOR KÉSZÍTETTE BELMONT LEO

1021

Vasárnap, 1966. október 16. — Magyar

Mi történt a festő családjával a festő utcájában

A gödöllői Körösfői utcában festői környezet fogad.

Kis családi házak, nyári napfény, őszi csend, az utolsó virágok nyílása.

A 30-as ház is kis családi porta.

A bukolikus csendből kibukkan nyűtt teteje, három ablaka.

Sárga falak, zöld kerítés, a ház előtt két nagy akác, az udvarán, a kert mélyén gyümölcsös fák.

Virág és csend. Őszi por, meg körte-illat.

Mi van e hervadó világ mögött?

Nemcsak a természet múlása. Emberi elmúlás is, egy halálos szívtrombózis, egy idegösszeroppanás, tragikus fülemile-per, félelem és feneklkedés.

Hogy is írta Arany János *A fülemilében*? *»Felebarát / Mind jó barát...«*

1854-ben írta. Még 1966-ban is messze vagyunk tőle.

A műhely

A kedves családi házban (elöl kétszobás traktus, hátul kétszobás traktus) élt és dolgozott *Körösfői Kriesch* Aladár iparművész, festőművész, a magyar szecesszió egyik alakja, történeti tárgyú kompozíciók mestere, a gödöllői művésztelep egyik alapítója. Az ő fáradozásai hozták létre a gödöllői gobelin- és szőnyegszövő iskolát is.

1920-ban halt meg.

A művészet forrása című freskója a Zeneakadémián látható, a *Bölényvadászat*, vagy a *Halászat a Balatonon a XV. században* című alkotásai a Parlamentben, egyik mozaikja pedig a velencei Biennálé magyar pavilonjában.

A gödöllői volt Erdő utcát néhány éve a művész tiszteletére Körösfői Kriesch Aladár utcának nevezték el.

A Körösfői család egy része a régi házban, a festőművész utcájában lakik, illetve szeretne lakni.

Akik a családból itt élnek, azok is szomorúak és kétségbeesettek.

A festő családja nem leli a helyét a festő utcájában.

A család

Az 1920-ban elhunyt művész és a felesége öt gyermeket nevelt föl.

Körösfői Aladár a gödöllői Ganz Árammérő Gyár kiváló gépészmérnöke volt. Dr. *Kriesch* Margit és dr. *Kriesch* Lajos orvosok, dr. *Kriesch* Gábor zenetanár, *Kriesch* Tamás pedig orosz—angol szakos tanár.

A művész négy gyermeke elszármazott Gödöllőről, s itt csak Körösfői Aladár maradt a családjával és özvegy édesanyjával.

A családi házat nem államosították. A festő özvegye örökölte, s az özvegynek 1949-ben bekövetkezett halála után az öt gyerek.

1949-ig a ház első traktusában Körösfői Aladár élt a feleségével, három gyermekével, a hátsó traktusban pedig az özvegy édesanya a legkisebb fiával, Kriesch Tamással, aki abban az időben még Gödöllőn élt.

Azután meghalt a mama és Kriesch Tamás is elment.

1963. május 26-án Körösfői Aladár fölindulva áldatlan lakáshelyzetükön szívrohamot kapott és szívtrombózis következtében meghalt.

1966-ban új tulajdonosai lettek a háznak. Körösfői Aladár gépészmérnök négy testvére lemondott az örökségről az elhunyt három gyermeke javára. A három gyermek közül László nős és mérnöktanár Gödöllőn. Dalma asszony, a Ganz Árammérő Gyár műszaki rajzolója. Aladár András pedig főiskolai hallgató.

Az első traktus egyik szobájában Körösfői Aladár mérnök özvegye lakik, Aladár András nevű főiskolás fiával, a másik szobában pedig László fia, gyermeket váró feleségével. Dalma lánya férjével és kislányával a város ellenkező oldalán, igen rossz körülmények közt egy szobában él.

A hátsó traktus két szobáját nem tudják elfoglalni. Dalma és családja képtelen beköltözni saját házába, amely a nagyapjáról elnevezett utcában áll.

A ház

Mi történt itt 1949 és 1966 között?

Körösfői László gödöllői mérnök-tanár, a festőművész egyik unokája, aki gyermeket váró feleségével a családi ház egyik szobájában lakik, 1966. március 30-iki kelettel panaszt tett a gödöllői városi tanács igazgatási osztályán.

Ebből a panaszból, az ő állításaiból idézek:

A hátsó traktus a festő özvegyének a halála után üressé vált, tanácsi rendelkezésű lakássá változott. A tanács főbérlőnek Sch. F.-né gödöllői tanárnőt jelölte ki. Az asszony férjével és fiával beköltözött. Férjétől azonban 1955-ben elvált. A férfi el is ment Gödöllőről, vidéki munkahelyen dolgozik, de mint elvált felesége bérlőtársa itt maradt bejelentve. A panasz szerint 11 év alatt, 4—5 esetben, 1—1 napig látták a Körösfői utcában. Joga azonban támadhatatlan, mert mint több távoli munkahely dolgozójának, míg munkaviszonya meg nem szűnik, távoli lakására mentessége van. A volt férj szobáját Sch.-né a beadvány szerint volt férjével való egyetértésben albérlők útján hasznosítja. »Egyik albérlőjük nem egészen két év alatt, írja Körösfői László, több mint 10 ezer forintot fizetett ki albérletként.«

A Körösfői család 1961-ben az egyik szobára igényt tartott, a tanács 1653/1961-es számú válasza elismerte ugyan, hogy Sch.-né lakásigényét a két szoba meghaladja. De megjegyezte, hogy a család csak akkor jogosult a hátsó másik szobát igénybe venni, »amennyiben az albérlő távozik«.

Ilyesmi nem következett be.

Bekövetkezett viszont ez: Sch.-né fia megnősült és elköltözött. A beadvány szerint Sch.-né is elköltözött, mégpedig a fiához. Bejelentve azonban itt maradt, jogilag tehát nem költözött el. Ugyanakkor »bejelentette albérlőként a lakásba fiának a sógorát és annak a feleségét«. Ehhez a beadvány még hozzáteszi azt is, hogy »ugyanakkor a bejelentett sógor édesanyja gödöllői családi házukban idegen albérlőket tart«.

A beadvány azt kérte, hogy a tanács ezek után vegye el tőlük a hátsó traktust és azt utalják ki Dalmának és családjának.

A tanács azt válaszolta, hogy »az Igazgatási Osztálynak az ügy intézésére hatásköre nincs... forduljon kérelmével a Gödöllői Járásbírósághoz«.

Az udvar

Hogy a festő udvarában nap mint nap milyen jelenetek játszódtak le, azt én nem írom le. Mindenesetre nem olyasmi történt itt, amelyet Arany János úgy fogalmazott meg, hogy *Felebarát mind jó barát.*

Csak egyet idézek még Körösfői László beadványából: »Az utóbbi időben olyan rejtélyes dolgok történtek, hogy ismeretlen tettesek eltüntették a kerítésre belülről felerősített levélszekrényünket, ugyancsak ismeretlen tettesek a sötétedés beálltával megnyomják csengőnket és azt úgy rögzítik, hogy állandóan szóljon«.

Kik lehettek az »ismeretlen tettesek«? Nyilván felebarátok.

— Ebben az áldatlan lakásügyben — mondta *Gabrucza* György, aki az igazgatási osztály részéről hónapokon át igen lelkiismeretesen vizsgálta meg a kérdéseket — igazgatási vonalon, a lakáshivatal útján eljárni nem lehet.

Ő mindent tud. De semmit nem tehet. Az ügyet jogilag nem lehet megfogni.

Néhány hete a Gödöllői Járásbíróság részéről dr. *Molnár* Ottó ügyész kiszállt a helyszínre. Az albérlő férfi az ő szemeláttára a ház udvarán öklével Körösfői Aladárné arcába sújtott.

Az asszony idegösszeroppanással orvosi kezelés alatt áll. Az ökölcsapás a járásbíróság elé került. Az 1966. június 30-án kelt bírósági jegyzőkönyvben olvasom: »Magánvádló (a szívtrombózisban elhunyt mérnök özvegye) kijelenti, hogy hajlandó a vádlottnak megbocsátani, ha a vádlott bocsánatot kér, a jövőben hasonló cselekményektől tartózkodik, a szocialista együttélés szabályait betartja«. A vádlott albérlő »a történtekért bocsánatot kér, sajnálja, hogy megtörtént, a jövőben sem szóval, sem tettel meg nem bántja a magánvádlót, a szocialista együttélés szabályait betartja«.

A krónikás megjegyzése:

A társadalmi együttélést az írott jog szabályozza és az — *íratlan erkölcs.*

Az íratlan erkölcsöt kellene érvényesíteni ahhoz, hogy a festő családja a festő utcájában végre békében éljen.

Ruffy Péter

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
MAGYAR NEMZET

Springerék millió
és a nyugatnémet újságüzlet

Közismert tény, hogy az állampolgárok tájékozottsága szempontjából döntő jelentősége van annak, kik rendelkeznek a hírközlő eszközök, a sajtó, a rádió és a televízió fölött, kiknek a tulajdonában vannak ezek, kik gyűjtik össze és továbbítják az információkat és kik azok, akik az embereket tájékoztatják. Így az újságok jellegét is azok az erők határozzák meg, amelyek rendelkeznek fölöttük, irányítják őket, és ezektől függ, mit közölnek és terjesztenek.

Ez idő szerint a Német Szövetségi Köztársaságban mint egy

[illegible] példányszámban jelenik meg, a tíz—tizenkét évvel ezelőtti állapothoz képest.

Nehéz adatokat szerezni arról, hogy az egyes lapok kinek a kezében vannak, milyen tőkés érdekeltség áll mögöttük. A lapok több mint 90 százaléka politikailag függetlennek mondja magát és azt állítja, hogy egyik politikai párthoz sem tartozik. Csupán a napilapok 7 százaléka tünteti fel, hogy melyik politikai párt nézeteit terjeszti. Ezekre az összpéldányszám 4 százaléka esik. Az újságolvasók 96 százaléka saját lapjából nem tudhatja meg, hogy milyen erők határozzák meg a lap politikáját és a lap politikailag kinek a szolgálatában áll.

A sajtóban végbemenő koncentráció

nem kivételes jelenség. Úgy mint az iparban általában, a sajtóban és a kiadóvállalatok vonalán is objektív gazdasági okai vannak a koncentrációnak. A termelő erők fejlődése, az új technikai vívmányok bevezetésének kényszere, a növekvő előállítási költségek, az új és új nyomdai eljárások, mindenekelőtt a négyszínnyomás, meghaladják a kis- és középkiadók, sőt gyakran a nagykiadók tőkeerejét is. A nagyok között is csak a legnagyobbak képesek a modern nagyüzem fenntartásához szükséges tőkét előteremteni.

A sajtókonszernek azonban minden más konszerntől különböznek, mert nem csupán profitszerzésre irányuló vállalkozások, hanem egyúttal a közvélemény formálásának eszközei is. A tőkés államokban a rendkívül vékony uralkodó réteg a sajtó segítségével gyakorolja hatalmát és gyakorol befolyást az állampolgárok óriási többségére. Csak így érthető, hogy a sajtókonszernek által kiadott napilapokat és illusztrált folyóiratokat messze az önköltségi áron alul adják el. A megfelelő kalkulációk szerint egy nagy nyugatnémet napilap havi előfizetési árának 10—12 márka körül kellene mozognia. A tényleges előfizetési ár viszont csak hat-hét márka. Egy nagy illusztrált hetilap példányonkénti önköltsége három-négy márkára rúg, az újságárusító bódékban azonban csak 70—80 pfennigbe kerül. A különbözetet a nagyipar által feladott hirdetések díjaiból fedezik. A nagy napilapok és illusztrált folyóiratok költségének közel 80 százaléka így térül meg. Például a »Bild« című legelterjedtebb illusztrált hetilapban egy hirdetési oldal 116 000 márkába kerül. A nagytőkés érdekeltségek természetesen csak azért hajlandók ilyen hatalmas összegeket hirdetési díj fejében fizetni, mert ezzel biztosítják, hogy néhány sajtókonszern útján számukra megfelelő és nekik kívánatos közlemény alakuljon ki, ami biztosítja hatalmuk fennmaradását.

Erre a fejlődésre a példát az Egyesült Államok sajtója szolgáltatta. A századforduló óta onnét terjedt el az egész kapitalista világban a közvélemény formálása sajtókonszernek útján. Ennek a fejlődésnek az üteme a második világháború befejezése óta rendkívül meggyorsult és különösen Nyugat-Németországban ölt hatalmas méreteket.

A legutóbbi években

a szövetségi köztársaságban olyan sajtókonszernek keletkeztek, amelyek már teljesen átekinthetetlenek, kapcsolataik és összefüggéseik pedig felderíthetetlenek. Számtalan lap van a kezükben, amelyek büszkén vallják magukat a politikai pártokon »felülállónak«, holott réges-régen valamelyik nagyipari konszern irányítja őket.

Az összefonódás olyan nagyméretű és annyira politikai jellegű, hogy még a szövetségi köztársaságban is kísérletek történnek a sajtóban végbemenő koncentráció megakadályozására. Így például a német újságírószövetség közgyűlése 1965-ben megbízta az ügyvezető elnököt, hogy »behatóan vizsgálja meg a sajtó terén végbemenő fokozódó koncentrációt és a sajtószabadságot ebből eredően fenyegető veszélyeket, és készítsen elő megfelelő határozatokat.« A német sajtótanács is kötelezve érezte magát arra, hogy »figyelemmel kísérje a német sajtó szerkezeti fejlődését, és elhárítsa a sajtószabadságot veszélyeztető konszernek és monopóliumok kialakulását.«

A legnagyobb nyugatnémet sajtókonszern tulajdonosát, Axel *Springert* méltán hasonlítják össze *Hugenberggel*, a Krupp-konszern egykori vezérigazgatójával, akinek jelentős szerepe volt a weimari köztársaság megbuktatásában. Ő építette ki a nagyiparosok pénzéből azt a sajtókonszernt, amely Hitlert segítette hatalomra.

A Springer-konszernről

még nem állnak rendelkezésre az összes adatok. Annyi azonban bizonyos, hogy az utolsó húsz év alatt Európa legnagyobb lönböző nagyipari tőkés csoportok.

1956-ban a hamburgi Springer-konszern a szövetségi köztársaságban és Nyugat-Berlinben megjelenő napilapok összpéldányszámának 27 százaléka fölött rendelkezett. 1965 negyedik negyedében ez az arány 39 százalékra nőtt. Számolni lehet azzal, hogy rövidesen 50 százalék fog a Springer-konszern érdekeltségéhez tartozni. Részesedése a vasárnapi lapokban máris 90 százalék. A nyugat-berlini sajtóban való részesedése pedig 68 százalékos.

Még nem nyert bizonyítást, hogy Springer a nagy példányszámban megjelenő »Quick«-et és »Revue«-t is megszerezte-e és a hamburgi Bauer-kiadó az ő megbízásából vásárolta meg ezt a két illusztrált hetilapot, amelynek a vételára 68 millió márka volt. Sokan találgatják, hogy ki áll e nagy üzleti tranzakció mögött,

honnét származnak ezek a milliók?

A beavatottak véleménye szerint csak a Springer-konszern rendelkezik ilyen hatalmas tőkével. Hivatalosan cáfolták, hogy Springer van a háttérben. De még a Handelsblatt is azt írta 1966. június 14-i számában, hogy egyáltalán nem kizárt, hogy ebben az üzletben »a Springer-cég mégis közreműködött«.

A Springer-konszernhez egész sor napilap és hetilap tartozik. Ezek közül kiemelkedik a már említett »Bild Zeitung«, amely hetenként 4 300 000-es példányszámban jelenik meg. Ha egy példányra három olvasót számítunk, a szövetségi köztársaság felnőtt lakosságának egyharmada olvassa ezt az illusztrált hetilapot. Még ennél is nagyobb — 4 500 000-es — példányszámban jelenik meg a »Hör zu«. A vasárnapi Springer-lapok között pedig a »Bild am Sonntag« vezet 2 200 000-es példányszámával. *A legújabb hírek szerint 1967. január 1-től a Springer-konszern rotációs gépein fogják nyomni a hamburgi »Der Spiegel« című képes folyóiratot is*, amely eddig éles harcban állt Springerrel és több leleplező cikket is közölt róla. Sőt *Augstein*, a »Der Spiegel« kiadója törvényt követelt a Springer-konszern további terjeszkedése ellen.

A Springer-konszern főnöke személyileg szoros kapcsolatban áll a CDU—CSU vezérkarával, közvetlen munkatársai közül például a »Bild« főszerkesztője jó barátságban van *Strausszal*, a CSU elnökével.

A Springer-trösztévenként hárommilliárd újságot és folyóiratot nyomat, évi forgalmát 1,2 milliárd márkára becsülik. Axel Springer a maga személyében évi nettó 60 millió márkát keres.

Springerék után a sajtókonszernek között második helyen áll a Gruner és Jahr Nyomda- és Kiadóvállalat, amelynek évi forgalma »csak« 400 millió márka, tehát egyharmada a Springer-konszern évi forgalmának. Hozzá tartozik — a többi között — az egymillió-hatszázezres példányszámban megjelenő »Stern« című képes hetilap.

Harmadik helyen áll a Bauer-konszern. A három említett gigantikus sajtókonszern mellett a többi sajtóvállalat törpének tűnik. Ez a három sajtókonszern — elsősorban a Springer-konszern — határozza meg a szövetségi köztársaságban, hogy millió és millió ember miről és milyen beállításban szerez tudomást, és miről nem szerez egyáltalán tudomást.

Mivel a rádió és a televízió korában is döntően a napilapok formálják a politikai közvéleményt, nyilvánvaló, hogy [illegible] befolyást gya-

APJÁRA
ÉST, FENYŐZÉST
NDOZÁST

Körösfői-Kriesch Aladár

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

PETŐFI NÉPE
Kecskemét

1970 JUN 16

7021

EMLÉKEZZÜNK

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR

Ötven évvel ezelőtt, 1920. június 16-án halt meg — 57 éves korában — Körösfői-Kriesch Aladár, a neves festő- és iparművész, a magyar szecesszió jellegzetes képviselője.

Budapesten, a Mintarajziskolában Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa, majd tanulmányainak folytatására Münchenbe, később Olaszországba utazik. Korai művei történelmi tárgyú nagy kompozíciók: a Boroszlói békekötés, II. Rákóczi György halála, A tordai országgyűlés, Egervár ostroma. A gödöllői művésztelep egyik alapítója: a gödöllői festőcsoport fő törekvése, hogy a gazdag magyar formakincset a művészet különböző ágaiban felhasználják. A Parlament ebédlőtermében levő nagy falkép (Bölényvadászat, Halászat a Balatonon a XV. században) alkotója, a Zeneakadémián pedig a freskók, s a Művészet forrása című kép viseli kezenyomát.

Sokoldalú művész; iparművészettel foglalkozik, gobelineket és mozaikokat tervez, üveget fest, élete végén szobrászkodik is. Az Iparművészeti Iskola tanáraként sok fiatal művészt bocsátott szárnyra.

„Igen gyakori a bácska faragóművészetben a vi rágornamentika. E díszítés „virágzásnak" mondjál mivel túlsúlyban vannak növényi motívumok. A alakok mellé gyakran be hajlanak az indák, vag éppen kezükből nő ki a vi rág."

„...Jelenlegi munkáim készítésekor nem hagytam figyelmen kívül a szorgos bácskai nép ábrázolását. Munkájában igyekeztem megjeleníteni, szüreti jelenetekben, pásztorkodásban, egyebekben. Luca székének faragásában, suprikolásokban, betlehemi játékokban. Faragásaim készítésekor legkedvesebb témám volt a mesélő juhász ábrázolása. A népmese világát igyekeztem a valósághoz hűen átlényegíteni. A megannyi érdekes emberalak, meseállat (pl. a hétfejű sárkány) faragástechnikailag is sok érdekeset nyújtott. A meseállatok figuráinak készítésekor szabad teret hagytam egyéni gondolatvilágomnak."

Körösfői Kriesch
Leszkovszky György
stb.

59)
M. 1922. XII. 31.

10 Németh A.:

* (A Cennini-Társaság kiállítása.) Az egységes művészeti stílus ninctelenségének mai korszakában nem meglepő jelenség sem az irodalom, sem a képzőművészetek terén a multhamenekülés, rég letűnt nemzedékek stílusának a hit és művészi meggyőződés erejével való reinkarnálása. Ez a hit árad felénk meggyőző szuggesztivitásával a *Cennini-Társaság* vasárnap megnyíló kiállításán, ahol három művész tesz néma vallomást *Körösfői Kriesch* Aladár nemes hagyományainak és *Nagy* Sándor lelkileg arisztokratikus művészetének tiszteletéről és továbbfejlesztéséről. A praerafaelita piktura levegője az, ami belengi a három művész alkotásait és az *ars*-ban való áhítatos elmélyedés teszi őket testvérekké formavilágúk megteremtésének közös forrásán kívül. Érdekes tanulsága a kiállításnak, hogy művészi elvelk archaikus voltuknál fogva csupán a freskószerűen megkomponált nagyobb alkotásokban és a gobelineken vihető következetesen keresztül. Táj-aquarelljeik vagy portréik (a 13. sz. kivételével) már arról tanuskodnak, hogy ezen a téren a különböző tehnikai problémák időközben való megoldása *szükségszerűen* egy modernebb festői látás felé tereli az ilyen témákkal foglalkozókat.

A kiállításon szereplő három művész a legtökéletesebb harmóniában szólal meg. *Dióssy Antal* gobelinkartonjai (*Szeptember végén*, *Kúdás Katz*) és a már megvalósított *Dante*, *Kömives Kelemenné*, *Izolde* pompás megnyilatkozások: az archaikus formák mögött egy rendkívül érzékeny és ideges finomságokra reagáló művészlelket érzünk. Megkapóak grafikai munkái között akt-tanulmányai és a *Kádár Kata* gobelin-kartonhoz készült vázlatai. *Hendo Vince* legigéretesebb kompozicióját: *Gobelin-vázlat Euripidesből*, a kész alkotások között pedig *Salamon és Szt. László* falfestmény-kartonja dominál nemcsak monumentalitásával, de költői szépségeivel is. *Wagner* Parsifaljának díszletezéséhez készített tanulmányok közöttá *Grál-templom belseje* a legszinpadszerűbb. *Kundry*-ja, *Leányfej*-e és tanulmányai Medea ábrázolásához klasszikus formaszépségű grafikai munkák. *Leszkovszky* György már tájábrázolásaiban is megvalósítja bizonyos fokig a zártságra törekvő stilizálási elvet, legérdekesebb azonban egy illusztrációsorozata *Ady* »Sirni, sirni, sirni...« című költeményéhez. Ez a tizenkét mülapból álló sorozat mutatja, hogyan szűrődik meg lelkén keresztül egy olyan tipikusan modern pszihe, mint — Ady. Szobrai klasszikus, nyugodt formáikkal és egy-egy finomabb szobrászi gondolat tökéletes megvalósításával tünnek ki. Legszebb alkotása: *Tristitia*. Az artisztikus szépségeket szeretők számára bizonyára külön élmény lesz a kiállítás megtekintése.
(*Németh Antal.*)

Frankl Vilmos, nephelej VIII. 228.

Körösfői Kriesch Aladár
Vas. Ujs. 1914. 943. l.

Körösfői Kriesch Aladár: Házi hangverseny.

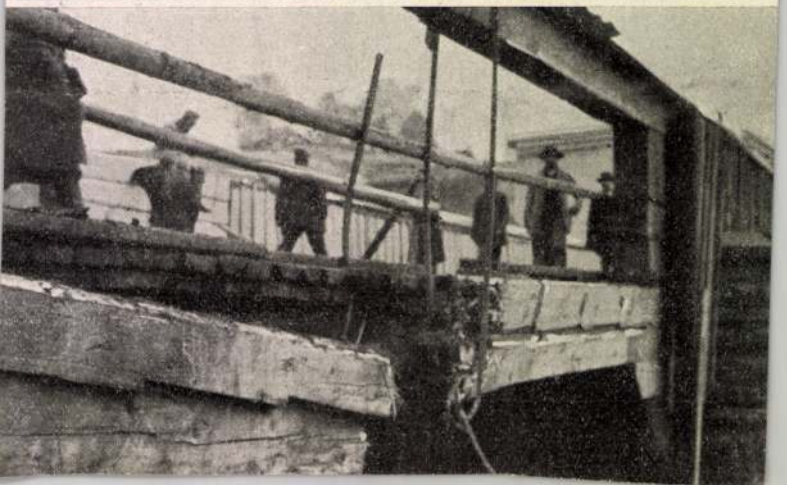

Körösfői ref. templom

Erdélyi 1940. 19. tábla

I.

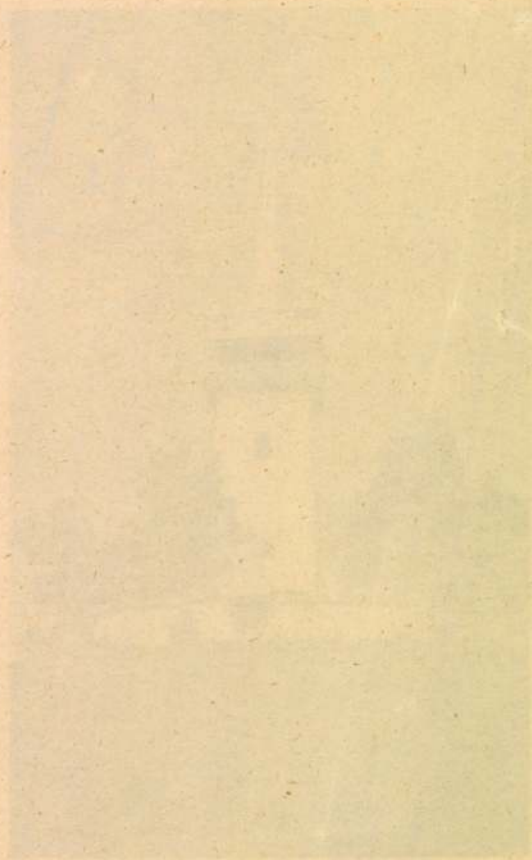

A CÉHBELIEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL

NŐI KÉPMÁS TELCS EDE SZOBORMŰVE

IDŐSB VASTAGH GYÖRGY ÜNNEPLÉSE. Idősb Vastagh György, a magyar festőművészek gárdájának, Ujházy Ferenc és Madarász Viktor után harmadik legidősebb tagja, húsvét vasárnapján, április hó 12-én ünnepelte születésének nyolcvanadik évfordulóját. Ebből az alkalomból az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat Magyar Képzőművészeti Társulat szombaton, április hó 25-ikén délután 5 órakor tartotta ötvenharmadik évi rendes közgyűlését a városligeti műcsarnok tanácskozótermében. A közgyűlésen, melyen Forster Gyula báró v. b. t. tanácsos, társulati alelnök elnökölt, a közoktatásügyi kormány részéről Klebersberg Kunó gróf államtitkár és Majovszky Pál miniszteri osztálytanácsos, társulati tagok voltak jelen. Az elnök a közgyűlést megnyitván, melegen üdvözölte a közoktatásügyi kormány jelenlévő képviselőit és az egybegyűlt társulati tagokat, majd mély fájdalommal emlékezett meg ő Felsége a király gyengélkedéséről. Javaslatára a közgyűlés úgy ő Felségét, mint a társulat védőjét, József királyi herceg ő Fenségét táviratban üdvözölte. A jegyzőkönyv hitelesítésére az elnök kisfaludi Lipthay Kornél kamarás és Spányik Cornél festőművész társulati tagokat kéri föl. Ezután a titkár felolvasta a társulat választmányának, dr. Benczúr Gyula festőművész tiszteleti taggá választására vonatkozó indítványát, melynek kapcsán a közgyűlés az illusztris mestert egyhangulag és nagy lelkesedéssel a társulat tiszteleti tagjává megválasztotta. Az évi jelentés, a mult évi zárószámadás és az ez évi költségelőirányzat tudomásul vétele után az indítványokra került a sor. Kemény Miklós dr. azt indítványozta, hogy a társulat tagjai közül azok, akik valamely társulati sorsoláson egyízben már nyertek, a sorsolásokban többé ne vehessenek részt. Miután az indítvány az alapszabályok szerint a

A CÉHBELIEK
KIÁLLÍTÁSÁBÓL

AZ ÖRÖM
KŐRÖSFŐI ALADÁR FESTMÉNYE

Művészet 1914. 229. o.

hogy a 14 méter magas vízoszlop daczára is a munkások szárazban dolgoznak.

Egyik képünk az egyik mederpillér caissonjának az e czélra készült állvány alá való beusztatását és az állványon való felfüggesztését mutatja. A másik képen a budai hidfő vascaissonjának szerelése látható. Egy további képen az u. n. légzsilip látható, mely egyrészt arra szolgál, hogy átmenetet képezzen a munkásoknak a külső légnyomás és a caissonban levő sürített levegő között, másrészt, a caisson alatt kiemelt anyagot is a légzsilipen át eresztik ki. Ilyen módon készül a partokon levő két hídfő, és a három mederpillér. Hasonlóképen készültek a pesti kis áthidalások pillérei és ellenfala is, csakhogy míg a nagy nyilású hidak caissonja tisztán vasból készül, addig ezek a caissonok vasbetonból készültek.

A híd külső kiképzésére is nagy gond fordittatik, mert bár czéljának megfelelőleg valami különös diszitést nem nyer, mégis a gránitkövekből készülő karcsú pilléreivel is a vasszerkezet izléses kiképzésével méltón sorakozik fővárosunk többi hídjaihoz.

A hídnak a pesti oldalon levő összes alapozása már kész, a budai oldalon jelenleg a hídfő caissonját szerelik, az egyik mederpillér caissonját pedig most függesztik fel az e czélra épült állványra. A híd falazati munkája programm szerint a jövő év végén kell hogy el-

EGY MEDERPILLÉR CAISSONJÁNAK HELYRE ÚSZTATÁSA.

A PESTI HÍDFŐ ÉPÍTÉSE.

készüljön, ugyancsak a jövő év elején kezdik meg a vasszerkezet szerelését is, ezzel azonban csak három év múlva készülnek el, úgy hogy az új híd csak 1913 év végén lesz forgalomba hozható.

JÁNOS.

Elbeszélés. — Irta **Kaffka Margit.**

Nikita János a műhelybódé udvari ablakánál ülte az ebédutáni pihenőjét és a nagy, álló déli csendességet bámulta odakinn. A lakóasszonyokat, a kik ernyedten csoszogtak kibe mosatlan edényeikkel a pitvarajtókon, a vakfehér, hulló napvilágot a tornácz küszöbein és két züllött, szénporos kis akáczfát a kapu felől. Mellette a kis csizmadiaszéken egy fatálban csirizet leptek a legyek; fülledt bőrszag terjedt körülte, álmosság és nehéz unalom. A szemét is behunyta félig, káprázva a mozdulatlan fénylésben és zsibongó fülébe félálmos, halk zörgéssel rémlett — távolról, lassan közeledve, — valami egyenletesen, fáradtan zörgő szekér zaja. Kinn az utczán — igen! A feje lassan hanyatlott, hullott le az ölébe, bólogott egy keveset, — vagy sokáig, — egyszer csak riadt és bámész arczczal ütődött fel hirtelen. A csizmadialegény a nevét hallotta a téglás kapubejárat felől, — a házmesterné utasító szavát utána; egy percz mulva előtte volt, a ki kereste. Egy idegen parasztember, csuron izzadtan, — fehérgyolcsos, karimáskalapu, — Hiripre való.

Megállt és elmondta, a mi rá volt bízva, — köhögve maga is, zavartan, furcsállón — és a legény bámészan, fejbeütötten várta, hogy másodszor is elkezdje. Az hamar türelmét vesztette, bosszús nógatással bizonykodott, hogy igy amúgy, persze, hogy igaz, csak nem nézi őt bolondnak? Csak szaporán! — Szemben az apró konyhák ablakain kicsodálkozó leányfejek, asszonyfejek! — Jánossal fordult egyet a világ. Hogy ő, Nikita csizmadialegény üljön fel, úgy a hogy van, arra az igásszekérre odakinn; — de rögtön, ez a kemény meghagyás, — és menjen vele Hiripre, a nagyságos Barczikay Bálint úr házához, — mert az öreg uraság ez éjjel elhalálozott és ma délután temetik.

A fejét dörzsölgette, — megindult, meg visszajött. Hogy mit vigyen magával, azon tünődött; — de a szekeres békétlen szava sürgette. Egy inasgyerek jött vissza az ebédjétől, azzal üzent valamit a mesternek, — alig tudta, hogy köszön el házmester Ilustól meg egy öreg asszonytól; — mintha valami idegen kéz lökdösné előre, gépmódra, szó nélkül kapaszkodott fel a szénaülésre a soh'se látott ember mellé. Gyi! — Valami különös ujjongás kezdett el kattogni a szive tájékán

A PESI HÍDFŐ ÉPÍTÉSE A DUNÁRÓL NÉZVE.

AZ ÚJ ÖSSZEKÖTŐ DUNAHÍD ÉPÍTÉSE.

és ponyván vett igaztörténetes füzetek csudalehetései, ámultató sorsfordulásai kóválygotak meg a fejében. Uramisten! Ez a mai nap épen úgy kezdődött, mint a többiek, és lám, mi lett belőle. Eszébe jutott, hogy régen, kisinas korában gondolt is ő sokszor valami ilyenre, titokban elálmodozott, — de hogy épen máma és ilyen egyszeribe elkövetkezzék! Az emlékezése egy perczre visszaszállt az elhagyott műhelyhez. Milyen sorsfordulás! Ha a többi legények, meg inasok délután megint hozzáülnek a dikicshez, az ő helye üresen marad és emlegetni fogják, irigyelni. Csak az anyjának izenhetett volna valahogyan! Az meg fog bolondulni az örömtől.

Kinnjártak a városból és pipára gyújtott a hiripi ember, — kínálta őtet is; mintha közeledtek volna ezzel egymáshoz, — János oldalvást nézett rá és szeretett volna kérdezni egyetmást; de még röstelte. A paraszt intett előre a fejével.

— Mán ha az idén se lesz jó aratás, akkor soh'se!

Nagy, sárga buzatáblák mozogtak, lengedeztek a gyenge szélben. Mind Barczikay-föld, gondolta a legény és megint a szivébe döbbent valami. Jól ismerte ő ezt a nevet és sokat is hallott Bálint úr felől, a kinek az udvarát ezelőtt húsz esztendővel övele-viselősen hagyta el az édesanyja. Szakácsné volt akkor az elözvegyült földesúr konyháján; — ám ez a dolog nem vált kárára, mert nagy pénzt kapott, ötszáz forintot, és boldogult vele. A fiú tudta, hogy a kis vagyon jó helyen kamatozik és okosan szaporítva vár ő reá, hogy majd jó kis rendes műhelyet nyisson belőle és odavegye öregségére az édesanyját, a ki okos és derék személy, mindig nagy helyeken szolgál azóta is és becsülete van mindenütt. És a mesterbálakra is gondolt, az elmúlt télre, a mikor kényes házilányok, a módosabbak sem húzódtak őtőle és kedvébe jártak az anyjának is miatta, mert mindenki tudta, hogy józanéletű, dolgos, a mestere dicséri, — meg szemre is csinos legény volt és még valami nimbusszal vette körül félvér volta s a nagyúri eredet. Így volt mostanig és rendben volt, — és mától fogva egyszerre minden megváltozik? Uram isten! De hogy is lehetne másképp, — miért hivatnák, ha nem azért? Mennyi temérdek föld!

A TEMPLOM KÜLSEJE.

A paraszt ritkán szól mellette, pöfékelve emleget időjárást, termést. A fiú nézi elszokott, káprázó, szobai szemével a nagy, lihegő, sárga táblákat, a szivdagasztóan messzi-messzi világot idekünn. Isten verje azt a piszkos, csirizes mesterséget! Ez az élet, csak ez! A föld! Hirtelen figyelni kezdte magát ennél a gondolatnál, — kire üt, kinek a vére húz ő benne az úri mesterséghez: földek urává lenni? Megint elkezdett kalapálni benne az izgalom, — valami furcsa, szorongató indulat, szökdösve a szivéből a torkáig, meg vissza; maga sem tudta, öröm-e, vagy más érzés. Fájás? Az nem! Nem ismerte az apját, a hétvármegyén híres, büszke nagyurat, és emlékezett, hogy régen, kamasz fiú korában sokszor gondolt rá szilaj, dühös keserüséggel. Pedig az anyja szeliden és elégedetten emlékezett a rövid és igen egyszerű viszonyról, melynek őt köszönte, s a mely törekvő és helyes parasztéletének épen — nem legbensőbb regénye, csak legszerencsésebb üzlete volt. Ő maga sem tudott nagyon sokat az úrról, kinél mindössze pár hónapig szolgált épen a felesége halála idején. Hogy nagytermészetű volt, zsarnok, kevély, cselédség réme, kártyás, boros, asszonyos, — hogy őt sem méltatta *napközben* soha egy szóra, egy pillantásra akkoriban sem, csak ép röviden, nyersen és egyszerűn első gondolatra birtokába vette, mint lenézett szükséget, — aztán elküldte, mikor kisasszony-gazdasszony került a házhoz. Ennyit tudott meg felőle a természetes fia. Tisztujitáskor néha mutatták neki a nagy sárga batárját a megyeház előtt, ha szurtosan és mezitláb, a kész csizmákkal a vállán átszaladt az utczán; és egyszer az anyjával meglesték, a mint a kocsija kifordult a kapun. Tudja Isten, mire vártak; hogy feléjük néz véletlenül, egy pillantással megismeri őket. De nem fordult arra, profilban maradt szép, konok ősz feje, sasos, nyerges orra, drága diszmagyaros dalia vállai. «Az apám!» — döbbent akkor a fiú szivébe nem ép vonzalom, inkább meglepetés, — de mögötte valaki félhangosan ezt mondta: «A vén gonosz!» — És hazamenet megszégyenülést és gyűlöletet szorongatott a lelkében és arra gondolt, hogy neki most ott kellene hintázni, lapdázni valami szép, nagy, úri kertben egy nevelő úrral, fehér ruhában, a hogy egyszer valami vasrács-keritésmögött látta valahol; de ő más kutyája, ütik, rángatják s az apja négy lóval jár. De mikor hazaért, a mesterné kopott foncsorú, törött tükrében soká nézte magát, a képét,

A DÉLNYUGATI SAROKTORONY.

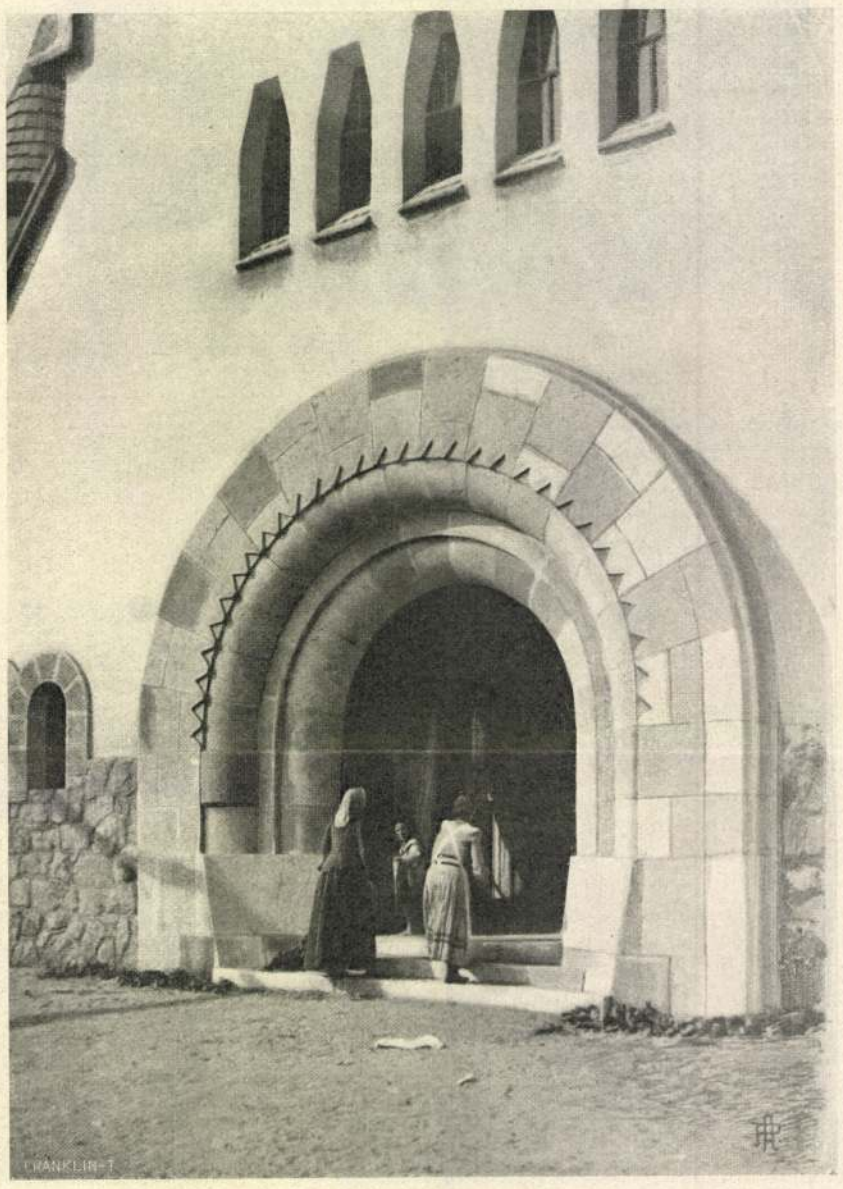

A FŐKAPU.

A ZEBEGÉNYI ÚJ TEMPLOM. — Petrik Albert felvételei.

KŐRÖSFŐ, HÁTTÉRBEN A TEMPLOMMAL.

Erdély 1940.

A KŐRÖSFŐI TEMPLOM BELSEJE.

Korosfa

A FONALFESTÉS.

DISZITŐ MŰVÉSZET I. ÉV, 3. SZ.

Körösfői Kriesch Aladárnak a „Diszitő Művészet“ legutóbbi számában közzé tett az az eszméje, hogy hazánkban is kellene egy festőműhelyt létesiteni, mely növényi eredetü fonal-festéssel foglalkoznék, igen üdvös és igen kivánatos. Csakugyan úgy áll a dolog, hogy növényi eredetü festékkel előállitott szinek általában sokkal finomabbak, tartósabbak, nemesebbek mint az ásványi eredetüek. De csak általában áll ez, mert bizony abban is igaza van, hogy a technika mai állása mellett a szinek óriási tömegeit kémiai uton is nagyon szépen és finoman ki lehet hozni. Hiszen ma már nemcsak „luftecht“, nemcsak „sonnenecht“, hanem „klorecht“ festési technika is ismeretes.

Az a mód azonban, ahogy Körösfői Kriesch Aladár a kérdés megoldását képzeli, nézetünk szerint nem volna célravezető. Egy kis műhely e tekintetben absolute semmit sem segitene. Vegyük e kérdést konkréten; szükségünk van ma egy kg. piros medsanaselyemre, egy bizonyos finom piros árnyalatban. Ez a fonal talán egy-két hét alatt elfogy. Ujra kell rendelnünk 5 kgt ugyanebből a szinből. Az eredmény kis műhelynél kétségtelenül az lesz, hogy kapunk ugyan egy piros szint, amely talán szép is lesz, csak nem pontosan azt a pirosat, amire szükségünk volna. Magyarázata a dolognak abban van, hogy egy kis arányu vállalkozásnak nincs meg, de a dolog természeténél fogva nem is lehet meg az az apparátusa, mely képessé tenné, hogy bármikor bármilyen szint pontosan kihozzon.

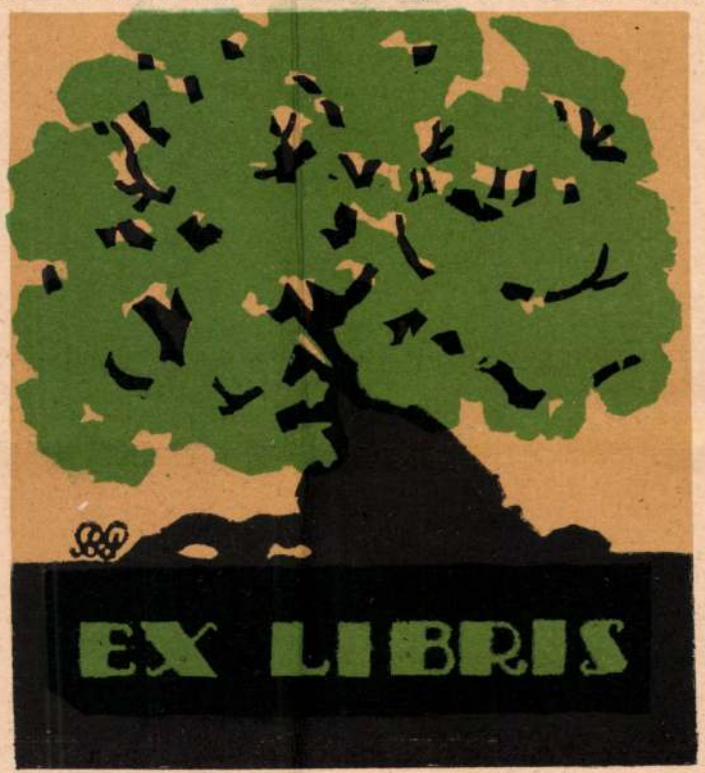

Linometszet.

A kérdés patriarchális megoldása helyett sokkal célravezetőbbnek, sőt egyedül helyesnek azt tartjuk, mely egy komoly, tőkeerős, elsőrangu szakemberrel felszerelt gyárral akarja a célt elérni. Természetes, hogy ily gyár a külföldi hatalmas verseny következtében meglehetősen gyenge helyzetben volna és létesitése csak igen tetemes államsegély mellett képzelhető el. Idővel, ha a gyárat gazdaságosan és racionálisan vezetik, minden esetre lehetne üzleti vállalkozás is belőle. Egyelőre azonban csakis az államsegély biztosithatná fennmaradását.

A Háziipari Szövetség kétségtelenül örömmel fogadná ily vállalkozás létrejöttét és tőle telhetőleg megrendelésekkel felkeresné.

KOPERLY DÖME.

Diszitő Művészet
1914. 3. 27.

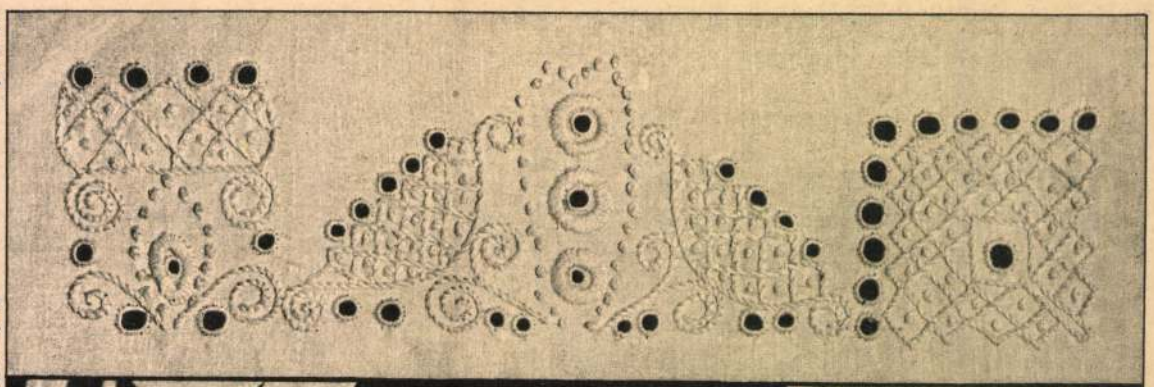

Fehérhímzés
csomóöltéssel.
(*Részletrajza*
a mellékletíven.)

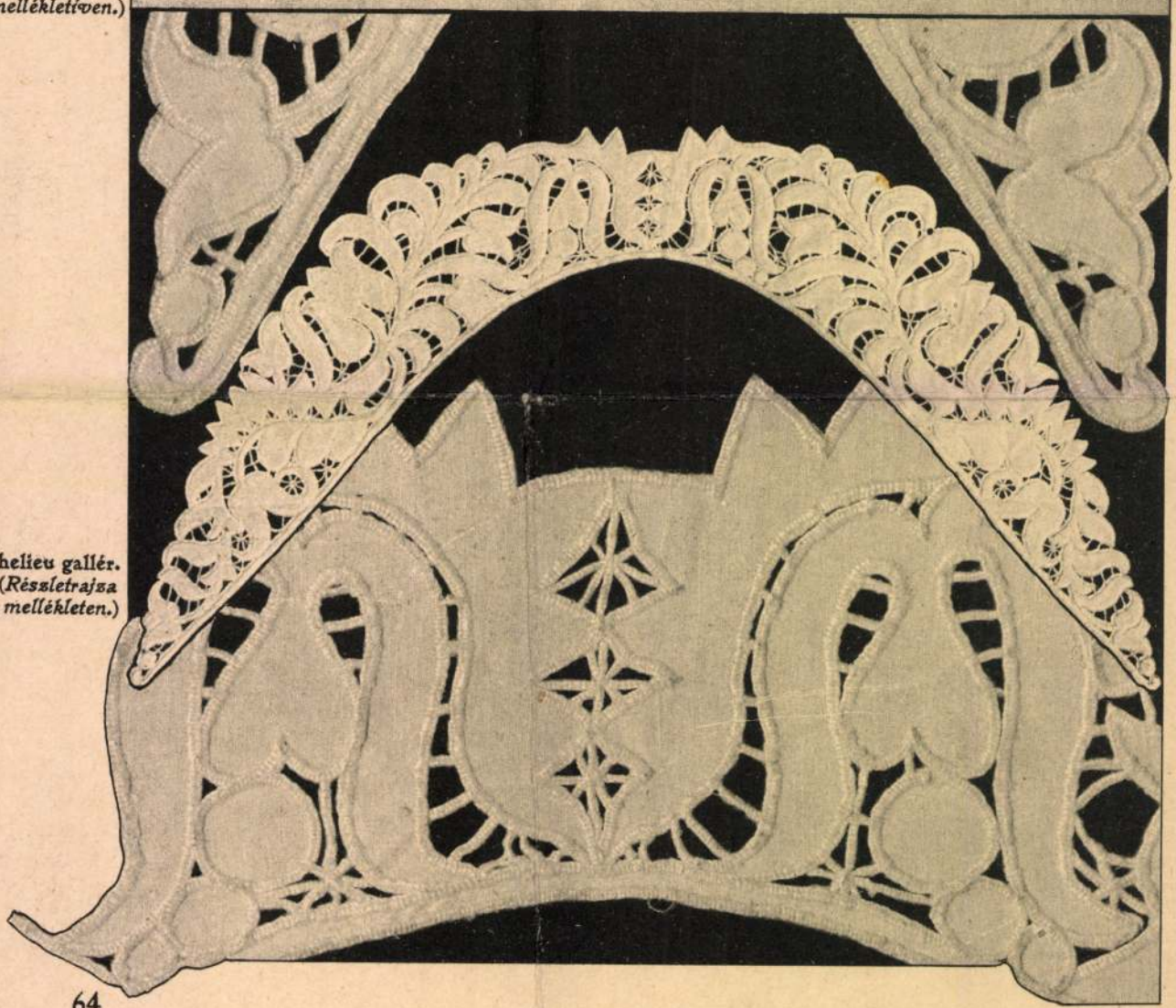

Richelieu gallér.
(*Részletrajza*
a mellékleten.)

nyítása mellett dolgoznának. A Szent-István-Társulatot és az Oltáregyesületet értem. Mindkettő a termelésmennyiség tekintetében soha meg nem hálálható érdemeket szerzett. A művészi nivó — azonban — sajnos — nem üti meg várakozásunkat. A Stefaneum nyomása, mint ismeretes, elsőrendű és csin tekintetében igen fejlett izlésre vall; de az illusztráció és kötés messze marad a külföldi könyvpiac enemű termékei mögött. Itt is a stilust, nem a munka finomságát értem. Mellékesen legyen megjegyezve, a magyar könyvpiacon nagy forgalomnak örvend egy bizonyos bibliai kézikönyv, amelynek illusztrációjáról művészi életünk egyik hivatott testülete azt mondta, hogy merénylet a gyermekek izlése ellen. Minthogy a társulat nagyérdemű igazgatója adminisztrativ munkával úgyis túlon-túl el van halmozva, tanácsos lenne szakemberekből bizottságot állítani össze, amely a kiadványokat művészi tekintetben birálná és igazi művészek kezébe juttatná. A mellőzöttek jerikói lármájától nem kell megijedni. Ehhez ugyanis nem elegendő egy szakképzett nyomdaigazgató képzettsége. Külföldön művészekre és esztétikusokra bizzák. A Társulat azon kelyzetben van, hogy a magyar műtörténeti irodalom nagytudású és finom izlésű doyenje, dr. Pasteiner Gyula választmányában van. Imakönyvek, szentképek, metszetek, litografiák kiadása körül a Társulat elévülhetetlen érdemeket szerezhetne és százezreket menthetne meg a magyar művészek és munkások számára. A «Könyves Kálmán» évenkint ezrekre rugó szentképeket szállít. — Az oltáregyesület hölgyei csodás buzgalommal árasztják el az országot egyházi kézimunkákkal és templomi szerelvényekkel. Kellő útmutatás nélkül régi művészietlen sablonok után dolgoznak; s ha kezük munkája nem is nélkülözi a műgondot és jóizlést, a minták és tervezetek abszolute művészietlenek. Az úgynevezett egyházi műintézetekből szerzett paramentumok és edények pedig még a párisi «aux bon marche» szintáját sem ütik meg. Kellő szervezés mellett maga az Oltáregyesület valóságos egyházművészeti telepet létesíthetne, *a honnét* és nem *a hová* szállítanának a templomi szerkereskedők. Hogy a művészi nyereségen kívül mily jelentékeny nyereség lenne az ilyen művésztelep az alkalmazottak, művészek, munkások, szállítók révén a keresztény restauráció művében és korunk szociális kérdésének megoldásában, azt elégnek tartom csupán érinteni, fejtegetésre úgy sem szorul. Ne vesse ellene senki, hogy nincs kellő munkaerő. Számon felől is van, csak le kellene foglalni. Kőrösfői köré csoportosult

szete sem fejezhette ki oly remek tehnikai eszközökkel, mint épen a modern impresszionista és pleinarista stilus.

A fődolog, hogy megtanuljuk megérteni és megbecsülni a művészek teremtő szabadságát s ne tekintsük a művészetnek ezen létföltételét valami kamaszkori féktelenkedésnek, forradalmi titánkodásnak, eretneklázadásnak vagy pathologikus tünetnek. A megrendelő legyen bizalommal és tisztelettel az oly nagynevű művészhez, akinek erkölcsi komolyságáról és jóindulatáról biztosítéka van, ha mindjárt nem is elégíti ki saját művészi izlését. Egy kis keresztény szerénység a megrendelőnek soha sem fog ártani, ha a megrendelést felülbirálja. A művészetet mindig a művészek teremtik, nem a megrendelők, sőt az egyház sem, amint föntebb kimutatni igyekeztem. Azért az egyházi művészet még sem lesz a művészek csáki-szalmája, mert hiszen a művészi szabadság konturjai természetszerűleg megmaradnak: az egyház dogmatikai és liturgikus elvei és követelményei. Csak ne akarjunk a dogmatikai elvekből gúzst kötni a művészek számára oly módon, hogy alkotásaikból minden egyéniséget számüzzünk.[1] Ennél még Reichensperger is nagyobb lelkű volt, aki az akkor uralkodó konvencionális, egyénietlen és így művészietlen művészettel szemben hirdette: «Minden művészi terméken meg kell, hogy lássék, az egyéni természet, az egyéni kéz nyoma». A francia sarlattán művészet tömegtermelése, mint az alacocque Margit-stilü Szent-Szív és a lourdesi Máriaszobrok és képek áldatlan áradatának gátat vetni elsőrendű kötelességünk, ha egészséges egyházművészetet akarunk teremteni.[2] Ha a művészeknek kellő szabadságot engedünk, remélhetjük, hogy a világi művészek ismét közelebb jutnak az egyházhoz és szelleméhez s nem lesznek sem kizárólag «Herrgottsschnitzlerek», sem kizárólag templomfestők, hanem az egyházi és világi élet ezernyi fonállal fog összeszövődni és harmoniába olvadni. Minden, ami ezen szoros kapcsolatot erősíti, az egyháznak elsőrendű tényezője a katholicizmus jövő renaissanceában.

Befejezésül nem hagyhatunk figyelmen kívül két hatalmas katholikus tényezőt, amelyek szegényes egyházművészeti állapotunkon nagyot lendítenének, ha tervszerűen és szakemberek irá-

[1] Bundala: Egyházi Zeneközlöny. 1908.

[2] Remélem, hogy ezen kifogásomat nem a nevezett kultuszágra, hanem a művészi megjelenítésre fogja érteni, még azon egykori «jóakaró» birálóm is, aki művészi érvelésemet — contra omne jus et fas — dogmatikai térre terelte és érte megbélyegezni igyekezett.

Samberger,[1] Stuck,[2] Böcklin,[3] Uhde,[4] Klinger[5] vagy nem, vagy csak életük alkonyán jutottak egyházi megbizatáshoz s nálunk oly eminens freskóművész, mint Kőrösfői s oly zseniális ecsetű mesterek, mint Ferenczy, Grünwald, Vaszary, Hegedüs, Kernstock a régibb s Gulácsy, Muchits, Zichy az ifjabb generációból sikeres egyházfestészeti kisérleteik, sőt remek alkotásaik dacára, sem jutnak templomi megrendeléshez?

Így azután, ha e modern művészeket meglepi a vallásos ihlet s lelkük túlcsordultából vallásos képet alkotnak, tekintettel kell lenniök a közönségre, amely megérti és megbecsüii őket, de kevésbé érti az igazi kereszténység szellemét: a naturalista amatőrök, a protestáns, izraelita műértők izlésére. Ez uton a vallásos képek, bár komoly tartalmukat és becsületes irányzatukat csak a vak korlátoltság vádolhatja meg, bizonyos világias melléknuanceokat kapnak; templom- és áhitatképek helyett szalondiszekké válnak. Mint ilyenek, művésziek és nemesek, de liturgikus célokra alkalmatlanok. Ám adjunk csak nekik szorosan templomi megbizatást és mondjunk le inartisztikus — tehát nem egyházias vagy vallásos — elveinkről, engedjük őket szabadon, művészi elveik szerint alkotni — remekműveket fogunk kapni. És ha első kisérleteik nem is fognak talán egészen várakozásunknak megfelelni, ne szálljunk velük ítéletre, hiszen minden átmenet kisérletezéssel történik s ha ezen átmenetre alkalmat nem adunk, soha művészi értékű egyházművészetünk nem lesz s nem is lett volna a multban sem. Erősen hiszem, hogy a művészek előbb fognak megérteni minket, mint a katholikus közönség a művészeket. Különben is nem az a fő, hogy a modern művészetnek legmodernebb irányzatait erőszakkal rákényszerítsük közönségünkre, hogy a pleinairista, pointillista, impresszionista iskolák sikereit templomainkban oltárainkra emeljük, hanem, hogy a nazarénus iskola bilincseit széttörjük s a sematikus, akadémikus ürességeket, szolgai másolásokat, lélektelen ismétléseket, technikai ügyefogyottságot kizárjuk. A modern technikai vivmányok ugyan rendkívüli hatással volnának alkalmazhatók a templomi művészetekben, mert a túlvilági derüt, fényt, ünnepélyességet talán egy kornak művé-

[1] Die Kunst. 1907.
[2] Koeppen: Die moderne Malerei in Deutschland. Leipzig, 1902.
[3] Manskopf: Böcklins Kunst u. die Religion. München, 1905.
[4] Ostini: Uhde. Leipzig, 1902. — Fieber: Uhde Frigyes. Művészet. 1905.
[5] Hack: Die Kunst des XIX. Jahrhunderts. Stuttgart, 1905.

másolatainak körében mozog; vagy a tiroli gyáriparnak szerez nagy forgalmat, de nem elismerést; végül az antik klasszikus formák francia eleganciával, kecsességgel, könnyedséggel kendőztetnek a párisi és müncheni műkereskedésekben.

Az egyházi festészet terén a legtöbb nehézség merül föl. A modern művészeknek alig nyilt még alkalmuk arra, hogy monumentális megbizatásban részesüljenek. Puvis de Chavannes[1] halhatatlan freskóival, Besnard[2] szép templomdekorációjával, Thoma heidelbergi oltárképeivel[3] ki van merítve az egész repertoir. Így ne is csodálkozzunk, ha a modern egyházi festészet oly csapásokra is téved, amelyeken látni nem szeretjük. Az egyháznak kiszámíthatatlan horderejű hivatása van e téren és mulasztásai óriásiak, mert túlzott konzervativizmusa révén elriasztotta magától az igazi tehetségeket[4] s helyettük vagy tehetségtelen — bár jóindulatú — kontárokat táplált vagy ügyes spekulánsok áldozata lett, akik megbizatásuk kedvéért készek a jámborság álarcát magukra ölteni vagy egész művészi meggyőződésüket föláldozni. Az egyház pedig se a tehetségtelen «művészek» szegényháza, se a művészet iparlovagjainak kegyura ne legyen.

A most szereplő egyházi festőknek különösen a monumentális falfestészetről fogalmunk is alig van. Készek vászonra feszített olajképeket freskók helyett alkalmazni, mert a freskó stilusát és technikáját vagy nem ismerik, vagy képtelenek kivitelére. Sőt még az oltárképekből is hiányzik a monumentális vonás és oly benyomást keltenek, mintha imakönyvbe illő szentképek, nagyító fotografgéppel oltárképekké avanzsáltattak volna. A térbe való illesztéshez szükséges érzékük is hiányzik s azért beleállítják ugyanazt a képet a katedrálisba és falusi templomba, kápolnába és szalonba, napfényözönben uszó barokk-templomokba és misztikus homályban derengő dómokba. Hogy egyikbe sem illenek szin és fény értéküknél fogva, azt észre sem veszik. A harmonikus «Innendekoratio» a modern művészek talizmána, akik klasszikus nagy őseik örökségét őrzik, de gyümölcsöztetésre alkalmat nem találnak. Vagy nem sajátszerű, hogy oly jeles mesterek, mint a német Thoma,[5]

[1] Schmidt: Französische Malerei des XIX. Jahrhunderts. Leipzig, 1903.
[2] L'art decoratif. 1902.
[3] Koeppen: Die moderne Malerei in Deutschland. Leipzig, 1902.
[4] Kuhn: Allg. Kunstgeschichte. Einsiedeln. 1891—1908.
[5] Thode: Böcklin u. Thoma. Heidelberg, 1905.

Angol-, Francia- és Németország a modernizált történelmi stitusokon kívül a nemzeties elemre kevés súlyt fektet s azért ezen országokban ezen csoportnak alig akad képviselője. Náluk már sokkal erősebb a kozmopolita irányzat és a szintetikusabb művészeti fölfogás, amely teljes eredetiségre törekszik. Angliában tudtunkkal még csak egyetlen modern templom épült;[1] Franciaországban kisebb kisérletek történtek.[2] A legtöbb eredetiséget, törekvést, átértést és igaz artisztikus szellemet tanusítanak a német mesterek, akik egészen sajátos, belső élményeiknek és érzéseiknek engednek, elvonatkoztatva minden ismert formától. Ezek a legerősebb és legértékesebb tehetségek, de egyúttal legkönnyebben siklanak ki az esztétikai szép pályájából. Az esztétikusok dolga az igazi istenadta tehetséget kikeresni és a tehetségtelen, de nagy dobbal dolgozó epigonoktól elválasztani. Az ilyenek pedig bár csekély, de mégis szép számmal vannak: Wagner,[3] Schilling és Gräbner,[4] Reuters,[5] Schumacher[6] Berndl,[7] Kühne,[8] nálunk Töry.[9] Modern liturgikus eszközöket és szerelvényeket készítő művészek száma még tekintélyesebb,[10] mert ilynemű művekhez — mint kis önköltséggel előállíthatókhoz — nem kell megbizatás s a művészek könnyebben kockáztathatják meg a kisérletet. A szobrászat terén bőséges alkalma nyilnék a modern művészetnek tehetségét bemutatni, ha a régi hagyományok nem tartanák lenyügözve az egyháziak lelkületét. Igy a legritkábban érvényesül egyházi megbizatásoknál egy-egy modern szobrász, mint a belga Meunier,[11] Van Stappen,[12] a francia Bartholomé[13] vagy Fadrusz.[14] A mostani egyházi szobrászat vagy az antik formaszépség selejtes

[1] Sinclair: Church Architekture. London, 1900.
[2] Hevesi: Acht Jahre Secession. Wien, 1906.
[3] Kunst u. Handwerk. 1908.
[4] Schilling u. Grübner: Landkirchen. Leipzig, 1904.
[5] Berliner Architekturwelt. 1906.
[6] Die Kunst. 1906.
[7] Die Kunst. 1907.
[8] Die Kunst. 1906.
[9] Magyar Pályázatok. 1903.
[10] Fieber: Modern vallásos művészet. Magyar Iparművészet. 1908.
[11] Die Kunst. 1907.
[12] Die Kunst. 1907.
[13] Benedité: L'art au XIX. Siècle. Paris, 1902.
[14] Művészet. 1903.

Reuters,[1] Gyalus,[2] Kröger,[3] Möckel, Weidenbach,[4] Kotéra.[5] Műveik még a legkonzervativabb körökben is elismerésre találtak.

A második csoporthoz tartoznak azon építészek, akik a népies művészethez fordulnak és a nemzeti szellemet akarják belelehelni akár a monumentális alkotásokba is. Ez nem oly könnyű dolog, mint első pillanatra látszik, mert most nem egy általános európai stilus nemzeties földolgozásáról van szó, mint annak idején a történelmi stilusok korában,[6] hanem egészen egyéni, sajátos, nemzeti teremtésről — a semmiből, illetve a néplélekből és a szegényes nemzeti, népies művészeti elemekből.[7] Innét van, hogy első kiindulásában a nemzeties építészet nagyobbára ornamentációval érte be, mig végre a finn Saarinen[8] a párisi világkiállításon ámulatba ejtette az építészvilágot zamatos, nemzeti, konstruktiv alkotásával. A nemzeti elemnek ezen erőteljes fölkarolása a finn[9] és skandináv nemzeteken kívül a magyar modern építészeknek egyik fődicsősége, akik közül Lechner,[10] Jónás,[11] Thorockai,[12] Goll,[13] Kann,[14] Márkus,[15] Kós[16] és Kende[17] az egyházművészet terén is kisérleteztek. Ezen irányzatnak hordereje beláthatatlan és igen kecsegtető. Különösen nagy tere nyilik vidéken és falvakban, ahol a nép lelkéből nő ki és a néphez szól. Természetesen nem szabad paraszti stilussá fajulnia. Igy az áhitatkeltésen kívül a nép művészi érzékét is neveli, amit a lelkipásztorkodásban szintén nem szabad lebecsülni a bölcs német közmondás szerint: «Böse Menschen haben keine Lieder» — de művészetük sincs, bár a művészetnek vallást és erkölcsöt pótló természetéről ábrándozni hiábavaló erőlködés.[18]

[1] Berliner Architekturwelt. 1905.
[2] Magyar Pályázatok. 1906.
[3—5] Gurlitt: Kirchen. Stuttgart, 1906.
[6] Müntz: Historie de l'art pendant la Renaissance. Paris, 1889—95.
[7] Malonyay: A magyar nép művészete. Budapest, 1907. — Lehner: A magyar formanyelv. Budapest, 1906.
[8] Magyar Iparművészet. 1900.
[9] Lars Sonck. *Magyar Iparművészet* 1908. I.
[10] A Ház. 1908.
[11] Magyar Pályázatok. 1903.
[12] Művészet. 1907.
[13] Művészet. 1907.
[14] Művészet. 1903.
[15] Művészet. 1904.
[16—17] Magyar Iparművészet. 1908.
[18] Jászi: Művészet és erkölcs. Budapest, 1904.

zsákmányolhatja ki nagyszerű artisztikus hatással. Ha a templom nem árván, elszigetelten áll a téren vagy dombtetőn, hanem a plébánialakkal vagy iskolával kapcsolatban egy tömböt alkot, a célszerűségből folyó elrendezés megkapó festőiséget teremthet. Ily esetben a tömegelosztás, csoportosítás, föltornyosítás kis falvakban és helyiségekben csodás bájt és vonzóerőt kölcsönöz a templomnak. Példa reá van Németországban szép számmal.[1] A célszerűség fejezete alá tartozik a toronykérdés, amely most annyit foglalkoztatja a modern építészeket, minthogy a mai nagyvárosi viszonyok között fölöslegesnek látszik, mert a harangozás úgyis elvész a nagy háztömkelegekben és utcazajban; legföljebb egy-két utcasor vesz róla tudomást. Különösen Amerika építészei[2] foglalkoznak sokat e problémával és bár az ókori bazilikális rendszerben egyáltalában, a barokkban pedig igen gyakran hiányzik a torony[3] s így nem egészen töretlen az út, az építészeknek mégis érdekes megoldási kérdése lett.

A modern művészek most három uton igyekeznek az anyagszerűség alapelvével a kitüzött föladatot megoldani. Az első csoport a történelmi alapon áll és abban keres inspirációt, anélkül, hogy szolgailag másolná. Az építészetben inkább a lendületeket, mint a formákat, a festészetben a technikát és hangulatot, a szobrászatban a vezető elemeket és eljárási módokat tanulmányozza. A régi művészet csak megindítója azon pszihikai folyamatnak, amely új eredményeket termel. Érdekes, hogy a modern történelmi iskola miként bővíti ki repertoirját. Nemcsupán a klasszikus és keresztény stilusok talajából sarjadoztatja ki tervezeteit, hanem bejárja a régi ázsiai és egiptomi kulturterületeket is ihletet keresve. De erősen kiemeljük a XIX. század és a modern történelmi iskola differencia specificáját: az ihlető szellem átérzését és az általa való művészi megtermékenyülést itt, a szolgai, formai másolást és variálást ott. E csoportba tartoznak: Lenz, a beuroni bencés iskolával,[4] Brurein,[5] Brendl,[6] Kreis,[7] Schmitz,[8] Curjel és Moser,[9]

[1] Gurlitt: Kirchen. Stuttgart. 1906.
[2] Academy Architecture. Michigan, 1894—95.
[3] Sutter: Turmbuch. Turmformen aller Stile u. Länder. Berlin, 1893.
[4] Fieber: A beuroni művésziskola. *Magyar Szemle.* 1906.
[5] Berliner Architekturwelt. 1906.
[6] Kunst u. Handwerk. 1904.
[7] Scheffler: Moderne Baukunst. Berlin, 1907.
[8] Gurlitt: Kirchen. Stuttgart, 1906.
[9] Jahrbuch der bildenden Kunst. 1904.

sereg elválasztása.[1] A kereszthajó hiányában a chorus benyulik a hajóba és a római S. Clemente mintájára érdekes új tagot alkot.[2] A spanyol középkori templomokban a kanonoki chorus meg épen épületté válik a templom közepén.[3] Ugyancsak nyugaton a román korban, midőn a szerzetestemplomokban a plébániai istenitisztelet is helyet talál, két chorus emelkedik a templom ellentétes oldalán, majd egységesítve két egymás mögött és fölött álló chorussal és oltárral is beérik. Így lépnek föl, virágoznak, majd satnyulnak el a kereszthajó, kripta, confessio, narthex, két szentélyes templomok az idők igényei szerint.[4] A prédikáló rendek nagy teret kívánnak, azért az építőművészek megoldják a csarnoktemplom problémáját;[5] a szerzetesi körmenetek számára övfolyosókat, a szentek tiszteletének és a szerzetesek számának növekedtével kápolnakoszorút teremtenek. A jezsuiták ismét a szónoklásra fektetik a fősúlyt, ami a renaissance korban némileg háttérbe szorult s azért visszatérnek a csarnoktemplomok eszméjéhez, sőt azt tovább fejlesztik a barokk nagyszerű térhatású alkotásaiban.[6] Az egyházi építészetből meg lehetne irni a liturgiának történetét s megfesteni a kereszténység szellemi hullámzásának hű képét.

A modern művészet is ráhelyezkedik a célszerűség alapjára s ezen helyes bázison akarja fölépíteni a jövő templomait. Mindenesetre nem könnyű föladat, mert a célszerűség csak szerkezeti megoldást szülhet, de formait még nem, már pedig szerkezeti tekintetben az egyháznak oly kipróbált elrendezési sémái vannak, hogy alig igényel ujabb változtatást, nem úgy tehát, mint a protestantizmus, mely csak most kezd belülről kifejlődni, miután a reformáció idejében elfoglalt katholikus templomok vagy rombadőlnek vagy elégteleneknek bizonyulnak.[7]

Az elrendezésnek megfelelő stilszerű formai kiképzést a teremtő zseninek kell hozzáadni. A célszerűség különösen a festői elemet

[1] Storygowski: Kleinasien, ein Neuland der Kunstgeschichte. Leipzig, 1903. — Orient oder Rom? Leipzig, 1901.

[2] Springer: Handbuch d. Kunstgeschichte. II. Leipzig, 1902.

[3] Uhde: Baudenkmäler in Spanien u. Portugal. Berlin, 1894.

[4] Dehio u. Bezold: Die Kirchl. Baukunst des Abendlandes. Stuttgart, 1884—92. — Moellinger: Die deutsch-romanische Architektur in ihrer organischen Entwicklung bis gegen Ende des XII. Jahrhunderts. Leipzig, 1891.

[5] Ungewitter u. Mohrmann: Lehrbuch der gotischen Konstruktionen. Leipzig, 1890—92.

[6] Gurlitt: Geschichte d. Barockstils etc. Stuttgart, 1887—89.

[7] Scheffler: Moderne Baukunst. Berlin, 1907.

Körösfői Kriesch

hatatlan diadalmenetben vonul nem csupán Európa összes államaiba, hanem Dél-Amerika spanyol tartományaiba is. Reichensperger iskolája [1] egy időre rossz hirbe hozza a barokk egyházias jellegét s a jezsuiták hatalmas pártfogása sem képes a törvénytelen származás gyanujától megoltalmazni, de a hozzáértő műtörténet [2] és elfogulatlan egyházias fölfogás [3] utóbb elismerteti jelességeit és korrekt szellemét.

Az egyház tehát a történelem tanusága szerint kiváló pszihologiai érzékkel átértette, hogy a stilusok úgyszólván napról-napra, egyénről-egyénre változnak. Amint minden e földön változó, átalakuló, folytonosan föl- és lemenő evolucióban van, nemkülönben a művészet is, amely a külső körülményeknek szintúgy alá van vetve, mint a művészek pszihikai diszpoziciója. Új művészi formák kerülnek fölszinre, mert a meglevőt javítani, tökéletesíteni, szépíteni akarják; új szükségletek támadnak, amelyek megváltoztatják a konstrukciót, ornamentikát és dekorációt; a vagyonosodás szerint növekszik vagy hanyatlik az anyagnak és formáknak gazdagsága; az emberi lélek jogos lelki szükséglete megkívánja az újat, a változatosságot.[4] Az egyház, mint az emberi evolució egyik hatalmas emeltyüje, mindig előbbre tört, a tökéletesebb felé. Sohasem tette programmjává az Athoshegyi festőkönyv receptjeit,[5] amelyek megkötik mindörökre a művészi fantázia röptét. Az egyház tizenkilenc századon át minden tevékenységére rányomta V. Károly pecsétjét: «plus ultra».

Csakis a mult századbeli gyászos egyházi és művészeti viszonyok között állhatott be az a szomorú helyzet, amely az egyházi művészetek végleges elszikkadásához vezetett. Miután a reformáció, a XVIII. századi fölvilágosodás irodalma, a francia forradalom előkészítették azt a krizist, amelyet a XIX. század természettudománya és bölcselete minden vallásos fölfogásnak okozott s a hitet javarészt kioltotta az intelligencia lelkéből, az ellanyhult vallásos élettel az életerős egyházi művészet is sorvadásnak

[1] Reichensperger: Die christlich-germanische Baukunst u. ihr Verhältniss zur Gegenwart. Trier, 1860. — Czobor: A keresztény műarcheologia enciklopédiája. Budapest, 1880.

[2] Gurlitt: Geschichte d. Barockstils etc. Stuttgart, 1887—89.

[3] Keppler: Aus Kunst u. Leben. Freiburg, 1905. — Kuhn: Allgem. Kunstgeschichte. Einsiedeln, 1891—1908.

[4] Lange: Das Wesen der Kunst. Berlin, 1908.

[5] Ἑρμηνεία τῶν ζωγράφων.

indult. Míg azelőtt az egész társadalom összefog, hogy Isten dicsőségére templomokat alkosson, azokat a lehető legfényesebben ékítse, a vallástalanság szelétől megcsappant vallásos buzgalom nem mutatkozik többé elég erősnek arra, hogy élénk egyházművészeti életet teremtsen és tartson fönn. Nincsenek többé penitens lelkek, akik napszámba állnak és büneik lerovásáért hónapokon át hordják a követ a dómok építéséhez;[1] nincsenek vallásos mecénások, akik nevüket Isten csarnokaiban örökítik meg; nincsenek céhek, amelyeknek ambiciója, hogy saját diszes oltáruk legyen a templomban; nincsenek magisztrátusok, amelyeknek legfőbb vágyuk, hogy a szomszéd városokat felülmulják templomuk nagyságával és diszével. Szóval a társadalom, mint ilyen, nem érdeklődik többé az egyházi művészetek iránt s ha igen, nem vallásos buzgalomból, hanem patriotikus, archeologiai, esztétikai, filozófiai és társadalmi szempontokból.[2] Az emberek még nem szakítottak az egyházzal, még eljárnak a vasárnapi istentiszteletre; de ez már alig egyéb átöröklött szokásnál, beléjük nevelt külsőségnél. Az értelmiség, a tudomány emberei pedig a materializmus, monizmus, vagy legjobb esetben a deizmus hinárjaiba gabalyodtak. A klérus a XIX. század első felében, sőt azon túl is még [illegible]llikanizmus és jozefinizmus lagymatag fölfogásánál fogva hivatal[illegible]sereggé változott, amely adminisztrál, de nem él és éltet. A [illegible]művészeti képzettség pedig a laikusoknál ép úgy, mint a klérusnál a legminimálisabb.

A művészettörténelemben ugyanis a XIX. század első kétharmada a leggyászosabb korszakok közé tartozik. A francia forradalom kivégezte a régi arisztokratikus művészetet, a polgári társadalom pedig kizárólag hasznossági szempontból értékeli a műtermékeket. Az esztétikának vajmi kevés szerepe jut ezen polgári művészetben. Minél sulyosabb gondolatok és mélyebb érzelmek nyernek programmszerű kifejezést a művészi ábrázolásban, annál nagyobb az érdeme és hirneve. A tartalom lesz minden, a kifejezésmód alárendelt quantité négligeable. Ily módon a vezércikkező művészek elvesztik érzéküket az esztétikai szép iránt s elfelejtik az egyes művészi ágaknak technikáját, belső sajátos tulajdonságait. A barokkból és rokkokóból csak a modorosságot mentik meg, amihez germán pedantériát kapcsolnak. Az ember

[1] Prohászka: Bűnbánat és bűnbocsánat. Esztergom.

[2] Fieber: A modern vallásos művészet. *Magyar Iparművészet.* 1908. 4—5.

szinte megdöbben, ha a középkor, renaissance, barokk és rokkoko világából jőve, a XIX. század művészetét föl a nyolcvanas évekig áttanulmányozza.[1] Itt-ott mint villám cikázik át a borus horizonton egy-egy zseniális művész, vagy művészcsoport — Constable, Turner, barbizoni iskola, praerafaeliták — de csak a nyolcvanas években veszik észre a mélységes sülyedést. S ekkor indul meg a nagy fölszabadító harc, természetesen sok füst és dörgés között. Harmincévi kemény küzdelem után végre ott vagyunk, hogy a művészet fölszabadult az akadémizmus lidércnyomása alól, amely a másolást életcéllá tette, anélkül, hogy a klasszikus nagy művek szellemét megértette volna: a természetszemléletet és a művészi egyéniséget. Csakis midőn ezt a két próbakövet meglelte a modern művészet, akkor lett a klasszikus művészettel egyenrangú grand art-tá. És bár e küzdelemben sok selejtes is jutott fölszinre, ma kellő távlatból tekintve, már kiválaszthatjuk az igazi tehetséget és műveket, valamint jogos ítéletet mondhatunk a diadalmas vezéreszmék fölött. A régi művészettörténelem heptarchiáját ki kell bővítenünk s Michelangelonak, Raffaelnek, Tizianonak, Velasqueznek, Murillonak, Rembrandtnak, Rubensnek meg kell osztaniok dicsőségüket nem egy modern mesterrel. A nagyközönség természetesen nem követhette a művészeti fejlődés minden fázisát. Rég szentesített nagyságoknak tömjénzett megszokásból — beszajkózásból. Nem lévén kellő jártassága sem a régi, sem a modern művészetekben, esküdött a régire. Könnyebb dolog is egy Raffael vagy Rembrandt név hallatára értelmesen bólintani, mint egy újabb, de még el nem könyvelt tehetséget fölismerni és méltatni. Még rövid tíz-húsz év előtt gúny és kacaj volt osztályrésze oly mestereknek, akiknek műveit ma a szakemberek arannyal mérik föl. A modern művészeti törekvéseknek összefoglaló munkája csak most jutott el végérvényes stádiumába s a zsurnaliszta szellemességű, de felületességű Nordau,[2] Ignotus,[3] az öreg zsörtölődő Thode[4] kivételével nem akad egyetlen vérbeli művészettörténész, kezdve a neo-

[1] Muther: Geschichte der Malerei im XIX. Jahrhundert. München, 1880. Gurlitt: Die deutsche Kunst des XIX. Jahrhunderts. Berlin, 1899. — Lyka: A képírás újabb irányai. Budapest, 1906.

[2] Nordau: Von Kunst u. Künstler. Leipzig.

[3] Ignotus: Olvasás közben. Budapest, 1906.

[4] Thode: Böcklin u. Thoma. Heidelberg, 1905.

impresszionisták kuruc előharcosától, Meier-Graefe-től [1] föl az ó-kori művészetek legsúlyosabb tekintélyéig, Strzygowskiig,[2] aki a modern művészetek jogosultságát, komolyságát és a régivel vetekedő magas nivóját el nem ismerné. Ugyanígy gondolkoznak mindazon külföldi egyházi írók, akik a művészettörténelemmel szakszerűen foglalkoznak. A nagyközönség csak nehezen megy a szakemberek nyomában. A klérus kétszeres oknál fogva. Először művészettörténelmi képzetlenségéből kifolyólag. Már a laikus nagyközönséget is emberfölötti erőlködéssel kell kimozdítani érzéketlenségéből és maradi tudatlanságából. De itt még előbb sikerül, mert a világi intelligencia élénkebb kontaktusban van a modern élettel, nagyvárosokkal, kiállítások, előadások, hirlapok és utazások révén. Igy tehát a világiaknál könnyebb a fölvilágosítás és meggyőzés. Ellenben a klérus — mint tudjuk — a XIX. század második feléig «sekrestye-klérussá» lett.

Az egyházellenes politikai, társadalmi és tudományos áramlatok elől kezdetben elzárkózott. Teológiai képzése szorosan csak az iskolás hittani elvek betanulására szorítkozott; tudományos teológiai kiművelése az utolsó három évtizedig alacson nivón állott. Szegénysége folytán falujából ki nem mozdulhatott. Egy-két teológiai kézikönyvön és egy katholikus napilap járatásán túl anyagi ereje nem terjedt. Így tehát — távol a világi élet és kulturától — a modern világ nélküle, sőt ellene alakult ki. Úgyszintén a modern művészetek is. Művészeti kiképzése meg épen az ábrándok világába tartozott. Az egyetemeken még csak akadt itt-ott egy-egy egyházarcheológiai tanszék, de annak keretei úgy a tanórák, mint a kronológia tekintetében igen szükösre zsugorodtak össze. A véghatár rendszerint a csúcsives kor volt; «az ujabb kort mellőzendőnek véljük azon egyszerű okból, mert épen a renaissance és barokk-korszak alkotmányai ellen küzdünk».[3] Egyház művészeti könyvek alig jelentek meg, mert nincs szakember s ha van, nincs kiadó; az egyházi irodalom minden erőt és költséget történelmi, szociálpolitikai és természettudományos művek kiadására szív föl. Így tehát teljesen érthető, hogy a katholikus nagyközönség és klérus elutasítólag viselkedik a modern

[1] Meyer—Graefl: Entwicklungsgeschichte der modernen Kunst. Stuttgart, 1904.

[2] Strzygowski: Die bildende Kunst der Gegenwart. Leipzig, 1907.

[3] Czobor: A keresztény műarcheologia enciklopédiája. Budapest, 1880.

művészetekkel szemben, amelyeket igazán meg nem ért, azért nem tud megbecsülni és nem szeret. Megesik azután, hogy a Lipótváros veszi meg a legértékesebb modern egyházművészeti produktumokat, nemcsupán divatból, amint annyiszor hangoztatják. Csak beszélni kell azzal a kiváló műérzékű és a megértést szomjuhozó fajjal, hogy szomorúan aláírjuk Poppnak lesujtó, de igazságos itéletét: «Die Katholiken sind in Kunstsachen unleugbar inferior».[1] Nemcsak Németországban, hanem nálunk is.

A modern művészeteknek az egyházba való behatását megnehezíti az egyháziak nagy részének minden modernnel szemben tanusított merev elzárkózása. Minthogy a modern áramlatok súlyos sebeket ejtettek az egyházon, most igen sokan mindent gyanakodva néznek, amin a modernség vignettája látható. Hogy az óvatosság fölötte indokolt, azt senki sem tagadhatja, ha figyelembe vesszük, hogy a modernség behizelgő álarca alatt milyen végzetes tévelyek csusznak be az egyházba.[2] De túlzásba esni nem szabad. Hiszen egyházellenes tendencia az építészetben és iparművészetben teljesen lehetetlen, a szobrászatban is aligha, a festészetben pedig egy pár meghibbant velejű, inartisztikus természetű festőt leszámítva, nem nyilvánult még meg. Az egyháziak ugyan e téren emelik legtöbb kifogásukat, de a kellő hozzáértés és elfogulatlan vizsgálat eloszlatja a legtöbb nehézséget. Ehelyütt ezt most bővebben nem fejtegethetem, mert messze vinne tárgyamtól; az érdeklődöket más két cikkemre utalom.[3] Csupán általánosságban akarom bemutatni a modern művészetekben megnyilvánuló vezéreleveket s azokat az egyházművészetekre alkalmazva, eloszlatni törekszem azt a sajnálatos elfogultságot, amelyben tájékozatlanságból a katholikus közönség és klérus van s fölébreszteni a vágyat, hogy megérteni törekedjünk a modern művészetet, mielőtt elitélnők. A görög bölccsel mondjuk: «Üss, de hallgass meg!» Reméljük, hogy kiálljuk a lovagi csapást.

Mindenekelőtt konstatáljuk azt a művészettörténelmi igazságot, hogy a modern művészet nem akar egyebet, mint a XIX. század első kétharmadában hamis utakra tévedett művészetet kiküszöbölni s a régi nagy tradiciókat fölélesztve, a régi elvek alapján

[1] Popp: Von Gegenwart u. Zukunft d. kirchl. Kunst. Trier, 1908.

[2] Dudek: A modernizmus. Budapest, 1908.

[3] Fieber: A modern vallásos festészet kialakulása. *Művészet.* 1905. — U. a.: Modern vallásos művészet. *Magyar Iparművészet.* 1908.

új művészetet, uj stilust teremteni.[1] Nem tagadhatjuk, hogy átmeneti stádiumban élünk. Ropog és roskadozik sok régi rendszer. Hogy a rendszerváltozás, új korok születése mindig zavaros, forradalmi jellegű, azon a történelembölcselettel és az emberi pszihológiával tisztában levő kulturember nem csodálkozik s általános kárhoztatással nem véli elintézettnek az új rendnek születését. A megbotránkozás, merevség sáncai nem védik meg a maradiságot a hatalmas új áramlattal szemben. Itt csak az a csodálatos intelligencia segít, amelyet az említett strassburgi szobor jelképez s amely a protestáns Macaulayt[2] is elragadtatásra késztette: kihámozni a jót, fölismerni a vezető áramokban a helyest s azt hatalmas kézzel fékezve, az egyház szolgálatába állítani. «Eduxit nos in brachio forti et manu extento.» Az epés zsörtölődők még sohasem mozdították elő a kulturát. A modern művészetek vajudásában is csak kellően műtörténeti ismeret és fegyelmezett izlés mutathatja meg a helyes csapást. Az új stilus útban van, az összefoglaló képességgel biró műtörténészek már látják az irányt, amelyben fejlődése tör. Minthogy a stilus mindig egy egységes világnézetnek kifejezése akár egyes nemzetekben, társadalmakban,[3] akár egyes egyéniségekben,[4] az egyháznak hatalmas szerepe van a jövő stilusának kialakításában, mint oly faktornak, mely a világnézlet kiformálásában döntő szerepet játszik s tekintve azon biztató jeleket, amelyek a közeli katholikus renaissanceot jogosan remélni engedik, játszani fog.

Az új stilus a művészettörténelem tanusága szerint[5] mindig az egyszerűből indul ki és szerkezeti jellegű. A művész kezébe veszi az anyagot, melyből alkotni akar s becsületes lélekkel először azt kérdezi önmagától, mi az anyagnak természete s ezen természetének megfelelően mint lehet fölhasználni. Igy a XIX. század művészetének anyag-hazugságával[6] szemben a modern művész

[1] Neumann: Kampf um die neue Kunst. Helferich: Neue Kunst. 1887. Hoffmann: Der moderne Stil. Stuttgart, 1897. — Van der Velde: Vom neuen Stil, Leipzig, 1907. — Reininghaus: Entwicklungserscheinungen der modernen Malerei, München, 1907.

[2] Macaulay: A pápaság története. Budapest, 1880.

[3] Lippich: A művészetek és stilus. Budapest, 1908.

[4] Márkus: A stilusról. «Magyar Szemle». 1907.

[5] Semper: Der Stil in den technischen u. tektonischen Künsten. Frankfurt, 1860—63.

[6] Muther: Studien u. Kritiken. Wien, 1900.

az anyag-igazságát helyezi. Becsületes munka és anyagszerűség a modern művészet első alapvető szabálya. Ezzel ezernyi bálvány dől le a világi és egyházi művészetben is, amelyek a hazugság és művészietlenség igájában tartották tudatlan hódolóikat. A modern művész nem akar félrevezetni a fölhasznált anyaggal. Ha fát dolgozik föl, nem hazudja, hogy kővel vagy vassal dolgozott. Ha habarccsal fedi épületét, nem hazudja a kiklopszi kövek Potemkim falait; ha téglából épít, nem akar gránittömbökkel páváskodni; ha falusi templomot emel, nem guliwerkedik s szinleli a katedrálisok epigonságát; ha erdős vidéken tervez, nem veti meg az erdő anyagát, hanem a norvég templomok gyönyörű konstrukciójával szerez becsületet a fának;[1] ha lankás vagy sik vidéken épít, nem jut ellentétbe a környezet nyujtotta hangulattal s azért irtózik a csúcsives stilustól, amely középkori szűk sikátoros városok és hegyes vidékek terméke. Szóval a modern művész a leglelkiismeretesebben követi tervezése közben a morális arany szabályát: «quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando». Mindenik szó, a modern művészetnek egy-egy kardinális szabálya, amely alapon, ha valaki körülnéz akár lakszobájában, akár templomában, a hazugságnak nem hét, hanem ezerfejű sárkányát fogja fölfedezni. Ez a hazugság hiányzott a régi történelmi stilusok művészetéből s csupán a XIX. század talmi művészetében burjánzott föl tropikus bujaságban. A modern művészetek Herkulesei ezen szörnyeteg legyőzésére vállalkoznak az igazság nevében: anyagszerűség a modern művészet egyik varázslatos talizmánja.

Ebből folyik, mint altétel, hogy bár a modern művészeknek erősen fejlett dekorativ érzékük van, irtózattal fordulnak el a hivalgó, anyagszerűtlen dekorációtól. Egységes térdiszítés a művészek célja, a harmonikus «Innendekoration» minden belső kiképzés alfája és omegája. Így üt a parvenü kiöltözködés végórája. Ha szegények vagyunk, nem áltatjuk a világot gipszarannyal, fa-bronzzal, gyapjúselyemmel, rézpaszománttal, vászon-freskóval. Őszintén bevalljuk, hogy egyszerű polgárok vagyunk s egyszerűségünket önérzettel művészetté finomítjuk. Polgári szolidságunkat tanusítjuk, ha addig nyujtózunk, ameddig a takaró ér. Ha nem telik pénzünk az egész templom művészi kialakítására, megelég-

[1] Dietrichson u. Munthe: Die Holzbaukunst Norvegens. Berlin, 1893. — Diwald: Szepesmegye művészeti emlékei. Budapest, 1905.

szünk — a régi nagy művészi korok példájára — a szentély kiképzésével. Ha egy oltárra telik anyagi erőnk, nem állíttatunk hármat, ötöt. Buzgalmunk nem ragad el annyira, hogy 50—100 koronáért életnagyságú szobrokat akarjunk szerezni, hanem elvárunk és gyümölcsözőleg helyezzük el garasainkat, míg szolid és művészi munkát rendelhetünk. S ne képzeljük, hogy az igazi művészmunka drágább, mint a selejtes. A vásári portékára mindig ráfizetünk, ha mindjárt pápai és állami kitüntetésekkel dicsekvő «műintézetek» szállítják is.[1] Legtanácsosabb megrendeléseinkkel a *Magyar Iparművészeti Társulathoz*[2] fordulni, amely készségesen közvetíti a megrendeléseket s a szállított munka művészi értékéről kezeskedik. Ugyancsak e társulat égisze alatt lesz szeptember hó folyamán a katholikus nagygyűléssel kapcsolatban az első egyházművészeti kiállítás.

A modern művészet második alapvető elve: a célszerűség. A megoldandó művészeti kérdéseket nem előre betanult, megszeretett formák szerint oldja meg, nem a történelmi ruhát vonja rá a mostani szükségletekre, hanem mindig az adott körülményeknek és rendeltetésnek megfelelően jár el. Minthogy a modern művészet a szerkezetből indul ki, a szépet és hasznosat mindig a szerkezetből fejleszti. Az egész művészettörténelem arról tanuskodik, hogy az egyházi építkezések és művészi alkotások szorosan alkalmazkodtak a korok kívánalmaihoz és fölfogásához. Az ó-kori kereszténység első bazilikái már első kikezdésükben mutatják a térbeosztásbeli célszerűséget[3] és a nemzetek speciális nemzeti fölfogásának érvényesülését. A keleti bazilikákban az ázsiai népek fölfogásához mérten a nők szorosan elkülönítetnek a férfiaktól s azért emporiumokat (karzatokat) emelnek vagy a templomot egész hosszában szétválasztják fa vagy kőválasztóval. Nyugaton a szabadabb fölfogás egy időre türi a szétválasztást, de legföljebb szőnyegeket használ, emporiumokat kivételesen alkalmaz, míg csakhamar azt is elhagyja.[4] Keleten a kereszténységben korán jelentékeny tényezővé lesz a szerzetesség és a nagyszámú klérus, amely nem fér el a szűk szentélyben, azért ott már az első időkben föllép a kereszthajó, mint a chorus kibővítése és a szerzetes

[1] Clemen: Kirche u. Kunst. Dresden, 1907.

[2] Budapest, IX., Üllői-út 33—37.

[3] Witting: Von Kunst und Christentum. Strassburg. 1904. — Riegl: Spätrömisches Kunstgewerbe. Wien. 1896.

[4] Lange: Haus u. Halle. Leipzig, 1885.

295.

296.

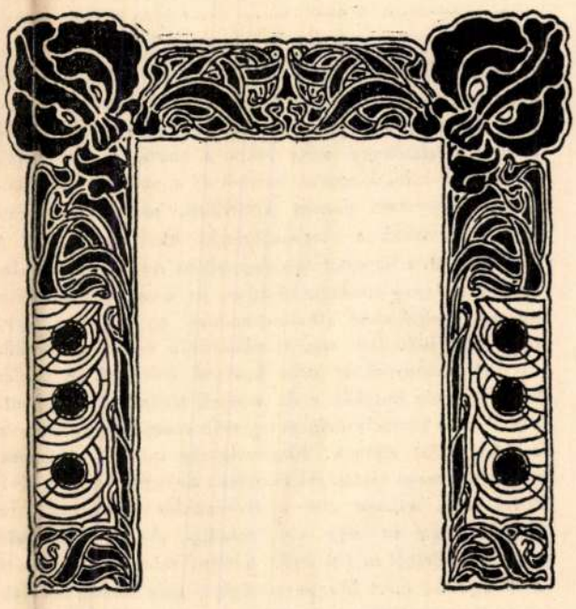

297.

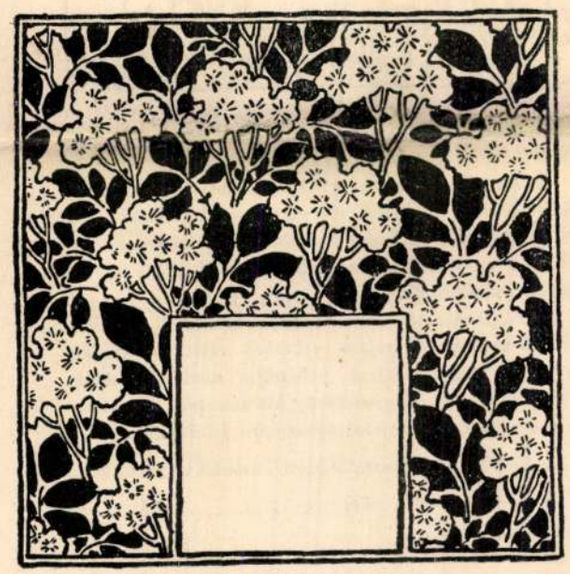

298.

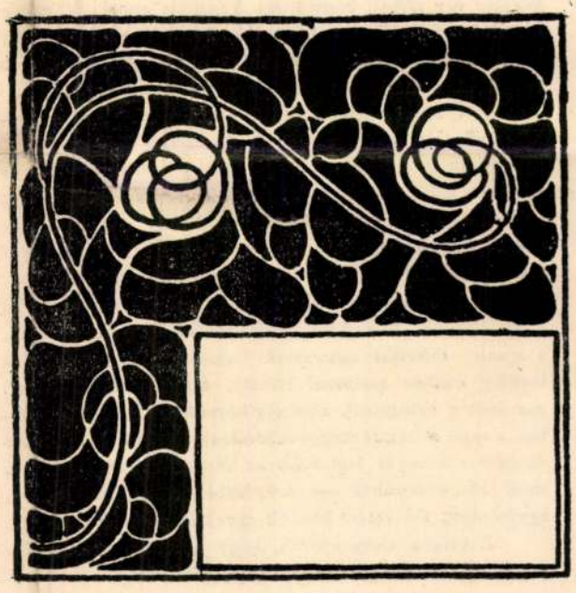

295—298. HORTI PÁL :
KÖNYVDÍSZEK.

DÉCORATIONS
TYPOGRAPHIQUES.

A szövés három fajának kitünő példáit látjuk az egyik teremben, mindannyi egyaránt figyelemreméltó; a csomózott szőnyeg, amelynek egyikét érdekes rajzzal képben adjuk; a falszőnyeg, mely rokon a norvég szőnyegekkel, rajta bátor rajz, alaposan kezelve és a valódi arras-i szőnyeg, dicséretesen gondos kivitelben, melyből azonban még hiányzanak a magasabbrendű kvalitások, mint a milyenek pl. a flamand falszőnyegeken megvannak. Valamennyi szőnyeg színezése hibátlan, az árnyalatok sohasem nyersek, mindenkor alkalmazkodnak az egészhez, úgy, hogy több különféle szín kombinációja rendesen sikerült.

A szőnyegeknél nem kevésbé érdekesek a népies himzések, oly munkák ezek, melyek technikai szempontból tekintve bármely nemzet legszebb enemű hagyományos munkái fölött állanak. Magyarország minden vidékének megvan a maga sajátságos himzése; az egyik faluban divó öltés, rajz, teljesen elüt a szomszédos faluétól s úgy látszik, hogy ez úgy volt mindig. A tű művészete nálunk az életből meríti erejét jobban, mint bárhol másutt a Nyugaton, mert Magyarországban még mindig hordják a nemzeti viseletet s a himzés, a parasztruha legjellemzőbb része. Télvízidején, mikor a mezei munka szünetel, a parasztasszonyok sokat himeznek s ez tömegesen kerül piacra. Hatalmas s eredményes mozgalom indult meg jelenleg oly célból, hogy e munkanem s annak jó minősége biztosíttassék s a hanyatlástól megóvassék. Sajnos, hogy modern tervek kivitelére kevés a kilátás, miután a régi minták másolására fektetik a fősúlyt.

A tűmunka újjáébredés legifjabb válfajában, a csipkében ellenben nem régi dolgok utánzatait, hanem ötletes, egyéni munkálkodást látunk. Nagy elismerés illeti a nekünk beküldött s a szekrények egyikében kiállított mintákat. Nem sok az, amit látunk, de minden egyes darab figyelemreméltó. Rajzuk eredeti s a gyengéd színek szubtilis használatát szerencsés ihlet vezeti.

Az iparművészet többi ágában kevés figyelemreméltó dolgot látunk. A régi hagyományokhoz való ragaszkodás, a szabad művészi kifejezések használatának rovásán, a legtöbb esetben szemmel látható, ámde e hibát el kell néznünk a nemzetnél, ahol oly keveset tettek volt a multban a saját művészi meggyőződésének élesztésére. A szabad mozgás e hiányát leginkább az ékszerészetben sajnáljuk, mert bár e munkák sok tekintetben csodálatra méltók, egyéniséget, élő érzést bennök egyelőre nem látunk.

E helyen megemlítjük, hogy a Studio szerkesztője engedelmet kért Ágotai Lajos igazgatótól, hogy a sz. fővárosi iparrajziskolának az Earls Court-i kiállításon volt csoportjából több szemelvényt közölhessen. Ágotai készséggel tesz eleget a szerkesztő kívánságának s így a szóban forgó dolgozatok közlését a Studio egyik közelebbi füzetében várhatjuk.

HANS CORNELIUS: Elementargesetze der bildenden Kunst. Teubner kiadása. Ára 7 márka.

Szerző gyakorlati példákon mutatja be s azokból vezeti le azokat a törvényeket, melyeken a képzőművészeti alkotás alapul. Abból a tételből indul ki, hogy a művészi munka nem más, mint a környezet s egyes részeinek oly módon való alakítása, melyel azt szemünk számára teljesen érthetővé tesszük. Kiküszöböli tehát a zavargó, vagyis fölösleges elemeket, hozzáteszi azt, ami hiányzik belőle, vagyis végeredményében szemünk igényeihez mérten alakítja át környezetünket s annak egyes tárgyait.

A könyvön meglátszik, hogy a gyakorlati téren működő ember tollából került ki; bevallott célja, hogy olyanok számára tegye érthetőkké a művészet alkotásait, kik a művészettől hivatásuknál fogva távol állanak s azt másként, mint értelmi képességeiknek felhasználásával, megérteni nem tudják. Könnyen érthető gyakorlati példákból indul ki; elvont okoskodásokkal nem fárasztja a laikus olvasót. Ajánljuk e munkát mindenkinek, ki gyakorlati művészeti kérdésekkel foglalkozik s a művészet megértéséhez szükséges ismereteit ki akarja egészíteni.

PÁLYÁZATOK.

PÁLYÁZAT OKLEVÉLRE. *a)* Tervezzenek oklevelet, melyet a Társulat tagjainak ad.

b) Az oklevél rajza vonatkozásban legyen annak rendeltetésével. Az oklevél nagyságát, alakját (álló vagy fekvő formatum), valamint a kidolgozásnál használt technikát (toll- vagy szénrajz, egyszínű akvarell stb.) a tervező szabadon választhatja.

c) A pályázaton csakis teljesen befejezett s közvetlenül sokszorosítható rajzok vehetnek részt; ezért vázlatos vagy hiányos rajzok pályadíjat nem kaphatnak.

d) A rajzon Magyarország kis címerét és a következő szöveget kell a rajzzal egységesen feltüntetni:

Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat választmánya

Budapesten, 19.... évi ..... hó ....-án tartott ülésén

..... (Név)

..... (Foglalkozás)

..... (Lakóhely)

a Társulat ..... tagjainak sorába fölvette.

..... elnök.

..... igazgató. ..... titkár.

Magyar Iparművészet
1908. 302. l.

SZAKIRODALOM.

A MÚZEUMOK ÉS KÖNYVTÁRAK ORSZÁGOS FŐFELÜGYELŐSÉGÉNEK megjelent 1907. évi működéséről szóló jelentése Mihalik József előadó szerkesztésében. A 312 oldalas jelentés beszámol az állami felügyelet alatt álló gyűjteményekről, részletesen taglalván a Felügyelőség feladatait a hatáskörébe tartozó intézetekkel szemben. Közli a gyűjtemények gyarapítása érdekében tett intézkedéseket. Kimutatást ád a felügyelet alatt álló gyűjtemények állapotáról, az azokat fentartó hatóságokról. Függelékül pedig a Tanács a Főfelügyelőség szabályzatát is kinyomatta. A jelentésnek egy igen fontos része az ingó műemlékek védelmére készített törvénytervezettel foglalkozik, amelynek munkálatait báró Forster Gyula végezte.

A STUDIO A MAGYAR IPARMŰVÉSZETRŐL. A Studio szeptemberi számában érdekes cikk jelent meg a londoni magyar kiállításon volt iparművészeti csoportról és ennek kapcsán az orsz. iparművészeti iskolával kapcsolatos gödöllői Körösfői-féle szövőiskola, valamint a Dékáni-féle csipkeműhelyben készült munkákból közöl szemelvényeket.

Mult számunkban — írja a Studio munkatársa — szó volt a magyar kiállítás érdekes festményeiről; ezúttal az iparművészeti gyűjteményről kell megemlékeznünk. Igen kicsi, de rendkívül gondosan s helyes ítélettel összeválogatott csoport ez. Benne érvényesül az az irány, amelyben azok, akik erre illetékesek Magyarországban, a nép oly hosszú időkön át elnyomott művészi tehetségét fejleszteni akarják. Nem épületekben, nem festményekben, sem a szobrászatban kell keresnünk Magyarország hagyományos művészetét, mert ezek az emlékek elvesznek ott, ahol a háború s az elnyomatás pusztít, mint az Magyarországban századokon át megtörtént, hanem a hímzésben, szövésben, agyagművészetben s az iparművészet egyéb ágaiban, mert csak ezekben élt s fejlődött a magyar művészet.

Kétségkívül a szőnyegszövés az az ága a modern magyar iparművészetnek, mely vezetni látszik. Talán a Nyugat legkeletiebb zugának van fentartva az, hogy megfelelő utódja legyen a kelettel leginkább összeforrott e műiparnak. A szövés művészete — már mint amennyire annak modern fejlődése forog szóban — jelenleg gyermekkorát éli Magyarországban; de jövendő sikere, úgy művészeti, mint kereskedelmi, szerencsére, biztosítottnak látszik.

ne olyat, aki nem beszélhetett úgy, hogy a gondolatai helyesen beilleszkedjenek korunkba. A két vezető egyéniség Henri Ham és René Lalique. Az első még fiatalember arányiag. Hatásait az anyag, rendszerint szaru, tárgyi tulajdonságának kihasználásával éri el. Fésűi, dobozai és egyéb apró tárgyai egyszerű, dekoratív és konstruktív rajzukkal és megmunkálásukkal majdnem monumentális hatásúak. Vele ellentétben Lalique, az anyag alanyi tulajdonságait legalább is a tárgyiakkal egyenlő arányban használja fel. Bármely ékszer értékelésénél igen fontos az a tudat, hogy anyaga arany és drágakő. Rajza fantasztikus, a megmunkálása pedig veszedelmesen ügyes. Mintha mindegyik csak azt akarná mutatni, hogy mi mindenfélét lehet a türelmes anyagból csinálni.

A Salon d'Automne-ban az iparművészetek minden ága képviselve vagyon. A bútor is, és pedig a modern bútor. Sok mondani való nincs róla, túlszigorúan megítélni nem szabad a tervezőket. Helyzetnek igazán nem fényes. Nemcsak hogy a közönség nem veszi be munkájukat, de még az iparosok készpénzért is csak kedvetlenül valósítják meg terveiket. Annál szebb azonban a keramika. Valósággal csodálatos, hogy milyen tökélyre vitték az agyag és az üveg művészetét. Matt és csillogó mázak, egyszínűek és színjátszók, homályos és átlátszó anyagú vázák, dekoratív friez-ek találhatók teremről-teremre és mindegyiknél azt hisszük itt a tökély, ennél már igazán nincs tovább.

Van itt egy a könyv illusztrálására vonatkozó gyűjtemény is. Ahol illusztrációkat és pedig kitünőket látunk, többek között Steinlen-től és Maurice Denis-től.

Akad két magyar iparművész is, akik igazán nem tartoznak itt az utolsók közé. Az egyik Lakatos Artur, kinek a kassai javítóintézetben elkészített bőrmozaikjai és bőrfestései (tárcák, dobozok) előkelő színeffektusaikkal igen kellemes látványt szolgáltatnak. Egy vitrinára való, talán tizenöt darab van belőlük, és egy se akad köztük kivetni való. A másik magyar kiállító, két fivér, Nics testvérek, akik kovácsolt vasmunkáikkal következetesen keresik fel a francia kiállításokat, és úgy látszik, végül sikerhez jutnak, ami talán már rég bekövetkezett volna, ha a francia közönségnek nem volna oly erős előítélete az idegen iránt. h. b.

Akit semmi sem vagy csak nagyon kevés dolog érdekel: alantas lélek. A magasabb fokú értelmesség mindenben talál valamit, amit észrevenni érdemes.

Vannak eredménytelenségek, melyekben több az erkölcsi nagyság és fejlesztő erő, mint némely ragyogó sikerekben.

Ha meg akarod ismerni az utaimat, velem kell jönnöd; úgy madártávlatból csak nyeglén ítélhetsz.

Honnan tudjuk, hogy mennyit érünk, míg nagy feladatok elé nem állunk? K. L. E.

5.

5. KŐRÖSFŐI K. ALADÁR: A SZEMBEN ÁBRÁZOLT MOZAIKNAK RÉSZLETE.

FRAGMENT DE LA MOSAÏQUE.

6.

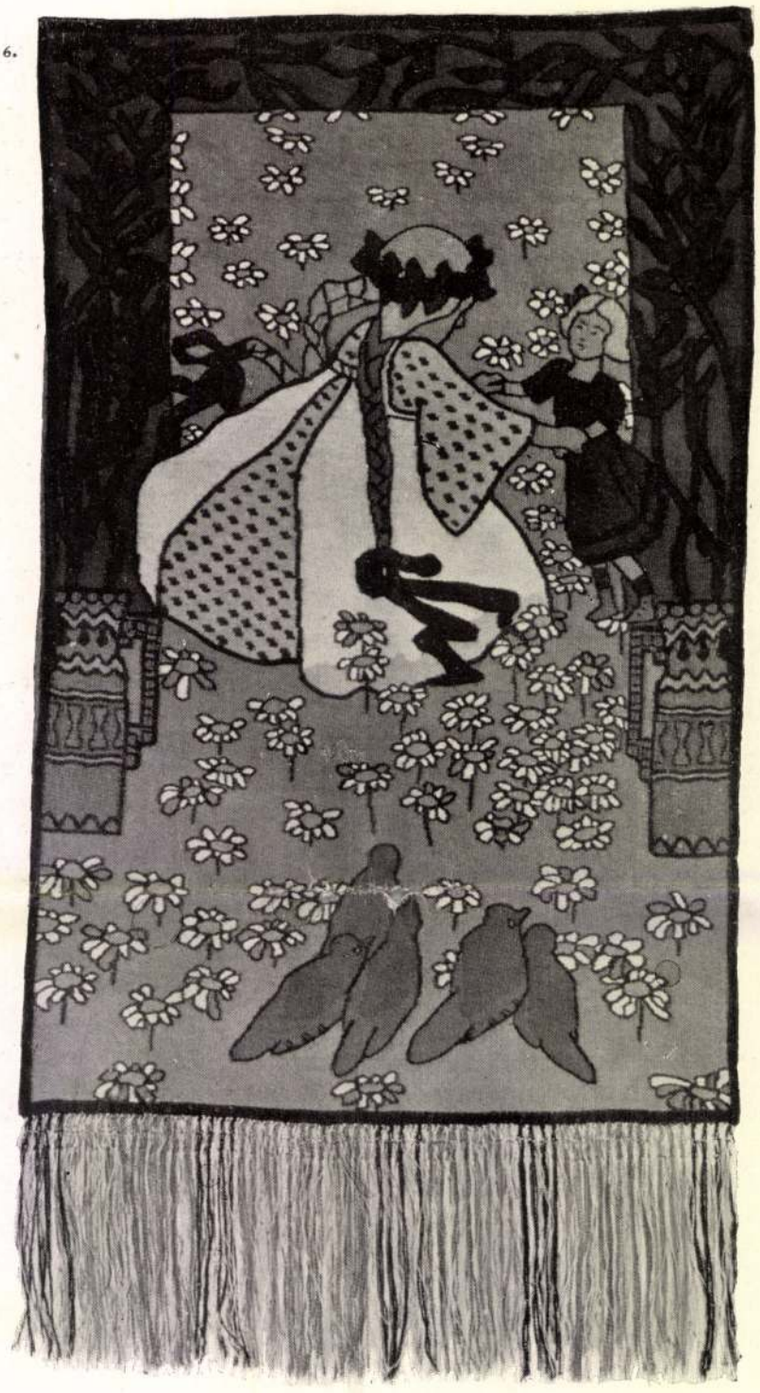

6. NAGY SÁNDORNÉ:
SZÖVÖTT FALI SZŐNYEG.

MME A. NAGY
TAPIS MURAL.

13.

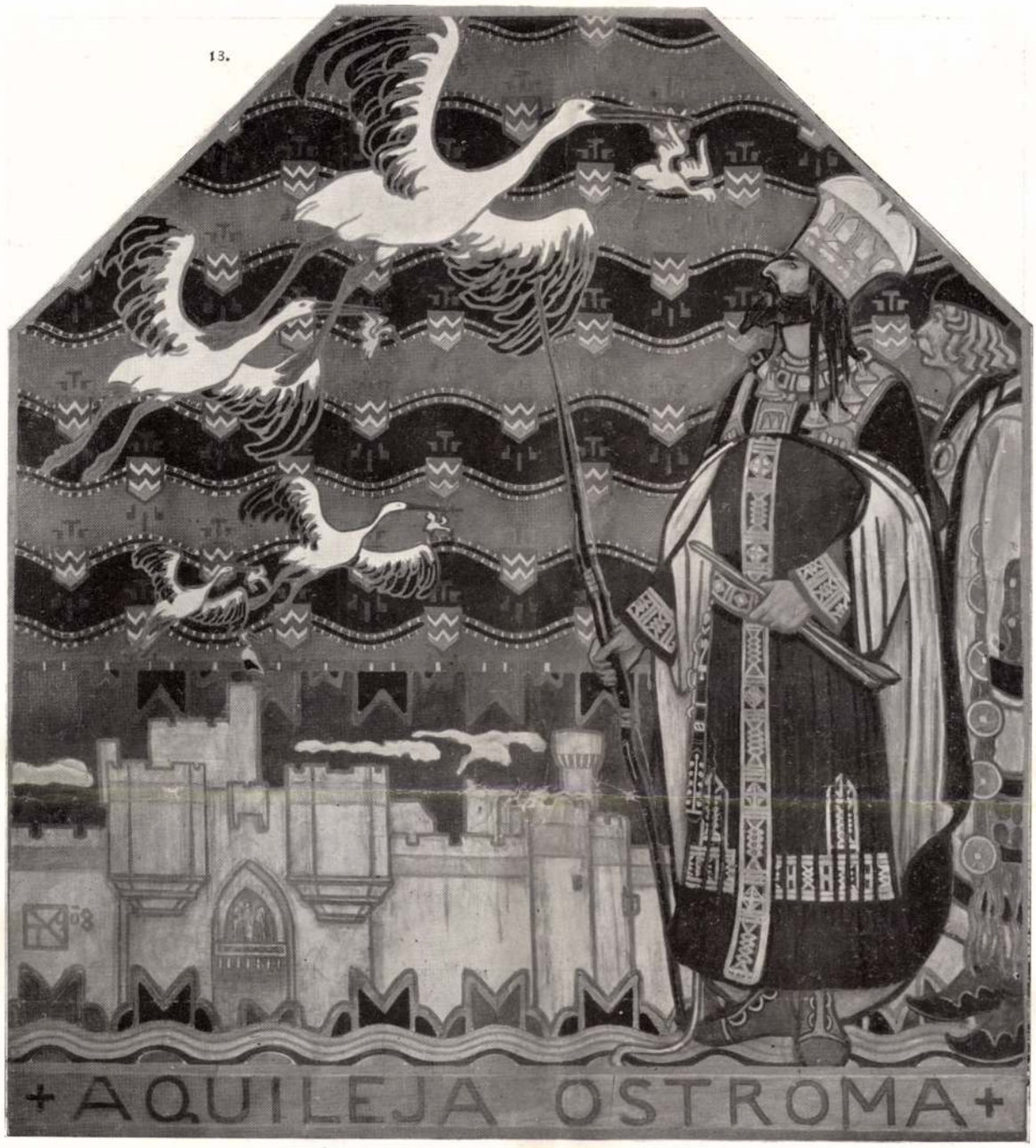

13. KŐRÖSFŐI K. ALADÁR:
A VENEZIAI MAGYAR MŰCSARNOK RÉSZÉRE
KÉSZÜLŐ MOZAIK KARTONJA.

CARTON DE MOSAÏQUE,
DESTINÉ AU PAVILLON D'EXPOSITION
D'ART HONGROIS À VENISE.

14.

14. GR. ZICHY ISTVÁN:
TÜNDÉR ILONA, GOBELIN.
SZÖTTE FREY VILLY.

TAPISSERIE: „HÉLÈNE,
LA BELLE FÉE."

15.

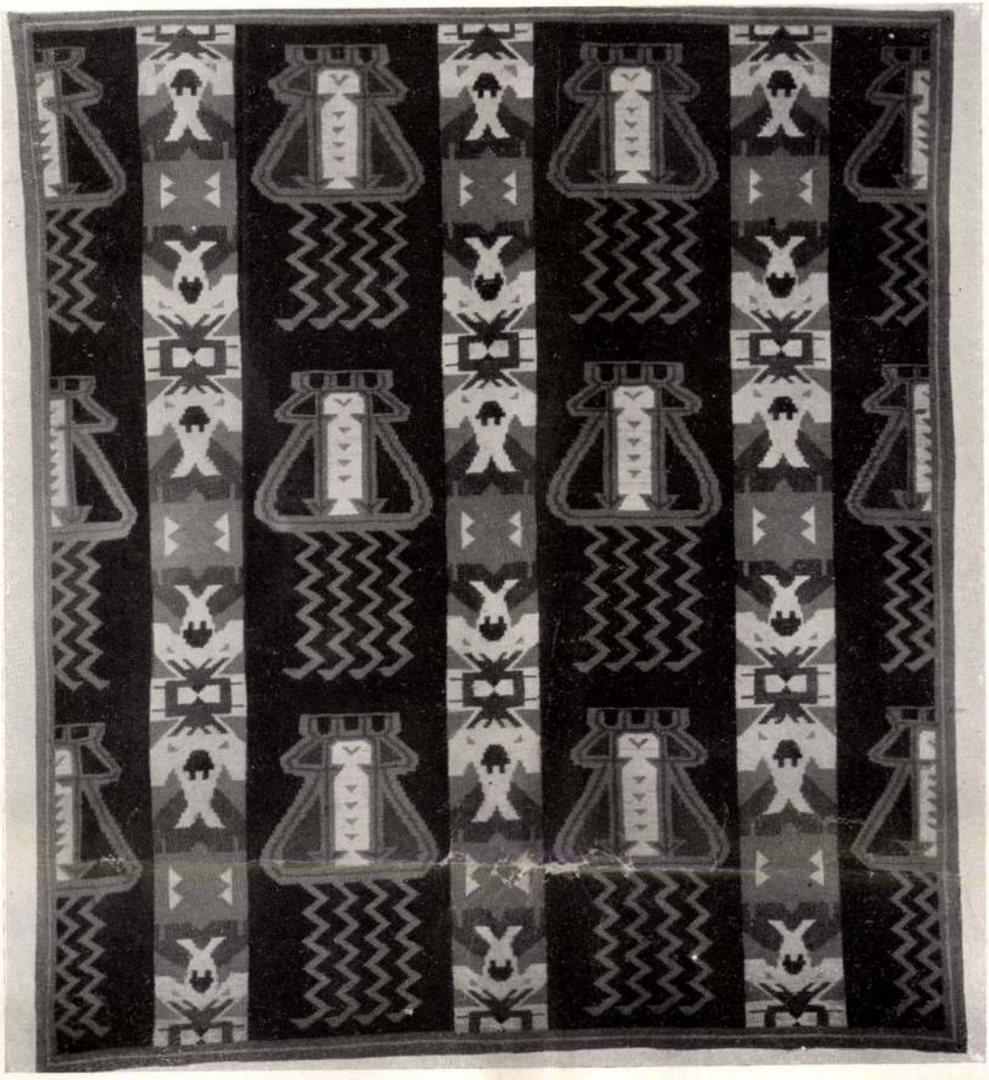

15. KŐRÖSFŐI K. ALADÁR: PAMLAGTAKARÓ (TORONTÁLI SZÖVÉS).

COUVERTURE DE DIVAN (GENRE TORONTÁL).

16.

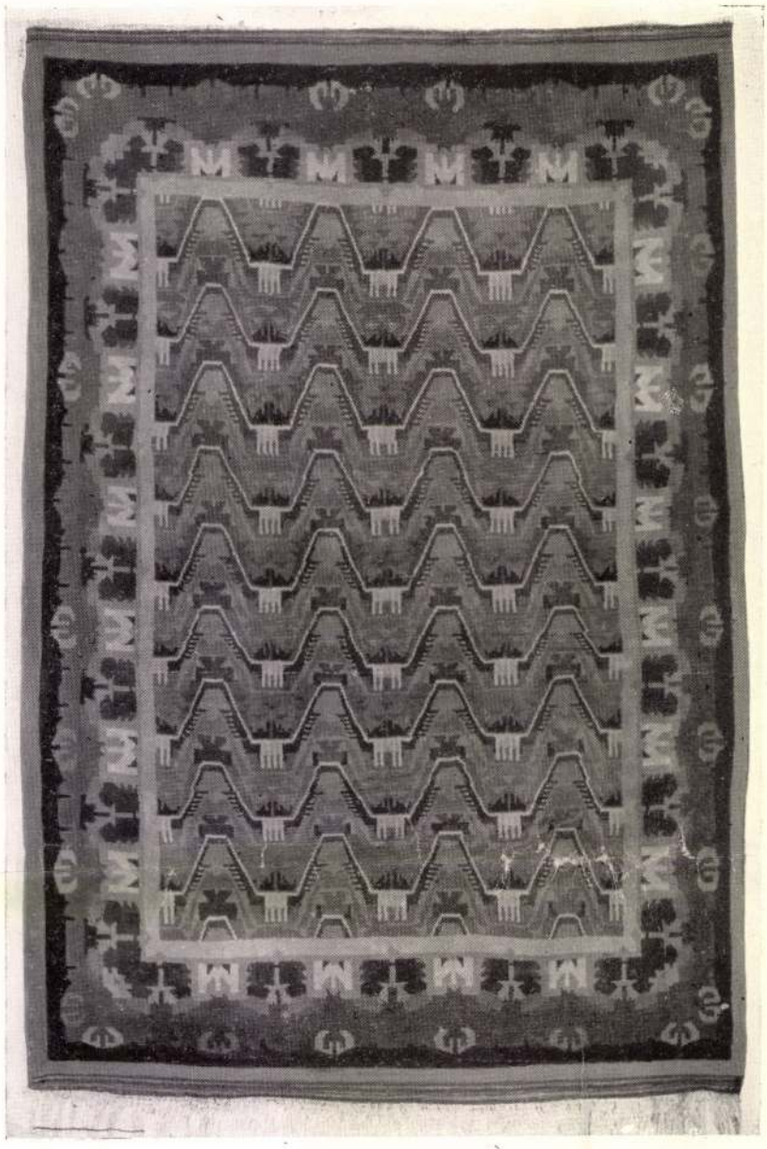

17.

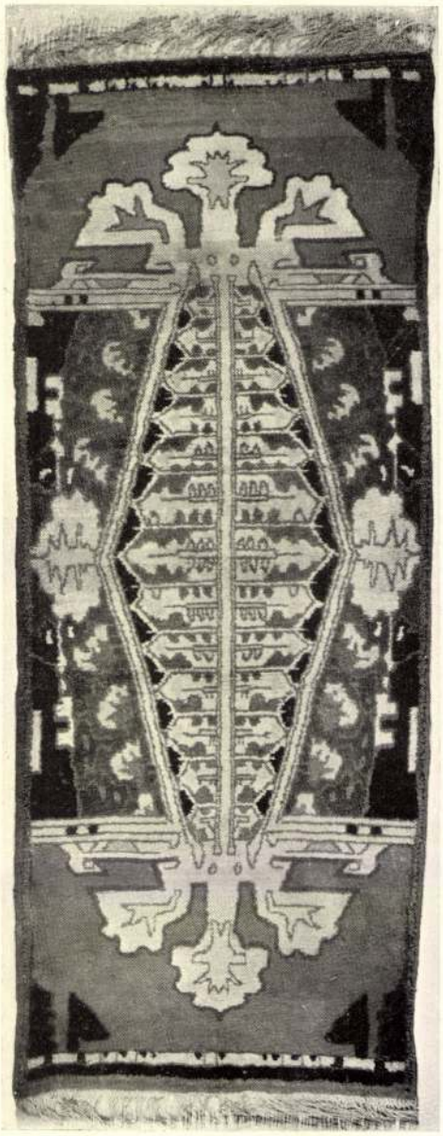

16. UNDI S. KARLA:
CSOMÓZOTT SZŐNYEG.

17. KŐRÖSFŐI K. ALADÁR:
CSOMÓZOTT SZŐNYEG.

TAPIS À NOEUDS.

grafika és az iparművészet sokféle kisebb feladatával kerülnek szomszédságba. Kőrösfői például, a monumentális művészet kiváló művelője, könyvet díszít, s nem tartja magához méltatlannak, hogy párnát tervezzen a szövőiskola számára; Nagy Sándornak, a telep másik vezető egyéniségének műtermében az eredeti és érdekes grafikai művekkel, a festményekkel és kartonokkal felváltva készül az iparművészeti tervek sokasága, s így tovább.

III.

A művészet ilyen sokoldalú, nagyot-kicsinyt átkaroló gyakorlásának hasznát látja a művésznek mind képzőművészeti, mind műipari tevékenysége.

Az ipari mesterségek szellemébe való elmélyedés beoltja a művészekbe művészetök anyagának és alapos technikájának megbecsülését, hasonlóan ahhoz az időhöz, midőn a nagy művészeteknek még több közük volt a kézművességhez, s minden művész elevenen érezte, hogy a művészi stílus nem valami önkényes dolog, hanem az anyag és a rendelkezésre álló technikai eszközök közti viszony eredménye. Csak természetes, ha pl. Kőrösfői, a szőnyegek, gobelinek, bútorok és mozaikok tervezője kedvvel merül el a régi festői eljárások tanulmányába, Cenninit búvárolja, s a freskófestés technikájának olyan bevégzett termékeit produkálja, minők pl. legutóbb a Zeneakadémiában festett falképei.

Még nagyobb a nyeresége az iparművészetnek a művészi tevékenységnek egyetemesre törekvő irányából. Az iparművészet újabb fellendülése éppen azzal indult meg, hogy ízléses művészemberek álltak szolgálatába, s megtisztítva az egyoldalú üzleti szellemtől, felemelték a művészet tisztább levegőjébe. Azóta van újra igazi iparművészet, amelynek termékeit nemcsak a tervezésökben nyilvánuló művészi lelemény, továbbá formáik, színeik, vonalaik kellemessége teszi széppé, hanem mindenekelőtt célszerűségök, az anyag jósága és gondos előállításuk.

A gödöllői szövőiskola nem egy produktuma újabb bizonyság arra, hogy milyen üdvös eredménye van annak a viszonynak, melybe a művészet emberei a műiparral léptek.

A szövőipart tudvalevőleg nem annyira a gyári termelés támadta meg, mert sok termékét — Kőrösfői is elismeri[1] — gyárilag is igen szépen lehet előállítani, hanem főkép az, hogy a fonalat anilinnel, vagy legjobb esetben az anilinnek javított kiadásával, alizarin-festékkel festik. Ez támadja meg az anyag tartósságát, s még inkább a belőle készült produktumok szépségét; ez az oka, hogy már Keleten is csak elvétve, egy-egy rejtett zugban készítenek hamisítatlan nemességű modern szőnyeget.

A gödöllői szövőiskola példát akar mutatni arra, hogyan lehet gyár nélkül, anilin nélkül művészi becsű és hosszú életre szánt szőnyeget előállítani. Ezért gondosan kutatják a régi, nemes technikákat, s megpróbálják őket híven, eredeti mivoltukban felfrissíteni. Legtöbb a csomózott (perzsa és smyrna) szőnyegből készül, de jut hely egyéb technikáknak is, így a szumák, a Scherrebeck-féle és a torontáli szövésnek. Anyagul hazai — különösen erdélyi — gyapjut használnak, amely jóságra ritkítja párját. Jövőre festeni is maguk fogják a fonalat, s e végből Belmontét Párisba küldték, ahol a Manufacture des Gobelins-ben még űzik a fonál növényi festését; az ő utasítása szerint, párisi mintára fog folyni a munka.

A terveket művészemberek készítik, s Kőrösfői, Morris lelkes követője, kezében van a felügyelet, ami annyit tesz, hogy a modern iparművészet legjobb elvei érvényesülnek a technikai előállításban: a jó anyag, a konstruktív igazság törvényei.

Mennyit próbáltak, mit végeztek a gödöllőiek, a közölt illusztrációk sora bizonyság reá. Aki végig nézi őket, ne feledje azt sem, hogy Gödöllő multja mindössze néhány év, s ennek az időnek egy részét is az első nehézségek legyőzésére kellett fordítani.

A gödöllői telep története mintegy 8 év előtt indult meg azzal, hogy Gödöllőt szemelte ki működése színhelyéül Kőrösfői (Kriesch) Aladár, az érdemes művész, kezdője és részese sok értékes művészi tettnek. Körülte és részben általa létesült az, ami ma Gödöllő fogalmát

[1] Szakadozó szálak. Írta Kőrösfői Aladár. Nemzeti Művészet, III. évf. 1. szám.

kitölti, s az ő szelleme nyomta rá bélyegét az ifjú kolóniára. Röviden: ő lett a lelke Gödöllőnek, amit nemcsak tehetsége magyaráz meg, hanem még inkább egyéniségének iránytjelző volta. Szilárd hite, a határozottság, melylyel útját járja, az életet és — ami nála egyet jelent az élettel — a művészetet egészen átfogó gondolkodása azok között jelölnek számára helyet, akiknek neve — mint mondani szokás — „kész programm".

Kőrösfői szervezte — az állam támogatásával — az említett szövőiskolát, körülbelül negyedfél évvel ezelőtt.

Az első évben, az indítás, a kísérletezés nehéz évében ő maga vezette a munkát. Első segítőtársa Belmonte Leó lett, a textilművészetnek Párisból hozzánk került mestere, aki — maga sem utolsó festő — szerényen és a középkor névtelen művészeire emlékeztető áhítattal tölt szövőszékénél hónapokat és éveket, hogy egy-egy művésztársának kartonját tökéletes kivitelű gobelin-né varázsolja. (Tehetséges tanítványa a gobelin-szövésben Boér Lenke, aki már szintén önállóan dolgozik, s most harmadik gobelin-jét szövi.)

Az úttörők kitartása lassankint elhárította a kezdet nehézségeit, s csakhamar derekasabban indulhatott meg a munka. Ekkor került az iskolához Undi Carla, mint ösztöndíjas, aki most ízléses szőnyegeket is tervez, s a rajzokat a szövés számára előkészíti. Két év előtt csatlakoztak Frey Vilma és Rózsa; az utóbbi jelenleg az iskola buzgó vezetője.

A szövőiskolánál alkalmazottakon kívül még egy kis csoportja él itt azoknak a művészeknek, akiket a törekvés rokon volta, a művészi meggyőződés közössége gyűjtött össze. Mindenekelőtt Nagy Sándor, aki 1907 őszén költözött Gödöllőre s azóta — gyöngéd rajzairól ismert feleségével együtt — szintén részt vesz a munkában, s az iskola számára sokat tervez. Mit jelentett az ő csatlakozása Gödöllő számára, nem kell bővebben magyarázni. Az ő érdekes egyéniségével — épp úgy, mint Kőrösfői Aladáréval — csak külön tanulmány keretében lehetne kellően foglalkozni. Itt van továbbá két év óta Juhász Árpád, aki hébekorba szintén tervezget az iskola számára; gróf Zichy István, a festő és grafikus, aki egy-két igen sikerült gobelin-tervvel járult hozzá a gödöllői együtteshez; Raáb Ervin, a grafikus; Sidló Ferenc, a szobrász, aki legújabban keramikával foglalkozik. Többé-kevésbbé a gödöllőiekhez lehet számítani Undi Mariskát is, az ismert iparművészt és rajzolót, bár állandóan nem lakik Gödöllőn; ő a mult ősz óta Párisban tanul.

A mult évben néhány ifjú tanítvány is szegődött a csapathoz, első tagjaiként a keletkezőben levő szabad akadémiának, melynek Kőrösfői és Nagy Sándor a vezetői. Ezek: Remsey Jenő, Mihály Rezső és Charles de Fontenay.

E tavaszon remélhetőleg megindul az új iskola építkezése, s elkészültével nagyobb méretben haladhat a munka; akkorra van tervbe véve a fonálfestés megkezdése. Egyszersmind egységesebbé válhatik a telep kulturtevékenysége is, amelynek sikerét mindenki kívánja, aki szívén viseli művészeti törekvéseink ügyét.

27.

27. NAGY S. RAJZA.

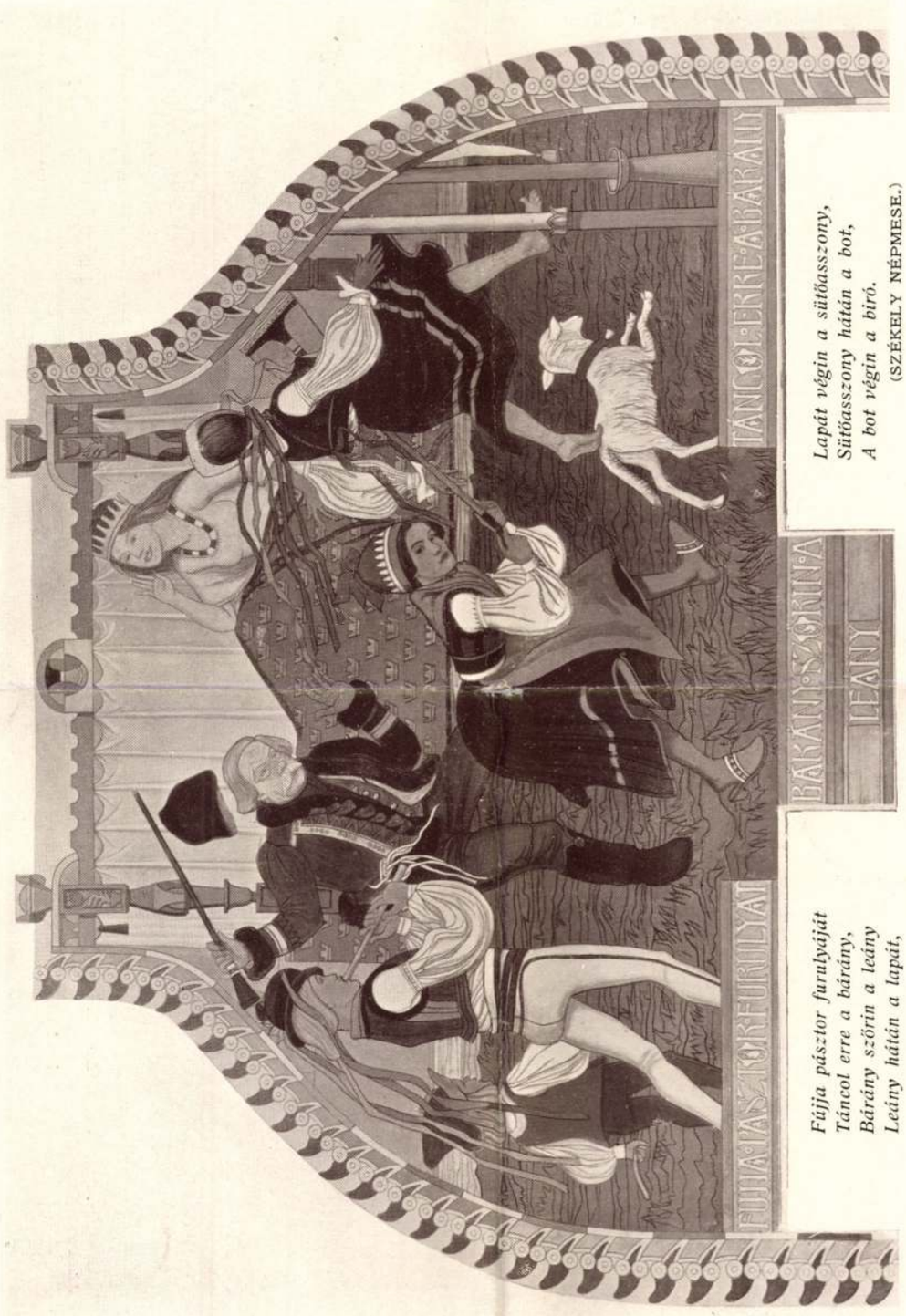

FRESQUE DANS LA SALLE D'ATTENTE DE L'HOSPICE DE LA CROIX BLANCHE.

UNDI S. MARISKA FRESKÓJA A FEHÉR KERESZT-KÓRHÁZ VÁRÓTERMÉBEN.

MAGYAR LAKODALMAS MENET A XIV. SZÁZADBÓL.

MARCHE NUPTIALE AU XIV. SIÈCLE.

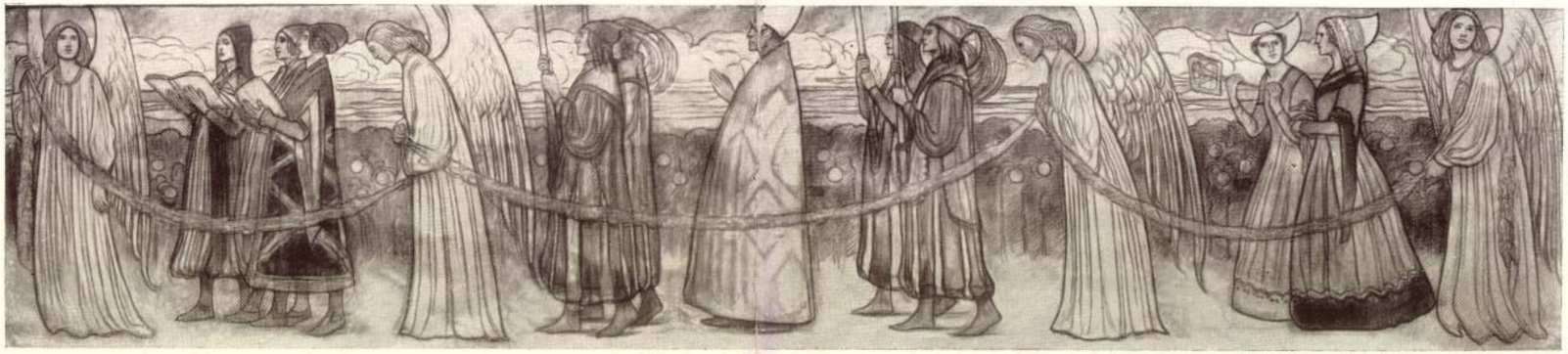

EGYHÁZI KÖRMENET A XVI. SZÁZADBÓL.
KÖRÖSFŐI ALADÁR FRESKÓI
AZ ORSZ. ZENEAKADÉMIA FÖLDSZINTI ELŐCSARNOKÁBAN.

MUSIQUE ECCLÉSIASTIQUE AU XVI. SIÈCLE.
FRESQUES DANS LE VESTIBULE
DE L'ACADÉMIE DE MUSIQUE.

201.

201. FALI SZŐNYEG.
TERVEZTE KŐRÖSFŐI ALADÁR.
KÉSZÜLT A GÖDÖLLŐI SZÖVŐIPARI MŰHELYBEN.

TAPIS MURAL.
PROJETÉ PAR A. KŐRÖSFŐI.
EXÉCUTÉ DANS LES ATELIERS DE TAPISSERIE DE GÖDÖLLŐ.

Magyar Iparművészet
1907.

202.

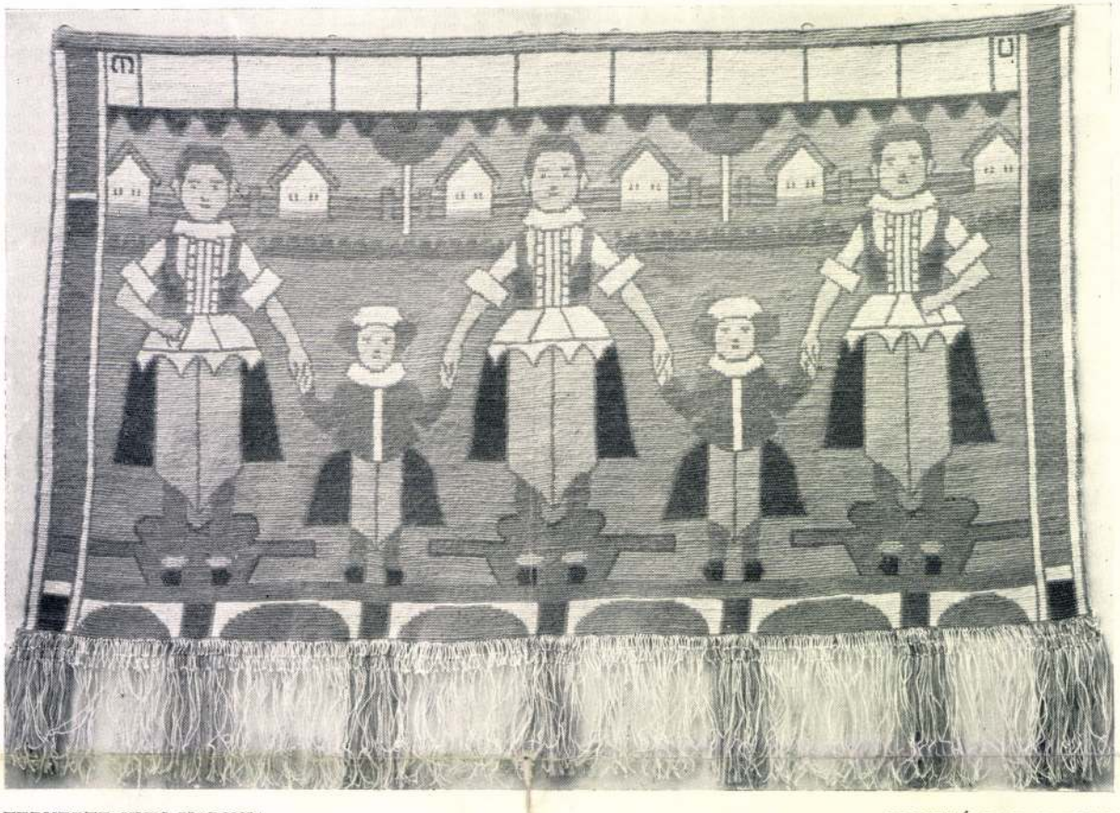

TERVEZTE UNDI MARISKA.

PROJETÉ PAR M. UNDI.

203.

202., 203. FALI SZŐNYEGEK. KÉSZÜLTEK A GÖDÖLLŐI SZÖVŐIPARI MŰHELYBEN.

TERVEZTE KÖRÖSFŐI ALADÁR.
PROJETÉ PAR A. KÖRÖSFŐI.

TAPIS MURALS.
EXÉCUTÉS DANS LES ATELIERS DE TAPISSERIE DE GÖDÖLLŐ.

Az »Erélyesség« hasonlóan komponált ábrázolásán a vonalvezetés előbbi szelíd andantéja, hatalmas furiosóvá dagad. Az imént még virágfüzéreket tartó szelíd angyalok kara a kompozíció átlós vonalát megismétlő dárdákkal védekezik a háborút és pusztulást hozó Erinisek összegabalyodott, sötét csoportja ellen. A trónjáról hirtelen mozdulattal felugró alak haragtól lángoló arca, parancsoló tekinteténél még jobban lenyűgöző hatalmas karmozdulata s viharosan lobogó ruházata az »Erélyességet« a mester művészetében oly ritka, egyik leghatásosabb drámai alakjává avatja. E drámai páthoszú csoportnak szelíd feloldása, a pendant kép refrénjének ismétléseként a főalak fölé a győzelem pálmáját tartó puttó gyermeki bája. (42—43. kép.)

Igen jellemző Lotznak az alkalom ihletéből táplálkozó s a megkötöttségében még jobban kiteljesedő művészi előadásmódjára, hogy itt, ahol a képeknek a szemlélőhöz való aránylagos közelsége és a sötétbarna famennyezet kerete megengedte, jobban belemegy a részletformákba s díszítő kedve örömmel éli ki magát egy-egy drapéria finom ornamentikájában. Általános érvényű formaalakításába is több egyéni vonást visz s néhol az anyagszerűség ábrázolását is megengedő, szinte olajfestményszerű koloritnak enged teret. Ezzel szemben a díszlépcsőház falképein, alkalmazkodva az elhelyezés rendkívüli magasságához, a mennyezet tükrét környező építészeti elemek gazdag formavilágához, a sok aranyozás dús pompájához, zártabb és összevontabb előadást, monumentálisabb és általánosabb formaadást s színben is kevesebb ellentétet nyujt.

*

Egész más világot jelentenek Kőrösfői-Kriesch Aladárnak az étterem északi és déli falát teljesen beborító falképei, amelyek tárgya a »Halászat a Balatonon a XV. században« és a »Bölényvadászat, Etele megmenti Budát«. Az ugyancsak al secco technikával készült két hatalmas festmény hű kifejezője egy mély erkölcsi komolyságtól és szinte vallásos erejű puritanizmustól áthatott művészi

Zámborszky Ilona
A magyar Országház.
Buda, 1937.

programmnak, amelynek Kőrösfői-Kriesch Aladár egész életét és munkásságát szentelte.

Szinte a falfestészet kezdő korának naiv áhítata és művészi alázata nyilatkozik meg e képeken, a falszerűség elvének formát, színt, távlatot alárendelő felfogásában. Különösen a Halászat kompozícióján uralkodó vízszintesek, a vontatók, a hajótestek s a háttér hegyvonalának párhuzama és a hajóárbocok függőlegesének egyszerű ellentéte hűen fejezi ki ezt a tiszta, nemes stílust, amelyet méltón követ a csak két színre, barnára és kékes-zöldre szorítkozó színkompozíciónak, kevés differenciáltsága mellett is kifejező alkalmazása.

Látszólagos mozgalmasságával a Vadászat bizonyos fokig kiegészítő ellentéte az előbbi képnek. De ha a drámai mozgalmasságú témának művészi előadását elemezzük, megállapíthatjuk, hogy a tárgy történelempedagógiai elemeinek hatástkeltően patetikus előadása helyett a magyar regevilág varázsos hangulatát keltő, a vonalak, formák és barnára hangolt színek stilizáló összefoglalásának eredményeként itt is nyugodt, szőnyegszerűen dekoratív megoldást nyujt.

*

Az étteremnek a színes ablakokkal szemközti főfalát díszítette Spányi Béla a magyarországi várak tájképszerűen naturalisztikus ábrázolásával. A Vajdahunyadot, Árva várát, Visegrádot, Trencsént és a horvátországi Clissa várát ábrázoló festmények csak annyiban tesznek engedményt a monumentális falfestészet követelményeinek, hogy színskálájuk tartózkodó, amint azt a legjobban sikerült Clissa várának szinte anaturális kékségű tónusegysége mutatja. Egyes részletek üde természetélményétől eltekintve, e képsorozat konvencionális beállítottságával s kulisszaszerű unalmával ma már csupán hazafias propaganda értékkel bír, mert az ábrázolt várak közül, sajnos, csak az ősi Visegrád van ezidőszerint magyar kézen.

*

458.

458. Körösfői K. Aladár: Székely népmese. Al freskofestmény a marosvásárhelyi Közművelődési Ház előcsarnokában.

458. Fresque dans le Palais des Cultes à Marosvásárhely: Chansons populaires des Szeklers.

cs. 407 l.

456.

457.

456—457. A marosvásárhelyi Közművelődési Ház étkezőterme és előcsarnoka. Az előbbit Falus Elek, az utóbbit Körösfői K. Aladár díszítette.

456—457. Buffet et vestibule au Palais des Cultes à Marosvásárhely.

Magyar Iparművészet 1913.

Körösfői Kriesch Aladár

Kőrösfői Kriesch Aladár, festő, szobrász, iparművész

sz.1863 okt.29. Budán, mh.1920 jun.16. a budakeszi szanatóriumban.

Gyerekkorától kezdve beteg volt a tüdeje és a gerince.

Apja Kriesch János természettudós, később kolozsvári egyetemi tanár.

Érettségi után a pesti Mintarajziskolában Székely B.-nél és Lotz K.-nál tanult, 1883. rajztanári oklevelet kapott. 1884. Korfuban járt tanulmányuton és gyógyulás céljából. 1886. állit ki először a Műcs.-ban/Abt Antal arck./. 1887. Firenzében dolgozik. 1888. a Müegyetem rajzi tanszékének tanársegéde lesz, de nemsokára fizetéstelen szabadságot kér és 1889. Münchenben Liezen-Mayernél folytatja tanulmányait. 1890. Velencében Eugen v. Blaasnál tanul és a képtárban Tizian müveit másolja. 1891-92. Rómában dolgozik. Délvidéki tanulmányutjai mindig egészségi állapotával is összefüggnek.

1893. a kolozsvári egyetem megbizásából festi I. Ferenc Józsefet és Haynald kardinálist. Ez évben festi "Hora és Kloska lázadása" c. tört. müvét, amelyet az 1893-94. téli kiáll.-on mutat be a Műcs.-ban. 1894. Lotz mesteriskolájában dolgozik. 1895. megnősül. Ugyanez évben Torda-Aranyos vm. megbizásából kezdi festeni "Az 1567. évi tordai országgyülés" c. vásznát, amellyel megnyeria Mübarátok Köre 1500 frt.-os díját és átütő sikert arat. A siker hatása alatt Eger városa megbizza tört. festmény alkotásával: "Dobó István az egri nőkkel megvédi Eger várát" /Eger tulajd., kiáll. 1900-1901. télin/.

1896. nagy tanulmányutat tesz: Velence, Génua, Madrid, Valencia, Páris, de betegsége miatt keveset dolgozhat utközben. 1897. megbizzák az uj parlament két freskójának festésével/Halászat a Balatonon a XV. sz.-ban és Bölényvadászat a XVI. sz.-ban/, e képeket 1902. adja át. Az 1898 tav. kiáll-on "Boroszlói békekötés", az 1898-99. télin: Leányrablás a középkorban. 1898. festi a tövisi rk. templom számára Szt. László oltárképét. Ez időben már erősen foglalkoztatja a gobelin-tervezés. Az Iparm. Társ. 1900. évi kiállitásán mutatja be első g.-t: "A jó kormányos"-t. és 1902. Gödöllőre költözik családjával. 1903. átveszi Kovalszky Sarolától annak torontáli szövőmühelyét, amelynek gépeit Gödöllőre hozatja és itt nyitja

(1/1)

/1904/

meg gobelin-szövő műhelyét, amelynek később Belmonte Leo lesz a főmunkatársa. Az 1903. tav. kiáll.-on szerepel "Farizeus és publikánus" festménye, 1903-4. télin pedig az ismét nagy sikert aratott "Ego sum via, veritas et vita" c. nagy képe, amely a Szépmüv. Muz.-ba került. 1904. a St. Louis-i világkiállitás m. pavillonja főbejáratának dísze "Templomozás Kalotaszegen"/7 és fél m./, amely az 1906. évi milanói ntk. kiállitáson is nagy sikert arat ugyanitt gobelinekkel és 2 szobaberendezéssel is szerepel. Az 1910. évi bécsi vadászati kiállitáson két nagyméretü müve szerepel: Medvevadászat a Rákóczi-korban és Sólyomvadászat a 17. sz.-ban. Ugyanez évben fest két képet Zách Klára cimen is.

Művészete egyre inkább az angol prerafaeliták hatása alá kerül és "ruskinizmus" cimen iskolát csinál. 1907. Gödöllőre költözik egy egész festő-kolónia /Nagy Sándor Remsey Jenő, Raáb Ervin, Frecskay Endre, Moiret Ödön, Vas Béla, Thoroczkai Wigand Ede, stb./ és K.K.A. köré csoportosulva, Ruskin szellemében müködnek. Ugyanez évben a gödöllői gobelinszövőt az Iparmüv. Iskolához csatolták és évente több növendék tanult ott. Egyidejüleg K.K.A.-t az Iparm. Isk. tanárává nevezték ki. Ugyanez évben megbizzák a bpesti Zeneakadémia freskóinak megfestésével /Egyházi körmenet a 16. sz.-ban,- Mulatozó lakodalmas menet a 16. sz.-ban,- A művészet forrása/, továbbá mozaiktervet készit a Kerepesi-temető árkádos sirboltjának kupolájába, amelyet Roth Miksa kivitelez. 1909. a velencei ntk. kiáll. m. pavillonjának mozaikjait tervezi és ebben az évben rendezi gyüjt. kiáll-t a Nemz. Szalonban. /88 mü/. 1911. készülnek a marosvásárhelyi Kulturház falfestményei: Székely népmesék és Sámánok a lóáldozás előtt. 1913. Görögországba utazik. U. ez évben megalapitja a Céhbeliek művésztársaságát, amely önálló kiállitásokat rendez. Ugyancsak 1913. az Iparm. Iskola diszitőfestő osztályának vezetését bizzák rá. 1915. a váci örökimádás kápolnát festi ki és megkezdi a temesvári Szeminárium diszterménének freskóit: A csanádi egyházmegye alapitása és Szt. Gellért müködése. 1916. a bpesti Sziniakadémia Egressy-terménének freskóit készíti és a Mester-utcai felsőkereskedelmi iskola falképét: Gabonáshajó kirakodása kezdi meg. 1918. a pesti Közp. Szeminárium kápolnáját dekorálja és A Jó Pásztor c. üvegfestményét tervezi.

/.

"Gránátvető" c. szobra Vácszentlászlón.

Sokoldalu tevékenysége során szobrászattal is foglalkozott. Fontosabb mintázásai: Felesége képmása/márv., a Szépm.Muz. tulajd./, Dr.Mészáros Márton képmása/dmü/, Sancta Mater, márv. és majolikában is, Zambra Alajos egy. tanár képm. és gyermekeinek több képmása. - Olajfestésü arcképei közül jelentősek: Belmonte Leo festő, Beck Ö.Fülöp szobrász, Kármán Mór és Zöldruhás nő/felesége arck., a Szépm.Muz. tulajd./ Kármán Mór arcképe a bpesti Mintagimnáziumban.
Könyvillusztrációkat is készitett, butortervezéssel is foglalkozott.

Halála előtt 2 nappal nevezték ki végre rendes tanárrá az Iparm.Isk.hoz.

8888888888888888888888888888888888888

Dénes J.: Kőrösfői Kriesch Aladár.

Bp.1939.

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁRRÓL

EMLÉKBESZÉD

MONDOTTA NAGY SÁNDOR, AZ O. M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT KÖZGYŰLÉSÉN
1922. ÉVI MÁJUS HÓ 14-ÉN

Kinézek az ablakon, de nem látok senkit — mégis íme kopogást hallok. A ház jobb sarkán csakugyan be is fordul felénk *valaki* és elléptet a házunk előtt. Elléptet, jól látom, figyelem, meg is szólíthatnám, de a ház balsarkán ismét befordul, megint csak a kopogását hallom... már nem hallom azt se. Az a *valaki* eltünt. Nem volt, megjelent, láttam, hallottam, most eltünt, nincs. De valjon csak addig élt, amíg láttam a házunk előtt s amikor ismét befordult és léptei elhangzottak, akkor ismét megszünt élni, mint ahogy nem létezett, mielőtt hallottam volna a lépteit? Nem, ezt mindnyájan tudjuk, hogy nem így van. Volt az a *valaki*, mielőtt belépett az én érzékeim határába, egy darabig benne volt összes érzékeim szférájában, aztán eltávolodott, vagyis kilépett az én érzékeim nagyon véges érvényű határából.

Ez az élet képe a földön. Ha az érzékek közé való belépés volna a születés s az ezekből való kiszakadás volna a megsemmisülés, akkor a földi harcot csakugyan nem volna érdemes megküzdeni.

De az egyetemes nagy élet nem ez, az egészen más. Mi nagyon jól judjuk, hogy az a *valaki* messze útról jött, évezred-utcák tömkelegén át ért a mi házunk elé, a mi érzék-szféránk hálózatába; mi nagyon jól tudjuk, hogy az a *valaki*, miután szörnyen véges érzék-szféránk hálózatából kilépett, újabb évezred-utcák tömkelegében tovább kopog, noha én már nem hallom. Talán másmilyen érzékszférák hálózatában, avagy minden más érzékfeletti tudatok vibrációjában él tovább. Nem lehet az egyszer éltnek csak úgy megsemmisülni! Mert ha meg lehetne s meg kellene halni, akkor Kriesch Aladár még nem szunnyadt volna el! Akiben akkora kötelességérzet volt, mint benne, e nehéz időkben dehogy ment volna el nyugodni! Még itt látnók e napon okos kék szemeit s minden szép iránt érdeklődő nagy igyekezetével itt ülne s nagy hévvel tudná elhitetni velünk, hogy a magyar iparművészet nem volt, hanem lesz. Hiszen annyi dolga volt még s annyi új elhatározás sarkalta.

De Ő egész bátran elszunnyadt, barátságosan beszélgetve azokkal, akik akkor körülötte voltak, mert nem nézte a halált megsemmisülésnek, Ő is a halálban a végtelen egy napi álmát látta, amelyből új reggelre, egy újravállalkozás reggelére ébredünk, hogy a mindig hátunk mögé kerülő és mindig *tegnappá* lett *ma* munkáját folytathassuk.

Úgy hagyta el Ő is a munkában elfáradt, az utolsó izomig elhasznált organizmusát, mint ahogy levetünk egy használhatatlanná lett ruhadarabot, azzal a biztos tudattal, hogy az a ruha nem mi magunk vagyunk.

Mindezt azért kellett hangsúlyoznom, mert ez utolsó években az emberek nem úgy *járják* az élet utait, hanem zuhannak. Ez nem akaratos rohanás többé, hanem öntudatlan zuhanás. Úgy zuhannak le, mintegy ember-niagara, a képzelt megsemmisülés örvényébe s azért ilyen táncos va-banque addig az életük, míg a lejtőhöz nem érnek. S aki e táncos élet-játékban nem vesz részt, az nincs, arról nem vesznek tudomást, vagy az már lesodródott a megsemmisülésbe — szerintük.

Kriesch Aladár élete és működése ez emberzuhatag közepette olyan ütköző volt, amely eklatáns például szolgálhat arra, hogy a halál halt meg, nem ő.

1917. november 26-án írt naplójában így kiált fel: „*Add Istenem, hogy a fizikai lét apró gondjai úrrá ne lehessenek felettem. Hogy a művészet szentségébe és komolyságába vetett hitem minden balsors között, minden megpróbáltatások mellett is, soha meg ne inoghasson bennem.*"

Így írja: minden megpróbáltatások *mellett is.*

Tehát nem úgy kéri mint a „Mi Atyánk," „és ne vigy minket a kísértetbe," mert jól tudja, hogy az elmaradhatatlan, — hanem *e kísértések mellett is* adjon az Isten erőt, hogy a művészet átdominálhasson az élet minden más kérdésén. Lám, ez az igazi meghivatott művész!

E sorokat lehetne különben egész élete mottójául tenni, mert kijutott neki úgy a

megpróbáltatásokból, mint ahogy tudott rajtuk győzedelmeskedni is...

1892. január hó egy hideg és sötét délutánján Szoldatics Ferenc atyai barátommal az ő via del Tritone-beli műtermében ültünk a nagyöblű réz-scaldino mellett. Az izzó szén parázsa térdeinket sütötte, önfeledt pillantással meredtünk a melegítő fénybe, ahonnét kiparázslott Ser Francesco beszédes ajakán 40—50 év visszaemlékezése a német nazarénus festőkről. Eltünődve hallgattam Führieb, Owerbeck, Cornelius történetét...

De íme, érzékeink háza előtt léptek zaja kong, majd kopogás az ajtón s az „avanti"-ra belépett egy tömött bajuszú, göndörhajú fiatalember s bemutatkozott, hogy ő Kriesch Aladár.

Itt jelent meg egészen közelről érzékeim hálózatában. Befordult a sarkon lelki házam elé s láttam mintegy 26 évet a vállán, a homlokán magasratörő fiatalos ambicióját s a hátán fizikai erejét már akkor is túlontúl megterhelő munkavágyát s a szemöldökei között azt az önrágó magalebecsülést, amelyből később szerénysége fejlődött, hogy valjon igazán hivatott-e azon a nagymagasra helyezett oltáron való áldozásra, ahova ő a művészetet, mint egy szentséget, minden más fölé emelte.

Kedves beszédű, művelt, hogy úgy mondjam, világfi volt ő akkor, aki nagy nyelvismeretével, zenetudásával, olvasottságával, minden szóra reagáló szellemével központja tudott lenni minden társaságnak, aholcsak megjelent.

De szellemére ezt a reneszanszos humanista selyemkötöst csak azért öltötte föl, hogy a művészethez közelebb jusson általa s megtisztelje ezzel is, mint a szertartásra induló pap az oltárt, nem pedig azért, hogy magáncéljait szolgálja vele.

Idejét is e szent célra szentelve, úgy osztotta be, mint ahogy azt mesterünk, Székely Bertalan is előírta: reggel ekkor és ekkor kelni, egy kis torna, semmiféle ténfergés, azonnal munkába állni a műteremben. Ebéd előtt egy órai zongorázás — de csak gyakorlás — délután a szabadban impresszió-gyűjtés, vagyis vázlatozás Róma környékén; este vívás Ser Giov. Paglivia-nál s otthon ismét zongora, de most etudes-ök; lefekvés előtt olvasás, legtöbbször Dante...

Lássák, ilyen életrenddel kényszerítette szellemét és testét arra a célra, amit legnagyobbnak tartott az életből: a művészetre. Maga az élet fogalma minden problemájával együtt belesüppedt ebbe a szent fogalomba, amely reá nézve akkor még mindent önmagában foglalt s maga az erkölcs is csak a jóízlés és jónevelés korlátai között, mintegy a művészet velejárója, függelékképpen kapcsolódott az életéhez.

A művészet fogalma, mint egy gyűjtőlencse, mindenre rásugározta a művészet fényét s az életjelenségeket vagy megvilágította, vagy elégette előle.

Két évet töltöttünk együtt az örök-városban s amennyiben akkor is nagyon gyenge fizikuma engedte, szigorúan betartotta programmszerű munkálkodását.

Így edzette föl azt az akaraterőt, amelynek a gyenge és nehezen engedelmeskedő fizikumból *ki kellett a maximumot erőszakolni.* Ez a kiedzett akaraterő képesítette később is a fizikai erejét túl meghaladó munkálkodásra és teremtésre. Ilyen fizikai diszpozicióból ezrek közül csak egy-egy zseni tud valamit kipengetni, de az is csak valami Leopardis, vagy Heine-s szarkazmussal tele keserűséget önt szét maga körül s lehervasztja a rózsabimbót is, vagy férget talál benne.

Az utolsó csontszilánkig ismertem az ő már születésében is fáradt, beteg szervezetét és éppen azért sohase szüntem meg csodálni, hogy hogyan volt képes azt akkora erőfeszítésekre kényszeríteni. Mint a hangya, akkora terheket cipelt szinte állandóan s csak néha tudta valami fizikai letörés megállásra, pihenésre kényszeríteni.

Az igaz, hogy amíg mások veszettül és pazarul hajszolták hibátlanul és gyönyörűen kapott, fényes szervezetüket sárbamocsárba, addig ő erős lelkével Herakleszi próbák elé állította gyenge hátgerincét, hogy megfelelelhessen annak, ahova minden erőt koncentrált és aminek mindent feláldozott: a művészetnek.

Noha Róma ez időben már rég megszünt művészi központ lenni, Bajor-Lajos köre már a műtörténeté volt. Utolsó gyönyörű magyar hajtásuk, Szoldatics Ferenc maga is már túl volt a hetvenen, (bár művészi munkálkodása teljében) mégis azt kell mondanom, hogy ez a római időszak volt Kriesch Aladárra elhatározó jelentőségű, vagyis itt erősödött meg benne — a nagy példák között — az az örök művész, amelyhez nem lehet „izmust" kötni.

Mint a beteges diszpoziciójúak általában, ő is túlkorán fejlődött szellemileg. Hiszen 16 éves korában érettségizett és 20 éves korában már diplomás rajztanár volt.

Azért, amíg az ő korabeli fiatal művészeknek Róma csak mint múzeum, mint műtörténeti séta, vagy festői témákra alkalmas vidék szolgált, addig ő nagy műtörténeti olvasottságával és koraérett életfelfogásával, vagy hogy jobban mondjam, művészi megsejtésével úgy járt-kelt a reneszansz nagymesterei között, mint egy idős mester.

S jóllehet a műtörténeti irodalom akkoron még alig engedett a Raffael-kultuszból, nagyon jól emlékezem, hogy ő bizony már akkor is elmerészkedett a Botticellik bensőségesebb világába. De hogyisne merészkedett volna, mikor tökéletes olasz nyelvtudása révén Dante maga vezette esténkint a Divina-Comediájában — mint Dantet Virgilius — kézen fogva, a mennyek és poklok minden bugyrán keresztül.

És jóllehet római munkái — egy-két sötét képet kivéve — csupa impresszió-gyűjtés, mégis *ez a korszaka nevelte bele azt az erőt, hogy nem lett belőle e mai kor művészi szétesésének kifejezője, se valami elkopott tradiciók utolsó képviselője, hanem lett az örök jövő felé mutató kéz,* megtermékenyítő tovaindulás a jövendő fiatalságnak. És mivel az élet a legnagyobb ellentétek harmóniáját szereti kijátszatni, mégis itt érte Rómában s nem Münchenben, vagy Párisban palettáját a színek forradalma. Bitümöt, Umbrát, Vandyckbraunt s nem tudom miféle sötét szószokat itt érte végzetük s jött helyükbe a tisztább főszínek egyszerű skálája. Erről az új palettáról készültek azok az apró vázlatai, amik dicsőségére válnának az egyedül üdvözült professzionista-impresszionisták legeslegjobbjainak is.

E római két év után utaink elváltak egy időre. Ő haza jött s Lotz mellé került egy kis műterembe. Minek nevezzem ezt a korszakát? Gyakorlat, rutinszerzés, céhbeliség, professzionizmus mind megközelítik, de nem födik, mert inkább egy epokán való átsikamlásnak, egy a saját korszakát megelőző fázis gyorstempójú átismétlésének nevezhetem, Az Ő úgynevezett történelmi festőkorszaka volt ez, amit ez időben elkerülni tehetséges embernek nem lehetett, csak talán rövidebb idő alatt átismételni. Mert ez volt akkor a klasszikus, az akadémiai, a hivatalos felfogás, mint most az impresszió-expresszionizmus, vagy mi a csoda...

Csakhamar elsőül emlegették e téren kortársai között, sőt a milleniumkor egy Gyárfással osztozott a babéron. A konzervativ felfogásnak most is e korszakát tartják a legértékesebbnek. Én nem hódolok e korszakának. Jaj, de az élet maga se akarta bent felejteni. Mert éppen ezen a hivatalos dicsőséggel kirakott úton érte a Dextera Domini, az Isten jobbja, amely földre sújtotta. Ebben érte elsőszülött kis fia halála. Mélységesen leható ütés érte ekkor a lelkét.

Mire ebből fölocsudott — sokan emlékezhetnek reá — egyszerre a keresztelő János zászlós botja volt a kezében, rajta a teveszőrruha, lábán a durva szandálok. A művészet Istenasszonya ledobta reneszansz gyönyörű történelmi köntösét, gyöngyökbe font aranyfürtjeit szétzilálta s mint egy Magdolna kereste a tüskés utakat. A szellemes világfi eltünt a pesti társaságokból s Ruskin egy új követővel gazdagodott. Az igazi belső átalakulásoknak ez az útjuk, nincs más, csak a nagy szenvedések tisztító tüzén át égni, e tűzben új anyaggá változni. Az erkölcs vezetése mellett most harcos művésszé lett s nem érdekelte többé az olcsó sikerek piaca.

Hogy e horizontra felért, e magasból messze látott s így történt, hogy a legeslegelsők között látta meg a magyar faj ősi sajátosságait és egészen különös színű diszpozicióját a művészetekhez. Egyike volt az elsőknek, aki észrevette, hogy a magyarság legfinomabb művészi virágait, *őshonából hozott magasabb kultúráját már rég átszívta és magába olvasztotta* — mint az *ajtós* — Dürert, a falánk nyugat; észrevette, hogy *a magyarság magával hozott művészete már csak paraszti formában él* s még e forma is csak egyes távolesett népszigeteken virágzik. Hogy sietett e szigetekre a nép közé, hogy a maradék virágokat még összeszedhesse! Ekkor még úgy gondolta ő is és mások is, hogy a paraszti művészetből lehetne mégegyszer újra kezdeni és felvirágoztatni a régi kertet. Csakhogy, szerencsére, a történelem folyamata nem ez. Nem a primitivből fejlődünk fölfelé, ha mindjárt ez is a látszat, hanem a legmagasabb, az Istenség oszlott szét közénk és ennek a felismerése a hivatásunk.

Dehát a népszigeteken talált virágok oly csábítón szépek voltak s annyit ígértek, hogy ezek továbbfejlesztésére egész életprogrammot készített jó Aladárunk. „Szép virágos kert a mákói templom" énekelték Kalotaszegen... Az a Kalotaszeg olyan kiáltó ellentéte volt ennek a kozmopolita Ninivénknek, hogy lelkesedésében még a nagyhírű apai nevet is megváltoztatta és lett Körösfői.

Hogy e gyönyörű szép népszigetek virágai mindenütt illatozzanak, azért alapította meg a gödöllői szövőiskolát is, hogy teleszórhassa a magyar lakásokat e szépségekkel. Ez az iskola volt törekvéseinek dédelgetett kedvence, mert ebben látta faji sajátságaink, színimádatunk legközvetlenebb kifejező eszközét, ebben látta műiparunk jövőjét.

Hogy minő jól érezte ezt, ma már szinte túlsokan is megértették. De tudom, hogy az Ő szelleme őrködik s ha alapítása kiállta 15 év jéghideg közönyét, ki fogja állni a mindent lejáratő textil-lázak perzselő hevét is.

Munkálkodása minden irányban kiterjedt. Minden technika messziről felismerhető formát kapott dolgos kezében. Az olajfesték rajzos értéket kapott finom színeihez, a temperákat azonban föléje helyezte amannak, mert több misztikumot engedtek. Szobrászata, grafikája, vízfestményei, színes krétarajzai mind egészen egyéni alkotásúak. De ha rágondolok, nem tudom másként látni, mint kék munkászubbonyában valami összetákolt állványok tetején, amiken sokszor hónapokat töltött freskói — mindenekfölött imádott freskói előtt. Itt volt igazán elemében, ennél a parancsoló technikánál, ahol az egy napra kitűzött feladatot — törik-szakad — el kellett végezni, még pedig jól elvégezni, mert ez a technika nem tűr felületességet, elnagyolást.

Itt tudta Ő érvényre juttatni diszciplinált munkabeosztását és jól beosztott munkaerejét. És ezzel ugyan fölötte állt elernyedt kortársainak, akik a napnak csak egy kis részére tudják koncentrálni erejüket.

Azt az idejét, amelyet érzékeink szférájában töltött, e mai napra úgy összegezhetjük, hogy a magyarság kultúrájának hűséges kertésze volt.

Noha egy csepp vére se volt magyar, nem volt egy csepp vére se, ami nem a magyarság érdekéért lüktetett. A magyar kultúra elhanyagolt kertjének olyan hűséges, odaadó kertésze volt, aki reszketőn gondos kézzel öntözte és ápolta azokat a virágokat, amiket a földesúr, ez a hetyke feudális despota, ez a nyugat felé hajlongó szolgalélek a napi politika vadászebeivel és lovaival összetiportatott. Kegyeletes kézzel szedte szívére mindazt, ami a sok csalán és lapu közt a magyar művészet virága, vagy gyümölcse volt. Magához ölelte, aki magyar, igazi tehetséget árult el. És szent áhítattal becsülte azokat az értékes tradicióinkat, amelyekből a lényeg még nem költözött ki.

Ha száz keze lett volna és száz feje, mind kevés lett volna ahhoz a nagy tömegakarathoz és igyekezethez képest, amennyire szívén viselte e hálátlan ország faji kultúráját, multját és jövőjét.

Művészi életén, vagyis alkotásain végig tekintve, valami Beethoveni taktust, egy folytonos, lassú emelkedésben fejlődő skálát érzünk, amely könnyed, játékos mollból dörög fel mind drámaibb akkordokba. Könnyed impressziókból dagadtak föl hatalmas vonalakká és színtömegekké alkotásai.

Itt nincs helye munkái magyarázatának. Csak a kiálló ormokra vetettünk pillantást.

De merjük hinni, hogy majd jön szem, jön meglátás, amely Kriesch Aladárban nem a több-kevesebb rajzokat és festményeket nézi s ezekből akarja majd kimagyarázni az embert — mintahogy most dívik — hanem meglátja azt a kultúrembert, azt a magas lelki nivóra jutott szellemet, aki meghivatottságánál fogva jobban belelátott az élet lényeges kérdéseibe, mint más s e réven megadatott neki az is, hogy a fizikai világot is más szemmel láthassa s hogy e meglátásáról rajzokban és festményekben is adhasson kifejezést. Mert bizony mondom, *az ő rajzai és festményei az ő ember-nivója által nyernek értéket* s nem e rajzok és festmények adnak az ő mivoltának nevet és értéket! Riport-szemekkel ne nézzen senki az ő művészetére! Ezek intézzék csak az impresszionista festmények hausse-baisset, amíg tart a nagy árverés... Nem sokáig tart már! De majd a műtörténeti végleszámolásnál, amikor ki fog tünni, hogy a múzeumok egy egész korszakon át orgazdaként szerepeltek egész Európában, mert talmi értékeket csempésztek be műalkotásokul a modern művészetről, akkor — fogadom — tudni fogják, hogy hova tartozik, melyik művészi kategóriába. Kriesch

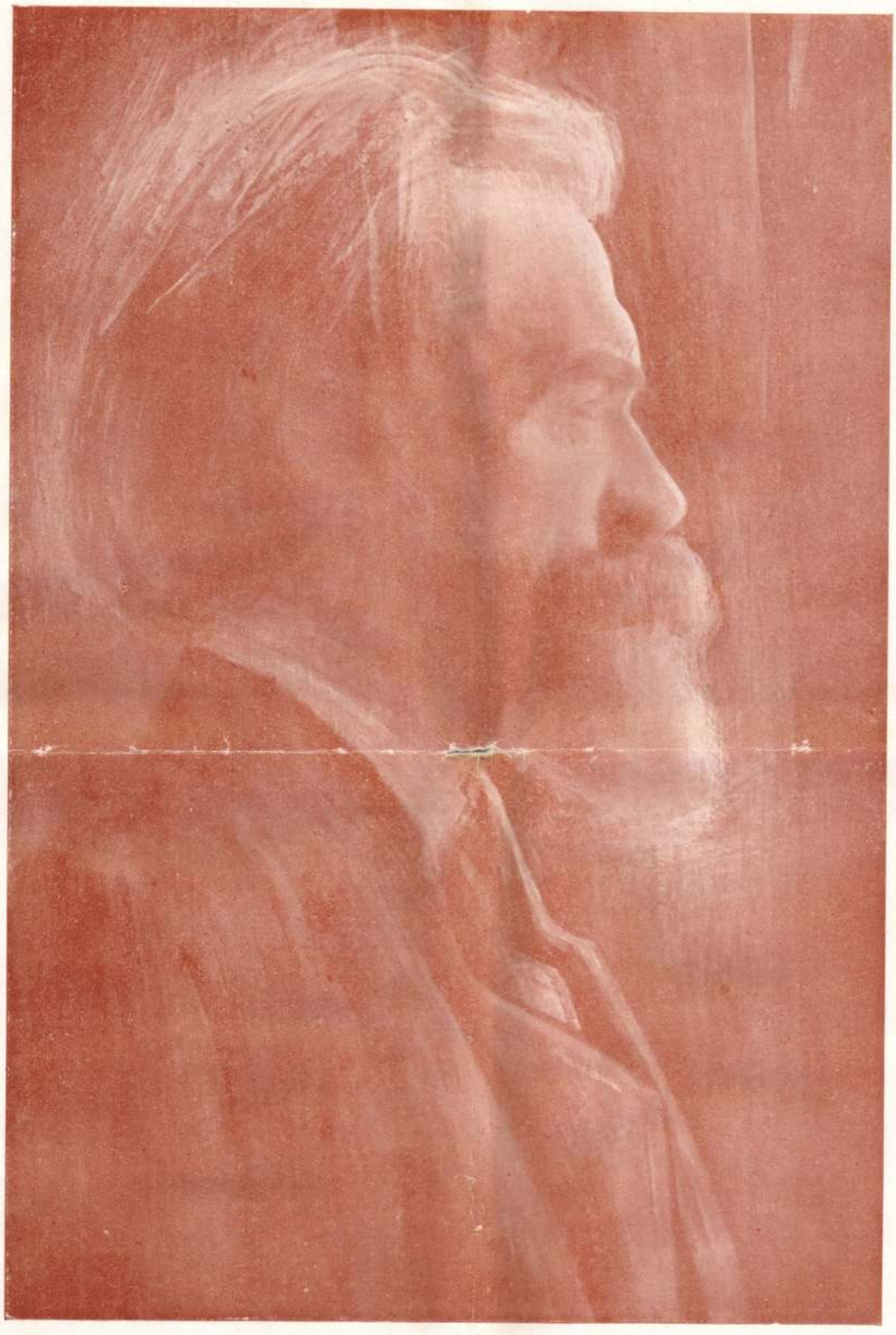

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR
1863—1920

Aladár egyik legértékesebb lirai alkotása, amely most elhagyatva egy folyosón fityeg, mert eddig nem találtak neki esztetikai kategóriát, ahova elhelyezzék.

Érzékfeletti, mai működését úgy fejezhetem ki, mint a nagy zenészekét: nem veri a billentyűket Liszt s mégis tele az egész világ az ő zenéjével. Az egész világegyetembe fúr fel a muzsikája. Nem szaladgál át — ezer gondjai között is — a gödöllői szőnyegiskolába Kriesch Aladár s ott mégis serényen folyik a munka, vidáman, fürgén mozgó ujjacskák bogozzák a magyar virágokat, mert szelleme erőt sugároz le nekünk...; nem kevertet tojásos emulziókat tanítványaival s azok mégis majd elepednek, hogy vajha írásban hagyott receptjeit már felhasználhatnák — bár felhasználhatnák!

Nincs ma itt, nyájas arcával köszöngetve jobbra-balra — és mégis itt van, jobban, mint valaha, hogy aggodalmat keltsen mindnyájunk szívében: mi lesz a magyar iparművészettel? — s itt van, hogy menten bizalmat is keltsen és erőt öntsön mindnyájunkba.

Saját verse fejezi ki legjobban, hogy mint áll felettünk e pillanatban is:

„Maga is szikla.
Úgy áll fenn a szikla fokán
Lelkem — merőn
Istenére tekintvén.
Tüzes lángoszloppá válik
Lélek érintésre (az Isten)
De ki hitvány, rabszolgavágyódással
Érinti saruszíját,
Hideg, néma, süket rög
Reng vissza reá."
„Az örök tűznek titkát,
Melyet szívem legmélyén
Istennek keze gyújtott,
Rettegve őrzöm..."

Igen, ez a gyenge és gyengéd, szelíd ember, én jó pajtásom, olyan sziklaszilárd lélekkel volt megáldva, amely merőn mert Istenére tekinteni, mint egy komoly férfi a szeretett apja szemébe; s e tekintete mintha mondta volna: „nem kérek tőled semmit se én magamnak, csak egyet s azt is a Te megismertetésedre, hogy álljon örökké izzó parázzsal teremtő kovácsműhelyem tűzhelye, mint a Tiéd, Atyám, hogy meg nem szűnő vágyam egy percre se tegye le formateremtő kalapácsát."

Ezt láttam nem egyszer nagy utazásainkon, az Akropolis tövében, az Atridák sírjánál, a Knossosi palotában, szelíd kék szemeiben, amelyek ilyen nagy pillanatokban az acél kemény kékségét ragyogták.

Ma itt vagy köztünk — hű bajtárs — érzem s azért idézlek és kérlek, szórd szét Istenszembe néző fiúi bátorságodat e közé a legyávított, az élet nehézségeitől megfélemlített, a maga igazától is rettegő, a maga zsenijét is lefékező magyarság közé, mert — mondom neked — e népet a végpusztulás fenyegeti, mert nem hisz sem önmagában — s ami ebből folyik — se az egyetemes nagy Életatyában. Mint virágozhatnék hát művészet!

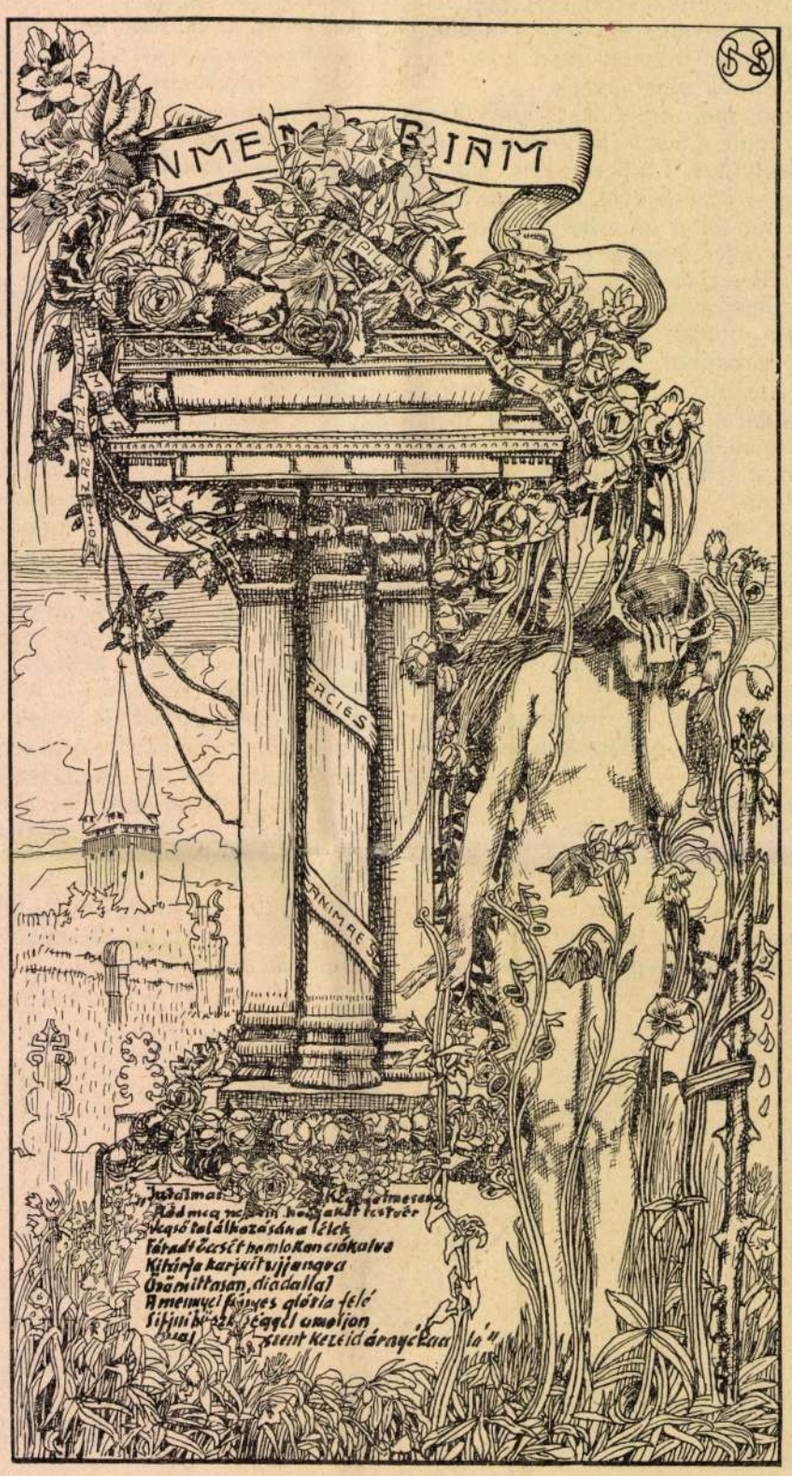

IN MEMORIAM. KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR. Nagy Sándor rajza.

IPARMŰVÉSZETÜNK SORSA

ÍRTA PETROVICS ELEK

Az erjedés s forrongás tünetei között, de reményt keltő elevenséggel haladt az iparművészet csak nemrég új célok, jobb jövő felé. A különböző régi stílusok szolgai és félreértésekkel teljes utánzását abbahagyva, kiszabadította magát a XIX. század hosszantartó hisztoricizmusából; megtalálta kapcsolatát az egész művészettel és belekerült az egyetemes fejlődés áramlatába. A tárgyilagos szemlélő persze jól látta a fogyatkozásokat és kinövéseket is; látta, hogy az egészséges törekvésekbe sok félreértés is vegyült és az újra és eredetire való törekvés néha rakoncátlanságba és ízléstelenségbe tévedt. Ez már azért is elkerülhetetlen volt, mert a művészetben is mindig akadnak tehetségtelen számítók, akik belső szükség és igazi hivatás nélkül belevetik magukat az új áramlatba, mihelyt ez divatba kezd jönni, s aztán nemcsak magukra hoznak szégyent, ami nem lenne baj, hanem ártanak a jó törekvéseknek is, különösen az avatatlanok és felületesek szemében, akik nem tudnak vagy nem akarnak különbséget tenni jó és rossz, igaz és hazug között. A konjunkturahajhász kontárokkal szemben azonban biztató tehetségek állottak, eltökélten arra, hogy szakítanak a mult lomha utánzásával és minden erejöket latbavetik azért, hogy megteremtsék a mai élet gyakorlati követelményeinek a sajátos nemzeti szükségleteknek és az anyag feltételeinek megfelelő új iparművészeti stílust. S ha olykor tévedtek és botlottak is, arról mindenesetre meg tudtak győzni, hogy törekvésük a kor anyagi és erkölcsi szükségleteiből fakadt, ugyanabból az erős tőből, melyből a mult idők stílusai is a természeti tünemények szükségszerűségével kihajtottak.

A mozgalom annyira a helyzetből és a szükségletekből önként fakadó, komoly, sőt ellenállhatatlan volt, hogy nemcsak az új áramlatok természetes szövetségeseit, az ifjú nemzedéket és a könnyűtollú sajtót hozta lelkesedésbe, hanem várakozásteljes reménnyel töltötte el az óvatosabbakat is. Így pl. az éles itéletű és páratlanul tapasztalt, a modern törekvések kritikátlan dédelgetésével éppen nem vádolható Bode is azt írta 1900-ban, hogy „a viszonyok és feltételek, amelyek között a fordulat (t. i. az új áramlat fellépése) bekövetkezett, nagyon kedvezők egy új, önállóbb művészi irány szempontjából, s az a mód, ahogyan ez a művészet fellépett és különösen az Óceán mindkét partjának angol népeinél kifejlődött, szerencsésnek és fejlődésreképesnek mutatkozik. S a végleges sikernek valamely biztosítéka már az a majdnem elemi erő is, amellyel a mozgalom utat tört magának és a vezetést igen rövid idő alatt magához ragadta." (Kunst und Kunstgewerbe am Ende des neunzehnten Jahrhunderts von W. Bode. 1901. Berlin. 167. l.) Igaz, hogy ezek a sorok nem rólunk, hanem nagyobb és szerencsésebb népekről szólnak, de valamennyire illettek reánk is, akiknek törekvésein mindig átvonultak a nyugati nagy áramlatok.

A legkézzelfoghatóbb bizonysága az új mozgalom életrevalóságának azonban az volt, hogy már-már megtörte a közönségben a megszokás és az előítéletek hatalmát, s meg tudta teremteni maga körül az érdeklődésnek és a megértésnek atmoszféráját. Nemcsak azokban a körökben voltak már hívei, amelyek éppen csak lelkesedésüket adhatják oda az ügynek, hanem lassanként hódítani kezdett az áramlat azoknak a táborában is, akiknek érdeklődése vásárlásban, rendelésekben nyer gyakorlati értékű kifejezést. Az új iparművészet nem volt már többé érdekes új divat, sem hálás irodalmi téma, amely a folyóiratok és propagandairatok lapjain él inkább, mint a műhelyekben és az ipari élet más döntő fontosságú pontjain; mint szerves és szükségszerű valóság állott előttünk, produktumai „be voltak vezetve," mint üzletinyelven mondják. Egy-egy modern lakásberendezés nem volt megbámulnivaló ritkaság már nálunk sem, annál kevésbé az új iparművészeti stílusnak nyugati állomáshelyein, ahol diadalt ült a mozgalom s tudjuk, hogy végül beadta derekát még Franciaország is, amely egészen a legutóbbi időkig hű maradt multjának nagy stílusaihoz s nem tett mást, mint nagy pontossággal másolta azokat,

elárasztván az egész világot a Lajosok, főleg XVI. Lajos és az empire stílusában készült bútoroknak kitűnően sikerült utánzataival. S amint a bútoroknak és egyéb használati tárgyaknak volt már biztos keletük, éppenúgy voltak kedvelői és vevői az iparművészet ama termékeinek, amelyek a nemes fényűzés számára készültek, aminők elsősorban a modern keramika, bronz- és üvegművesség gyűjtésre alkalmas, objets d'art számba menő produktumai.

Hogy megitélhessük a jelent, néhány szóval fel kellett idéznünk a multat, mely igen közel esik még hozzánk, ha naptári években számítjuk az időt, de nagyon is messze, ha a bekövetkezett változások mértékével mérjük azt meg. Quae mutatio rerum! Hová jutottunk! A friss szellem elcsöndesült, a lelkes kezdeményezés félbemaradt. A mozgalom, mely az iparművészeti műhelyekben megindult, jóformán kihalt, csak a régiségkereskedésekben van sürgés-forgás s a művészemberek vidám csatakiáltása helyett csak az árverési kikiáltó hangját halljuk. Sok embernek fordult úgy a sorsa, hogy töviről-hegyire újonnan rendezhette be otthonát, s hányan gondoltak vajjon arra, hogy korunk művészetének szellemében tegyék ezt? Bizonyára nagyon kevesen, ha ugyan egyáltalában akadtak ilyenek. Ellenben mindnyájan tanúi voltunk annak, hogy milyen kelete lett a „Biedermeyer"-bútornak, hogy a régiségüzleteknek sűrün kellett Bécsből pótolniok „kiárusított" készletüket, hogy az újonnan berendezkedő gazdagok iparművészeinkkel legfeljebb annyiban léptek érintkezésbe, amennyiben régi bútorok és más berendezési tárgyak összevásárlásával bízták meg őket, ellenben eszük ágában sem volt, hogy tervezői működésükre reflektáljanak.

Meg kell állapítanunk, hogy ez az antikvárius-szellem már jóval a háború előtt kezdett hódítani, bizonyos azonban, hogy a háború alatt nőtt ilyen veszélyesen nagyra. Az okot nem igen kereshetjük a gazdasági viszonyokban, mert hiszen aukciókon és régiségkereskedésekben egész kis vagyonokat fizettek régi bútorokért s a frissen gyült és hozzá még kétes értékű pénz számára általában keresve-keresték az elhelyezést. Nem magyarázzák meg egészen a jelenséget a technikai nehézségek sem, melyek számottevőek voltak ugyan, de legalább is megostromolhatók. A mélyebb okok valószínűleg pszychikai természetűek és az emberek eszejárásában gyökereznek. Első sorban persze az újdonsült gazdagokra gondol az ember, akik szívesen veszik körül magukat régi bútorokkal, amelyek egyrészt előkelő hatásúak, másrészt „biztosan jók," ami különösen fontos azok szemében, akik zavarba jönnek, ha maguknak kell választaniok jó és rossz között.

Azonban az egészet mégsem lehet az újdonsült uraknak nyakába varrni. Nemcsak ők, hanem a finomabb és műveltebb körök is legszívesebben helyezték el nagyapáink idejének régi holmiját otthonukban, sőt éppen bennük fogamzott meg először a rokonszenv a multaknak soká lenézett iparművészeti stílusa iránt, az ő ízlésük fedezte fel és emelte újra divattá a „Biedermeyer"-t, amely nemcsak a lakásokban, hanem a színpadon s az irodalomban is sok hódítást mutatott fel és bélyegét — különösen Németországban — erősen rányomta a mai építészeti és iparművészeti törekvésekre is. Nem a kereskedők mesterkedésével vagy a meggazdagodott emberek előkelősködő hajlamaival állunk tehát szemben, hanem mélyebben gyökerező szellemi folyamattal, amelyet az üzlet csak kiaknázott, de nem teremtett. Valószínű, hogy a jelenség legmélyebb okai érzelmi mozzanatokban rejlenek, abban a vágyban t. i., mely a hajszával, gonddal és borzalommal teljes jelenből a multba vonja az embert és arra ösztökéli, hogy egy olyan időnek hangulatát teremtse meg maga körül, amely ma, éppen a szomorú jelennel való ellentéte miatt, érdemén felül is vonzónak tűnik fel szemünkben. S nálunk, magyaroknál az utóbbi idők eseményei különösen is segítették kifejlődni egyrészt az idegenkedést attól, ami forr és erjed, másrészt a vágyat mindaz után, ami megállapodást és nyugalmat jelent.

A dolog mindenesetre magyarázható, de vajjon szabad-e megnyugodnunk ebben? Semmiesetre sem. Senki sem rosszalhatja ugyan a megbecsülését annak, ami régi és jó, de afelől sem lehet kétsége senkinek, hogy felette ferde és egészségtelen állapot az, ha a mult nem éri be azzal, hogy tiszteljük és tanulunk tőle, hanem versenyt támaszt a jelennek s elsorvasztja az életet és fejlődést. A képzőművészetben

is megnövekedett a becsülete annak az időnek, amelyről szó van, de még inkább hódított a modern művészet méltánylása, amelynek lelkes, új gyűjtői támadtak. Szabad-e, hogy éppen az iparművészetben legyen ez másként, amelynek természete azt hozná magával, hogy a legszorosabb kapcsolatban legyen az élettel és szükségleteivel?

Nyilvánvaló, hogy művészi és gazdasági szempontból egyaránt beteg helyzet állott elő, s hogy e betegség ellen küzdeni erkölcsi kötelesség. Az iparművészeti szervezeteknek, a toll embereinek s nem utolsó sorban maguknak iparművészeinknek megfeszített erővel kell felvenniök a harcot az élő iparművészet jogaiért, meg kell keresniök a propaganda új módszereit, amelyek alkalmasak arra, hogy a túlságosan elhatalmasodott antikvárius-szellemmel szemben feltámasszák a fejlődésnek szellemét, új életre keltsék a saját korát kifejező iparművészet szükséges voltának belátását és sürgessék e belátás gyakorlati parancsainak követését. A munka nehéz, de a nehézségek nem mentenek fel a kötelesség teljesítésétől, s lehet-e kilátásunk győzelemre, ha már meg sem kíséreljük a harcot, hanem csüggedten beletörődünk a sorsba. Az O. M. Iparművészeti Társulatra nézünk itt elsősorban reménnyel és bizalommal.

A propaganda azonban nem sokat ér, ha csak elvont elveket hirdet; igazi erőt és hatást csak akkor érhet el, ha argumentum gyanánt rámutathat komoly és érdemes törekvésére azoknak, akikért első sorban száll síkra. Meddő dolog a tervező művészeknek tanácsot adni arra, hogy mit hogyan csináljanak, azonban azt az általános megjegyzést mégsem hallgathatjuk el, hogy aligha cselekednének helyesen tervezőink, ha ugyanott folytatnák munkájukat, ahol annak idején abbahagyták. A modern iparművészet alapvető elveit nem szükséges cserben hagyniok. Ezek a logikán és a mult tanulságain épültek fel, általában helyesek ma is és ezen nem változtat az sem, hogy a művészi tehetség tudott olykor az elvek ellenére is értékeset és szépet létrehozni. Csak nem szabad figyelmen kívül hagyni a lefolyt idő tanulságait, s e tanulságok arra intenek, hogy kerülni kell a szeszélyt és önkényt, amely a közelmultban néha a jobbaknál is felütötte fejét. Ma még nehezebben viselik el azt az emberek, mint előbb. Az iparművészetnek számolnia kell azzal, hogy a nyugalom és összhang után való vágy megerősödött, s az igazi művész bizonyára számol is ezzel, jobban mondva számítás nélkül is kifejezi munkájában ezt az érzést, hiszen lényege hivatásának kifejezni azt, ami a kor jobbjainak szellemében él.

AZ ÁRÚMINTAVÁSÁRRÓL

ÍRTA GYÖRGYI KÁLMÁN

A XIII. Árúmintavásár az eddigieknél lényegesen bővebb terjedelemben június hó 17-én megnyílt. Vásárról és nem kiállításról lévén szó, eleve is tartózkodnunk kell a bírálat szigorúbb mértékétől, mert sem a kiállított tárgyak, sem az elrendezés módja ezúttal sem kerültek előzetes elbírálás alá s ezért minden kiállító maga felelős a bemutatott készítmények jóságáért, esztétikai hatásukért, valamint a keretért, amelybe tárgyaikat belehelyezték. Okunk van arra a föltevésre, hogy a rendezőség, a budapesti kereskedelmi és iparkamara, elérkezettnek látja az időt, hogy ezen a kissé túlságosan szabadelvű rendszeren változtasson és ha még nem is akarja előzetes bírálat alá vonni a vásárra szánt holmikat (pedig előbb-utóbb ezt sem kerülheti el), de az elrendezés mikéntjét jövőben aligha engedi a kiállítók szabad kénye-kedvére, hanem megkívánja majd — ahogy nézetünk szerint meg is kívánhatja — bizonyos művészi szempontoknak szigorú betartását. Jól tudjuk, hogy egy néhánynapos vásár résztvevőitől nem követelhetünk ma százezrekbe kerülő drága beépített installációkat, mint az a hosszabb tartamú, nagyobbszabású kiállításokon szokásos. De igenis elvárhatjuk tőlük, hogy ne állítsanak ízlésbe ütköző, nevetséges, kontárkezektől eredő tákolmányokat, amelyekkel rontják a vásár komolyságát és bosszantják a választékosabb ízlésű látogatókat. Nincs is panaszunk a fülkéikben szerényen elhelyezkedő

kiállítók ellen, de rosszul esik látni, hogy még ma is akadnak gazdag, sőt ú. n. előkelő vállalatok, amelyek nem akarnak tudomást venni sok jelesen képzett iparművészünk létezéséről, akik összhangzóan érvényesíteni tudják a kereskedelemben nélkülözhetetlen reklám fortélyait a nemesebb ízléssel. Az árúmintavásár kedvező alkalmat adhat ezeknek a jobbára az iparművészeti iskolából kikerült ifjak tehetségének érvényesítésére s nagyon hibáznak azok a kiállítók, kik az erre hivatott, képzett erők következetes mellőzésével, felkínálkozó, izetlenkedő próbálkozásoknak adnak teret. Az üzleti érdeket a művészet nemesebb eszközeivel is lehet szolgálni. Mert el tudunk képzelni olyan szemet lebilincselő és minden látogató figyelmét lenyűgöző szappangyári kiállítási csoportot, amely nem szorul arra, hogy szappanzsindelyekkel födjön rosszul utánzott, szappandarabokból összerótt galambbugos székely kaput, vagy olyan szalámibemutatót, mely ízes készítményeit nem rakja mázolt szalámiszeletekkel födött kupola alá. Tehát egyelőre csak a szertelenségek, az éretlen próbálkozások letörésére és kontárok illetéktelen versenyének megakadályozására akarjuk kérni a vásár érdemes rendezőit. Hogy pedig az egyébként méreteinél fogva is impozáns vásár képét megóvjuk a disszonáns hatásoktól alapos szemügyre kellene vennünk az iparcsarnoknak az 1896. évi milleniumi, sőt részben az 1885-diki orsz. kiállításból fenmaradt belső díszítését és berendezési tárgyait. Akkoriban az altdeutsch, a reneszansz és barok formákkal való dúslakodás felelt meg az általános ízlésnek és a fenyőfalécekből megszerkesztett, jutarongyokkal burkolt és gipsszel takart hatalmas ál-kőkapuzatokon senki sem ütközött meg, mint ahogy természetesnek találták, hogy a fülkék falait és az üvegszekrényeket gazdagon profilirozott oszlopokkal, konzolokkal, gipszvirágfűzérekkel és a neoreneszansz sok egyéb sablonos cifraságával díszítsék. Az új században kialakult becsületes művészeti etika megveti és ennélfogva el is veti az ilyen silány szurrogátumokat, amiket a német találóan „Gschnasz"-nak nevez. Ma tehát nem volna szabad az elavult és jogosan rossznak minősített stílusparódiákat egy modern kiállítás vagy vásár keretében megtűrni. Tudjuk, hogy mostanában minden fölösleges kiadástól tartózkodnunk kell. De inkább lemondunk minden díszről, semhogy bántó, hivalkodó cifraságok terpeszkedjenek szemünk előtt. Ott a példa: az új csarnok belseje, a nehézipar és az automobilok és motorcsolnakok csoportjaival. Nincsen ott semmi fölösleges, visszatetsző és jóleső hatást váltanak ki az elrendezés puritán egyszerűsége és a ritmikusan elhelyezett, ízléses felírású, jó cégtáblák. Az installáló technika terén pedig megszívlelni valót mutatott Faragó Ödönnek az óbudai Goldberger-gyár részére készített csoportberendezése. A legegyszerűbb eszközökkel készült, fehérre mázolt, szétszedhető lécekből épített alkotmányba ügyesen, változatosan helyezte el a gyár tarka szöveteit s ezzel olyan művészi hatást ért el, mely méltán lekötötte a látogatók figyelmét anélkül, hogy az erőszakos reklám silány eszközeihez nyúlt volna. Ez a példa és a melléje sorozható nehány nemesebb ízléssel megtervezett berendezés (mint aminőket pl. Kozma Lajos, Petten Sándor, Bodor Aladár, Novák András, Fekete Oszkár és mások terveztek) a mai kor tisztultabb felfogását tükröztetik vissza, mely nem szorul szurrogátumokra, a színpadi hatások kelléktárára, papirmasé- és gipsztákolmányokra, a történeti stílusok díszeinek formakincséből élősködők puffogó frázisaira. Ezért ideje volna már, hogy a nagycsarnok belsejében éktelenkedő, roskadozó, céltalan, barok álkőportálékat végre lebontanák és a számtalanszor átmázolt és emellett célszerűtlen ócska vitrinákat és egyéb berendezési tárgyakat alapos revizió alá vegyék, átalakítsák vagy végleges nyugalomba helyezzék.

De korlátozni kellene a cégtáblák, valamint a felírások alkalmazása körül tapasztalható szertelenségeket és ízléstelenségeket is. A rendezőség a fülkékkel együtt elkészíttethetné a cégtáblák kereteit, amelyeknek szigorú megtartására kötelezni kellene a kiállítókat. Azoktól pedig, kik külön installációkat állítanak a nekik kijelölt helyen, jogosan és kötelezően megkövetelhető, hogy *előzetesen* mutassák be a terveket és csakis a rendezőség művészi szakközegeinek helybenhagyásával szabadna azokat meg is valósítani; enélkül nem. Ilyen rendszabályok következetes alkalmazásával némiképpen biztosíthatnók a vásár külső képének tetszetősségét, elkerülhetjük az egységes hatást rontó, bántó

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁRRÓL

EMLÉKBESZÉD

MONDOTTA NAGY SÁNDOR, AZ O. M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT KÖZGYŰLÉSÉN
1922. ÉVI MÁJUS HÓ 14-ÉN

Kinézek az ablakon, de nem látok senkit — mégis íme kopogást hallok. A ház jobb sarkán csakugyan be is fordul felénk *valaki* és elléptet a házunk előtt. Elléptet, jól látom, figyelem, meg is szólíthatnám, de a ház balsarkán ismét befordul, megint csak a kopogását hallom... már nem hallom azt se. Az a *valaki* eltünt. Nem volt, megjelent, láttam, hallottam, most eltünt, nincs. De valjon csak addig élt, amíg láttam a házunk előtt s amikor ismét befordult és léptei elhangzottak, akkor ismét megszünt élni, mint ahogy nem létezett, mielőtt hallottam volna a lépteit? Nem, ezt mindnyájan tudjuk, hogy nem így van. Volt az a *valaki*, mielőtt belépett az én érzékeim határába, egy darabig benne volt összes érzékeim szférájában, aztán eltávolodott, vagyis kilépett az én érzékeim nagyon véges érvényü határából.

Ez az élet képe a földön. Ha az érzékek közé való belépés volna a születés s az ezekből való kiszakadás volna a megsemmisülés, akkor a földi harcot csakugyan nem volna érdemes megküzdeni.

De az egyetemes nagy élet nem ez, az egészen más. Mi nagyon jól judjuk, hogy az a *valaki* messze útról jött, évezred-utcák tömkelegén át ért a mi házunk elé, a mi érzék-szféránk hálózatába; mi nagyon jól tudjuk, hogy az a *valaki*, miután szörnyen véges érzék-szféránk hálózatából kilépett, újabb évezred-utcák tömkelegében tovább kopog, noha én már nem hallom. Talán másmilyen érzékszférák hálózatában, avagy minden más érzékfeletti tudatok vibrációjában él tovább. Nem lehet az egyszer éltnek csak úgy megsemmisülni! Mert ha meg lehetne s meg kellene halni, akkor Kriesch Aladár még nem szunnyadt volna el! Akiben akkora kötelességérzet volt, mint benne, e nehéz időkben dehogy ment volna el nyugodni! Még itt látnók e napon okos kék szemeit s minden szép iránt érdeklődő nagy igyekezetével itt ülne s nagy hévvel tudná elhitetni velünk, hogy a magyar iparművészet nem volt, hanem lesz. Hiszen annyi dolga volt még s annyi új elhatározás sarkalta.

De Ő egész bátran elszunnyadt, barátságosan beszélgetve azokkal, akik akkor körülötte voltak, mert nem nézte a halált megsemmisülésnek, Ő is a halálban a végtelen egy napi álmát látta, amelyből új reggelre, egy újravállalkozás reggelére ébredünk, hogy a mindig hátunk mögé kerülő és mindig *tegnappá* lett *ma* munkáját folytathassuk.

Úgy hagyta el Ő is a munkában elfáradt, az utolsó izomig elhasznált organizmusát, mint ahogy levetünk egy használhatatlanná lett ruhadarabot, azzal a biztos tudattal, hogy az a ruha nem mi magunk vagyunk.

Mindezt azért kellett hangsúlyoznom, mert ez utolsó években az emberek nem úgy *járják* az élet utait, hanem zuhannak. Ez nem akaratos rohanás többé, hanem öntudatlan zuhanás. Úgy zuhannak le, mintegy ember-niagara, a képzelt megsemmisülés örvényébe s azért ilyen táncos va-banque addig az életük, míg a lejtőhöz nem érnek. S aki e táncos élet-játékban nem vesz részt, az nincs, arról nem vesznek tudomást, vagy az már lesodródott a megsemmisülésbe — szerintük.

Kriesch Aladár élete és működése ez emberzuhatag közepette olyan ütköző volt, amely eklatáns például szolgálhat arra, hogy a halál halt meg, nem ő.

1917. november 26-án írt naplójában így kiált fel: *„Add Istenem, hogy a fizikai lét apró gondjai úrrá ne lehessenek felettem. Hogy a művészet szentségébe és komolyságába vetett hitem minden balsors között, minden megpróbáltatások mellett is, soha meg ne inoghasson bennem."*

Így írja: minden megpróbáltatások *mellett is.*

Tehát nem úgy kéri mint a „Mi Atyánk," „és ne vigy minket a kísértetbe," mert jól tudja, hogy az elmaradhatatlan, — hanem *e kísértések mellett is* adjon az Isten erőt, hogy a művészet átdominálhasson az élet minden más kérdésén. Lám, ez az igazi meghivatott művész!

E sorokat lehetne különben egész élete mottójául tenni, mert kijutott neki úgy a

1922. 5-7. szám

megpróbáltatásokból, mint ahogy tudott rajtuk győzedelmeskedni is...

1892. január hó egy hideg és sötét délutánján Szoldatics Ferenc atyai barátommal az ő via del Tritone-beli műtermében ültünk a nagyöblű réz-scaldino mellett. Az izzó szén parázsa térdeinket sütötte, önfeledt pillantással meredtünk a melegítő fénybe, ahonnét kiparázslott Ser Francesco beszédes ajakán 40—50 év visszaemlékezése a német nazarénus festőkről. Eltünődve hallgattam Führieb, Owerbeck, Cornelius történetét...

De íme, érzékeink háza előtt léptek zaja kong, majd kopogás az ajtón s az „avanti"-ra belépett egy tömött bajuszú, göndörhajú fiatalember s bemutatkozott, hogy ő Kriesch Aladár.

Itt jelent meg egészen közelről érzékeim hálózatában. Befordult a sarkon lelki házam elé s láttam mintegy 26 évet a vállán, a homlokán magasratörő fiatalos ambicióját s a hátán fizikai erejét már akkor is túlontúl megterhelő munkavágyát s a szemöldökei között azt az önrágó magalebecsülést, amelyből később szerénysége fejlődött, hogy valjon igazán hivatott-e azon a nagymagasra helyezett oltáron való áldozásra, ahova ő a művészetet, mint egy szentséget, minden más fölé emelte.

Kedves beszédű, művelt, hogy úgy mondjam, világfi volt ő akkor, aki nagy nyelvismeretével, zenetudásával, olvasottságával, minden szóra reagáló szellemével központja tudott lenni minden társaságnak, aholcsak megjelent.

De szellemére ezt a reneszanszos humanista selyemköntöst csak azért öltötte föl, hogy a művészethez közelebb jusson általa s megtisztelje ezzel is, mint a szertartásra induló pap az oltárt, nem pedig azért, hogy magáncéljait szolgálja vele.

Idejét is e szent célra szentelve, úgy osztotta be, mint ahogy azt mesterünk, Székely Bertalan is előírta: reggel ekkor és ekkor kelni, egy kis torna, semmiféle ténfergés, azonnal munkába állni a műteremben. Ebéd előtt egy órai zongorázás — de csak gyakorlás — délután a szabadban impresszió-gyűjtés, vagyis vázlatozás Róma környékén; este vívás Ser Giov. Paglivia-nál s otthon ismét zongora, de most etudes-ök; lefekvés előtt olvasás, legtöbbször Dante...

Lássák, ilyen életrenddel kényszerítette szellemét és testét arra a célra, amit legnagyobbnak tartott az életből: a művészetre. Maga az élet fogalma minden problemájával együtt belesüppedt ebbe a szent fogalomba, amely reá nézve akkor még mindent önmagában foglalt s maga az erkölcs is csak a jóízlés és jónevelés korlátai között, mintegy a művészet velejárója, függelékképpen kapcsolódott az életéhez.

A művészet fogalma, mint egy gyűjtőlencse, mindenre rásugározta a művészet fényét s az életjelenségeket vagy megvilágította, vagy elégette előle.

Két évet töltöttünk együtt az örök-városban s amennyiben akkor is nagyon gyenge fizikuma engedte, szigorúan betartotta programmszerű munkálkodását.

Így edzette föl azt az akaraterőt, amelynek a gyenge és nehezen engedelmeskedő fizikumból *ki kellett a maximumot erőszakolni*. Ez a kiedzett akaraterő képesítette később is a fizikai erejét túl meghaladó munkálkodásra és teremtésre. Ilyen fizikai diszpozicióból ezrek közül csak egy-egy zseni tud valamit kipengetni, de az is csak valami Leopardis, vagy Heine-s szarkazmussal tele keserűséget önt szét maga körül s lehervasztja a rózsabimbót is, vagy férget talál benne.

Az utolsó csontszilánkig ismertem az ő már születésében is fáradt, beteg szervezetét és éppen azért sohase szüntem meg csodálni, hogy hogyan volt képes azt akkora erőfeszítésekre kényszeríteni. Mint a hangya, akkora terheket cipelt szinte állandóan s csak néha tudta valami fizikai letörés megállásra, pihenésre kényszeríteni.

Az igaz, hogy amíg mások veszettül és pazarul hajszolták hibátlanul és gyönyörűen kapott, fényes szervezetüket sárbamocsárba, addig ő erős lelkével Herakleszi próbák elé állította gyenge hátgerincét, hogy megfelelhessen annak, ahova minden erőt koncentrált és aminek mindent feláldozott: a művészetnek.

Noha Róma ez időben már rég megszünt művészi központ lenni, Bajor-Lajos köre már a műtörténeté volt. Utolsó gyönyörű magyar hajtásuk, Szoldatics Ferenc maga is már túl volt a hetvenen, (bár művészi munkálkodása teljében) mégis azt kell mondanom, hogy ez a római időszak volt Kriesch Aladárra elhatározó jelentőségű, vagyis itt erősödött meg benne — a nagy példák között — az az örök művész, amelyhez nem lehet „izmust" kötni.

Mint a beteges diszpoziciójúak általában, ő is túlkorán fejlődött szellemileg. Hiszen 16 éves korában érettségizett és 20 éves korában már diplomás rajztanár volt.

Azért, amíg az ő korabeli fiatal művészeknek Róma csak mint múzeum, mint műtörténeti séta, vagy festői témákra alkalmas vidék szolgált, addig ő nagy műtörténeti olvasottságával és koraérett életfelfogásával, vagy hogy jobban mondjam, művészi megsejtésével úgy járt-kelt a reneszansz nagymesterei között, mint egy idős mester.

S jóllehet a műtörténeti irodalom akkoron még alig engedett a Raffael-kultuszból, nagyon jól emlékezem, hogy ő bizony már akkor is elmerészkedett a Botticellik bensőségesebb világába. De hogyisne merészkedett volna, mikor tökéletes olasz nyelvtudása révén Dante maga vezette esténkint a Divina-Comediájában — mint Dantet Virgilius — kézen fogva, a mennyek és poklok minden bugyrán keresztül.

És jóllehet római munkái — egy-két sötét képet kivéve — csupa impresszió-gyűjtés, mégis *ez a korszaka nevelte bele azt az erőt, hogy nem lett belőle e mai kor művészi szétesésének kifejezője, se valami elkopott tradiciók utolsó képviselője, hanem lett az örök jövő felé mutató kéz,* megtermékenyítő tovaindulás a jövendő fiatalságnak. És mivel az élet a legnagyobb ellentétek harmóniáját szereti kijátszatni, mégis itt érte Rómában s nem Münchenben, vagy Párisban palettáját a színek forradalma. Bitümöt, Umbrát, Vandyckbraunt s nem tudom miféle sötét szószokat itt érte végzetük s jött helyükbe a tisztább főszínek egyszerű skálája. Erről az új palettáról készültek azok az apró vázlatai, amik dicsőségére válnának az egyedül üdvözült professzionista-impresszionisták legeslegjobbjainak is.

E római két év után utaink elváltak egy időre. Ő haza jött s Lotz mellé került egy kis műterembe. Minek nevezzem ezt a korszakát? Gyakorlat, rutinszerzés, céhbeliség, professzionizmus mind megközelítik, de nem födik, mert inkább egy epokán való átsikamlásnak, egy a saját korszakát megelőző fázis gyorstempójú átismétlésének nevezhetem, Az Ő úgynevezett történelmi festőkorszaka volt ez, amit ez időben elkerülni tehetséges embernek nem lehetett, csak talán rövidebb idő alatt átismételni. Mert ez volt akkor a klasszikus, az akadémiai, a hivatalos felfogás, mint most az impresszió-expresszionizmus, vagy mi a csoda...

Csakhamar elsőül emlegették e téren kortársai között, sőt a milleniumkor egy Gyárfással osztozott a babéron. A konzervativ felfogásnak most is e korszakát tartják a legértékesebbnek. Én nem hódolok e korszakának. Jaj, de az élet maga se akarta bent felejteni. Mert éppen ezen a hivatalos dicsőséggel kirakott úton érte a Dextera Domini, az Isten jobbja, amely földre sújtotta. Ebben érte elsőszülött kis fia halála. Mélységesen leható ütés érte ekkor a lelkét.

Mire ebből fölocsudott — sokan emlékezhetnek reá — egyszerre a keresztelő János zászlós botja volt a kezében, rajta a teveszőrruha, lábán a durva szandálok. A művészet Istenasszonya ledobta reneszansz gyönyörű történelmi köntösét, gyöngyökbe font aranyfürtjeit szétzilálta s mint egy Magdolna kereste a tüskés utakat. A szellemes világfi eltünt a pesti társaságokból s Ruskin egy új követővel gazdagodott. Az igazi belső átalakulásoknak ez az útjuk, nincs más, csak a nagy szenvedések tisztító tüzén át égni, e tűzben új anyaggá változni. Az erkölcs vezetése mellett most harcos művésszé lett s nem érdekelte többé az olcsó sikerek piaca.

Hogy e horizontra felért, e magasból messze látott s így történt, hogy a legeslegelsők között látta meg a magyar faj ősi sajátosságait és egészen különös színű diszpozicióját a művészetekhez. Egyike volt az elsőknek, aki észrevette, hogy a magyarság legfinomabb művészi virágait, *őshonából hozott magasabb kultúráját már rég átszívta és magába olvasztotta* — mint az *ajtós* — Dürert, a falánk nyugat; észrevette, hogy *a magyarság magával hozott művészete már csak paraszti formában él* s még e forma is csak egyes távolesett népszigeteken virágzik. Hogy sietett e szigetekre a nép közé, hogy a maradék virágokat még összeszedhesse! Ekkor még úgy gondolta ő is és mások is, hogy a paraszti művészetből lehetne mégegyszer újra kezdeni és felvirágoztatni a régi kertet. Csakhogy, szerencsére, a történelem folyamata nem ez. Nem a primitivből fejlődünk fölfelé, ha mindjárt ez is a látszat, hanem a legmagasabb, az Istenség oszlott szét közénk és ennek a felismerése a hivatásunk.

Dehát a népszigeteken talált virágok oly csábítón szépek voltak s annyit ígértek, hogy ezek továbbfejlesztésére egész életprogrammot készített jó Aladárunk. „Szép virágos kert a mákói templom" énekelték Kalotaszegen... Az a Kalotaszeg olyan kiáltó ellentéte volt ennek a kozmopolita Ninivénknek, hogy lelkesedésében még a nagyhírű apai nevet is megváltoztatta és lett Körösfői.

Hogy e gyönyörű szép népszigetek virágai mindenütt illatozzanak, azért alapította meg a gödöllői szövőiskolát is, hogy teleszórhassa a magyar lakásokat e szépségekkel. Ez az iskola volt törekvéseinek dédelgetett kedvence, mert ebben látta faji sajátságaink, színimádatunk legközvetlenebb kifejező eszközét, ebben látta műiparunk jövőjét.

Hogy minő jól érezte ezt, ma már szinte túlsokan is megértették. De tudom, hogy az Ő szelleme őrködik s ha alapítása kiállta 15 év jéghideg közönyét, ki fogja állni a mindent lejáró textil-lázak perzselő hevét is.

Munkálkodása minden irányban kiterjedt. Minden technika messziről felismerhető formát kapott dolgos kezében. Az olajfesték rajzos értéket kapott finom színeihez, a temperákat azonban föléje helyezte amannak, mert több misztikumot engedtek. Szobrászata, grafikája, vízfestményei, színes krétarajzai mind egészen egyéni alkotásúak. De ha rágondolok, nem tudom másként látni, mint kék munkászubbonyában valami összetákolt állványok tetején, amiken sokszor hónapokat töltött freskói — mindenekfölött imádott freskói előtt. Itt volt igazán elemében, ennél a parancsoló technikánál, ahol az egy napra kitűzött feladatot — törik-szakad — el kellett végezni, még pedig jól elvégezni, mert ez a technika nem tűr felületességet, elnagyolást.

Itt tudta Ő érvényre juttatni diszciplinált munkabeosztását és jól beosztott munkaerejét. És ezzel ugyan fölötte állt elernyedt kortársainak, akik a napnak csak egy kis részére tudják koncentrálni erejüket.

Azt az idejét, amelyet érzékeink szférájában töltött, e mai napra úgy összegezhetjük, hogy a magyarság kultúrájának hűséges kertésze volt.

Noha egy csepp vére se volt magyar, nem volt egy csepp vére se, ami nem a magyarság érdekéért lüktetett. A magyar kultúra elhanyagolt kertjének olyan hűséges, odaadó kertésze volt, aki reszketőn gondos kézzel öntözte és ápolta azokat a virágokat, amiket a földesúr, ez a hetyke feudális despota, ez a nyugat felé hajlongó szolgalélek a napi politika vadászebeivel és lovaival összetiportatott. Kegyeletes kézzel szedte szívére mindazt, ami a sok csalán és lapu közt a magyar művészet virága, vagy gyümölcse volt. Magához ölelte, aki magyar, igazi tehetséget árult el. És szent áhítattal becsülte azokat az értékes tradicióinkat, amelyekből a lényeg még nem költözött ki.

Ha száz keze lett volna és száz feje, mind kevés lett volna ahhoz a nagy tömegakarathoz és igyekezethez képest, amennyire szívén viselte e hálátlan ország faji kultúráját, multját és jövőjét.

Művészi életén, vagyis alkotásain végig tekintve, valami Beethoveni taktust, egy folytonos, lassú emelkedésben fejlődő skálát érzünk, amely könnyed, játékos mollból dörög fel mind drámaibb akkordokba. Könnyed impressziókból dagadtak föl hatalmas vonalakká és színtömegekké alkotásai.

Itt nincs helye munkái magyarázatának. Csak a kiálló ormokra vetettünk pillantást.

De merjük hinni, hogy majd jön szem, jön meglátás, amely Kriesch Aladárban nem a több-kevesebb rajzokat és festményeket nézi s ezekből akarja majd kimagyarázni az embert — mintahogy most dívik — hanem meglátja azt a kultúrembert, azt a magas lelki nivóra jutott szellemet, aki meghivatottságánál fogva jobban belelátott az élet lényeges kérdéseibe, mint más s e réven megadatott neki az is, hogy a fizikai világot is más szemmel láthassa s hogy e meglátásáról rajzokban és festményekben is adhasson kifejezést. Mert bizony mondom, *az ő rajzai és festményei az ő ember-nivója által nyernek értéket* s nem e rajzok és festmények adnak az ő mivoltának nevet és értéket! Riport-szemekkel ne nézzen senki az ő művészetére! Ezek intézzék csak az impresszionista festmények hausse-baisset, amíg tart a nagy árverés... Nem sokáig tart már! De majd a műtörténeti végleszámolásnál, amikor ki fog tünni, hogy a múzeumok egy egész korszakon át orgazdaként szerepeltek egész Európában, mert talmi értékeket csempésztek be műalkotásokul a modern művészetről, akkor — fogadom — tudni fogják, hogy hova tartozik, melyik művészi kategóriába. Kriesch

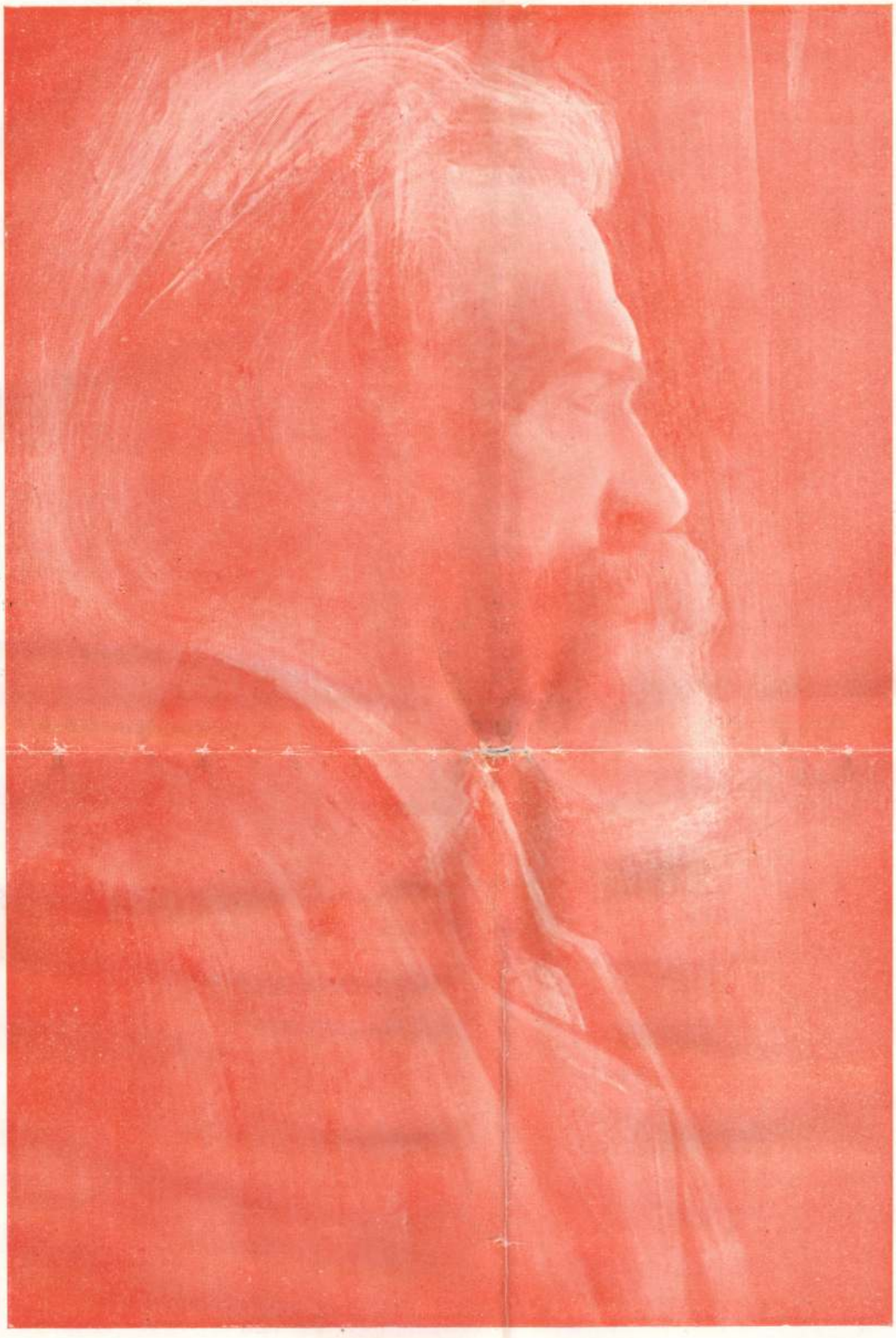

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR
1863—1920

Aladár egyik legértékesebb lirai alkotása, amely most elhagyatva egy folyosón fityeg, mert eddig nem találtak neki esztetikai kategóriát, ahova elhelyezzék.

Érzékfeletti, mai működését úgy fejezhetem ki, mint a nagy zenészekét: nem veri a billentyűket Liszt s mégis tele az egész világ az ő zenéjével. Az egész világegyetembe fúr fel a muzsikája. Nem szaladgál át — ezer gondjai között is — a gödöllői szőnyegiskolába Kriesch Aladár s ott mégis serényen folyik a munka, vidáman, fürgén mozgó ujjacskák bogozzák a magyar virágokat, mert szelleme erőt sugároz le nekünk...; nem kevertet tojásos emulziókat tanítványaival s azok mégis majd elepednek, hogy vajha írásban hagyott receptjeit már felhasználhatnák — bár felhasználhatnák!

Nincs ma itt, nyájas arcával köszöngetve jobbra-balra — és mégis itt van, jobban, mint valaha, hogy aggodalmat keltsen mindnyájunk szívében: mi lesz a magyar iparművészettel? — s itt van, hogy menten bizalmat is keltsen és erőt öntsön mindnyájunkba.

Saját verse fejezi ki legjobban, hogy mint áll felettünk e pillanatban is:

„Maga is szikla.
Úgy áll fenn a szikla fokán
Lelkem — merőn
Istenére tekintvén.
Tüzes lángoszloppá válik
Lélek érintésre (az Isten)
De ki hitvány, rabszolgavágyódással
Érinti saruszíját,
Hideg, néma, süket rög
Reng vissza reá."
„Az örök tűznek titkát,
Melyet szívem legmélyén
Istennek keze gyújtott,
Rettegve őrzöm..."

Igen, ez a gyenge és gyengéd, szelíd ember, én jó pajtásom, olyan sziklaszilárd lélekkel volt megáldva, amely merőn mert Istenére tekinteni, mint egy komoly férfi a szeretett apja szemébe; s e tekintete mintha mondta volna: „nem kérek tőled semmit se én magamnak, csak egyet s azt is a Te megismertetésedre, hogy álljon örökké izzó parázzsal teremtő kovácsműhelyem tűzhelye, mint a Tiéd, Atyám, hogy meg nem szűnő vágyam egy percre se tegye le formateremtő kalapácsát."

Ezt láttam nem egyszer nagy utazásainkon, az Akropolis tövében, az Atridák sírjánál, a Knossosi palotában, szelíd kék szemeiben, amelyek ilyen nagy pillanatokban az acél kemény kékségét ragyogták.

Ma itt vagy köztünk — hű bajtárs — érzem s azért idézlek és kérlek, szórd szét Istenszembe néző fiúi bátorságodat e közé a legyávított, az élet nehézségeitől megfélemlített, a maga igazától is rettegő, a maga zsenijét is lefékező magyarság közé, mert — mondom neked — e népet a végpusztulás fenyegeti, mert nem hisz sem önmagában — s ami ebből folyik — se az egyetemes nagy Életatyában. Mint virágozhatnék hát művészet!

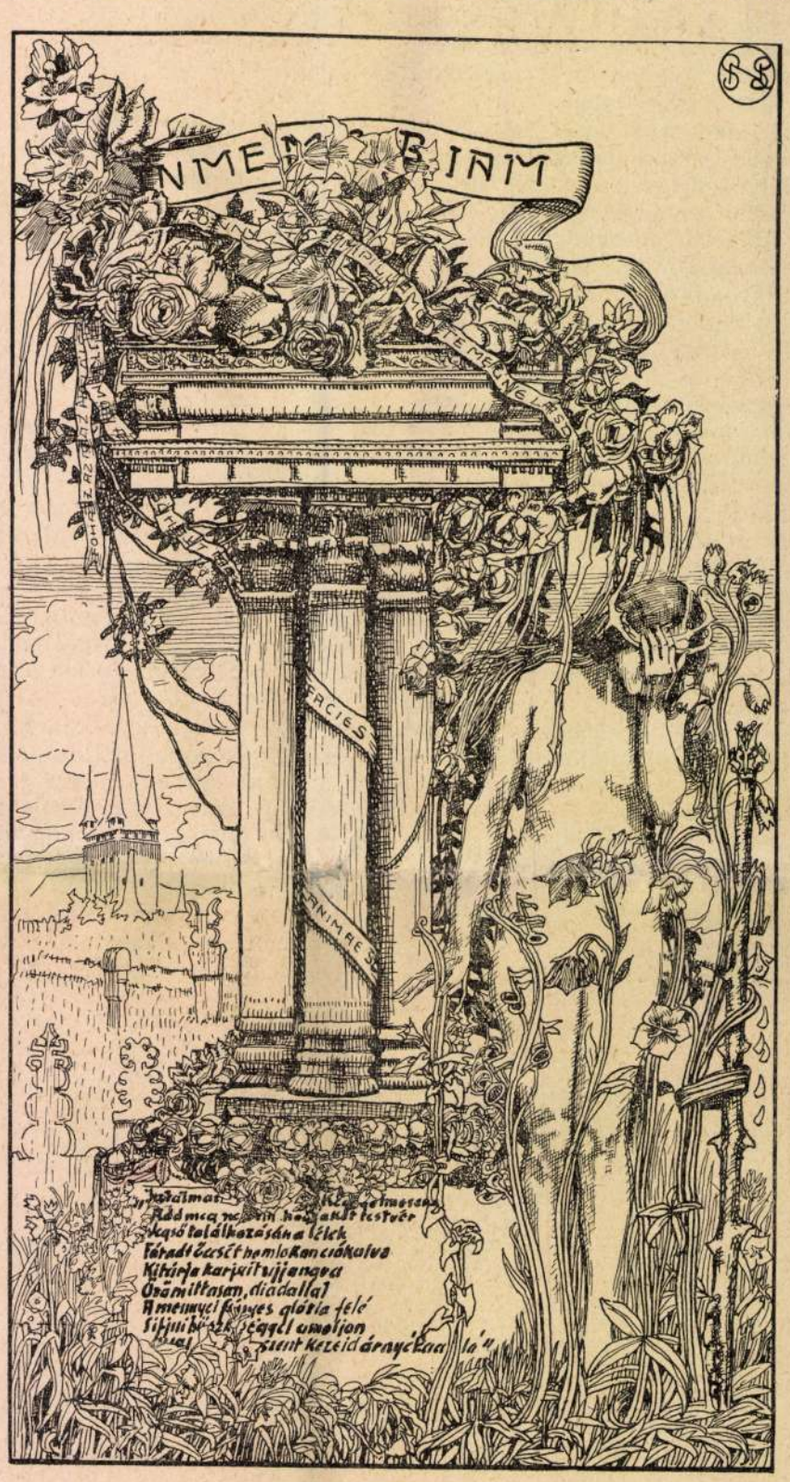

IN MEMORIAM. KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR. Nagy Sándor rajza.

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

Gellér Katalin

A göd

A „gödöllőiek" 1909-es bemutatkozását a Műcsarnokban szélsőséges vélemények, egymásnak ellentmondó kritikák kísérték. A lelkesedő, a szimbolikus törekvéseket üdvözlő kritikusok mellett mások csupán az angol preraffaeliták megkésett utánzóit látták bennük. „*Ennek* (t.i. a preraffaelita mozgalomnak) *mind meg kellett történni, hogy a pókhálós magyar kultúrában jöjjenek szandálban járó késő utódaik*" — írta *Bölöni György*.

Budapest, 1977/10

Szélsőséges ellentétek között mozgó kritikai visszhang jellemzi utólagos értékelésüket is. *Petrovics Elek*, mozgalmuk ismertetője és támogatója, elsősorban a rossz gazdasági viszonyokban látta a telep szétesésének okát, „*mielőtt még igazi gyümölcseit megteremthette volna.*" *Kállai Ernő* szerint a magyar formakészségnek és temperamentumnak az expresszív-naturalista festészet a megfelelője — így „*a síkszerű és vonalas dekorativitásra törekvő gödöllőieket*" száműzi a magyar festészetből. *Genthon István* egyenesen úgy érzi, hogy amikor az első világháború szétszórta a gödöllői telepet, „*csak egy negatívumot tüntetett el.*"

Milyen volt, mit képviselt végülis a *Körösfői-Kriesch Aladár*

Nagy Sándor: Illusztráció Móka bácsi meséihez

Összegyűjtött verseinek sorrendjéből kiolvasható, sőt évszámmal is rögzíthető volna az árnyék és magány újabb, fojtogatóan erős rohama. De minket itt nem az életrajzi tények érdekelnek; a képek feszítő erejének növekedését nyomozzuk.

Ha így megy tovább, csontom is
oly áttetsző lesz, mint az árny,
miként árnyékom a palánkon,
és elfogyok és eltünök,
mint árnyam este a palánkon —
ezt gondoltam egy reggelen
s átvetve magam a palánkon,
hogy erdők, utcák, járművek
zúgó bozótjába vigyem,
s mintha csak ernyőt, csomagot,
elveszítsem végre magányom . . .
Fölforrt az ég

Itt közelíti meg az árnyék-motívum legjobban Schlemil Péter legendáját. Talán volt is olykor hajlandóság Zelkben, hogy a neves Schlemil utódjának vagy éppen árnyékának szegődjön. De *ott benn* annyira tele volt harmóniával, jó várakozással, hogy — sok nagy költőhöz hasonlóan — verssel tudta *überelni* a bajt. Még az utóbbi évek *nagybeteg* verseiben is kiküzdötte az egyensúlyt.

Hogy az árnyak témájával egész élete egybeforrt, azt egy különös prózaverse bizonyítja legszebben, a legutóbbi tíz év gazdag terméséből. *Évszak nélkül* — ez a címe. De lehetne ez is: *Évszám nélkül* vagy *Életkor nélkül*, mert legalább ötven év emlékei úgy járkálnak át itt egymásba, mint álomban, rossz álomban szoktak:

„Ötven év után újra itthon. A kilincset se kell lenyomnom, sarkig nyitva az ajtó. És ég a lámpa és piros a kis vaskályha és megvetve az ágy. És bemegyek a nagyszobába, látom a plüssdíványt, a széthúzható asztalt, a négy bőrtámlájú széket. És hallom a légyzúgást az üres ablakban, az üvegen a szárnyak rezdülő dobszavát. De hova tűnt a csoszogás a konyhakőről, hová a padló recsegése? És mért ég a lámpa, hiszen emlékszem, délben jöttem haza, és mért izzik a kályha, amikor még izzik a nyár? Kinézek az ablakon. Se nap, se hold a felhőtlen égen, s a földön se fű, se hó. Csak az árnyak. Csak az árnyak félszáz éves menete a templom falán. Csak a leszegezett fejű, körbejáró árnyak a végtelen börtönudvaron. Hát ezért jöttem haza, hogy ne szólhassak többé senkihez? hogy apám mellén ne mondhassam el a novemberi kapualjat, a húgyszagú szalmazsákot, a priccset, s az agyvelő rothadt rózsáját az aknamezőn!
Fekete Tejút.
Megszállta minden tájamat az évszak nélküli magány.”

Földet falni

Nagybátyja, Dávid rettenetes fogadalmat tett két nagylánya halálakor:

. . . ha őt asztalhoz hívták,
azt csikorogta: „Nem!
én már földet eszem
és ecetet iszom!”
Föld és ecet

Ősi legendák szörnyű átka a földevés. A végső megaláztatás jelképe, meg a halálé. A magyar szólás nem földbe, csak fűbe harapatja a legyőzöttet, szelídítve valamennyire az iszonyaton.

Az iszappal megtelt száj a halál mindennapos próbájának, az alvásnak a képe egy korai verseben.

Utcák, terek lebukva imbolyognak,
iszapteli szájjal, akár a holtak,
feküsznek hátukon az emberek —
alattam a világ, a fulladó nap.
Harmadik éjem ez már, hogy hiába
búvok az éj sűrű árny-nádasába,
hunyom pilláim, takarom szemem:
kivet a láp, az álom ingoványa.
Éjszaka írom

Háborús években született ez a vers, és másfajta ingoványokat is meglából, nemcsak az álomét. Ha József Attila „magyarnak számkivetve” szólította meg a hazát, Zelk Zoltán magyarnak és zsidónak számkivetve kellett hogy elmondja hitvallását:

Van-e hazád, költő, tiéd e nép?
Fölé hajolva hallgattad szivét?
S fölismered-e ujjongva, szivében
önön szivednek gyermek-énekét?

Vagongyár kürtje, szekerek zörgése,
ti tanitottatok dalra-zenére:
a ti rikácsoló dalotokat fújom —
Te vagy hazám, vasöntők, földek népe!

Zelk Zoltán nem sokszor szólt munkaszolgálatról, sárgacsillagos világról. De az a néhány vers, amiben ezekről az évekről ír, olyan sok vad élményt magába zár, hogy szinte robban mindegyik. Pedig nem a pátosz fortisszimójával szólnak, inkább könnyedén ejtik a legnehezebb szavakat is. *Csak* — a vers címe laza, szinte nemtörődöm. De az első sor már helyes irányba fordítja a félre tájolt olvasót:

„Elmaradt a kivégzés.”

Száz költő közül száz így írná le ezt a mondatot, csattanóra kiélezett szórenddel: „A kivégzés elmaradt.” Zelknek egyszerű közlendője ez, se tartalmi, se verstani oka nincsen, hogy ennél többet bízzon rá.

Elmaradt a kivégzés.
Csak a „Gyerünk a rampához!”, csak a
hátamban leselkedő puskacső,
csak a „Húzd le a bakancsot!”, pedig
meg se hallom talán
akkor a zárvárcsattanást,
csak elterülök a havas lucsokban.

De jött a kegyelem.
S harminckét éve állok
kibomlott kapcában azon
a hártyavékony percen.

Budapest kicsi. Elkerülhetetlen a találkozása az egykori puskás embernek meg az egykori halálra ítéltnek. Ezt is végig kellett csinálni, és egyszer, sokkal később, meg is kellett írni. De olyan tapintattal, szelídséggel, hogy semmi ne törjön, ne repedjen. Ez a finomság már majdnem irónia, de mégsem az. Szép tőle, a gyilkostól, hogy annyi év után is megriad még egyik áldozata láttán. Derék. Nem is fátyolt rá — kezet rá.

Mikor a szobába benyitva,
megláttam gyilkosom,
ahogy fecsegve ül a kagylószékben,
ahogy némult-riadtan átoson
a villanyfényben ázó falakon: —:
de megszántam! hát emlékezik még?
ő, aki ölt? s elfogadva kezét
asztalhoz ültem és
hogysminthátmegvagyunk
ugyehúszéveéppenannyitán
mennyimindenmárdetartjukmagunk
haévhanyavalyanemiskevés
haérszűkülethaprotézis . . .
És és

Bármilyen félszeg és kínos a jelenet így, nem képzelhető el másképp. Felelősségre vonni egy húsz évvel ezelőtti gyilkost, ez nem költő dolga. Inkább az emberiséget, azóta sem szűnő (elmaradt vagy el nem maradt) *ilyen* kivégzéseiért.

Földre vert fejek, földet harapó szájak, halottak arcára zuhanó rögök — mindezekre egyetlen, de győztes replikája a költőnek: a száj, amely verssel van tele. Magyar verssel. Azzal: „Az emberfaj sárkány-fog vetemény.” De azzal is: „Lesz még egyszer ünnep a világon.”

Mikor a munkaszolgálatosoknak menetelni *kellett* és dalolni *kellett*, egyikük, a színész

két oly pimasz vastag pofont kapott,
ma is hallom a hitvány csattanást,
most is látom, ahogy
gurul, gurul szegény Jóskánk feje,
és anyja kapujáig meg sem áll.

Este aztán megkövült trágyán,
törekkel meghintett tavalyi trágyán,
a zsibbadtság takarója alatt:
Kezdd el Jóska! mert mégis csak nyakán
maradt feje, bár örökkön gurul,
amíg síkság a síkság, amíg anyja
küszöbére nem koppan,
gurul, koppan, mégis nyakán
és szája van és szája teli verssel . . .
A lenyakazott színész

Ilyen verseket ír mostanában: disszonánsakat, paradoxokat. Fiatal korában kimunkálta a jámbusok édes, egy csöppet még archaikusan csengő zenéjét. Végig tudta muzsikálni versben a népdaloknak nem is olyan egyszerű ritmusát. Tündöklő szóképeket tudott elővarázsolni a sivár semmiből. Az idős Zelk Zoltán mindezt ma is tudja, de félredobni is tudja, ha kevésnek érzi a lírikus *belcantót* mindannak kimondására, amit megért és megértett.

Szikár verseket ír mostanában. Enigmatikusan tömöreket. Lear király szájába valókat. És Rómeó szájába valókat, gyengéden szerelmeseket.

. . . ha háton fekve is,
befirkált száz és száz papírlapot.
S mi mindent még, ami kezeügyében:
gyufásdobozt, újságot, könyvet,
tapétát, gyapjutakarót,
és istentudja, hogy csinálja, de
már a mennyezet is teli
versekké sorakozni nem tudó
szavakkal, félsorokkal.
Gyógyítsák meg!

Nem én mondok ellent, hanem az új kötetei: tele kész, remek versekkel.

löllői műhely

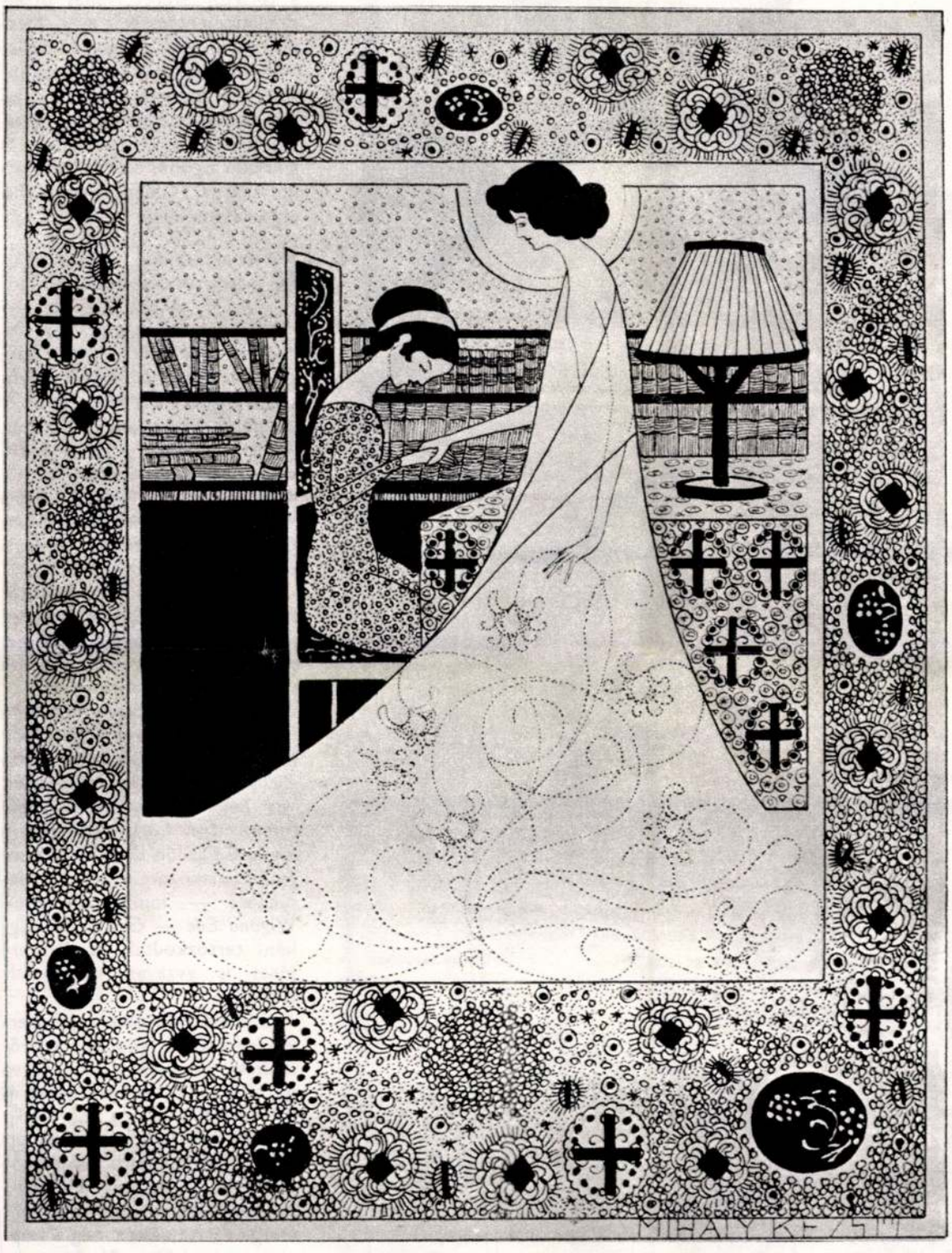

Mihály Rezső: Illusztráció

KOVÁCS FERENC FELVÉTELEI

Nagy Sándor: Tusrajz

(1863—1920) és *Nagy Sándor* (1869—1950) vezette gödöllői telep? A gödöllői műhelyt a magyar szecesszió egyetlen szervezett társulásának tekinthetjük. Jelentősége nagyobb volt, mint a dicsérő, majd — a szecesszió általános elítélése idején — a lebecsülő kritikák sejtetik. A franciaországi Pont-Aven, a németországi Worpswede, az oroszországi Abramcevo és a többi akkori művésztelep példájára a gödöllőiek is bekapcsolódtak a szecesszió és a szimbolizmus nagy áramlatába, s megkésettségük ellenére nagyhatású, stílust teremtő mozgalmat indítottak el a magyar iparművészetben.

Amikor Körösfői-Kriesch Aladár 1902 júniusában házat vett Gödöllőn, és azt saját tervezésű tapétáival, bútoraival, s torontáli szőnyegekkel rendezte be, részese lett a századforduló dekoratív mozgalmának, mely a lakásművészetben érte el csúcsteljesítményeit. A már régóta dédelgetett terv megvalósításának előzményei az erdélyi *Diódon* töltött vakációkhoz vezetnek vissza. A tolsztojánus *Boér Jenő* dr., aki kúriájában vendégül látta Körösfői-Kriesch Aladárt és festőbarátait, nagy hatást gyakorolt az 1895-től nyaranta rendszeresen idelátogató fiatal festőkre. Itt dolgozott *Tom von Dreger* bécsi portréfestő. 1897-ben a párizsi Julian Akadémián tanuló Nagy Sándor látogatott ide angol festőbarátjával, *Tudor Hart*tal. A hagyomány szerint Tudor Hart ismertette meg a társasággal az angol preraffaelita mozgalom célkitűzéseit és eredményeit. Valószínű azonban, hogy más forrásokból is ismerték már e — nálunk szecessziósnak nevezett — mozgalom elindítóit és elméletíróiknak: *Ruskin*nak és *Morris*nak tanait. *(D. G. Rosetti, W. H. Hunt, J. E. Millais, E. Burne-Jones, G. F. Watts, W. Morris* és a későbbiekben *John Ruskin* tartozott az 1848-ban alapított Preraffaelita Testvériség társaságba.)

William Morris (1834—1896) elítélte a gépi sorozattermelés ízléstelen áruit és a kézműipar felélesztését tűzte ki célul. A kapitalista munka elembertelenítő rontásával szembenállva új, közösségi művészet megteremtésén fáradozott. *Morris* és *Ruskin* a kézművesség újjáélesztésétől művészet és élet elvesztett egységének megtalálását remélte. A diódi festőtelep ifjú tagjai a kalotaszegi medence élő népművészetének és az angol mozgalomnak a tanulságait egyesít-

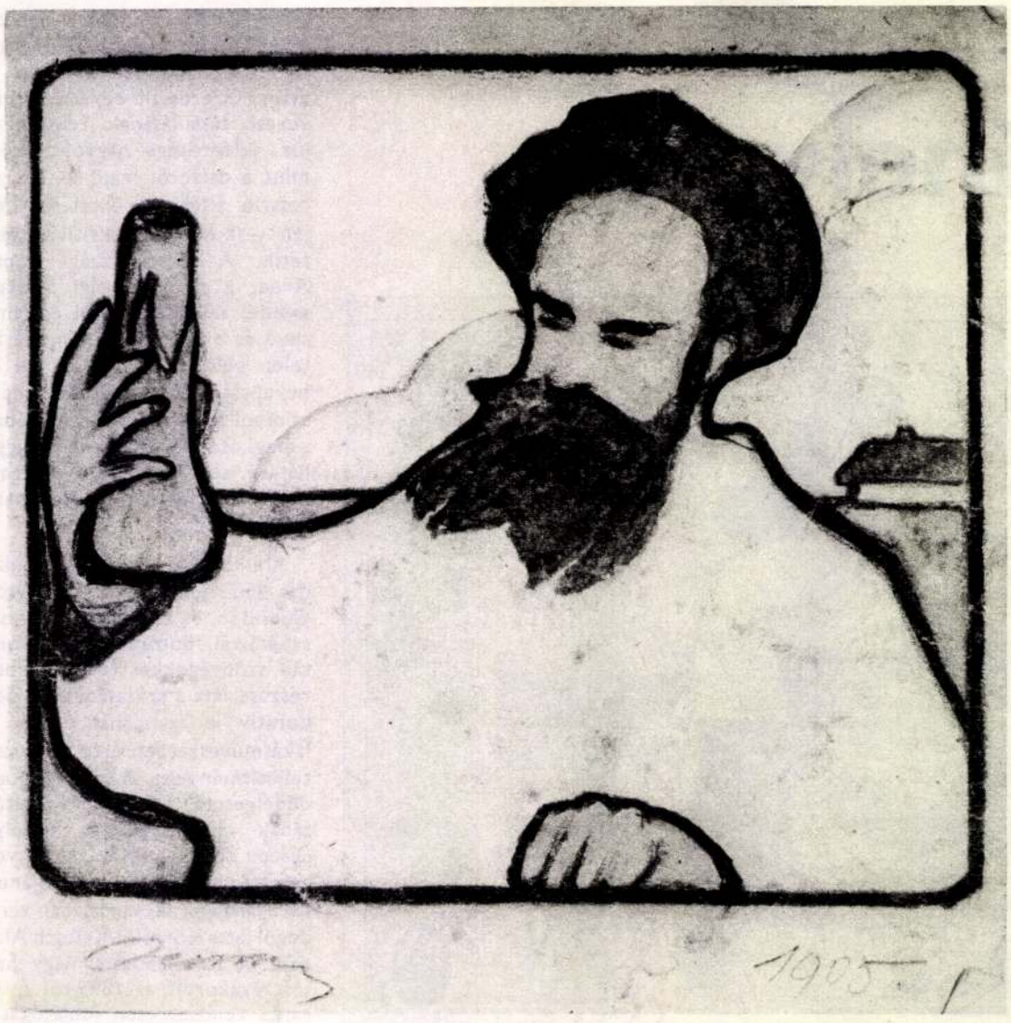

Remsey Jenő: A keramikus

Undi Mariska: Illusztráció (Makky György felvétele)

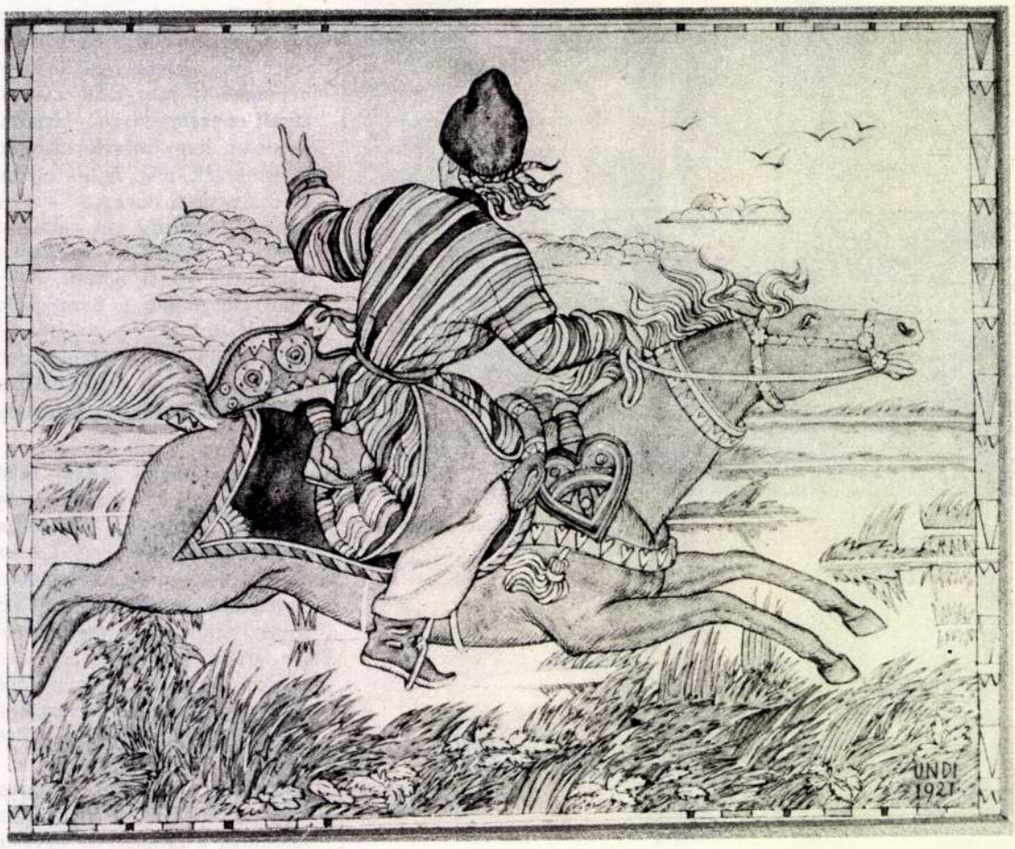

ve, kézműves-közösség létrehozásáról álmodoztak. Így vált Kalotaszeg „ruskini szigetté" (Dömötör István), ahol élet és művészet áhított egysége még fennmaradt.

A tolsztojánizmus megismerése is erősítette a falu, a paraszti kultúra szeretetét. *Nagy Sándor* ebben a szellemi körben, a tolsztoji szeretetvallás programképeként festette meg *„Mester, hol lakol?"* c. művét. *Körösfői-Krieschnek* két évvel később, 1902-ben hasonló gondolati alapon született *„Ego sum via, veritas et vita"* c. műve már érett alkotása a gödöllőiekre jellemző illusztratív, dekoratív-stilizáló ábrázolásmódnak.

Kivonulásukkal a gödöllőiek a preromantikával kezdődő, s a 19. század végén tetőző mozgalmak sorát folytatták. Elhagyták a várost, a polgári társadalom színterét, hogy a művészet ősi gyökereit felleljék, hogy az életet alapjaiban megújítsák. Az ősi, ösztönös elemek keresése Nyugat-Európában a primitív művészet feldedezéséhez vezetett. A kelet-európaiak gazdag népművészetükhöz fordultak inspirációért.

Szimbolikusnak is tekinthető, hogy *Juhász Árpád, Moiret Ödön* és *Undi Mariska* népművészeti gyűjtőutak után telepedett le Gödöllőn. 1907 körül jött Gödöllőre *Frecskay Endre* meg *Raáb Ervin* a feleségével, *Ráth Anna* festőnővel; a következő évben *Zichy István, Charles de Fontanay, Vas Béla, Mihály Rezső, Sidló Ferenc, Undi Carla.* 1909-ben a ma is Gödöllőn dolgozó *Remsey Jenő* csatlakozott hozzájuk. Némelyek — mint *Thoroczkai-Wigand Ede* — csak külső tagként tartózkodtak itt. *Vaszary János* is gyakran megfordult Gödöllőn.

Gödöllő művészteleppé szerveződéséről a gödöllői szövőműhely megalakulásától fogva beszélhetünk. 1904-ben vette át Körösfői-Kriesch a *Kovalszky* Sarolta vezette németeleméri gyár szövőszékeit. Gödöllőre költözött Kovalszky legtehetségesebb szövőnője, *Guilleaume Margit* is. Az ekkor még Veszprémben lakó Nagy Sándor megnyerte a párizsi Julian akadémiabeli társát, *Leo Belmontét* is a szövőműhely számára. Belmonte, miután a párizsi Manufacture des Gobelins-ben elsajátította az „haute lisse" technikát, 1905-ben Magyarországra jött, s családjával együtt Gödöllőn telepedett le. Leo Belmonte nevéhez fűződik a gödöllőiek legjelentősebb szőnyegterveinek és bőrmunkáinak kivitelezése, több-

bek közt Körösfői-Kriesch „*Jó kormányos*" és „*Kassandra*" c. faliszőnyegeinek elkészítése.

Bár angol példákra hivatkozva tértek vissza az ősi szövési eljárásokhoz és a növényi festéshez, működésükben inkább a kortárs háziipari szövőiskolákhoz álltak közel, melyek a helyi, népi szövőhagyományt is hasznosították. A számos egyesület közül a svédországi *Morá*val álltak szorosabb kapcsolatban. Egyik szövőnőjük fel is kereste az ottani szövőműhelyt.

A gödöllői telep élete legenda lett. Családszeretetük (képeik gyakori témája a család, a gyermek) és életvitelük sokakat vonzott. Maguk vetettek és arattak, saját szövésű ingben jártak, együtt napoztak, sportoltak. Az itt dolgozó festők és az ide látogatók baráti társaságát Kriesch Aladár ruskini ideái, humanista eszméi és Nagy Sándor tolsztojánizmusa fogta össze. Nem valamely festői módszer kialakítása volt az elsődleges cél, hanem a Ruskin erkölcsi-esztétikai elvein nyugvó életforma, a művészi légkör kialakítása, melyből remekművek is születhetnek. Nem beszélhetünk szoros szervezettségről sem. A vezető művészek szimbolikus, dekoratív-stilizáló formanyelve mellett impresszionisztikus törekvések, a népművészeti gyűjtés különböző szemléletű feldolgozói is helyet kaptak. Közös vonásuk, közös művészeti eszményük *az egész életet átfogó művészet* volt. A századfordulón született összművészet szellemében szinte minden műfaj otthonra talált Gödöllőn, a mindennapi tárgyaktól a „grand art" körébe tartozó alkotásokig.

Művészetükben a grafika különösen fontos szerepet játszott. Körösfői-Kriesch és Nagy Sándor könyvillusztrációkkal aratta első átütő sikerét. Közös művük volt *K. Lippich Elek* költeményeinek illusztrálása. Mindketten többféle műfajt műveltek: freskót, üvegablakot, grafikát, szőnyegtervezést, táblaképet. *Nagy Sándor* főleg grafikáival és üvegablakterveivel tűnt ki. Franciaországi tanulmányai idején grafikáiban — elsősorban francia és belga hatásra — megjelentek a démonikus és vallásos-misztikus szimbolizmus jellegzetes témái. Hazatérve, inspirációért a magyar preszimbolizmus irodalmi képviselőjéhez, *Komjáthy Jenő*höz fordult; az ő verseihez készített illusztráció-sorozatot. *Ady Endre* a szecessziós-szimbolikus elemekkel zsúfolt grafikái révén híressé vált *Nagy Sándor*tól kért címlaptervet első verseskötetéhez (*Új versek, Pallas 1906*).

Nagy Sándor műveiben egyaránt jelentkezett az esztétizmus és a szociális kérdések iránti fogékonyság. Szoros kapcsolatban állt a századeleji haladó társadalmi mozgalmakkal, *Szabó Ervin* baráti köréhez tartozott (ld. Litván György: Szabó Ervin lakásai, Budapest 1977/4, 38. o.). Fejlécei és műveinek reprodukciói a Népszavában is megjelentek. 1903-ban *Csizmadia Sándor* verseihez készített illusztrációkat.

Más gödöllői mesterek — így *Mihály Rezső, Undi Mariska* — munkásságában is jelentős szerepet játszott a könyvillusztráció. Undi Mariska grafikája az orosz szecessziós könyvművészettel mutat rokonságot.

Körösfői-Kriesch Aladár műveinek javát bensőséges hangulatú, finom dekoratív érzékkel festett arcképei alkotják. Monumentális művei közül a legismertebbek a Zeneakadémia földszinti termébe készített dekoratív frízek és az első emeleti előcsarnok szimbolikus freskója: „*A Művészet forrása*" (1907).

Körösfői-Kriesch és Nagy Sándor műveiben, írásaiban a primitív, ősi szépség kutatása a romantikus múlt idézésének különböző formáival keveredett. A preraffaeliták *Artus* és *Parsifal* legendakörét, *Fritz Erler, Fidus* a német mondakört dolgozták fel — a gödöllőiek a magyar mondákból, székely népballadákból merítették témáikat. Monumentális együtteseikben: *a velencei Magyar Ház* hun témájú üvegablakain és mozaikjain, *a marosvásárhelyi Közművelődési Ház* freskóin és üvegablakain a „magyaros szecesszió" legeredetibb alkotásai születtek meg.

A gödöllői műhely tevékenységében sok az ellentmondás. Romantikus antikapitalizmusuk, a tolsztoji szeretetvallás, az erkölcsi-esztétikai nevelés fontosságának hirdetése egybekapcsolódott az élet szociális átformálásának keresésével és a mindennapi tevékenység esztétizálásának századfordulós nagy kísérletével. De alapeszméjük: a kézműipar hegemóniájának visszaállítása — utópia volt. A kézműipar és a tömegszükséglet közti ellentmondás csak a húszas években, a *Bauhaus* konstruktív tervezésében oldódott fel.

A gödöllőiek, megkésettségük és „tételességük" ellenére, jelentős magyar képviselői a századforduló összművészeti törekvéseinek.

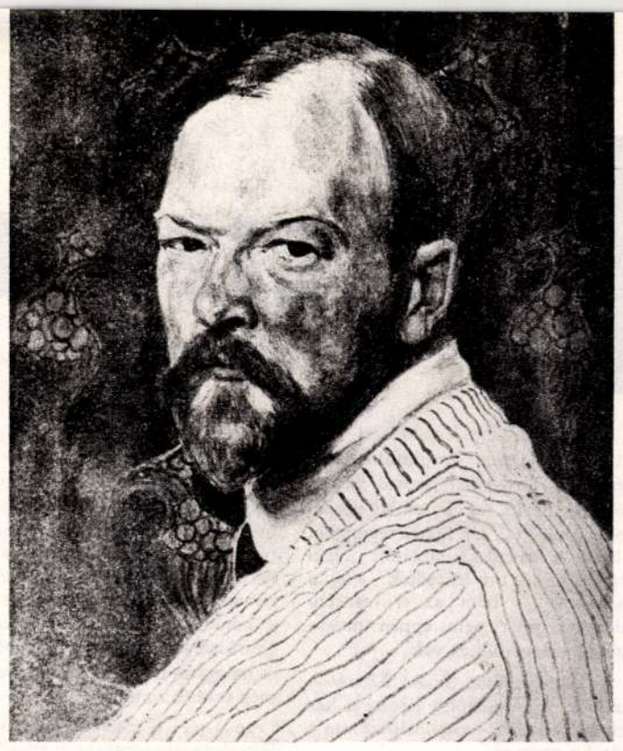

Raáb Ervin: Önarckép

Körösfői-Kriesch Aladár: Portré

FÓRUM

LIFT-PROGRAM

Ötödik kerület, Kecskeméti utca 13. Hatemeletes, magasföldszintes pesti ház, huszonhat lakóval. Sokan közülük egyidősek a század elején épült bérházzal. Ők félnek legjobban a liftajtón fityegő kis táblától: „Nem működik". A 170 lépcsőfok — fel, a hatodikig — nem az ő reszkető lábuknak, már nem éppen makkegészséges szívüknek való.

A házfelügyelő, *Szabó Elemérné*, tíz évre visszamenőleg ismeri a ház minden gondját, baját. A liftre van a legtöbb panasza.

— Most is már hat hete rossz — mondja —, ha igaz holnap elindítják. Néhány napig megy, aztán megint áll egy-két hónapig. Kilenc éve volt a teljes felújítás, de nem sok sikerrel. Most megint felújítást terveznek, ez azt jelenti, hogy legalább hat hónapig nem lesz liftünk. Eddig az IKV szerelői javították; az jó volt, mert mindig ugyanaz a szerelőpár jött, ismerték már minden csavarját. Mostantól a Felvonójavító Vállalat emberei jönnek, az átalánydíjas karbantartás keretében. Nem tudom, ez milyen lesz, egyelőre félek tőle.

Zuglóban, a Füredi úti lakótelep dán típusú, tízemeletes házaiban két, illetve négy lift működik. Ez biztonságosabb, mert szinte lehetetlen, hogy mind egyszerre mondja fel a szolgálatot. A 64—66. szám alatti 132 lakásos tanácsi bérház gondnoka, *Buncsics Mihályné* elismeréssel szól az átalánydíjas karbantartásról:

— Két liftünk van. Ha az egyik elromlik, rögtön szólok, s még aznap, de legkésőbb másnap jönnek a szerelők és megjavítják. Szinte mindig ugyanaz a szerelőpár jön, és ez jó, mert ismerik már a motor gyengébb pontjait, tudják, hol kell keresni a bajt. Ami nem jó, mert nincs: a megelőző karbantartás. Pedig fontos lenne, hogy rendszeresen megnézzék, ellenőrizzék s például olajjal feltöltsék a berendezést, ezzel elejét lehetne venni sok hibának. Úgy látszik, erre még nincs elég embere a vállalatnak.

A budapestiek egyik örök témája: a lift. Ahol nincs, az a baj, ahol van — és mégsincs, mert gyakran rossz — ott az a bosszantó. A lifteknek Budapesten viszontagságos múltjuk, áttekinthető, rendeződő jelenük és reményteli jövőjük van.

Egy kis lift-történelem

A második világháború alatt a Budapesten levő 3900 lift csaknem kétharmada megrongálódott, 9 százaléka teljesen megsemmisült. A körülbelül százféle típusból álló személyfelvonó-állományból 1945-ben csak mintegy 11 00 volt működőképes.

1948-ig csupán a házfelügyelők és a kisiparosok foglalkoztak a liftek üzembentartásával és javításával. 1949-ben a felvonóipar államosítása után sem oldódott meg azonnal a probléma, mert az alkatrészgyártó és karbantartó szervezet hiánya miatt a hatóság nem tudott érvényt szerezni a korábban kiadott szabályrendelet előírásainak. A kényszerű megalkuvás és halogatás miatt a liftek állapota így még tovább romlott.

1953-tól a felvonóipart három főhatóság irányította: a gyártás KGM vállalat feladata maradt, a szerelés az ÉVM, a javítás és karbantartás a Fővárosi Tanács felügyelete alá került. A növekvő liftgyártás mellett a szereléssel és javítással foglalkozó vállalatok — létszám és szervezettség hiányában — még mindig nem tudták ellátni egyre növekvő feladataikat.

A 60-as években, a házgyári technológia bevezetése után, a lakóépületek sorozatgyártásával már a felvonóipar sem tudott lépést tartani, sem mennyiségi, sem minőségi szempontból. Az érdekelt ágazatok pályázatot írtak ki a megoldásra. A Gazdasági Bizottság a Ganz-Mávag — központi beruházást nem igénylő — pályázatát fogadta el, és a Schindler-licenc megvásárlása mellett döntött. A megkötött licenc-szerződés alapján a Ganz-Mávag 1974-ben kezdte meg az új típusú lift gyártását. Tavaly 570 ilyen személyfelvonót készített, és a régi típusú felvonóból is gyártott 306 darabot. A 70-es évek elején a szerelés, javítás és karbantartás szerteágazó területén még mindig nem történt lényeges változás. A hozott intézkedések azonban már a lift-krónika újabb fejezetéhez tartoznak.

A lifthelyzet — ma

Riskó György, a Ganz-Mávag Felvonógyárának igazgatója, optimista véleményt mond a liftgyártásról:

— Tisztában vagyunk azzal, hogy az országos, ezen belül a fővárosi felvonóprobléma megoldásának alapvető feltétele az ipari háttér megteremtése. Ezt az ötödik ötéves tervidőszak során megvalósítjuk. Ahhoz azonban, hogy az ipari hátteret hatékonyan kihasználhassuk, meg kell oldani a felvonóberendezések, a részegységek, az alkatrészek tipizálását, mert csak íly módon lehetséges nagy sorozatban, gazdaságosan, korszerűen gyártani a típuselemeket. Ennek érdekében a három szakvállalat — a Ganz-Mávag, a Gép- és Felvonószerelő Vállalat s a Felvonójavító Vállalat — együttműködési megállapodást kötött a gyártás, a műszaki fejlesztés, a tipizálás, a szerelés és a karbantartás közös megoldására. A megegyezés alapján több mint egy éve nagyon jó kapcsolat alakult ki közöttünk. Ma már zökkenőmentesen gyártjuk a felvonókat a svájci Schindler-licenc alapján. De egyéb, régebbi típusú felvonókat is készítünk, a személyfelvonókon kívül például teherlifteket, üzemek, üzletek, kórházak stb. részére. Nyugodtan mondhatom: most és a jövőben is minden hazai és budapesti felvonóigényt ki tudunk elégíteni.

Az országban levő mintegy 9700 darab személyfelvonóból kb. 6900 — több mint 70 százalék — a fővárosban található. Ebből 4100 lift az ingatlankezelő vállalatok, 260 a szakigazgatási szervek kezelésében, 690 a szövetkezeti lakóházakban, több mint 1800 pedig egyéb vállalatok és intézmények kezelésében van.

Dávid István, a Fővárosi Tanács VB Ingatlankezelési és Építési Főigazgatóságának vezetője, a liftprogram egyik illetékese mondja:

— Az ingatlankezelési vállalatok által üzemeltetett személyfelvonók „átlagéletkora" közel 13 év. Több mint 4000-es liftállományunkból 886 húsz évnél idősebb, közülük sok 50—60 éves. Ezeket már nem lehet gazdaságosan üzemeltetni, javítani, karbantartani. Ki kell cserélni őket és helyükre új felvonókat beszerelni.

— A szövetkezeti házakban a liftek üzembentartása okozza a legtöbb gondot, hiszen a szövetkezetek vezetői társadalmi munkában végzik a lakásszövetkezeti, házkezelési feladatokat. A Budapesti Fogyasztási és Lakásszövetkezetek Szövetsége érdekképviseleti szerv, így felügyeleti funkciót nem lát el. A fővárosban működő 292 lakásfenntartó szövetkezet 342 lakóházban összesen 690 felvonót üzemeltet. Ezeknek a lifteknek műszaki állapota 60—70 százalékos, átlagos koruk nyolc és fél év. A javításuk, karbantartásuk megoldásra váró feladat.

— Az egyéb budapesti vállalatok és intézmények kezelésében levő 1836 személyfelvonó műszakilag jobb állapotban van, mint a tanácsi szervek felvonói. Ennek egyszerű a magyarázata: a szükséges pénzeszközök általában rendelkezésükre állnak, saját, jól képzett, az átlagosnál jobb keresetű szakemberekkel dolgoznak, s egy-egy szerelőpárra csupán töredéke jut annak a felvonójavítási mennyiségnek, mint amennyi a felvonókat tömegesen, szervezetten üzemeltető, javító részlegekre hárul.

— A tanácsi bérházak, a tanácsi szervek, valamint a szövetkezeti lakóházak felvonóit összesen 320 szerelő — 160 szerelőpár — javítja, tartja karban. Munkahelyük szerint hét különböző szervezethez tartoznak, és sok közöttük a mellékfoglalkozású szakember. Ezek közül a szervezetek közül a Fővárosi Felvonójavító Vállalat — mint karbantartó szakvállalat — tevékenysége közelíti meg a szükséges műszaki és szervezettségi színvonalat. A vállalat 121 szerelőpárjából jelenleg 90 szerelőpár gondoskodik két és félezer felvonó karbantartásáról.

— Sajnos, a IV. ötéves tervidőszak során még nem álltak rendelkezésünkre a zökkenőmentes karbantartáshoz szükséges szervezetek. Külön gond, hogy még mindig 80—100 féle típusú lift működik Budapesten, s ezekhez igen nehéz a tartalékalkatrészeket biztosítani. A javítások ideje emiatt is nehezen csökkenthető. A gyártási, szerelési és építészeti hiányosságok következtében az új liftek minősége sem mindig megfelelő. S végül, de nem utolsó sorban az elmúlt tervidőszakban nem rendelkeztünk olyan anyagi erőforrásokkal, amelyek biztosították volna az üzemelés és fenntartás zavartalanságát.

— *Most, az ötödik ötéves terv idején milyen lehetőségei, feltételei vannak a lift-ügy jobbrafordításának?*

A kérdésre derűsebbé válik a főigazgató hangja:

— A legfontosabb, hogy a felvonók karbantartásához, felújításához egymilliárd százmillió forint áll rendelkezésünkre. Ez duplája az előző tervidőszakban erre a célra biztosított összegnek. Ebből a hatalmas pénzmennyiségből például évente egy-egy liftre már nem 27 ezer, hanem 54 ezer forintot költhetünk. Míg 1971—75 között 544 felvonó felújítását tudtuk csupán megoldani, 1976—80-ig 1100 régi lift cseréjét vettük tervbe. A Fővárosi Felvonójavító Vállalatra vár ezeknek a nagy feladatoknak a megoldása. Főigazgatóságunkkal egyetértésben a vállalat a VII. kerületben végzett kísérletek pozitív tapasztalatai alapján már az IKV kezelésű felvonók 58 százalékára kiterjesztette az átalánydíjas karbantartást. Kihelyezett szervizrészlegeket hozott létre, növelte a gyorsjavító szolgálat gépkocsiparkját és helyszíni szerelő-javító szervizkocsikat állított munkába. Szerelői a hiba bejelentésétől számított öt órán belül megkezdik a javítást. Az átalánydíj keretében a vállalat a kötélcserén kívül kb. 200 biztonsági és gyorsan kopó alkatrész cseréjét is elvégzi, szükség esetén.

— A Fővárosi Tanács végrehajtó bizottsága megfelelő pénzügyi fedezetet biztosított a Felvonójavító Vállalat szerviztelepének rekonstrukciójához és egy új felújítóüzem létesítéséhez. Mintegy százmillió forintos beruházással épül a Megyeri úton a

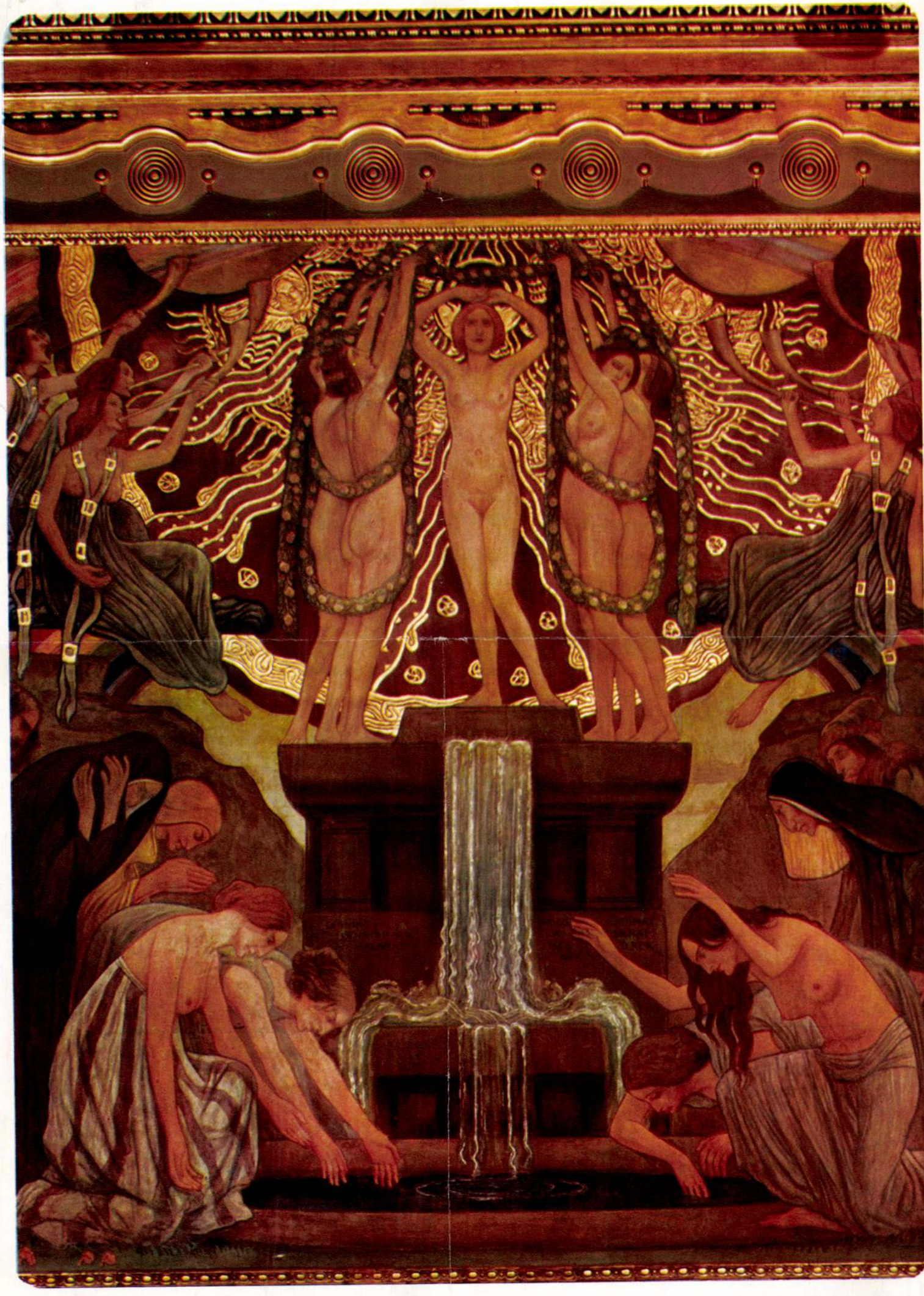

Körösfői-Kriesch Aladár: A Művészet forrása. A Zeneakadémia I. emeleti előcsarnokának freskója (részletek) **Csigó László felvételei**

Felhasznált irodalom

Gellér Katalin-Keserü Katalin: A Gödöllői művésztelep (Bp., 1987.)

A Gödöllői művésztelep (Gödöllő, 1981. -katalógus)

Koós Judit: Style 1900 (Bp., 1979.)

Lélek és forma (Bp., 1986., a katalógust összeállította Éri Gyöngyi és O. Jobbágy Zsuzsanna)

Remsey Jenő (Nagykőrös, 1979. -katalógus)

Remsey Jenő (Gödöllő, 1985. -katalógus)

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete (Bp., 1979.)

A kiállított művek jegyzéke

Körösfői-Kriesch Aladár: Lőrinc barát (1910 előtt ?,akvarell, papír, 28x40 cm)
Körösfői-Kriesch Aladár: Leányfej (1914, kréta, papír, 30x45 cm)
Körösfői-Kriesch Aladár: Népmese (1910 előtt ?, akvarell, ceruza, papír, 12x18 cm)
Körösfői-Kriesch Aladár: Marokkói tanulmány (1910, olaj, vászon, 11,5x18 cm)
Nagy Sándor: Heverésző nők (1905 körül ?, tus, papír, 15x25 cm)
Remsey Jenő: Szőnyegterv (1920-as évek ?, akvarell, ceruza, papír, 42x31 cm)
Remsey Jenő: A háború borzalmai (1940, ceruza, papír, 61x78 cm)
Remsey Zoltán: Harcok után a Kárpátokban (1914, akvarell, papír, 23x26,5 cm)
Remsey Zoltán: A család (1922, diófapác, papír, 24x26 cm)
Remsey Zoltán: Halott-virrasztó (1920, akvarell, papír, 6x7 cm)
Remsey Zoltán: Tanulmány (1920 után ?, diófapác, papír, 12,5x17 cm)
Remsey Zoltán: Hontalanok virrasztása (1925, diófapác, papír, 26x29,5 cm)
Remsey Zoltán: A repülő halála a Kárpátokban (1917, ceruza, papír, 35x42 cm)
Remsey Zoltán: Honvéd hídépítők (1916, akvarell, papír, 23x33 cm)
Remsey Zoltán: Pásztor (1914,ceruza, papír, 23x23,5 cm)
Remsey Zoltán: Öregember feje (1923, diófapác, papír, 9x12 cm)
Remsey Zoltán: Lövészárokban (1917, ceruza, papír, 23,5x32 cm)
Remsey Zoltán: Honvédek a hóban (1916, tus, papír, 19,5x25 cm)
Remsey Zoltán: Honvédek (1920 előtt ?,akvarell, papír, 8x17,5 cm)
Remsey Zoltán: Ifjúság (1910 előtt ?, akvarell, papír, 21,5x27 cm)
Remsey Zoltán: A gond (1920 után ?, olaj, vászon, 22,5x28,5 cm)

A kérdőjellel jelölt évszámok utólagos datálást jelentenek.

KÖRÖSFÖI KRIESCH Aladar

A kiállítás megtekinthető:

HINCZ GYULA KAMARATEREM, 1991.
JANUÁR-ÁPRILIS
2600. Vác, Káptalan u. 6.
MŰVELŐDÉSI KÖZPONT-GÖDÖLLŐI
GALÉRIA, 1991. OKTÓBER-NOVEMBER
2100.Gödöllő, Szabadság u. 6.

Készült a gödöllői művelődési központ
nyomdájában 800 példányban
Felelős kiadó: Kecskés József
Szerkesztette: Bárdosi József
Tervezte: Domény Csaba és
Sutta Józsefné
Fotók: Domény Csaba

Szecessziós Grafikák

(a Tragor Ignác Múzeum gyűjteményéből)

A Tragor Ignác Múzeum (volt Vak Bottyán Múzeum) gyűjteményében 21 db szecessziós grafika található, ebből négy Körösfői-Kriesch Aladár, egy Nagy Sándor műve, a többi pedig a Remsey család – Jenő, György és Zoltán – munkái. Talán véletlen, hogy a Remsey család tagjainak tevékenységét nem tárgyalja külön fejezet az egyébként igen gazdag szakirodalomban. A legtöbb önálló kiállítás Remsey Jenőnek adatott meg, 1985-ben Gödöllőn dekoratív, jól dokumentált katalógust készítettek az életművéről. Ezért talán a kiállításon több grafikával szereplő Remsey Zoltánra érdemes figyelni.

A hazai szecesszió a népművészet, a vallás, a filozófia és a középkori misztika áramába került. Schmitt Jenő Henrik, Rudolf Steiner[1], Boér Jenő idealista, gnosztikus elképzelései (a „belső szabadságról", a fejlődésről) hatják át a kor művészetét. Lefordítják Ruskin, Morris írásait, méltatják a preraffaelitákat, az érdeklődés homlokterébe kerül Ibsen, Nietzsche és Tolsztoj munkássága. Ez az idealizmustól áthatott miszt- a a 10-es évekre ködé válik. A szecesszió nagy hulláma lecsendesül, a háborús évek brutalitása válik meghatározóvá. Remsey Zoltán haditudósítóként dolgozik a fronton. A háborúról készült grafikái, amolyan Razgednicák. Az elmélkedést, a filozófiát és a misztikát felváltja a háborús tematika, az ábrázolás terén pedig megjelenik az expresszionizmus felé mutató stilizált, síkszerű formaképzés, a szecesszió sallangjai pedig lekopnak Remsey Zoltán ezen képeiről. A komor tematikában (A repülő halála a Kárpátokban, Lövészárokban, Honvédek a hóban, Harcok után a Kárpátokban) konkréttá válik a szecesszió metaforikus hangulatvilága. Remsey háborús rajzairól ugyan eltűnnek a dekoratív, díszítő kalligráfiák, de a kötődés a művészettörténet előképeihez megmarad. Így E. Greco (Orgaz gróf temetése c. kép) kompozíciós sémájára ismernetünk rá A repülő halála a Kárpátokban c. grafikán. Remsey nem jut el a halál naturális ábrázolásáig, inkább az elszenderedés, a halálban való megdicsőülés tompított fájdalmát mutatja meg számunkra.

1920 után készült grafikái a vesztett háború, a gyász, a menekülés, a létbizonytalanság nyomasztó helyzetét tükrözik. Borongós hangulatú grafikái, sűrű, kusza vonalhálói reményvesztett hontalanokat, gyászoló virrasztókat ábrázolnak. Remsey Zoltán ezen korszaka már Uitz, Pór és Derkovits, a 30-as években kicsúcsosodó expresszionizmusa felé mutat, annak ellenére, hogy lírai megfogalmazású munkái megőrzik a századelő meditatív tolsztoji világszemléletét.

Bárdosi József

[1]1906-21 között előadásokat tartott Budapesten (Gellér Katalin-Keserü Katalin: A Gödöllői művésztelep, Bp., 1987.)

közeledik a gobelin technikában való gondolkodáshoz. Többi rajzai inkább írva vannak tollal és vésővel. Mindeniket kerettel köti le, ha csak pár vonal közé illesztve is, mint a régi miniáló barátok. De ahol meg tud csípni egy-egy dúsabb fríznek való helyet, ott díszítő kedvtelése szinte kiárad. CZ.

KÖRÖSFŐI ALADÁR a Zeneakadémia új palotájában olyan freskókat festett, amelyek technikailag visszanyúlnak Cennino Cennini „Trattato"-jában közölt receptekhez. Ma már igazi „al fresco" kép ritkán készül, a festészet sorsa inkább a függő képek keretén belül megy végbe. Pedig magának az eljárásnak is megvan az önálló szépsége. A márványporos vakolatot nap-nap után csak akkora darabon rakják fel, amennyin a festő dolgozik, mert a színes víz, azaz a festék, csak akkor szívárog bele kellőleg a nyirkos alap porusaiba. Minden este fényesítő vassal járják át az elkészített részletet; száradás után pedig gyöngén viasszal vonják be, amely műveletektől a pompeji freskók lüszteres hatásához válik hasonlóvá. A nagy freskó középcsoportja mögött leomló gazdag díszű köpeny a nedves vakolatba modelláló vassal van bedolgozva, minek folytán kiemelkedik a síkból. Utólag ez be is aranyoztatott, a vízcsorgás vonalaiba pedig vékony ezüst szálak vannak szőve.

A földszinti előcsarnokban festett két fríz az egyházi és a profán zenét ábrázolja. Az első egy templomi körmenet képéből csendül ki himnikus hangon, a lépésekben, a mozdulatokban és a tagozásban áhitatkeltő ritmus rejlik. A második egy XIV. századbeli magyar lakodalmas menet, ünnepélyes formáival és örömteljes színakkordjaival megadja a hegedősök zenekíséretét. Amit ezek a képek a fríz keretébe helyezve csak jeleznek, azt teljes érvényre hozva Kőrösfői az emeleti freskójában alkotta meg. Felirata: „akik az életet keresik, elzarándoklanak a művészet forrásaihoz." A csobogó víz medencébe hull és olyan tükröt ád, melyben a mindenség tükröződik vissza a megálmodott géniuszokkal és mennyországával együtt. Ide vonulnak szelíd zárkózottsággal öregek és fiatalok, hogy lelküket üdítsék. A művészet forrásához érkező emberek vonalnyelve belső érzéseket tolmácsol. A szférák muzsikáló angyalai a lépcsőzetes azúrkék felhőkön gyöngéd ritmusba fűződnek. S a forrás fölött a karcsú szűzies női testek lágyan folyó vonalaiban az alkotó művészet miszticizmusa jut kifejezésre.

Mindezt így csakis a freskó nyelvén lehetett megfogalmazni. CZ.

A VÍZJEGYEKHEZ pótlólag a következőket közli velünk Dréhr János úr. Ma már a külföldi bank- és értékjegyeken vízjegyként a fénynyomatok és gravürök finomságával versenyző képeket látunk. Ezek kézi merítéssel készülnek, a szita dróthálózatába az illető képnek a relief-je úgy van belepréselve, hogy a papirosban sötétebbnek látszó részek a szitahálózat vízszintje alatt, a világosabb részek ellenben a fölött fekszenek. Ezáltal a papiros merítésénél a hígfolyós papírpép a szita mélyebben fekvő részeibe természetesen vastagabban, a domború részeire pedig a rendes vastagságánál vékonyabban helyezkedik el. E téren feltűnést keltett az 1900. évi párisi világkiállításon Oroszország, a pétervári állami papírgyárában készített vízjegyű papirosaival.

A kézi merített papiros vízjegyén kívül a gépen gyártott papirosokat is ma már mondhatni általánosan természetes vízjegygyel gyártják, részint gyári védjegyként a papiros eredetének a nagy világversenyben való felismerhetése végett, másrészt főleg értékpapirok (részvények, kötvények, szelvények, sorsjegyek, postai- és egyéb

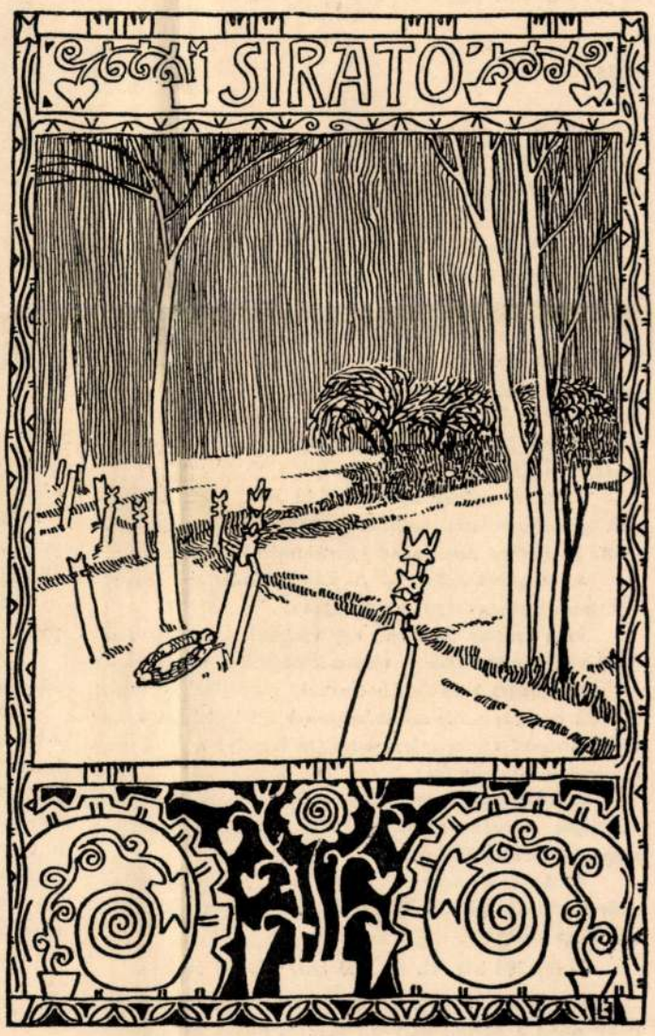

KOZMA LAJOS.

Magyar Iparművészet
1908. évf.

díjjegyek) készítéséhez való papirokban az utánzatok és hamisítványok lehető megakadályozása és könnyebb felismerhetése végett. Ezek a vízjegyek szintén nem préselt vízjegyek, hanem azáltal keletkeznek, hogy a végnélküli szitán futó híg papiranyag, az alólött tengelye körül forgó hengerszita (égoutter) síkjából kiemelkedő sodronyfonal (vízjegyfonat) érintkezési helyén részben kiszorul és rétegvastagsága vékonyabb lesz.

A HÁZ címen építőművészeti havi folyóirat indult meg Málnai Béla és Székely Dezső szerkesztésében. Az első számban K. Lippich Elek írt cikket a magyar architektura kérdéséről. Málnai Lechner Ödönt, Czakó Elemér pedig Pasteiner Gyula középkori építészetünk topografiájáról tartott akadémiai székfoglalóját ismerteti. Az illusztratív anyag bő, de nem elég gazdaságos. A rég érzett hiányt pótló folyóiratnak máris megvan a maga biztos közönsége. Kiadóhivatala: Városligeti fasor 1. Nyomja az Athenaeum. Előfizetési ára egész évre 20 kor.

PÁLYÁZAT.

PÁLYÁZAT PADLÓBURKOLATNAK VALÓ (MŰMOZAIK) CEMENTLAPOK DÍSZÍTÉSÉRE.

A Magyar Iparművészeti Társulat ifj. Walla József úr megbízásából a következő nyilvános pályázatot hirdeti:

1. Tervezzenek 20 centiméternyi oldalhosszúságú cementlapokból összeállítandó padlóburkolatot, hozzávaló szegéllyel (bordure) együtt. Ilyen lemezek mintái megtekinthetők a Magyar Iparművészeti Társulat igazgatósági irodájában. (IX. Üllői-út 33—37.)

2. A tervezőnek ügyelnie kell arra, hogy a lapoknak padlóburkolattá való összerakásánál egységes, nyugodt, határtalan díszítmény (pleinmustra) keletkezzék.

3. Megkívántatik: *a)* A padlóburkolat egy lemezének természetnagyságú színes rajza;

b) a szegély (bordure) egy részének (rapport) valamint a sarokmegoldásnak természetnagyságú színes rajza;

c) a teljes burkolat hatásának megítélhetése végett 10—12 egymás mellé rakott lemeznek 1/5 léptékben készített kisméretű színes rajza, amely a szegélyt a sarokmegoldással is tüntesse fel;

d) a színezésnél pedig ügyelni kell arra, hogy a színek valóságos márvány színeknek (fehér, fekete, vörös, szürke, sárga, zöld) megfeleljenek.

4. A jogos művészi igényeknek megfelelő pályaművek díjazására ifj. Walla József úr három pályadíjat tűz ki és pedig:

I. díj 200 kor. II. díj 100 kor. III. díj 50 kor.

Ifj. Walla József úr fenntartja magának a jogot, hogy mind a három pályadíj kiadása esetén a pályaművek közül a neki megfelelőket 25—25 koronáért megvásárolhassa.

KOZMA LAJOS.

5. A pályázat titkos. Ennélfogva a pályázó lássa el pályaművét valamely jeligével s ugyanazzal a jeligével ellátott zárt borítékban csatolja nevét és lakása címét.

6. A pályázaton csak magyarul tudó magyar állampolgár vehet részt.

7. A pályaműveket f. évi június hó 9-ig kell a Magyar Iparművészeti Társulat igazgatóságához beküldeni.

8. A pályázatot a Magyar Iparművészeti Társulat állandó bíráló bizottsága dönti el, mely magát ez alkalomból ifj. Walla József és Róth Miksa urakkal egészíti ki.

9. A pályadíjjal jutalmazott és megvásárolt tervek tulajdonjoga, beleértve a korlátlan sokszorosítási jogot is, a pályázat hirdetőjét illetik meg.

10. A Magyar Iparművészeti Társulat valamennyi beérkezett tervet legalább három napig kiállítja az Orsz. Iparművészeti Muzeumban.

Budapest, 1908. április hó 30-án.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT ELNÖKSÉGE.

Szecesszió Marosvásárhelyen (V.) Közművelődési ház 5.

A palota képző-, és iparművészeti alkotásai sok neves művész nevéhez fűződnek. Valamennyien alkotásaikban a népművészet formakincsének újszerű feldolgozására és nemzeti értékeink bemutatására törekedtek. Témáikat a székely mondavilágból merítették és mutatták be alkotásaikon.

Körösfői Kriesch Aladár történelmi tárgyú képeinek témáját a magyar mondavilágból meritette. Az előcsarnok két nagy falfestménye közül a Táltosok c. csoportképe a jövendőmondót ősmondai motivumokkal mutatja be. A Székely mesemondás c. képén a citerázó öreg székelyt állítja a kép középpontjába. Az előcsarnok hosszanti falain, a ruhatár és a büfé-nyilások, valamint az ajtók feletti festett képek kompozíciói és színezése egyöntetű és a szecesszió szellemében készültek. A képeken sújtásos öltözetű álló alakokat (Varga Katalin elfogatása), pásztorjelenetet, ráncos csizmás asszonyokat, kalotaszegi öltözetben ábrázolta. Ezeket a képeket Körösfői vázlatai alapján magasabb évfolyambeli tanítványai (Ortner, Leszkowszky, Grünspan) festették. Minden bizonnyal Körösfői festette a tükörterem két csoportos képét.

Körösfői Kriesch Aladár alkotása a főhomlokzat harmadik emelet magasságában lévő nagyméretű mozaikberakásos kép, Hódolat Hungaria előtt, továbbá valamennyi többalakos mozaik kép, a harmadik emeleti ablakok között és felett, díszítő jellegű mozaikberakások. Ő tervezte és alkotta részben a második emeleti ablakok parapetjeibe beépített domborműveket, amelyek a magyar szépirodalom és zeneirodalom, valamint tudomány jeleseinek portréit és nevét örökítik meg. A huszonnégy kötáblán lévők közül: Kazinczi Ferenc, Kölcsei Ferenc, B. Kemény Zsigmond, Arany János, Vörösmarty Mihály, Goldmark Károly, Blaha Lujza, Bolyai János nevét említem meg.

Körösfői és Sidló Ferenc nevét dicsérik a domborművek és az architektonikus plasztikai díszek is.

Toroczkai Wigand Ede és Nagy Sándor üvegre festett képeinek felhasználásával Roth Miksa készítette a főlépcsőházak színes berakásos üvegablakait, Jókai Mór, Kossuth Lajos, Petőfi Sándor, Liszt Ferenc, Erkel Ferenc és Munkácsy Mihály arcképeit.

Toroczkai és Nagy Sándor képeit használta fel Roth Miksa a tükörterem színes ablakainál is. Így a Hajdanában, réges-régen, A nagy úr kapuja, Sátoros palota, Perosztó szék, Réka asszon deckás ablaka, Réka asszon sátoros kertje, Csaba bölcsője és Réka asszon kopola fája c. képeket Toroczkai festette, míg a Budai Ilona, Salamon Sára, Kádár Kata, Júlia szép leány c. balladás képeket Nagy Sándor. Toroczkai Wigand Ede képein az erdélyi faépítészet és népművészet hatása érezhető.

A kis hangversenyterem ablakai közül a Bethlen Gábor tudósai között c. többalakos képet Dósa Géza festőművész, a nagybányai festőiskola neveltje festette és Roth Miksa foglalta ólomba. A többi képet Nagy Sándor és Muhits Sándor festette, így az angyalos képet is, amelynek az „Isten áldd meg a magyart" felirata hiányzik. A Hej, Rákóczi, Bercsényi c. képe egy ifjú vitézt és Cinka Pannát ábrázolja. A balladás képek színei és dekorativ vonalvezetése a mesei történés drámai feszültségét fokozzák. A tükörterem üvegablakainál a székelyföldi udvarházak motivumait, életképeit dolgozták fel a művészek. A Perosztó szék és Réka asszon deckás ablaka c. színesablak-kép díszítő részeként a város címere is ólomkeretbe került, sajnos, azt később közönséges üveggel cserélték ki. A főlépcsők és az előcsarnok színesablakainak portréit a népművészeti ihletésű és jellegzetesen szecessziós növényi minták szegélyezik. Valamennyi ablak színpompája és személyi megelevenítései napjainkban is elbűvölik a szemlélőt.

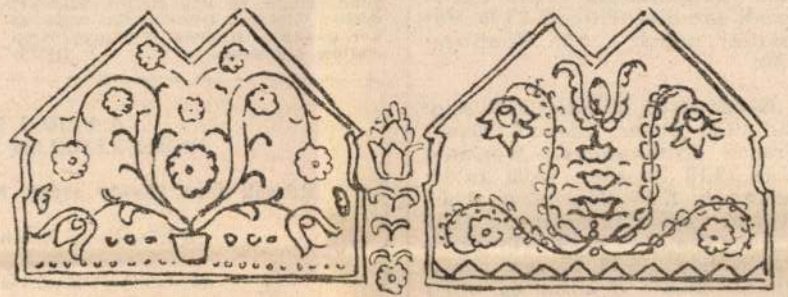

A második emelet kiváltógerenda díszítőfestése

Valamennyi díszítőfestés Falus Elek és Péter János iparművészek mintaterve szerint készült. Az előcsarnok boltozatainak gyönyörű festését a marosvásárhelyi Sipos László iparművész készítette, mint másodéves iparművészeti főiskolai hallgató.

A főbejárat feletti bronzba öntött domborműveket Kallós Ede szobrászművész mintázta. Így a Szent Erzsébet legendája, A két Bolyai, Aranka György, Erkel Ferenc Bánk bán című operájának egy jelenetét, míg a hiányzó, Ferenc József koronázását ábrázoló domborművet, amelyet részben drága zománcok borítottak, Kallós Ede, Sidló Ferenc, Hibján Samu és Vandrák László művészek alkották.

Nem hagyható említés nélkül a palota felépítésében közreműködő vállalkozók és műiparosok felsorolása sem. Az építkezést a budapesti Grünwald Testvérek és Schiffer Miksa vállalkozók végezték, a színes tetőfedő cserepeket, a színes majolikadíszeket és a pirogránitból készített díszítő elemeket a pécsi Zsolnai Miklós cég szállította. A vállalkozó szakiparosok közül a budapesti Forreider és Schiller, Beszédes és Zsillem, a kolozsvári Bakk Lajos és Fiai ismeretesek. A marosvásárhelyi iparosok közül Herczegh Ferenc díszítőfestő, Barabás Gergely a gipszmunkás, Mesztitz Mihály és Fiai, Székely és Réti bútorgyárosok, Tótfalusi Károly, Vigh István műbútorosok, Both Sándor műlakatos, Révész Jenő és Dezső szobafestők működtek közre. A márványba faragott munkát Seenger Béla végezte, a csillárokat Kissling Rudolf készítette. A nagyterem orgonáját a jagendorfi Riegel Testvérek gyára szállította és szerelte fel, amelynek felavató hangversenyét 1913 október 18-án tartották.

A harmadik emeleten berendezett képtár részére Bernády György 68 képet vásárolt, melyeknek nagy része a XIX. század második feléből, illetve a XX. század első éveiből származó alkotások. Így Munkácsy Mihálytól a Mosónők, Lotz Károlytól Múzsa a lanttal, Ferenczy Károlytól Krisztus keresztről való levétele, Réti Istvántól Egy 1848-as honfi temetése, stb. képeket. Napjainkig a képzőművészeti múzeum anyaga megsokszorozódott korunk művészeinek alkotásaival, úgyannyira, hogy az alapkiállítási anyagból csak egynéhány függ a termek falán.

Dr. Bernády György kezdeményezésére és fáradozásával felépített és berendezett palota minden része magyaros, a magyar kultúrának és művészeteknek kincsesháza. A Városháza, a Közművelődési-ház és sok középület felépítése, a város közművesítése és várossá válása az Ő műve s mint Móricz Zsigmond irta Bernádyhoz címzett levelében:

„A Te nevedet erről a városról s az erdélyi élet egy nagy korszakáról letörölni nem lehet".

KERESZTES GYULA

92. jan. 11.

véből, az -ő kicsinyítő képző segítségével. Népszerűségét növelte Molnár Ferenc A Pál utcai fiúk c. ifjúsági regénye, amelynek meghatóan kedves alakja Nemecsek Ernő.

VERONIKA: A görög Phereniké, illetve macedón Berenike (győzelmet hozó) női név latin formája. Más magyarázat szerint a latin verus (igaz) és a görög ikon (kép) szó összetételéből származik.

RÁDIÓ

MAROSVÁSÁRHELYI STÚDIÓ

Hétfő de. 10—12 óra között szerk. műsorvezető: Vajna János. Hírmagazin. Politikai visszapillantó. Nyelvművelő. Zenés sporthíradó. 12—13 óra között: Zenés butik. 16—18 óra között szerk. műsorvezető: Miklós Tibor. Hírmagazin. Történelmi eseménynaptár. Élő történelem: Egy volt politikai fogoly visszaemlékezései: Veress Sándor. Törvényhozási híradó. Zenés sporthíradó (ism.).

Kedd de. 10—12 óra között szerk. műsorvezető: Gyarmati Dénes. Hírmagazin. Földművelők fóruma: — egy magyarországi tszelnök vallomásai. Lírai gyöngyszemek: versműsor. Élő boldogság RADNÓTI LUMINA: Starman SÁRMÁSI POPULAR: Vandana.

TELEVÍZIÓ

Hétfő: 14.00 Híradó 14.10 Naptár 14.20 Worldnet Usia 15.10 Gyermekeink — a jövő zenészei 15.30 Történelmi visszapillantó 16.00 Népzene 16.30 Magyar nyelvű adás 18.00 Választási stúdió 19.30 Rajzfilm 20.00 Híradó 20.35 A harmadik félidő 20.55 A brit törvényhozás 21.30 Tv-színház: Szobalányok 23.15 Parlamenti krónika. Híradó 23.35 Választási naptár 0.05 Konfluenciák.

Kedd: 10.00 Híradó 10.20 Naptár 10.30 Super Channel, Canal France International. Worldnet Usia 12.10 Zeneóra 13.00 Interferenciák 13.30 Zeneműsor 14.00 Híradó 14.20 Hagyományok 14.50 Műsorelőzetes 15.00 Tv-iskola vakációban 15.30 Idegen nyelvtanfolyamok (francia és orosz nyelv) 16.00 Együttélések 16.30 Üdvözlet, barátaink! 17.30 Folklórkincs 18.00 Választási stúdió 19.30 Rajzfilm 20.00 Híradó 20.35 Sport 20.45 Gazdasági stúdió 21.15 Filmarchívum: Koldusopera (német-francia alkotás) 23.00 Parlamenti krónika. Híradó 23.35 Választási naptár 23.50 A tánc délkörei.

Fájó szívvel emlékezünk január 12-én fiúnkra, KISS JÓZSEFRE (Buncira), halálának 3. évfordulóján. Bánatos szülei. (11920)

Szomorú szívvel emlékezünk január 13-án amikor a kegyetlen halál elszólította családja köréből az élni akaró BAJKÓ BERTÁT. Halála 6. évfordulóján emlékét megőrzi: szerető férje, fia és menye. (12005)

Nem az a fájdalom, amelytől könnyes lesz a szem, hanem amelyet szívünkben hordozunk egy életen át csendesen. Szívünk legszomorúbb napjára emlékezünk január 13-án, amikor a kegyetlen halál 3 éve elragadta szerettei köréből a szentkirályi KOVÁCS FERENCET. Kérem, akik ismerték és szerették, gondoljanak rá kegyelettel. Emlékét őrzik: felesége, leánya, fia, veje és két unokája, Andrea és Tímea. Nyugodjon békében. (11878)

nyugdíjas, a Textila Mureș volt dolgozója, életének 70. évében, türelemmel viselt hosszas betegség után hirtelen elhunyt.
Temetése január 13-án, hétfőn du. 3 órakor lesz a református temető cinterméből, református egyházi szertartás szerint.
(12007) A gyászoló család.

Munkaközösségünk szomorú szívvel vesz búcsút szeretett üzemi orvosunktól, dr. HÓKA FERDINÁNDTÓL, aki 24 éven keresztül, fáradságot nem ismerve, teljesítette szolgálatát. Távozása pótolhatatlan űrt hagyott mindnyájunk szívében. A marosvásárhelyi Közmű- és Lakásgazdálkodási Egység vezető tanácsa és munkaközössége. (12032)

A PERLA MUREȘULUI KERESKEDELMI TURISZTIKAI KFT

Rózsák tere 28—29 szám, Marosvásárhely, telef.: 36-227

a következő kirándulásokat szervezi:

MAGYARORSZÁGRA és UKRAJNÁBA

1992. január 15—20 között. Ára személyenként 5 000 lej.

TÖRÖKORSZÁGBA

1992. január 20—26 között. Ára személyenként 8 000 lej (valuta nélkül).

ELAD: egy 9 személyes Fiat mikrobuszt és egy 601-es Trabant személygépkocsit.

(12059) Gyászoló családja

Szívünk mély fájdalmával tudatjuk, hogy a legdrágább férj, édesapa és nagytata, dr. HÓKA FERDINÁND főorvos f. hó. 10-én tragikus hirtelenséggel elhunyt. Emlékét szívünkben megőrizzük. Gyászoló fia Tóni, menye Eszti-ke és unokája Tímea. (12059)

Mélységes fájdalommal tudatjuk, hogy a drága jó édesanya, jó rokon,
özv. KAKASSI JENŐNÉ
életének 80. évében, rövid szenvedés után váratlanul elhunyt.
Temetése a torboszlói gyászházból január 11-én 14 órakor lesz.
(12017) A gyászoló család.

Őszinte részvétünket fejezzük ki Pap Miklós szomszédunknak, EDESANYJA elhunyta alkalmából. A György és a Molnár család. (—)

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy a szeretett férj, édesapa, nagyapa, sógor és após,
id. PULUGOR ÁRPÁD-BÉLA
hosszas szenvedés után, életének 73. évében csendesen megpihent.
Temetése f. hó. 13-án du. 4 órakor lesz a református temető cinterméből.
Jelen értesítés a gyászjelentést is helyettesíti.
(—) A gyászoló család.

Népújság

ÖNÁLLÓ MEGYEI NAPILAP
Kiadja az IMPRESS kft.
ISSN 1220 — 3475

Elnök-főszerkesztő: Makkai János.
Főszerkesztő-helyettesek: Nagy Miklós Kund, Petelei István.
A szerkesztőbizottság tagjai: Ajtay László, Karácsonyi Zsigmond.
A lap munkatársai: Bakó Zoltán, Bodolai Gyöngyi, Bölöni Domokos, Járay Fekete Katalin, Ferenczi Ilona, Kilyén Attila, Máthé Éva, Mezey Sarolta, Mózes Edith, Szász Károly, Szilveszter András, Szucher Ervin, Vajda György. Korrektorok: Horváth Éva, Szer Piroska, Tamás Éva.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Marosvásárhely, Dózsa György utca 9 szám, II. emelet.
Telefon: titkárság: 36-881, rovatok: 31-929 és 31-854, közönségszolgálat: 31-929, hirdetés: 31-854, fotólabor: 37-273, Telex: 263
Nyomdaipari Vállalat: Poligrafiei utca 3 szám. Telefon: 36-643 Rendelési szám: 209""

Körösfői-Kriesch Aladár

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR
(Buda 1863 – Budapest 1920)

Tanulmányait a Mintarajziskolában kezdte 1880-ban Székely Bertalan tanítványaként. Gyakori vendég Székely szadai tanyáján is. 1882-től Lotz Károly festészeti gyakorló iskoláját is látogatja. 1883-ban kap rajztanári diplomát. A Képzőművészeti Társulatnak 1886-tól tagja.

1888-ban nevezték ki a Műegyetem rajzi tanszékén tanársegédnek. 1889-ben hosszabb külföldi tanulmányútra indul: a müncheni akadémián Liezen-Mayer Sándor tanítványa, Velencében Eugen von Blaas akadémiáján tanul és barátságot köt Tom von Dreger bécsi festővel. Az államtól római műteremösztöndíjat kap a Palazzo Veneziába. Rómában találkozik Szoldatits Ferenccel, Nagy Sándorral, Balló Edével, Paczka Ferenccel. Mintázással is foglalkozik.

Hazatérte után, 1893-tól Boér Jenőék gyakori vendége az erdélyi Tövisen és Diódon. 1897-től Lotz mesteriskolájába jár Székely Árpáddal, Vágó Pállal, Juhász Árpáddal. Technikai kisérleteket folytat.

A millenniumi kiállításra készíti első nagyszabású művét: Az 1567-i tordai országgyűlést.

1896-ban feleségével Olaszországba, Spanyolországba, Párizsba utazik. Párizsban beíratkozik a Julian Akadémiára.

Hazatérve sorozatban nagy megrendeléseket kap: 1897. falkép a pannonhalmi ezredéves emlékműbe, két falkép az Országházba (átadás 1902-ben), oltárkép az erdélyi Tövis templomának. Később megbízást kap a Zeneakadémia falképeinek elkészítésére (átadás 1907-ben). 1909-ben elkészíti a velencei magyar kiállítási pavilon mozaikjait. Megbízást kap a marosvásárhelyi Magyar Közművelődési Ház falfestményeinek elkészítésére (átadás 1913-ban). 1915–17-ig a temesvári szeminárium díszteremének freskóit készíti, közben festi a Színiakadémia Egressy-termét, a Mester utcai kereskedelmi iskola freskóját Budapesten.

1901-ben Gödöllőre költözik családjával, és 1904-ben megindul a gödöllői szőnyegüzem Körösfői szervezésében. 1907-től az Országos Iparművészeti Iskola tiszteletdíjas tanára. 1913-ban megalapítja a Céhbeliek művészegyesületét.

A világháborúban hadifestőként az isonzói harcok színterén jár. 1918-ban tagja lesz a Nemzeti Tanács Irodalmi és Művészeti Szaktanácsának. A Tanácsköztársaság felmenti a gödöllői szövőműhely vezetése alól. Gyermekkora óta ki-kiújuló tüdőbaja okozza halálát. 1920. jun. 16-án húnyt el a budakeszi szanatóriumban. Halála előtt két nappal nevezik ki az Iparművészeti Főiskola rendes tanárává.

13. Romok. 1912
ceruza, p. 420x310 mm. j.j.l. X. 30 J.Á.
MNG ltsz. 1912–686

14. Mezőkövesdi leány. 1914
ceruza, p. 304x444 mm. j.j.l. Juhász Árpád
MNG ltsz. 1914–112

15. Matyó női figurák (2 db)
festett fa. 6, 5 cm.
Gyöngyös, Gács Béláné

16. Szekrény
140x81x40 cm
Budapest, Sebestyénné dr.Kriesch Margit

17. Szarvasok. 1913
Scherrebeck. 193x111 cm
Budapest, Sebestyénné dr.Kriesch Margit

18. Bábszínház
Gobelin. 150x100 cm. j. középen 1. KA
Budapest, Sebestyénné dr.Kriesch Margit

19. Kalotaszegi asszonyok
Scherrebeck. 152x145 cm
Budapest, Sebestyénné dr.Kriesch Margit

20. Ego sum Via, Veritas et Vita. 1903
Temp. v. 158.5x286 cm. j.b.l. KA 903
MNG ltsz. 2485 T

21. Három gyermek. 1905
Temp. v. 77,5x56 cm
Budapest, Sebestyénné dr.Kriesch Margit

22. Magyarvalkó. 1908
O.v. 63x93 cm. j.b.l. Valkó 908 KA
Budapest, Sebestyénné dr.Kriesch Margit

23. Kelemen Mária portréja
akv. p. 500x350 mm. j.j.l. KA 909
Gödöllő, Nagy László

24. A dombi lugas
O.v. 47,2x66 cm. j.b.l. KA
Budapest, Sebestyénné dr.Kriesch Margit

25. Madonna. 1911.
O.v. 73,5x98,2 cm.
MNG ltsz. 6236

26. Zách Klára I. 1911.
O.v. 101x193 cm. j.j.l. KA 1911
MNG ltsz. 6077 T

27. Tanulmány a Zách Klárához (II.) 1912
Pasztell, p. 502x346 mm
MNG ltsz. 1939–3369

28. Frey Rózsa arcképe. 1912.
O.v. 120x75 cm. j.j.f. KA 912
Szentendre, Feit Magda

29. Önarckép. 1917
Temp. v. 30x21cm.
MNG ltsz. 7500 T

30. Arckép. 1919
O.v. 66x53,5 cm. j.j.f. KA 919
MNG ltsz. 5530 T

31. Gödöllő erdő. 1919
O.v. 56x73 cm. j.j.l. 919
Budapest, Sebestyénné dr.Kriesch Margit

32. Kikötő. 1908
Temp. v. 30x43 cm. j. Fano 908
MNG ltsz. 9624 T

33. Illusztráció Koronghy Lippich Elek Költemények c. kötetében
1903. Budapest

Gödöllői Művésztelep Galéria
Kecskemét, Katona József Múzeum 1977
– Katalógus –

Körösfői-Kriesch Aladár

7. Egyházi körmenet a XVI. századból (Egyházi zene).
Részlet a Zeneakadémia freskójából. 1907.

6. Romok. 1912 (kat.13.)

8. Madonna.1911 (kat. 25.)

9. Kelemen Mária portréja. 1909

10. Valkói templom 1908. (kat. 22.)

11. Szekrény (kat. 16.)

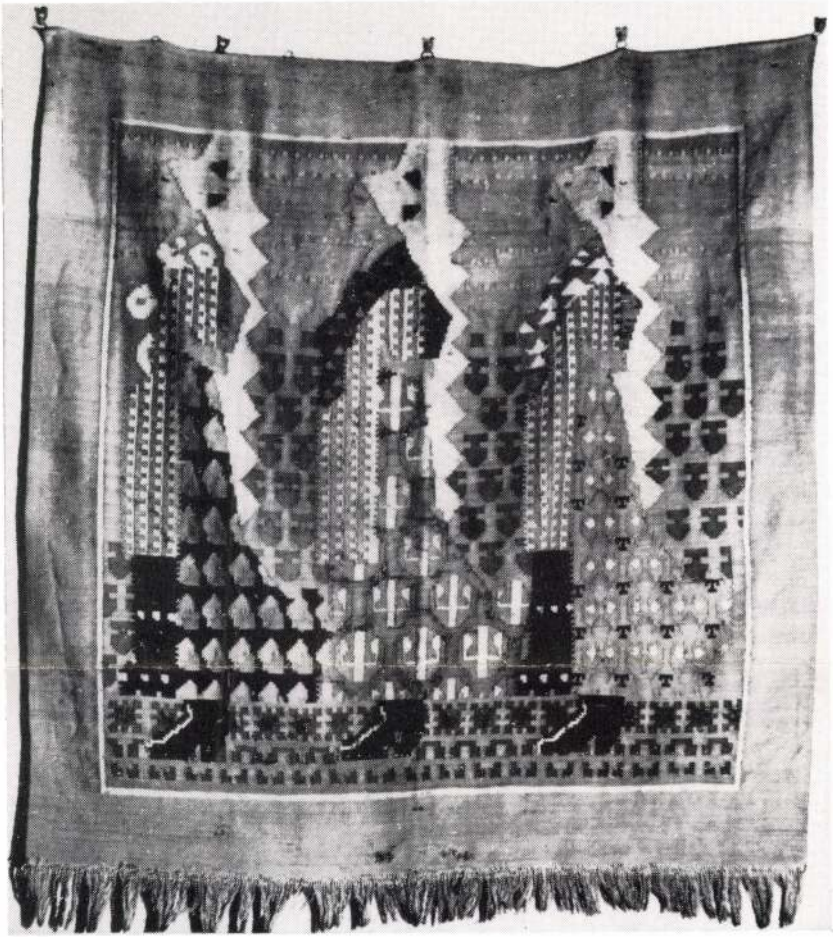

12. Kalotaszegi asszonyok (kat. 19.)

Mihály Rezső

13. Illusztráció Csokonai Vitéz Mihály Dorottyájához. 1913–17 (kat.40.a.)

Aladár Körösfői Kriesch.

János Nemes: Grafik, Malerei.

TUR Budapester Rundschau.
1979. apr. 30.

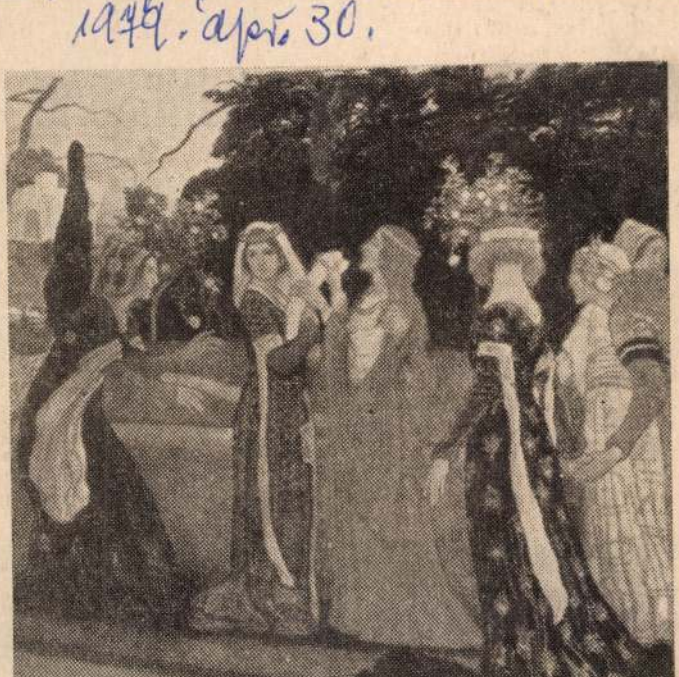

Aladár Körösfői Kriesch: Geschichte der Klára Zách (Öl, 1911)

VERTRETER ZUM WOHNUNGSBAU

fenden V. Planjahrfünfts wurde der Wohnungsbauplan im Landesmaßstab übererfüllt, vor allem im Ergebnis der privaten Wohnungsbauaktivitäten. Zwischen 1976 und 1978 wurden statt der geplanten 261 000 insgesamt 275 000 Wohnungen gebaut, jedoch konnten 1978 statt der geplanten 90 000 nur 88 000 übergeben werden. Dieser Rückstand muß im ersten Halbjahr 1979 aufgeholt werden, was allerdings tiggestellt worden. Im Handels- und Dienstleistungssektor wurden die Pläne nur zu 73 Prozent erfüllt.

Auf Budapest entfällt ein immer größerer Anteil des ungarischen Wohnungsbaus. Im fünften Planjahrfünft müssen oder müßten von je hundert Wohnungen zwanzig in Budapest entstehen.

Aufgrund des Volkswirtschaftsplanes sollen in diesem Jahr 90 000 neue Wohnungen übergeben werden.

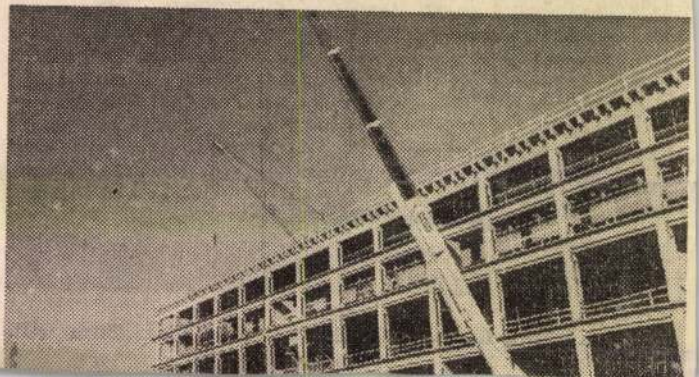

„Körösfői" Kriesch Aladár, festőművész

-A magyar szecesszió egyetlen szervezett csoportjának, a gödöllői művésztelepnek nyílt állandó kiállítása, Gödöllőn, az ottani helytörténeti gyűjteményben. A Körösfői Kiss Aladás és Nagy Sándor által vezetett művészcsoport, célja, a magyar ősi formakincsének összegyűjtése, és alkalmazása volt, a festészetben és az iparművészetben.

Láttuk, hallottuk

1981.V.20. Petőfi 10.45 /Sz.Emé/.

Száz éve, 1883. október 29-én született Budán Körösfői-Kriesch Aladár, a magyar szecesszió egyik legérdekesebb, legegyénibb alakja. Tanulmányait a Mintarajziskolában Székely Bertalannál és Lotz Károlynál végezte — innen ered érdeklődése a murális műfajok iránt —, majd kora művésznemzedékének útján ő is eljutott Münchenbe, ahol Liesenmayer növendékeként mélyítette el tudását. Pályája kezdetén a nagy, történelmi kompozíciók kötötték le a figyelmét. Olyan művek jelzik ezt a szakaszt mint a Tordai országgyűlés vagy a II. Rákóczi György halála. Csakhamar megismerkedett azonban az angol preraffaeliták munkásságával, és az ő hatásukra érdeklődése az iparművészet felé fordult. 1901-ben Nagy Sándorral közösen megalapította a gödöllői művésztelepet, ahol a középkori kézművestechnikájának megújításával kísérletezett. Igényes kivitelű üvegablakok, mozaikok, gobelinkartonok kerültek ki a keze alól és az általa irányított műhelyből, s ezekre az egyéni hangvételű alkotásokra felfigyelt a művészetek iránt érdeklődő közvélemény is. Elveit írásban is kifejtette; 1905-ben jelent meg Lotz Károlyról, egy évvel később Ruskinról és az angol preraffaelitákról írt könyve. Az Iparművészeti iskola tanáraként generációkat oktatott, mindenekelőtt a mesterség tiszteletére nevelve tanítványait. Mindvégig hű maradt a freskó műfajához. Ő festette a Parlament ebédlőtermének nagy kompozícióját és a Zeneakadémia faliképeit: A művészet forrását. A Magyar Nemzeti Galéria számos képét őrzi.

S. M.

Magyar [illegible] X. 29.

nem hajlik szélben föld iránt h
a fej, helyette dívik a váll tő
hetyke rándítása, a hangsúly
vele a jelentés cinizmusba

Körösfői Kriesch Aladár J

művészet szülte életritmus — ha talán gazdagabb is lesz egykor — eléri majd a **harmóniának s tisztaságnak** azt a fokát, amely a népművészetnek éltető erejét és szépségét teszi ki." Körösfői szavai 1913-ban fogalmazódtak, s ma is érvényesek. Nem egyedi, hanem sokszorosítható műtípusokat kíván a jelennek megfelelő formában. Ehhez a formához hívja segítségül a népművészetet, de nem annak külsőségeit, hanem a funkció szerinti alakítás harmóniájának elvét. Számára a népművészet nem minta, hanem példa.

A kecskeméti Katona József Múzeum kiállításán a népművészeti ihletés a művésztelep állandó tagjainak műveiben eltérő módon van jelen. A válogatás pedig a századforduló, századelő művésztelepeinek, művészcsoportosulásainak munkásságát bemutató sorozat része, mely — remélhetőleg — a gödöllői művészteleppel sokban rokon, indulásakor szecessziós kecskeméti művésztelep anyagának megismertetésében folytatódik.

Keserü Katalin:A gödöllői művésztelep és a népművészet

Körösfői Kriesch Aladár 2

Évszázadokon át finomult tapasztalatokat átvenni, hogy főként ipar- és díszítőművészeti, építészeti alkotásaikkal a stílustalan gyári termelés megjavításához hozzájárulhassanak. A modern ipari formatervezők elődei voltak ők a lakáskultúra terén. Az első világháború idején a gödöllői művésztelep feloszlott, de benne rejlett annak a lehetősége, hogy a még napjainkban is vajúdó iparművészetünket (ipari formatervezésünket) helyes irányba terelje: „Hogy a gép és az emberi kéz munkáját kombinálni is lehet, sőt hogy magába a gép munkájába is lehet belevinni bizonyos művészi élet-ritmust, azaz a gép számára is lehet bizonyos művészi típusokat teremteni . . ." mert az „emberi élet nem lehet el művészet nélkül. S ha veszni indul annak valamelyik előbbi formája, akármilyen küzdelem és erőfeszítés árán, de teremt magának újabb, **a jelen-nek megfelelőbb formát . . .** S itt aztán, mint igazi nagy tanítómesterünkhöz, úgy fordulhatunk mi a népművészethez. Mert még nagyon soká lesz az, amíg a modern

Keserü Katalin:A gödöllői müvésztelep és a népmüvészet

Körösfői Kriesch Aladár 1

a népművészeket is óvta Körösfői: „a megváltozott gazdasági és szociális viszonyok mellett is olyan helyzetbe hozzuk (ti. őket), amelyben még erejük és kedvük marad, a **réginek folytatásaképpen,** maguknak **új népművészetet** teremteni." Próbálkozott is egyfajta megoldással, amikor a szőnyegszövő üzemben alkalmazott parasztlányokat a munkára betanították, és a művészeti kérdések megismerésébe, megbeszélésébe bevonták. A népművészettől a gödöllőiek elsősorban tanulni akartak.

Forrás 1977/10/81.o

Keserü Katalin:A gödöllői müvésztelep és a népmüvészet

Kőrösfői Kriesch Aladár

PRERAFFAELIZMUS, egy angol művészcsoport és festői irány elnevezése, 1848-ban egyesült néhány fiatal angol festő — Holman Hunt, Millais, Dante Gabriel Rosetti (l. o.) — azzal a céllal, hogy a kor festőművészetét kisegítse az erőtlen, akadémikus természetutánzás kátyújából. A keresetlen természetesség, az érzés őszintesége és az elmélyített lelki tartalom kifejezése volt festői ideáljuk. Ezt az ideáljukat a Raffaelét megelőző olasz művészeti korszakban, a quattrocento műveiben látták ama régi kor szellemének megfelelő módon megvalósítva. Azokat a XV. századi olasz — főként firenzei — festőket választották mintaképüknek és reájuk emlékezve nevezték el társulásukat „Preraphaelite Brotherhood"-nak. Csoportjuk utóbb más jeles művészekkel bővült (Burne Jones, Watts, William Moris) s 1851-ben oszlott fel. Legékesszólóbb irodalmi úttörője Ruskin volt, aki ismételten sikra szállt a P. elveiért. A mozgalom, amelyet megindított — az idealisztikus festői ábrázolás iránya — máig sem halt el Angliában. A P. Európa-szerte többé-kevésbbé erős befolyást gyakorolt. Nálunk Kőrösfői Kriesch Aladár és köre képviselte a legtisztábban.

Egy II. k.

№ 95.

4231. L. Sebastiano del Piombo kove
Sz. Veneziában 1485-ben. † Róm

Keresztvitel
~~Jézus Viszi a keresztet~~

szemlélhető

Az előtérben ~~látjuk~~ a sok
názott és balrahaló Jézus ki
a két kezével átkarolta és a ki
va e szavakat mondja: ne siránk
ló ~~van, a kik~~ ökölre ~~szorítt~~ fogott
fenyeget ~~rezdulatot tesznek~~. K
nyugtatja, egy a dicsfénynyel á
lő Megváltó nyakába vetett köte
térben Jeruzsalem városa bontak
ra vonuló sokaság egy része tód
rékig láthatók, sisakot csak eg

115.5:159.

Fa, méretei ~~116.5:119.2~~ c
~~Gróf Pálffy~~ János hagyomá
Jegyzet. Szama a
vonatában N:2.

~~Jegyzet. A leltár szerint~~
Sebastiano del Piombo
60 (7) ~~[illegible]~~ (Grosses Vorzim

rad. Jókai pedig varázsos elbeszélő modorával, bámulatos meseszövésével, pompás humorával messze fölülmúlt minden magyar elbeszélőt. És Jósika tapasztalni kénytelen, hogy olvasóközönsége fogy, s hogy a birálat élesebb hangon kezd szólani fogyatkozásairól. Pedig a külföldről beküldött első nehány regényén még nem igen látszik a hanyatlás, de később mindinkább. S ezt két dolog nagyon érthetővé teszi. Első regényeit negyven éves korán túl, tehát férfikorának legérettebb teljességében irta, s adhatta a tőle telhető legjobbat, a melyen túl nem igen lehetett többé emelkedés. S a mi még fontosabb, most szükségből kénytelen dolgozni, néha ihlet nélkül, nem várhatva be, hogy a lélek pihenés által megtermékenyüljön s új benyomások befogadása által. Van valami tragikum ebben a létért való küzdelemben; és sajátságos, hogy sorsa ebben, s épen ebben, mennyire hasonlít egykori mintaképéjéhez, a nagy skót mesemondó, Scott Walteréhez, a ki épen úgy mint ő, megöregedve, elszántan és kétségbeesetten dolgozik, hogy az élet rászakadó terhét viselni tudja. Hősök voltak mindaketten, legyen áldott emlékezetük.

Jósikának fáj úgy a közönség elhidegülése, mint a kritika támadása. Dolgozik tovább, de a mellett panaszol, védekezik. Nem érti, hogy újabb regényei miért nem tetszenek úgy, mint a régiek; a mint Kisfaludy Sándornak fájt, és ő sem értette, hogy Regéi, melyek oly kapósak és kedvesek voltak 1807-ben, alig tesznek hatást 1822-ben. Az idő fordult s az iró sem volt többé a régi. Mindkét esetben a közönségnek volt igaza, de a mi azért nem teszi elfogadhatatlanná, ha az annak az embernek fájt. Csaknem minden kiválóságnak megvan a maga végzete; s az egykor ünnepelt iróé, ki lassanként tapasztalni kénytelen a közönség ehidegülését, ezek között nem tartozik a kevésbbé fájdalmasak közé.

Jósika 1864-ben elhagyta Brüsszelt s az Elbe melletti kedves Drezdába költözött át. Mintha egy lépéssel közelebb akart volna lenni hazája földjéhez, talán öntudatlanul sejtve, hogy a pihenésre hivó halál közeledik felé. Itt érte az az öröm, hogy a magyar nők, a kik neki annyi édes órát köszöntek, egy pompás kivitelű albummal lepték meg, melynek fölapját egy ezüst babérkoszorú diszíté, mindenik levelén Jósika egy-egy művének czímével. Emlékiratain dolgozva érte a halál, 1865 február 27-én. Neje, a ki életében egész szívével hű volt hozzá, hű maradt sirjához is. Nem hagyta el a holtat, s a mult évben oda temették őt is férje mellé, a drezdai temetőben. Mindkettőjök hamvait csak épen a napokban hozatta haza a család, egész titokban, hogy majd leróhassa azok mellett háláját a nemzet kegyelete, s most ott nyugosznak a kolozsvári temetőben.

Legyen édes pihenésed a hazai földben, Erdély földjén, a melyet úgy szerettél s annyiszor rajzoltál, derék harczosunk, egyik büszkeségünk! Regényeiddel nemcsak egy eddig hiányzó műfajt teremtettél meg, s szereztél hosszú időn át vidulást és lelki emelkedést sok ezereknek s terjesztéd hatalmasan a magyar kultúra birodalmát: de a múltnak festői rajzával szeretni tanítád e haza földjét, történetét s ösztönt adál az ifjú törekvéseknek. Pihenj békén testvéreid porai között; a keserűséget eltörlé a békéltető halál; mi csak érdemeidet, dicsőségedet látjuk s emlékednél áldozunk. A te örökségedet sem fogja megemészteni az idő, míg magyar él e földön.

Baráth Ferencz.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓS SÍRJA A DREZDAI TEMETŐBEN.

A LEGNAGYOBB BŰN.*

Magányos tájon, völgyek sűrüjében
Ott áll Olymp urának szent helye;
Bölcs papja benn ül hószín köntösében,
Babérlevéllel ékes ősz feje.
Tanácsot egy szép ifjú kér ma tőle,
Mint jó atyának, mondja el baját,
Elgyötrött lélek jajja sír belőle,
Minden szavát mély bánat rezgi át.

«Oh, halld, atyám, a legszebb nőt szerettem,
Ki Pyrrha óta földön tündökölt;
Ki érte égett vágyó őrületben,
Más nőbe többé nem talál gyönyört.
Nincsen, ki méltóbb volna égi nászra,
Különbet nagy Zeüsz karja sem ölelt!
És, ah, sovár szememnek hév sugára
Gyémánt szemén viszonzó lángra lelt.

«Immár felém az édes óra intett:
Szivem szivén lesz és az üdv miénk!
Ám ekkor egy rossz szó, egy rossz tekintet,
Vagy mit tudom, mi, férkőzött közénk.
Ő ment haraggal, én meg nem marasztám,
A balga dacz vett lelkemen erőt.
Vak észszel így a perczet elszalasztám,
S ah, mindörökre elvesztettem őt.

«És elhagyott azóta ifju kedvem,
Azóta rajtam, érzem, átok ül;
Nem ízlik a bor, mely habzó kehelyben
Víg czimborák közt vígan jár körül;
Nem lelkesít, ha ékes dalfüzérbe
Fűz hősi tettet Khiosz vándora;
Nem vonz a táncz, ha, Artemist dicsérve,
Lejt szép bokájú szűz lányok kara.

«Az élet oly sivár, unott ma nékem!
Oh, mondd, mely isten forr boszút reám?
Ott künn legel kövér gulyánk a réten
S nem lesz fukar kincsekben dús apám.
Szólj, drága gyöngyöt hozzak-é smaragddal?
Engesztelésül vágjak-é bikát?
Diszítem büszke szarvát színaranynyal,
Biborszalaggal göndör homlokát.»

««Ah balga ifjú! — válaszolt a jós szent —
Valóban szörnyü bús szived baja.
Nem ismeréd a nyájas arczu istent?
Elől dúsfürtű, hátul nincs haja.
Ha szembe jő, kell üstökön ragadnod,
S vezet, hová szivednek vágya van;
Ha hátat fordít, mind hiába hajtod.
Nevét kivánod tudni? Alkalom.

««Őt küldi hozzánk Zeüsz, ha szent kegyének
Fényét akarja ránk árasztani;
S te nyomorult, kit végén percznyi létnek
Zsákmányul ejtnek Hádesz árnyai,
Kelletlenül meréd taszítni vissza
Aszú ajkadtul az örömpohárt,
Melyből a nektárt égi isten iszsza,
Kinek se vénség, sem halál nem árt.

««Hát tudd meg, dőre, bármi volna tetted,
Vón tán bocsánat a nagy ég előtt;
Villám elébe tártad volna kebled:
Megszánja olykor Zeüsz a vakmerőt.
De így, apádnak nincsen ökre annyi,
Hogy irgalommal forduljon feléd;
Átok gyanánt fog lelkeden ragadni
A legnagyobb bűn: megvetéd kegyét!»»

Némethy Géza.

A FÉLKEGYELMŰ.

Elbeszélés.

Irta *Könyves Tóth Kálmán.*

Az ilyen szerencsétlenek lelki világa ködös reggeli szürkülethez hasonlit. Fátyolozottan látják a tárgyak körvonalait. Félhomályban zajlik le egész életök. Cselekedeteik nem esnek beszámitás alá. Pedig ők is szeretnek, éreznek, okoskodnak a magok módja szerint, úgy a mint a félkegyelem megengedi.

* Fölolvastatott a Kisfaludy-Társaságban.

Ilyen félkegyelmű volt Árva Pista is, kinek elhalt szülői szegről- végről rokonságban állottak Marton Sándorhoz, a pálfalvai jómódú gazdához. A félkegyelmüt kegyelemből házához fogadta. Elfért ott a béresek istállójában. Nem lopta e napot, nem ette hiában a gazda kenyerét. Tavaszszal őrizte a libákat, kertet öntözött, télen fát vágott. Összes bére az volt, hogy Marton Juliska sajátkezüleg szedett virággal bokrétázta föl kalapját. Hű volt gazdájához, mint az eb. Télen nagy bundába burkolózva ott hált a tornáczon.

Juliska volt a falu legszebb leánya. Bomlottak is utána a legények. Csak úgy özönlöttek a kérők, de gazd'uram csak a fejét rázta: «nem adom ki a házból, rá érünk még, hadd tanuljon sütni-főzni.»

De ez csak tisztességes kifogás volt. Gazd'uramék a leányuk helyett válogattak. Nem adják oda a leányt mindjárt az első szóra. Majd csak ők szemelik ki leendő vejöket. Nem bizzák a választást a tapasztalatlan gyerekre. Elfeledték, hogy ők is voltak valamikor fiatalok, mikor nem az ész, de a szív parancsolt.

Juliska könnyen belenyugodott szüleinek határozatába, mig az ő szive is meg nem szólalt. Haza került a katonaságból Deli Gyuri, a ki igazán méltán viselte nevét. Szemre-főre nem volt nála szebb szál legény a vármegyében. Aztán becsületes, dolgos, csakhogy félszessziós. Az a félszesszió is az anyja nevén volt, mig az öreg asszony be nem hunyja szemét. Juliska nem a földet nézte, szivesen hozzá ment volna a legényhez. De szülői nem az ő szemével néztek, nem az ő szivével gondolkoztak. Gyurinak is kiadták az utat. Juliska sirt, könyörgött, de köny és könyörgés nem lágyitotta meg Marton Sándor gazdát.

— «A szív rosz tanácsadó, — okoskodott a gazda, — nem tudja a lány a maga javát, Deli Gyuri nem neki való, az én két szesszió földem nem illik az ő örökségéhez.»

Jött egy másik kérő. Nem holmi sült paraszt. Urasági erdész, tanult úri ember, csinos, jó módú, jó fizetéssel. Ugy törte a magyar szót; onnan a szászok közül került Hartman Adolf úr, a ki még kasznár is lehet. Maga a gróf úr vállalta el a násznagyságot. No, már ilyen tisztességet nem lehetett elutasitani.

Juliska helyett az apja mondott igent, a lányka válasza a szeméből ömlő könyözön volt.

— «Jó férj mellett majd elfelejted a sirást,» engesztelte lányát az édes anya.

Meg is ülték a lakodalmat. Huzta a czigány, de mintha temetési dalokat csaltak volna ki hegedüjökből. Erőltette ott mindenki a jó kedvet. A menyecske arcza fehérebb volt, mint a fővárosból hozatott hófehér selyem ruha.

S no, még az kellett ehhez, hogy még a babona is megtegye a maga szolgálatát. Esküvés közben elborult az ég s jéggel vegyes eső hullott. Egy-egy jégcsepp oda koppant a gazda szivéhez is, mintegy vaskalapácscsal ütötte meg lelkiösmeretét. Hátha a temetőbe kiséri most az ő egyetlen leányát. Megeredt a szóbeszéd is, mint a jégeső. Az öreg asszonyok száját betömni nem lehet. — «Meglássák, ezt a házasságot elveri a jég.» — «Hová is tették gazd'uramék a jobbik eszöket. A vak is látja, hogy az a magyar lány nem szereti azt a németet.» — «Deli Gyuri még a faluból is kiment, hogy ne is lássa a lakadalmi menetet.»

Igy ment ez szájról-szájra. De legerősebben kitört a félkegyelmü haragja. Ugy sandalított a czifra ruhás erdészre, hogy majd felöklelte szemeivel. Mikor Juliskát a házból elvitték, hogy az esküvőre a templomba menjen, oda állott a kapufélfához, s torka szakadtából kiáltotta: —

«Ne menjen el Juliska, Pista is meghal, Deli Gyuri is meghal!»

Az erdész összeránczolta homlokát. Juliska összerezzent. Csak az öregek nem vettek észre semmit sem. A rang eltakarta szemök világát.

Árva Pistát nem lehetett kiengesztelni. Haragudott, hogy az az idegen betolakodott hozzájuk. Észrevette, hogy azóta Juliska jókedve oda lett. Ezelőtt mindig szakított neki virágot, maga tüzte föl kalapjára a bokrétát. Azóta nem virult Pista számára virág. Nem is kellett azokat többé öntözni. Hadd hervadjanak el.

Az új menyecske napról-napra halványabb lett. Azt hiresztelték, hogy az erdész félti Deli Gyuritól. Rá is mordúlt a legényre, hogy az erdőben ne kóboroljon, mert könnyen belebotlik valami puskagolyóba.

A kékes gyürü mindegyre nőtt az ifju asszony szeme körül. A jég csakugyan elverte boldogságát. Beszélték, hogy Márton gazda járt is már a papnál, hogy beszéljen az erdész lelkére. De az még a fényes napot is letagadta az égről. Juliskára hárított mindent. Deli Gyurit vádolta, hogy ez a házasságrontó mindig a felesége után jár.

Gyurinak ez a vád fülébe jutott. Ha csak maga lett volna a szóban, mitsem törődik, de azt az ártatlan asszonyt szivéből sajnálta.

— «Nem állok magamról jót, — igy szólt többek hallatára a korcsmában, — ha azt a jó lelket az az ember még sokáig kínozza, egyikünknek a föld szinéről el kell pusztulni.»

Volt egy kis bor a fejében. A bánattól pedig csordultig volt a szive.

— «Nagy szó az, pajtás, — jegyzé meg egyik barátja, — kár ilyeneket kibocsátani a szádon, mert megütheted a lábadat.»

— «Mit bánom én, — vágott az asztalra dühösen Gyuri, — szavamnak állok... azt csak nem nézhetem el, hogy az az ártatlan asszony miattam hervadjon el, istenemre, előbb megölöm a gyilkosát.»

Árva Pista mindezt a szegletbe huzódva hallgatta. Szemei vadul villogtak. Sajátságosan röhögött. Helybenhagyólag integetett a fejével. Szája ízére beszélt Gyuri, hiszen ő is ugy gyülölte az erdészt, mióta Juliskát a háztól kiadták, kerülte Márton gazda házatájékát is. Deli Gyurihoz szegődött. Ennek segített, ezzel kapálgatott. Hiába csalogatta Márton gazda, a félkegyelmü hátat fordított. Addig esett ott jól a kenyér, mig azt Juliska szelte, addig izlett a leves, mig a tésztát Juliska gyúrta. Az eb is megérzi, ki adja szivesen a kenyeret. A félkegyelmünek is maradt még annyi esze, hogy ezt megitélhesse.

— «Nincsen már virág kigyelmeteknél, feléjök se nézek,» — ezzel fizette ki Marton gazdát.

Nem került bele két hónap, Juliska zokogva vetette magát szüleinek lábaihoz, hogy szabadítsák meg kegyetlen férjétől, mert tovább nem birja ki! Hiszen még meg is ütötte. Ráfogta, hogy az erdőben Deli Gyurival találkozott. Pedig ebből egy szó igaz sincs. A legény kerüli őt, de azért férje mindenütt ott látja. Ha az ablakon kinéz mindjárt azért szidja, hogy Gyurit keresi. Ha sohajt, utána sohajtozik. Ha egy virágot szakit, azt mondja, hogy azt a legénynek szánta. Nincsen se nappala, sem éjjele.

Késő est volt, mikor Juliska mindezt szüleinek elpanaszolta. Ennyi panaszra elvégre is megesett a szivök. Nemcsak az ajakon tört az ki, rá volt irva a szegény asszony egész lényére. Tüzét elveszitette a szem, karcsu termete meghajolt: a pár hónap alatt hervatag virággá lett. Ott állott előttök az áldozat, a féltékenység vértanuja, vádolva férjét s egyuttal szülőit is, kik e gyilkos kezébe adták őt.

Az ablak alatt egy árny vonult meg. Akárki volt is, a nyitott ablakon keresztül mindent hallhatott.

— «Feküdjél le, én édes gyermekem, — engesztelte anyja, — az álom enyhületet ád... holnap megidéztetjük azt a rosz embert s válópört indítunk... ne félj, nem hagyunk tovább szenvedni.»

A menyecske reszketett. Dúlt városain a félelem ült.

— «Nem, nem, inkább így szenvedek, — nyögte fájdalmasan, — férjem megesküdött, hogy ha válópört indítunk, elébb Deli Gyurit öli meg, aztán engem, csak igy válik el tőlem. Miért hozzak én halált arra a szegény fiúra, hiszen, mióta innen elkerültem, rám sem néz... megutált... hogyis ne utálta volna meg azt, a ki ilyen csontvázzá lett, mint én... hejh! de másként volna minden, ha...»

— «Ne beszéljünk erről, kedves leányom, eső után köpenyeg, még minden jóra válhatik, jó az Isten, roszból is jót hozhat», békité anyja.

Az árny, mely ott járt- kelt a ház előtt, úgy látszott, mintha járó kereszt lett volna kiterjesztett két karjával. Lassan vontatva ment tovább, mígnem alakja a sötétben elmosódott. Még a kutyák sem vonítottak, úgy járt, mintha valami sírból kikelt kisértet lett volna.

(Vége következik.)

HÓRA ÉS KLOSKA LÁZADÁSA. — *Kriesch* Aladár festménye a Képzőművészeti Társulat téli kiállításán.

A MŰCSARNOKBÓL.

I.

«Hóra és Kloska lázadása», *Kriesch Aladár festménye.*

A téli kiállításon megérdemelt figyelemben részesitették úgy a szakkörök, mint a nagy közönség azt a nagy méretű történeti festményt, mely tárgyát a magyar történelem egyik legszomorúbb korszakából merítette. A rendkivül érdekes tárgy mellett nagy vonzó erőt gyakorolt a fiatal művésznek megkapó alakító tehetsége. Az óriási vászon minden alakja életet lehel, a drámai hatást, még a diskrét, minden színpompát nélkülöző tempera-festés sem csökkenti, és a néző elfojtott lélekzettel szemléli az előtte lefolyó tragédiának végső, megható jelenetét.

A Hóra és Kloska által vezetett oláh pórlázadás, mely nem volt más, mint a százados el-

nyomás által előidézett jobbágyi felkelések egyik kitörése, mint olyan egészen a történelemé. A nép és a föld felszabadítása az 1848-ki törvényekhez vezető hatalmas szabadelvü mozgalmak által, hazánkban mindenkorra lehetetlenné tette a Dósa György-féle pusztításnak és kegyetlenkedésnek, valamint az azokat követő borzasztó megtorlásnak ismétlődését. De a társadalmi főok mellett, nem hiányoztak az 1784. évi véres kitörésnél azok a felekezeti és nemzetiségi motivumok sem, melyek mai napig sem szünnek meg fenyegetni a «kis hazának,» Erdélynek nyugalmát. Innét van, hogy a művész, midőn valósággal csak művészeti és történeti czélokra fordította tanulmányát s alkotó erejét, valósággal oly művet hozott létre, mely kétségtelen összeköttetésben áll a jelenleg fenforgó kérdések egyik legfontosabbikával, azzal, mely tán legerősebb hatással van érzésünkre és gondolkodásunkra.

Fellázadt, felbujtogatott tömeg rohanta meg a magában álló, kert közepén békén nyugvó nemesi kuriát. Kivülről nem jő segedelen, a támadók szivében kihalt az irgalom. A kétségbeesés irányozza a kevés ostromlottnak lövéseit és vágásait. Nem ingyen adták el életöket, de látjuk, hogy hősiességök nem menthette meg őket. Egy csoport kifeszíti az ajtót, beveri az ablakot, mások már kihuzzák a házból a nagy ládát, melyben kincset vélnek rejleni. Ismét mások a haldoklókon töltik boszújokat. Ott hever a vén, hű szolga, utolsót lihegve, ifjú gazdája mellett, kit már megöltek. Öcscse teteméről pedig már lehúzza az értékes ruhát az emberi érzésből kivetkőzött rablóhad.

Egy maradt még életben a pusztulásra kárhoztatott családból, a kép központja: a ház ifjú asszonya, kis gyermekével ölében. Mi sors vár reá? Ott áll előtte az oláh főnök és vad, szigorú arczczal, kéjvágyó szemmel mondja ki reá az ítéletet; a pópa meg a hit elvakult fanatizmusával követeli áldozatát. De a népre nem marad hatás nélkül a védtelen nő szépsége, bája, ártatlansága. Érezzük azonban, hogy ez a jobb érzület csak múló, hogy a vezetők halálra, a halálnál is százszorosabb kínra és gyalázatra szánták gyönyörű martalékukat. Mint a forradalmak annyi áldozata, ártatlanúl szenved ő is, másoknak igazi, vagy vélt bűnéért.

És mégis, e szomorú képen is megtaláljuk az engesztelést, a közös emberi érzést. Midőn fegyverben áll egymással szemben úr és pór, magyar és oláh, midőn féktelennek látszik a vad szenvedély uralma, nem szünik meg a részvét és szánalom. Azt tükrözteti vissza a rablók bűnös arcza. Ebben az esetben nem bir felülkerekedni, de azért végső győzelme, az ellentétek békés kiegyenlítése, annyi katasztrófa után nem csak remélhető, hanem bizonyos.

Még csak egy reflexiót csatolunk e rövid ismertetésünkhöz. Épen a monumentális történeti festészet több kitünő magyar művelője kénytelen külföldön maradni, külföldi feladatokat megoldani. Itthon nem igen kapnak rajta. Az állam és a társadalom még nem tette jóvá minden mulasztását e téren. És így, midőn örülünk Kriesch Aladár határozott tehetségének, nagyratörő művészi ambiciójának, nem tudjuk, nem kell-e ebben az esetben is attól tartanunk, hogy másoknak neveltük.

Marczali Henrik.

II.

«Mária Jézussal.» *Ujváry Ignácz festménye.*

A műcsarnok tavaszi kiállításán is, mint mindig, az életkép a legtöbb, ezekben kivánnak leginkább feltünni festőink, ezek tárgyát kinálja legközvetlenebbül a mindennapi élet s ezt a genret szereti legjobban a közönség is. A történeti tárgyú festmény rendesen nagyon kevés, most alig van egy; a vallásos tárgyúaknak sem szokott nagyobb termésök lenni, mert az ilyenek legtöbbször megrendelésre készülnek, a megrendelők pedig bizonyos megszokott hagyományokhoz és felfogásokhoz kötik a megbizás, a mi a művész kezét is megköti, s az igy készült festményekkel nem igen lépnek a kiállítások közönsége és kritikája elé.

A jelen kiállításnak egyik legrokonszenvesebb műve mégis egy vallásos tárgyú kép «*Mária Jézussal.*» Festője *Ujváry* Ignácz, a fiatalabb generácziónak jól ismert nevű művésze. Az utóbbi időben úgy látszik egész hévvel fordítja tehetségét a bibliai és vallásos tárgyak feldolgozására. Nehány héttel ezelőtt az egri érsek által kitüzött versenyben (egy vidéki templom számára készítendő oltárképre) vett részt egy szép művel, melyet az érsek nagyban való elkészitésre is megrendelt nála. Most pedig egy nagyobb festményért kap sok gratulácziót, alkalmasint dijat is, valószinüleg azzal a kitüntetéssel együtt, hogy a múzeum számára is megvásárolják.

A bibliai képeknek megvan a magok régi hagyománya a felfogásban, az ábrázolásban, a

Kurcz és Tsa fk.

MÁRIA JÉZUSSAL. — *Ujváry* Ignácz festménye a Képzőművészeti Társulat tavaszi kiállításán.

jelképzésben, sőt a szinekben is. Az egyház ragaszkodik ezekhez, mert a hívők így szokták meg, így ismerik föl legjobban az ábrázolt jeleneteket. De ezeken a hagyományokon a festők mind többet és többet változtatnak, s bizony a régi iskolákból már nem sok maradt meg. Elsőrendű tehetségek végképen is szakítanak vele s a franczia Bouguereau Madonnái azért mégis megtalálják a magok méltó helyét.

Ujváry Ignácz szintén szabad szárnyat követ. Ez a szép és rokonszenves képe bizonyára sokban különbözik a nagy mesterek után keletkezett Madonnáktól és a kis szent Bambinóktól, — de azért mély hangulata, poétikus hatása nem hiányzik. Nem reminiscenciákat ad, hanem az élet után indúl.

Mária egy széken ülve ringatja a bölcsőben alvó Jézust. Az anyai szeretet képe ez, minden szertartásos feszesség nélkül, mely az oltárképeket oly sokszor merevvé teszi. A környezet is bizonyos reális légkört mutat: az egyszerű ácsműhely, a földön gyaluforgácsokkal, s a sötét háttérben látszó nehány szerszámdarabbal. Mária arcza egy bájos, szőke fiatal lányé, szűzies, kedves és szende. Világos szinű, vastag szövetbe van öltözve, jobban mondva burkolva, mely elfedi egész alakját, s puha redőivel rá borul még a székre is, melyen ül. Az alvó Jézusé is kedves gyermek arcz. Az újabb idők legkitünőbb egyházi festői is az élet benyomásai után festenek. Murillo Madonnái is reálisabbak már, mint Rafaeléi. Ujváry a szentképek általános hagyományából a glóriát tartotta meg s ezt hatásosan alkalmazta. Az alvó Jézust egész fénysugár veszi körül, s ragyogás közt pihen az isteni gyermek.

A fiatal művész igen szép jövőt igér e festményével. *K—l.*

HOGY SZÜLETETT A «NYUGTA» SZÓ?

A «*Kossuth Hirlapja*» szerkesztőségében, melylyel ezen 1848-iki hírlap kiadóhivatala is együtt volt, elhatározták egyszer, hogy vagy 4000 nyugtatványmintát nyomatnak, hogy a folyton szaporodó előfizetési pénzek fölvételét legyen min nyugtatványozni.

A szerkesztőség egyik tagja, *Ferenczffy* Antal, — kinek elbeszélése után készült e közlemény — meg is fogalmazta a szöveget, felibe írva, hogy:

Nyugtató.

Oda ment azonban történetesen Kossuth bizalmas titkára, Veress Antal, a ki ugyan nem igen vett részt a lap szerkesztésében, de mivel a *Nyugtató* szót ki nem állhatta, kapta magát, kihúzta a *Nyugtató* végéről a *tó* szótagot s oda írta felibe, hogy: *vány*, mert ő így szerette:

Nyugtatvány.

A mint a Veress a saját megelégedésére így helyre hozta a dolgot, nyugodt lelkiismerettel elment dolgára, de mindjárt érkezett utána Bajza, a szerkesztő, a ki megint nagy ellensége volt a Nyugtat*vány*-nak.

A mint meglátta a gyülölt *ványt*, így szólott: «Hát ez micsoda? De már ilyesmit csak ki nem nyomatunk!» Azzal felvett egy tollat s kihúzta onnan, mintha ott sem lett volna, s megint oda akarta írni a *tó*-t, hogy hadd legyen az csak az egyedül helyes: *Nyugtató.*

Ugy de, mielőtt azt megcselekedhette volna, épen belépett valaki, elkezdett holmi érdekes dolgokat beszélni, s Bajza elfelejtette a *tó* szótagot oda írni, azután pedig elment a szerkesztőségből, s az árva *Nyugtató* úgy maradt csonkán; sem *tó*, sem *vány* nem volt a végén, hanem egyszerűen csak ennyiből állt:

Nyugta.

Egyszer aztán belép egy szedő gyerek, s erősen kér kéziratot a lap számára. Kézirat nem volt; hanem, hogy a nyomda ne heverjen, hát a kezébe adták a Nyugtatvány szövegét, megmondván neki, hogy nyomják ki 4000 példányban.

Hogy a szó végén sem *tó*, sem *vány* nincs, hamarjában senkinek sem tünt föl, a nyomdászinas pedig nyargalt vele, s ki is nyomták menten a kivánt mennyiségben, ott ragyogván felül kövér betűkkel az újdonsült szó:

Nyugta.

Nosza, lett roppant riadalom és szörnyűködés a szerkesztőségben, a mint a nyomtatványokat meglátták. Okolták Pétert is, Pált is, de hát végre már megvolt; a sürgősen szükséges nyomtatvány, költségbe is került, hát eldobni sem lehetett.

Ugy segítettek aztán a dolgon valamennyire, hogy használat alkalmával utána írták a Nyugtának a *tó*-t, vagy a *ványt*, már a kinek hogy tetszett.

Hanem később vagy nem értek rá, vagy nem gondoltak vele, s nagy része eredeti *Nyugta* alakjában ment ki az előfizető közönség közé.

Egy ilyen egyszerű *Nyugta* került egy helybeli ügyvéd kezébe is, a ki olvasván az eddig ismeretlen szót, mód nélkül megörült neki, s ment is mindjárt a szerkesztőségbe, s nagy bőbeszédűséggel kifejté ott, hogy micsoda pompás, dícső egy szó ez! Se nem *Nyugtatvány*, se nem *Nyugtató*, hanem a szép, egyszerű, rövid *Nyugta!*

A szerkesztőség bölcsen elhallgatta a lelkes férfiú előtt az új szó születésének történetét, hanem megörülvén az elismerésnek, azontúl egy példányra sem pótolta oda a *tó*-t sem a *ványt*; így honosodott aztán meg a *Nyugta* szó, mely maig is él, s úgy hónapok elsején olyan örömöt okoz azoknak, a kik kiállítják.

A PESTI VÁSÁROK JUBILEUMA.

Magyarország közgazdasági történetének egyik fontosabb napja *1694 márczius 12-dike.* Kétszáz évvel ezelőtt, ezen a napon adta II. Lipót Pest városának azt a jogot, hogy minden esztendőben *négy országos vásárt* tarthasson, és pedig *József*- és *Medárd*-napkor, *János fejvételének* napján, meg *Lipót*-napkor.

A kereskedelem főtényezői a régi időkben a vásárok voltak s e tekintetben kiváló szerep jutott a pesti vásároknak, melyeknek időnként világkereskedelmi fontosságuk volt. Kereskedelmünk, illetőleg vásáraink története az Árpádok korába vihető vissza. Budapest első kereskedői izmaeliták voltak, a kiknek állítólag még *Taksony* fejedelem ajándékozta Pest várát, mely a kereskedelemre nézve nagyon alkalmas hely volt. *Szent István* alatt, a ki örömest édesgette országába az idegeneket, az izmaeliták már osztozkodni voltak kénytelenek más idegenekkel s azontúl együtt voltak közvetítői a pesti piaczon a külföldi kereskedelemnek. Pest abban az időben kereskedelem dolgában már túlszárnyalta az ország többi városait, kivévén Esztergomot, meg Pozsonyt. E kiterjedt kereskedelem mellett is még mindig erősen tartotta magát az ó-korból származó előitélet, mely a sáfárokat megvetett kasztnak nézte.

Ez a fölfogás azonban egy csöppet sem zavarta a kereskedőket, a kik a város éltető elemét képezték s néha túlságos nagy hasznot iparkodtak húzni kedvező gazdasági helyzetükből.

I. Béla idejében például olyan busás jövedelmet harácsoltak össze, hogy a király kénytelen volt a mérlegeket szabályozni. Egyes uralkodók pénzbeli szükségei lassanként a királyi jövedelmeket is zsidók kezeibe juttatták s ezzel roppant befolyást engedtek nekik a nem pénzügyi ügyekben is.

A tatárok pusztításai alkalmával Pest, mely akkor úgy látszik kereskedelmi virágzásának tetőpontján álló, jól megerősített izmaelita gyarmat volt, erős ellentállás után elfoglaltatván, elvesztette szabadalmait. IV. Béla király 1244-ben kibocsátott szabadalomlevelében megengedte a pestieknek, hogy naponként tarthatnak vásárt s ezáltal a kereskedelem forgalmát nagyon élénkítette. Természetesen ebből a polgároknak is meg volt a hasznuk; de azért anyagi helyzetük mégis folyton változott. Igy például *I. Lajos* idejében oly szegények voltak, hogy a király a pesti adósoknak moratoriumot adott. *Zsigmond* király idejében ismét a zsidók kezében volt a kereskedelem. A király nagyon sokszor fordult a kalmárok erszényéhez, a mi természetesen nem ingyen történt, hanem különféle kiváltságokat kamatozott a hitelezőknek. Zsigmond uralkodása idejében Pesten két országos vásár volt: *Szent Péter vértanú* napján április, 29-én, meg *Vasas Szent Péterkor*, augusztus 1-én. Zsigmond fölmentette a szolgálatra kész sáfárokat a királyi vámok fizetésének kötelezettsége alól; másik fontos kedvezmény volt, hogy megtiltotta Pesten az *idegen* bornak eladását. Ebben a korban különösen a lókereskedés lendült föl nagyon. Van adat arra, hogy a lovakat istállószámra árulták *tíz lovat kétszáz forintért.* Persze akkor a pénznek más értéke volt, mint ma.

Az izmaelitákon és a zidókon kivül a görögök üzték nagy haszonnal a kereskedést, különösen *Mária Terézia* idejében; csakhogy ezek a jó urak pár év alatt meggazdagodván, haza vitték nyereségüket, mig a királyné meg nem hagyta nekik, hogy polgárjogot szerezzenek. Másik nagy csapás volt e korszakban hazai kereskedelmünkre nézve a bécsi *Commercien-Rath* gyámkodása. Bécsben ekkor már javában dühöngött a féltékenység és irigység Magyarország ellen, s első sorban közgazdasági téren iparkodtak bennünket erőtleníteni; ezt úgy vélték legkönnyebben elérhetőnek, ha minket kizárólag nyerstermelésre szorítanak, az örökös tartományok gyári iparát pedig fejlesztik.

Közgazdaságunknak a Lajthán-túliak által való kaján szipolyozása *II. József* alatt érte el tetőpontját, s a császár pártolója volt ezen törekvéseknek. Az ország alkotmányát, hagyományát semmibe sem vevő uralkodó Magyarországot Ausztria gyarmatává szerette volna törpíteni, tiltó vámrendszerével elejét akarta venni az osztrák tartományokban gyártott czikkekkel való versenyzésnek. Abban az időben úgy a nyilvános helyeken, mint magánházakban, nagyban járta a *kártya*, a *mariandli*, még pedig meglehetős nagy összegekben. Sokszor egész esztendei házbérét eljátszotta a városi polgár, vagy egész évi termését rakta kártyára a földbirtokos egy-egy estvén. Ilyenkor mindig kéznél volt egy-egy jólelkü üzér, a ki a megszorult játékost jó biztositék mellett szivesen kisegítette kisebb-nagyobb családnyögő kölcsönnel. A földbirtokostól potom áron vették meg termését s kiskorú nemes ifjú uraknak is szivesen szereztek kölcsön fejében többé-kevésbbé értékesíthető portékákat, esetleg ékszereket. A mai pénz-ügynököknek tehát, kik zsebeikben tartott kitöltött váltókkal lesik a kártyaasztaloknál vagy más mulatságoknak áldozataikat, szintén megvoltak az elődeik.

II. Lipótnak 1694 márczius 12-éről kelt diplomája forduló pontot jelent Pestnek s ezzel együtt az országnak kereskedelmében. Az általa biztositott kiváltságokon kivül nagyot lendített kereskedelmünkön I. Napoleon, ki a szárazföld kikötőit elzárta az angol hajók elől, a minek következtében a kelet gyarmatárui Pesten át kerültek az európai nagy városok piaczaira. Ez a közvetítő kereskedés nagyon hasznos volt Pest város polgárainak anyagi helyzetére. A tulajdonképeni magyar kereskedés hajnala a közútak, csatornák épitésével, a folyami hajózás fejlődésével s a magyar kereskedelmi társaság megalakulásával kezdett derengeni, s igazi virágzásnak a közteherviselés behozatalával indúlt, mikor a kereskedők vállairól levették a túlságos adók terhét, melyet addig — úgy szólván — egyedül voltak kénytelenek viselni.

Ettől az időtől kezdve veszitették el nagyobb fontosságukat az időszaki kereskedés tényezői, az országos vásárok.

Pestnek hires vásárteréről (a mai Erzsébettér) lassanként eltünt a nomád élet s megszünt a népvándorlás, mely a pesti vásárokat külföldön is oly hiresekké tette, hogy néha *húszezernél* több idegen is tódult ide. Az országos vásárok 14 napig tartottak, s minden vásár a tulajdonképeni *vásárnapot* megelőző hétfőn kezdődött. Kereskedők, házalók, kézművesek, adó-vevő zsidók, földmivesek *tizennégy- tizenötezer szekérrel* jöttek egy-egy vásárra s a vásártértől elkezdve az Ország-úton, meg a Kerepesi-úton állitott sürű sátorokban árulták portékáikat. Legnagyobb keletjük a lábbelieknek volt; a czizmadiák rendesen húszezer pár csizmát adtak el egy pesti vásáron.

A vásárosok helyét lassanként rendes, bejegyzett kereskedők foglalták el. Igy a század elején 94 nagykereskedő, 50 fűszeres, 25 rövidárus, 15 posztókereskedő, 12 vászonkereskedő, 40 divatárus, 6 illatszerész, 25 vaskereskedő, 7 papirkereskedő, 15 sajtos, 7 bor-nagykereskedő, 17 káposztavágó, 246 keresztény és 12 zsidó szatócs, 6 keresztény és 25 zsidó zsibárus, 52 dohánykereskedő, 31 lisztes, 3 lócsiszár és 9

A Gödöllői Művésztelep centenáriumi tárlata az Iparművészeti Múzeumban

Természetkultusz, harmónia és gondolatok gazdag sokasága

Körösfői Kriesch Aladár

A Gödöllői Művésztelep szellemi atyja Körösfői-Kriesch Aladár volt. A szerelem iskolája című festménye 1918-ban készült

A Gödöllői Művésztelep idén ünnepli alapításának századik évfordulóját. Noha megalakulása nem köthető pontos dátumhoz – Körösfői-Kriesch Aladár köré ugyanis az 1890-es évek közepétől folyamatosan gyűltek a fiatal művészek –, az alapító atyák 1901-ben telepedtek le a városban. Az Iparművészeti Múzeumban e legendás művészkolónia húszéves munkásságát bemutató kiállítás szeptember végéig enged bepillantást egy különös világba, melynek szereplőit az „élethez való öröm keresése" vitte előre a közös alkotás útján.

Mint minden művészeti csoportosulás, a Gödöllői Művésztelep is magasztos célok fényében, új életelvek és új források felkutatásának jegyében alakult meg, csaknem egy időben – néhány év különbséggel – a nagybányai teleppel.

Ebben a korszakban a művészetre nagy hatással volt a szecesszió esztétikája, mely célul tűzte ki a művészet és az élet szétszakadt egységeinek helyreállítását, a mindennapi tárgyak és a környezet megszépítését. A gödöllőiek azonban nem a tájfestészetre helyezték a hangsúlyt – mint ahogy az a múlt század elején jellemző lett volna –, hanem egy olyan életközösséget alakítottak ki, melyben mindenki meglelhette saját ösvényét.

Az új művészeti elvek megvalósítását saját házaik tervezésével kezdték – hiszen akadtak köztük híres építészek is, mint például Thoroczkai Wigand –, belső tereiket is a közös szellemiség, a hasonló világnézet jegyében alakították ki, melynek jelmondata az volt, hogy „a gondolatok gazdag sokaságában nyilvánul meg a luxus".

A természetkultusz – mely talán Nagy Sándor művészetében a legszembetűnőbb – meghatározta a kolónia életfelfogását, így a környezetükben fellelhető kerteket a harmóniára való törekvés jellemezte. Körösfői-Krieschtől, Nagy Sándortól vagy Undi Mariskától jó néhány kertábrázolás látható a múzeum falain: Nagy Sándor kettős portréin például magát és feleségét is általában kertben ábrázolta.

A glasgow-i Négyekhez hasonlóan Gödöllőn is főként művészházaspárok éltek, többen feleségükkel költöztek a telepre, sokan pedig a szövő iskola művésznői közül választottak párt. Talán ezért is jelentős motívum és rendkívül színes, változatos terület munkásságukban a nő ábrázolása, aki olykor madonnaként jelenik meg a vásznon, máskor pedig a szecesszió fenyegető, pusztító nőideáljaként néz szembe velünk, mint például Nagy Sándor Vágyódás című képén, vagy a különböző emberi bűnökre utaló fantáziarajzain, melyek karmos mellű, tigris- és madártestű női figurái a késő középkori víziókra is emlékeztetnek.

A nagyszabású kiállításon a művésztelep teljességéről kaphatunk képet, mely az élet minden területét felöleli, a gyermekkortól a kibontakozásig, isten és a hit keresésétől a természettel való egybeolvadásig. Az alkotók sokszínű fantáziájának köszönhetően pedig a közös szellemiség változatos megvilágításban tárul fel előttünk.

DÉ

Magyar Hírlap 2001. június 25

„Tudja, mi a jókívánság most a pártban?" – kérdezi Tímár György. Nem tudom. „Szabad láb" – válaszolja a szóviccek és a pogácsa nagy kedvelője. A kisgazda-képviselő minden évben eljön Szárszóra, ahol saját bevallása szerint nem pártját, hanem önmagát és a humanizmust képviseli. Büszkén meséli, ő teremtette meg annak hagyományát, humorral védjük az állampolgári méltóságot. Ezért nem kímélte a két ígéretes politikust, Kuncze Gábort és Medgyessy Pétert sem – szellemességből vizsgáztatta őket. Milyen humorosat tud például válaszolni a szocialisták miniszterelnökjelöltje arra a kérdésre, hogy valóban volt-e valami ügye a cementszektorral? Medgyessynek erre semmi humoros

kóznak el attól, hog
lemondjanak a má
azonban azt kell
dunk-e együtt ebé
politikus.

Közben Farkash
közleményt mond
vet asszonynak üze
talember Siófokról,

Rogán Antal szerint néppártot akar a

„Szó sincs pazarlásról, i

Nem kis pártok laza közösségét, hanem néppártot akar a Fidesz. A párt egyik legfiatalabb elnökségi tagja szerint ha az MSZP az ország céljairól, az értékek megőrzéséről beszélne, akkor az Országimázs Központ a szocialisták kampányát segítené. A kormányzó párt programjában baloldali értékek mentén politizál, de Rogán Antal szerint csupán tették azt, amiről az előző kormány csak beszélt.

– Értesüléseink szerint a Fideszen belül két vonal létezik, egy liberális és egy konzervatív. Ön az utóbbihoz tartozik. Miért?

– Először is szerintem nincs két irányzat. 1997 óta, mióta tagja vagyok a pártnak, azt éreztem, a Fidesz ténylegesen egy csapat, és ennek köszönheti eddig elért eredményeit. Az természetes, hogy egyének s akár csoportosulások között is lehetnek szemléletbeli különbségek. A Fidesznél ez nem meghatározó, és semmi esetre sem húznék éles választóvonalat. De az sem titok, hogy magamat a szó európai értelmében tekintem konzervatív politikusnak. Először a Fidesz ifjúsági szervezetének lettem a tagja. A Fidelitas 1996-ban, megalakulásakor azt a tudatos döntést hozta, hogy az európai néppártok nemzetközi szervezetéhez csatlakozott, s nem a Liberális Internacionálé ifjúsági szervezetét választotta. Szerintem itthon is – mint ahogy Nyugat-Európa több nagy országában kialakult – két nagy politikai tömb áll egymással szemben: a néppártiságnak kell megtalálnia formáit a Fideszen belül. Az elmúlt három évben ez evidenciává vált. A Fidesznek az a felelőssége, hogy az elkövetkező években egyértelművé tegye: a széles értelemben vett jobbközép néppártot saját soraiból mások integrálásával ki tudja alakítani.

– Az integrálás a kis pártok és a szövetségesek Fideszbe való beolvasztását jelenti?

– Az MKDSZ-es politikusok, akik a Fidesz frakciójában politizálnak, nem mondhatják, hogy bármilyen értelemben fel kellett volna adniuk belső szuverenitásukat. Megőrizhették önálló szervezeti létüket. Eltérő véleményeiket is érvényesíthették a képviselőcsoporton belül. Hasonló formát kell keresni azoknak,

Rogán: az Országimázs Központ körül minden rendben van Fotó: Sárközy György

akik akár egyénileg, akár csoportos formában csatlakoznának a Fideszhez. De nem szabad elfelejteni, hogy egy néppártot akarunk, s nem a kis pártok laza közösségét.

– A legutóbbi kongresszuson választották az elnökségbe. A Fidesz vezetőinek egy része önt nem támogatta, sőt információink szerint Áder János kortes-kedett is ön ellen.

– Nem tudom, honnan származnak az információi, szerintem nem így volt. Az viszont természetes, hogy a Fideszen belül az elnökségi tagságért verseny van. Jónak tartom, ha egy pártban kvóták helyett teljesítményelv és a tagság támogatása dönti el, kiből mi lehet.

– A külső szemlélőnek úgy tűnik, továbbra is Kövér irányítja a pártot.

– Szerintem nem egy ember irányítja a Fideszt, itt a szó szoros értelmében csapatmunka zajlik. Az kétségtelen, akik megjelenítik a pártot, azoknak döntő szerepük van: Áder János, Szájer József, Deutsch Tamás, Pokorni Zoltán és Orbán Viktor egyetértése nélkül stratégiai kérdésekben nem lehet döntést hozni. Ebben nincsen semmi meglepő, ez a világon mindenütt, minden magára valamit adó politikai pártban így van.

***– Köztudott, ho
a legfontosabb k
mert, hogy a trojk
vér mondja ki az u
tikusnak tart ilyen***

– Attól, hogy k
hogy ez így van. N
azt, hogy léteznek,
rességgel működn
egyeztetések. A pá
szeresen ülésezik, é
tosabb döntések itt

***– Az ellenzék és
biztosra veszi, hog
dezésével csak a v
cérkodik a Fidesz.***

– Nem a Fidesz,
jelentette be, hogy
Természetesen ehh
a frakció teljes tám

– Bejelentés elő

– Nyilvánvalóar
de a sajtóban akko
amikor a kormányt
zetközi Olimpiai
Furcsa lett volna, l
kommunikálni, me

***– Nem választh
desz kormányoz. D
frakció tagjai a bej
a szándékról, vagy***

– Voltak, akik e
akik a sajtóból értes
tom fontosnak, ha
megvan a párton
S nem azt kerestük
nem lehet kivitelez
nemes célt miként
Ezért mondom, hog
ügy, s mindent meg
politikai, a gazdasá
sportélet szereplőir
nyerjük. Támogatot
az ország ekkora fel

***– A Fidesz-frak
sén Áder János fi
atyákat, hogy bárk
házon belül „kiny
ügyészségi nyomo
valamit, és figyeln
hogy az illető még
vagy csak a válasz
nék, ha bármi beár***

– Ezt határozo
Áder János ugyani

Körösfői Kriesch Aladár

K

MAGYAR IPARMŰVÉSZET 1906.
IX. ÉVFOLYAM.

GOBELIN
KRIESCH ALADÁR SZINES KARTONJA UTÁN
KÉSZITETTE BELMONTE LEO.

HÁROMSZINÜ AUTOTIPIA
KÖZVETLENÜL AZ EREDETI UTÁN
IFJ. WEINWURM A. ÉS TÁRSA
MŰTERMÉBŐL.

Budapest, az Athenaeum r.-t. nyomása.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET 1906.

IX. ÉVFOLYAM.

I. MELLÉKLET.

HÁROMSZÁZ AUTOTIPIA
KÖZVETLENÜL AZ EREDETI UTÁN
DE: WEINWURM A. ÉS TÁRSA
MŰTERMÉBŐL.

GOBELIN
KÉPESCH ATLASZ SZÍNES KARTONJA UTÁN
KÉSZÍTETTE BERLMONTH LEO.

Budapest, az Athenaeum r.-t. nyomása.

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

Egy középkorifreskó-festő Budapesten

Nyolcvan éve halt meg Körösfői Kriesch Aladár, a Zeneakadémia képeinek mestere

Körösfői Kriesch Aladár, a magyar szecessziós és szimbolista törekvések egyik vezéralakja, a gödöllői művésztelep megalapítója. „Célja a hétköznapi élet megnemesítése és ugyanakkor az idealista művészetnek emberi tartalommal való megtöltése lett – írta róla Elek Artúr 1920-ban, a Nyugatban. „Senkinek sem voltak az övéinél tisztább és magasabb rendű ideáljai. Sehol sem volt az övénél tisztább és nemesebb festés."

1863 októberében született Budán, a neves zoológus és későbbi akadémikus, Kriesch János fiaként. 1880-tól a budapesti Mintarajziskolában Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa volt, majd külföldön, Münchenben, Velencében, illetve Rómában tanult. 1901-ben, már érett művészként költözött Gödöllőre, ahol három év múlva nyílt meg az általa megszervezett szövőműhely. Ez az esemény tekinthető a gödöllői művésztelep megalapításának. A műhelyt 1907-ben a budapesti Iparművészeti Iskola tanműhelyévé nyilvánították, magát Körösfőit pedig később az intézmény díszítőfestő osztályának vezetésével is megbízták.

A gödöllői művészek számára a fő inspirációt egyfelől a középkor művészete, másfelől a magyar népművészet formavilága jelentette. Körösfői, aki a képzőművészet szinte minden technikáját magas szinten ismerte, középkori kézműves eljárások felújításával kísérletezett, például rekonstruálta a fára gipsz alapon történő festést. Festékeit maga készítette, képeit pedig maga alapozta. Ugyanakkor 1893-tól számos nyarat töltött Erdélyben, elsősorban Kalotaszegen és Torockón. Élményei egész munkásságát meghatározóan befolyásolták, erre utalt az is, hogy 1907-ben felvette a Körösfői előnevet.

Kriesch Aladár családjával Diósdon 1900 körül

Legjelentősebb művei monumentális festményei: ennek a műfajnak – Lotz és Székely halála után – ő volt itthon az első számú képviselője. Első budapesti művei az Országház ebédlőtermébe kerültek: két al secco technikával készült középkori témájú falfestmény (1902), a *Bölényvadászat,* illetve a *Halászat a Balatonon a XV. században.* Ezeken nem egy-egy híres eseményt, hanem a régmúlt jellegzetes alakjait, atmoszféráját mutatta be. Ezt követően készültek el a Vigyázó-mauzóleum elpusztított falképei a Rákoskeresztúri új temetőben, majd legismertebb művei: a Zeneakadémia freskói (1907). A földszinti előcsarnok két frízének témája az *Egyházi zene* és a *Világi zene,* az emeleten pedig a hazai szecesszió egyik reprezentáns alkotása, *A művészet forrása* című freskó található, amelyet, ahogyan a kép felirata is tudósít róla, Cennino Cennini, a legendás középkori itáliai festő emlékének szentelt. Templomi munkái közül kiemelkednek a zebegényi katolikus templom freskói, amelyeket a mester irányításával az Iparművészeti Iskola hallgatói készítettek el.

Körösfői volt a színvonalas magyar üvegablak- és mozaikművészet egyik megteremtője (terveit általában Róth Miksa műhelye kivitelezte). Budapesten ma is megtalálható például a Kerepesi úti temető árkádos sírboltjainak egyik kupolamozaikja (1908) vagy *A jó pásztor* című üvegfestmény a Hittudományi Akadémia oratóriumában (1918). Művei vidéki városaink közintézményei (például a marosvásárhelyi Kultúrpalota) mellett külföldi épületekben is helyet kaptak. Utóbbiak közül a legnevezetesebb a velencei magyar pavilon nemrég restaurált mozaikdísze, illetve a mexikóvárosi Szépművészetek Palotája (volt nemzeti színház) nézőtéri mozaikja, amelyet Maróti Gézával készített.

Sógorával, Nagy Sándorral, a gödöllői művésztelep másik vezéregyéniségével közösen tervezte Budapesten az egykori Nemzeti Szalon épületének, valamint a lipótmezei kápolnának üvegablakait. Körösfői a Nemzeti Szalonnak egyébként alapító tagja és 1912-től alelnöke volt, 1913-ban pedig ő alapította meg a Céhbeliek Művészegyesületét.

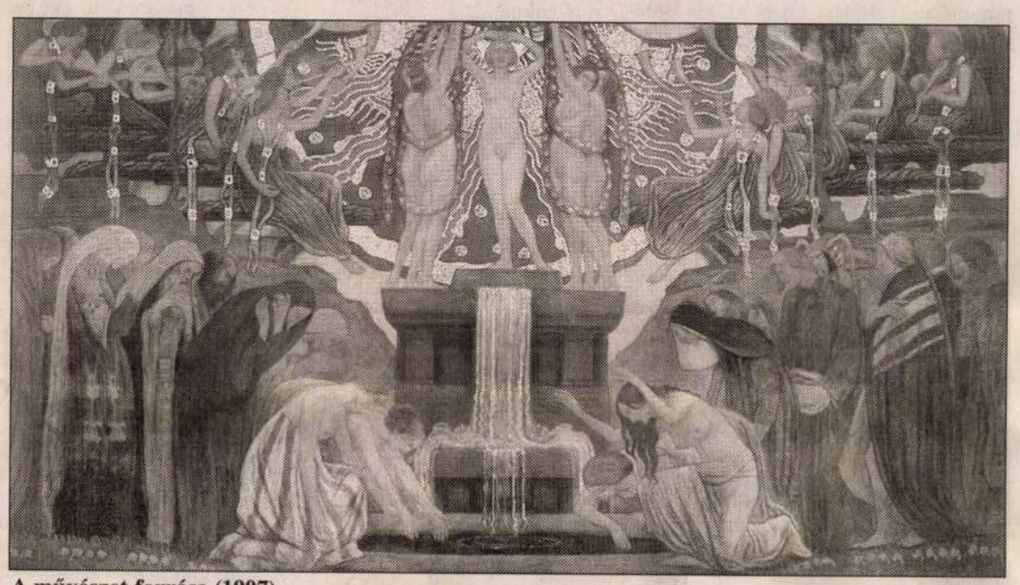

A művészet forrása (1907)

Történeti kompozíciói mellett arcképei is igen jelentősek. Korai, főként feleségéről és húgáról készített portréinak sikere nyomán az Akadémia tudósarcképeket rendelt tőle az elnöki terem számára (például Szabó Károlyét és Budenz Józsefét). Később is számos portrét festett, emellett pedig elsősorban tájképeket, valamint a Biblia által ihletett és balladai jeleneteket (utóbbiak közül kimagaslik a Zách Klára-történet feldolgozása).

A századfordulón nagy nemzetközi sikereket aratott a magyar iparművészet és alkalmazott grafika, és ennek Körösfői is részese volt. Mindenekelőtt textilművészeti munkássága – gobelinkartonjai, szőnyegtervei, lakástextíliái – jelentősek, de tervezett bútorokat, illetve komplett enteriőröket (műtermet, ebédlőt, tantermet) is. Könyvművészeti tevékenysége a borítóktól (Malonyay Dezső: *A magyar nép művészete)* az ex libriseken át az előzékpapírokig terjedt. Nagy Sándorral közös illusztrátori munkásságának legjelentősebb állomását Koronghi Lippich Elek 1903-as verseskötete jelentette. Költészettel is foglalkozott, kiváló lantjátékos volt, rajongott a zenéért és a filozófiáért, számos nyelven beszélt. Műkritikusi tevékenysége és művészetelméleti írásai mellett több tanulmányt és kötetet publikált a magyar népművészetről (főként Kalotaszegről), a gödöllői művésztelepről, Ruskinről, valamint Lotz Károlyról.

Körösfői, aki egész életében küszködött a tüdőbajjal, 1920. június 16-án halt meg Budapesten. Gödöllőn temették el, sírszobrát, Moiret Ödön mára megsemmisült művét pedig 1930-ban avatták (ma már csak egyszerű obeliszk jelöli a sírt). Emlékkiállítását 1921-ben rendezték meg Budapesten, a Belvedere Váci utcai helyiségében. „Alig van még egy-két művészünk, aki stílusát, egész művészi munkálkodását, belső és külső élete rendjét oly zavartalan egységgé tudta volna formálni, mint Körösfői Kriesch Aladár – írta a mester halála után Lyka Károly. – Keze, amely boldogságot és szeretetet kívánt széjjelhinteni embertársai fakó és sivár életébe, a legszorgalmasabb kéz volt, amely nem kicsinyelt semmi munkát, mert minden kicsiny munka is jelentékennyé lett általa."

Tóth Vilmos

Kultúrszomj és éhkopp

Egy tanulságos monori gyermekrajz-kiállítás ablakszemei

Gyerekrajzokból nyílt kiállítás a monori művelődési központ kis galériájában. Gyerekrajzokat mindig jó nézegetni, valahogy jobb kedvre derül tőlük az ember. De előbb át kell gázolnunk az előcsarnokban fölhalmozott ruhacsomók folyosóján – merthogy turkálós vásár van éppen –, és bepillantunk a nagyterembe, ahol viszont a virágos muszlinok úgy lógnak környösköröl, mintha egész hadseregnyi nőt akarna valaki nyári egyenruhába öltöztetni. Értjük: kell a bevétel a művelődési házaknak.

A gyerekrajzok ezután még vigasztalólag is hatnak. S hogy nézzük a rajzlapokon a tejszínes bárányfelhőket, borzas kiscsirkéket, kajla sugarú napocskákat, csálé szirmú tulipánokat, arra gondolunk, veszünk hazafelé egy csomag A4-est, pár színes ceruzát magunk is, s estére kipróbáljuk, tudunk-e még ilyet.

Mert olyat sajnos már biztosan nem, amit a galéria közepén elhelyezkedő kis különbemutatón látunk. Ahhoz már mester kell, aki megtanítana bennünket erre-arra. *Zákányi Zsuzsa* művészeti csoportjának munkái vannak itt.

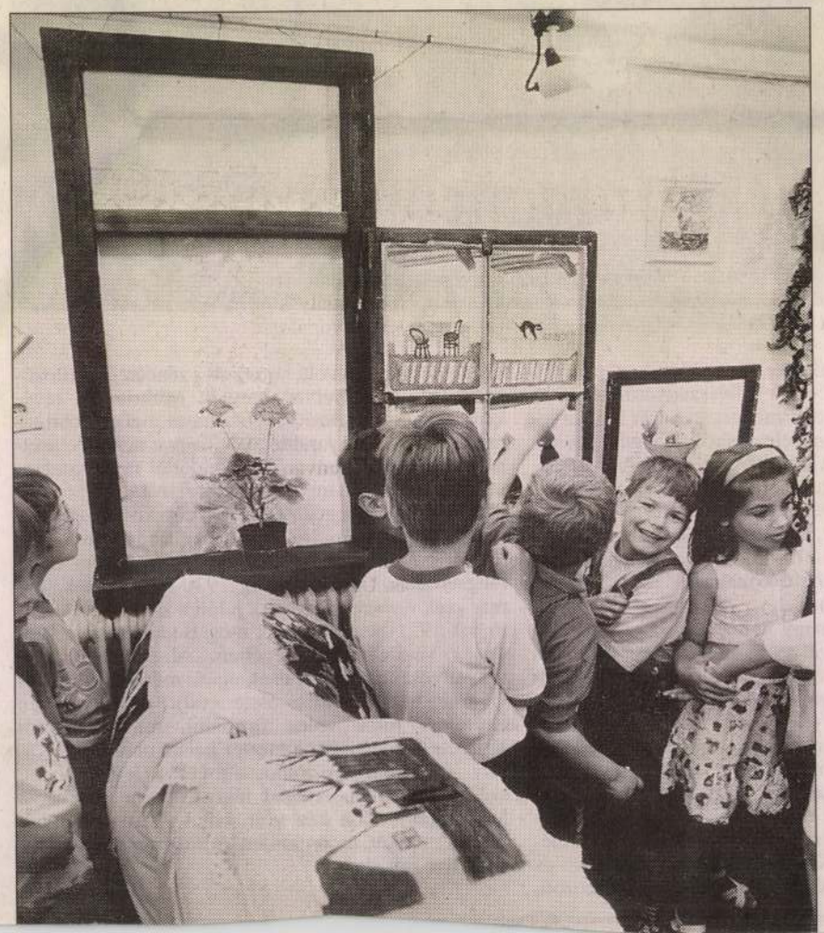

Zákányi Zsuzsa olyan ember, aki, ha nem foglalhatná el magát a legkülönfélébb művészetekkel, alighanem üresnek érezné életét. Ír, fest, agyagot formál, kerámiát készít, szőnyeget sző, könyvet írt a környékbeli temetőkben fellelhető, ősi kopjafákról. Pénzt mindezekkel soha nem keresett, kiadása annál inkább volt miattuk.

Az ideális persze az lenne, ha tehetős vállalkozók észrevennék, hogy élnek olyan emberek környezetükben, akik érdemesek a támogatásra, mert a kultúrszomj meg az éhkopp nagyon közel esik egymáshoz. De mecénásból kevés van, tehát Zákányi Zsuzsa megint csak szerelemből vállalkozott rá, hogy művészeti csoportot hoz létre tehetséges gyerekekből. Önkénteseket toborzott, harmadik-negyedik osztályos általános iskolásokat. Nem sokat, mert kis csoporttal bensőségesebbek a művészeti foglalkozások is.

Amit azután ezek a gyerekek megalkotnak, azt érdemes megnézni. A Tavaszváró című kiállításra például a falusi tavaszt csempészték be. A fűrészbakra létra van lefektetve, azon szellőzik a napra kitett ágynemű – ahogyan most is, a valóságban is látni sokszor. Hiszen Monoron a falu még mindig éppúgy jelen van, mint a város.

Saját kezűleg ácsoltak egy ablakrámát, piros muskátlit tettek a párkányára. A négy ablakszemre jeleneteket festettek, gerendás szobabelsőt, rongypokróccal, búbos kemencével, öreg nénikékkel. Zuhog ránk a tavasz ebből a kis zugból, a szagát is érezni véljük. Pedig kint vagy harminckét fokos nyár van, a galériának pedig nemhogy ablaka, de tán még szellőzőnyílása sincsen.

Zákányi Zsuzsa „gyerekei" fehér csempére virágcsendéletet, kézzel szőtt vászonra tájakat, rajzlapra gyümölcstálakat festettek. Elképzeljük őket, amikor a kertben, egymás mellé rakott ládák tetején, vagy otthon, a nagyszoba asztalán ezek fölé hajoltak... S akkor megint el-

Kiáltsunk-e orvos után?

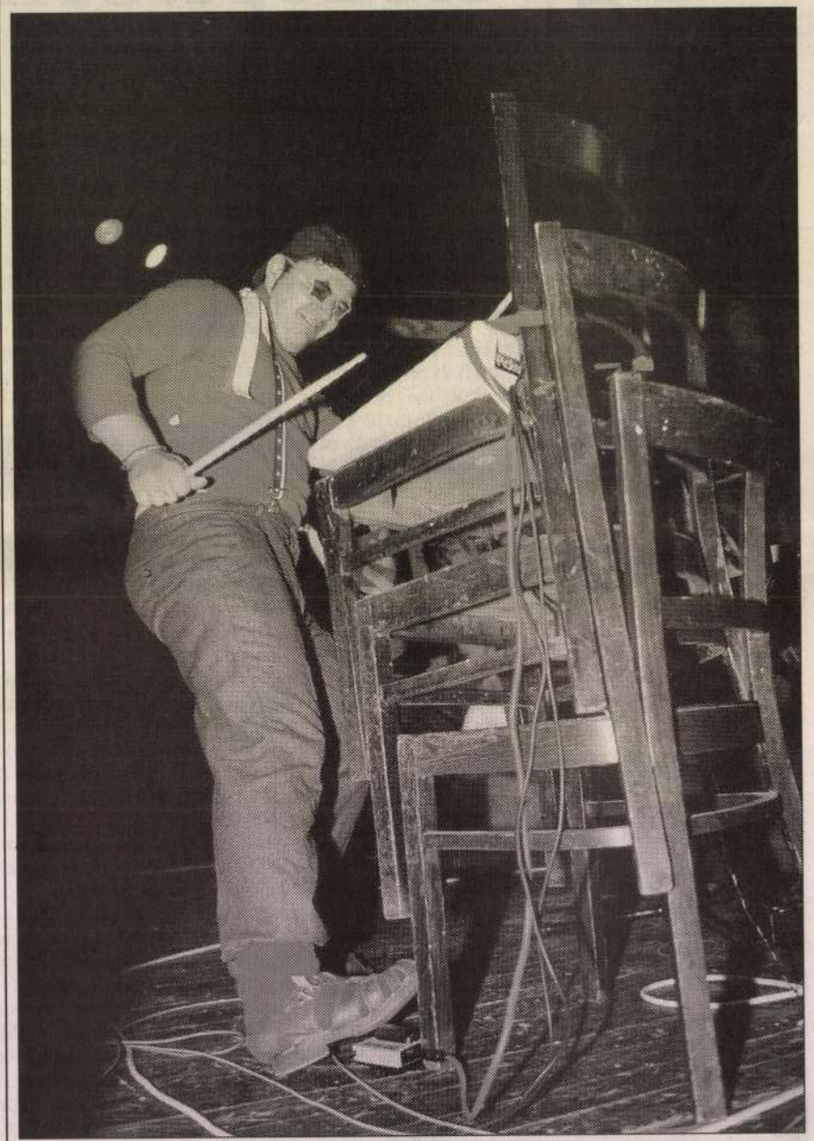

Flexen, betonkeverőn, ásón és széken előadott művek FORRÁS: BANÁNKLUB

Derdák András, a Banán Klub főnöke állítja: a ma esti buli után nem lesz olyan ember a nézőtéren, aki ne így kiáltana fel: orvost! Mégpedig elmegyógyász szakembert, de gyorsan.

Vagy itt van a másik fellépő, a Varacskos. Állítólag flexen, betonkeverőn, ásón, kapán és nagyharangon adják elő műveiket. A helyi művészekből

Egy középkorifreskó-festő Budapesten

Nyolcvan éve halt meg Körösfői Kriesch Aladár, a Zeneakadémia képeinek mestere

Körösfői Kriesch Aladár, a magyar szecessziós és szimbolista törekvések egyik vezéralakja, a gödöllői művésztelep megalapítója. „Célja a hétköznapi élet megnemesítése és ugyanakkor az idealista művészetnek emberi tartalommal való megtöltése lett – írta róla Elek Artúr 1920-ban, a Nyugatban. „Senkinek sem voltak az övéinél tisztább és magasabb rendű ideáljai. Sehol sem volt az övénél tisztább és nemesebb festés."

1863 októberében született Budán, a neves zoológus és későbbi akadémikus, Kriesch János fiaként. 1880-tól a budapesti Mintarajziskolában Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa volt, majd külföldön, Münchenben, Velencében, illetve Rómában tanult. 1901-ben, már érett művészként költözött Gödöllőre, ahol három év múlva nyílt meg az általa megszervezett szövőműhely. Ez az esemény tekinthető a gödöllői művésztelep megalapításának. A műhelyt 1907-ben a budapesti Iparművészeti Iskola tanműhelyévé nyilvánították, magát Körösfőit pedig később az intézmény díszítőfestő osztályának vezetésével is megbízták.

A gödöllői művészek számára a fő inspirációt egyfelől a középkor művészete, másfelől a magyar népművészet formavilága jelentette. Körösfői, aki a képzőművészet szinte minden technikáját magas szinten ismerte, középkori kézműves eljárások felújításával kísérletezett, például rekonstruálta a fára gipsz alapon történő festést. Festékeit maga készítette, képeit pedig maga alapozta. Ugyanakkor 1893-tól számos nyarat töltött Erdélyben, elsősorban Kalotaszegen és Torockón. Élményei egész munkásságát meghatározóan befolyásolták, erre utalt az is, hogy 1907-ben felvette a Körösfői előnevet.

Kriesch Aladár családjával Diósdon 1900 körül

Legjelentősebb művei monumentális festményei: ennek a műfajnak – Lotz és Székely halála után – ő volt itthon az első számú képviselője. Első budapesti művei az Országház ebédlőtermébe kerültek: két al secco technikával készült középkori témájú falfestmény (1902), a *Bölényvadászat,* illetve a *Halászat a Balatonon a XV. században.* Ezeken nem egy-egy híres eseményt, hanem a régmúlt jellegzetes alakjait, atmoszféráját mutatta be. Ezt követően készültek el a Vigyázó-mauzóleum elpusztított falképei a Rákoskeresztúri új temetőben, majd legismertebb művei: a Zeneakadémia freskói (1907). A földszinti előcsarnok két frízének témája az *Egyházi zene* és a *Világi zene,* az emeleten pedig a hazai szecesszió egyik reprezentáns alkotása, *A művészet forrása* című freskó található, amelyet, ahogyan a kép felirata is tudósít róla, Cennino Cennini, a legendás középkori itáliai festő emlékének szentelt. Templomi munkái közül kiemelkednek a zebegényi katolikus templom freskói, amelyeket a mester irányításával az Iparművészeti Iskola hallgatói készítettek el.

Körösfői volt a színvonalas magyar üvegablak- és mozaikművészet egyik megteremtője (terveit általában Róth Miksa műhelye kivitelezte). Budapesten ma is megtalálható például a Kerepesi úti temető árkádos sírboltjainak egyik kupolamozaikja (1908) vagy *A jó pásztor* című üvegfestmény a Hittudományi Akadémia oratóriumában (1918). Művei vidéki városaink közintézményei (például a marosvásárhelyi Kultúrpalota) mellett külföldi épületekben is helyet kaptak. Utóbbiak közül a legnevezetesebb a velencei magyar pavilon nemrég restaurált mozaikdísze, illetve a mexikóvárosi Szépművészetek Palotája (volt nemzeti színház) nézőtéri mozaikja, amelyet Maróti Gézával készített.

Sógorával, Nagy Sándorral, a gödöllői művésztelep másik vezéregyéniségével közösen tervezte Budapesten az egykori Nemzeti Szalon épületének, valamint a lipótmezei kápolnának üvegablakait. Körösfői a Nemzeti Szalonnak egyébként alapító tagja és 1912-től alelnöke volt, 1913-ban pedig ő alapította meg a Céhbeliek Művészegyesületét.

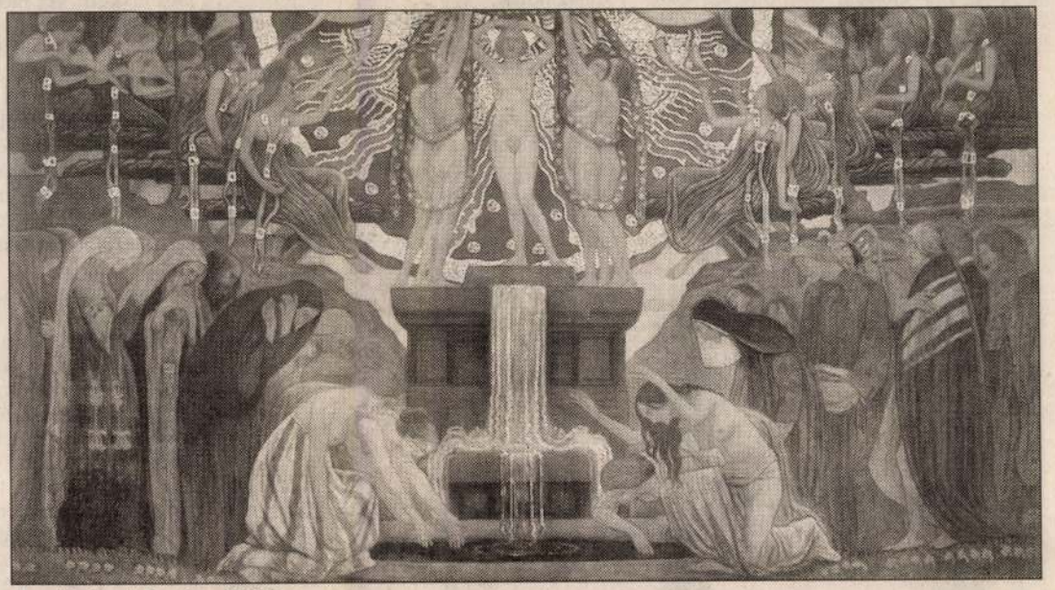

A művészet forrása (1907)

Történeti kompozíciói mellett arcképei is igen jelentősek. Korai, főként feleségéről és húgáról készített portréinak sikere nyomán az Akadémia tudósarcképeket rendelt tőle az elnöki terem számára (például Szabó Károlyét és Budenz Józsefét). Később is számos portrét festett, emellett pedig elsősorban tájképeket, valamint a Biblia által ihletett és balladai jeleneteket (utóbbiak közül kimagaslik a Zách Klára-történet feldolgozása).

A századfordulón nagy nemzetközi sikereket aratott a magyar iparművészet és alkalmazott grafika, és ennek Körösfői is részese volt. Mindenekelőtt textilművészeti munkássága – gobelinkartonjai, szőnyegtervei, lakástextíliái – jelentősek, de tervezett bútorokat, illetve komplett enteriőröket (műtermet, ebédlőt, tantermet) is. Könyvművészeti tevékenysége a borítóktól (Malonyay Dezső: *A magyar nép művészete)* az ex libriseken át az előzékpapírokig terjedt. Nagy Sándorral közös illusztrátori munkásságának legjelentősebb állomását Koronghi Lippich Elek 1903-as verseskötete jelentette. Költészettel is foglalkozott, kiváló lantjátékos volt, rajongott a zenéért és a filozófiáért, számos nyelven beszélt. Műkritikusi tevékenysége és művészetelméleti írásai mellett több tanulmányt és kötetet publikált a magyar népművészetről (főként Kalotaszegről), a gödöllői művésztelepről, Ruskinről, valamint Lotz Károlyról.

Körösfői, aki egész életében küszködött a tüdőbajjal, 1920. június 16-án halt meg Budapesten. Gödöllőn temették el, sírszobrát, Moiret Ödön mára megsemmisült művét pedig 1930-ban avatták (ma már csak egyszerű obeliszk jelöli a sírt). Emlékkiállítását 1921-ben rendezték meg Budapesten, a Belvedere Váci utcai helyiségében. „Alig van még egy két művészünk, aki stílusát, egész művészi munkálkodását, belső és külső élete rendjét oly zavartalan egységgé tudta volna formálni, mint Körösfői Kriesch Aladár – írta a mester halála után Lyka Károly. – Keze, amely boldogságot és szeretetet kívánt széjjelhinteni embertársai fakó és sivár életébe, a legszorgalmasabb kéz volt, amely nem kicsinyelt semmi munkát, mert minden kicsiny munka is jelentékennyé lett általa."

Tóth Vilmos

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

Kultúrszomj és éhkopp

Egy tanulságos monori gyermekrajz-kiállítás ablakszemei

Gyerekrajzokból nyílt kiállítás a monori művelődési központ kis galériájában. Gyerekrajzokat mindig jó nézegetni, valahogy jobb kedvre derül tőlük az ember. De előbb át kell gázolnunk az előcsarnokban fölhalmozott ruhacsomók folyosóján – merthogy turkálós vásár van éppen –, és bepillantunk a nagyterembe, ahol viszont a virágos muszlinok úgy lógnak környöskörül, mintha egész hadseregnyi nőt akarna valaki nyári egyenruhába öltöztetni. Értjük: kell a bevétel a művelődési házaknak.

A gyerekrajzok ezután még vigasztalólag is hatnak. S hogy nézzük a rajzlapokon a tejszínes bárányfelhőket, borzas kiscsirkéket, kajla sugarú napocskákat, csálé szirmú tulipánokat, arra gondolunk, veszünk hazafelé egy csomag A4-est, pár színes ceruzát magunk is, s estére kipróbáljuk, tudunk-e még ilyet.

Mert olyat sajnos már biztosan nem, amit a galéria közepén elhelyezkedő kis különbemutatón látunk. Ahhoz már mester kell, aki megtanítana bennünket erre-arra. *Zákányi Zsuzsa* művészeti csoportjának munkái vannak itt.

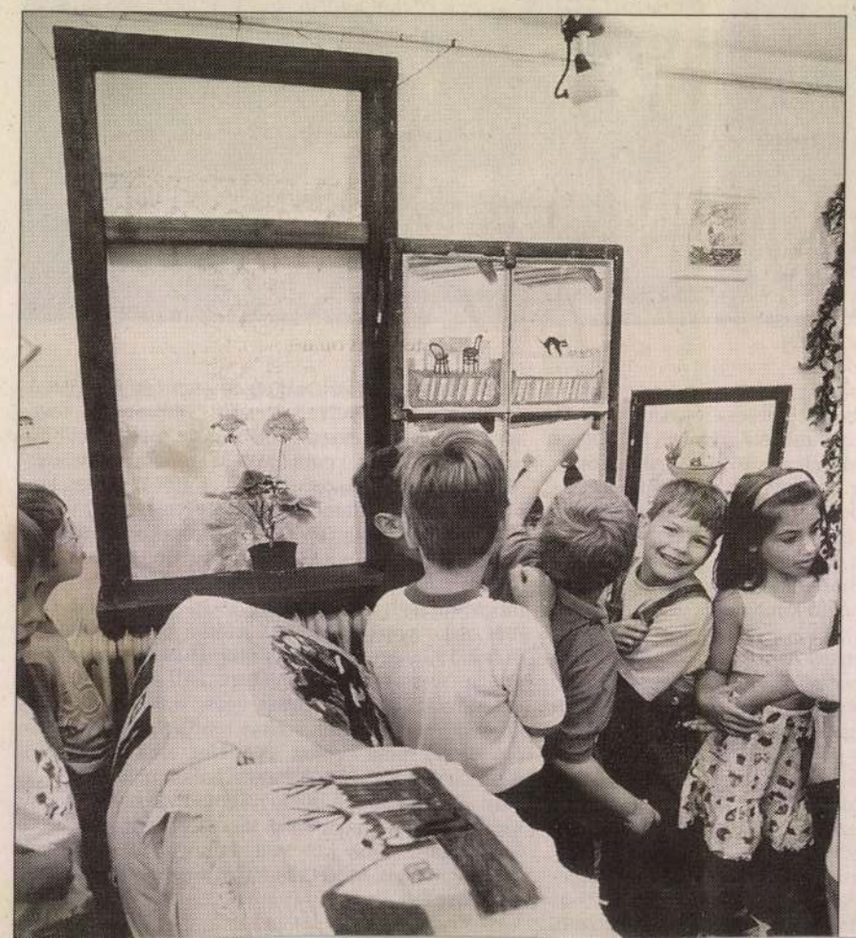

Zákányi Zsuzsa olyan ember, aki, ha nem foglalhatná el magát a legkülönfélébb művészetekkel, alighanem üresnek érezné életét. Ír, fest, agyagot formál, kerámiát készít, szőnyeget sző, könyvet írt a környékbeli temetőkben fellelhető, ősi kopjafákról. Pénzt mindezekkel soha nem keresett, kiadása annál inkább volt miattuk.

Az ideális persze az lenne, ha tehetős vállalkozók észrevennék, hogy élnek olyan emberek környezetükben, akik érdemesek a támogatásra, mert a kultúrszomj meg az éhkopp nagyon közel esik egymáshoz. De mecénásból kevés van, tehát Zákányi Zsuzsa megint csak szerelemből vállalkozott rá, hogy művészeti csoportot hoz létre tehetséges gyerekekből. Önkénteseket toborzott, harmadik-negyedik osztályos általános iskolásokat. Nem sokat, mert kis csoporttal bensőségesebbek a művészeti foglalkozások is.

Amit azután ezek a gyerekek megalkotnak, azt érdemes megnézni. A Tavaszváró című kiállításra például a falusi tavaszt csempészték be. A fűrészbakra létra van lefektetve, azon szellőzik a napra kitett ágynemű – ahogyan most is, a valóságban is látni sokszor. Hiszen Monoron a falu még mindig éppúgy jelen van, mint a város.

Saját kezűleg ácsoltak egy ablakrámát, piros muskátlit tettek a párkányára. A négy ablakszemre jeleneteket festettek, gerendás szobabelsőt, rongypokróccal, búbos kemencével, öreg nénikékkel. Zuhog ránk a tavasz ebből a kis zugból, a szagát is érezni véljük. Pedig kint vagy harminckét fokos nyár van, a galériának pedig nemhogy ablaka, de tán még szellőzőnyílása sincsen.

Zákányi Zsuzsa „gyerekei" fehér csempére virágcsendéletet, kézzel szőtt vászonra tájakat, rajzlapra gyümölcstálakat festettek. Elképzeljük őket, amikor a kertben, egymás mellé rakott ládák tetején, vagy otthon, a nagyszoba asztalán

Kiáltsunk-e orvos után?

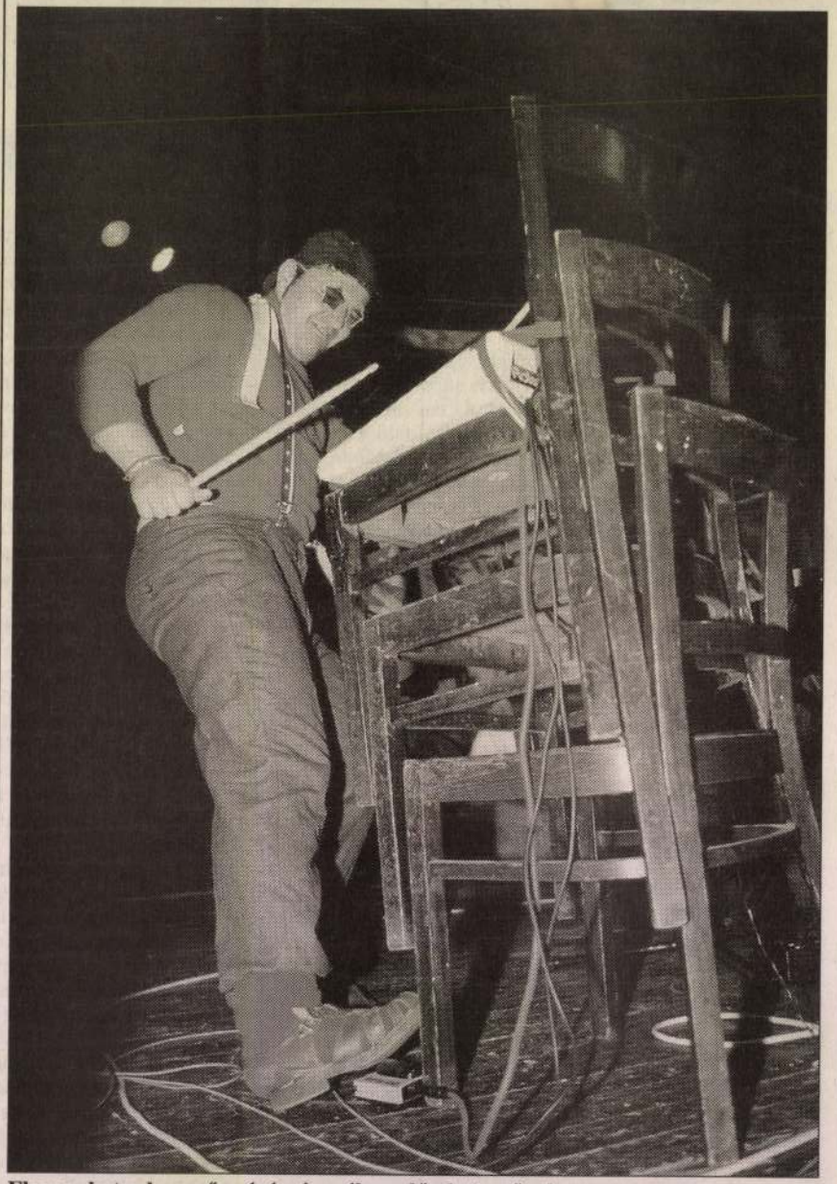

Flexen, betonkeverőn, ásón és széken előadott művek FORRÁS: BANÁNKLUB

Derdák András, a Banán Klub főnöke állítja: a ma esti buli után nem lesz olyan ember a nézőtéren, aki ne így kiáltana fel: orvost! Mégpedig elme-

Vagy itt van a másik fellépő, a Varacskos. Állítólag flexen, betonkeverőn, ásón, kapán és nagyharangon adják elő műveiket. A helyi művészekből

Körösfői Kriesch Aladár

Egy középkorifreskó-festő Budapesten

Nyolcvan éve halt meg Körösfői Kriesch Aladár, a Zeneakadémia képeinek mestere

Körösfői Kriesch Aladár, a magyar szecessziós és szimbolista törekvések egyik vezéralakja, a gödöllői művésztelep megalapítója. „Célja a hétköznapi élet megnemesítése és ugyanakkor az idealista művészetnek emberi tartalommal való megtöltése lett – írta róla Elek Artúr 1920-ban, a Nyugatban. „Senkinek sem voltak az övéinél tisztább és magasabb rendű ideáljai. Sehol sem volt az övénél tisztább és nemesebb festés."

1863 októberében született Budán, a neves zoológus és későbbi akadémikus, Kriesch János fiaként. 1880-tól a budapesti Mintarajziskolában Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa volt, majd külföldön, Münchenben, Velencében, illetve Rómában tanult. 1901-ben, már érett művészként költözött Gödöllőre, ahol három év múlva nyílt meg az általa megszervezett szövőműhely. Ez az esemény tekinthető a gödöllői művésztelep megalapításának. A műhelyt 1907-ben a budapesti Iparművészeti Iskola tanműhelyévé nyilvánították, magát Körösfőit pedig később az intézmény díszítőfestő osztályának vezetésével is megbízták.

A gödöllői művészek számára a fő inspirációt egyfelől a középkor művészete, másfelől a magyar népművészet formavilága jelentette. Körösfői, aki a képzőművészet szinte minden technikáját magas szinten ismerte, középkori kézműves eljárások felújításával kísérletezett, például rekonstruálta a fára gipsz alapon történő festést. Festékeit maga készítette, képeit pedig maga alapozta. Ugyanakkor 1893-tól számos nyarat töltött Erdélyben, elsősorban Kalotaszegen és Torockón. Élményei egész munkásságát meghatározóan befolyásolták, erre utalt az is, hogy 1907-ben felvette a Körösfői előnevet.

Kriesch Aladár családjával Diósdon 1900 körül

Legjelentősebb művei monumentális festményei: ennek a műfajnak – Lotz és Székely halála után – ő volt itthon az első számú képviselője. Első budapesti művei az Országház ebédlőtermébe kerültek: két al secco technikával készült középkori témájú falfestmény (1902), a *Bölényvadászat,* illetve a *Halászat a Balatonon a XV. században.* Ezeken nem egy-egy híres eseményt, hanem a régmúlt jellegzetes alakjait, atmoszféráját mutatta be. Ezt követően készültek el a Vigyázó-mauzóleum elpusztított falképei a Rákoskeresztúri új temetőben, majd legismertebb művei: a Zeneakadémia freskói (1907). A földszinti előcsarnok két frízének témája az *Egyházi zene* és a *Világi zene,* az emeleten pedig a hazai szecesszió egyik reprezentáns alkotása, *A művészet forrása* című freskó található, amelyet, ahogyan a kép felirata is tudósít róla, Cennino Cennini, a legendás középkori itáliai festő emlékének szentelt. Templomi munkái közül kiemelkednek a zebegényi katolikus templom freskói, amelyeket a mester irányításával az Iparművészeti Iskola hallgatói készítettek el.

Körösfői volt a színvonalas magyar üvegablak- és mozaikművészet egyik megteremtője (terveit általában Róth Miksa műhelye kivitelezte). Budapesten ma is megtalálható például a Kerepesi úti temető árkádos sírboltjainak egyik kupolamozaikja (1908) vagy *A jó pásztor* című üvegfestmény a Hittudományi Akadémia oratóriumában (1918). Művei vidéki városaink közintézményei (például a marosvásárhelyi Kultúrpalota) mellett külföldi épületekben is helyet kaptak. Utóbbiak közül a legnevezetesebb a velencei magyar pavilon nemrég restaurált mozaikdísze, illetve a mexikóvárosi Szépművészetek Palotája (volt nemzeti színház) nézőtéri mozaikja, amelyet Maróti Gézával készített.

Sógorával, Nagy Sándorral, a gödöllői művésztelep másik vezéregyéniségével közösen tervezte Budapesten az egykori Nemzeti Szalon épületének, valamint a lipótmezei kápolnának üvegablakait. Körösfői a Nemzeti Szalonnak egyébként alapító tagja és 1912-től alelnöke volt, 1913-ban pedig ő alapította meg a Céhbeliek Művészegyesületét.

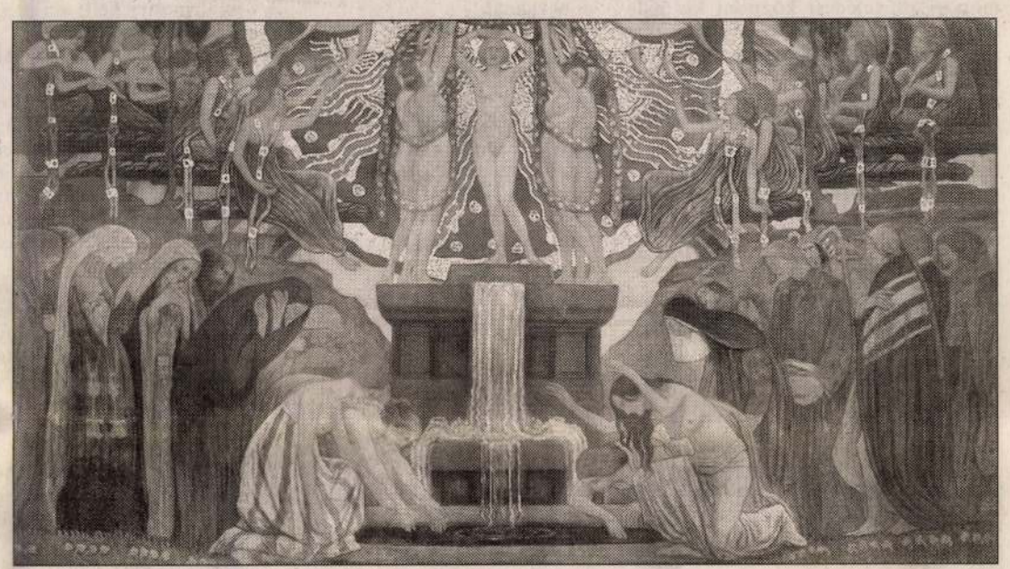

A művészet forrása (1907)

Történeti kompozíciói mellett arcképei is igen jelentősek. Korai, főként feleségéről és húgáról készített portréinak sikere nyomán az Akadémia tudósarcképeket rendelt tőle az elnöki terem számára (például Szabó Károlyét és Budenz Józsefét). Később is számos portrét festett, emellett pedig elsősorban tájképeket, valamint a Biblia által ihletett és balladai jeleneteket (utóbbiak közül kimagaslik a Zách Klára-történet feldolgozása).

A századfordulón nagy nemzetközi sikereket aratott a magyar iparművészet és alkalmazott grafika, és ennek Körösfői is részese volt. Mindenekelőtt textilművészeti munkássága – gobelinkartonjai, szőnyegtervei, lakástextíliái – jelentősek, de tervezett bútorokat, illetve komplett enteriőröket (műtermet, ebédlőt, tantermet) is. Könyvművészeti tevékenysége a borítóktól (Malonyay Dezső: *A magyar nép művészete)* az ex libriseken át az előzékpapírokig terjedt. Nagy Sándorral közös illusztrátori munkásságának legjelentősebb állomását Koronghi Lippich Elek 1903-as verseskötete jelentette. Költészettel is foglalkozott, kiváló lantjátékos volt, rajongott a zenéért és a filozófiáért, számos nyelven beszélt. Műkritikusi tevékenysége és művészetelméleti írásai mellett több tanulmányt és kötetet publikált a magyar népművészetről (főként Kalotaszegről), a gödöllői művésztelepről, Ruskinről, valamint Lotz Károlyról.

Körösfői, aki egész életében küszködött a tüdőbajjal, 1920. június 16-án halt meg Budapesten. Gödöllőn temették el, sírszobrát, Moiret Ödön mára megsemmisült művét pedig 1930-ban avatták (ma már csak egyszerű obeliszk jelöli a sírt). Emlékkiállítását 1921-ben rendezték meg Budapesten, a Belvedere Váci utcai helyiségében. „Alig van még egy-két művészünk, aki stílusát, egész művészi munkálkodását, belső és külső élete rendjét oly zavartalan egységgé tudta volna formálni, mint Körösfői Kriesch Aladár – írta a mester halála után Lyka Károly. – Keze, amely boldogságot és szeretetet kívánt széjjelhinteni embertársai fakó és sivár életébe, a legszorgalmasabb kéz volt, amely nem kicsinyelt semmi munkát, mert minden kicsiny munka is jelentékennyé lett általa."

Tóth Vilmos

Kultúrszomj és éhkopp

Egy tanulságos monori gyermekrajz-kiállítás ablakszemei

Gyerekrajzokból nyílt kiállítás a monori művelődési központ kis galériájában. Gyerekrajzokat mindig jó nézegetni, valahogy jobb kedvre derül tőlük az ember. De előbb át kell gázolnunk az előcsarnokban fölhalmozott ruhacsomók folyosóján – merthogy turkálós vásár van éppen –, és bepillantunk a nagyterembe, ahol viszont a virágos muszlinok úgy lógnak környöskörül, mintha egész hadseregnyi nőt akarna valaki nyári egyenruhába öltöztetni. Értjük: kell a bevétel a művelődési házaknak.

A gyerekrajzok ezután még vigasztalólag is hatnak. S hogy nézzük a rajzlapokon a tejszínes bárányfelhőket, borzas kiscsirkéket, kajla sugarú napocskákat, csálé szirmú tulipánokat, arra gondolunk, veszünk hazafelé egy csomag A4-est, pár színes ceruzát magunk is, s estére kipróbáljuk, tudunk-e még ilyet.

Mert olyat sajnos már biztosan nem, amit a galéria közepén elhelyezkedő kis különbemutatón látunk. Ahhoz már mester kell, aki megtanítana bennünket erre-arra. *Zákányi Zsuzsa* művészeti csoportjának munkái vannak itt.

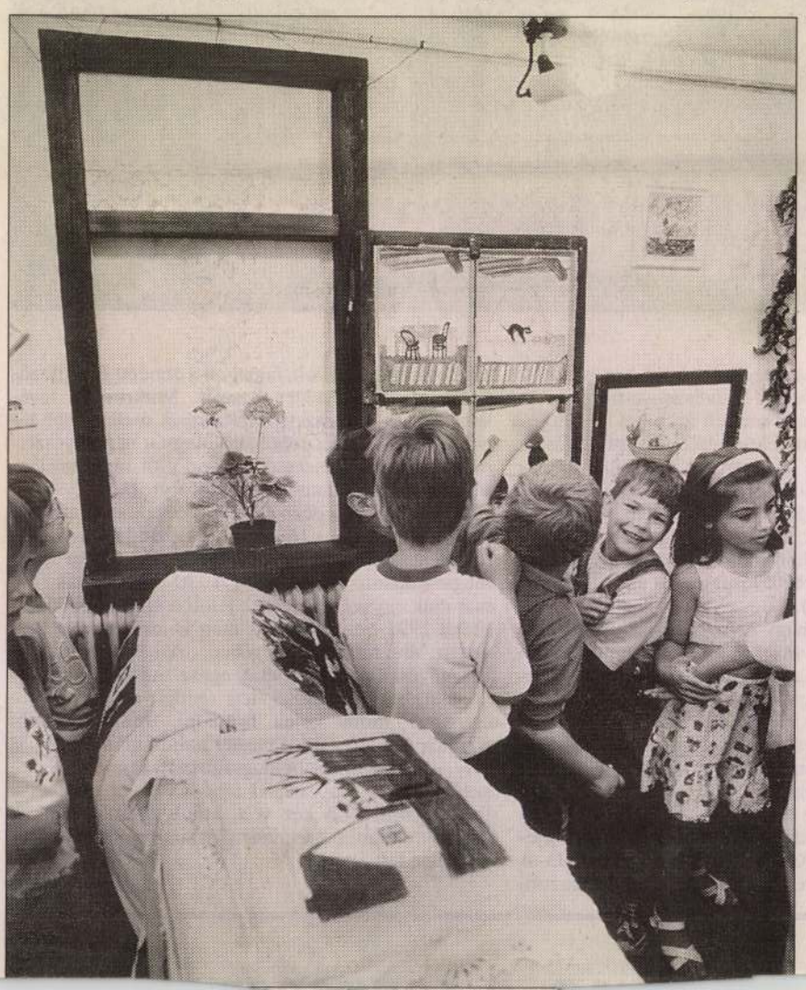

Zákányi Zsuzsa olyan ember, aki, ha nem foglalhatná el magát a legkülönfélébb művészetekkel, alighanem üresnek érezné életét. Ír, fest, agyagot formál, kerámiát készít, szőnyeget sző, könyvet írt a környékbeli temetőkben fellelhető, ősi kopjafákról. Pénzt mindezekkel soha nem keresett, kiadása annál inkább volt miattuk.

Az ideális persze az lenne, ha tehetős vállalkozók észrevennék, hogy élnek olyan emberek környezetükben, akik érdemesek a támogatásra, mert a kultúrszomj meg az éhkopp nagyon közel esik egymáshoz. De mecénásból kevés van, tehát Zákányi Zsuzsa megint csak szerelemből vállalkozott rá, hogy művészeti csoportot hoz létre tehetséges gyerekekből. Önkénteseket toborzott, harmadik-negyedik osztályos általános iskolásokat. Nem sokat, mert kis csoporttal bensőségesebbek a művészeti foglalkozások is.

Amit azután ezek a gyerekek megalkotnak, azt érdemes megnézni. A Tavaszváró című kiállításra például a falusi tavaszt csempészték be. A fűrészbakra létra van lefektetve, azon szellőzik a napra kitett ágynemű – ahogyan most is, a valóságban is látni sokszor. Hiszen Monoron a falu még mindig éppúgy jelen van, mint a város.

Saját kezűleg ácsoltak egy ablakrámát, piros muskátlit tettek a párkányára. A négy ablakszemre jeleneteket festettek, gerendás szobabelsőt, rongypokróccal, búbos kemencével, öreg nénikékkel. Zuhog ránk a tavasz ebből a kis zugból, a szagát is érezni véljük. Pedig kint vagy harminckét fokos nyár van, a galériának pedig nemhogy ablaka, de tán még szellőzőnyílása sincsen.

Zákányi Zsuzsa „gyerekei" fehér csempére virágcsendéletet, kézzel szőtt vászonra tájakat, rajzlapra gyümölcstálakat festettek. Elképzeljük őket, amikor a kertben, egymás mellé rakott ládák tetején, vagy otthon, a nagyszoba asztalán ezek fölé hajoltak... S akkor megint elhatározzuk, hogy este nem kapcsoljuk be a tévét, hanem rajzolunk. Még fes-

Kiáltsunk-e orvos után?

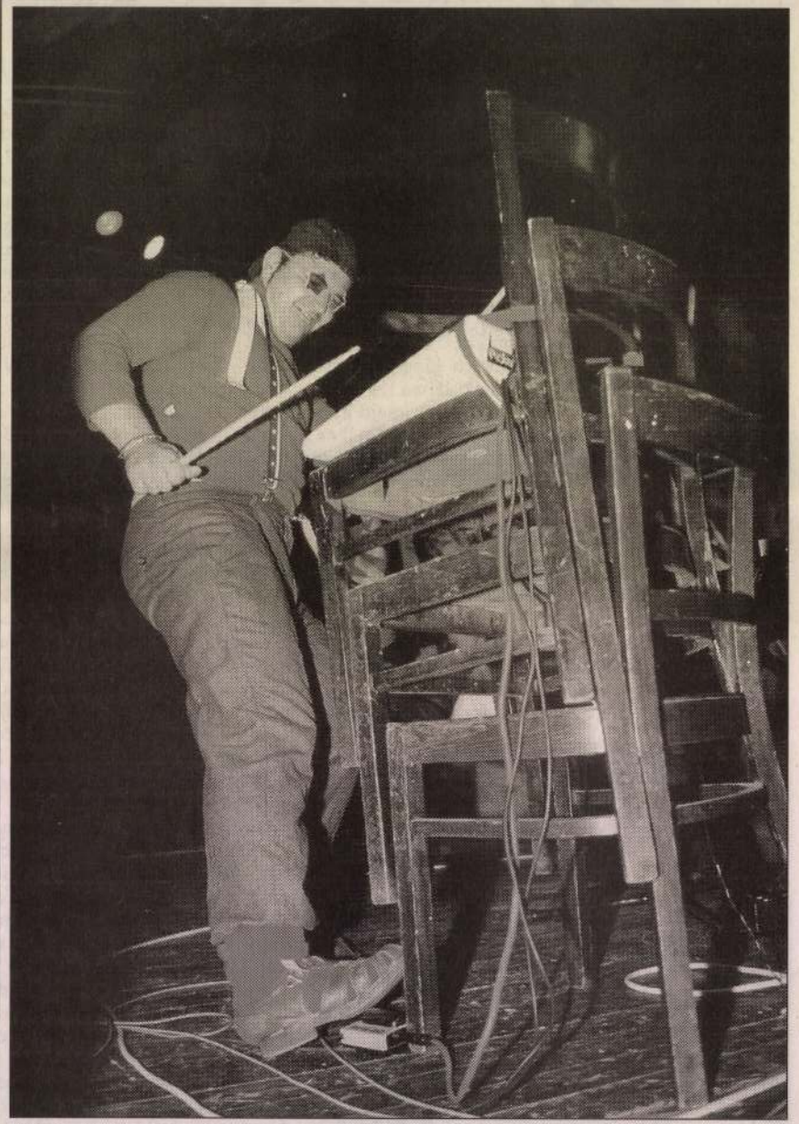

Flexen, betonkeverőn, ásón és széken előadott művek FORRÁS: BANÁNKLUB

Derdák András, a Banán Klub főnöke állítja: a ma esti buli után nem lesz olyan ember a nézőtéren, aki ne így kiáltana fel: orvost! Mégpedig elmegyógyász szakembert, de gyorsan. Olyat, aki haladéktalanul kezelésbe veszi azokat a magukat zenésznek feltün-

Vagy itt van a másik fellépő, a Varacskos. Állítólag flexen, betonkeverőn, ásón, kapán és nagyharangon adják elő műveiket. A helyi művészekből álló csapatról sok minden nem tudható, talán csak annyi: bizonyosan nem lesznek díszvendégek Lagzi Lajos Dáridó-

KÖRÖSFŐI KRIESCH Aladár

A Magyar Hitel Bank Művészeti Alapítványának támogatásával a gödöllői Városi Múzeum megjelenteti az egykori gödöllői művésztelep két forrásértékű munkájának hasonmás kiadását. Körösfői Kriesch Aladár első világháborús naplója és Remsey Ágnes „Nagyobb mozdulat" című kisregénye előreláthatólag a tavasz folyamán jelenik meg és a múzeum címén lesz megrendelhető (2100 Gödöllő, Szabadság tér 5.). Varga Kálmán múzeumigazgató a Pro Renovanda Alapítványtól 96 000,– Ft-os kutatási támogatást kapott az 1992. évre, mely a Felvidék két világháború közötti történetének (cseh és szlovák telepesfalvak) feltárására, kutatására használható fel.

Múzeumi Hírlevél
1992/2.

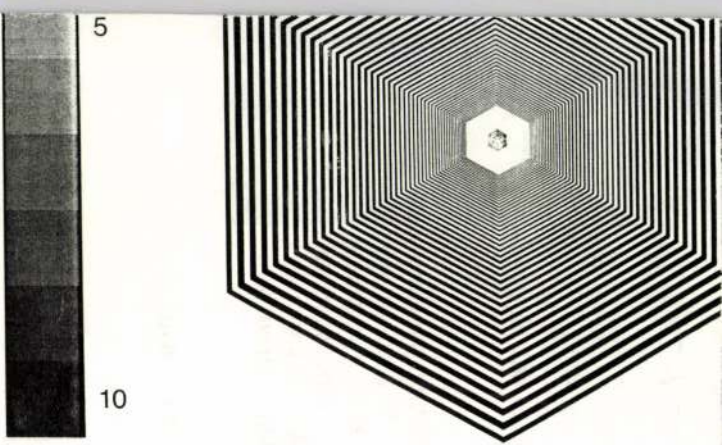

Belichtung:

Manuell: ☐

○ I ●

1 2 3 4 5 6 7

ADS: ☐

VSG: V

VSP: V

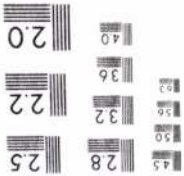

A természet „színpompás” illata

A Gödöllői Iparművészeti Műhely tagjainak tárlata

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

A virágokat idéző üvegek a Kert című kiállításon MAGYAR HÍRLAP 2001. JÚL. 10. Fotó: Hegedűs Márta

Míg az Iparművészeti Múzeum tárlatain a nagy elődök munkássága bontakozik ki előttünk, addig a Gödöllői Iparművészeti Műhelyben a jelen alkotói osztják meg velünk látomásaikat, elképzeléseiket a természetről, a kertről, mely az alapító atyák gondolatvilágában is meghatározó helyet foglalt el. A Gödöllői Művésztelep alapításának századik évfordulója alkalmából a napokban nyílt meg Gödöllőn a műhely tagjainak Kert című kiállítása.

Dudás Éva

Körösfői Kriesch Aladár és a köré csoportosuló alkotók az 1800-as évek végén alapították meg művészeti „kolóniájukat”, melynek székhelyéül 1901-ben Gödöllőt választották. Összesen húsz év alatt olyan életfilozófia gyökerét ültették el a városban, mely máig meghatározza az ott élő művészek gondolkodását és munkásságát. A gödöllői telep arculatát leginkább a csoport két fontos személyisége, Körösfői Kriesch Aladár és Nagy Sándor művészete határozta meg, ám minden alkotónak – lévén szó festőkről, szobrászokról, építészekről, textilművészekről stb. – megadatott a lehetőség, hogy saját ösvényén elindulva csatlakozzon az alapítók művészeti és szellemi útjához. Így néhány év alatt egy szilárd képzőművészeti bázis alakult ki a városban. A művészek arra törekedtek, hogy közelebb vigyék az embert a természethez, s hogy alkotásaikon keresztül bizonyítsák a kezdeti „ősegység” létezését, és tiszteletben tartásának fontosságát.

A fantáziájukban konkrét formát öltő témák között éppen ezért meghatározó helyet foglalt el a természet, és a nő, mely olykor ősanya képében, máskor „minden emberi bűn megtestesítőjeként tűnik fel művészetükben. A Gödöllői Művésztelep hagyományait néhány éve felélesztő alkotók lelkesen járják elődeik kitaposott ösvényét, a mai kor szellemében. Annak ellenére, hogy a műhely csaknem nyolcvan évig haldoklott – 1920-as megszűnése után lényegében néhány évvel ezelőtt tudott csak teljesen talpra állni – a szellemiség szinte érintetlenül fennmaradt. A természetet, a fákat, a virágokat, melyek örök társai még a városi embernek is – mégha erről el is felejtkezünk, vagy csak nem veszünk róla tudomást – hihetetlen finomsággal közelítik meg a képzőművészet bármelyik ágában. Mert az „eszközöknek”, mely a kezükben van, hogy világukat kitárják elénk – legyen kerámia, ecset, üveg vagy textil –, olyan lehetőségeit használják ki, mely ha nem is mindig mindennapi, de nagyon találó a természet szépségének kifejezéséhez. (Mint például Anti Szabó János rózsaszirmokkal díszített állólámpája.) A kiállított művek olyan lelki kötődésről árulkodnak, hogy szinte érezni lehet az alkotásokon megelevenedő természet illatát.

Középszerű iparosok, átlagemberek, akiknek betanított szakmájuk a parlamenti bajvívás? Avagy a csapat nemzeti válogatott, amelyre rábízható az ország?! A jog szerint ők inkább különleges, kedvezményezett, dédelgetett személyek. Olyanok, akik nevünkben és értünk, de a mi felhatalmazásunkból uralkodnak. Náluk véres való-

JÓKÚ CSABA RAJZA

kásrend, etikett, értékként megbecsült politikai kultúra nagyrészt kezelné ezt. Megértetné, hogy a disznóságot takargatni vagy méricskélni értelmetlen és nem is célravezető. Ha már megtörtént a baj, akkor azt orvosolni és tanulságaival lezárni muszáj. Nem X vagy Y személye, hanem a nép bizalma a fontos. Kétirányú hatás volna itt kívánatos. Egyrészt, a képviselőcsoport bírja távozásra – a közérdekű információk közreadásával is – a bukott embert. Másrészt, hogy a frakció se presszionálhassa azt a honatyát, aki elveit az átgondolatlan vagy bárdolatlan döntés fölé helyezi. A modern parlamentarizmus mandátuma talán épp ettől és ezért szabad.

Képviselőink zömének nincs hová visszamennie. Sokuk a politikából legfeljebb autodidakta módon kapott kiképzést. Csakhogy az „európéer fiatalok" jövője, szlogenje is megtörni látszik. Nemrég leendő, hivatásos demokraták fórumán játékból majdnem mindenki – aktív, neves politikus is – kitöltött egy tesztet. Kérdés volt a magyar alkotmány „mérete" is. A válaszlehetőségek: 21, 52, 78, 101, 213 § voltak. A 78-at tíz százalék sem találta el. Méretes zakó.

Az MDF utcájában ő az úr, és jól k szont szüksége van a politikus asszc is, ha néhány mértékadó személyis

Félúton majd találkoznak, meg i más választási lehetőség.

GALLÓ BÉLA

Amit rejtes

Semmi sem összegzi jobban Or sát, mint két lényegre törő m gyar Köztársaság jelenlegi miniszt pán kvázi – hogy ne mondjam pr – ügyes párt- és még annál is ügyese

Saját garnitúrájából a kormány lógus Kövért meg a jövevény Poko kedik. De ha már elődeihez hasor Orbánnal ellentétben a pr-analfab ján egyaránt átlépték azt a Rubicc litikustól megkülönbözteti. Antall állási vágy megfékezésével és az Horn pedig a saját érzései ellenére az ellenzék nagyvonalú, valóban Mindketten kölcsönösen vitathat esetenként vitathatatlanul felülem ményt nyújtottak. Olyat, amely a seit persze nem válaszolta meg, de tikus folytonosságot, amelyre aztá

Orbán ezt a folyamatot szakítot „kormányváltásnál több, rendszer Jól működő ösztönét jelezte, hogy Fidesz frusztráltságát volt mersze gyával egyesíteni, s létrehozni – az ra előtt – a győztes „polgári" koal volt. Hasonlatos ahhoz, ahogy ann gyán pedig az FKGP-t elfoglalta, között felrázta a szocialistákat. C tassék elfelejteni: a Fidesznek ek ság után – meglehetősen egyszerű ren összefoglalva így hangzott: az kell szeletelni.

Hogy a politika nemcsak érté ról s főleg a suskáról szól, Orbán merésüket az ellenzékben azonb toztatni, bár Simicskáék jóvoltáb se vitás: amit az ellenzéki padso nemigen változtathatta meg illú tudták, amennyiben hatalomra j az lesz a válaszuk, hogy eddig és szetesen az lesz, de eközben maj lójában kik is itt az igazán finesz

Mi tagadás, szándékuk fényes

leány

gam és a tanács nevében. Meg mindenkiében, aki szólhatna. Az, hogy baj, a szánkat nem hagyja el. Legfeljebb kicsike problema. Pontosítás. Mondjuk azt, hogy közösen csiszoljuk az alkotásodat. (…) Jó, ha ragaszkodol, akkor mondom, miről lenne szó. Naszóval ez a nőalak nem fog menni, megmondom előre úgy, ahogy van. Abba bele se menjünk, nekem-e teccik, mert nekem tecchet, amikor nem rólam van szó. Nekem most nem magamra kell gondolnom, hanem a polgárokra elsősorban. Akik már most írják a levele-

AI RIZSA

JÓZSEF

(…) Igen? Ha nagyon akarod, tőlem lehet hableány is, szerintem ez nem sokat változtat a lényegen, mert egy betű nem oszt, nem szoroz.

Mink a habszolgatartást se támogassuk sose.

Ami meg a nemteccést illeti, hogy megércsed. Határozottan kikérem magunknak, hogy őfőméltósága polgármesterné nagyságos asszonynak nem teccett volna műved. Mert mi tagadás, akár nem tecchetett, de nem ez a lényeg. Mert te, vajon, szobrászművészkém, elvitatnád a nagyságos asszonytól, hogy ő polgár lenne? Neki ne lenne joga megnézni a kutad, és elmondani, mit gondol? Véleménye nem lehet neki? Ha egyszer ő is ugyanolyan polgár, mint mink vagyunk. És a polgár ösztönből szereti a szépet, és ha valami nem teccik neki, a polgár betiltakoz. A legrosszabb, hogy nálam, amiért intézkedni fogok. Mert a polgároknak elegük van e

KÖRÖSFÖI KRIESCH ALADÁR

Art nouveau, 1904, Miskolc

Egy érdekes iparművészeti kiállítás a századelőn

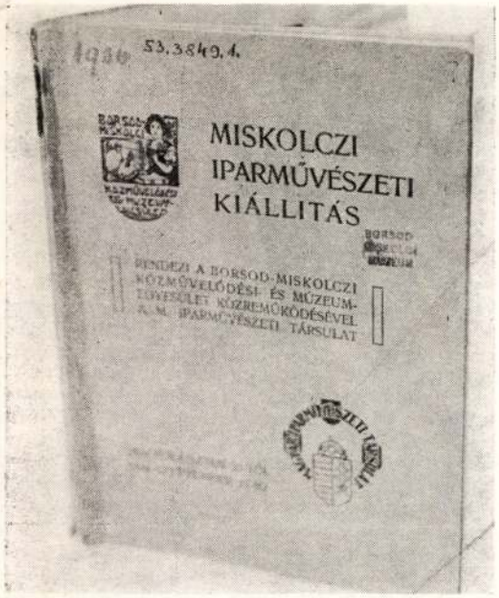

Az 1904. évi miskolci iparművészeti kiállítás katalógusa.

Kerámia a miskolci kiállítás anyagából.

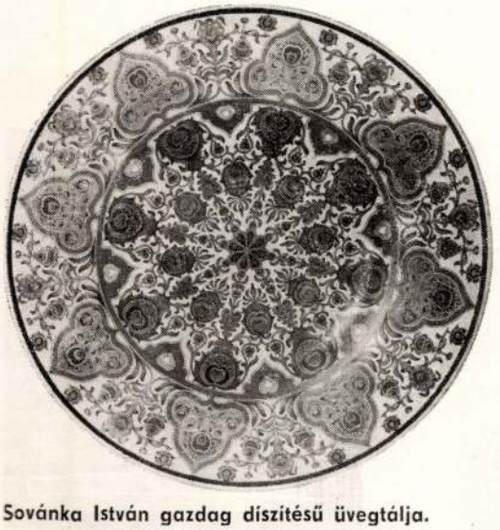

Sovánka István gazdag díszítésű üvegtálja.

A XIX. század végén az iparművészek hirdették meg először egy „új művészet" megteremtésének szükségességét. A hivalkodó esztetizálás helyett olyan művészet után vágyakoztak, amelyben a tartalom és a forma, ill. a funkció és a forma elválaszthatatlan, szoros összefüggésben jelenik meg. A századvégi iparművészetben az „új művészet", az *art nouveau* lépésről lépésre nyert teret. Ezt a terminus-technicust a legújabb szakirodalom a korszak stílustörekvéseinek általános megjelölésére használja. (Magyar nyelvterületen a *szecesszió* elnevezés vált általánossá. Mi a továbbiakban a nemzetközilag elfogadott *art nouveau* elnevezést használjuk.)

Az Iparművészeti Múzeum megalakulása után, az 1880-as évektől kezdve vált rendszeressé hazánkban az iparművészeti kiállítások rendezése. Az *art nouveau* első magyarországi bemutatkozására az Iparművészeti Múzeum 1898-ban rendezett „A modern iparművészet" című kiállításán került sor. Az „új művészet" eszmei és gyakorlati törekvéseinek terjesztésében, fontos, meghatározó időpont volt 1900. Ekkor jelentkezett Magyarországon kiállításával *Walter Crane*, a szecessziót előre jelző képzőművészeti csoportosulás neves angol képviselője, a preraffaelita mozgalom egyik vezető személyisége. Munkásságának nagy szerepe volt a századforduló magyar iparművészete újjászületésében. Ugyanebben az évben került sor az *új művészet* magyarországi képviselőinek első nagy nemzetközi erőpróbájára, a párizsi világkiállításra. Itt az *art nouveau* szinte valamennyi külföldi képviselője jelentkezett alkotásával. Az új művészetet támogató intézmények mellett a különböző magyar folyóiratok, így a *Művészi Ipar*, a *Magyar Iparművészet* is nagy szerepet vállaltak az új iparművészeti irányzatok, törekvések hazai terjesztésében. Ezek a lapok biztosítottak fórumot az *art nouveau-ért* síkraszálló művészek és művészettörténészek írásainak. Itt jelenhettek meg olyan neves egyéniségek programadó írásai, mint *Lyka Károlyé*, *Körösfői-Kriesch Aladáré* és *Nagy Sándoré*. A művészek és a művészetekkel foglalkozó szakírók a szűkebb szakmai körök tájékoztatásán túl fontosnak tartották azt is, hogy vidéki előadásokon ismertessék meg a laikus közönséggel az *art nouveau* célját, s vásárlókat toborozva járuljanak hozzá az új iparművészeti stílus gyakorlati megvalósulásához. Így került sor 1904. május 10-én *Körösfői-Kriesch Aladár* neves festőművész miskolci előadására. A városháza nagytermében *Kriesch Aladár* a következőképpen fogalmazta meg mindenki számára érthetően az új művészet lényegét: „A szem, a lélek megkívánja a szépet, a szemnek nemcsak a festett képben, kifaragott szoborban kell gyönyörködnie, hanem mindenben, ami körülvesz minket. A művészet nincs lekötve a vászonra, kőre, ott kell lenni annak mindenben, a széken, a késünkön, a leveses tányérunkon. A mi közönségünk művészi tekintetben még alszik, nem tudja megérteni mi a szép, mi az ízléses. Hogy öntudatra ébresszük, szükség van eszközökre. Képet, szobrot vásárolni nagyon kevésnek áll módjában, apró használati tárgyakra viszont mindenkinek szüksége van, s ezekkel az apróságokkal kell belopni az emberek szívébe, lelkébe a szép iránti szeretetet, a művészetet." *Kriesch Aladár* előadása nemcsak az ipari termelés és a művészet gyümölcsöző összekapcsolódásának szükségességét hirdette meg, hanem a jobbára kispolgári Miskolc lakói környezetének megváltoztatását is célozta. A századfordulón a nagypolgárság, az arisztokrácia életmódját, életformáját tartotta követésre méltónak. A nagypolgárság anyagi lehetőségei biztosították a gazdagság látszatát mutató bútorok, használati eszközök beszerzését. A nagypolgárságot utánzó polgári, kispolgári rétegeknek viszont erre nem volt lehetőségük, meg kellett elégedniük a sekélyesebb ízlést tükröző, jelző pótanyagok, utánzatok használatával. A miskolci lakosság életformája is erről tanúskodott. A városban készült termékek jobbára ezeknek az elvárásoknak megfelelően készültek, mint erről egy korabeli híradás is tájékoztat: „... meghamisította az anyagot, papírosból bőrt, selymet, fát, fából követ, festékből szövetet hamisított, romló anyagot az állandóság színébe bújtatott, hitvány szerkezetet ízléstelen cicomákkal takart."

A városháza nagytermében tartott előadás nagy visszhangot váltott ki a miskolci értelmiség körében. A *Miskolczi Napló* és a *Borsodmegyei Lapok* méltató írásai egyértelműen tükrözik ezt: „Szükséges, hogy a modern stylus, mely oly diadalmasan szorítja háttérbe a múlt századokból a reánk maradt rococó, barokk és empire stylusokat s mely ifju XX-ik századunknak máris megadta a karakterét, nálunk is tért foglaljon és hódítson", „a művészetnek legfőbb lényege az őszinteség lévén, legelőbb is az anyagot és a szerkezetet helyezte vissza jogaiba. Az anyagnak becsületes érvényre jutása és a czélnak tiszta nyilvánulása született meg a művészetnek az iparra való befolyásolásából." A rendező szerv, a *Közművelődési és Múzeum Egyesület Kriesch* előadásával az új művészeti irányzatok megismertetésén túl, tartalmasabb gyakorlati ízlésfejlesztő tájékoztatást is szándékozott adni a városi polgárságnak. Az Egyesület széles látókörű, kiváló szervezőképességű vezetője, *Balogh Bertalan* az előadás sikerén felbuzdulva vállalkozott arra is, hogy az *art nouveau* Szeged után második vidéki bemutatkozását megszervezze, s iparművészeti kiállítást rendezzen.

A Múzeum Egyesület kezdeményezése sikerrel járt, ugyanis 1904-ben az Iparművészeti Múzeum, a Magyar Iparművészeti Társulat és az Iparművészeti Szakiskola közreműködésével rendezett második vidéki iparművészeti kiállításnak Miskolc adott helyet. Az év elején megalakult a kiállítás rendezőbizottsága, amelynek az Iparművészeti Múzeum igazgatója, *Radisics Jenő*, az építész *Körössy Albert* és *Árkay Aladár*, *Faragó Ödön*, neves iparművészek lettek a tagjai. A kiállítás rendezésével *Menyhért Miklóst*, a híres budapesti iparművész-kiállításrendezőt, *Balogh Bertalant*, a Borsod-Miskolczi Közművelődési és Múzeum Egyesület főtitkárát és *Kiss Lajost*, miskolci tanárt bízták meg. A kiállítás plakátjának elkészítésére *Wesztróczy*

Vasárnap 1979. dec.

Manó festőművész kapott megbízatást. A Közművelődési és Múzeum Egyesület a kiállítás megrendezésével nemcsak az *art nouveau* törekvéseinek terjesztésére és az ízlés fejlesztésére vállalkozott, hanem alkalmat kívánt biztosítani a megyei és városi műiparosok versenyképes termékeinek bemutatására is. Itt kell megjegyeznünk, hogy a miskolci iparművészeti kiállítás kezdettől fogva iparpártolási törekvésekkel is összekapcsolódott. A Közművelődési és Múzeum Egyesület nemcsak az iparosokat szólította fel a kiállításon történő részvételre, hanem a díszítőművészettel foglalkozó nőket is. Felhívásában a következőket fogalmazta meg: „Ezen a kiállításon tért óhajtunk biztosítani a női kézimunkáknak is, egyrészt, hogy kiállításunk értékét és érdekességét emeljük, másrészt, hogy hölgyeinknek alkalmat adjunk finomabb műízlésük, kézügyességük bemutatására, s ezzel a nemesebb verseny útjait egyengessük. A kiállítandó kézimunkák lehetnek hímzések, fa- és kalcsuégetések, selyemfestések, szőnyeg, csipke, applikációs és zsubrikolt munkák." 1904. június végén és július elején a kiállítással szembeni amúgy is nagy érdeklődést még tovább fokozta a hír, hogy ti. az uralkodó is meg kíván jelenni a budai királyi várpalota néhány műipari remekével, s természetesen azokkal a tárgyakkal, amelyeket az új iparművészeti irányzat képviselői készítettek. Ez év augusztus elején *Lyka Károly* — korának egyik legnevesebb művészettörténésze — az „új művészet", a „modern művészet" következetes híve lelkes, méltató cikket írt a készülő kiállításról a *Miskolczi Napló*ba. A szerző a cikk bevezetőjében kiemelte a kiállítás jelentőségét az ország iparművészeti életében: „Bizony a baj az, hogy csak Miskolczon lesz ily kiállítás, holott legalább egy tucat magyar városnak kellene hasonló dologban fáradoznia. De a miskolczi ember nyilván messzibb lát és talán több benne a kezdeményező erő. Amin mások még csak töprengenek, azt ime itt már meg is csinálták." *Lyka, Kriesch Aladár*hoz hasonlóan, igyekezett elkerülni a modern művészet bonyolult, sokrétű kérdéseit, mindenki számára érthetően, aktualizálva állt ki az új iparművészeti törekvések mellett. Párhuzamot vont a céhes legényvándorlás és az iparművészeti kiállítás célkitűzései között. A régi mestereknek távoli országokat kellett bejárni ahhoz, hogy mesterségük újabb fogásait elsajátítsák. Ezzel szemben az iparművészeti kiállítások „készen odahozzák a legszebb holmit az iparos tanyára: nézze meg, tanulmányozza, fáradság, időveszteség, költség nélkül" — hangsúlyozta *Lyka Károly*.

Az iparművészeti kiállítást 1904. augusztus 20-án az akkori Korona Szálló (ma: Avas-szálló) nagytermében nyitották meg. Számosan mondtak beszédet, s ezek közül is figyelemre méltó *Tarnay Gyula* vármegyei alispán megnyitójának néhány részlete: „A XIX. század az ipari munka kialakulásának százada, mely a XX. században is rohanva halad megkezdett útján. A modern ipar a gépi és kézi munka szövetségén és párhuzamos fejlesztésén alapszik. A háziipart a közelmúlt korszakban elnyomta, elpusztította a gyorsan és tömegesen termelő gyári ipar. A gép hatalmassá tette az ipart, de kiirtotta belőle a finom ízlést. A művészetnek kell megjönnie, hogy az ipar megtisztuljon és megnemesedjék. A művészet helyezte vissza az anyagot és szerkezetet régi jogaiba."

A kiállítás jelentőségéről, a megfogalmazott célkitűzések valóra váltásáról természetesen a bemutatott alkotások adhatnak csak hű képet. Ti. bármennyire is hitelesen rekonstruálható egy-egy manufaktúra vagy gyár története, írott források, dokumentumok segítségével, az illető üzem jelentőségét, az iparfejlődésben betöltött helyét mégiscsak az ott előállított termékek fejezik ki. Ezen a miskolci „termék-seregszemlén" 114 alkotó mutatta be közel 1400 alkotását. Ebbe a számba nem számították bele a bemutatott bútorokat és lakberendezési tárgyakat, valamint az önálló kiállítási egységet képező Iparművészeti Iskola szakosztályainak eredményeit reprezentáló alkotásokat. Az iparművészeti tárlat „mellékkiállításaként" szerepeltek a miskolci és budapesti műiparosok bútorai, különféle termékei. Az Iparművészeti Iskola különböző csoportokban közel 400 tárggyal jelent meg Miskolcon. Így az ún. „ékítményes csoport" rajzvázlatokat, részletrajzokat, előrajz nélkül, tisztán ecsettel készült tervezeteket, az „alakrajz csoport" fél és egész alakos rajzokat, az „iparművészeti rajzcsoport" falikárpit, üvegfestésű ablak, üvegváza, szenteltvíztartó, ex libris-rajzokat és meseillusztrációkat mutatott be, ill. állított ki. A „díszítőfestészeti szakosztály" eredményeit „természeti tanulmányok alapján készült tervezetek, ún. frizek, panam dekoratív képek és megoldások a technikában", a „díszítőszobrászati — Kisplasztikai — Fa- és Rézmetszeti csoport"-ét pedig mintatervek, kész alkotások reprezentálták. Az „ötvösségi csoport" serlegeket, hamutálcákat, fényképkereteket, csatokat, a „zománcozási csoport" különböző zománcozási eljárásokkal készített gyűrűket, nyak- és fejékeket, plaketteket mutatott be.

A kiállítás központi egységében, a szálló éttermében elhelyezett tárgyegyüttesek alapján a korszak iparművészetének szinte minden területéről átfogó képet lehetett alkotni. A rendezés vezérelve, fő gondolatmenete az volt, hogy az egyes tárgytípusokat önmaguk egységében és az egész enteriőr tiszta összhangjában mutassák be. Ezzel azt kívánták bizonyítani a rendezők, hogy a „modern iparművészet" a belső tér minden egyes részében egységesen terjed ki stílusában. Tehát az új iparművészeti stílus *összművészet* jellegét (Gesammkunst) igyekeztek hangsúlyozni. A kiállítás rendező bizottsága e célkitűzések megvalósításával párhuzamosan a magyar művészeti törekvések európai összefüggéseit is érzékeltetni kívánta. Ezt célozta az Iparművészeti Múzeum londoni és párizsi világkiállításon vásárolt, s a múzeum gyűjteményeinek napjainkig is legjelesebb darabjait képező műtárgyak bemutatása.

A kiállítás anyagának túlnyomó többségét a kerámia-, az ötvös- és fém-, ill. az üvegművészet adta. A pécsi *Zsolnay-gyár* száz darab *eozin* (rubinszínű, fémfényes) mázas porcelánjainak variált mór arabeszkes díszítményei és *Nagy Zsigmond bélapátfalvai gyár*ának 49 darab kőedénye azt bizonyította, hogy az új iparművészeti törekvések (a századforduló idején és a kerámia-porcelánművészet területén) néhány nagyobb gyár köré csoportosultak. Az új stílustörekvések nem hagyták érintetlenül a vidéki fazekasipart sem. A századfordulón néhány agyagipari szakiskolában, így pl. Ungváron és Rozsnyón, a tanárok is merítettek az „új művészet"-ből, s az ő terveik alapján készítették növendékeik a kerámiát. Több neves iparművész fáradozott azon, hogy a vidéki fazekasokat felkeresve segítségükre legyen, s terveket készítsen számukra. Az *art nouveau* egyik magyarországi úttörője, *Horti Pál Gróh István*nal, a kiváló felkészültségű iparművészeti szakíróval igyekezett a vidéki fazekasipart támogatni. Terveik szerint készültek azok a rozsnyói és szekszárdi kerámiák, amelyeket a miskolci kiállításon bemutattak. Ezen a kiállításon érdekes módon *Gróh* nemcsak tervezőként, hanem 24 kerámiájával, mint alkotóművész is bemutatkozott.

Az *art nouveau* egyik sajátossága, a díszítőművészetnek a nemzeti sajátosságokkal való összekapcsolása az ötvös- és fémművészetben, s ezen belül is a zománcművészetben jelentkezett a legszembetűnőbben. Az ötvös- és fémművészet, valamint a társadalom között kialakult új kapcsolatra is ez az iparművészeti ágazat világított rá. Ezt tükrözték a kiállításon az ún. *magyaros irányzat*ban készült ékszerek, amelyek *Lalique* magyar követőjének és tanítványának, Tarján Oszkárnak, valamint *Horti Pál*nak és *Hibján Samu*nak voltak az alkotásai. Az ötvösség alapját képező céhrendszer felbomlása után a hagyományos műfajok, mint az ékszerkészítés, továbbéltek ugyan, de a vele szemben támasztott társadalmi elvárás megkövetelte, hogy a mesterek a fémből készült használati tárgyak előállítására, s ezek művészi megmunkálására helyezzék a hangsúlyt. A miskolci iparművészeti kiállításon a díszítőtechnika és a funkció vonatkozásában egyaránt bekövetkezett változást az említett alkotóművészek munkái mellett a *Rapapport-gyár*, a *Szandrik-ezüstgyár* termékei és *Roger Adolf, Maróthi Rintel Géza* alkotásai reprezentálták. A kiállított ötvös- és fémmunkák egészét tekintve megállapítható, hogy ebben az iparművészeti ágazatban a művészi kidolgozású használati eszközök domináltak. A *Forreider- és Schiller-cég* által készített pálma- és szobortartók, éjjeli lámpák és arcképkeretek, *Krováti Lajos, Sárvári János* ón és bronz vésett munkái, réz mosdótálai, kovácsoltvas virágasztalai, *Jancsurák János Horti* tervei alapján készült vörösréz tálai, vázái, kép- és tükörkeretei egyaránt *Kriesch Aladár* előadásában megfogalmazott célok megvalósulását tükrözték, vagyis azt, hogy „a művészet nincs lekötve a vászonra, kőre, ott kell annak lenni mindenben, a széken, a késünkön..."

Az ötvös- és fémművészet bemutatóján néhány szoboröntvény arról tanúskodott, hogy a képzőművészek közül többen — így a bemutatott és eladásra szánt szobrok alapján *Telcs Ede, Lóránfi Antal* — érdeklődéssel fordultak az iparművészet felé és e téren is művészi tevékenységet folytattak. Az elmélyült iparművészeti érdeklődés és tevékenység a kiállításon azonban csak *Oskó Lajos* Párizsban élő festőművész, *Vaszary János* és *Beck Ö. Fülöp* munkáiból érződött. *Oskó Lajos* színvonalas és igen értékes zománcképeit küldte el, *Vaszary* tervezőként képviseltette magát, *Beck* pedig tervezőként és alkotóművészként egyaránt bemutatkozott. Érdekes módon csak két bronzéremmel adott ízelítőt a magyar éremművészetet megújító alkotótevékenységről, inkább funkciójában mindennapi használatra szánt tárgyaival akarta a miskolci polgár tetszését, elismerését kivívni.

A miskolci iparművészeti kiállításon a kerámia-, ötvös- és fémművészeti alkotások mellett a harmadik legjelentősebb egységet az üvegművészet termékei jelentették. Az *Első Magyar Üveggyár Rt.* színtelen alapanyagú üvegei a használati funkció hangsúlyozásával váltottak ki elismerést. Az anyag és a forma tökéletes egységét e termékeknél az biztosí-

totta, hogy egyetlen munkafolyamat eredményeként születtek. A fúvócsőről lekerülve nem igényeltek utólagos beavatkozást, vagy más díszítőeljárást. A gyár kiállított termékeinek közönségsikerén felbuzdulva azt írták a miskolci lapok, hogy ezek az üvegek szinte „parancsolják, kereskedőinktől ne fogadjunk el ezentúl cseh üveget". A kiállításon a magas színvonalú üvegművészetet az ekkor már nemzetközi hírű (s talán méltatlanul elfeledett) *Sovánka István* alkotásai képviselték. A *Schreiber József és unokaöccsei zay-ugróczi üveggyárának* maratómestere, *Emile Gallé* modorában készített színes, több rétegű maratott vázáit, tálait mutatta be. A naturális florizmus és a magyar ornamentika stilizált felhasználásával készített üvegein a maratás után homályosan maradt rétegeket zománcfestéssel díszítette. Az iparművészeti kiállítást az idelátogató osztrák és német szakemberek révén a hágai királyi palota, a milánói Palazzino Giovanni Marsagli, a Mexikó Cityben levő Teatro National és több más nyugat-európai nevezetes épület üvegablakainak tervezője és készítője, *Róth Miksa* bemutatott alkotásai tették nemzetközi hírűvé. *Tifanny* „Favrile" üvegei alapján kikísérletezett opalescens üvegeinek festett díszei a növény- és állatvilágból származnak.

A kiállítás eredményeit hasznosítva a Borsod-Miskolczi Közművelődési és Múzeum Egyesület az iparművészeti törekvések felkarolását tűzte célul, s megfogalmazódott az iparművészeti kiállítások rendszeressé tétele Miskolcon. A meghonosítás reális lehetőségét ekkor a háziipar és a díszítőművészet támogatásában, fejlesztésében látták. Az elképzelést Miskolcon csak egyetlen szerv, a *Városi Nőipari Iskola* támogathatta volna, de tervezőművész segítsége nélkül és hozzáértő tanárok hiányában, eleve nem sok reménnyel kecsegtetett. Ezért *Balogh Bertalan* joggal követelte a város akkori vezetőitől, személy szerint a polgármestertől is, egy kimondottan iparművészeti szakiskola felállítását: „vajjon miből volna városunknak több haszna; abból-e, ha szabad királyi várossá leszünk, vagy abból ha a kormány a második ilyen iparművészeti iskolát városunkban állítaná fel? Mert a kormány fog ilyen iskolát fölállítani és bizony okosabb volna, ha városunk atyái ezt sürgetnék a kormánynál, nem pedig a törvényhatósági jogot, ami bármiként mérlegelem, mégiscsak hiúsági kérdés."

Balogh Bertalan ma már naivnak tűnő elképzelése nem valósult meg, mint ahogy az sem, hogy városunk 1904 után rendszeresen vállalkozzon iparművészeti kiállítások szervezésére. A miskolci Herman Ottó Múzeumba került, egykor kiállított tárgyak mellett az iparművészeti seregszemle is csupán csak annak maradt bizonyítéka, hogy városunk fontos szerepet töltött be az *art nouveau* magyarországi terjesztésében. Ezen túl a kiállítás adalék ahhoz is, hogy az utóbbi években „hagyománynélkülivé" kikiáltott városunk, csak azért „hagyománynélküli", mert vagy elfelejtettük, vagy nem ismerjük hagyományait. A hagyományokat nemcsak megismerni lenne szükséges, hanem ápolni is kellene őket. Meg kellene fontolni a jelentősebbek, a fontosabbak felélesztését, mint például az iparművészeti kiállítások rendszeressé tételének egykori gondolatát.

D. I.–V. L.

Móricz Zsigmond és Sárospatak

Jegyzetek egy kiállítás anyagához

A 100 éve született nagy író, Móricz Zsigmond emlékének tisztelgő kiállítást rendeztek Sárospatakon, a Nagykönyvtár Gutenberg-termében. A kiállításon, amelynek rendezője a Tiszán inneni Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei, s amelynek anyagát a Nagykönyvtárban, a Levéltárban, a Múzeumban és az Adattárban őrzött dokumentumokból válogatták, gazdag kép-, és iratanyag mutatta be az író Sárospatakhoz fűződő kapcsolatait, elsősorban a Patakon töltött gyermek- és diákévek emlékeit.

Móricz Zsigmond gyermekkorában előbb lakosa, majd diákja volt Pataknak. Szülei a népes családdal 1892-ben költöztek városunkba Prügyről, ahol előző évben házuk leégett. A gyermekek taníttatási lehetősége is vonzotta őket. Egyelőre bérelt lakás, az azóta lebontott Kiséry-ház az otthonuk. Egy év múlva az ács- és ezermester családfő már házat vett Patakon, amit átalakított. Bár Móricz Bálint tengeren túli próbálkozása 1895-ben nem járt sikerrel s ezt a házat eladta, de megvásárolta a szomszéd telket és házat épített rá. E házaknak régebbi és felújított külsejét őrző fényképekre vonatkoznak az író szavai: *„Ez a Héce eleje s legelöl az a két ház, ami az édesapámé volt. Innen jártam én a kollégiumba."* A kiállítás anyagának ebbe a csoportjába tartozik az a tárló is, ahol Móricz Bálint és felesége fényképei mellett pataki vállalkozásainak, munkáinak dokumentumai láthatók. Köztük a pataki református gyülekezet régi számadáskönyve, melybe tételesen jegyezték fel a templom és a torony új tetőszerkezetét készítő, s az egyéb ácsmunkákat végző mesternek kifizetett összegeket. Édesapjának erre a munkájára pár év híján fél század múlva így emlékezett vissza az író: *„... felettünk áll a templom, felnézek: mikor odafenn állottam! S néztem a tágas világot!... Mikor édesapám csinálta a torony tetejét 1896-ban. Nem szédültem."* A Móricz Bálint küzdelmes életének pataki szakaszára emlékeztető anyagot Képes Géza verskézirata zárja. Néhány gyönyörű sora ennek az életnek állít emléket, melynek lendületét a kudarcok is csak pillanatokra tudták megtörni:

„Látlak szikrázó homlokú szép, erős
Móricz Bálint: felrúgva a szolgaság
konok rendjét, baltát ragadtál
s nyögtek alattad a tölgy gerendák."

A millennium kori Sárospatakot bemutató tárlóra, miután a látogató elhaladt az építő iparosok céhládája mellett, az író szavai hívják fel a figyelmet: *„Kedves Patak, első írói kinjaim s boldogságaim rejteke, első emberi gyötrelmeim piaca; első szerelmes tüzeim ligete."* Korabeli levelezőlapok, a város akkori kulturális és társadalmi életének eseményeit idéző egykorú újságcikkek, plakátok, aprónyomtatványok, a város két pólusát, a várat és a kollégiumot ábrázoló fényképek fogják körül Móricz sorait: *„Ha a kollégium a romantika mindennapi kenyerét adta, a vár a sugallatokat, a lélegzetet, a lélegzetelállító álmokat."*

A kiállítás második része Móricz Zsigmondnak a pataki kollégiumban töltött éveit mutatja be. Megállítja a látogatót Andrássy Kurta Jánosnak Móricz duzzadó szellemi erejét is kifejező, robusztus szoborportréja. Ennek a szellemi erőnek akkumulálásában és iránybaállításában segítette az ifjú diákot a *„szép iskola... jó iskola... nagy tekintélyű iskola"*, a pataki kollégium is. Maga is bizonyságot tett erről később: *„Itt tanultam meg, amit azóta vallok, hogy az élet és az írás ugyanaz és egy. És hogy számomra mindenesetre az élet: az írás."* *„Még a szinte tragikus összeütközés is, melyet magam idéztem magamra: áldásossá és hasznossá lett későbbi írói életemre."* A kiállításnak ebben a részében nemcsak a korabeli iskola épületének, tantermeinek, a tanári karnak, Móricz egyes tanárainak, volt osztálytársainak a képe látható, hanem itt van édesapja saját kezű kérelmének kézirata is a Gazdasági Választmányhoz, melyben az iskola területén „előforduló ácsmunkákat" a maga számára kéri. Itt van az Igazgató Tanácsnak az a jegyzőkönyve, mely szerint a „férjének Amerikába történt kivándorlása folytán... súlyos körülmények közé jutott" édesanya kérésére a kollégiumban tanuló három Móricz-fiúnak: Zsigmondnak, Istvánnak és Dezsőnek a tandíja a „folyamodó... szorongató anyagi helyzetére s fiai jó magaviseletére és szorgalmára tekintettel" elengedtetik. A gimnazista Móricz Zsigmond érdemjegyei a Sárospataki Református Főiskola korabeli értesítőiben láthatók a legációs élményei alapján írt, a Protestáns Új Képes Naptár 1903-as évfolyamában megjelent, „Az atyafiság" című novellája közelében. De ott van Macaulay, T. B.: Anglia története című munkájának a Nagykönyvtárból annak idején kikölcsönzött hat kötete is. Erről mondta pataki irodalmi délutánján az író: *„Ez a Mékóli az én legnagyobb pataki emlékem. Ő ábrándított ki Jókaiból..."* Néhány görög szobor gipszmásolatát és Pasteiner Gy. művészettörténetét az író egyik visszaemlékezése vonzotta a kiállítás tárgyi anyagába: *„Egyszer betévedtem a görög szobrok gipszöntvényekkel zsúfolásig töltött termébe. Megbabonázott a görög szobrászat. Pasteiner Gyula nagy művészettörténetét akkor egy évig tanultam — az ötödikben. Még ma is ez az alapja műtörténelmi érzékemnek és ízlésemnek".*

A Nagykönyvtár kézirattárából került elő a kiállításra Móricz Zsigmond első, diákkorában írt színdarabjának másolata, amit öccse, Móricz Miklós készített. A Sárospataki Ifjúsági Közlönyben közölték le később az író visszaemlékezését első darabjára. Egyébként ezt tekintette irodalmi munkássága első termékének is: *„Irodalmi munkásságomat is itt kezdtem. Itt írtam első színdarabomat, amit elő is adtunk öcsémmel és diáktársaimmal..."* A már diákkorában is jó szemmel megáldott író akkori élményei alapján a diáktársadalmat jellemezve és a kollégium jelentőségét méltatva ezt írta: *„Földolaj volt ez a diáktömeg. Földgáz; a mélység, a magyar altalaj kincse. Ezer fúró fúrta állandóan a falvak paraszt rétegét, minden pap és minden tanító, aki Sárospatakról kiment az életbe, magával vitte a három százados hagyo-*

mányt, hogy amint ő bekerült Patakra, a kollégiumba... azonképen neki is kötelessége, hogy... megkeresse azt az egy két gyerkőcöt, aki lumennel jött e világra".

A kiállításnak ezt a második részét a Móricz korában használt iskolai füzeteket és tankönyveket bemutató tárló rekeszti be. Ezekre a tankönyvekre gondolt az író, amikor a kollégiumból való távozásra, a három nyelvből kapott félévi elégtelen osztályzataira emlékezett: *„Az én tanulási módszerem nem vált be... Én szeptemberben egy szuszra végigolvastam az egész tananyagot, az összes tankönyvet... s azzal tudottnak vettem az egészet és külön forrástanulmányokba merültem."*

A kiállítás Móricz Zsigmond későbbi pataki kapcsolatainak, látogatásainak emlékeit is elénk tárja. Ide került a Nagykönyvtár kiviteli naplója és a néhány könyv, amit a napló tanúsága szerint érettségije után Kisújszállásról hazatérve, a debreceni theológiára beíratkozása előtt, 1899-ben olvasott: Renan, E.: Az apostolok, — Vögelin: Jézus története és a keresztyén egyház eredete, — Drummond, H.: Természeti törvény a szellem világában, — Emerson, R. W.: Az emberi szellem képviselői, — Beőthy Zs.: A tragikum, — A Kisfaludi Társaság Évlapjainak három és Molière vígjátékainak öt kötete.

12 év múlva, a nagy országjárások végén, mikor írói pályája felfelé ívelőben volt már, Móricz rövid látogatást tett Patakon 1912-ben, s elbeszélgetett néhány diákkal: *„Itt volt köztünk diákot látni".* Ennek a látogatásának gyümölcse „Az Est"-ben közölt „Pataki diákok között" című riportja. A „Sárospataki Ifjúsági Közlöny" közvetlenül látogatása után, munkásságát értékelő cikkben adta hírül, hogy az iskola régi diákját tagjává választotta a Petőfi Társaság. Az író—diák találkozó egyik résztvevője, a későbbi költő-pap, a „Válásra int immár az óra" kezdetű, a pataki diákok máig legkedvesebb búcsúdala szövegének szerzője, Szigethy Ferenc a „Közlöny"-ben élménybeszámolót írt a találkozásról. A korabeli újság példányán kívül a találkozó pennaforgató diákjainak néhány későbbi munkája és Szigethy Ferenc öregkori visszaemlékezésének kézirata kapcsolódik még ennek a látogatásnak a dokumentálásához.

Móricz Zsigmond újabb pataki látogatására 1919-ben készült, a Tanácsköztársaság idején. A kiállításon is látható a „Népakarat" 1919. március 30-i száma, amely hírül adta, hogy a kollégium által április 6-án rendezendő Ady-ünnepségen Móricz Zsigmond tartja majd az ünnepi beszédet. A „Sárospataki Református Lapok" a „Budapesti Szemle" kritikusának Móriczról írott jellemzését közölte ekkor, mintegy előkészítve jövetelét. Az Ady-ünnepségről írt beszámolóból azonban kiderül, hogy az író nem jöhetett el, a földosztásban való részvétele akadályozta.

Nevezetes és „hivatalos" találkozása Patakkal és a Kollégiummal 1930-ban, irodalmi délután keretében történt meg. Az ennek előkészítését dokumentáló levelezésből az író autográf levelei, az irodalmi délután meghívója és programja, a három korabeli pataki újság tudósításai, Elekes Györgynek az írót Mátyás Ernő, Elekes Imre és Hegyaljai Kiss Géza társaságában ábrázoló fotója és Szabó Zoltán megnyitó beszédének szövege veszik körül. Móricz Zsigmond ekkor tartott egyik előadásának központi helyen kiállított kéziratát. Ezt Patakon írta az otthon felejtett írás helyett. Azzal bízta a Nagykönyvtár kézirattárának őrizetére, hogy csak halála után publikálható. Először az „Ifjúsági Közlöny"-ben jelent meg 1942-ben. A tárló felsorolt anyaga felett a kéziratból vett idézet olvasható: *„A Patak felett futó felhők a magyarság felhői voltak mindig az én számomra".* A Közigazgatói Napló rögzítette ennek a látogatásnak a részleteit. 1930. május 11-én délelőtt érkezett Móricz Zsigmond Patakra. Az állomáson a tanári kar és az ifjúság egy bizottsága fogadta és kísérte be az imaterembe, ahol már a theológiai akadémia, a tanítóképző intézet és a gimnázium tanári kara és ifjúsága várta. Az akkori közigazgató, dr. Mátyás Ernő üdvözölte a Kollégium nevében, amire az író régi emlékeit felelevenítve válaszolt. Délután tekintette meg szülei házát. Az irodalmi délután 6 órakor kezdődött. Ezen felolvasta a fent említett előadást, majd Bornemissza „Elektra" című művének magyarításáról szólott. Részletet olvasott még fel „Kivilágos kivirradtig" című művéből. Az irodalmi délutánt közös vacsora követte. Elutazása előtt, másnap délután még meglátogatta a gimnáziumot, benne régi osztálytermeit.

1939. június végén, volt gimnáziumi osztályának érettségi találkozója alkalmával jött újra régi diákvárosába. A közigazgatói Napló feljegyezte, hogy az akkor folyó érettségi vizsgán az egyik diák éppen róla felelt. Ez a látogatása ihlette a „Pesti Napló"-ban megjelent „Eltűnt ifjúság kacagó porában" című írására, amit a „Sárospataki Református Lapok" is leközölt. Ennek a látogatásnak a dokumentumait bemutató tárló felirata ebből idéz: *„Sárospatakon jártam a héten, s megfürödtem elfeledett emlékezésekben. Meghívót kaptam érettségi találkozóra. 40 éves találka."*

Utoljára 1940-ben járt Patakon az író. A népfőiskolásokat látogatta meg. Ennek a látogatásnak az emlékei is láthatók. A helyi lapok tudósításai között a népfőiskola kőnyomatos lapja, a „Kerékvágás" a népfőiskolások előtt tartott előadásának bevezetőjét is közli. Egyik novellájának felolvasását és az azt követő beszélgetést „Hogyan ír az író?" címen vezette be. Itt van a „Barbárok" című kötetének az a példánya is, melyből novelláját felolvasta, a népfőiskolások csoportjait, foglalkozásait ábrázoló fotók és az akkori hallgatók névsora mellett. Ennek a tárlónak felirata a Móricz-idézetek utolsó láncszeme: *„...én itt Patakon kaptam azt a szellemet, ami az egyetlen lehetőség arra,... hogy a helybe értek segítséget nyújtsanak a reménytelen rétegben fekvő buborékoknak. Nem kell ehhez sok, néha csak annyi, hogy egy nádszállal megpiszkálja valaki felülről a mocsárüledéket, s a buborék felszáll. Ezt a mocsárfenékbányászást tekintem én a sárospataki kollégium legnagyobb és legnemzetibb munkájának."*

Mikor 1912-ben Móricz „diákot látni" rándult le Patakra, az „Ifjúsági Közlöny"-ben egy jóslatszerű mondat is megjelent: „... előjön utóbb az az idő, mikor Patakon egy utcát Móricz Zsigmond utcának fognak keresztelni". A jóslat beteljesedett. Ennek az utcának és az iskolakertben álló Móricz-szobornak a fényképe látható még a „halhatatlan alkotások" néhány dedikált első kiadását bemutató tárlójában.

A kiállítást Móricz osztálytársának, Marton Jánosnak az író halálakor megjelent nekrológjából, egy mondat zárja le: *„Drága Móricz Zsiga! Duzzadó erőddel korán elmentél! Halhatatlan alkotásaiddal örökre itt maradsz. A pataki kollégiumból is szeretettel száll sírod felé: Isten veled!"*

SZENTIMREI MIHÁLY

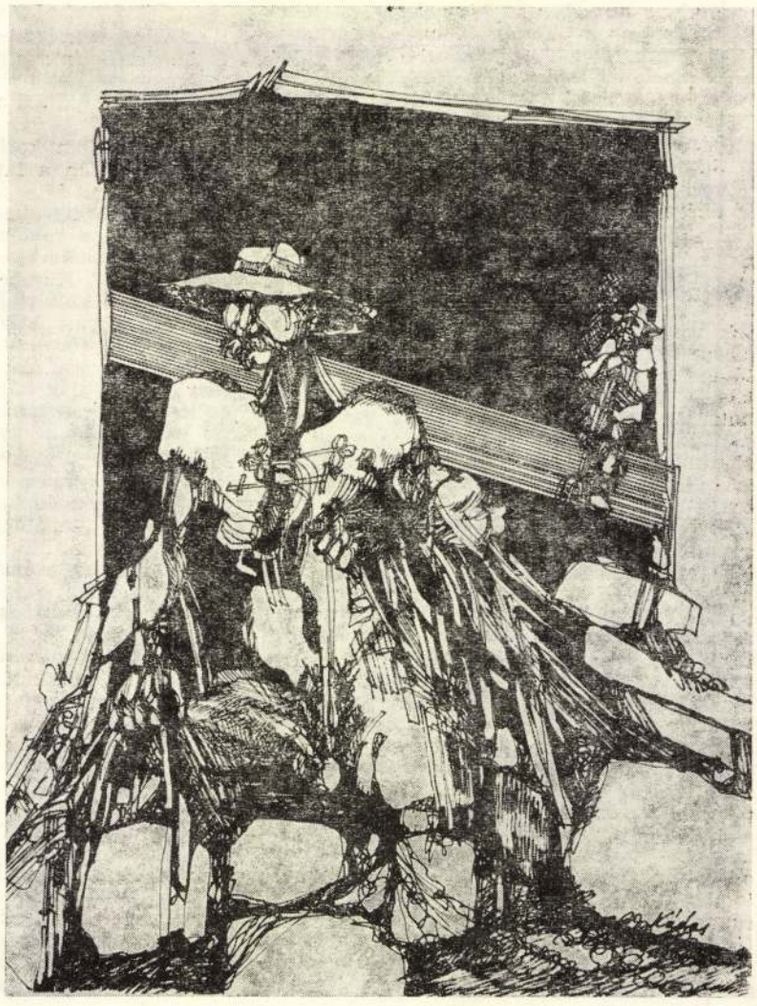

ILLUSZTRÁCIÓ MÓRICZ SÁRARANY CÍMŰ REGÉNYÉHEZ KÁDAS ISTVÁN RAJZA

egyik sinről a másikra, «katt» — hallja, «katt», most. Érti? Megszámlálom hogy egy percz alatt hányat kattogott, aztán tudom, hogy hány járdot tettünk meg. Ezzel szórakozom.

Egész elfogadható szórakozásnak tetszett a dolog. Dél felé járt az idő, bementem az étkezőbe ebédelni. Pár percz mulva ott ült mellettem a kattogós ember, dicsérte a halat, szidta a levest és rettenetesen gyalázta a négereket, a pinczérhadat, a kik kiszolgáltak bennünket. Egy néger állandóan ott állt a háta mögött, leste minden mozdulatát, ha kiitta a borát töltött neki, szóval úgy bántak vele, mint valami fejedelmi vendéggel szokás.

Gondoltam vasúti ember, főnök féle, ismerik, félnek tőle, sok borravalót ad. Ebéd után egy tíz centes ezüstöt tettem a tányérom mellé. A szomszédom villogó, haragos szemekkel, a vérig sértett ember haragjával szinte ordított rám.

— Take it back, put it back! (Vedd vissza, tedd vissza!)

Ijedten kaptam a pénz után, hátha valami illetlent cselekedtem, aztán kérdőleg néztem rá.

— Az európaiak teszik tönkre ezt a bandát, meg azok az európajáró amerikaiak, a kik Olaszországban úgy hozzászoknak a borravalózáshoz, hogy itthon is folytatják. Nem engedem. Elrontják őket. Ezeket a bestiákat. Egy fillért se uram. Sohse adok nekik. Kutyák ezek, buta gazemberek. Még a hideg vizet sem érdemlik meg. Nézze meg hogy engem hogy szolgálnak ki — ingyen. Csak végig nézek rajtuk, már tudják, hogy déli ember vagyok. Velem nem lehet teketoriázni. Még a lehelletemre is vigyáznak. Tudják ezek, hogy melyik a déli ember és melyik az északi. A déli ember golyója a szívbe talál.

A néger ott állt a háta mögött feszes pózban, szótlanul, ijedten. Az ázsiai kényurak, vérbegázoló despoták lehettek csak ilyenek a maguk nagy hatalmának tudatában. Aztán folytatta.

— Északon a négert is embernek tartják. Roszúl teszik pedig. Nálunk délen a kutyánál is utolsóbbak. Rabszolgák most is, ha ezerszer felszabadítják őket akkor is. Egy dollár a napi bére. Se több, se kevesebb. És ha szólni mer, egy golyót is kap ráadásul.

A néger csak állt és hallgatott. Látszott rajta, hogy kényelmetlenül érzi magát, én meg arról a híres amerikai szabadságról, egyenlőségről elmélkedtem.

— És a törvény? Szabad gyilkolni is?

— Öt dollár az ára egy négernek. Nálunk Floridában 85 néger esik minden száz emberre. Tizenöt fehér és 85 néger. Tehát csak golyóval lehet őket féken tartani. De féken tartjuk őket.

II.

Jacksonville-ben, Florida állam fővárosában, tropikus meleg világ van. Négyszer aratnak egy évben, pedig a három nyári hónapban nem dolgozik a fekete bőrű ember. Inkább éhen hal. Fehér mezei munkás pedig nincs. A fehérek csak gazdálkodnak, uralkodnak és fizetnek. A város majdnem egészen négerlakta. Alig egy pár fehér embert látni az utczákon. És az az ötszáz fehér uralkodik. A hogy kiállok a szálloda kapujába, jönnek mennek előttem a feketék. Egyik se mulasztja el hogy ne köszönjön, félénken, gyülölködőn, alázatosan:

— Good morning, Captain!

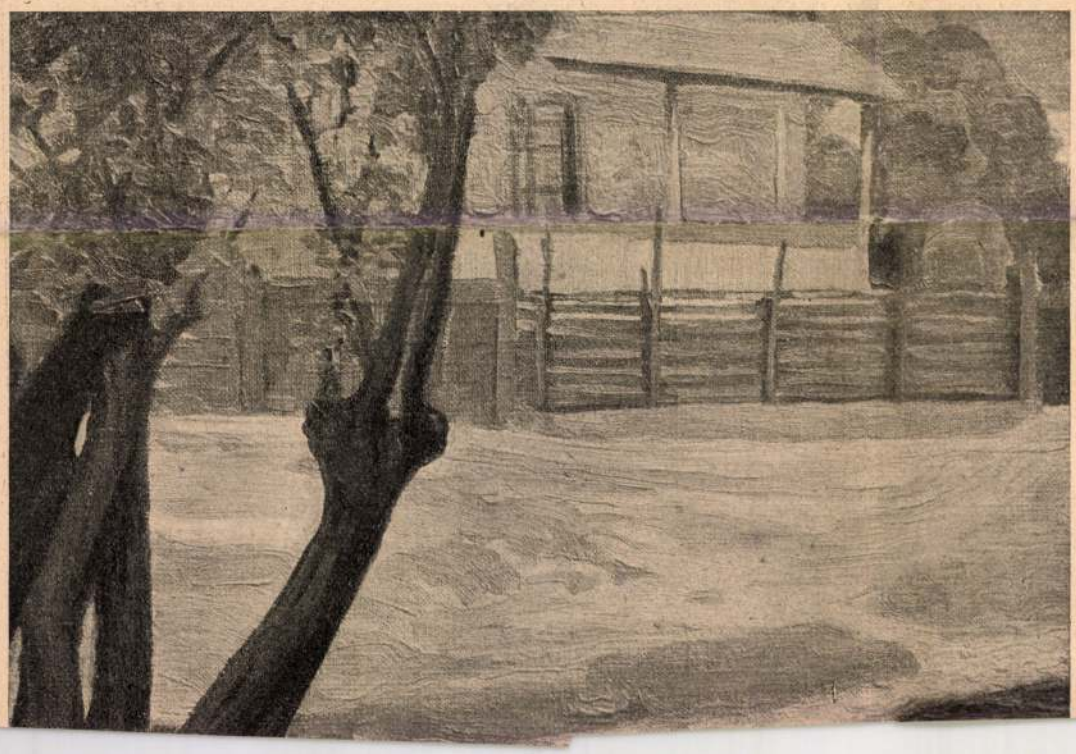

Nagy Sándorné: Séta.

Itt minden fehér kapitány. Az öreg az már Colonel, — ezredes. Vissza köszönni nem szokás. Nem is szabad. A villamos kocsik két részből állanak, külön szakasz a fehéreknek, külön a négereknek. A kocsik is, a várótermek is, minden, minden a végtelen szeparálódást mutatja. Ott lóg a tábla mindenütt: «For coloured», «Only for white» («Négereknek», «Csak fehéreknek.»)

Az embernek és a kutyának.

Mr. Barr, a négergyülölő utitársam is lejött. Könnyű fehér vászonruhában, éktelen nagy szalmakalappal a fején.

— Nos ugy-e mondtam? Egész más ember ám a déli néger, mint az északi. Sunyi, gyáva alattomos és gyülölködő.

— Hogyne volna az, mikor elnyomják, leigázzák, éheztetik. Hisz még szavazati joguk sincs, pedig az Egyesült-Államokban legdemokratikusabb az egész világon a politikai élet, mondtam.

— Mit gondol! Választói jog? Mi volna itt, ha ez a rengeteg kulturátlan tömeg jogokat élvezne? Felfordulna a világ. Akkor mi lennénk a kutyák és ők az urak.

Az utczán százával jártak-keltek a fekete emberek. Apró, csunya, széles ajku gyerekek, mezítlábasok, toprongyosok, és ezerszeresen koldusabbá tette őket a született feketeség. A lovakat esernyő nagyságú szalmakalap-féle védte a napszurástól, míg sok néger hajdonfővel ült a kocsikon, a melyek majdnem mind-

Kőrösfői Kriesch Aladár: A boroszlói béke.

A kis néger házikók ajtai zárva, ablakai csukva, mintha remegő emberek szoronganának benn a vaczkaikon.

Még egy kis rohanás és ott voltunk a többiek között. Utánunk egy-egy gyalogos kíváncsi ügetett, fáradtan zihálva, a lincselés színhelyére. Ez a lincselés pedig abból állott, hogy egy néger, fiatal, erős embernek látszott, egy sürgönypóznán függött, a rongyai czafatokban lógtak róla, száz revolvergolyó lyukasztotta át minden porczikáját, az arcza egy fekete véres húsczafat volt, a feje a mellén hevert, mintha nem is a testhez tartozott volna. A rendőrök levették a hullát és az ügy hivatalosan elintéztetett. Hogy mi volt a bűne szegénynek, nem kereste senki. Kik voltak a gyilkosai, nem kutatták. Az eset annyi volt, mintha egy útszéli kutyát lőttek volna agyon. És a sok kíváncsi csak azért szaladt, hogy hátha még ők is lőhetnének bele néhány ólmot.

A gyomrom rettenetesen émelygett és nagyon undorodtam. Mr. Barr, az úton visszafelé, mesélt szép, nagy lincselésekről, a hol tíz fehér ember harmincz négert lincselt meg egy délután, de még felelni se tudtam, mosolyogni se tudtam a hihetetlen gazságokon.

— Északi ember ezt nem érti. Csak mi tudjuk, mit jelent ez nekünk.

Estefelé kissé magamhoz tértem.

— De hát mit csinálna itt az az ötszáz fehér ember, ha ez a sok ezer néger egyszer megfordítaná a bot végét és ők kezdenék el a lincselést? Ha egy szép napon összeszervezkednének és föllázadnának az elnyomatás ellen? — kérdeztem.

— Nem lehet. Fekete ember revolvert nem kaphat, ha meg agitálni mer, lelövik. Nem lehet uram. Nem lehet. Aztán van egy pár század katonánk a szomszédban. Azok kiirtanának ötvenezer négert egy óra alatt. Meg kell mutatni az északi népeknek, hogy a rabszolgaságot csak papiroson lehet eltörölni, hogy a szabadságot csak papiroson lehet deklarálni, de az igazi rabszolaság és szabadság ott van a mi kezünkben letéve. Az a nép, a mely rabszolgaságra termett, az is marad örökkön örökké.

Egy iskolaépület mellett jártunk. Az előadások a hőség miatt csak estefelé kezdődnek. Most kezdhették, mert hallom, hogy árad ki a sok gyerek éneke a nyitott ablakokon:

. . . Long may it wave,
Over the land of the free
And the home of the brave . . .

Már mint hogy a csillagos lobogó: «sokáig lobogjon, a szabademberek hazája és a bátrak otthona felett.»

Csuklottam egy csendeset és belemosolyogtam Mr. Barr apró, szúros szemeibe. Észre se vette. Megállt, és minden idegével hallgatta és élvezte a nemzeti dalt a csillagos lobogó és a bátrak, szabadok dicsőségéről.

Kőrösfői Kriesch Aladár: Madonna.

Uj Idők

Október elsején az Uj Idők új negyedévet kezd. Az új negyedévben folytatni fogja régi programját, az előítéletektől és jelszavaktól ment modern magyar irodalom fejlesztését. Forrongó és lüktető irodalmi életünk ellentétei és küzdelmei közepette az Uj Idők jövőben is megmarad annak, ami volt, teljesen elfogulatlannak és teljesen pártatlannak. Szívesen látja munkatársai között mindazokat, akik eddigi munkásságukkal már helyet vivtak ki maguknak és szívesen segíti megfelelő helyhez azokat, kik tehetséggel és tudással közelednek hozzá.

Az új évnegyedben a szerkesztőség *Herczeg* Ferenc szerkesztő vezetése alatt e szempontokat ismét valóra fogja váltani. Úgy mint eddig, a lap tartalma élvezetes, élénk, modern és magyar lesz. Regényíróink és novellistáink legjobb termékei először az Uj Idők hasábjain fognak napvilágot látni. *Horkayné* ismét megszólal minden számban, hogy elmondja véleményét a napi eseményekről. Az új évnegyedben kezdjük meg *Egy önkéntes naplója* címen a katonai élet humoros előadását is.

Eredeti regényünk *Szikra* új munkája. A kitünő írónő, aki a társadalom minden rétegében egyaránt otthonos, ez alkalommal is finom milieu rajzot egyesített finom pszihológiával és hősei éppen úgy mint az érdekes háttér, élénk gyönyörüséget fognak szerezni olvasóinknak.

Fordított regényünk az amerikai regényirásnak egyik legérdekesebb és legkedvesebb új terméke, „A szerelem bolondja", amely amerikai helyzeteket és amerikai humort mély poézissel és nagy irodalmi kvalitásokkal egyesít.

Euridike

Euridike, a márványszobor, föltámadt halottaiból.

Félszázaddal ezelőtt történt, hogy egy gyászoló menet a rimaszombati temetőbe kísért egy emberpárt: egy márványasszonyt és a mestert, aki őt életre hívta a kőből. Villámlott, mennydörgött, zúgó záporban földelték el őket.

A mester az „első magyar szobrász", Ferenczy István volt. A márványasszony: Euridike. Egyetlen szerelme, utolsó műve. Mindkettőjüket zivatar kísérte egész életük folyamán.

Mikor Ferenczy Istvántól elfordult a közvélemény kegye, mikor senkinek sem kellett a művészete: visszavonult a gömöri halmok közé. Elzárkózva a többi Magyarországtól, messze elkerülve a nagyvilágot: még egy szobrot hivott létre, Euridikét.

Ez lett most már társává a szenvedésben.

Mert a márványszobor fölött kigyúlladt a műhely. A tűz áthevítette tagjait, a víz szétpattantotta formáit. Romokba hullott pompás termete: két elem versenyzett elpusztításán.

De nem hagyta magát a sorsverte szobrász. Összekeresgélte a márványdarabokat. Összeillesztgette a szertehullott tagokat. Eggyé formálta újra utolsó szerelmesét. És meghagyta, hogy ha majd temetni fogják: helyezzék Euridikét a koporsójára.

És félszázaddal ezelőtt megvolt a temetés. Ferenczy István koporsóját leboesátották a mélységbe. Utána márványpárját, a szépséges Euridikét. De a sirások lába megcsusszant a nyirkos földön: a márványszobor lezuhant a koporsóra s ott maradt darabokra törve. Úgy hantolták el kettejöket.

Járt az idő s törölgette az emlékeket. Ferenczy István sírjáról is eltörölte az utolsó jelt. Egy nemzedék multán már alig tudta valaki, hogy a temető melyik zúgában pihen az „első magyar szobrász".

De a mester hő szerelme, Euridike, nyomra vezette a kutatókat. Megtalálták a márványasszonyt s alatta a mester koporsóját. Rimaszombaton mult vasárnap avatták föl új sírjokat s a mester emlékszobrát.

De előbb nagy munka várt a temetőkre. Ötszázötven darabkává hullott szét a pompás márványtest. Majdnem csak atomjai maradtak meg. Egy fiatal művész hangyaszorgalommal keresgélte össze a törmeléket. S újra egy és egész Euridike. Föltámadt halottaiból.

Szép verőfényes napon pillantottuk meg immár végleges pihenőhelyén a sorstól vert márványasszonyt és mesterét. A rimaszombati református templom művészi sírkamrájában örök együttlétre helyezték el a mestert és művét.

Virágok bólongatnak rájuk. Szeretet takargatja kicsiny örök otthonukat.

L.

Euridike szobra, amelyet 550 darabra törve találtak Ferenczy István rimaszombati sírjában. A darabokat Hevessy festő illesztgeti össze Wichner fényképe

Idegen a Svábhegyen

Az idegen megérkezik Budapestre és a Hungária portásánál a főváros természeti szépségei után érdeklődik. Az idegen ugyanis lelkes barátja a fáknak, a fűnek és a hegyeknek. A portás ezekután azt ajánlja neki, hogy menjen Zugligeten át a Svábhegyre, gyönyörködjék a panorámában és a holdvilágban, vacsorázzék meg a hegyen és jöjjön le a fogaskerekün. Az idegen e nagybecsü adatokat jegyzőkönyvébe irja föl és azután hozzálát, hogy a programot lelkiismeretesen lebonyolitsa.

Lyka K.: A gödöllőiek

Gödöllő homokján pár év óta különlegességet szimatol a budapesti közönség. Híre járt, hogy ott hosszúhaju és nagyszakállu emberek telepedtek le, akik nem sokat érintkeznek a nyaraló publikummal, hanem elzárkóznak a portájuk mögé. Ki tudja, mit csinálnak ott? Ez a rejtélyesség izgatta a kirándulók képzelőtehetségét. Csakhamar egész legendák szálldostak róluk. Mire ezek a legendák Budapestre kerültek, ugyancsak megnőttek. Hallani lehetett, hogy az új telep lakói elcsapták maguktól a világot, amelyre semmi szükségük sincs. Korcsmáros-, mészáros- és henteskörökből merített információk szerint a telep gazdaságilag hasznavehetetlen és terméketlen, mert ott se hús, se bor nem fogy. Olyan boltost se igen lehetett találni, aki magát a telep szállítójának mondotta volna. Kisütötték, hogy a telep rejtélyes lakói minden holmijukat maguk gyártják. Más szavahihető kémek szerint maguk kapálják a földjüket, ültetik az élelmüket. Kíváncsi szemek megleshették a palánk résein át, hogyan épül a telepen egy ház. Az ember a telkén először is megépíti a tűzhelyet. Azután a köré helyezi a szobákat. Hisz ez központi fűtés és egészen modern vivmány! — kiáltottak föl elcsodálkozva. Bele kellett tehát nyugodni abba, hogy azoknak az embereknek van eszük. Férjek, akiknek otthon éggé meredt a hajuk a cselédválságok láttára, hallották valahol a gödöllő—budapesti expressz fülkéjében, hogy a XX. század e legnagyobb kalamitásától minő egyszerü módon menekült meg a rejtelmes telep. Mindezek becses adatok voltak, amelyeket a fantázia kiépített s a telep kezdett igen érdekessé válni.

— Vasárnap megnézzük! — mondták a kirándulók, mintha valami kuriózumot akarnának egészen közelről látni. A dolog kivitele azonban természetszerüen nehézségekbe ütközik. Mert hiszen kabátos ember mégsem ronthat be ily egyszerüen idegen emberek hajlékába. Most azonban kiki könnvüszerrel betekinthet a titokba, amiről annyit hallott már. A Nemzeti Szalónban ugyanis megnyilt a gödöllőiek kiállítása.

A kuriózumból egyszerre értékes művészeti esemény lett.

Csakugyan, van valami abban, hogy a telep mindent csinál. Van itt asztal, szék, meg szekrény, kívánatos, pompás formáju holmi. Van itt szőnyeg, nagybőven, mert a gödöllőiek telepén szőnyegszövő műhely is munkálkodik. Mi több, ezek a textil-munkák immár kiállották a külföld tűzpróbáját is: hozzátartoznak Európa legszebb és legeredetibb szőnyegeihez. Ha így megy tovább, valószínünek tarthatjuk, hogy Gödöllő nevét csakhamar megtanulják Páris, London, Berlin kereskedői. Van itt üvegfestmény, nem is egy, szintén Gödöllő műve. E nemben talán a legszebb magyar alkotások. Van bőrmunka, paraván, párna: költői tűvel kivarrt holmi, a legnemesebb kézimunka. És van rajz, freskókarton, akvarell, temperafestmény, rézkarc: nincs művészi szerszám, amely ne kapna munkát Gödöllőn. Még a véső is dolgozik. Azt hinnők, hogy ezermesterek gyülekezetével van dolgunk, pedig csak pure et simple művészekkel állunk szemközt. Még helyesebben: igaz emberekkel.

Mert a kiállítás egész hangulata rögtön azt tolmácsolja nekünk, hogy itt minden darab nem kiállításra kikészített dísztárgy vagy a mesterek parádés fölvonulása, hanem munkában eltöltött gyönyörüséges órák és napok élménye. Ezek az emberek mély intellektuális életet élnek, csak azt csinálják, amit csinálni szeretnek, azt pedig pont úgy, ahogy kényük-kedvük tartja. Hánv szegény teherhordó állatja van a művészetnek! Hány millió ember végzi utálattal, gyötrelmes vergődéssel a rája rótt munkát a napi élelemért! Itt meg van oldva a paradicsomban föladott probléma: a munka nem csapás, nem bűnbánat többé. Majdnem igaza van annak a budapesti legendának: a telep elcsapta magától a világot. Vagy inkább a világ apró ostobaságait, amelyek a nagy boldogtalanságok gyökerei. Benn, a mesterkélt élet hajszájában, hány érzés, hány gondolat pusztul el s mennyi verőfény vész el a semmiben, mivelhogy nincs reflektor, amely elfogná és szépségében, melegében megcsillantatná. Ezek a képek és rajzok megannyi megcsillanásai olyan emberek lelkének, akik egészen érzéseiknek és gondolataiknak élnek. Még pedig nem órarend szerint, nem úgy, hogy fölteszik magukban: délután 3—4-ig verset írok, 6—7-ig gondolkodni fogok. Nem is hinnők, mennyi irodalmi és művészeti munka készül ily menetrenddel. De a gödöllőieké nem ilyen.

Így azután a szó magasabb értelmében vett religióvá válhatik a művészet, azaz foglalatja kulturemberek hő érzéseinek, eszméinek. Most már elképzelhető, hogy az a mesteri kéz, amely az imént rajzoló szerszámmal munkálkodott vagy ecsetet forgatott, a kedv következő órájában színes szálakból szövöget ugyanazzal a teljes elmerüléssel. Így szünik meg a különbség a „nagy mű" és a pici munka közt, mert hiszen, ime, a munka a munkásnak bélyegét mutatja. Festeni is kétféleképp lehet, kapálni is. Attól függ, ki csinálja.

A budapesti legendának tehát igaza volt: ezek az emberek más világot élnek. S ha jól elgondoljuk, hogy hány rákfenéje van a mi szokásos életünknek, mennyire át van itatva bajjal, fonáksággal, szenvedéssel — hiábavalóságok miatt — mennyire más, mint amilyen lehetne, megértjük azt is, hogy miért tünik föl olyan kuriózusnak az aszfalt vándora szemében a gödöllői homok telepe.

Egyetlen közösség a gödöllői telep. De nem uniformizál. Nagy és jeles individuálitásai vannak. Név szerint nem is említettük őket e rövidre fogott sorokban, amelyekben Körösfői Aladár, Nagy Sándorék és társaik művészetét külön-külön úgy sem méltathattuk volna érdemük szerint. Sokkal fontosabbnak véltük a „telepet" a maga egészében szemlélni, annál is inkább, mert napi életünk áldatlan konfúziójában ugyancsak ritka egy ily szilárd, mindentől elütő, értékes egység szemlélete. Legjobban akkor mélyedhetünk el mégis e mesterek világába, ha lelki világuknak itt megrögzített alkotásaiba merülünk. Többet kapunk ott puszta esztétikai értékeknél.

Lyka Károly

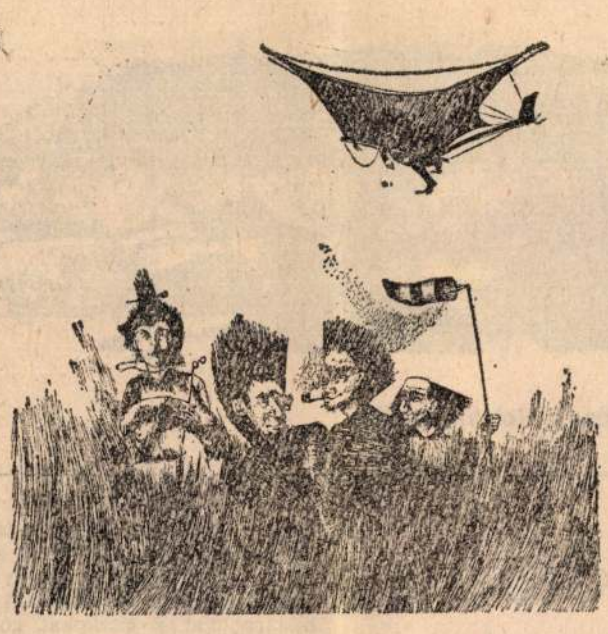

Kiss László: Vakáció

Vallomásos közelítések

■ *Major Ottó: Értelem és szenvedély (Szépirodalmi, 412 old.)*

Több kiadónk hasonló formátumban jelenteti meg a visszatérő szerző opuszait: folyamatosságot fejez ki ezzel. *Major Ottó* kötete, az *Értelem és szenvedély*, az öt évvel korábbi Arcok és maszkok folytatásának *látszik*. Ezt sugallja a formátum, az öt évvel ezelőttivel megegyező fénykép (kicsit felnagyítva), az azonos betűtípusú cím (kicsit ez is felnagyítva) s a régi fülszöveg átvétele. Persze, ez csak annak tűnik fel, aki mindkét kötetet egy időben forgatja. Ekkor az is kitűnik, hogy csak részben folytatása ez a könyv az előzőnek, a címlapon a múltkori mosolygós álarcot most felváltó sírós maszk jelenléte ellenére. Ugyanis a színházat sugalló maszkok valójában Major Ottónak a színháztól való elfordulását kísérik.

Az öt évvel később olvasó már kevéssé emlékszik arra, hol fejtette ki színházkritikusi működését Major. Pedig ezek az írások megjelentek, többnyire a régi Tükörben. Nem kritikák, a szó műfajelméleti értelmében. Szerzőjük sem kritikus. Nem azért, mert önmaga több helyütt elhatárolja magát az ítészkedéstől — ettől még akarata ellenére az lehetne, — hanem azért, mert távol áll tőle néhány olyan szempont érvényesülése, ami — elvben — szükséges a kritikusi tevékenységhez. Köteteit olvasva feltűnik, hogy irodalmi-művészeti életünkről különvéleménye van. Részben a csúcsokat illetően; másrészt olyan alkotókat emel ki, akik — a kiemelés mértékét figyelembe véve — erre nem szolgáltak rá.

A különvélemény magában úttörő jellegű lehet. De itt, a kötet nem kritikai jellegű írásait tanulmányozva kiderül, hogy elfogultsága más írásaira is jellemző. Ez főleg történelmi személyiségek és személyesen megismert alkotók iránt nyilvánul meg. Nem mondva ellent az eddigieknek, még leginkább a hétről hétre rendszeresen jelentkező színházi írásaiban kényszerítik rá a válogatás nélkül sereglő események, hogy ne csak azzal foglalkozzon, akit, amit szeret. Egyébként azokat az életeket és műveket kutatja, amelyek morális példázata katartikus. E kötet írásai tulajdonképpen vallomások önmagáról, a világról, arról, miként kellene, hogyan érdemes élni. Mindenütt ezzel a vallomásos közelítéssel találkozunk. Függetlenül attól, hogy könyve első fejezetének történelmi arcképcsarnokába lapozunk bele, vagy a második fejezet halhatatlan halandóival ismerkedünk, vagy a már említett két színházi évad után következő utolsó, beszélgetéseket közre adó fejezet interjúit tanulmányozzuk.

Major ugyanis író, az erkölcs jó értelemben vett megszállottja. Mint megbízott vagy vállalkozó kritikus is „csak" író marad. Egyértelműen érződik ez az írásokból és a módszerből. A pontos, végletekig csiszolt szöveg híve: ha ugyanarról a tárgyról kétszer vagy többször ír, akkor mondatokat, bekezdéseket emel át előző írásából: azokat, amelyeket a legtalálóbbnak tart és más szavakkal kifejezhetőnek nem vél. Ugyanúgy átvesz remekbe szabott idézeteket másoktól, főleg a cikkei végére.

Tiszteli az irodalmi szöveget. Szubjektivitásának ez — az előbb említett morális tartás mellett — a másik komponense. Énjén átszűrve közli az írásokat: megtudjuk, mikor, milyen körülmények között látta, olvasta, hallotta írása tárgyát, ő maga akkor éppen mit csinált, szerette vagy sem, s hatott-e rá. Jellemző az anekdotázó hajlama is: kétoldalas cikk közepén is tesz alkalmanként kitérőt, ami, ha összevetjük azzal a mindenhol jelenlevő műgonddal, amely írásaira jellemző, nyilván nem szerkesztésbeli hiányosságokat vagy felkészültséget takar.

A kötet tudatos kísérlet a mai világ megragadására, úgy, hogy a múlt szálait, elsősorban személyekben megragadható morális haladó hagyományait a jelenig elvezesse, és felmutassa a köztünk élő hagyományfolytatókat, a tűz mai „csiholóit". Talán ezért tartja ma már fölösleges erőfeszítésnek, „iskolás feladványnak", hogy a színházról írjon. Ő maga teremti és keresi meg írásra méltó eseményeit és embereit.

Hogy mennyire vállalása és küldetése Major Ottónak amiről eddig szó volt, azt igazolja előző kötete bevezető írásának jellemző mondata: „Ismertem vagy tíz igaz embert. Közelükben élhettem, meg is írhattam néhányat közülük. Ennyiért az Úristen is megbocsátotta volna Szodoma és Gomorrha vétkeit". Magyarázat ez az idézet arra is, hogy miért kell felmentenem Major Ottót a kritikusi cím alól. A kritikust ugyanis senki és semmi nem menti föl attól, hogy amikor tollat ragad és egy sort leír, akár önmagát is legyőzve legyen objektív. A kötet egyik (Majorral folytatott) beszélgetésében éppen ezt a, szerinte most nem létező, kritikus egyéniséget kívánja irodalmunknak Karinthy Ferenc.

És még egy oka van annak, hogy Major Ottót igyekeztem felmenteni a kritikusi kötelezettségek alól. A kötet utolsó szavai szerint (válasz riporteri kérdésre a világhoz való viszonyáról) meg akarja változtatni a világot. Ezt pedig — úgy gondolom — csak íróként teheti.

Halász Lajos

SÜKÖSD MIHÁLY:

Magyar sz

■ *Folyamatos jelen; Fiatal szociográfusok antológiája (Szépirodalmi, 371 old.)*

Jelenidőben? A közelmúlttá lett hetvenes években?

Túl közel vagyunk, hogy eldönthessük. Érjük be annyival, hogy a *Magyarország felfedezése* sorozat először közöl monográfia helyett antológiát. *Folyamatos jelen* a címe, *Fiatal szociográfusok antológiája* az alcíme. Az életkorra utaló jelzőt ezúttal sem szabad komolyan venni: a szerzők többsége legfeljebb szociográfiák eredeti megírása és megjelenése idején volt fiatalnak mondható. Mire ez a kitűnő kötet (a közismerten hosszú nyomdai átfutási időnél is jóval hosszabb idő alatt) megjelent, a szerzők többsége már harmincöt és negyven év közötti.

(Adatok.) Tizenöt szerző egy-egy szociográfiája. A legidősebb Csalog Zsolt (született 1935-ben), s legfiatalabb Kőbányai János (született 1951-ben). A kötetet válogatta és szerkesztette — reprezentatív értékkel —: *Berkovits György* és *Lázár István*. Az utószót írta: *Berkovits György*. A közölt írások eredetileg 1972 és 1977 között láttak napvilágot, különféle folyóiratokban. Nyolc a *Valóság*ban, öt a *Mozgó Világ*ban, egy a kecskeméti *Forrás*ban, egy a *Kortárs*ban. Más fővárosi és vidéki folyóiratok — úgy tetszik — ebben az időszakban nem közöltek reprezentatív válogatásra érdemes szociográfiát.

(Szerzők.) Az antológia szerzői életkorilag nagyjából összetartoznak; képesítésük, folyó munkájuk szerint: ahányan, annyifélék. Akad köztük jogász, néprajzkutató, műfordító, református lelkész, okleveles középiskolai tanár, okleveles gyógypedagógus, vegyészmérnök, és így tovább.

A szerzőknek mintegy a fele gyakorló szépíró. *Vathy Zsuzsa, Hajnóczy Péter, Csalog Zsolt* több kötetű, rangos elbeszélők, *Tar Sándor, Kőbányai János* és még néhányan most kezdik szépírói pályájukat. A kötet szerzőinek másik fele (eddig) még nem írt vagy nem publikált szépirodalmat.

Fogasabb kérdés: a tizenöt szerző közül hány mondható hivatásos (főfoglalkozású) szociográfusnak? Akinek a szociográfia az egyetlen, vagy legalábbis a kitüntetett műfaja. Feltűnően kevesen: *Örszigethy Erzsébet, Vidra Szabó Ferenc*, talán még néhányan, korántsem a legismertebbek. Úgy tetszik, ez a korosztály és ez az évtized ugyanolyan kevés főfoglalkozású szociográfust teremtett, mint a korábbi időszakok. Márkus István, Zám Tibor, Kunszabó Ferenc, Lázár István: az én nemzedékemből ők lettek hivatásos szociográfusok, ma is ők írnak — már amikor — szociográfiát. Nincs jele, hogy az utánuk következők közül sokan vál-

SIMONYI IMRE:

Nem egyeztél bele

Másmilyen voltál.

Hogy jobb voltál? hogy rosszabb voltál?
— nem erről van szó itt már!

Nem olyan voltál!

Mostan így a vége felé
mostan így a véged felé
mostan így a végük felé
csak erről van szó itt már:

az egyformák közt másmilyen voltál!

Másmilyen jó másmilyen rossz
másmilyen okos másmilyen ostoba.

De nem olyan!

A szomszédoknak
a rokonságban: r
az ösmerősök köz

A százszázaléknal

A sokadalomban
mert soha nem e

Az egyezményei
Az alkuvásaikba
Zsákmányaikból

Nem hasonlítottá

Nincsen enyhitő

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

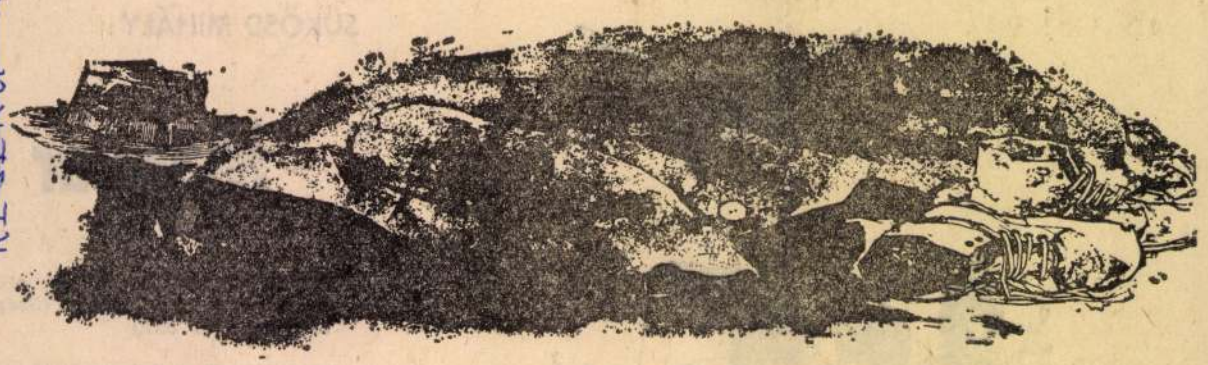

Pető János: Kalapja, cipője

„...a magunkhoz és másokhoz való szeretet"

Gödöllőn, a temetőnek a városközponthoz közelebb eső sarka és az erdőbe átvezető, abban folytatódó Erzsébet-park között húzódik a Körösfői-Kriesch Aladár utca. Az egyik oldalát még hosszasan a temető bokrai szegélyezik — köztük egy tisztás az idenéző első világháborús emlékművel —, majd itt is földszintes házak sorakoznak egymás után, akárcsak a másik oldalon. Hullámzó az utca, hol felfelé kaptat, hol lefelé ereszkedik a rajta járó, s végigültetve fákkal, hosszú szárú virágokkal. A kertekben is, ahová belátunk, mindenütt virág, de sok a zárt udvar, különösen a régi házak mellett embermagasságot meghaladó, réstelen kerítések, „állig csukott", mert egészen a tetőzetig érő kapuk.

Mondják, hogy ebben az utcában működött a gödöllői művésztelep, itt laktak a művészek, s leszármazottaik közül többen ma is itt élnek.

Az utca hallgat. Semmi sem árulkodik azokról a csodálatos férfiakról és nőkről, akik a század elején itt megtelepedtek, a magyar szecesszió képviselőiként. Legtöbben közülük budapesti vagy — az idősebbek — budai és pesti születésűek, de származtak Zólyomból és Békéscsabáról, Bábolnáról és Máramarosszigetről is. Tanult képzőművészek, akik azonban nem csupán új képzőművészeti formákat, de új életformát is igyekeztek kialakítani. A gödöllői művésztelep nálunk egyedülálló volt tevékenységének összetettségével. Tagjai magukba szívták a kor divatos eszméit, tolsztojánusok voltak és nazarénusok, az angol Ruskin iparművészeti elképzeléseinek követői — hivatásos népboldogítók. Hitték, hogy a művészetnek az élet minden területén szerepe, sőt, feladata van, nemesíti, felszabadítja az embert. A legmindennapibb használati tárgyainknak is művészi szépségűeknek kell lenniük, s szépségüket ne idegen minták, a népművészetek ihlessék. E gondolat jegyében nyitották meg szövőiskolájukat. Zenéltek, felolvasásokat tartottak, bábjátékokat adtak elő. A telep vezető egyénisége, Körösfői-Kriesch Aladár 1909-ben így ír programjukról:

„Egy nagy, legnagyobb kincset ismerünk, ezt ápoljuk, keressük: *az élethez való örömöt.*

Ennek tüzét szítjuk minden erőnkkel, önmagunkban és egymásban. Egyedüli segítőnk ebben a magunkhoz és másokhoz való szeretet.

Magunkat szeretjük akkor, ha tisztán élünk, ha hallgatunk a bennünk élő mennyei szózatra.

Másokat akkor szeretünk, ha a nagy, közös életfa kis hajtásainak, leveleinek, virágainak tekintjük magunkat, kik nagy, közös életgyökérből táplálkozunk...

Ami azután, eme ujjongó életöröm nyomán mindennapi munkálkodásunk eredményeként kezeink alól kikerül, ez a mi művészetünk."

E sorokat egy tablóról olvasom a gödöllői főtér egyik gyönyörű, régi házának emeletén, a művésztelep állandó kiállításán. Az idén nyílt a kiállítás, összegyűjtöttek festményeket és grafikákat, szobrokat és üvegablak-terveket, könyvborítókat és bútorokat, ruhadarabokat és játékokat, gobelineket és szőnyegeket, melyeket mind a művésztelep tagjai készítettek. Ahogy nézelődöm, egy német csoport érkezik, kalauzolják őket a termekben, hogyne, hiszen szép ez a kiállítás, városunk büszkesége.

De ezek az emberek, a tablók fényképeiről visszanéző nagyszakállas, égőszemű férfiak, puritán külsejű nők boldogok voltak-e itt? Sikerült-e, amit akartak? Úgy-e, ahogy akarták? Követték-e vagy legalább ismerték-e őket az állig csukott kapujú házak lakói? Hátha csak mint „valami bolond művészek" voltak emlegetve, ha egyáltalán beszéltek róluk. Szabó István írta valahol, hogy nem térhetne haza, nem élhetne már a szülőfalujában, Cserszegtomajon, mert íróként ott amolyan „falu bolondjának" számítana. Hátha egy művésznek a másságával, a már idegenségével, a sokat akarásával mégiscsak legjobb eltűnnie valamely nagyváros vadonában, személyében ismeretlenül, ha szeretni akarja, messziről szeretnie, ha boldogítani akarja, messziről boldogítania az embereket.

„— 1903-ban dobszóval adták hírül Gödöllőn, hogy az Erdő utcában szövőiskola nyílik" — olvasom egy egykori tanuló emlékezését a kiállítás prospektusában, hátrább csoportképekre lapozok: a szövőműhely tagjai 1905-ben, a szövőműhely tagjai 1927-ben.

Igen, így lehetett: doboltak, és erre sorra megnyíltak a kapuk, emberek léptek ki mögülük, s szaladtak máris a doboló után. Mint a Régi idők focija című Sándor Pál-filmben a futballozni hívottak a sípszó nyomában: kell egy csapat. És ha vannak egy páran, akiknek kell egy csapat — már meg is van a csapat. Csak sípolni kell és dobolni.

Nádudvari Anna

CZEIZEL ENDRE:

FEDETLEN ARCOK

Egy ismeretterjesztő töprengései

A tudományos ismeretterjesztést és az egészségnevelést sokan csak illendő szakmai pótcselekvésnek tekintik. Már emiatt is érdemes végiggondolni létjogosultságának indokait.

A jelen és a jövő orvoslásának vezéreszméje a *megelőzés.* Amíg csak a kezelés és a gyógyítás volt a feladat, addig tudományos ismeretterjesztésre nem volt szükség, a kínzó fogfájás vagy a gyulladás klasszikus tünetei (láz, pirosság, fájdalom) előbb-utóbb orvoshoz kényszerítették a beteget. A betegségek megelőzése érdekében viszont egészségesebben kellene élnünk, részt kellene vennünk az orvosi gondozás és szűrés különböző típusaiban, idejében kellene orvoshoz fordulnunk. Mindez magas fokú kulturáltságot és tudatosságot igényel. Ebből következik, hogy az orvoslás racionális szabályait, indítékait és eredményességét mindenki számára érthetővé kell tennünk. Ez talán segíthet az orvosokkal szembeni — legtöbbször indokolatlan — gyanakvás korlátozásában is. Ráadásul az egészséghez, az egészség védelméhez és az orvosi ellátáshoz való jog alkotmányos jog, érvényesítésére csak azok képesek, akik tisztában vannak a lehetőségekkel. Nem véletlen, hogy világszerte, így hazánkban is az orvosi ismeretterjesztés úttörői baloldali, haladó személyiségek voltak.

E feladatokat és egészségkultúránk színvonalát ismerve, bizonyosnak látszik, hogy egészségnevelési munkánk elmarad a kívánalmaktól. Ennek okait kellene nyíltan és tárgyilagosan felmérnünk. A tévé és a rádió átgondoltabb hasznosítása sokat segíthetne. Miért nincs például a magyar televízióban — a külföldiekéhez és a hazai „Jogi esetek"-hez (Igazságügyi Minisztérium) vagy a „Kék fény"-hez (Belügyminisztérium) hasonló — rendszeres, mondjuk, havonkénti műsora az Egészségügyi Minisztériumnak? Vajon az egészségügyi felvilágosítás költséges — reklámként (?) kezelt — okos kis szövegei miért szorulnak a főműsorok közé, amikor az emberek általában éppen egészségi dolgaikat végzik?

Szokás hivatkozni a tudományos ismeretterjesztés *veszélyeire;* a fogalmak féligértése és félreértése gyakran valóban gondot okoz a betegellátásban. A túlzott reménykeltés vagy indokolatlan ijesztés is kedvezőtlen lehet, a mindenkor várható kockázat azonban nem kötheti gúzsba az aktivitásunkat. Persze, a *szakmai ellenérzés* érthető, bár nehezen fogadható el. Az orvosok egymás közti versengését régen pontos előírások szabályozták. Ezek — egyebek között — tiltották a nyilvános szereplést, az önreklámot mint a betegszerzés tisztességtelen formáját. A nyilvános szereplés, a „fedetlen arc" jogos vagy jogtalan, de mindenképpen bántó kritikát vonhat maga után, sokan ezt is összeegyeztethetetlennek érzik az orvos személyiségével. Az esetleges siker pedig a legősibb emberi indulatokat szabadítja fel.

Kevesen vállalkoznak ismeretterjesztői szerepre. Akik mégis, azok „másképpen" viselkednek, őket a kollégák gyanúsnak találják. Hamar rásütik a kompromitáló megállapítást: „Úgy látszik, csak ehhez ért." Az is konfliktus oka lehet, amikor újabb szakmai ismeretekről a tévénéző esetleg hamarabb értesül, mint orvosa. A csoportérdek sem hanyagolható el: sokan például a genetika fontosságának túlhangsúlyozása miatt a többi orvosi szakma háttérbe szorulásától tartanak. Az egészségügy vezetői sem értékelik a „profétálásra" vállalkozókat. Mindez azon-

Élet és Irodalom

gyüjtötte össze. Az ajándékozott műtárgyak között kő-, fa-, elefántcsontfaragványok, finoman miniált kódexek, ezüsttel berakott, úgynevezett bibri-tárgyak, bronz buddhaszobrok és egyéb egyházi bronzfelszerelések találtatnak. A tárgyak hét szekrényben a múzeum nagy üveges csarnokában vannak kiállítva és a múzeum megnyitási napjain díjtalanul tekinthetők meg.

KÖNYVTÁRNYITÁS. Az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum és Iskola Könyvtára f. évi szeptember hó 15-én nyílik meg a közönség számára. A könyvtár hétköznapokon hétfő d. e. és szombat este kivételével d. e. 10—12-ig és este 7—9-ig; vasárnap és ünnepnapokon 10—12-ig áll a közönség rendelkezésére. Bejárat nappal: Üllői-út 33. és este: Kinizsy-utca 31. sz. alatt. A művészetek iránt komolyan érdeklődő közönség ebben az egyedüli iparművészeti könyvtárunkban gazdag anyagot talál az iparművészet minden szakából (építészet, szobrászat, festészet, ornamentika, grafika, textil, agyagipar, üveg, bútoripar, könyvkötészet, bőrmunka, ötvösség, ékszerészet), mihez hozzájárulnak kiegészítésképen a hazai és külföldi szakfolyóiratok, harmincezer darabot meghaladó fényképgyüjtemény, plakát- és negativa-gyüjtemény. A kutatóknak a könyvtári tisztviselők mindenkor szívesen segédkezet nyujtanak és tanáccsal szolgálnak a könyv kiválasztásában.

A könyvtár használata: beiratkozás, ruhatár stb. díjtalan. A beiratkozás minden évben (szept.-jún.) kötelező.

Felhívjuk ezúton is a közönség figyelmét a könyvtárral kapcsolatos nyilvános rajzteremre, amely mindennap (szombat és vasárnap kivételével) este 7-9-ig látogatható heti 1 koronás jeggyel, ahol két iparművészeti tervező és egy textilművészeti szaktanítónő áll díjtalanul a közönség rendelkezésére. Ugyanott az Iparművészeti Társulat pályadíjjal jutalmazott gazdag eredeti tervezetgyüjteményét is igénybe vehetik a látogatók. A tervezők és a szaktanítónő iparosok, rajzolók, megrendelők, dilettánsok és bármely jelentkező számára segítséggel szolgálnak a tervek készítésénél és a kivitel módjának megbeszélésénél. A nyilvános rajzterem szakerői kijavítják az eléjük nyujtott szerkezeti- és díszítő-rajzokat, elkezdik vagy befejezik a terveket, hozzásegítenek a részletrajzokhoz s amennyiben idejük engedi, egészen új tervezeteket is készítenek a látogatók felkérésére minden külön honorálás nélkül. A nyilvános rajzterem októbertől júniusig használható. A látogatók a saját szükségükre szóló papir-, rajzszer- és festékkel maguk látják el magukat. (A rajzterem: IX., Kinizsy-utca 31. I. emelet.)

A mult iskolai évben 548-an váltottak állandó látogatásra jogosító igazolványt.

A látogatók foglalkozásra nézve a következőképen oszlottak meg:

Iparművészettel egyetemesen foglalkozó látogatók: műszaki és iparművészeti rajzoló (23), mérnök (9), tanár (5), tanítónő (4), iró (4).

Iparművészettel szakszerűen foglalkozó növendékek: iparművészeti iskolai növendék (138), más ipariskolai tanuló (49), műegyetemi hallgató (20), országos képzőművészeti főiskolai növendék (20).

Építészettel foglalkozók: építész (19).

Szobrászattal foglalkozók: szobrászművész (14).

Festészettel és dekoratív festészettel foglalkozók: festőművész (17), szobafestő (10), címfestő (8), címerfestő (1).

Grafikus és sokszorosító művészettel foglalkozók: nyomdász (7), cinkografus (1).

Textiliparral foglalkozók: női szabó (2), kárpitos (1).

Faiparral foglalkozók: asztalos (14), esztergályos (1).

Könyvkötészettel és bőrmunkával foglalkozók: könyvkötő (1).

Nemes és más fémekkel foglalkozók: ötvös (2), rézöntő (1), bronzműves (2), lakatos (6), bádogos (1).

Foglalkozásra nézve nem iparművészeti szakkal foglalkozó látogatók: ügyvéd (2), orvos (3), gyógyszerész (4), hivatalnok (45), katona (1), színésznövendék (3), kőműves (1), fodrász (1), elektrotechnikus (2), kereskedő (7), műkertész (1), magánzó (10).

Egyetemi hallgatók és egyéb fő- és középiskolai tanulók: joghallgató (12), bölcsészethallgató (9), orvostanhallgató (15), állatorvostanhallgató (1), kereskedelmi iskolai növendék (17), zeneakadémiai növendék (1), gimnáziumi tanuló (23), reáliskolai tanuló (8), polgári iskolai tanuló (2). A látogatók száma az 1911/12. évben 7901.

A rajzterembe 107-en váltottak jegyet. Ezek közt volt 9 hivatalnok, 47 középiskolai tanuló, 4 ipariskolai tanuló, 1 tanárjelölt, 13 festő, 7 szobrász, 1 építész, 7 asztalos, 9 lakatos, 4 cinkografus, 1 női szabó és 4 magánzó.

Ezek 813 esetben nyertek útbaigazítást.

A DOUCET-FÉLE GYÜJTEMÉNY AUKCIÓJA. A francia művásár lefolyt esztendeje június első hetében egy hatalmas csattanóval végződött, amely örökre emlékezetes fog maradni az aukciók történetében. Ekkor került ugyanis árverésre Jacques Doucetnek, aki a polgári életben Páris leghíresebb és természetesen leggazdagabb női szabócég tulajdonosainak egyike, páratlan műgyüjteménye. Az árverés körülményei igen tanulságosak és felette jellemzők úgy a műtárgyak iránti lelkesedés növekedése, valamint az ízlés, a művészeti divat jellege szempontjából. A Doucet-gyüjtemény a XVIII. század francia művészetének ritka értékes dokumentumait foglalta magában: képeket, rajzokat, szobrokat és gyönyörű iparművészeti tárgyakat. Kétségtelen, hogy a műtárgyak abszolut anyagi becse igen nagy volt, de az árak, amelyeket azokért az aukción fizettek, nagyon sokkal meghaladják a reális értéket. Ezek az árak, miként majd látni fogjuk, egyszerűen hihetetlenek és világosan bizonyítják, hogy a gyüjtemény vásárlóit nem egyedül a a tényleges, biztos esztétikai érték, hanem a divat vezette, amely most Franciaországban, úgy látszik, teljes erejével a Lajosok kora, a XVIII. század felé hajlik. Ez a kor bizonyára igen magas művészi nívón állott s nem kell bővebben kifejtenünk, hogy a régence, valamint XV. és XVI. Lajos uralkodásának ideje, a versaillesi udvar költségre nem tekintő pompája, az ízlés biztos kifinomodottsága és a művészi alkotás nyugodt biztonsága pazar fejlődéshez juttatta úgy a grand art, mint különösen és talán elsősorban az iparművészetet. Mindamellett a lelkesedés, az enthusiasmus, amellyel a francia közönség ennek a kornak műtárgyait fogadta, nyilván nemcsak esztétikai, hanem jórészben politikai okokra vezethető vissza. A francia sovinizmus és a köztársaságnak egyre

gyarapodó royalista ellenzéke, a bourgeoisie megunt uralma alatt a francia dicsőség legfényesebb napjai után való vágyódás, Franciaország hajdani elsőségének a mai sülyedő állapottal való összehasonlítása játszanak itt közre. És ez természetes is! Franciaország sohasem volt olyan nagy, mint ebben az időben és soha nem tartotta az egész világot olyan erősen a maga szellemi, kulturális és különösen művészi behatása alatt. A forradalom, amely ezt a csodálatosan artisztikus világot feldúlta, a napoleoni idők, amelyek Franciaországot ismét a történelem élére állították, bizonyára nevezetesek voltak a politikai és gazdasági fejlődés szempontjából, de a feltétlen szellemi elsőség, a francia kulturának mindenekfelett való uralma ehhez a korhoz fűződik. S így nem lehet csodálni, hogy a franciák, akiknek az újabb időben sok szellemi pozicióból kellett visszavonulniok, rajongó szeretettel fordulnak a reájuk oly nevezetes kor felé, becsben tartják, megőrzik annak emlékeit. Világosan mutatja a francia sovinizmus szerepét az a körülmény, hogy a Doucet-aukció legmagasabb árait franciák fizették s hogy éppen az amerikai versenynyel való szembeszállás szöktette fel azokat. Az egész aukció nagyon magán viseli azt a jelleget, mintha a franciák minden áron meg akarták volna menteni maguk számára ezeket az emlékeket, amelyek reájuk nézve oly nagy beccsel bírnak. A festők közül Boucher, Fragonard, Watteau művei érték el a legnagyobb árakat, rajzaikat átlag 15—20.000 frankért vásárolták meg darabonkint, de a két utóbbinak volt egy olyan vázlata (!), amelyért 71.000 frankot fizettek. A szobrok még drágábban keltek el, Houdon-nak egy egészen kis gyermekportréját 450.000 frankért vették meg. Olyan úr, amely talán még nem fordult elő a művásár történetében. Clodion 30—40 centiméter magas terrakottái 110.000—205.000 frank között váltakoztak. A gyüjtemény gyönyörű szép iparművészeti anyaga is hihetetlen árakon kelt el, igaz, hogy a francia művészet legklasszikusabb alkotásait foglalta magában. Különösen a bútorok, szinte a nagy francia bútorművesség reprezentatív darabjainak mondhatók. De meg is fizették őket alaposan. Két Chantillyből való porcellán szobrocskáért 43.000 frankot fizettek; két kínai porcellánvázát a Kang-Hi-korszakból, 75 cm. magas, a régence-korabeli bronzfoglalattal 100.000 frankért kelt el, két másik 52.000 frankért. Óriási összegeket fizettek a bronzokért is és különös nagy árakat értek el a bútorok. Egy aranyozott faragott Louis XV. karosszék ára 33.500 fr. volt, egy másiké 20.050, egy régence-stílusú kanapé 18.500, egy kis chaise-longe 22.000, egy faragott fa-kanapé XV. Lajos korából 36.500. A kárpitosbútorok ára pedig egyenesen hallatlan. Egy bizonyos M. Wildenstein 350.000 frankot fizetett egy XVI. Lajos korabeli szalónért, amely gobelinnel volt kárpitozva és ismét M. Hoentschel 225.000 frankért vásárolt meg hat drb Louis XV. karosszéket. Nevezetesek még a következő árak: egy XVIII. századbeli bronz-asztal 90.000 fr., régence íróasztal 80.100 fr., kis, XVI. Lajos korabeli íróasztal 74.000, kerek íróasztal ugyanebből a korból 90.000 fr., egy marquettirozott olvasó-gueridon színes fából 60.500 fr. Még sokáig folytathatnók ezeknek a hatalmas összegeknek a felsorolását, amelyek bizonyságot tesznek arról a rajongásról, amellyel a franciák a Lajosok kora iránt viseltetnek, de amelyek bizonyságot tesznek a bútorok elsőrangú kvalitásairól. Az egész aukció egyébként 13,884.460 frankot jövedelmezett; ez a legnagyobb összeg, amelyet valaha művészeti aukción elértek. Ez a hatalmas summa a különböző fajta műtárgyak között a következőképpen oszlott meg: vázlatok és pasztellek 3,312.600, festmények és szobrok 6,644.500, porcellánok, állványok, ülőbútorok 1,433.770; bronzok, szőnyegek, kárpitozott bútorok 2,493.590 frank.

TEXTIL-IPAR

KÉRELEM OLVASÓINKHOZ. A magyar szövésművészet érdekében intézünk néhány szót olvasóinkhoz. Amit Svédországban a társadalom odaadó támogatásával néhány lelkes nő már régen megcsinált, azt nekünk is meg kell csinálnunk. Össze kell gyüjtenünk még meglevő régi magyar szövési technikáinkat — és össze kell gyüjtenünk elsősorban azokat az immár feledésbe menő eljárásokat, amellyel a nép a szövéshez való fonalait megfestette. Bizonyára festenek még itt-ott az országban — magukszedte virággal, gyökérrel, fahéjjal szövéshez való fonalat — vagy, ha el is hagyták volna, élnek még öreg emberek, akik ezt az eljárást gyakorlatilag ismerik és tudják. Ezeknek az eljárásoknak, melyeknek minden primitívségük ellenére is nagy művészi értékük van, az összegyüjtéséhez kérjük mi olvasóink segítő kezét. Kérünk mindenkit, aki a maga vidékén valami ilyen fonalfestő eljárásról tud, jegyezze fel az egész eljárást pontosan, esetleg mellékeljen hozzá a megfestett fonalból egy kis mintát, — s küldje el szíves értesítését Gödöllőre, a gödöllői szövőiskola címére, amely minden értesítést a legnagyobb köszönettel vesz. Minden, a magyar iparművészet ügyét szívén viselő tagtársunkhoz intézi ezt az őszinte kérelmet

KŐRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR,
a gödöllői szövőiskola vezetője.

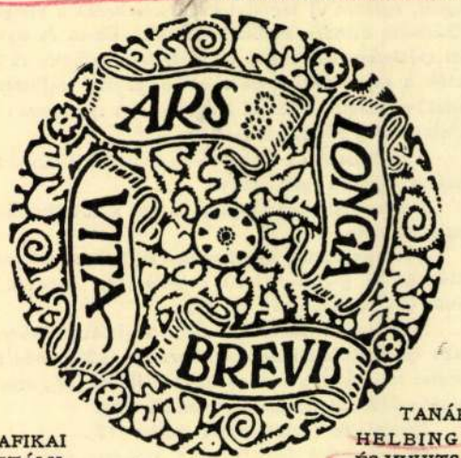

GRAFIKAI OSZTÁLY

TANÁR:
HELBING F.
ÉS MUHITS S.

Magyar Iparművészet
1912.

Körösfői Kriesch Aladár

6

A III. évfolyambeli növendék, miután az elmult esztendőben kerámiát tervezett és részben csinált az iskola műhelyében, az idén a bőrdiszitésre és pedig a duccal nyomott kézi aranyozásra forditotta idejét. Segitségére volt a régi stilusos munkák, kivált a Corvin Codexek tanulmányozása. De nagy hasznát vette azoknak a régi XIV. Lajos stilusában készült nyomó dúcoknak, melyek egykor a gyöngyösi szerzetesrend tulajdonát képezték és a melyeket a mostani tulajdonosuk, a Kir. Technologiai Múzeum szives volt számunkra, felhasználás céljából, kölcsön adni.

A diszitő tervezés az V. éveseknél — Muhits vezetésével — szintén műhelygyakorlattal kapcsolódott, ahol a növendék közreműködésével mindjárt kivitelre kerültek a tervek. Megismerkedtek igy a tanulók a cél szabatos kifejezésével, az anyagszerüség elveivel, sőt a termelés gazdasági vonatkozásaival is. Készültek: porcellán-tervek, a melyeket a Hüttl-cég valósitott meg; üveg-tervek, melyek Majoros Károly bevonásával az intézetben kerültek kivitelre és különféle ipari tárgyak tervei (fafaragások, textil, kő- és kerámiai tervek) a kereskedelemügyi minisztérium ipariskoláinak mintagyüjteménye számára.

A festészeti szakosztályon az I. és II. éveseket Sándor Béla oktatta. Fa- és cserjeágakról tüzetes tanulmányokat készitettek. A tanulmányok alapján szín- és tervezési gyakorlatok folytak. Patronba vágtak friz- és tapétamintákat. Három hónapig falfestésben gyakorolták magukat. Az anyagokról és eljárásokról irásos jegyzeteket készitettek. Csendéletet festettek és élő állatokat vázlatoztak. A másodévesek épitészeti vonatkozásu tájképeket rajzoltak. Majd ornamentális megoldásokat terveztek egy templomfal részére. Tanulmányaikat ló s egyébb állatok rajzolásával és festésével fejezték be. Festészet.

A III. és IV. éveseknél Ujváry Ignác imitativ tanulmányokkal kezdte. Azután következett: fejfestés, rajzolás élőminta után, tanulmányok alapján karton rajzolás; egy-egy fejnek megfestése tojás- vagy casein-kötszerrel, deszka lapra felvitt vakolat-alapra. Térkitöltő gyakorlatok. Virágnak, tájképmotivumnak vagy mozgásban levő emberi alaknak elhelyezése adott térben. Akvarellfestés, különös tekintettel az ecsettel való rajzolásra és prima festésre nehány alapszinnel és a természeti szinektől eltérő szabadon választott összhangzó szinhatásokkal átvitt megoldások. A diszitő szinezés fejlesztésére a nappali világitásu tanteremben elsötétitett helyen élőmintát vagy antik fejet szines (kék, lila, zöld, sárga, narancssárga, vörös stb.) villanyfényben rajzoltak és festettek, a plasztikus forma leglényegesebb kellékeinek figyelembevételével t. i. vetett árnyék, önárnyék, reflex, átmeneti tónus, saját szin és főfény.

Az oktatási feladatok közt szerepeltek üvegablakok. Továbbá nagyobb magyaros népéleti tervezetek (lakodalom, szüret, pásztorélet stb), amelyek az oktogon-téri Magyar Ház-ban pitturmozaik technikában kivitelre is kerültek.

Az V. éves festők tanulmányait Körösfői-Kriesch Aladár a zebegényi templom gyakorlati feladata köré csoportositotta. Az egységes tervezést Leszkovszky György tanársegéd irányitotta, a növendékeknek azonban a figurális és ornamentális kartonokon a részletek továbbfejlesztésében szabad kezük volt, úgy, hogy a feladat kellő alkalmat nyujtott a részleteknek az egésszel való összefüggésének s az arányoknak vonalban, tömegben és szinben való tanulmányozására.

Grafika. *A grafikai szakosztály* I—V. évfolyamát Helbing Ferenc oktatta. A kezdők arányérzéküket s rajzbeli erősödésüket különféle eszközökkel: toll-, nád-, parafa-, ecset-, irónnal stb. fejlesztették. A fehér-fekete folthatás keresését térbeli ábrázolással felváltva gyakorolták. A II. évesek merkantil grafikával (levél- és számlafej, hirdetés, reklámkártya, címlap stb) foglalkoztak, azonkívül pontos felvételeket készítettek népművészeti tárgyakról, utca-részletekről stb. tollrajzban, vízfestékkel és temperával. Metszettek linoleumot és Mäser-lemezt, gyakorolták a betűvetést és a betűszedést (szakoktató Mitterszky József). A III. évesek plakátokat, könyvbekötési táblákat, egész könyveket (címlap, béléspapír és illusztráció) oldottak meg s a tipografián kívül a kőrajzolással és nyomással is megismerkedtek. A IV. és V. évesek terveztek levelezőlapokat, budapesti látképeket, plakátokat, kőrajzokat, linometszeteket, illusztrációkat s a m. kir. dohányjövedék számára dohánycsomagolásokat. Eredményesen részt vettek többféle pályázatokon, ugyszintén megoldottak sikeresen különféle grafikai feladatokat, a melyekkel vidéki iparkamarák és cégek az iskolához fordultak.

Belső építészet. *A belső építészet* kezdő növendékei mintáztak Mátray Lajosnál, az aquarellfestést gyakorolták és a fa- és fémipari szerkesztéseket tanulták Benczur Bélánál.

A II. éveseknek a butortervezés elemeit Györgyi Dénes oktatta. Az arányértékek megkeresését sematikus bútorokon gyakorolták (konyha, cselédszoba, hálószoba stb.) A műszaki felrajzolás 1:20, 1:10, 1:2, 1:1 méretben történt. A részletrajzok teljes szerkezettel készíttettek. Majd pedig következett: a profilírozás, a felépítés, a tagozás, különféle fa-nemekben, különféle asztalos-technikák mellett (faragás, intarzia stb). A bútor felépítésének kompozíciója (régi stílusok alapján). Ezek után különböző rendeltetésü egyes butoroknak megtervezése helyes felépítési kompozícóval, jó arányokkal, a fa nemének megfelelő tagozással és díszítéssel. Helyes vázolással 1:10 arányu műszaki rajzokban, végül 1:1 eredeti nagyságu részletrajzokban. Perspektívák, művészi kivitelü rajzok készítése fejezte be a tanulmányokat.

A III. évesek lakásművészeti tervezést tanultak Szablya-Frischauf Ferencnél. Terveztek diákszobát olyan megoldással, hogy az bármilyen bérházban felállítható legyen. Készítettek egy 3 szobás polgári lakást s egy nagyobb igényeknek megfelelő villaszerü ház berendezését. A tervezés mindenkor az alaprajzból indult ki s a színvázlatokra helyeztetett a legfőbb súly. Részt vettek több apró megrendelés lebonyolításánál és a tanár saját munkáinak körébe is bevonta lehetőség szerint növendékeit. Ugyancsak a III. évesek Balogh Lorándnál az építészeti szerkezetek és a szilárdságtan ismereteibe is bevezetést nyertek. Ez az anyag az idén az egyszerü ácsszerkezetekkel bővült.

A IV. és V. évesek megoldottak Balogh Lorándnál ravatalozó házat, gyógyszálló lépcsőfeljáratát, köralaku kupolás helyiséget, nagyobb villa hallját, fedett uszócsarnok belsejét, fogadóterem és egy vasból való télikert kiképzését. Megtekintették a Nemzeti Színház pályaterveit, a lakásegészségügyi kiállítást, a technologiai és kisipari kiállítást, a közlekedésügyi muzeumot, a városligeti artézi-fürdőt, a pozsonyi egyetem pályaterveit stb. Ugyanezen növendékek Gyalus Lászlónál terveztek ebédlőt középkori stílus nyomán, fogadószobát a francia Lajosok korából vett motívumok felhasználásával, templom belső berendezését (oltár, szószék, orgona, stb), sírkápolnát (szarkofággal), klub-helyiséget a nagy terem, hall és előcsarnok belső kiképzésével. Györgyi Dénesnél pedig építészeti műhelyrajz és tervezés címén a szakszerü építészeti műhelyrajzzal ismerkedtek meg. Készítettek 1:200-as vázlatok után 1:100 majd 1:50-es terveket, helyesen méretezett épületmetszeteket, eredeti nagyságu részletrajzokat kőfaragó, asztalos és bádogos számára. Megoldottak önállóan kisebb családi házakat, alaprajz, belső térbeosztás, kert stb.-vel együtt, megcsinálván a tervezett ház plasztikus modelljét is.

Szobrászat. *A szobrászat* I—III. éves növendékei Mátrai Lajosnál geometrikus és építészeti formákon kezdve természet utáni tanulmányokkal foglalkoztak. Segédkeztek a haladottabb növendékek munkáinál. Ornamentális megoldásokon kívül terveztek egyházi vonatkozásu műveket: Nap-

Pusztai élet

Sebők Zsigmond új novella-gyűjteménye

A karácsonyi könyvpiacon már kezdenek megjelenni az új művek. Regények, novellakötetek, tudományos munkák, közben pedig rettenetesen sok vers. A napi és heti lapok minden egyes számukban egész címjegyzékét közlik a „hozzánk beküldött könyveknek". És öreg írók sóhajtva emlékeznek vissza a régi szép időkre, amikor két-három regény jelent meg ugyancsak a könyvpiacon egyszerre, de azokat Jókai, Kemény és Eötvös írták.

Sebők Zsigmond

Egy kötet jelent meg a „Szines Könyvek"-ben a múlt héten, amely többet és jobbat érdemel, minthogy néhány banális sorral végeznénk vele. Sebők Zsigmond, akitől szépirodalmi munka már évek óta nem jelent meg, kiadta összegyűjtött novelláinak egy részét. Sebők Zsigmondnak is ugyanaz a sors jutott osztályrészül, amelyet, fájdalom, a mai írók közül alig tud valamelyik elkerülni. Ujságot kell csinálnia. Ámde mialatt szaporán rója a rotációs gép számára a sorokat, lelke elkalandozik a szerkesztőségi szoba világán túl és megkeresi azt, ami száműzve van a hirlapból, — a költészetet. És meg is találja. Nagy és sajátságos előnye pedig abban áll, hogy amikor poéta-fantáziáját fölszabadítja, tiszta magyar világot keres föl.

A pusztai élet egykedvü, szinte merev melancholiája maga felé vonzza Sebők Zsigmond lelkét. Akkor szerethette még meg, amikor évekig élt az Alföld nagy városában, Szegeden. És a pusztai életet talán senki sem ismeri jobban nálánál. Nem divatos, jobban mondva: divatját múlt parasztttörténeteket ir meg. Nem kacérkodik tarka viganós parasztmenyecskékkel, akik csintalan népdalokat énekelnek. Nem hozakodik elő elcsépelt népszínműmotivumokkal. De tolla nyomán tisztán, világosan bontakozik ki előttünk a puszta képe. A kötet legelső novellája, amely a címét is megadta, ebből a szempontból valóságos mestermű. A magyar gazdatiszt romantikáját csinálta meg az iró, — de ez a romantika igazán magyar. Nem Feuillet szegény márkijával ismerkedünk meg újra, aki a szerző jóvoltából botosokat és bundát visel, hanem az alföldi pusztaintéző házának lakójával. És a hős alakja csodálatos harmóniában olvad bele környezetébe. A „csirkepörkölt és tarkó hazájának" nevezi az öreg kasznár ezt a földet és első pillanatra végtelen szomorúnak és egyhangunak látjuk. De lassankénti észrevesszük meleg és megkapó szineit és megszeretjük a földet és az embereket egyaránt.

Kevés novellát olvastunk olyan nagy és őszinte gyönyörűséggel, mint a „Puszta életet". Ami a legritkábban sikerül, elejétől végig megvan benne az a hangulat, amelyet az iró megteremteni akar. És nemcsak a hangulat tiszta, hanem a szinek is. Amikor Sebők leirja az egyhangu homokpusztán keresztül kocsikázó kasznárt, akinek arcát a sok kocsinjárás már szinte merevvé tette, vagy a szánkirándulást a puszta téli világába, mindannyian úgy érezzük, mintha egy élesen megvilágított képet látnánk a szemünk előtt. De ez az éles világítás nem bánt, ellenkezőleg, jól esik. Tulajdonképpen sajnáljuk, hogy ezt az érdekes és nagyon vonzó tárgyat Sebők egy novella keretébe szorította bele. Meggyőződésünk, hogy becses regényt lehetne belőle irni. A magyar gazdatiszt regényét még eddig úgy sem irták meg, Sebők pedig pompásan ismeri nemcsak az embereket, hanem mindent, ami a puszta, a tanyák világában érdekes. Ebből a világból merítette „Teczá"-t és „A nazarénus"-t is, amelyekben a kabinetalakok egész sorozata jelenik meg szemünk előtt. És ezekben az alakokban látjuk Sebők nagy előnyét a népies irodalom rendes művelői fölött.

Amazok városi urakat és hölgyeket parasztruhákba öltöztetnek föl és azt hiszik, hogy a népies elem a szapora káromkodásban és a furcsa kifejezésekben van meg. Sebőknek mindegyik alakja szinte plasztikusan domborodik ki a környezettől, amelybe a szerző beleállította. Egyszerüen, pár szóval jellemzi őket és mégis mindnyájan élnek. A plasztika egyáltalában erős oldala Sebőknek. „A nazarenus" utolsó jelenete tulajdonképpen festmény, amely csak művészére vár. A szegény elgyötrött, megcsalódott parasztembert, aki utolsó vigaszát az új tanításban keresi és az új tannak apostolát, a félig csalót és félig fanatikust, megdöbbentő világossággal látjuk. Ismételjük, ez a tiszta, mondhatnók értelmes világítás a kötet minden novellájában megvan. A szegedi Paprikaváros kibontakozik a róna aranyos ködéből. Megismerjük jellemét és gondolkozását. És ha mindjárt Sebők elismeri is hibáit és gyöngéit, minden sorából meleg szeretet szól. Rék polgármester alakjában pedig a Paprikavárosnak világos kis apoteozisát irta meg.

Finom pszihologia, igaz szinek és a magyar nép gondolkozásának kitünő ismerete, — ezek Sebők kiváló írói tulajdonságai. Ahol ezeket érvényesítheti, ott elemében van. Éppen ezért azok a novellái, amelyekben más hangot használ, nem olyan sikerültek. Az „Ajtó" vagy a „Lakótársam" jó ujságtárcák, de távolról sem vetekedhetnek például a „Nagy és kis kazal"-lal, amely ismét a népléleknek igaz és szines megnyilatkozása. A szomoru, szinte keserü humor hangját is el tudja találni. „Marosszögi ismerősöm," amelyben egy szélbalivá átvedlett osztrák spicli tragédiáját irja meg, — külsőleg vidám és könnyed hangja ellenére is mély szomorúságával hat meg bennünket.

Ugyanaz a mély szomorúság van meg az „Öregek"-ben, amely a maga nemében szintén a kötetnek egyik legbecsesebb része. Egy szomoru, talán az elképzelhetően legszomorúbb tragédiát beszél el az iró és az elbeszélés csendes, minden pátosz nélküli hangja jobban hat, mint a legrikítóbb színek. Valami reménytelen rezignáció cseng az egészen keresztül és a reménytelen szomorúság hangjával is fejeződik be.

Ám bármily kiváló legyen is Sebők, a pszihologus, előttünk a legbecsesebb mégis, mint a magyar pusztai élet költője marad. És őszintén reméljük, hogy a napi foglalkozás nyomasztó súlya időről-időre mégis meg fogja engedni, hogy vissza-visszatérjen az elhagyott világba és onnan valami szépet, gyönyörködtetőt hozzon a számunkra.

P

Kiss Józsefnek

Mostoha csillagok
Ragyogtak feletted:
Nem itt kellett volna,
És nem most születned...

*

Valahol messze,
Valaha régen,
Szép napkeletnek
Valami fénylő
Pálmás ligetében!

A holott kétszer
Nyiltak a rózsák,
S a költők álma,
A Szép világa:
Köznapi valóság!

Hol a dal szent volt,
S szent: aki mondta.
— Nem hitvány hajszát
Űző tömegnek
Vásári bolondja!...

*

Mostoha csillagok
Ragyogtak feletted:
Nem itt kellett volna,
És nem most születned!

Szabolcska Mihály

A Műcsarnok téli tárlata

Régibb időkben a képeket tárgyuk szerint osztályozták. Nagy fáradsággal kutatták tartalmukot s ha az a történelemből volt véve, akkor a tisztelet egy bizonyos nemével nézték és ha gyengén is volt festve, mégis bizonyos művészeti hőstettnek minősítették. Az „életkép" vagy „genre" sokkal rosszabul járt, mindig alacsonyabb rendü kalkulust kapott, mert — ugymond — az ilyen holmi nem kiván nagy szellemi befektetést. Akik így osztogatták a jelest vagy a szekundát a festőknek, azok néha nagyon kellemetlen helyzetbe kerültek. Nem tudtak például eligazodni Velazquez képein, amelyeket, egy-két kivétellel, mégsem lehetett nagy történelmi kompoziciók gyanánt föltálalni. Hát még a szép tájképek, minő szük zsákutcába szorították ezek az elmélet képviselőit! Miután ennél a pontnál megakadt a filozófia, új műfajt kellett kitalálni, vagy legalább is új műfaj-nevet. E név a „történelmi" vagy „hősi tájkép" lett. Csak az a baj, hogy ilyen kifejezett „történelmi" vagy „heroikus" tájképet nem lehetett találni egyetlen elsőrangu festő élete művében sem.

Nem volt ennek a teoriának semmi köze az élő művészethez, azért elhervadt és most szépen meghúzódik a mult dokumentumai közt. Főképp a modern művészet nagy kezdeményezői: Corot, Millet, Constable, azután a puritán naturalizmus tipikus képviselője, Bastien-Lepage s mindezek társai bizonyították be, hogy az irodalmi „eszme", a kép külső tárgya, nem lehet döntő fontosságu.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy főbenjáró bűn, ha egy képen, amely festői eszmékben gazdag, — történeti vagy irodalmi vonatkozásokat is látunk. Sokan ezeket a történeti vagy irodalmi eszméket egyenrangúaknak tartják a tisztán festői eszmékkel, mások, akikhez mi is csatlakozunk, nem tulajdonítanak nekik semmi jelentőséget. Mi Velazquez egy arcképét mindig magasabbrendü műnek tartjuk, mint a német vagy francia históriai festészet egész inventáriumát együttvéve.

Igy hát a mostani tárlaton sem akaszt meg minket a képek tárgya. Kriesch Aladár nagy festménye („Én vagyok az út, az igazság és az élet", 7. sz.) csak azokért a festői erényekért kedves nekünk, amelyekért nemrégiben kiállított női arcképét szerettük. Mind a két művet egyként sugározza be a festői pietás egy neme: minden vonalánál érezzük, minő benső lelki részvéttel húzta azt a vászonra s itt nem teszünk különbséget, ha ez a vonal egy szem rajzát emeli ki vagy egy palást redőjét formálja. Tekintsük új képének embereit: mily benső megadással omlanak a szenvedések anyja elé s egynémelyikükön mily határozottan és sokatmondón van az élet egy mozdulata, egy gesztusa kifejezve. Kifejezni rajzzal, színnel az élet jelenségeiről táplált meggyőződésünket: — magas festői minőség s örvendünk, hogy ezzel a tárlat nem egy képén találkozunk.

Ilyen például egy fiatal festőnek, Vesztróczy Manónak képe („Vakok", 591. sz.). Ime egy szituáció az életvásárból, amely nem mesél el semmit, csak meggyőzőn tárul elénk hirtelenül. A képnek nincs előzménye, sem következése: elénk van festve s mi hiszünk e pillanatnyi impressziónak. Sok néző másként fogja föl a dolgot: beleképzeli a képbe ezeknek az embereknek szomoru multját és jövőjét, képzeletében dramatizálja, sőt novellát, mesét fűz hozzá. Ez nagyon jellemző, de ösmerjük okát is. Itt túlteng a közönség irodalmi nevelése, mindenben cselekményt, elmúlást és kifejlődést keres, történetet és más efélét, mert az összes iskolákban irodalmi étellel táplálják, irodalomtörténetre és irodalomelméletre oktatják hosszu éveken át, holott művészi érzékét nem fejlesztik; gondolat-munkára fogják, de sohasem a festői szemlélet munkájára, pedig ez nagyon is kétféle. Innen van, hogy a legtöbb embert a képnél a cím is érdekli és zavarba jön, ha a kép tárgyát nem tudja mese, novella formájában elmondani. Sokszor aztán mesét és történetet sikkaszt a képbe az irodalmilag képzett szemlélő, még olyan képbe is, amelyben ilyesmit nem lehet fölfedezni.

Vannak festők, akik a közönség álláspontjával homlokegyenest ellenkező módon fogják fel feladatukat, ezek közé tartozik például ezen a tárlaton Krenner Viktor. Képének („A félbemaradt fürdés", 144. sz.) benső tartalma tulajdonképpen a hatalmas ruganyosságu emberi test nagyszabásu mozdulatainak bemutatása; keresi, mint formálódik egy lendülő gesztusnál az egész test arcéle (silhouetteje) és hogy az így előállott vonalak minő harmóniába olvadnak egymással. Ily téma keresése Székely Bertalan iskolájára vall és senki sem tagadhatja a problema érdekességét. A főalak mindenképpen leköt minket, a többi a freskókarton átlagosságával van rajzolva és festve. A kép e tulajdonságainál fogva sokkal inkább hatna egy nagy falmezőn, mint e vásznon, az olajfesték nem alkalmas e probléma megoldására.

A képnél tehát fontos a tisztán festői elem, az előadás módja, a kézirás, a közvetlen természetszemlélet lecsapodása. Sőt a cél is, meg a pusztán anyagi eszközök. Minderre van példa a Műcsarnok mostani kiállításán. Ezúttal például nem bánt minket Borúth Andor képén („Lovas arckép", 15. sz.) a Velazquezre emlékeztető régies timbre: a vaspáncélba öltöztetett fiatal gyermek maga is archaikus, s a páncél ódon formájához és színéhez illik az ódon és archaikus szinü tájkép. A képen különben kitünő részeket találunk: magát az alakot s kivált a szélesen és egyszerűen megfestett vértet.

Általában jól esik látni, mint válik a magyar festők előadása egyre tömörebbé. Példa rá Kernstock Károly 13. sz. arcképe, azután Fényes Adolf egész gyűjteménye (61.—71. sz.), szolnoki tájrészek, menyecskék, emberek, kivált oly alakok, amelyeknek napbarnította és viharvert ábrázata épp oly kopott, mint ruhájuk s akik ennélfogva nem kis érdekü szín-problémákká váltak. Fényes egyenest vakarókéssel rakosgatja föl a színeket, vastagon, minden egybesimítás nélkül, aminek itt megvan az az előnye, hogy a szín ereje teljes fokban érvényesül, de megvan az a hátránya is, hogy a kép fakturája síkossá, zsírossá válik, ami kivált e parasztok durva, időtől cserzett bőrénél tünik föl s a nagyerejü jellemzést kicsit leszállítja. Olgyay, Koszta, Zombory, Bosznay, Nyilassy, Mihalik, Szlányi, Szenes mind többé-kevésbbé ily egybefoglaló, erős vonásokkal formálják képeiket, ami különösen akkor tünik föl, ha egy ilyen képet egybevetünk Lotz Károly valamely arcképével, amelyen a szinek és tónusok halkan simulnak össze, mint az esthajnal pírja az ég kékjével. A festék itt csak vékony hártya, az előadás óvatos, tartózkodó, majdnem ünnepélyes, megvan benne az öreg urak szerény előkelősége. Ugyancsak ilyesmit tapasztalunk, ha egy Mannheimer-féle képet Telepy valamely tájképe mellé függesztünk.

Az erős, jelentőséges színre való törekvés és az erős, temperamentumos előadás úgy látszik, egyre jellemzőbb vonásává kezd válni a magyar festészetnek. Munkácsy és Paál László tehetsége is ily irányba hajlott, bár egyikük sem bírta még egészen érvényre juttatni. Talán szobrászatunkban is találunk hasonló vonásokat, csakhogy mindez most még elburkoltan jelentkezik és elvész a sok más karakterü mű közt. Sokkal határozottabban bontakozik ki akkor, ha csak azokat a képeket nézzük, amelyek vidéken élő festőinktől származnak: itt ez a két vonás uralkodik s bizonyára jellemző.

Újra s újra meggyőződünk arról, hogy a magyar művészetre nézve szinte életkérdés, hogy ne Budapest falai közt élje életét, sőt hogy Budapest ne is hasson rá, a legtávolabbról sem. A festők itt csak félig festők, idejük, gondolkodásuk, érzéseik egy részét ez a zavaros társadalom foglalja le magának, amely még nincs azon a színvonalon, hogy artisztikus adományokkal szolgálhatna. Hazug, kendőzött, külsőségekben tetszelgő. Ezektől a bűnöktől minden áron óvnunk kell a művészetünket, mert mihelyt belésikkad a hazugság és kendőzöttség egy csöppje is: meg van ásva a sírja. Budapest a megalkuvások városa, lesurolja a jellem férfiasságát, az itélet naiv biztonságát. Nem egy nyomát látjuk ennek festészetünkben. Pedig vége annak a művésznek, aki a derekát meghajtja ez előtt az ingerlő arcu, de velőtlen kisértet előtt. Egy olyan városban, ahol férfiak húzzák a primadonna kocsiját s ahol az operett a legvonzóbb produkció, nem volna szabad egyetlen festőnek sem laknia. A lelkét áldozza föl egy kis pomádéért.

LYKA KÁROLY

Az első magyar népszanatórium

Az egész világ fegyverkezik, milliókat költenek ágyúkra és egyéb gyilkoló szerszámokra, milliók nyögnek a militarizmus terhe alatt. S miért ez a nagy készülődés? Őrizzük a békét... S míg így nemzeti jövedelmünk túlnyomó részét mi magyarok is, a hadsereg oltárán elfüstöljük, addig benn dühöng a legnagyobb ellenség, a folyton pusztító vész, amely ritkítja sorainkat: pusztít a tuberkulozis.

Ez az igazi, ez a legszörnyübb ellenség! Áldozata sokkal több, mint bármely háborué, veszedelemé. Belopódzik a szervezetbe mint végtelen kicsiny baktérium, s ha ott elhatalmasodott, megrágja az erős embert s a teremtés remeke vesztes marad a legkisebb élő lények sok billiójával szemben.

Nagyon kicsiny gomba, csak nagyító üveggel látható a tuberkulozis bacillusa, s mégis, végtelen nagy számban együtt, tönkreteheti a csontot, az agyat, a tüdőt, a szervezet minden szervét. Körülöttünk lebegnek, a levegőben, főképp a poros levegőben, hazavisszük lakásunkba, ételünkbe, italunkba és csak akkor szerzünk tudomást róluk, ha már felénk plántálták a pusztulást... Ezek ellen kell fegyverkeznünk! Ha megértenék egymást a nemzetek, ha a hadügyi budget helyett az egészségre költhetnénk a sok, sok milliót, hány özvegy nem siratná ma férjét, hány anyátlan, apátlan árva nem enné az árvaság keserü kenyerét.

Mert van védekezés ez ellenség ellen is. Megadta a természet maga, amidőn fölruházta az emberi szervezetet, a vért bakteriumölő képességgel. Mindnyájan szívunk be, vagy más úton veszünk be bacillusokat, de mégsem lesz minden ember tüdővészes. Állandó harcban állunk így a bacillusokkal: aki bírja, marja. Ha vérünk sejtjei fölfalták a bacillust, akkor megmenekültünk, ha nem, akkor megtelepszik a kis csira, végtelen gyorsan billiókra szaporodik és kikezdi a tüdőt.

Sajnos, ez az eset rendkivül gyakori, hiszen csak Magyarországban hetvenezer ember hal meg évente tüdővészben s legalább félmillió beteg jár körülöttünk s bocsátja világgá megszámlálhatatlan mennyiségben a tüdővész bacillusát.

Hogyan védekezzünk hát? Úgy, hogy megerősítjük az embert, szervezetét erőssé és ellenállóvá teszszük! A tapasztalat is igazolja, hogy a satnya, gyenge emberek sorából kerülnek ki az áldozatok legnagyobb részben, az erősebb emberek közül pedig csak azok esnek a bajba, akiket előbb betegség, ártalmas életmód, meghűlés stb. elgyengített. A szegénység is nagy elősegítője a tüdővész terjedésének. Mert a rossz táplálkozás, a nyomorult, sötét lakás fertőzött levegője, a fárasztó munka mind gyöngíti a testi szervezet ellenálló képességét. Az egész mai társadalmi rend helyes irányba való átalakítása volna elsősorban a legjobb védekezés a tüdővész ellen, ez segítené leghatalmasabban diadalra a többi módot, amelyet az orvosi tudomány a pusztító betegség ellen fölhasznál. Egészséges társadalmi reform kell, hogy ne nyomorogjon a munkás ember, hogy ne tegye a munka a szervezetet tönkre; társadalmi reform, amely megvédje s gyámolítsa a gyengét, a satnyát, támogassa minden erejével a beteget abban az időben, amikor még gyógyítható. Mikor jön el ez az idő? . . . Addig is, amíg eljön, eljöhet, fogadjuk örömmel a messzi hajnal derengésének első sugarait, az első népszanatóriumokat.

A szanatóriumok főhatása a szervezet erősítésében áll. Ha kezdeti állapotban levő tüdőbeteget teljesen tiszta levegőbe hozunk, nyugalom, erős s gondos táplálkozás mellett ellátjuk a szükséges egyéb kezeléssel is, remélhetjük, s a tapasztalat igazolja ezt a reményünket, hogy a szervezet megerősödik, legyőzi a bajt. De nemcsak, hogy megmentett a szanatórium ezzel egy emberéletet, hanem a betegség kigyógyításával be is tömte a ragályozásnak egy forrását. Megtanulja a szanatóriumi beteg, hogyan kell élnie s viselkednie a tüdőbetegnek s ezt a tudást tovább adva saját környezetében, a fertőzés veszedelmet, a tüdővész bacillusainak szétszórását jelentékenyen csökkenti.

Csakhogy mindezideig a szanatóriumi kezelés áldásos voltát csupán a jómóduak élvezhették. Aki szegény, az végigjárja az ő golgotáját, az belepusztul, hacsak a sors kifürkészhetetlen kegyelme valahogy ki nem menti. S ha már valahogy nagynehezen a hozzátartozók a jó barátok segedelme bejuttatja egy szanatóriumba, két-három hónapi ott tartózkodás, javulás után fölveszi ismét az élet küzdelmét, s indul újból a pusztulás felé.

Magy. Női Ujdok, 1903. II.

Nálunk szerencsésebb, gazdagabb nemzetek hamarabb fölismerték a szanatóriumok fontosságát s alapítványok, adományok egymásután újabb és újabb szanatóriumokat létesítenek. Németországban tavaly husz népszanatórium építését kezdették. Franciaországban a nagyobb városokban csaknem mindenütt van már hasonló áldásos berendezés, ahol kioktatják, segélyben részesítik a tüdőbeteget; Angliában, Belgiumban, az éjszaki államokban már rég követték a jó példaadást, nálunk csak Korányi Frigyes fáradhatatlan ügyszeretete, folytonos munkálkodása teremtette meg az első szanatóriumot, az ő lankadatlan buzgalma rázta föl a közönyös országot.

Nagy az örömünk, hogy a vidék is mozgolódik már; lassu mozgás ugyan, de e kezdet nehézségei után talán erősebb lesz az, megjön valaha talán az az idő is, hogy minden megye, minden nagyobb város tart fönn szanatóriumot. Békés vármegyéé a dicsőség, hogy a színmagyar Alföld védelmére elsőnek állítja föl népszanatóriumát. József királyi herceg védnöksége alatt lát hozzá az alapvető munkához. Sajnos, hogy azt is a jótékonyság, az önkénytes adakozás jelében kell megkezdenie s nem mint más országokban maga az állam veszi kezébe a dolgot.

De ha már így van, soha ennél nemesebb célra még nem adakozott a jótékonyság! A főváros, büszke, szép Budapestünk, amely annyiszor szívja magába a vidék erejét, oly sokszor veszi igénybe az ország támogatását, most részben leróhatja adósságát: támogassa a békésmegyei „József főherceg szanatóriumi-egyesület" most megnyiló háziipari kiállítását olyan szeretettel, aminőt a cél megérdemel, sőt megkövetelhet is.

JAKAB LÁSZLÓ DR.

Nem szóltam egy szót se

Az orvosnál voltam. Ahogy beléptem és az előszobában lesegítette rólam az inas a kabátot, mindjárt utánam bejött egy vidéki asszony, babos kendőbe csavart batyucskával a karján. Százrétü keményített szoknyájával alig fért be az ajtón. A homloka ki sem látszott bodros fökötőjének csipkefelhői közül, csak jóságos szemei és összetöpörödött arca, amelybe mély barázdákat szántott az idő ekéje. Az asszony félénken lépkedett a puha szőnyegen, majd tisztelettel megállt az inas előtt.

— Szekretárius úr, kérem átossággal, nem tetszik tudni, hol lakik a Pista gyerek?

— Ki légyen az?

— Hát a téns orvos úr.

Az inas hihetetlenül nézett rajta végig.

— Itt lakik, — mondta végül.

— Hát osztengat igaz-e az, hogy mindenféle bajt tud orvosolni.

— Igaz.

— Mondok, ha mán mindenkit ki tud orvosolni, elgyüttem, hogy segítne az én bajomon is. Fog tudni segíteni?

— Nem tudom.

— Ez az ő portája?

— Nem tudom.

— Beh szűkölködik a szóval, szekretárius úr! De persze, én szegény, tapasztalatlan falusi asszony, nem ösmérem a módis szokásokat. Az uraknál tán az illendőség kivánja, hogy fukarkodjanak a szóval. Osztengat lehet bemenni a téns orvos úrhoz?

— Lehet. De várjon csak előbb, vigye ezt magával, — szólt az inas, egy négyszögletes papirra irt számot nyomva a markába.

Az asszony csodálkozva nézett a furcsa papirosra. Aztán tapogatódzva lépegetett a váróterem ajtaja felé. Én követtem őt. Benn sok beteg várakozott. Sápadt férfiak, selyemruhás hölgyek. Egy szemüveges úr keresztbe font karokkal sétálgatott a parketten. A szoba mély csendjét olykor egy-egy száraz köhögés szakította félbe. A jó asszony kopogtatott az ajtón, ahogy illik, majd belépve köszöntötte az urakat, amint illik.

— Dicsértessék az Úr szent neve.

— Ámen, — válaszolt a szemüveges öreg úr.

A néni odalépett hozzá és kezébe adva a papirt, kiváncsian kérdé.

— Nem tetszik tudni mire jó ez a numerus?

— Hogy mire jó? No mire is? Hát, ha ég a tűz, belédobja, lángot fog, oszt meggyúl. Arra jó.

— Ej az úr csak a farsangot járatja vélem.

— Dehogy járatom. Eszem ágában sincs. Hisz már rég elmult farsang, no meg öreg is maga, farsangot járni velem együtt.

— Voltam én is fiatal.

— Elhiszem.

— Még pedig nem is az utolsó.

— Persze hogy nem az utolsó. Hála Istennek még nem halt ki az emberiség. Hát tudja az a numerus azt jelenti, hogy maga nyolcadiknak jött be ebbe a szobába.

— Olyan fontos história az?

— De még milyen!

— A szekretárius úr nyomta a kezembe.

— Ki az a szekretárius?

— Hát aki ha csengetnek, oszt kinyitja az ajtót.

— Az az inas.

— No mán azt nem hiszem

— De ha mondom.

— Csak tudom, mi az az inas. A szomszéd uraság Jancsija is inas. Annak az egyik csizmaszára rövidebb, mint a másik. A kabátja színét meg kiszitta a nap.

A néni most letette a pamlagra babos kendőbe csavart batyuját, majd összefogta százrétü szoknyáját, körutat tett a szobában, megállott minden butordarab előtt, gondosan nézegélt minden csecsebecsét. Az egyik szögletben aranykeretes olajfestmény függött. Tengeri vihart ábrázolt, a háttérben szürke és vörös sziklákkal, amelyek közt egy fennakadt hajó roncsai vergődnek. A zajgó hullámokból fölvetődik egy-egy ruhadarab, elől pedig őszbeborult aggastyán küzd a habokkal. A jó néni szörnyűködve csapta össze a kezét. Aztán odafordult a szemüveges úrhoz.

— Nem tetszik tudni, ki ez a szerencsétlenül járt utas?

— Várjon csak... Hadd jöjjek közelebb. Talán fölismerem. Kicsoda is? Nem jut eszembe... Igaz! Az öregapám.

— No né. Osztég régen történt ez az eset?

— Száz esztendővel ezelőtt.

— De még mindig siratja ugy-e? — szólt, öklével egy kicsorduló könyet törölve ki szeméből a nénike.

— Hogy siratom-e? Amikor csak eszembe jut, mindig hullnak a könyeim.

— Imádkozni fogok a lelkiüdvösségéért.

— Majd meghálálja a másvilágon.

— Osztég ki pingálta így le?

— Az egyik szikla tetején állt egy piktor. Elővett egy darab vásznat, meg egy kefét, oszt megvolt.

— E mán fortélyos mesterség.

— Bizony, magunkfajta ember nem is ért hozzá.

A néni tovább sétálgatott. Szeretettel simogatta végig a pamlagot és a karosszékeket, megtapogatta a szőnyegeket, gondosan vizsgálta a butorokat. Majd egyet simítva szoknyája ráncán, óvatosan leült a szemüveges úr mellé.

— No lám! Ki hitte volna? Minő faintos holmija van. Hja fölvitte az Isten a dolgát! Módos gazda lett a Pista gyerekből. Ki hitte volna? De én megjósoltam. Mert tetszik tudni, mindig a könyvet bújta. A tiszteletes úr tanácsolta, hogy kár volna az ilyen lángos észt parlagon hagyni. Hát az anyja felült vele a masinára, Pesten leszállingóztak. Az anyja visszagyütt, a gyerek ott maradt. Eleintén sűrűn gyüttek tőle az irások. Tudatta, hogy jól megy a sorja. Később ritkábban irt, már most soha. Nem ér rá. Sok a dolga. Az őszszel idelent járt egy budakeszi gazda, instálom, alássan borjucskákat nézegélt mifelénk. Oszt szemet vetett a Borcsa unokámra. Rögvest meg is kérette. Igaz, hogy özvegy. Olyan, se fiatalocska, se vénecske. Szörnyen jómódunak mondogatták. Mivel a a lány se huzakodott tőle, hát beléegyeztem. Nem akartam a fiatalok szerencséjének útját állni. De tetszik tudni az a biztos, amit az ember két szemevilágával lát, két fülével hall. Elgyüttem megtudakolni, milyen helyre adom a Borcsámat. Az igaz, módos gazda. Ráncba szedheti magát az unokám, hogy gondját viselhesse annak a nagy gazdaságnak. Mondok, ha mán ilyes közel vagyok, elnézek a Pistához, úgyis beteg vagyok, meg osztengat megujságolom néki a Borcsa szerencséjét.

Kőrösfői Kriesch Aladár

M.930.XI.14.

1930 november 14, péntek M.

Kőrösfői Kriesch Aladár emléke

A *Céhbeli Magyar Képzőművészek Társasága* november 16-án délelőtt háromnegyed 10 órakor leplezi le a *farkasréti* temetőben *Kőrösfői Kriesch* Aladár, a nagyemlékü, kiváló alkotásoktól neves festőművésznek siremlékét. Az emléket *Moiret* Ödön szobrászművész készitette és ős, igazi festőtalentum, magyar alkotó müvész, nagyszivü ember, kiváló tanitómester emlékét fogja őrizni.

Kőrösfői Kriesch Aladár müvészete bensőséges, mély, igazi művészet volt. Alkotásai egybevágnak a művésznek, mint embernek legbensőbb lényegével, tulajdonságaival, legegyénibb lelkületével. Monumentalitása, gondolatainak mélysége, művészetének tisztasága a magyar müvészettörténet legszebb és legfényesebb lapjain ragyog.

Nagyon sokat alkotott, munkáinak legmonumentálisabb sora: A Zeneakadémia freskói, a parlamentben a „Halászat" és „Vadászat" freskója. Rákoskereszturon a Vigyázó-mauzoleum hármas freskója. A „marosvásárhelyi kulturpalota" csodálatos, klasszikus egyszerüségü nagyvonalusággal megrajzolt freskói, a „temesvári templom falfestményei."

Mind a régi mesterektől tanult fáradságos, de egyedül tartós — a darabonként márványvakolatra festett tehnikával. A Szépmüvészeti Muzeumban a nagy aranyéremmel kitüntetett „Gránátvetője", önarcképe, feleségének megmintázott képmása, a „Zách" legendából vett két remek tempera vászna. Az Egyetemi templom épületében elhelyezett üvegablak, a Torda vármegye és Torda városa által a Millennáris kiállitásra megrendelt két olajfestménye. (Különösen Dávid Ferenc.)

Gödöllőn, ebben a kis müvészeti azilumban, az ő halhatatlan lelkének lehellete, az ő fáradhatatlan keze alkotásának nyomai még most is megérezhetők az általa alapitott szőnyegszövő-mühely motivumaiban; sőt láthatók is azokon a társzekeret kitevő skicceken, rajzokon, kartonokon, egy sajátkezüleg kőből faragott Pietáján.

Beutazta többször is Erdélyt, melyet a magyar kultura és müvészet kiapadhatatlan kincsesházának tartott és az ősi magyar motivumokat igyekezett bevinni az iparmüvészet minden ágába.

Az ő müvészetét megismerni: gazdagodást jelent lelkiekben. Ez a művészet az embert összhangba hozza a Mindenséggel. Nevel, vezet, megáld és boldogit. Megőrzi nevét és emlékét nagyszerü alkotójának.

ellel szemben jelentősen csökkent. A *Lidove Noviny* szerint a cseh textiliparosok egyletének ez álláspontjával alig ért egyet az egész cseh textilipar, mert mint ismeretes, a textilipar más szervezetei éppen a magyar kereskedelemben való érdekeltségükre való tekintettel sokkal erősebben védekeznek az ellen, hogy Csehország és Magyarország között szerződésnélküli állapot jöjjön létre.

Kényszeregyezségek

A *budapesti* királyi törvényszék jóváhagyta az ötven—ötven százalékos egyezséget és vagyonelügyelői díjat állapitott meg a következő cégek ügyében: *Kovács* Gyula (Pannónia-utca 6.) vaszdálkodó (6914 pengő 12 fillér). — *Salamonovits* Géza (Vilmos császár-ut 15.) bejegyzett cég, égtulajdonos *Salamonovits* Gerson (2368 pengő 6 fillér). — *Wächter* Márton (Népszinház-utca 5.) be nem jegyzett füszerkereskedő (693 pengő 2 fillér). — *Bartos* Aladárné született *Skriba* Mária (Tükör-utca 2.) be nem jegyzett női divatszalon-tulajdonos (671 pengő 20 fillér). — *Világi* István és *Világi* Istvánné született *Vogel* Teréz Molnár-utca 29.) be nem jegyzett gyümölcs- és öldségkereskedő (376 pengő).

— **(A benzin kicsinybeni árát három pfennigge leszállították Németországban.)** Mint értesülünk, a német petróleumvállalatok isnét leszállitják a benzin árát. Havi 5000 literné nagyobb fogyasztásnál eddig szokásos volt három pfennig visszatéritést adni. A petróleumkonszernek legutóbbi ülésükön elhatározták, hogy fenti hárompfenniges visszatéritést megszüntetik, de egyidejüleg a benzin árát három pfenniggel leszállitják, ami annyit jelent, hogy ezentul a kisfogyasztók is részesednek az eddig csak havi 5000 liternél nagyobb fogyasztók által elvezett árredukcióban.

— **(A müncheni sörgyárak üzemredukciója.)** *Münchenből* jelentik: A müncheni sörgyárak általános üzemredukciót határoztak el. Amire Bajorországban már évti-

Körösfői Kriesch Aladár

(5)

AZ EZÉVI VENEZIAI KIÁLLÍTÁS, amelyen tudvalevőleg két magyar művész egy-egy kollekcióval volt képviselve, anyagilag és erkölcsileg nagy sikert hozott művészeinknek. A tárlaton Poll Hugó négy, Szlányi Lajos három, Magyar-Mannheimer Gusztáv egy, Körösfői Kriesch Aladár egy és Kosztolányi Gyula egy művének akadt vevője, ugy hogy magyar művészektől összesen tíz mű kelt el. Ezenkívül Körösfői Kriesch Aladár öt szőnyeget, a Zsolnay-cég sok majolikatárgyat adott el, s az iparművészek is szokatlanul jó vásárt csináltak. Az erkölcsi siker pedig a közönség nagy érdeklődésében és a sajtó dicsérő méltatásában jutott kifejezésre.

Művészet 1912. 410. l.

mis cód

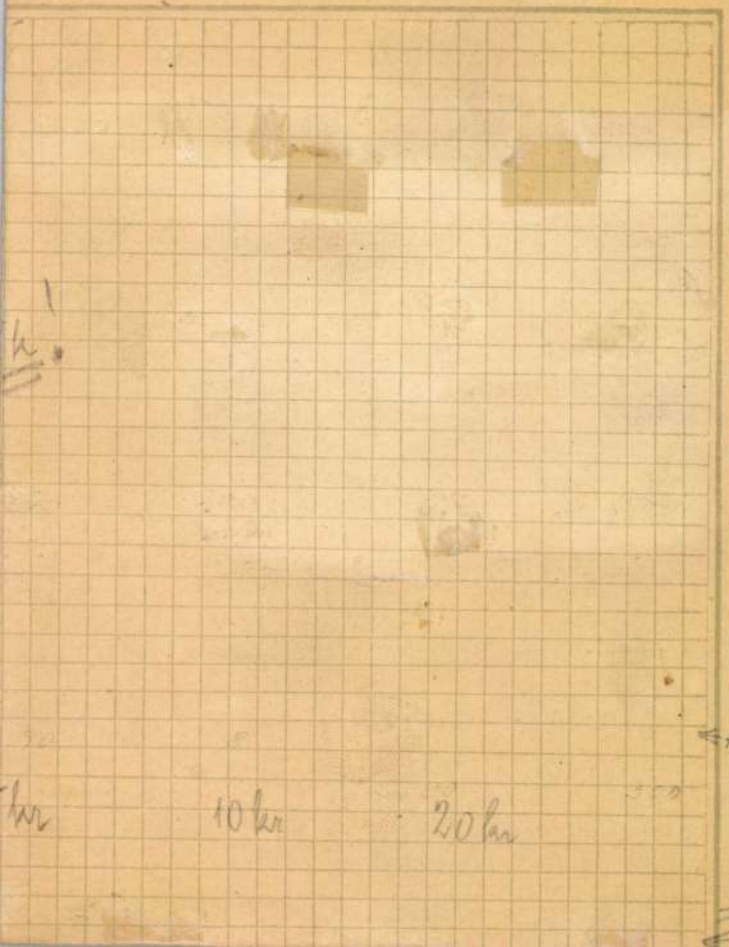
10 kr
20 kr

is volt birtoka, a hol Rudolf trónörökös több ízben volt vendége vadászatokon. E birtoka révén az elhúnyt gróf virilis jogon tagja volt a horvát tartománygyűlésnek is, de ennek tanácskozásaiban nem igen vett részt.

Az elhúnyt főurat Alsó-Korompán deczember 8-ikán temették el.

SÁRKÁNY JÓZSEF.

1827—1903.

A magyar birói kar egyik kitünősége, *Sárkány* József, a budapesti királyi tábla nyugalmazott alelnöke meghalt deczember 6-án. Nagy képzettségü jogász volt s kiváló munkaerő, a ki díszes állásait közelismerés mellett töltötte be.

Illenczfalvi *Sárkány* József 1827-ben született. Mint aszódi gimnaziumi diák iskolatársa és lakótársa is volt Petőfinek. A jogot elvégezve, tizenkilencz éves korában letette az ügyvédi vizsgálatot s Pest vármegye szolgálatába lépett. 1848-ban Pest vármegye ablegátusai között jelen volt az országgyűlésen, majd pénzügyminiszteri fogalmazó lett Kossuth miniszterré kinevezése után. A szabadságharczban előbb mint hadbiró, később pedig mint honvédőrnagy vett részt. Az abszolutizmus első idejében külföldre menekült s itt is gyarapította jogi ismereteit. Hazatérve mint ügyvéd működött 1869-ig, a mikor kinevezték a királyi tábla birájának. E minőségében mint a sajtóbiróság elnöke működött s igazságos, de emberszerető eljárásával, valamint éles itélő képességével annyira magára vonta a figyelmet, hogy 1871-ben a budapesti kir. törvényszék elnökévé, 1875-ben kir. táblai tanácselnökké, 1887-ben pedig táblai alelnökké neveztetett ki. Előszeretettel foglalkozott kivált a bűnvádi ügyekkel, hivatalos és jogtudományi foglalatosságain kívül pedig buzgón munkálkodott az evangelikus egyház érdekeiben is. 1901-ben vonúlt nyugalomba s ekkor a király a vaskorona-rend második osztályával tüntette ki. Nyugalmaztatása óta főleg az egyházi és a fővárosi ügyeknek szentelte tevékenységét.

kiállítású albumot ad ki «Karácsony» czímmel. Az album nagy számú szépirodalmi közleményt fog tartalmazni legjelesebb iróinktól és költőinktől s gazdagon lesz illusztrálva részint az egyes közleményekhez készült képekkel, részint művészi kivitelű *szines képmellékletekkel*. «Karácsony» czimű ez évi díszalbumunkat *díjtalanúl* fogják megkapni mindazon előfizetőink, a kik a jövő 1904-iki évre is előfizetnek, valamint 1904-re újonnan belépő előfizetőink is.

A «Magyar Remekírók» czímű nagyszabású vállalat ismét öt szép kötet kiadásával közeledett befejezése felé. Ez öt kötet egyikében a *kurucz költészetet* állította össze nagy gonddal *Erdélyi* Pál; a Thököly és Rákóczi-kor költői emlékeinek legjavát, a melyek régi költészetünk legbecsesebb, a mai olvasó szívét leginkább megindító maradványai közé tartoznak s a mostani országos Rákóczi-ünneplések révén különös alkalomszerűséggel is birnak. Bevezetésül a kötet sajtó alá rendezője tartalmas jellemzését irta meg a kurucz költészetnek. *Kisfaludy* Sándor műveinek első kötete jelent meg a vállalatban híres két lyrai művével, a Himfy szerelmeivel: a «Kesergő szerelem» és a «Boldog szerelem» czímű cziklusokkal, melyek egy század előtt oly kedves olvasmányai voltak a magyar közönségnek s színüket, zamatjukat azóta sem vesztették el. A kötetet *Heinrich* Gusztáv rendezte sajtó alá s ő írt hozzá kitünő életrajzi bevezetést. Szintén első kötetét kapjuk gróf *Széchenyi* István műveinek: három történeti nevezetességű röpiratát: a «Hitel»-t, a «Világ»-ot és «Stádium»-ot s ezenkívül a nagy hazafi külföldi úti rajzaiból szemelvényeket. E kötet becsét nagyban fokozza az, hogy Széchenyi művei ma már könyvárusi úton alig kaphatók s így most újra mány Széchenyi-irodalmunk legjelesebb termékei közé tartozik. *Vörösmarty* költeményeinek negyedik kötetében, melyet *Gyulai* Pál rendezett sajtó alá, a drámai költemények közlése folytatódik, a költő öt drámájával. *Tompa* Mihály költeményeinek második kötetét adja e sorozat *Lévay* József gondozásával; e kötet a dalok, ódák, románczok és balladák gyűjteményét tartalmazza. R. *Hirsch* Nelly a vállalat e negyedik sorozatába két sikerült arczképet rajzolt: Széchenyiét és Kisfaludy Sándorét. A «Magyar Remekirók» vállalata most már szép elterjedést nyert s nagy hatással teljesíti hivatását: a magyar irodalomnak a nagyközönség széles köreiben való elterjesztését. Az egész gyűjtemény 55 kötetre fog terjedni. Ára 220 korona, mely összeg azonban csekély havi részletekben is törleszthető. A «Magyar Remekirók» eme kiadására úgy a kiadó *Franklin-Társulat*, mint minden hazai könyvkereskedés elfogad megrendelést.

Két versfüzet. Két kicsike formájú versfüzet kerül elénk a nagy halmazból, de mind a kettőben több van, mint némely terjedelmes kötetben. Az egyik Mármarosszigeten jelent meg, «*Ifjú Álmok*» a czime, irta *Szegedy* Miklós. Nyilvánvalóan nagyon fiatal ember versei ezek, sok bennük a kezdetlegesség, a tapogatózás, alig van köztük, a mely jónak mondható és ha elolvastuk, mégis úgy érezzük, nem vesztegettük az időt hiába. Bizonyos frisseség ömlik el e dalokon, egy fiatal, naiv lélek álmodozásain, egészséges hangjuk kellemesen üti meg a fület, a képzelet élénksége csínos szinekben játszik bennük. Ha majd tekintete mélyebbé válik s jobban belelát a saját szivébe, az életbe, a természetbe, ha az a sok rhythmus, a mi most benne él s dalra készti, igazi művészetté tud nemesedni: talán nemcsak a dalolgató ifjút fogjuk benne látni, hanem a költőt is.

Egészen ellentétes hangot szólaltat meg *Ady* Endre «*Még egyszer*» czímű füzetében. Az ő világa nem csöndes, szelíd mosolygó ábrándvilág, lelke

s el fog érkezni számára is a harmonikus művészi alkotás ideje. Mutatványúl a Nagyváradon megjelent füzetből a következő verset közöljük:

A halottak.

A kik lakoznak csendben valahol,
Szomorú fűz a kikre ráhajol.
A kiknek sírján halvány mécs lobog,
A gyötrődést azok már rég feledték:
Mi sirva élünk, ők meg boldogok ...

Nádas, fehér ház szűk kis ablakán
Néznétek csak az én édes anyám! ...
Pedig előtte mécses sem lobog ...
Oh, de a kik csak halottat siratnak,
Mellette mégis százszor boldogok ...

A «**Budapesti Szemle**» most megjelent deczemberi számának sok tartalmas közleménye között első helyen *Kropf* Lajos czikke áll: «*Haynau kalandja Londonban*». E czikkből lapunk más helyén nagyobb részletet közlünk. A második czikkben *Wolfner* Pál értekezik a *német* szocziálizmus reviziójáról, azokról az újabb és sok figyelmet keltett mozgalmakról, melyek a német szoczialdemokrata pártban újabban fölmerültek. *Móricz* Károly befejezi *a jogi szakoktatás és vizsgálati rend reformjáról* szóló terjedelmes tanulmányát. Ez után a «*Domokos*» czímű franczia regény hetedik és utolsó közleménye s azután *Hatvany* Lajos «*Anyégin olvasásakor*» czímű költeménye következik. (A tehetséges fiatal iró, kitől lapunk is közölt költeményeket, a főrendiházi taggá most kinevezett Hatvany-Deutsch Sándor fia.) A füzetet «Értesítő» rovat zárja be könyvismertetésekkel, többi közt Petőfi összes költeményeinek Steinbach József által készített s Boroszlóban megjelent német fordítása is részletes méltatásban részesül. A «*Budapesti Szemle*» *Gyulai* Pál szerkesztésében s a Franklin-Társulat kiadásában minden hónap elsején jelen meg 10 ívnyi terjedelemben. Előfizetési ára félévre 12 korona, egy szám ára 2 korona.

Művészeti könyvtár. K. *Lippich* Elek szerkesztésében új műtörténeti vállalat indult meg, melynek czélja, hogy a művészet ismeretét s ezzel az iránta való érdeklődést terjeszsze a nagyközönségben. E végből műtörténeti monographiákat ad ki, részint egyes régi és modern, magyar és külföldi művészekről, részint a képzőművészetek történetének egyes

«**Pompéji pusztulásá**»-t, *Bulwer* angol regényiró hires történelmi regényét, az ifjuság számára átdolgozta *Gaál* Mózes. Az ó-korból vett tárgyú regény drámai erővel, alapos kortörténeti ismeretekkel rajzolja azt az életet, mely Pompéjiban néhány nappal a rettentő pusztulás előtt folyt s a nagy kataszrófa szinekben gazdag leirásával fejeződik be. Az átdolgozásban is, az ifjuság élvezetes és e mellett tanulságos olvasmányt kap. A közel negyedfél száz lapra terjedő kötet a Franklin-Társulat kiadásában Goró Lajos rajzaival és számos müvelődéstörténeti képpel diszítve jelent meg; ára fűzve 4 korona, vászonkötésben 6 korona.

«**Hűséges mind a sírig**» czím alatt irta meg *Gaál* Mózes történeti elbeszélés alakjában az ifjuság számára Mikes Kelemen életét. Az eseményeket magával Mikessel beszélteti el, a hazafias kegyelet fölkeltésére alkalmas hangon, az ismert törté-

1 korona 40 fillér.

Az Athenaeum «Nagy Képes Naptára» most már 45-ödször jelenik meg, hogy a közelgő új esztendőre közhasznú tájékoztatóul szolgáljon. A naptár bő szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalmát, mely e mellett majdnem 300 oldalra terjedő tiszti czímtárt is magában foglal, csinos illusztrációk érdekesbítik. Ára 2 korona.

Angol lap Budapesten. *Golonya* Jenő szerkesztésében angol lap indult meg Budapesten «*Hungary*» czimen. A hónaponkint kétszer megjelenő képes folyóirat egyik czélja, hogy hazánkat az angol és amerikai közönség előtt megismertesse. Első száma gazdag szöveg- és képtartalommal jelent meg. Előfizetési ára 3 hónapra 3 korona 50 fillér, egy évre 14 korona.

Király Szinház. A főváros legújabb szinházában, a Király Szinházban megnyitása óta folytonosan az «Arany-virág» czímű eredeti operettet játszották; csak deczember 10-ikén került a sor a második darabra, melyben a drámai személyzet mutatkozott

Kriesch Aladár: «Én vagyok az út, az igazság és az élet . . .»

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

Vas. Ujs 1903. 836-l.

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

Az anyós. Engedjük át ezt a műfajt a német élclapoknak, amelyek még mindig rágódnak rajta. Nézetünk szerint nincs igazságtalanabb dolog, mint az az elbánás, amelyben a mostohák mellett az anyósok részesülnek az irodalomban és a mondában. Hisz nincs kizárva, hogy akadnak elvétve olyanok is, akik rászolgálnak a csipkedésre, de a túlnyomó része érdemetlenül szenved azért, amit a kivételek elkövetnek. A méltányosság mellett még a jóizlés is amellett szól, hogy ne adjunk helyet a magyar családok számára szerkesztett lapunkban ennek a rosszizlésü élcelődésnek.

Cs. Mátyás. Szíveskedjék a kép alá írni, hogy ki készítette. Óhajtásának eleget fogunk tenni.

M. Gitta. Négy elbeszélést és öt verset küldött egyszerre, mint „agya szülöttjeit". Kifogásoljuk először is a mennyiséget. A saját érdekében ajánljuk mindenkinek, hogy ne kövesse az ön példáját. Átlag minden héten ötven irányból érkezik hozzánk kézirat és ha mindenki kilenc különfélével kedveskedik, elképzelhető, hogy az elolvasás mennyi fölösleges munkát ad nekünk. Másodszor ajánljuk, hogy ne írjon piros tintával, mivelhogy az nagyon szemrontó. Ami pedig a dolog lényegét illeti, az ön elbeszélései és versei csakugyan az agynak szülöttei. Az érzésnek, az írásművészetének kevés nyomát találtuk azokban. Legjobb még a „Télen" cimü, de az is abban a hibában szenved, hogy tulságosan „csinált". Az igazi életnek nincs benne nyoma.

Az aradi tizenhárom. Különb verselést érdemelnek, mint az önét. Akiben nincs igazi költői tehetség, ne nyuljon ehhez a témához. A puszta jóakarat nem elégséges.

L. M. *Zsombolya.* 1. Németországi születésü és minden munkája megrendelhető Singer és Wolfner könyvkereskedése útján (Andrássy-út 10). 2. Ha a szülőknek nincs kifogásuk a látogatás ellen. 3. A vőlegénye nélkül elmehet oda, de az ő társaságában csak akkor, ha a menyasszony édesanyja is velök megy a hosszabb útra.

T. S. Kivánsága szerint cselekedtünk. A cím egészen pontos volt addig, hogy nem 23, hanem 27.

Hajnalka. Ahányszor akad leány vagy özvegy, aki hozzá akar menni.

Egy levél. Egy puszta impresszión fordul meg az egész, de még az sincs kellően indokolva. Amellett túlságosan rideg, csaknem száraz az előadás. Az olvasó nem szereti, ha rejtélyekben beszélnek hozzá, mi sem.

Szerelem, házasság Erről a témáról ma már több mélységgel lehet csak elmélkedni: ön nagyon is felszinen marad.

Teregova. Szíveskedjék beküldeni az illető képet s ha csakugyan olyan szép, azonfelül pedig megfelel az Uj Időknek szivesen adunk neki helyet.

Nagykőrös. Az Uj Időknek korántsem az a feladata, hogy az „ifjúság szárnypróbálgatásait erősítse", hanem az, hogy kész írói alkotásokat bemutasson olvasóinak. Amennyiben az ön verse az elsőkhöz tartozik, csakis komoly kritikára számíthat, de nem arra, hogy közöljük.

Október hatodikán. Van benne egy kis ihlet és melegség, de még korántsem felel meg annak, amit egy, a nemzeti gyászt kifejezni akaró verstől megkövetelünk.

Gy. *M.-Sziget.* Köszönjük a szives igéretet. A másik képét már eljuttattuk rendeltetési helyére.

Nem közölhetők. A furvézer-hadnagy. Boldogság hajnalán. Erő és erény. Gondolatok egy pincében. Véres alak. Csendes magányban. A lelkipásztor. Elment. Babos Panna. A kiváncsiak. Küzdelem a létért.

Fogadás. Mindakettő házasember.

H. Gy. *Győr.* 1. A fővárosi polgári iskolai igazgató-tanár évi fizetése 3400—4000 korona, igazgatói átalánya 400 korona; lakásbére 1020 korona; az alsófoku tanár fizetése 3000 korona, lakáspénze 900 korona; a másodfokué 2400 korona, lakáspénze 720 korona; a harmadfokué pedig 2000 korona, lakáspénze pedig 600 korona. 2. Négy-öt év alatt. 3. Hatszáz korona. 4. Harminc év. 5. Épp úgy, mint az államnál.

Hadnagy. A kép sokkalta kisebb méretü, semhogy a galériában jól reprodukálhatnók. Tárgyánál fogva alkalmas volna a Magyar Lányokban való közlésre. Szíveskedjék nekünk megírni, vajjon beleegyezik-e abba, hogy a képecske a M. L.-ban jelenjék meg?

D. B. *Baja.* Azt nem lehet csak úgy általánosítani, hanem ki kell lesni, mi felel meg az illető vőlegény egyéni izlésének. Egy szép és megfelelő kézimunka, amelyet a menyasszony maga készít, mindenesetre kellemes meglepetés.

Kéziratok, amelyek a hét folyamán érkeztek: A felhőkhöz. Bár nem mutattam. A kávéház. A bajusz. Szív és elme. Az ifju és a gyermek. Búcsu Kaposvártól. Sötét borús az ég. Hetedik ég. A hazatérők. Barátom. Dalok. Amikor én születtem. Csak egy kérdés volt. Lovagszerelem. Balassa Bálint. Két levél. Emlékezés. Idyll. Csak menjetek. Pista angyalnak ment. Mese. Férjhez fog menni. Soha. Az esküvőre. Éjszaka. Kis láncot. Véleményt a legközelebbi számok egyikében mondunk róluk.

Kiadóhivatali üzenetek

Gazdasszony. *Szeged.* Kovacsics Mátyás most megjelent szakácskönyvének, a „Modern Konyhá"-nak tartalmát a következőkben közöljük. Az előételeket: halakat, tengeri rákokat, csigákat, kagylókat, békákat különkülön fejezetben tárgyalja. Ezek után rátér a mártások, hideg mártások, levesek, főzelékek, kőrítések és a saláták készítésmódjainak előadására. Majd a vadak, sertés és malac, borju, bárány és ürü, marhahúsok és szárnyasok kerülnek sorra, amelyek után a tojásfélék, tésztafélék következnek és a krémek és fagylaltfélék zárják be a szakácskönyv változatos tartalmu fejezeteit. A főzelékek fejezetében 45 recipe elkészítésére tanít, a levesnél 39-féle leveskészítést, a halaknál körülbelül 60-féle változatot mutat be az olvasónak. Megrendelhető kiadóhivatalunkban. Ára vászonkötésben 5 korona.

V. G. *Szamosujvár.* A *Vidám Könyvek* első sorozata két-három hét mulva jelent meg és a következő művekből fog állani:

Szomaházy. Előadások a Feleségképző Akadémián, fűzve	K 3.50
Díszkötésben	K 5.—
Lovik Károly. A leányvári boszorkány. Regény, fűzve	K 3.50
Díszkötésben	K 5.—
Szemere György. A madarasi király fűzve	K 3.50
Díszkötésben	K 5.—
Zöldi Márton. Komédiák, fűzve	K 3.50
Díszkötésben	K 5.—
Váradi Antal. Emlékeim, fűzve	K 3.50
Díszkötésben	K 5.—

—

Állandó képkiállítást nyitott Budapesten, II. Albrecht-út 11. földsz. Stolp Ferenc, részben maga által festett, részben jeles magyar művészektől eredő festményekből, vázlatokból, amelyek mind felette olcsón eladók. A képek közt kisebb-nagyobb darabok Mészöly, Ligeti, Telepi, Margittay, Koszkol s mások művei. A gyűjtemény naponkint délelőtt 9—1. ingyen látható.

Tartalom

Szöveg: *Az utolsó tekintetes úr.* Irta Gárdonyi Géza. — *Dal az imádságról.* Irta Szabolcska Mihály. — *Az aradi kivégzés utolsó szemtanuja.* — *Két házaspár.* Irta Szomaházy István. — *Nappali komédia.* Irta Zöldi Márton. — *A Bach-huszárokról.* Irta Sz. Ö. F. — *A levegő postása.* Irta Sarcey. — *Laborczy Klára.* Irta Wolfner Pál. — *A japánok sajátmagukról.* Irta Igric. — *Rovatok:* Mindenféle. — A szerkesztő üzenetei.

Képeink: A saint-louisi világkiállításból (három kép). — Herold Alajos. — A Saint-Louisból hazatérő magyar atléták fogadtatása. — Vecsey Feri. — A kolozsvári ünnepnapok (három kép). — Cseresznye. Festette Kaulbach F. — Távozó fecskék a Dunaparton. — A hajdunánási Kossuth-szobor leleplezése (három kép).

Kéziratokat nem adunk vissza.

Laptulajdonos: **Singer és Wolfner.**
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI. ker., Andrássy-út 10. sz.

A Rimaszombati Konzervgyár

szállít postán, frankó csomagolás, 1 literes dobozokban zöldborsót, gyengebabot 1 kor., paradicsomot 75 fillér, spárgát 1 kor. 60 fillérért 1 kilós pohárban mellange-marmeladot 1 kor., áfonya-kompótot 1 korona 20 fillért, 24-féle húskonzervet á 1 korona.

Ha őszül a haja

használja a „*Stella*" vizet, amely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza. Üvegje 2 korona, Zoltán Béla gyógyszertárában Budapest, V. Szabadság-tér, Sétatér-utca, sarkán.

Töf-töf-torta

a világ legujabb és legjobb tortája, darabja egy forint, Megay Róbert cukrászdájában Miskolcon.

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz.

Gyermek- és életbiztosító-intézet,

Budapesten, VI. kerület, Teréz-körut 40—42. Folyó év szeptember havában 1.473.400 K. értékü biztosítási ajánlat nyujtatott be és 1.230.400 K. értékü új biztosítási kötvény állíttatott ki. Biztosított összegek fejében 101.617 kor. 95 fillér fizettetett ki. 1904 január 1-től 1904 szeptember 30-ig 16,110.100 korona értékü biztosítási ajánlat nyujtatott be és 13,246.200 K. értékü új biztosítási kötvény állíttatott ki. Biztosított összegek fejében 672.754 K. 56 fillér fizettetett ki. Ezaz intézet a gyermek- és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és legelőnyösebb föltételek mellett.

TANNINGENE

legismertebb hajfestőszer sötétszürke, barna és fekete, ára 2 frt 50 kr.

Czerny-féle keleti **Rózsatej**
(Orientalische Rosenmilch)
a legkedveltebb szépitőszer, ára 1 frt. Hyg. Balsamin-szappan 30 kr. Fritsch-féle napraforgó olaj-szappan 50 és 35 kr.

ANTON J. CZERNY
Wien, XVIII., Carl Ludwigstr. 6. Szétküldés utánvét mellett. Kapható minden nagyobb gyógytárban, drogériában és illatszertárban. — Prospektus ingyen.
Budapesten: Török-féle gyógytárban.

az egészségi viszonyok is rettenetesek s nem is szólva a meghülésből származó betegségek minden képzelhető fajtájáról, különösen azóta, hogy az oroszok megfészkelték magukat rajta, a legkülönbözőbb járványok, mint himlő, diíteritisz, hagymáz stb. is pusztítják a sziget lakosságát.

A természet adományaival a sziget mindezek ellenére is bőségesen meg van áldva. Nem is szólva gazdag kőszénbányáiról, amelyeknek gyilkos aknáiban a kényszermunkára ítélteket ékes kancsuka-szóval térítgetik a javulás útjára, hegyeiben még márvány-, mindenféle érc- sőt aranybányák is vannak. Erdőségeiben az értékes vadak töménytelen mennyisége tanyázik, mocsarait és partvidékeit a vízi madarak óriási tömege lepi el, három folyójában és tengerében pedig gazdag zsákmányt kínál a halászat, amely a sziget őslakóinak és „önkéntes" lakóinak — mert ilyenek is vannak! — egyik legfőbb foglalkozása, legjövedelmezőbb keresetforrás.

A szigeten aránylag csak roppant kevés ember lakik. Az 1897. évi népszámlálás adatai szerint a szigetnek akkor mindössze 28.113 lakója volt (ebből 20.472 férfi és csak 7641 nő), amelyből 13479, vagyis a lakosság 48 százaléka kényszer-munkás, illetve kényszer-telepes volt.

Az igazságszolgáltatás rendszerében tudvalevőleg — legalább papiroson — a kényszermunka rendes tartama tíz esztendő, amelyet azoknak, akik jó magaviseletet tanusítanak, kegyelemből hat esztendőre szoktak leszállítani. Ennek a tíz, illetve esetleg hat esztendőnek a letelte után a „kényszer-munkás"-ból ujabb tíz esztendőre „kényszer-telepes" lesz, aki fölszabadul ugyan a legsúlyosabb kényszermunka alól, de viszont földműveléssel, marhatenyésztéssel és iparral „kénytelen" foglalkozni, amelynek anyagát és eszközeit ugyan a kormány bocsátja rendelkezésére, de természetesen ennek fejében a munka gyümölcseit is jó részt a maga számára foglalja le. Ha ez a tíz esztendő is lejárt, akkor azok, akik a húsz, itt-ott tizenhat esztendei „javulás"-ba nem pusztultak bele, vagy a gyilkos klímának nem estek áldozatul, fölszabadulnak, a szigetet, ha akarják, elhagyhatják és Szibéria területén, tán három-négy kormányzóságot leszámítva, bárhol megtelepedhetnek, amit csaknem kivétel nélkül meg is tesznek.

A szökési kísértetek napirenden vannak, de ritkán járnak eredménynyel, mivelhogy a szigetről eljutni a világon a legnehezebb dolgok egyike. A szigetet ugyanis katonai kordon veszi körül s egy körülbelől 25—50 verst széles szoros választja el a szárazföldtől. Ezen a kordonon és ezen a szorosan átjutni, szinte határos a lehetetlenséggel. Akadnak azért merész vállalkozók, akik elszánt halálmegvetéssel indulnak neki a szökésnek, s a katonák éberséget kijátszva, apró lélekvesztőkön vagy sebtiben összetákolt tutajokon próbálják megátkelni a szoroson és szerencsésen partra jutva, kietlen pusztaságokon, rengeteg erdőségeken keresztül, éhséggel, hideggel és fenevadakkal küzdve, örökös rettegésben ezer meg ezer kilométert gyalogolnak a hazájuk felé, csak azért, hogy végre is megint a rendőrség kezeibe és az elátkozott szigetre visszakerüljenek, ahol azután életfogytig tartó bilincs vár a szerencsétlenekre.

Most, hogy a japánok rávetették a szemüket a szenvedéseknek erre a szigetére, — amely egyébiránt már földrajzi fekvésénél fogva is sokkal inkább megilleti őket, mint az oroszokat, — nem nehéz kitalálni, hogy a szahalini börtönök szomoru lakói, ha ugyan tudnak valamit a közelükben lejátszódó világtörténelmi eseményről, melyik félnek a győzelméért imádkoznak . . . *A.*

A magyar kiállítás Saint-Louisban

Saint-Louis, 1904 szept. végén

Magyarországot a saint-louisi világkiállításon az Iparművészeti Társulat képviselte a kézműipar-palotában. Így tehát Magyarország, — sajnos, — külön pavillont nem emelhetett, de ezzel a kiállításával elérte azt, hogy Magyarországé a legföltünőbb, a legértékesebb kiállítás a Manufaktur-palotában. A bejáratnál a király szobra vonja magára figyelmünket, amelyet Zala György mintázott, az előfalon pedig Krisch festménye, amely a kalotaszegi magyar templombajárást ábrázolja. A háttérben két Zsolnay-féle majolikaváza áll vastartókon és egy kovácsolt vasból készült kapu, amely már az első napon föltünést keltett és 1200 dollárért kelt el.

A magyar kiállítás Horthy Pál tervei után készült s világoszöld színü bástyatornyával a régi magyar stílt eleveníti föl. Horthy tanár az egész kiállítás alatt Saint-Louisban tartózkodik s maga rendezte, állította össze az izléses kiállítást. A zöldes eresz alatt a pécsi Zsolnay-gyár művészi produktumai keltik föl a figyelmet s eddig megfelelő méltánylásra találtak.

A belső termekben Róth Miksa gyönyörü mozaikmunkáit csodálja meg a közönség. Kár, hogy Magyarország nagyobb arányban nem vett részt a kiállításon, mert az nagy előnyére vált volna. A közhangulat így is az, hogy Magyarország ipara, művészete hatalmas lépésekkel halad előre, s most már az amerikai exportra is számíthat. Párisban régi dicsőségét, ezeréves multját mutatta be Magyarország, de a saint-louisi világkiállításon, megértve a praktikus amerikait, hogy az nem a nemzetek multjára, hanem a jelenére kíváncsi, — iparművészetének javát állította ki.

A kalotaszegi varottas holmik, s a pozsonyi szőnyeggyár gyártmányai különösen kivívták az amerikai sajtó elismerését és dicséretét. Az Iparművészeti Társulat a rendelkezésére álló csekély összegből impozánsabb kiállítást nem is létesíthetett s tekintve a szállítás nehézségeit és a hatvan percentes magas amerikai vámot, — Magyarország a saint-louisi világkiállításon elért eredményével meg lehet elégedve.

A művészetek csarnokában, a bányászat és kohászati pavillonban és a földművelési palotában rendezett kiállításunk azonban igen szerény s a többi nemzetek hatalmas arányu kiállításai mellett eltörpül.

De volt még egy dolog, amely Magyarországra irányította az amerikaiak figyelmét. Az ünnepélyek csarnokának egyik melléktermében, amely dúsan volt dekorálva a magyar színekkel és címerekkel, a budapesti Uránia magyar tudományos színház rendezte előadásait és egy héten keresztül naponta háromszor mutatta be a magas Tátrát s a Csorbatavat, majd Budapestet és az Alduna meg a Vaskapu páratlan szépségeit.

Nagyhorderejü dolog, hogy az Uránia a saint-louisi világkiállítás legelőkelőbb helyén, a „Festival Hall"-ban tarthatta meg előadásait, ahol sok ezer ember tüntetett és tapsolt lelkesen Magyarország regényes tájainak. Szállóigévé lőn ott: „Budapest the most beantiful lity on eart" — Budapest a világ legszebb városa! . . . *Németh Péter*

Délvidéki történetek. Scossa Dezső mögött hosszu írói pálya van: több mint huszonöt éve már, hogy a tollával nemcsak a szépirodalmat szolgálja, de mint több délvidéki megyének tanfelügyelője a magyar ügynek és nagy hasznára van. Ő szervezte ott az iskolai és a népkönyvtárak egész légióját s azok útján a magyar irodalom termékeinek szerzett népszerűséget, kelendőséget. Erős magyar érzését mindenütt becsülik, de szeretik benne az írót is, aki az élet harcába bele tudja vinni a költészet virágának finom illatát.

Most is megjelent tőle egy kötet szép, színes, tartalmas elbeszélés. „Délvidéki történetek" a címe és erős vonásokban, érdekes meseszövéssel festi meg a nemzetiséglakta vidék népéletét. A legsikerültebb a négy elbeszélés közül, amely a kötetben van, a „Deli papos" című. Erről Jókai mondotta, amikor az elbeszélés egy napilapban jelent meg először, hogy kevés olyan gyönyörü meséjü elbeszélést olvasott. Egy kalandor története, aki a szerb-török küzdelmek idején kerül a viddini basa fogságába. Ennek udvarán él Mila, egy csodálatos szépségü fiatal leány, akit fiúnak nevelnek, a kalandor beleszeret és a legmerészebb vállalkozásokba bocsátkozik, hogy megnyerje magának. De az nem sikerül neki. Hasonló színpompáju a másik három elbeszélés is, különösen a „Baba Nada": Romeó és Julia a falusi életben . . . Általában Scossa kötete a mese érdekessége mellett a néprajzi elem érdekességével is hat. A könyv megjelent Szegeden, Endrényi Imre kiadásában.

A természet. Aki olyan folyóiratot kíván, amely a vadászat és a halászat köréből bővebbet nyujt, továbbá érdekes leírások keretében ismerteti az állatok életét, szerencsésebb választást nem is tehetne, mintha megrendeli „A Természet" című, havonként kétszer megjelenő folyóiratot, amelyet Lendl Adolf dr. szerkeszt. Most fekszik előttünk a hetedik évfolyam egy kötetben és valóban meglepő, mily dús a tartalma, mily érdekesek a természet életéből vett cikkei. Szép illusztrációk is díszitik és egészen magyar az iránya, ami nemcsak a cikkekben jut kifejezésre, hanem a képekben is. Úgy ahogy van ez a kötet, nagyon érdekes, szórakoztató és tanulságos olvasmány.

Jön a fagyhullám

ez ellen legjobban véd a

minőségben utólérhetetlen

az eredeti védjeggyel ellátott

American Heating rendszerű folytonégő kályha

A jelenkor legjobb folytonégő kályhája!

Egy kályha fűti az egész lakását!

AMERICAN HEATING

Kályhagyár Rt gyári leraktára
Budapest, VI, Andrássy-út 17.
Házszámra ügyelni!
Telefon: Aut. 275—87.

Figyelmeztetés! Az American Heating igazgatósága gyártási engedélyt senkinek nem adott, tehát hasonló külsővel forgalomba hozott kályhák nem azonosak az American Heating gyártmányaival.

meg. Festménye mozgalmas, sok alaku, táji részében is változatos alkotás. De persze hiányzik belőle az a szigoru tagoltság, amely nélkül a falon nincsen monumentális hatás. Közelről megnézve azután, a részletekben az elsietésnek jelei látszanak: több alak bizonytalan, sőt hibás rajza, azonfelül pedig a szinezésnek vibráló módja, mely a vásznon helyén lehet, de a falon ellenkezője a monumentális előadásnak.

A két keskenyebbik oldalsó fal egyikének diszitése jutott Hende Vincének. Feladata az volt, hogy Magyarország negyedik kormányzóját, Horthy Miklóst örökitse meg müködésének abban az ünnepélyes pillanatában, mikor a nemzetgyülést felváltó kétkamarás országgyülést megnyitja. A feladat nehézsége itt a falfelület kedvezőtlen alakján tul a müvész témabeli nagy megkötöttsége volt. Élő és közismert férfiak hosszu sorát kellett megfestenie, tehát lehetőség szerint a valósághoz ragaszkodnia. A diszmagyarok szineinek összeválogatásában sem járhatott el a maga müvészi belátása szerint. A falba vágott ajtónyilás fölé festett lépcsőfokok legfelsőbbjére állitotta a kormányzót és képének többi alakját részint lépcsőzetesen helyezte el, részint alul egy sorba állitotta egymás mellé. A falmezőt igy szépen sikerült kitöltenie s a diszmagyarok szinességének lefokozásával szinben egybe is harmonizálnia. A képen szereplő alakok kitünő portrék, nemcsak arcban, hanem mozdulatban is karakteres ábrázolások. Egyiküknek, Bethlen miniszterelnöknek, még nincsen megfestve a feje. Igen szép a kép háttere, a párás tónusba meritett várral és fölötte a kék égen uszó stilizált felhőornamentumokkal. Hende Vince nagyon talentumos festő s müvészetünk érdekében örülnünk kell, hogy ilyen feladatok idején reá is gondoltak.

Még kevésbé hálás volt a harmadik müvésznek, Diósy Antalnak a feladata. Neki a nagy ablakokkal áttört másik főfal ablakközi falrészeit kellett ábrázolásokkal kitöltenie. A keskeny falsávok megvilágitás tekintetében is kedvezőtlenek. Annál nagyobb érdeme a fiatal müvésznek, hogy ekkora megkötöttség ellenére a leghelyesebb megoldást találta meg. Szilágyi Mihályt, Magyarország második kormányzóját festette a középső falsávra, a két oldalsóra pedig vasas, lándzsás vitézeket. Alakjait a parallelizmus, a komponálás e kiválóan monumentális elve szerint helyezte el: egymás mellé, sürün, de mégsem zsufoltan. Marconafejü Szilágyija és vasas vitézei együtt heroikus hatásu faldiszt adnak.

A másik keskeny falnak diszitése még hátra van. Az Leszkovszky Györgyre, néhai Körösfői Kriesch Aladárnak kedvelt tanitványára, majd tanársegédjére vár. A müvészt eddig az uj Szent János-kórház, kápolnájának kifestése foglalta el. Kivánatos, hogy ennek az uj feladatának elvégzésére — Kossuth Lajost, Magyarország harmadik kormányzóját kell megfelelő kompozició keretében megfestenie — kellő mennyiségü időt, nyugalmat és szabadságot kapjon.

(e. a.)

A kereskedők felsorolták sérelmeiket Bud János miniszter előtt

Januárban ankétet hivnak össze a tranzitó-kereskedelem sa ügyében

hátrányt, amelyet a magyar nagykereskedelem a külföldiekkel szemben viselni kénytelen. Kállay Miklós államtitkár bejelentette, hogy a miniszter messzemenőleg támogatni fogja a kereskedelem javaslatait, *Vargha* Imre államtitkár pedig közölte, hogy a legközelebbi jövőben ujabb tárgyalások fognak megindulni a kívánságok megvalósitására.

A napirend másik pontja *a tranzitóraktárak ügye volt.* Kállay Miklós államtitkár e kérdésben is megnyugtató kijelentéseket tett. *A jövő hónap elején a pénzügyminisztérium és a kereskedelmi minisztérium részvételével megindulnak a tárgyalások*, amelynek célja lesz a tranzitókereskedelem érdekében szükséges könnyitéseket a jelenlegi szabályozással végrehajtani. Nemcsak a tranzitóraktárak, hanem az előjegyzési eljárás és a kikészitési eljárás is szóba fog kerülni a tárgyalásokon.

Végül közölte *Kállay* Miklós államtitkár, hogy *január elején folytatni fogják az ankétet* és a további megbeszéléseken foglalkozni fognak a kereskedelemnek más fontos kívánságaival és méltánytalannak tartott sérelmeivel is.

Rohamosan emelkedik Ausztriában a munkanélküliek száma. Az osztrák munkanélküliség emelkedése Ausztriában komoly aggodalmakat kelt. Decemberben a munkanélküliség sokkal nagyobb arányban növekedett, mint várható lett volna. A munkanélkülisegélyben részesülő munkanélküliek száma 25.600-al 193.196-ra emelkedett, mig a nem támogatott munkanélküliek 5000-el 33.200-ra. Ausztriában ezidőszerint tehát több, mint 226.000 munkanélküli van, tehát tizennyolcezerrel több, mint a mult esztendő decemberében.

A férfiak csodálják, a nők irigylik pompás, leányos arcbőréért...

Minden nő megszerezheti és megőrizheti magának egyszerü módon a hamvas, fiatalos és bársonyos tapintásu arcot

Az üde, friss arc legbiztosabb jele a fiatalságnak. Egy nő lehet 18 vagy 40 éves, sőt idősebb, de ha megőrzi arcának hamvasságát, leányos finomságát, ugy mindig fiatal marad.

A titok egyszerü és mégis érdekes.

Tiszta arcbőr; a pórusok megszabaditandók a napközben reárakodott tisztátlanságoktól. Gondosan eltávolitandó minden este a poúder, festék. E célból oly szappan választandó, amely zsiros és száraz bőrnek egyaránt alkalmas és különleges bőrpuhitó, tengerentuli pálmaolajból készül.

Az alább leirt módon kezelve az arcot, már a következő napon meglepetéssel fogja észlelni, hogy

Körösfői Kriesch A.
Leszkovszky György
Udvary Géza

VASÁRNAP, 1929 DECEMBER 22

aina-cukrászda
karácsonyi kiállitását
Teréz-körut 60
(Nyugatival szemben

A parlament uj falfestményei

Parlamenti palotánk, mint a hazai diszépületek legnagyobbja és leggazdagabbja önmaga természeténél fogva is arra hivatott volna, hogy összegyüjtse magában a létele közben egymást felváltó müvészeti korszakok legjava alkotásait. Tömérdek terme, folyosója, csarnoka megannyi alkalmas felületet kinál a festés legmonumentálisabb müfajának, a falfestésnek. Ugyanott a szobrászmüvészet is kitünően megfelelhetne térdiszitő feladatának csak ugy, mint az iparmüvészet különböző válfajai, köztük is legelsőnek a faliszőnyeg.

A politika azzal, hogy beleharapott a parlamentnek akkor még el sem készült uj falfestményeibe, rossz szolgálatot tett a magyar müvészet ügyének. Mert a parlament rengeteg tömege — politikai szerepe mellett — igenis arra való, hogy benne a modern magyar müvészet hajlékot és érvényesülési alkalmat találjon. Ami költségébe ez az államnak kerül, az nem kidobott pénz, mert a jó müvészeti alkotás mig egyrészt a politika céljait is szolgálja propagáló erejével, másrészt előbbre viszi kulturánknak azt a végtelenül fontos tényezőjét, amelynek müvészet a neve. A parlament egyébként a maga hagyományát folytatja, mikor helyiségeit müvészi alkotásokkal disziti. S éppen a falfestmény nem is ujság a dunaparti palotában. Annakidején legjobbjaink — Lotz Károly, Körösfői Kriesch Aladár — és más müvészeink kezdték meg ezt a hagyományt azzal, hogy a parlament buffetjének, továbbá a delegációs ülésteremnek falait remekművekkel diszitették. Haláluk óta a monumentális festés, feladatok hiján, ugyszólva megszünt s amit a két nagy tanitómester — köztük is elsősorban a nedves falra való festés, az *al fresco* technikájának felujitója, Körösfői Kriesch Aladár — ujra megtalált, ismét elveszni készült.

Éppen azért igen dicséretes elhatározás volt az, mely az elnöki fogadóterem falainak diszitésére néhai Körösfői Kriesch Aladár három tanitványát is fölszólitotta. *Ilende Vince*, *Leszkovszky* György és *Diósy* Antal a három müvész. Mind a három a falfestés stilusában nevelkedett, abban a festői stilusban, mely koncepcióiban is, előadásában is a megadott épitészeti kerethez alkalmazkodik. Ellenkezője ez a stilus például a naturalista festői előadásnak vagy az impresszionizmusnak. Ellentéte általában minden rögtönző festői előadásnak. Az igazi falfestő készre érlelt tervvel lát a festésnek, mert a fal — s itt főként a nedves vakolatu falra, mint a freskófestmény alapjára gondolunk — nem türi a megkezdett festésen a változtatást. Az elsorolt három fiatal müvész Körösfői Kriesch Aladár mellett tanulta meg a freskófestés eljárását, melyet mesterük régi olasz falfestmények tanulmányozásával és régi leirások, meg festői recipék kipróbálása után évtizedek munkájával rekonstruált a maga számára. Valójában nagy kár, hogy az elnöki terem falfestményeit nem készithették a falfestésnek e legnemesebb és legmaradandóbb eljárásával. Nem tudjuk, micsoda megfontolás akadályozta meg őket ebben. Bizonyos csak, hogy helytelen és nem hozzáértőtől eredő megfontolás volt.

Az elsorolt három müvész mellett *Udvary* Gézának jutott a legnagyobb feladat: a terem legterjedelmesebb falának befestése. Udvary Gézának, ugy tudjuk, ez volt az első ilyenféle feladata. A régi jeles müvész évtizedes szereplője kiállitásainknak, de azokon mindig csak olajfestményekkel vett részt. Az elnöki terem főfalára Hunyadi Jánosnak, Magyarország első kormányzójának apoteózisát kellett megfestenie. Feladatát rendkivül megnehezitette az aránytalanul széles és aránytalanul alacsony falfelület. A falmező arányai kompozicióját szétnyujtására, csoportokra bontására kényszeritették és elvették az alhhoz való lehetőséget, hogy a horizontális irányu csoportfüzérnek kiemelkedő középponti hangsulyt adjon. Feladatát, ami a kompozicióit illeti, mégis elég szerencsésen oldotta

VASÁRNAP, 1929 DECEMBER 22

KAMARA-MOZGÓ (Dohány-utca és Nyár-utca sarok. Tel.: J. 44-27): Maros vize folyik csendesen (magyar tárgyu filmattrakció, főszereplő: Lil Dagover, Hans Stüve. Kóczé cigányzenekarának kiséretével). A sankingi fogoly (egy riporter élményei 10 felv., főszereplő: Anita Page). Előadások hétköznap, szombat kivételével: 6, 8, 10, szombaton: ½5, 6, 8, 10, vasárnap: 3, ¾5, ½7, ¼9, 10

NYUGAT-MOZGÓ: Árva Julika élete (egy magyar leány regénye 9 felv., főszereplő: Ester Ralston és Janet Hall). Kikapós völegény (vigjáték 7 felv., főszereplő: Adolf Menjou). Isten az óceán felett (dráma 8 felv., főszereplő: Richard Barthelmes). Előadások: ¼4, ½6, ¾8, ¾10.

OMNIA (József-körut 31. Tel.: J 301-25): Az első németül beszélő hangos film: Szökik a vőm! (szenzációs vigjáték 15 felv., főszereplő: Dina Gralla és Szőke Szakáll). Prológ: Faragó Sári. Magyar híradó. Előadások hétk.: 5, ¼8 ½10, szombat, vasár- és ünnepnap: 4, 6, 8, 10.

OLYMPIA (Erzsébet-körut 22. Tel.: J 429-47): Isten az óceán felett (szerelmi filmregény 8 felv., főszereplő: Richard Barthelmes, Betty Compson). A mult karmaiban (egy fiatalasszony küzdelme a bollogságért, 8 felv., főszereplő: Mary Astor, Ben Bard). Előadások hétköznap: 4, 6, 8, 10, vasárnap: ½4, 5, ½7, 8, ½10. Az első előadás mérsékelt helyárakkal

ORION-SZINHÁZ (Eskü-ut 1. Tel.: Aut. 831-02): Légyott a halállal (B. I. P. világattrakció 10 felv., főszereplő: Anny Ondra). A csapda (amerikai filmregény 8 felv., főszereplő: George Bancroft és Ev. Brent). Magyar híradó és Foxhíradó. Előadások hétk.: ½6, ¼8, ½10, ünnep- és vasárnap: ¼4, ½6, ¼8, ½10. Kedden nincs előadás.

PALACE FILMSZINHÁZ (Erzsébet-körut 8. a Newyork palotával szemben. Tel.: J. 365-23): 1. A vasöklü Róbert (kacagtató vigjáték 8 felv., főszereplő: James Murray). 2. A hármak szövetsége (Ufa-attrakció 8 felv., főszereplő: Jenny Jugo). 3. A világváros mélyén (izgalmas bünügyi film 7 felv., főszereplő: Igo Sym). 4. Híradók. Ifj. Stephanides dirigál. Előadások hétköznap: ½6, ¾8, 10, vasár- és ünnepnap: ½4, ½6, ¾8, 10.

RADIUS (Nagymező utca 22—24. Tel.: Aut. 220—98 és 292-50): Lil Dagover egy nagy magyar tárgyu film főszerepében: Maros vize folyik csendesen... (A darabban előforduló magyar nótákat Vörös Jancsi és cigányzenekara kiséri). Légyott a halállal! (Anny Ondra első drámai szerepében. A B. I. P. attrakciója). Híradók. Előadások hétköznap: 5, ¼8, ½10, vasárnap: 4, 6, 8, 10.

ROYAL-APOLLÓ (Tel.: J. 429-46 és 419-02): Prolongálva! A négy ördög (Hermann Bang világhirü regénye hangos filmen. 12 fejezetben. A négy ördög: Janet Gaynor, Charles Morton, Nancy Drexer, Barry Norton). Figaro belépője (a Sevillai borbély cimü operából énekli: Richard Bonelli, a newyorki Metropolitan tagja). Fox hangos híradó. A brüsszeli merénylet (az olasz trónörökös ellen elkövetett merénylet hangos helyszini felvétele). Vasárnap estig: Hétfőn Jannings-premier! Előadások hétk.: 5, ¼8 ½10, vasárnap: 3, ¼6, ¼8 ¾10.

TURÁN-MOZI: A királyné nyalréke (Dumas regénye 9 felv., főszereplő: Diana Carenne). A mult karmaiban (dráma 7 felv., főszereplő: Mary Astor). Burleszk. Híradó. Előadások hétköznap: 5, ¼8 ¾10, vasárnap: ¾3, ¼5, ¼7, 8, ¾10

UFA-FILMSZINHÁZ (Teréz körut 60. Tel.: Aut. 197-67 és 197-68): Néma műsor öt napig. 1. Magyar híradó. 2. Ufavilághiradó. 3. Madame Kolibri (dráma 9 felv., főszereplő: Maria Jakobini és Franz Lederer). 4. Hármak szövetsége (Jenny Jugo és Enrico Benler regényes filmje). Stephanides Károly dirigál. Szekeres Ferenc orgonajátéka. Előadások hétk.: 5, ¼8, ½10, vasár- és ünnepnap: 4, 6, 8, 10

SPORT

VASÁRNAPI SPORTPROGRAMM

FUTBALL

II. liga

Hungária-ut: Vac FC—Kossuth (½2), biró: Boronkay Gábor.

I. osztályu amatőrbajnokság

Postás pálya: Postás—FTC (½2), biró: Himler Oszkár.

Külföldön

Fürth: Hungária—Spielvereinigung Fürth, biró: Ruoff (Svájc).

JÉGSPORT

A BKE házi gyorskorcsolyázóversenye 5000 méteres távon, délelőtt 8 órakor a városligeti nagyjégen.

BIRKÓZÁS

A MÁV Gépgyári Sportkör és a Kaposvári Turul SE klubközi mérkőzése délután ¼4 órakor a MÁV lakótelep disztermében (X., Golgota-ut 3.)

A Vasas SC ifjuságí versenye délelőtt 9 órai kezdettel a Vasasok Magdolna-utcai székházának tornatermében.

JÉGHOCKEY

BKE II.—BBTE délelőtt 9 órakor és BKE I.—MHC délután ½3 órakor a városligeti nagyjégen.

USZÁS

A MUE bajnoki háziversenye délután ½5 órakor a Rudasfürdő uszócsarnokában.

VIZIPÓLÓ

Mérkőzések a Téli Kupáért: UTE—FTC este ½7 órakor (biró: Simkó János), MUE—BSzKRT este 7 órakor (biró: Schlenker Antal.

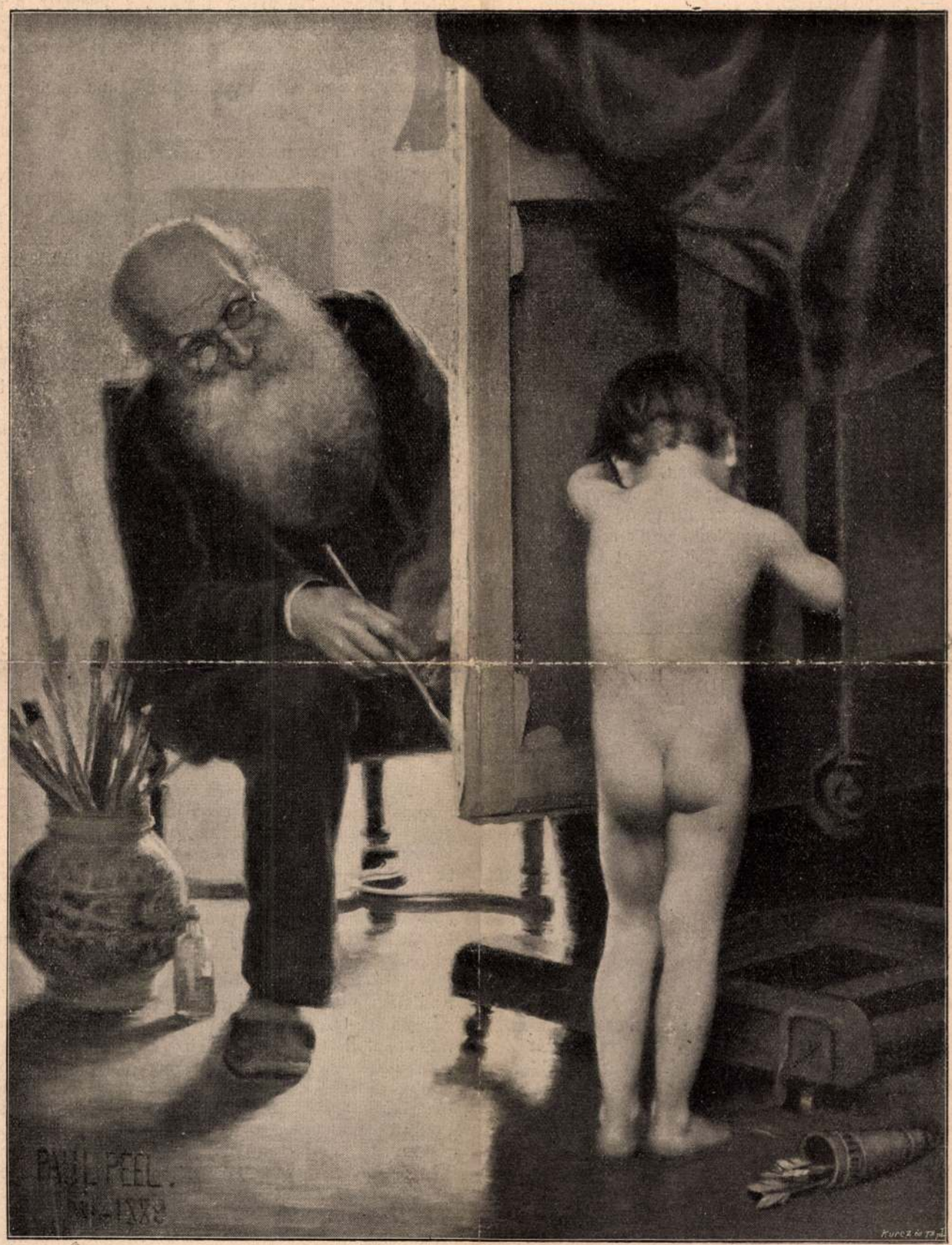

MAKRANCOS MODELL

Paul Peel festménye

— Nem lehet.

— Ejh! — szólt Berkes türelmetlenül, — ha kérem.

— Nem lehet.

A férfinak indulatos lett a hangja:

— Nagyon kérem.

— Nem!

Most már fejébe szaladt a vér, a leány makacssága még növelte haragját:

— Mondja meg! Akarom!

De meg is bánta ezt a szuverén hangot, mert a harmadik zokogási roham erősebb volt mind a két testvérénél:

— Nem akarja? — kérdezte, most már gyöngéden simogatta a leány kezét. — Hát jól van. Eljövök holnap, holnapután. Mindaddig, míg csak be nem vallja, hogy micsoda idegen lélek kerítette hatalmába magát az imént. Én türelmes vagyok és előbb-utóbb megtudom, amit akarok. Ne rázza a fejét, én biztos vagyok a dolgomban, egészen biztos . . .

. . . Olga hirtelen elhallgatott, az asszonyok érdeklődve faggatták:

— Nos? Nos?

— Nos?! Hát én nem vagyok Berkes Laci. Elvette feleségül Katinkát, nem elég ez?

— Megmondta neki? — tudakozódtak az asszonyok.

Óh naiv olvasópublikum! Mit tudom én? Nekem Gál Tamásné mondta el a históriát. Így: Képzeld, azt az ostoba Katinkát egy hétig tanítottam az asszonyi kacérság és furfang mesterségére. És tudod mivel hódította meg a vőlegényét? Sírt meg pirult, pírult meg sírt és ennyi éppen elég volt annak a megátalkodott korhelynek, ki ellen húsz mama és hatvan leány folytatott furfangos hajtóvadászatot.

Freskóképek az új parlamentben

Csupa ősmagyar kép díszíti az új parlament falait, csak egynéhányat vettek az ujabb történelemből, van aztán egy pár indifferens tárgyu is. Még nem kész a nagy munka, csak Vajda Zsigmond fejezte be ciklusát, a többi freskó vagy most megyen által a kartónokról a falak puszta mezőire, vagy éppen kialakulófélben van. Művészek és műbarátok nézik, mint készül az országház falainak új köntöse. Akad, aki vérmes reményekkel beszél a mi monumentális festészetünk nevezetes fordulópontjáról ebből az ötletből: nos ebben nem hiszünk, mert meg vagyunk győződve, hogy mihelyt megszárad a parlamentben az utolsó ecsetvonás, a freskók szerzői folytatják régi működésüket a kiállítások számára. Dehogy is lesz az új országháza műtörténeti nevezetességü, sem az arkitekturában, sem a pikturában, legkevésbbé pedig a szobrászatban. Csak éppen nagy és sok munkát adott, — nagy és sok művészetet nem. Ilyesmit nem is lehetett várni, ahol mindenki kötött kézzel dolgozik, ott az elme műve sem lehet szabad.

A festői és szobrászati feladatok meghatározása félszeg módon ment végbe, csoda, hogy meg nem csömörlöttek tőle a művészek. Veszedelmes módon jelentkezett ismét a különféle bizottságok működése: nálunk összecsödítenek ilyenkor egy csomó neves politikust, de a neves politikusok rendesen semmihez sem értenek. Mindenki belebeszélt eminenter művészeti kérdésekbe, azt azonban egy honatya sem fedezte föl, hogy például a képviselőház ülésterme kicsinyre sikerült, alig férnek el benne a tanácskozók, a tárgyalások nyilvánosságának egyik fontos médiumát pedig — az ujságírói karzatot — ki kellett akolbolítani a földszintről s el kellett helyezni valahol az emeleten. Ezt nem látták meg a bizottsági urak, a tisztán művészeti kérdések levesét ellenben szorgalmasan sózogatták.

Ennek ellenére is derék munkát végeztek a művészek és itt elsősorban a változatos és lege artis készített faburkolatokról és a freskóképekről illik megemlékezni. Az utóbbiakról három képet mutatunk be: az egyik Dudits Andoré, mutatja a koronázás jelenetét, a másik kettő Krisch-Aladár műve, mozgalmas jelenetek a hajdankorból, egy bölényvadászat és egy fiumevidéki kép, amely a régi cabottage képét mutatja. Mind a három kép nagy falfelületet díszít s ezt az utóbbi szót nem használjuk puszta frázis gyanánt.

Dudits témája a legkevésbbé hálás: akik föladták neki, nyilván nem bírtak művészi érzékkel, hanem, bizonyára jogászok és történészek voltak, a művészet ősi inkompatibilisei. Megengedem, hogy fontos és nevezetes aktus az ilyen koronázás, de végtelenül sovány s nem is lehet belőle parádé-képnél egyebet csinálni. Amikor végignéztem ezeket a parlamenti föladványokat, eszembe jutott a Vatikán freskóinak nagy sora: azok a képek, amelyek a stanzákban nagyszerü festői jeleneteket örökítenek meg, ezek a renezánsz művészéltü idejéből valók, azután pedig azok az új freskók, amelyeket IX. Pius, készíttetett a század második felében, az utóbbiaknak, már tárgyválasztás szempontjából is, semmi közük sincs a művészethez, mert egyszerü stattsstückök, nevezetes események illusztrációi. Amilyen művészlélek volt II. Gyula, épp oly művészietlen vala IX. Pius. Az utóbbinak soha sem jutott volna eszébe egy pápai szobát, például a Borgo égésével vagy Heliogabel kiüzésével fölékesíttetni, hanem kiválasztott volna valamely egyháztörténetileg nevezetes jelenetet. Így csinálták a parlamentben is és a szegény művészeknek a képzelhető legsoványabb föladatokat tűzték ki. Duditsé egyike a legszárazabbaknak, művészetileg teljesen érdektelen téma, holott e freskóképeknek nem lehet célja versenyre kelni a történész urakkal, hanem inkább megfelelő művészi díszszel ékesíteni fel a falakat. A baleset azonban már megtörtént s a freskók nagyban készülnek. Köztük a koronázás is, melybe aránylag sok életet vitt Dudits, amennyire tudniilik ez a téma és ceremoniális függelékei megengedték. Valóságos önfeláldozó munkát végzett oly eredménynyel, amely meglepő.

Jobb sors jutott ki Krisch Aladárnak, akit legalább nem kötött semmi államaktus rituáléja. Szabadon bontja ki dekorativ tehetségét s lüktető élettel teliti a bölényvadászatot, ezt az ősmagyar mulatságot s a fiumei képét is. Amint Duditstól a téma megtagadott (hisz a koronázás ideje pontosan adva volt s bizottságilag ellenőrizhető volt még a felhők járása is abban az órában), azt kiaknázhatta Krisch s rajta is volt szép sikerrel, hogy e szabad kompoziciók valamely festői stílust mutassanak. Mind a két művész a rajz gerincére építette képeit, ez igazi freskó-stílus, mert a freskó-festékek felette hiányos színskálája bizony nem alkalmas arra, hogy az ember intim kolorisztikus föladatokba fogjon. Nagy színfoltok sorakoznak egymás mellé, de míg Duditsnak nem volt szabad eltérnie a különféle díszmagyarok és ceremóniális öltözékek nem éppen festői színétől, addig Kirsch szabadon állíthatta egymás mellé azokat a jóleső, sápadt tónusokat, amelyek például a fiumei képen az ég színe, a föld színe s a félmeztelen hajósnép teste színe közt kellemes hatásokat keltenek. Mindahárom kép — mindegyik a témája szerint — a festői megoldások egész sorát adja, amelyeket csak akkor fogunk egészen méltányolhatni, ha majd a művészek elvégezték az utolsó ecsetvonást is.

Remélhető tehát, hogy amit a különböző bizottságok az új parlamentben elrontottak, azt annyira-mennyire sikerülni fog a művészeknek megreperálniok, ámbár sohasem szabad feledni, hogy egészen más lett volna az új országház művészi hangulata, ha csak hozzáértő, művészi hatások iránt fogékony emberek állítják össze a művészi alakítások programját.

LYKA KÁROLY

26 cicero

borgis kumpess

Evangel 295 taska 18. Kelemen

Körösfői Kriesch Aladár.

Tizenöt éve, hogy ez a (nemes) ~~nagy~~ magyar művész árvánhagyta a ~~festés~~ ~~művészetének azt a válfaját~~, a monumentális festést, amelynek (itthon) ő volt az új életrekeltője és ~~legnagyobb mivelője~~ (mestere). Mindössze ötvenhétéves lett. Mikor alakját (az) emlékezetemben, amilyennek 1911. nyarának elején Rómában láttam. Görögországból érkezett ~~oda~~. Hetekig járta barátjával, Nagy Sándorral a klasszikus művészet tájait. Nemcsak az országutak mentén állt meg, hanem a félreeső látnivalókat is megkereste, sziklás hegyi ösvényeken öszvérháton vitette magát (gát) hegynek föl, völgynek le. S ahol vizet látott, az Égei-tenger égszínkék vizét, ott habozás nélkül a hullámok közé merítette testét. Otthon is így cselekedett nemcsak nyáron, hanem zordon évszakokban is. Mindenek (nél inkább) ~~fölött~~ szerette a szabad természetet, a levegőt, az eget, a vizet.

Rómába feketére barnulva állított be, bozontos üstökkel és elvadult szakállal. Meleg nézésű kék szeme tele volt a látottak emlékével, hatalmas benyomásokkal, lelkendező beszéde tüzes lelkesedéssel. Boldogan ömlött belőle a szó, amikor Tiryns és Mykenae emlékeiről (beszélt) és arról ~~beszélt~~, amit Kréta szigetén látott, Minos király knossosi palotájának maradványai között. S duzzadozó mappájából a rajzvázlatoknak és vízfestményeknek kifogyhatatlan sorával mutatta meg ábrázolatban azt, amiről az emberi szó csak olyan fogyatékosan képes fogalmat adni.

Görögországba már mint (értékes múltú) ~~érett és kész~~ művész került el Körösfői Kriesch Aladár. Az alakulása egyébként ment végbe. Székely Bertalannak, meg Lotz Károlynak volt tanitványa s a két nagy mester körében tágult képzelete monumentális vágyódássá. Fiatal művésznek nehéz volt akkoriban a sokat foglalkoztatott mesterek mellett szóhoz jutnia. Körösfői Kriesch Aladár idegenbe ment tanulmányait elmélyíteni és egyéniségét megtalálni. Hosszú (éveket) ~~időt~~ töltött Olaszországban. A régi templomok falfestményein megtalálta

Megjelent a Nyugatban 1917 [illegible] 2

alakot öltve és színes valósággá alakultan azt, ami addig csak mint alakot nem kapott vágyódás élt benne. Rátalált a monumentális festőművészet ősforrásaira, azokra a tiszta lelkű korai művészekre, akiknek a szent együgyűség, ~~a vakta simplicitas~~ volt a sugallója, és az áhitat, a szépben és a magasrendűben való hit az ereje. Hogyan tudtak azok festeni, vonallal és színnel mesét mondani, a pokolnak és a mennynek látomását felvetíteni, a szentek életét, csodatetteit és szenvedéseit megjeleníteni, s mindezzel ünnepélyessé varázsolni a kopár falakat ! Olyan festő művészetet látott ott, amely bizonyos mértékig építészet is volt, mert kiegészítette és teljessé tette az építőművészek munkáját. Azok a primitiv művészek tehetetlenségükben mint segitőbe, fogódzkodtak az építészetbe és ösztönszerűen követték a falfelület felosztásában és tagozásában a templomépület építészetének iránymenetét, fölfelé törő, vagy széltében terjeszkedő igyekvését. Ezzel azonban művészetük megfegyelmeződött , zártabbá lett , stilust kapott.

Ha ettől a művészettől Lotz Károly művészete felé forditjuk szemünket, ha föltekintünk Operaházunk mennyezetfestményére, amelyen Lotz a levegőég végtelenségét igyekezett körbefogni és az ég azúrjában az Olimposz emberalakú isteni világát kelteni mozgalmas életre, csak akkor tudjuk felmérni azt, amit Körösfői Kriesch Aladár, a fiatal művész, az olasz freskófestés korai alkotásai előtt érezhetett. Lotz számára megszünt a sík, az ő vágyódása azon messze túlra igyekezett, ki a térnek végtelenségébe. Mennyezetképe mintha megnyitná a szinházi terem tetejét és az épületet megnyujtaná föl, a felhők magasságába. Az épület Lotz szemében egyszerűen eltünik, magassággá lesz, az égnek és a felhőknek szinpadává.

Körösfői Kriesch Aladár művészete otthonosabbnak érezte magát a földön, mint a levegőégben. Az a föld azonban, amelyen élni szeretett és amelyen képzelete kivirágzott, finom és nemes szinekben megfürdött föld volt. Ritka szép emberpéldányok mozogtak, éltek és haltak rajta. (Azt, hogy) Hogyan rendezze el őket a fal síkján, ~~mint~~ az olasz primitivek templomi freskóin

tanulta meg. Az ő példájukat követve, talált vissza a falfestésnek feledésbe ment stilusához. És festési eljárásukat ~~xxxxxxxxxxxx~~ tanulmányozva, régi olasz festőrecipés könyvek nyomán találta meg sok fáradságos kisérlet árán a nedves falra festés eljárásának titkait. Korszakos lehetett volna a működése itthon, ha a körülmények kedveznek neki. De mire ismeretekben megyarapodva hazakerült és mire a maga egyéni módján szólalhatott volna meg, itthon elfogytak előle az alkalmak. Az állam már megépítette volt nagy középületeit, a fővárosba vonult főnemesség és a megvagyonosodott polgárság is a maga palotáit. A falak diszítését elvégezte bennök Lotz Károly. Évtizedekig volt kénytelen megfesteni való falra várni Körösfői Kriesch Aladár.

A várakozás idejét nem töltötte tétlenül. Ha kisebbrendű munkákon is, szakadatlanul fejlesztette magában a művészt. Egy nagy lelki élmény: elsőszülött kisfiának elvesztése, megmutatta neki az élet mélységeit és ugyanakkor ~~megmutatta~~ a vigasztalás útját. Megindító tárgyú szimbolikus festményben örökítette meg ezt az élményét ~~a művész~~. A kép a Szépművészeti Múzeumban függ, cime: "Krisztus, a megismerés forrása, visszaadja a szülőknek meghalt gyermeküket." Az apa és az anya, nyomukban a rokonok és barátok, az isteni akaratban való megnyugvás felé indulnak. Körösfői Kriesch Aladár vallásos lélek volt, s a művészet megnemesítő képességében való hite a vallásosságában gyökerezett. ~~Nagy jelentőségű~~ Nevezetes fordulatot jelentett életében, amikor ideált kereső utján rátalált messze idegenben előtte élt művészrokonaira, az angol preraffaelita festőkre. Ruskin kalauzolta hozzájuk, a preraffaeliták művészetének elméletcsinálója. Az ő szónokihangú irásai keltették föl hazájában az érdeklődást a korai olasz festők iránt, akik megelőzték Raffaelt. Ruskinig a régi művészet Raffaellel és kortársaival kezdődött. Az ő lelkes ~~és dürgedelmes~~ tanitásai az egész korizlést megfordították. Tanítványai és kortársai, azok a művészek - festők és iparművészek,- akik utóbb preraffaelitáknek nevezték

magukat, Ruskinnel együtt arra törekedtek, hogy a művészet és a hétköznapi élet között hidat építsenek, hogy az életet megszépítsék és megnemesítsék a művészet segítségével. Vágyódásukat olyképen igyekeztek ~~megvalósítani~~ utólérni, hogy művészetük mellett a mesterember munkáját is vállalták. Burne-Jones ablakokat tervezett, William Morris betűt metszett ki fából és maga nyomtatta könyveit, de azután tervezett kárpitot, szőnyeget, butort, színes üvegablakot is. Körösfői Kriesch Aladár az angol preraffaeliták törekvéseiben és eredményeiben önmagának a vágyódására ismert, az angol művészek művészeti ideáljában önmaga ideáljára. Olyan művésztestvérekre, akik a maguk módján már meg is valósították azt, ami benne még félig álomállapotban vágyakozott megvalósulásra.

~~Példájukon felbátorodva,~~ Hittel és bizakodással eltölten telepedett meg kicsiny családjával Gödöllőn és oda hitta Veszprémből Nagy Sándort is, aki akkor már sógora volt. Nagy Sándort egy párisi barátja, a svéd Belmont Leo követte családostól. A kis településnek ez a három művész lett a magja. Apránként hivatlanul is köréjük gyültek mindenfelől a fiatalabbak közül azok, akik törekvéseik rokonainak érezték magukat. Odakünn a művészeti életben, úgy tetszett, nincsen számukra hely. Gödöllőn túl a naturalizmus harci jelszavait harsogták a művészek és szinte ellenségnek érezték azokat a ~~művészeket~~ társaikat, akik a valóságban nem lelték helyüket s a távolmúlt, a mesék, az álmok világában keresték kielégülésüket.

Aki valaha a gödöllői otthonában, barátai, tanítványai ~~között~~ körében látta Körösfői Kriesch Aladárt, az egyéniségének a legvonzóbb részét ismerhette meg. A meleg családi fészek az évek során megtelt pompás gyermekekkel, akiket apjuk már kicsiny korukban atlétákká igyekezett edzeni, hogy nem úgy, mint ő, aki véznatestűnek és bizonytalan egészségűnek született, az élet fáradalmain játszva tudják túltenni magukat. Idilliumi életet élt a kis család az Erdő-utcai földszintes házban és kertjében. Körösfői Kriesch Aladár ebben a környezetben teljesen a maga ideáljainak

szentelhette kedvét és erejét. A szép ideáljának élhetett, az idea megtestesítésére törekedhetett a hétköznapok életében. Szőnyegszövő iskolát alapított és a falu egyszerű leányzóit kitünő munkásokká nevelte benne. A szőnyegek tervét ő rajzolta, meg barátai. Belmont Leo a gobelinszövésnek volt páratlan mestere. Körösfői Kriesch Aladár elragadóan szép kartonokat rajzolt számára, s azokból mesteri faliszőnyegek lettek Belmont keze alatt. Lelket üdítő jókedvvel égett a munka a gödöllői művészházakban. Körösfői Kriesch Aladár a magyar arcképábrázolás remekeit festette meg úgyszólva játszogatva. Barátait és tanítványait örökítette meg a valóságot magasrendűvé nemesítő arcképeken. A művészek családjának szinte az apja volt. Az apa jóságával és áldozókedvével mutatott példát, igazított útba és avatta belé a fiatalokat azokba a tanulságokba, amelyeket ő maga hosszú kisérletezés és fáradságos gyakorlat árán szerzett meg. Ha munkavégeztével föl akarta üdíteni lelkét, segítségül hívta a testvérművészeteket. Az irodalmat, Dantét, a népköltést, a távol mese világában álmodozva kalandozó költőket, akiknek ő maga lelke szerint rokona volt. Vagy zongorája elé ült és a zene nagy álmodozóit szólaltatta meg. S örök fölüdítőnek kertje tövében terült el a gödöllői erdőség, fáival, tisztásaival, csodás természetkivágásaival, a boldog barangolásoknak kifogyhatatlan lehetőségével.

A családi fészek körül tágas baráti fészek módjára épült meg a testvérek és hívek társasága. Szervezkedés és alapszabály nélkül éltek egymás szomszédságában, az idősebbek és a fiatalok, a kész mesterek és a tehetséges kezdők, s összetartójuk a közös ideál volt, az élet és a művészet között való harmónia keresése.

Ekkor végre érni kezdtek Kriesch Aladár felé életének nagy feladatai. Az első próba, amelyen erejét megmérhette, gróf Vigyázó Sándorné rákoskeresztúri mauzoleumának kifestése volt. Három kompoziciót tervezett belé. Az egyiken a gyermekétől bucsúzó anyát festette: az ifjú az élet lépcsőjén lefelé halad, az elmúlásba; a másikon a két szerető lény újra találkozását, a viszontlátást a túlsó világban most már a lépcső tetején várja feléje siető anyját az ifjú.

A költői elképzelés és puritán egyszerűségű megfestése nem elégítette

ki a megrendelőt. Körösfői Kriesch Aladár első freskó-festményét, a magyar monumentális festésnek ezt a úttörő emlékét leverette a falakról és helyére más művésszel, a maga izlésének megfelelőbb díszt festetett. Művészt nehezen érhet nagyobb fájdalom, mint mikor lelke nagy erőfeszítésének ~~nagy~~ eredményét pusztulni látja. Körösfői Kriesch Aladárban holtáig sajgott ennek a sebnek a helye.

A méltatlankodás, amelyet a művészek közvéleményében ez a vandálság keltett, jó volt arra, hogy fölébressze a figyelmet a művész iránt. A közoktatásügyi miniszterium művészeti osztályának vezetőjeakkortájt Koronghy Lippich Elek volt, a gödöllői művészekhez hasonló lelki összetételű férfiú. Vallásos és költői érzésű ember, harmónia után vágyódó lélek és tüzes híve annak a törekvésnek, amely a mindennapi életet a művészet közvetítésével megszépíteni igyekezett. Mikor a Zeneakadémia épen fölépült új palotájának belső diszítése szóbakerült, azonnal Körösfői Kriesch Aladárra gondolt. Igy jutott a gödöllői művész életének első ránkmaradt monumentális feladatához.

A főváros hangversenyre járó zenebarátai mind ismerik a freskó-festményeket, amelyekkel Körösfői Kriesch Aladár a Zeneakadémia falait földiszitette. ~~Több nemzedék örege és ifja, sokezernyi szem gyönyörködött bennök.~~ Akik készülésük közben látták őket és a művészt az állványokon, a nagy kartonok és a festékes bögrék között, azokban felejthetetlen emléke maradt meg Körösfői Kriesch Aladár freskófestési munkálkodásának. Milyen készségesen tette le az ecsetet, hogyha arról volt szó, hogy az érdeklődőnek megmutasson valami részletet és megértesse vele a maga festési eljárását. Milyen boldogan avatta bele a látogatót abba, amit kevésbbé ajándékos szivü művészek a magukét titkaként szoktak őrizni. Eredettől gyönge testét kímélet nélkül vitte bele a fárasztó munkába. Egész életét, minden gondolatát és érzését alárendelte a készülő műnek.

A földszinti alacsony előcsarnok félhomályában, a nem szeren-

csés építészeti környezet és a zavaros színszomszédság nyugtalanitó hatásával dacolva, mint eleven élettel lüktető álomsorozat huzódik a falon a két festett frieze. Az egyházi és a világi zene hangulatát érzékítette meg rajtuk Körösfői Kriesch Aladár emberi alakok füzérével, az alakoknak finom egyensúlyu ritmikus mozdulataival. Gyöngéd rajzú férfi és női alakok lejtenek ünnepi léptekkel a világi és az egyházi zene hangjaira s alakjukon az álom átszellemült színei derengenek.

Harsányabb hangon szólalnak meg az emeleti freskó szinei. A kép tárgya szimbolikus: " Az életkeresők a művészet vizéből isznak." Közepütt kút, abból széles szalag alakjában ömlik a csillogó víz. A kút tetején virágfüzéres gráciák lejtenek körül egy szépséges ruhátlan női alakot, a művészet ~~lelkét~~ megszemélyesitését. Mögötte aranysávos és csillagkörös felhők, a felhőkön pedig lenge köntösü női géniuszok muzsikálnak harsonázva és hegedülve. Alul a zubogóvizü kút köré gyülekeznek férfiak és nők, öregek és fiatalok, olyanok, akik már elfáradtak az élet keresésében és még sem találtak reá, meg olyanok, akik csak nemrég kezdték a keresést. Négy, ruhájából kibomlott testü fiatal nő boldogan hajlik a víz fölé, amely a nehéz és keserves életnek értelmét rejtegeti számukra. Elragadó szépek ennek a festménynek az alakjai. Mozdulatuknak önmagát elerésztő lágysága, vonalaiknak finom és nemes hajlatozása. Elragadó a képnek színessége is, a színeknek, különösen a kék színnek bátor felujjongása. Későbbi munkáin megtompította színeit a művész, feketével itatta meg őket és halkan hangzóvá fokozta le őket.

A Zeneakadémiai freskók után sok esztendő elmúlt, amire újra falfestéshez juthatott Körösfői Kriesch Aladár. De attól fogva a sors kegyesebben bánt vele és megadta neki a lehetőséget ahhoz, hogy életének utolsó hét esztendejében megalkothassa főműveit. Hét esztendőn belül festette meg a marosvásárhelyi Kulturház, a Szinművészeti Akadémia, a temesvári püspöki szeminárium és a Mester-utcai kereskedelmi iskola faliképeit. Csupa nagyszabásu és érett alkotása a művésznek és monumentális festésünknek olyan

emléke, amelyeket mint a főváros nevezetes látnivalóit kellene mutatni ogatni honfitársaknak és idegeneknek.

A Szinművészeti Akadémia Egressy-termének főfalára a Bánk-bán főszereplőit festette: egyik felől II. Endre és Gertrudis királyné, másik felől Bánk és Petur bán féloldalt fordult alakját, középütt pedig Melindának ~~a nézőtől szembefordúló~~ frontális helyzetű fehérruhás fantomját. A kompozició a legegyszerűbb: az álló alakok egymásmellé sorakoztatásával alakuló parallelizmus, a függőlegeseknek ritmikus ismétlődése. De mennyi változaton át tudta modulálni a művész a lát szólagos egyhangúságot. Az alakok mozdulatlanságába mekkorra mozgást tudott vinni, mozdulatukkal az érzelmek nek mekkorra változatosságát kifejezni. Felejthetetlenül szép közöttük Melindának kibontott hajú alakja. Mint a szelíd reménytelenségnek és a néma kétségbeesésnek képe áll végzetének intézői között; karcsú testéről lágyan omlik le a lábát verő köntös, tehetetlen megadással előrenyuló két karjáról puha drapériában a lecsúszott átalvető. Színtiszta költészet ez az alak, mozdulatlan mozgásában szívhezszóló zene. A festmény két végében két másik női alak - a tragédia múzsái - ugyanilyen mély érzelmességből ~~származó~~ alakult megindító elképzelései a művésznek.

Az érzelmesség egyik főforrása volt Körösfői Kriesch Aladár művészetének. Nagy szeretet élt benne nemcsak embertársai, hanem minden élő és holt lény iránt is. Szerette a természetet, szerette azt legalsóbbrendű jelenségeiben is. Szerette a fűszálat, a bogáncsot, a szamártövist, nem csupán a paradicsomi kertek pompázó növényeit. Áhitatos érzéssel kereste a legkisebben és a legkevésbbé mutatósban is a nagynak és az öröknek derengését. Mindent átitató érzelmességében meglágyult a természet, a tájék, rajta ember- állatalak megszelídült, azután megfinomodott és megnemesedett előadásában. Abból an, ahogyan Körösfői Kriesch Aladár a természetet ábrázolta, sokan nagy elvi ellentétet láttak közte és korának uralkodó festői iránya, a naturalizmus között. Akadtak, akik azt vitatták, hogy művészetének a természethez egyáltalán nincsen köze. Ez azonban mesterséges félre-

magyarázás. Körösfői Kriesch Aladár ugyanolyan áhítatos tisztelője volt a természetnek, mint azok a kortársai, akik a naturalizmusra esküdtek föl. Természettanulmányainak rengetege, a rajzoknak és főként a szabad természetben rögtönözve készült vízfestményeinek hosszú sora beszél arról, mit érzett ez a művész, mikor a természettel szembekerült. Mélységes áhitatot, ugyanúgy, mint naturalista festőtársai. Mindössze az áhítat minőségében volt a különbség. Emezek áhitata, ha szabad úgy mondanom, pogány áhítat volt, a természet testi mivoltában gyönyörködés, felujjongás, vagy elborongás. Körösfői Kriesch Aladár áhítata a vallásos lélek áhítata volt. Minden boldog érzése egyben hálaadás volt annak, akinek lelke jó érzését köszönhette. Amit ez a művész a természet nagyszerűsége és gazdagsága előtt érzett, az a hivőnek leborulása volt a nagy, a dicső és örök előtt. Ezért fedezett föl rokonságot maga és a trecento művészei, majd pedig az angol praeraffaeliták között. Azoknak is olyan volt a lelki szerkezete, mint az övé. Ezért olyan ünnepélyes a hatása mindezeknek a művészeknek. Ünnepélyes hatású Körösfői Kriesch Aladár művészete is. Nem a hétköznapot és esetleges látványait festette, hanem az annál ritkább ünnepnapot, benne az élet sűrített mondanivalóit, az elmélkedés közben megtisztult gondolatokat és érzéseket, de a művész módján: vonalakra fejtve szét és vonalakba foglalva, szinfoltokba teregetve ki, és gyűjtve össze másszóval láthatóvá téve azt, ami láthatatlan, ami tehát a művészet számára valójában hozzáférhetetlen volna.

Kegyetlen sorscsapás volt, hogy művészetünk ezt a férfiút olyan korán elvesztette. Még tele volt elmondatlan mondanivalóval és a tanításnak buzgó vágyával.

Elek Artúr.

Körösfői Kriesch
Aladár

Körösfői Kriesch Aladár
(Mejj. Nyuget)

Elhartan

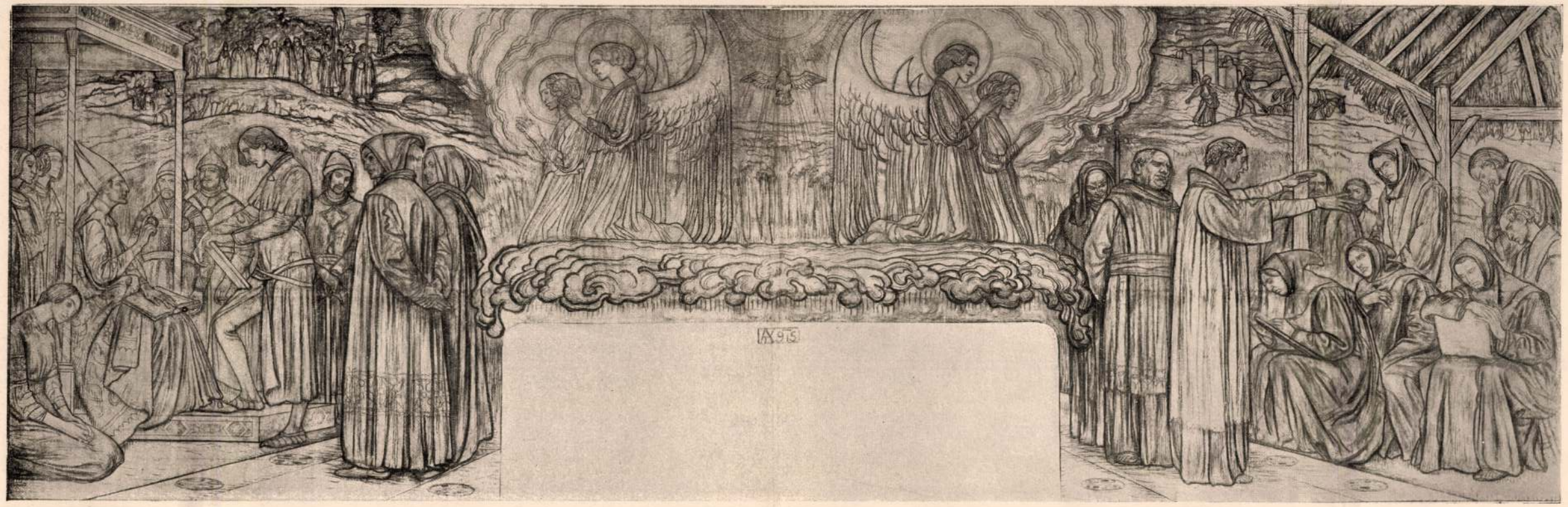

SZT. GELLÉRT OKTATJA SZT. IMRÉT. — ST. EMMERICH WIRD VON ST. GERHARD BELEHRT.

WALTER CSANÁDI ISKOLÁJA. — WALTERS CSANÁDER SCHULE.

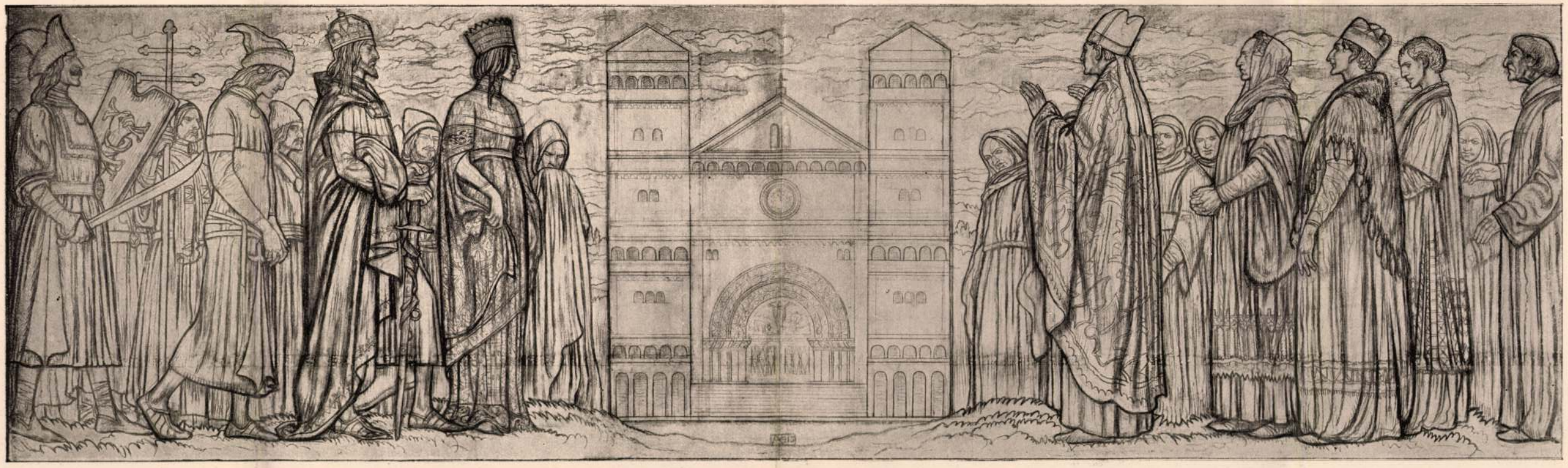

A CSANÁDI SZÉKESEGYHÁZ ALAPÍTÁSA. — GRÜNDUNG DER CSANÁDER KATHEDRALE.

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR: FRESKÓVÁZLATOK A TEMESVÁRI SZEMINÁRIUM DÍSZTERME SZÁMÁRA.

A. KÖRÖSFŐI-KRIESCH: SKIZZEN ZU DEN FÜR DEN FESTSAAL DES TEMESVÁRER SEMINARS BESTIMMTEN FRESKOBILDERN.

Körösfői Kriesch Aladár

FINN MAGYAR

Körösfői-Kriesch Aladár: Téli erdő / Talvinen metsä / Forest in Winter, 1917

2004. XII. 12 – 2005. II. 13.

FINNORSZÁG ÉS MAGYARORSZÁG MŰVÉSZETI KAPCSOLATAI 1900-1920
SUOMEN JA UNKARIN TAIDESUHTEET 1900-1920
CONTACTS IN THE ARTS BETWEEN FINLAND AND HUNGARY 1900-1920

ERNST MÚZEUM BUDAPEST

SanomaBudapest

Az Ernst Múzeum örömmel hívja meg Önt a kiállítás megnyitójára 2004. december 10-én, pénteken 18.00-20.00 óráig.
A vendégeket üdvözli Pekka Kujasalo, a Finn Köztársaság nagykövete.
Köszöntőt mond Jelinkó Árpád, a kiállítást megnyitja Hoppál Mihály, az Európai Folklór Intézet igazgatója
A kiállítás védnökei: Pekka Kujasalo, a Finn Köztársaság nagykövete és Zupkó Gábor, a Magyar Köztársaság nagykövete.

Ernst Museolla on kunnia kutsua Teidät näyttelyn avajaisiin perjantaina 10. joulukuuta 2004 kello 18.00 – 20.00
Suomen suurlähettiläs Pekka Kujasalo toivottaa vieraat tervetulleiksi
Tervehdyssanat lausuu Árpád Jelinkó, näyttelyn avaa Euroopan folkloreinstituutin johtaja Mihály Hoppál
Näyttelyn suojelijat: Suomen suurlähettiläs Pekka Kujasalo ja Unkarin suurlähettiläs Gábor Zupkó

The Ernst Museum has the pleasure to invite you to the opening of the exhibition Finnmagyar on Friday, December 10, 2004 at 6 p.m.
Words of welcome by His Excellency Pekka Kujasalo, Ambassador of Finland. Greeting by Árpád Jelinkó, opening by Mihály Hoppál, Director of the European Folclore Institute
Patrons: His Excellency Pekka Kujasalo, Ambassador of Finland and His Excellency Gábor Zupkó, Ambassador of Hungary

---

VASÁRNAPI MATINÉK
2005. január 16, vasárnap, 11.00 - Sibelius és magyar kortársai. Zongorán játszik Szokolay Balázs
2005. február 13-án, vasárnap délután 3-tól 7-ig a Finn és a Magyar Kultúra Napja tiszteletére finn-magyar szimpóziumot rendezünk

SUNNUNTAI-MATINEAT
16.1.2005 kello 11.00 - Sibelius ja hänen unkarilaiset aikalaisensa. Balázs Szokolay, piano
13.2.2005 kello 15.00 – 19.00 - Suomen ja Unkarin kulttuuripäivän kunniaksi järjestämme suomalais-unkarilaisen symposiumin johon osallistuu

SUNDAY PROGRAMS
16.1.2005., Sunday, 11 a.m. – Sibelius and his Hungarian contemporaries (Balázs Szokolay on piano)
13.2.2005., Sunday, 3-7 p.m. - In honour of the Day of the Finnish and of the Hungarian Culture a Finnish-Hungarian symposion will be held

A szimpózium résztvevői / symposiumin johon osallistuu / paricipants of the symposium: Anna-Lisa Amberg, Nina Robbins, Boros Lili, Csáki Tamás, Gerle János, Keserü Katalin, Matits Ferenc, Varga Vera

---

Békés karácsonyt és boldog új évet kívánnak az Ernst Múzeum munkatársai!
Ernst-museon työntekijät toivottavat rauhallista joulua ja onnellista uutta vuotta!
The staff of the Ernst Museum wishes you a Merry Christmas and a Happy New Year!

Ernst Múzeum, 1065 Budapest, Nagymező u. 8. T.: (1) 341-4355,
Levelezési cím: 1376 Budapest 62. Pf.: 152. www.ernstmuzeum.hu
Megtekinthető 2004. december. 10 – 2005. február 13 között, hétfő kivételével naponta 11-től 19 óráig

Terv: Legendes Group, Lőrincz Anna

AZ

ERDÉLYI KIÁLLITÁS KATALOGUSA

NEMZETI SZALON

BUDAPEST, 1922. ÉVI MÁRCIUS—ÁPRILIS

AZ

ERDÉLYI KIÁLLITÁS KATALOGUSA

NEMZETI SZALON

BUDAPEST, 1922. ÉVI MÁRCIUS—ÁPRILIS

A NEMZETI SZALON IGAZGATÓSÁGA:

ELNÖK:

gróf Andrássy Gyula v. b t t.

MŰVÉSZETI ALELNÖK:

Horvai János
szobrászművész

IGAZGATÓ:

Déry Béla

IGAZGATÓSÁGI TAGOK:

Művészek:

Edvi Illés Aladár
Katona Nándor
Kézdi Kovács László
Rubovics Márk
Vajda Zsigmond

Műpártolók:

Bauman Márton
Gellért Jenő
alelnöki teendőkkel megbízva
Dr. Ilosvay Lajos

MŰTÁROS:

Kató Kálmán

TITKÁR:

Bende János

ÜGYÉSZ:

Dr. Képessy József

PÉNZTÁROS

Weiser Kálmán

SOCIETAIRE-TAGOK:

Baditz Ottó
Déry Béla
Horvai János
Kacziány Ödön
Katona Nándor
Kézdi Kovács László
† Körösfői Kriesch Aladár
László Fülöp Elek
† br. Mednyánszky László
Mendlik Oszkár
Rubovics Márk
† Székely Bertalan
† Szikszay Ferencz
Vajda Zsigmond

Hirmondó a régi Erdélyből.

Erdély . . .

A született magyarországi alig ismeri Erdélyt. A multban kellő érdeklődés hiján magára maradt küzdelmei közt nehéz tusája megvivásában, — pedig azt a magyarságért tette.

Az erős nemzeti összetartás, nemes öntudat sok romantika mellett milyen sok háborúság tarkítja Erdély történelme lapjait. A közelmult fatális eseményei pedig elszakitották az Anyaország testétől.

Erdély . . .

A *természetbúvár* a természet csodás alkotásaiban duskálhat Erdélyben: a hegyek, szorosok külső szépségeiben épugy, mint a föld belsejének arany, só, szénértékeiben.

Az *etnografus*, kit a nép mint olyan érdekel, tarka népviseletekben, a régi Magyarország legcsodásabb gazdasági népmüvészetében gyönyörködhetik.

A *költő* élvezete sem kicsinylendő le, — aki a vadregényességet meglátja, a históriai levegő költészetét megérzi. Jósika romantikája, Jókai aranyszáju elbeszélő készsége gyakran fordult keretért Erdélyhez és Erdély hálás téma is volt nekik.

Akárcsak a *muzsikusnak*, Dohnányinak, — akit a Vajdatornyában éppen napjainkban kitünő opera megirására késztetett.

* * *

Képzőmüvészeink előtt is megnyilatkozott Erdély.

Az Erdélyi kiállitás nem mutathat be ujdonságokat, — hanem az a müterem zugokból előkotort képek, mappákból kikeresett rajzok bizonyos tekintetben retrospektiv gyüjteménye.

A kiállitást látogató elé igy jutnak meghalt, vagy régelfelejtett müvészek nevei a ma is dolgozoké mellett. Igy kerülnek a látogató elé a müvészek féltve őrzött, eredetileg nem is a nyilvánosságnak szánt kedvenc dolgai; — régi stációk mérföldkövei.

Megkülönböztetett figyelemre méltók Erdély *emlékmüveinek*, nemzeti értékeinek ábrázolásai. Az anyaországtól lekapcsolt részeken felelőtlen és rosszindulatu elemek sok magyar nemzeti értéket pusztitottak már el, különösen emlékmüveket, — ami bennünket ezek müvészi ábrázolásának nagyobb gonddal való őrzésére késztet.

Erdélyről lévén szó, a kiállitás keretébe természetszerüleg bele kellett vonni a *népmüvészetet* is, — amelynek sulypontját Kalotaszeg és Toroczkó képviseli. A Magyar Iparmüvészeti Társulat szivességéből mutathatjuk be ugy a varrottasok, mint a cserepek és fafaragások néhány legszebb darabját.

Amit az Erdélyi kiállitás nyujt, az nem hetvenkedik, hanem Erdély szivhez szóló kulturértékeiből rögzit meg és idéz elénk *néhány régi mosolyt*. A kiállitás anyaga *egy marék virág* Erdély szépségeinek széles mezejéről; — *tiszta harmatcsöpp a sötét éjszakából.*

Budapest, 1922 március.

Makoldy József.

Baranski E. László

1 A csikzsögödi templom. Rajz 1500.—
2 Brassó. Rézkarc 1200.—
3 Brassói városháza, rajz 2000.—
4 Csikszereda romjai, rajz 2000.—

Bentheim Arthur

5 Bánffyhunyadi temető részlet, vizf.
6 A kolozsvári várfal óratornya, szines rajz 1600.—
7 A reggeli (Bánffyhunyad) Rajz 2600.—

Bosznay István

9 Szamos partja, olajf. 50000.— Mv. fömüv.
10 Erdélyi táj, olf.
11 A zabolai parkban, olf. 25000. —

† Bruck Lajos

16 Szamos völgye, olf. Az O. M. Szépm. Muzeum tul.

Csánky Dénes

17 Marhavásár Bánffyhunyadon, szénrajz 10000.—
18 Túróárusok a b. hunyadi templom falánál, sépiafestmény 12000.—
19 Ekhós szekér, szénrajz 5000.—
20 Beszélgető oláhok, szénrajz 6000.—
21 Rábeszélés, szénrajz 6000.—
22 Bánffyhunyadi ref. templom, szénrajz 5000.—
23 Vásárfia (Bosnyák, magyar és oláh) szénraj 6000.—
24 Lóvásár Bánffyhunyadon, vizf. 15000.—
25 Bánffyhunyadi vásáros kofák, tusrajz 2000.—
26 Anyaság (Kalotaszeg) vizf. 12000.—

27 A bánffyhunyadi országuton, vizf. 18000.—
28 Szántás négy bivalylyal (tanulmány a «Szántás»hoz) vizfestmény 16000.—
29 Szekérjavitás B. Hunyad) vizfestmény 15000.—
30 Bánffyhunyadi lacikonyha, szénrajz. Magántul.
31 Szántás, olajf. Magántul.

Csányi Károly

32 Brassói bástyarészlet, vizf. Magántul.
33 Rozsnyói várkapu, vizf. Magántul.

Damkó József

34 Öreg juhász. Terracotta. Az O. M. Szépm. Muz. tulajd.
35 A falu bölcse. Terracotta. „ „
36 Kézimunka. Terracotta. „ „
37 Kaszás. Terracotta. „ „
38 Kőrösfői asszony. Eredeti terracotta 14000.—
40 Kőrösfői leány sarlóval. Patinázott gipsz 4000.—
41 Ketten. Eredeti terracotta 18000.—
42 Bevonulás előtt. Eredeti terracotta. 30000.—

Dobai Székely Andor

43 Erdélyi paraszt interieur. Vizf. 10000.—

Dörre Tivadar

44 Aranymosók az Aranyos partján, monochrom, nem eladó
45 Keresztényfalva rajz eladó
46 Verespataki zuzdák rajz eladó
47 Kolozsvár Wesselényi rajz eladó
48 Kolozsvári piac rajz nem eladó
49 Kolozsvári egyetem központi épülete, rajz, nem eladó

50 „Szárlos" rajz nem eladó
51 Csetálye Boli rajz eladó
52 A Mereshegység (Sztana feletti keresztdombról) monochrom eladó
53 Vajdahunyad. Vizf. Eladó
54 Rozsnyó vára. Vizf. Eladó

Dőrschlag Károly

55 Kisdisznódi nyári táj Olajf. Az O. M. Szépmüvész. Muzeum tulajdona

Edvi Illés Aladár

56 Zsoboki utca. Olajf. Magántul.
57 Magyarókereki részlet Olajf Eladó.
58 Kalotaszegi tájkép. Olajf. Eladó
59 Hó olvadás (Kalotaszeg) Olajf. Eladó
60 Kalotaszegi tornác. Olajf. Eladó
61 Oláhnádasi részlet. Olajf. Eladó
62 Bánffyhunyadi udvar. Olajf. Eladó
63 Segesvár. Olajf. Eladó
64 Bánffyhunyadi ház. Olajf. Eladó
65 Kőrösfői részlet. Olajf. Eladó
66 Juh kosár. Olajf. Eladó
67 Erdős táj Bánffyhunyad környékéről. Olajf. Eladó
68 Kalotaszegi utcaajtó. Aquarell. Magántul.
69 Zsoboki utcaajtó. Aquarell. Magántul.
70 Kőrösfő. Aquarell. Magántul.
71 Székelyudvarhelyi galambbugos kapu. Aquar. Mtul.
72 Március. Olf. Az O. M. Szégmüv. Muzeum tulajd.
73 Kalotaszegi menyasszony. Olf. Az O. M. Szépmüv. Muzeum tulajdona

74 Mályvák alatt. Vizf. Eladó
75 Kalotaszegi udvarrészlet. Vizf. Eladó
76 Oláh knnyhó. Vizf. Eladó
77 Erdélyi kuria kapuja. Vizf. Eladó
78 Kalotaszegi leány vizf. Eladó
79 Kézicséplés Kalotaszegen. Vizf. Eladó
80 A kemence padkáján. Vizf. Eladó
81 Utcaajtó Kőrösfőn. Vizf. Eladó
82 Zentelki csürök. Vizf. Eladó
83 Templomozás Kőrösfőn. Vizf. Magántul.
84 Egyedül. Vizf. Magántul.
85 Fiatal leány sirja (Kalotaszeg) vizf. Eladó
86 Magyar-Gyerő-Monostori templom tornya.Vizf.Eladó
87 Pártás leány I. Vizf. Eladó
88 Utcaajtók Zsobokon. Vizf. Eladó
89 Pártás leány II. Vizf. Eladó
90 Aratás I. Vizf. Eladó
91 Magyar Valkói templom. Vizf. Eladó
92 Bánffyhunyadi öreg paraszt. Vizf. Eladó
93 Mákói házak. Vizf. Eladó
94 Bánffyhunyadi leány. Vizf. Magántul.
95 Kőrösfői leány. Vizf. Eladó
96 Legényviselet Kalotaszegen. Vizf. Eladó
97 Kalotaszegi leány. Vizf. Eladó
98 Az utolsó régi varrottassal diszitett ágy. (Nyárszón) Vizf. Eladó
99 Jegenyei legény. Vizf. Eladó
100 Kalotaszegi leány. Vizf. Eladó
101 Leányok az utcaajtóban. Vizf. Magántul.

102 Magyar Gyerőmonostori utcaajtó. Vizf. Eladó
103 Kőrösfői utcaajtó I. Vizf. Eladó
104 Magyarókereki paraszt. Vizf. Eladó
105 Zsoboki utca. Vizf. Eladó
106 Kőrösfő a temetőből nézve. Vizf. Eladó
107 Kalotaszegi menyasszony. Vizf. Magántul.
108 Utcaajtó Damoson. Vizf. Eladó.
109 Aratás Kalotaszegen II. Vizf. Eladó
110 Kalotaszegi oláh asszony. vizf. eladó
111 Dombos táj Kalotaszegen vizf. elado
112 Tiloló asszonyok vizf. magánt.
113 Bánffyhunyadi vásár vizf magánt,
114 A bikali templom menyezete vizf. eladó
115 Bánffyhunyadi leány vizf. eladó
116 Magyar Gyerőmonostori utcaajtó rajz, eladó
117 Kalotaszegi oláh asszony vizf. eladó
118 Kőrösfő I. vizf. eladó
119 Kalotaszegi utcaajtó vizf. magánt.
120 Kalotaszegi mellrevalók I. vizf. eladó
121 » » II. » »
122 Kalotaszegi utcaajtó vizf. magánt.
123 Kalotaszegi leány vizf. eladó
124 Kőrösfő II. vizf. magánt.
125 Kalotaszegi oláh asszony II. vizf. eladó
126 Munkából hazatérő leány vizf. magánt.
127 Kőrösfői utcaajtó II. vizf. eladó
128 Kalotaszegi leányok vizf. eladó
129 Aratás III. vizf. eladó
130 Kalotaszegi fonó asszony vizf. eladó

131 Segesvár rajz eladó
132 Galambúgos kapu Székelyudvarhelyen vizf. magánt.
133 Verespataki utca monochrom eladó
134 Felsőgyógyi részlet monochrom eladó
135 Kőrösfői udvar olajf. eladó
136 Oláh nádasi részlet olajf. eladó
137 Apold olfm. eladó
138 Szénagyüjtés Kalotaszegen olf. eladó
139 Szántás olfm. magánt.

Erdőssy Béla

141 Bodoki havasokból szénát hoznak a székelyek 20000.—
142 Bárányok a szemerjai legelőn Háromszékmegye olfm. 25.000—
143 Heti vásár Erdélyben Kolozsmegye olfm. 15ooo.—
144 Utca Bikfalván Háromszékmegye olfm. 1oooo.—
145 Gabonás szekerek Kolozsmegye olfm 15.ooo
146 Vásárrészlet Kolozsvárt olfm. 8ooo.—
147 Utca Szemerján Sepsiszentgyörgy olfm 7ooo.—
148 Falusi utca Háromszékből olf. 8000.—
149 Malom Kovásznán olfm. 8000.—
150 Görgény mellett kora tavaszszal olf 5000....
151 Olt vizesése olf 5ooo.—
152 Udvar Görgényszentimrén ofm. 6000.—
153 Libánfalva széle olfm. 5ooo.—
154 Utca Görgényszentimrén ofm. 6000.—
155 Utca feszülettel Görgényszentimrén olfm. 6ooo.—
156 Borus hangulat Görgényszentimrén olfm. 6ooo.—
157 Ut Szászrégen felé olfm. 5000—

158 Szamos part Kolozsvárnál ered. rézkarc 1500.—
159 Téli táj Háromszékből linoleum metszet 1500.—
160 Háromszéki ut linoleum metszet 1500.—
161 Temető linoleum metszet 1000.—
162 Oláh szamaras kocsival eredeti rézkarc 1000.—
163 Görgényszentimrei utca monotypia 4000.—

Fodor Ferenc

164 Hajnalhasadás Nagyszebenben Pasztell 4000.—

Galambos Márton

165 Erdélyi menyasszony olfm. 1000.—

Gergely János

166 Kalotaszegi szobarészlet vizf. 8000.—
167 Kalotaszegi vetett ágy vizf. 8000.—

Glatz Oszkár

168 Pillantás a régi magyar határról olfm. magánt.
169 A törcsvári szorosban olfm. magánt.
170 Oláh kis leány olfm. magánt.
171 Erdélyi táj birkanyájjal olfm. magánt.
172 Oláh asszony lóháton olfm. A székesfőváros tuljd.
173 A régi magyar határon olfm. magánt.

Greguss Imre

174 Tusnádfürdői ut olfm. 30000.—
175 Tusnádi erdőrészlet olfm. 15000.—

Háry Gyula

176 Törcsvár Ceruzarajz
177 Törcsvár Ceruzarajz
178 Rozsnyó Ceruzarajz
179 Küküllő vár Ceruzarajz

Jaschik Álmos

180 Elek nagyapó kertje Ceruzarajz
181 Kisbaczoni temető Ceruzarajz
182 Elek nagyapó hársfája Kisbaczonban Ceruzarajz
183 A nagybaczoni templom Ceruzarajz
184 Nagybaczoni házak Ceruzarajz
185 Nagybaczoni temető Ceruzarajz
186 Benedek Elek kisbaczoni kuriája Ceruzarajz
187 Kisbaczoni ciheres Ceruzarajz
188 Nagybaczoni utca Ceruzarajz
189 Kisbaczoni öreg templom Ceruzarajz

Juhász Jenő

190 Aragyásza katakombájának kiálló sikátora olfm. 12000.—

Karczag Zoltán

191 Ősz a hegyekben Pasztell 2500.—

Katona Nándor

192 Patak Székelyországban olfm.

Kolozsvári Szeszák Ferenc

193 A Kárpátok őre Bronz. Magántul.

Komáromi Kacz Endre

194 Háromszéki hegyek ősszel olfm. 12000.—
195 Cumulusok a méhesi mező fölött olfm. 12000.—
196 Zabolai táj októberben olfm. magánt.
197 Mezőségi táj olfm. 9500.—
198 Eső után mezőségi táj olfm. 9500.—
199 gróf Béldy Ferenc kastélya Méhesen ofm. magánt.
200 Vihar készül Méhesen. Olajf. 9500.—

Kolber Dezső

201 A segesvári öregdóm apsisa Szinesrajz magánt.
202 A segesvári vártemplom szószéke Szinesr 5000.—
203 A hégeni öreg vártemplom Szénrajz Magánt.
204 Az Árpád-utca Székelyudvarhelyen Szénrajz 5000.--
205 Trapold Szinesrajz Magánt.
206 Százkézdi öreg templom Szinesrajz 5ooo.—
207 Segesvári részlet Ceruzarajz 5ooo.—

† Kőrösfői Kriesch Aladár

208 Temető szegély Magyar Valkóbol olfm.
209 Marton András Vizfestm.
210 Bodis Marci Vizf.
211 Péntek Gyurka János és Pál Erzsok Vizf.
212 Florica Vizfm.
213 Kriza Miklos Vizf.
214 Kőrösfői és thoroczkoi leányok Vizf.
215 Kőrösfői leányok Vizf.
216 Thorockoi férfi Vizf.
217 Thorockoi asszony Vizf.
218 Kőrösfői asszonyok. Vizf.
219 Thoroczkói ház. Vizf.
220 Szomolyai ház. Vizf.
221 Kőrösfői konyha. Vizf.

Kövesdy Géza

222 Március Vajdaházán. Olf. 15000.—
223 Itatás a Láposban. Ceruzarajz 4000.—
224 A kolozsvári Mátyásszobor. Ceruzarajz 5000.—
225 A Szamos partján. Ceruzarajz 4500.—

Ligeti Antal és Wagner Sándor

226 Mátyás hazatérése a vadászatról. Olf. Az O. M. Szépmüv. Muzeum tulajd.

Makoldy József

229 Magyar tölgyek. Vizf. 15000.—

230 Télben. Vizf. 18000.—

231 Csángó falu utcája. Vizf. 10000.—

232 Vajdahunyad Himes bástyája. Rézkarc. 1000.—

233 Fenyőerdő széle. Rézkarc és aquatinta vegyesen 1000.—

234 Brassói kapu. Rézkarc és aquatinta vegyesen 1000.-

235 Szászhermányi templomkastély. Vegyestechnika 1500.—

236 Templomkastély Csikrákoson. Tusrajz 2000.—

237 Marosszentimrei templom. Tusrajz 2000.—

238 A Grafti bástya. Tusrajz 2000.—

239 Kenczi cisztercita apátság romjai. Vegyestechnika 1200.—

240 Brassói Takácsbástya. Tusrajz 2000.—

241 Segesvári bástya. Tusrajz 2000.—

241a Martinczi kastély Alvincen. Tusraj 2500.—

Merész Gyula

242 Régi vincellérház, maradvány a Borjumál szőllőhegyből. Kolozsvár 26000.—

243 A Táborhely. Gazd. tanintézet majorja. Kolozsvár 6500.

244 Fürdőzés a Szamos partján, háttérben a Törökvágás. Sporttelep Kolozsvár 30000 —

245 Reggel a Kányafő-i messzelátón Kolozsvár 22000.-

246 Delelő Háttérben a gyalui hegyek. Kolozsvár 22000.-
247 Kilátás Donáth-úti kertemből a városra. Kolozsvár 22000.—
248 Az Óvári háztetők télen. Háttérben a megyeházának tornya Kolozsvár 40000.—
249 Vihar után Kolozsvár 30000.—
249a A Sétatér tava Kolozsvár 30000.—
250 Nyári délelőtt a Nagyszamos partján Szászfenes 46000.—
251 Zivatar a Donáth-uton Kolozsvár 50000.—
252 A kolozsvári Mátyás templom tornya az Óvárból nézve 28000.—
253 A Nagyszamos a gazd. intézet pallójánál. Háttérben a Házsongárd 28000.—
254 Berek a Nagyszamos partján 30000—
255 Kilátás Kolozsvárra Donát-uti kertemből. Futó Mihály ur tulajd.
256 Kolozsvár látképe Olajf.

Muszély Agost

257 Petrozsényi hegyek. Olajf. 7000.—

Nagy Sándor

258 Di[illegible]di részlet. Vizf. Eladó

Nagy Vilmos

259 Felsőujvári részlet. Olajf. 15000,—
260 Kerekes kut Erdélyben. Olfm. 10000.—

Nádler Róbert

261 Erdélyi ház. Olfm. 30000.—

Pállya Carolus

265 Erdélyi ökrös fogat. Olfm. 5000.—
266 Vajdahunyad vára. Olfm. 12000.—
267 Román udvarrészlet. Olfm. 12000.—
268 Erdélyi vásár Olfm. 12000.—

Báró R. Pongrácz Sarolta

269 Hargita alján. Olfm. 3000.—
270 Somlyó. Olfm. 3000.—

Porter Paula

271 Erdélyi parasztleány. Olfm. Eladó

Rippl-Rónai József

272 A zenki kastély. Olfm.

Sándor Béla

274 Tordai hasadék. Olfm. 10000.—
275 Tordai hasadék. Vizf. 5000.—

Gy. Sándor József

276 Brassói udvar. Olfm. 20000.—
277 Szebeni udvar. Olfm. 20000.—

Szabó László

278 Thoroczkói utcarészlet. Vizf. 4500.—
279 Faházak Thoroczkón. Vizf. 2600.—

† Székely Árpád

280—293 Rézkarcok Erdélyből. Eladók.

Gy. Takách Béla

294 Vajdahunyad. Vizf. 5000.—
295 Vajdahunyad. Vizf. 7000.—

Telegdy Árpád

296 Olvadás. Olfm. 16000.—
297 Estefelé. Vizf. 1400.—
298 Csendes otthon. Vizf. 1500.—
299 Falu vége. Szinesrajz 1800.—
300 Erdő széle. Vizf. 1200.—
301 Az uj torony Linoleum metszet 900.—

Telkessy Valér

302 Thoroczkóból Torda felé Olajf. 30000.—
303 Thoroczkói asszonynép ünnepi diszben 30000.—
304 Részlet Hollófaluból. Szénrajz 4000.—

Toroczkói Wigand Ede

305 Hajdanában réges-régen. Rajzok
306 Cserényes házak. Rajzok

Undi Mariska

307 Ősi székely ház. Vizf. 8000.—
308 Parasztasszony. Viz. 20000.—
309 Alkonyat a csiki temetőben. Vizf. 10000.—
310 Ősi székely kemence Pasztell 10000.—
311 Siklódi régies tornác Pasztell 4000.—
312 Székely anya Pasztell 10000.—
313 Tornácos siklódi ház. Vizf. Magánt.
314 Székely leány. Pasztell 5000.—
315 Utszéli kereszt székelyföldön. Vizf. 4000.—
316 Hirös Biró Máthé. Székelynépballada. Üvegablakterv. 6000.—

Vámossyné Eleőd Carola

317 Boglya. Olf.
318 Thoroczkói asszony templomba menet. Vizf.
319 Templomba menet Thoroczkón. Vizf.
320 Vasárnap délután Thoroczkón. Vizf.
321 Thoroczkói templom interieur. Vizf

Veress Zoltán

322 Kükűllő megyei paraszttánc. Vizf. I. 8000.—
323 Oláhnádasi falurészlet. Olf. 3000.—
324 Kükűllő megyei paraszttánc. Vizf 8000.—
325 Sebesvár romjai. Olf. 3000.—
326 Tordai hasadék I. Olf 3000.—
327 Tordai hasadék II. Olf. 3000.—
328 Sztánai udvar. Olf. 3000.—
329 Thoroczkószentgyörgyi várrom. Olf. 5000.—
330 Sztánai konyha. Olf. 5000.—
331 Sztánai falurészlet. Olf 5000,—
332 Kolozsmegyei paraszttánc. Vizf. 8000.—
332a Erdéyi tánc. Olfm. 20000.—

Vidovszky Béla

333 Erdélyi templom interieur Olajf.
334 Országut Borszéknél. Olfm.
335 Borszék. Olfm.
Mindhárom kép az Orsz. Szépmv. Muzeum tulajd.

Weichinger Károly

336 A gyimesi völgyben. Vizf. 3000.—

Pásztor János

Kelet gypsz 8000.—
bronzban 40.000.—

Horváth Géza

Petrozsényi bányaminkás, öreg szekely
gipsz 20000.—

Nádler Róbert

Csikgyimesi fonó asszony
Karácsonyi Géza
a rab Erdély. Eladó

Mártor Ferencz

gátkötő csíki székelyek. Mt

+ (3 táncoló alak)

Edvi Illés aladár

Kalotaszegi gyerekek Eladó

Vészi Gerzson
könyvnyomda
Budapest, VI.,
Podmanicky-u.
Telefon 108-03

Čehkelick jub. kiáll. Sal. Nemzeti Salon 1934. jan.

Részlet
Kőrösfői Kriesch Aladár életrajzából.

Irja:
Nagy Sándor.

A Mintarajziskola.

— — — — — — — — — — — — — — —

— — — Hanem Aladárunk rosszul viselkedik. Az érettségi előtt megint alarmirozta az egész familiát. Cikázik a sok levél Budapest és Kolozsvár között súlyos aggodalmakkal tele. Megint a gyenge hátgerinc! Nem tud iskolába járni. Az apai gondoskodás mindenféle magatalálta asztalokat szerkeszt, tükröt konstruál, hogy Aladár kilásson az utcára. A gondosságnak egész a kényeztetésig minden skáláját kitalálják, hogy tanulhasson. Minden szenvedés és nyomorúság mellett, mégis végez 16 éves korára. Az őszre Kolozsvárt és valami erdélyi fürdőben, ahová Tóni bácsi viszi, összeszedi magát. Ekkor az orvosok tanácsára, az alig ágybólmenekültet bevonultatják tüzérönkéntesnek! Decsak az első ágyús kivonulásig birja, s aztán megint visszatér a hátgerinc-baj. Szörnyű fájdalmak gyötrik, úgyannyira, hogy csak akkor érez enyhülést, ha égetik. Az égési fájdalom helyi érzete pillanatokra megszünteti azt a szorongó, az egész testre és lélekre nehezedő szenvedést, amely gyötri. A tisztitó szenvedés a megpróbáltatás más formája, mint Johannunké Wienben volt, de mégis csak megpróbáltatás, amelyet mindaketten vitézül álltak.

Végre most bejut ahova úgy vágyott, s amire úgy készült, a Mintarajziskolába! De sokan vágytunk és még sokan fognak oda vágyni, s aztán mély csalódással odább állni. Mert mi ez az iskola, amelynek ilyen furcsa nevet adtak. Mint nagyon idős szülőknek első és utolsó vakarcsa, oly ráncosan és öregen jött ez az iskola a világra. A legszembetünőbb ez intézmény alapelgondolásában az a halálos félelem,

ELŐSZÓ.

Első elnökünk Kőrösfői Kriesch Aladár, midőn 1914-ben a *Céhbeliek Művész Csoportját* utnak inditotta, a régi nagy művészi korok lelki szervezettségét akarta példának állitani a jelen igéretteljes, de lelkileg szétesö áramlatai elé. A középkor fegyelmezett, erőteljes szervezetének: a céhrendszernek szimboluma alatt mi ennek visszaállitására törekszünk. Mert a művészi értékek folyamatosságának megőrzése külsőséges eszközökkel meg nem születhet. Ehez a középkor emberének hite, az ebből táplálkozó lélek ereje és e lelkierők összefogása szükséges. Gondolatunk: nem a forma és nem az eszközök a fontosak, a formát, a stilust ugy is magával ragadja és átformálja az idő; de fontos a külön-külön, igaz hittel, hivő lélekkel alkotók egyesitése egy cél, a haladás, a művészet ujjászületésének érdekében.

Ez a — *Céhbeliek* szimbolum mélyebb értelme. Ennek ápolására, ennek a gondolatnak terjesztésére vállalkoztam én is. Szeretnénk, ha ez a szimbolum majdan valósággá válhatna és ezzel a *Céhbeliek* az uj magyar művészet kialakulásának folyamatába cselekvőleg illeszkednének.

Ez a mi programmunk, ez közös munkánknak célja és ennek jegyében adjuk át a nyilvánosságnak VIII. jubiláris kiállitásunkat.

Csánky Dénes.

hogy jaj, mi lesz a csemeténkkel. Ez az intézmény nem Wienből jött! Ez magyar a csontja szilánkjáig. Ugy kellett már a cimét is kitalálni, hogy ne legyen se akadémia, se rajztanárképző, se festőiskola, hanem mindezeket kikerülve, megkerülve, legyen mintarajziskola. Hát most ki érti ezt tulajdonképpen? Mintarajziskola a minta gimnázium cimére, vagy mintarajz iskola, vagy mint a rajziskola? Hogy reszket, hogy citerázik benne az egész ország félelme, hogy mi lesz a csepürágó fiukkal. Benne van a szülők preventiv gondoskodása arra az előre nem látható esetre, ha nem lenne a fiunk Munkácsy, *legyen valami a kezében.* De sokszor hallott nyomorult kifejezés! Ez a „valami a kezében" olyan pusztitó gondolat, amely teljesen lehetetlenné tette, hogy mint abszolut szabad művész kerüljön ki, mert mindig ott van „a kezében az a valami" amivel az első nehézség beálltával már dezertál és bevonul a „biztos" révbe; de viszont teljesen lehetetlen, hogy onnét valaki, mint absolut rajztanár kerüljön ki, mert első sorban művésznek érezte magát, vagy legalább is azzal az illusióval gyötörte magát, mikor végzett.

Egy ilyen koncepcióju iskolába hivták meg Székely Bertalant, amikor a bajor művészet akkori nivóján az elsők között volt, még Benczur, Wagner és Litzenmayer előtt. Nagy igyekezettel kezdte és csak később eszmélt, hogy mire hivták haza, amikor a „hatóságok" elkezdték kivánságaikat nyilvánitani, hogy mivel tartoznak a növendékek az intézménynek, mivel tartozik ő és mivel tartozik az egész intézmény a hatóságoknak, hogy viszont ők is beszámolhassanak az ő legfőbb fórumaiknak. És igy tovább. Mert még itt nincs vége a sokféle tartozásnak. Igy lett aztán a rajztanár-növendékekből művész, a művészhajlamuakból rajztanár. És künn az életben egymásra vicsorgatták a fogaikat mindaddig, amig felelőtlen, nem ott végzett művészek kerültek bele tanárnak, s fölforgatták az egész intézményt ugy, hogy most már remélni lehet a szelekciót és elviszik a rajztanárokat, ahova valók, a tehnikára.

Ilyen körülmények között, hogy simán menjen a tanitás, Székely Bertalan kitalált teoriákat, amugy is hajlamos volt reá, amelyek szerint a legtehetségtelenebbek is az év végén pont ugyanolyan vázlatokat készitettek egy akt részleteiről mint Michel Angeló. Mindenki betanulta könnyü szerrel a receptet, amely egy séma, inkább sablon volt. Aki ezt végig csinálta, alig tudott megszabadulni tőle a művészi pályán. De hogy ez igy volt, esküszöm, nem Székely Bertalan volt az oka,

hanem a köréje rakodott művészietlen körülmények. Egy ilyen lehetetlen iskolába kényszerült a művészi pályára sodródott fiatalságunk vagy ötven évig. Azért kényszerült kócos gebére ülni s hajtani külföldön a szarvas üszőt és elnemzetietlenedni.

Ide járt nagy tűzzel és lelkesedéssel Aladárunk is, aki akkor még gyermek volt, alig 16 éves mult. Még az ő idejében, öt évvel előttem, több volt a művészi elem, Székely is szabadabb volt, még a kitalált teóriái nem fásitották és mehanizálták a látást. Az a köteles négy év kisebb-nagyobb sikerek, örömök és elbúsulások között hamar elmult.

Kriesch-papáék nemsokára, hogy lejött a Polytechnikum Pestre, a Nap-utcában épitettek a maguk igényeinek megfelelő házat, szép kerttel. A fiuk elkülönitett lakosztályban voltak, amely örökké tele volt barátokkal. Kriesch-papa ugy gondolta, inkább legyen a ház tele fiukkal, mintsem az ő fiai csavarogjanak el. Mindennaposak voltak a Székely Bertalan fiai is. Ákos és Árpád. Viszont Aladár is kijárt hozzájuk a szadai tusculanumba. Igy ő is közvetlen érintkezhetett a nagy, univerzális tudású Mesterrel, aki igy privátim nagyszerű tanácsokat tudott adni a bajusza közt, egy kicsit kesernyés, egy kicsit csalódott izű modorában. Rövid, aforizmaszerű mondatai ugy bevésődtek a fiatal lélekbe, hogy csak később, hosszú évek mulva bujtak elő, mint életigazságok, amelyekre lehetett épiteni. Aladárunkba is be jutott igy Székely Bertalan kitörölhetetlen lelkierejével, mint annyi sok növendékébe, akik vele közelebbről érintkezhettek. Valahogy valami olyan közös vonást húzott növendékeire, amely nem külső hatásban, teszem festői modorban nyilvánult. Nem. Távol ettől. Valami pappá szentelés volt a vele való érintkezésben, amely a fiatal növendéket adeptjévé avatta az örök művészetnek.

És ezek az adeptek hiába kerültek ki a világba százféle irányok és befolyások közé, hiába tagadták meg őt és szórtak reá szemrehányásokat és lekicsinylést, megmaradt rajtuk az a kitörölhetetlen vonás, amely csakazértis.

Székely növendékké árulta el őket. Aladár most jól érezte magát. Mihelyt nem érzett fájdalmakat, azonnal kibuzgott belőle az öröm. Aki nem tudta az okát, elcsodálkozhatott azon a kitörő, minden csacsiságra képes életörömön, amely kificánkolt belőle. Hiszen olyan sokat kellett helyre hoznia!

Aztán készült a perfekt gavallér is, ahogy ez időkben Jókai szelleme szerint minden fiatal tökéletessé igyekezett válni. Ez a tökéletesség megkívánta első sorban a több nyelvtudást, mert Berend Iván ki tudja, ma itt, holnap ott . . . Aztán zenét, de főként zongorát is kell tudni, mégpedig a szabad „blattolásig", mert ki tudja, mit ütnek fel előtte a hölgyek. A szellemesség még Disraelinek se jött ingyen, ezt is csak gyakorolni kell, mégpedig két irányban: a hölgyek társaságának egyet, s a férfi kompániának egy nagyon másat. Táncolni eo-ipso kellett tudni és vivni. Ez a kettő együtt járt, mert a legtöbb párbaj a tyúkszemre lépésből keletkezett, esett légyen kis selyem topánkára, vagy lakk cipőre, vért kivánt. Illett minden számot tevő embert ismerni, aztán egypár cigányprimást, meg egy-két fiakkerost. És aki művésznek készült, annak ezen felül is kellett még egyetmást tudni, legalább is a szellemaristokratákig kellett emelkednie, hogy érvényesülhessen. Minden ifjú művész lelkében ott élt már Liszt Ferenc hire, aki a világszalónok varázsfuvolása volt. Ő volt az első művész akit a magas körök nem csepűrágóként, hanem egyenranguként fogadtak. Ezt a fogadtatást nemcsak magának, hanem minden művésznek halálos komolysággal megkövetelte, s jaj volt annak a principessának, aki zongorajátékáért hivta meg. Azt is tudta már mindenki, hogy Munkácsy fogadónapján lovasrendőrök rendezték a felvonuló fogatokat. Igy elő kellett készülni most már minden tudott lehetőségre. Ez volt a külsőleges előkészület a világ számára. Ez mindenkire kötelező uniformis volt. A kifelé forditott első hatás képe, a léha, a táncos. De hol volt még az a komoly tudás, amellyel a Múzsát lehet meghóditani. Ez már nemcsak finyás hölgy, hanem hozzá a szellem és lélek teljes fegyverzetével lehet csak közeledni. Ide már nagytudatosan készült Aladárunk, hogy semmi akadálya ne legyen erről az oldalról a szent csarnokba jutásnak. A természettudományokat, mondtuk, a családi asztalnál szivta föl, aztán jöttek az irodalmak, rendre a magyar, a német, a világirodalom. Éppen igy a zenével is a legkomolyabb formában foglalkozott. Ohó! Kriesch papa nem volt felületes nevelő! Mindent megkönnyitett a gyermekeinek, ami oly nehéz volt neki Wienben.

Kisebb-nagyobb sikerek közt a négy évnek is csakhamar elkövetkezett a szüretje. A vizsgák idején tudósitást küld Kriesch-papa, hogy Aladár szörnyen tanul. Pár napra rá pedig arról megy levél, hogy a vizsgabiztos, Korzán főigazgató, azt a kétségét fejezte ki, hogy a tanári értekezlet nem akarja Aladárt vizsgára bocsájtani.

— Mi az, hát annyira nem felel meg?
— Erről szó sincs, sőt. De még olyan fiatal!
— Van a korhatárra törvény?
— Az nincs egyelőre.
— Hát akkor?

És nem mertek a nagytekintélyü professzorral ellenkezni. Igy lett Aladárunk 20 éves korára diplomás rajztanár. Nagy lett erre az öröm Pest-Budán és Kolozsvártt. Az ifjú tanár ur vakációja zajos ünneplések között folyt le. Nem sietett, mint máskor, Kolozsvárra, hanem Pest környékét járta az ismerősöknél: a péceli szépleányokat festette, majd Gödöllőn mulatott a Szontagh familiában, innét Szadára ment Székelyékhez. Kriesch papát a könyvei kiadása tartotta Pesten, s beszámolóiban panaszkodik Laura mamának, aki rég Kolozsvártt volt a kisleányokkal, hogy az ifju tanár urat alig győzi. „Küld utánam ezt, azt, festéket, végy tábori állványt, vásznakat." „Valósággal kifoszt a megapadt nyári jövedelmemből", irja. A husz éves kamasz alaposan visszaélhetett, mert a számtalan levél közt egy sincs, amiben pénzkiadásokról panaszkodnék, noha ugyan igénybe vették a családon kivül a tanitványok is azt az apai-erszényt.

ARANY „TOLDI"-JA ILLUSZTRÁLÁSÁNAK TERVE.

A tagilletményre fordítandó összeg felhasználását illetőleg a választmány legcélszerűbbnek találta művészi könyvillusztrációnk meglehetősen elhanyagolt ügyének fellendítését venni fel a Kör programmjába, ami irodalmi viszonyaink közt bizonyára nem jelentéktelen vállalkozás. Az első lépés ebben az irányban az 1902 dec. 28-iki ülésből indult ki, felkérvén az ülés Benczúr Gyulánét, hogy a terv kivitelének módozataira nézve alkalmas művészi erőkkel lépjen érintkezésbe s legközelebb tegyen részletes előterjesztést.

Benczúrné javaslatára az 1903 május 5-iki választmányi ülés irodalmunk remekei közül, mint illusztrálásra kiválóan méltó és alkalmas művet, Arany „Toldy"-ját választotta ki, felszólítva több erre hivatott fiatal művészt, hogy a költeményből tetszés szerint választandó tárggyal egy-egy próbalapot készítsen, amelyeket a Kör megfelelően díjazna s az ezek alapján legalkalmasabbnak talált művész bizatnék meg a végleges illusztrációk elkészítésével. Úgy a próbalapok, mint a végleges illusztráció eredeti rajzai a Kör helyiségében való kiállításuk után a tagok közt kisorsoltatnak. A Franklin-Társulat, mint Arany műveinek kizárólagos tulajdonosa, hajlandónak nyilatkozott az ilymódon a Kör támogatásával kiadandó díszműből a tagjaink számának megfelelő példányokat ingyen bocsátani rendelkezésünkre. Amint a tervnek ezen nagyjában már megállapított körvonalaiból látható, annak megvalósítása nemcsak a Kör hivatása

ideje alatt *„Rembrandt és ritkább grafikai alkotásai"* címen két előadást is tartott tagjainknak. Az elsőt május elején, a másodikat május 25-ikén. Ezeken ismertette a művész életét, gyűjteményében lévő próbalenyomatok unikumait, a művészre befolyással volt hollandi társadalmi viszonyokat, kortársai szellemi életét s általában munkásságának befolyását művészetünkre.

Előadásain képről képre vezette hallgatóit, hogy azokat a legalaposabban megmagyarázza. A gyűjtemény anyagi értékét bizonyítja az is, hogy betörés- és tűzkár ellen 58,000 koronára volt biztosítva.

1904. ÉVI MŰKÖDÉS.

Az 1904. évi összejövetelek már a váci-utcai új körhelyiségben tartattak meg, mely az 1903. év folyamán lehetőleg a célnak megfelelőleg rendeztetett be.

Az összejövetelek mindjárt január elején megkezdődtek s tartottak szakadatlan sorban április 15-éig. Nem kevesebb mint 15, sőt ha a decemberit is e naptári évbe veszem, 16 összejövetel volt, s ezeken előadás vagy hangverseny, közben négy kiállítással. Az év tehát felette tartalmas és változatos volt. De lássuk az év programmját, amennyiben ezt csak nagynehezen összeszedett adatok alapján kissé is megismertetni tudom.

Az előadásokat Kriesch Aladár festőművész kezdte meg:

„Ruskinról és az angol praerafaelitákról". Előadását négy részre osztotta s a következő címek alatt és sorrendben adta elő:

Január 8. „Ruskin művészi hitvallása."

Január 15. „Morris és reformtörekvései."

Január 22. „A praerafaelita kor irodalmi működése", s végre

Január 29. „A praerafaelita képírók", mindannyiszor igen szép vetített képek kiséretében.

A Műbarátok Köre Kriesch Aladárnak e négy előadását a műízlés legkényesebb igényeinek is megfelelő díszes könyvalakban is kiadta.

A könyv, mely a Franklin-Társulat nyomdájában készült, 150 oldal terjedelmű, 9 képmelléklettel, Grasset-

betűkkel és ugyanazon nyomdában előállított ducokkal. Sajtó alá rendezte dr. Czakó Elemér. Megjelent 400 példányban 1905 január hóban, tehát később mint tervezve volt, s 1904. évi tagsági illetményül szolgált. Könyvárusi útra nem került. Néhány eladó példány még van a Kör titkári hivatalában.

A könyv költsége eredetileg 1000 kor., majd 2400 koronára irányoztatott elő, de mivel terjedelmesebb lett s más előre nem láthatott körülmények is előállottak, mintegy 6000 koronába került.

Egy-egy tiszteletpéldány küldetett a könyv előállítása körül közreműködőknek, a Magyar Nemzeti Múzeumnak, Iparművészeti Múzeumnak, Egyetemi Könyvtárnak, Magyar Tudományos Akadémiának, az Országos Mintarajziskolának, a napilapoknak, művészeti könyvtáraknak, József-műegyetemnek s mindazon tudományos könyvtáraknak, melyekre nézve a mű tartalmánál fogva hasznos lehet.

Február 5. Torday Grail Erzsi olvasott fel Vörösmarty költeményeiből.

Február 12. Dr. Marczali Henrik egyet. tanár tartott előadást Mátyás király korabeli politikai és társadalmi viszonyokról.

Február 19. Riedl Frigyes előadása volt: Mátyás királynak a reneszánszhoz való viszonyáról.

Február 21. Dillmann Sándor hírneves zongoraművész és Wagner interpretátor szerepelt. Wagner zeneköltményeiből adott elő szemelvényeket. Walkürből játszotta a Walkürök lovaglását és Wotán búcsúját, majd Parsifal előjátékát és Isolde szerelmi halálát, végül a Nürnbergi mesterdalnokokból adott elő két részletet. A hangversenyen megjelent József Ágost kir. herceg s neje Auguszta főhercegasszony is, gr. Zichy Elza udvarhölgy és gr. Szapáry József kamarás kíséretében.

Február 26. Herczeg Ferenc olvasott fel részleteket színrekerülő „Bizáncz" című drámájából.

Március 4. Hangverseny Dubez Margit hárfa- és Lichtenstein Dóra énekművésznő közreműködésével, dr. Nemeshegyi Béla harmónium- és Székács Aladár cselló kisérete mellett.

Március 11. Bossa António énekelt több dalt és gr. Vay Gáborné szavalta nagy hatással a „Vitézi ének Rákóczi Ferencről" című melodramatikus költeményt.

Március 18. Moly Tamás tartott előadást „A színházról".

Március 26. Golther Wolfgang rostocki egyetemi tanár szabadelőadása volt „Wagnerről, mint drámaíróról".

Április 8. Ismét hangversenyre került a sor. Ekkor Gyöngyöshalászi T. Zoltán zongorajátéka és Hazucha-Schneegon Erzsébet éneke gyönyörködtette a tagokat. Gyöngyöshalászi hazafias magyar dalokból szerkesztett „Fantáziá"-jából mutatott be néhány részletet.

Április 15-ikén dr. Fränkel Bertalannak az ősrégi magyar népdalokról tartott előadása s az Opera férfikarának több tagja által Kún László vezénylete mellett elénekelt dalok zárták be az idényt. Az érdekes műsor ez volt: Szent István csatája. Regős ének. Ének Török Bálintról és a végekről. Mária Terézia korabeli inszurrekcionális nóta.

E naptári évre egyébként még egy összejövetel esett s ez gr. Vay Péter előadása volt december 2-ikán: „A műpártolás kihatása a mai társadalomra".

Ez évtől, amig csak a váci-utcai helyiséget bírtuk, dr. Térey Gábor szivességéből évről évre más és más képsorozat díszítette nagytermünk falait. Így 1904-ben Burne Jones 70 db remekének az Országos képtár tulaj-

donában lévő heliogravürjeiből állított össze dr. Térey egy gazdag kollekciót, mely az angol praerafaelitákról szóló előadások illusztrációjául is szolgált.

A Műbarátok Köre a műszeretet fejlesztésére irányuló törekvéseit más területre is kiterjesztette s ezek elsősorban a kiállítások.

Kiállítást egy évben sem rendeztünk annyit, mint 1904-ben. De vegyük őket sorra.

KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR: FELESÉGEM

BERENCZY KÁROLY: FÜRDÉS ELŐTT

Kriesch Aladár

K

239. Kriesch Aladár: Szent László oltárkép.

Képzm. Társ. 1899.
tav, nemzeth. kiáll.

74. Teltsch Ede: Enyelgés.

Körösfői Kriesch Aladár

72

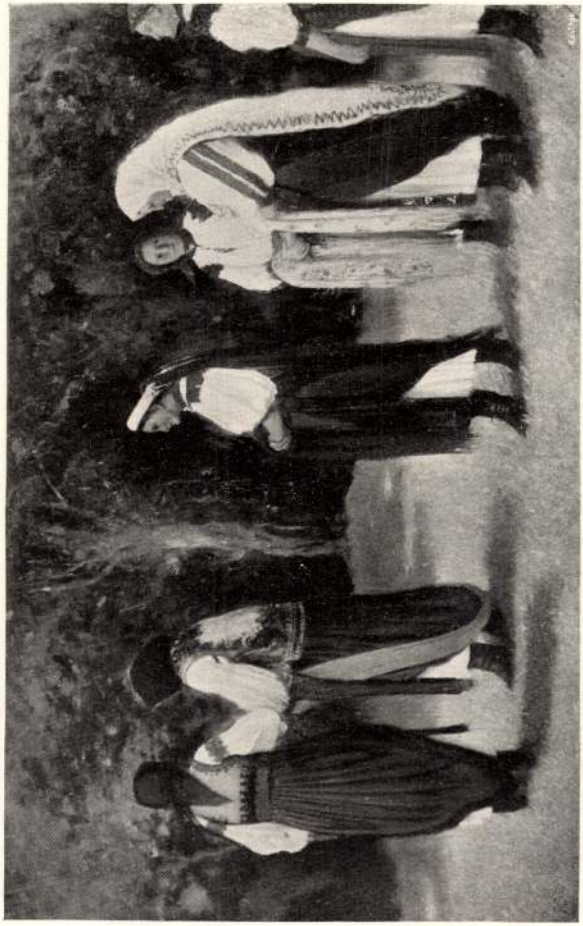

246. Kriesch Aladár: Templomozás Kalotaszegen.

Műcsarnok 1905. tavaszi
rendezte. Kiáll.

331. Pór Bertalan: Tanulmány.

Kőrösfői Kriesch Aladár

12

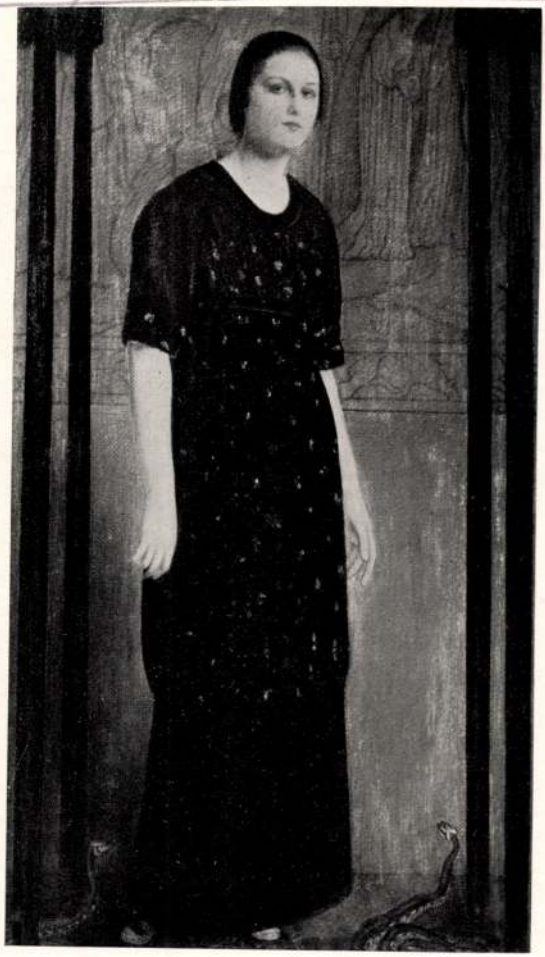

Kőrösfői Kriesch Aladár: Gorgophone.

Képzőműv. Tan., pub. kiáll.
1911–12.

Kümmerle Pál: A két jóbarát.

Körösfői Kriesch Aladár

Gyűjteménye

237. l.

Körösfői Kriesch Aladár

ired

Vayertörtill.

9. l.

[Vayer Lajos ifi]

Körösfői Kriesch

Aladár

A váci apáczák
újromán stílus-
ban épített templo-
mának falképeit
(?) fenti festette

Trag Erd
1.93-l.

Deresenyit
megkérdezni,
melyik templom
ez, es fenti ünnt
festett bennen

c) **napi 20 dkg-os kenyérfe**
désben említve nincsenek.

d) A Nagy-budapesti élelmiszerj
(1 napos kenyérszelvényeire 20 dkg), az
dekrammos fejadagra" megjelölésű éleln
vényeire 15 dkg) kenyeret kell kiszolgálta

A nehéz testi munkások és testi
jegyeire változatlanul az eddigi fejadagok
szoptatós anyáknak 2 napra 40 dkg, tes

e) Fínomlisztfejadag személyenk
ként érvényesítendő lisztszelvényekre a k

Lisztpelyhet, száraztésztafélét, k
fínomlisztszelvényre szabad kiszolgáltatn

A készletekhez képest fínomlis
fogom rendelni.

Körösfői Kriesch Aladár

irod

Nagy Sándor. Részlet Körösfői Kriesch Aladár életrajzából. A „Céhbelick" Magyar Képzőművészek Társasága pibiláris kiállításának katalogusa. Nemzeti Szalon, 1934 január.

Gandl Hermann
Knoblauchsland.
Tm. Br. 1932.

kutya szaladgál; a háttért hófedett hegyek foglalják el. Az égbolt felhős. Jelzése a puttonon »I« és »H« betük közt szív kereszttel és alól jobbra: »H. BÜRKEL.«

Vászon, méretei 32·5 : 39·7 cm.

1868: II. 9. — 1870: VI. 65. — 1871: VI. 65. — 1873: VI. 65. — 1876: IV. 21. — 1878: V. 11. — 1880: V. 11. — 1881: V. 11. — 1883: V. 159. — 1884: VII. 266. — 1885: VII. 266. — 1886: VII. 266. — 1887: VII. 266. — 1888: VII. 266. — 1889: VII. 301. — 1890: VII. 301. — 1891: VII. 323. — 1892: VII. 323. — 1893: VII. 395. — 1894: VII. 48. — 1895: VII. 48. — 1896: VII. 48. — 1897: VII. 48. — 1898: VII. 48.

~~Eltz Mária grófnő hagyománya 1864.~~ — Át. Képt. 313. — Nyl lelt. — Mszt. 102.

Kifüggeptéjése vonatkozó adatok a Nemz. Szemlenben:

— 1900: VII. 48. — 1901: VII. 48. — 1903: VII. 48. — 1905: VII. 48.

Át Képt 313 Nyl 102

-- 1905. atv. jegyzék 461. -- Szama az Orsz. Képtarban

Eltz Mária grófnő hag. 1864

433

Kőrösfői Kriesch Aladár

írod

Elek Artur:

Kőrösfői Kriesch

Aladár vetése

Nyugat.

1921. 3. 7.

Fabrik-

Marke

Transparentes

Entwurfzeichenpapier

Nr. 251

(50/55 Gramm □m)

mitteldick, weiß;

in Rollen 157 cm breit, 100, 50 und 25 m lang

Kriesch Aladár

red

M Tyrannus. 1903 2349

láid ert oko

Kriesch Aladár

Cvád

T. K. E. Az ujvarsághár falfestménjei. Vasvár 1901. 61. Ezekkel.

Kriesch Aladár

rod

Lyka, Karl Drei ungarische Künstler. Deutsche Kunst und Dekoration 1904, 7 77

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ____n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

am.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Kőrösfői Kriesch Aladár

72

38. Kriesch Aladár. leányrablás a középkorban.

KMT 1898/99 téli tárlat

186. Tornai Gyula. dal a szerelemről

Körösföi Kriesch Aladár

erő

z

Kállai Ernő:

Magyarság és európaiság. Forum.
(magyar rész) 1936
4. l.

al VI., Nagymező-u. 54. Budapest 62.
szolgálat vasárnap és ünnepnap: 9—12 óráig.
ımla száma: **85.824.** TÁVBESZÉLŐ: **116—780.**

BUDAPEST MKIR. TÁVBESZÉLŐ-DIJBEST. HIVATAL
945 AUG. 28 0
H

k Orsz. Bizottsag

BUDAPEST

s Endre u. 10.

Budapest

ker. ..... út / utça / tér ..... sz.

< Körösfői Kriesch Aladár >

wód

Elek Artur: < >,

Nyugat. 1936. 208–213 l.

di cannoni. Noi non ci lascer
re il Paese, se attaccato; ma
bolscevismo nè quelli del soc
re mobilitata. Esigiamo la ne

o

I FASCISTI OLANDESI DISAPPROV
scismo olandese capeggiato da
nazionale indetta per il 5 ot
splicita la sua disapprovazi o
stro degli Esteri olandese, D
per l'Etiopia. Il discorso te
l'Olanda, il quale ha appoggi
sanzion sta contro l'Italia,
to dal "N.S.B." L'Ing.Mussert
sito un importante discorso e
tevole portata in merito al v
la Malesia.

Una recente stati sti
ha rivelato che il partito fa
fermazione dei suoi principi,
calcola che ben 130 fascisti

Körösfői Krisch Aladár

HALÁSZ HRADIL ELEMÉR.
651 Kirakodás. Olajf. Eladó.

VASS ELEMÉR.
652 Felhőtanulmány. Olajf. Eladó.

BEDNÁR JÁNOS.
653 Tájkép Montrouge-ból. Olajf. Eladó.

LITKEI ANTAL.
654 Szőke nő. Pastell. Eladó.

VASS ELEMÉR.
655 Alkony a völgyben. Olajf. Eladó.

KÓBOR HENRIK.
656 Csendes éjjel. Olajf. Eladó.

KÖRMENDI FRIM ERVIN.
657 Hegyek. Tájkép. Olajf. Eladó.

KÖRÖSFŐI KRISCH ALADÁR.
658 Calle dei Brianti. Vízf. Magánt.
659 San Marcó éjjel. Vízf. Eladó.

SZEKERES BÉLA.
660 Firenze, a király kertjéből. Krétarajz. Eladó.
661 Chioggiai vitorlás. Krétarajz. Eladó.

KÖRÖSFŐI KRISCH ALADÁR.
662 A Ponte di Paglia éjjel. Vízf. Eladó.
663 A szent sír előtt (Besnyő). Vízf. Eladó.

RÓNAY KAZIMIR.
664 Olasz legény. Monotypia. Eladó.

FERENCZY VALÉR.
665 Rovenska, Lussingrande. Vízf. Eladó.

SZEKERES BÉLA.
666 Classei pineta. Krétarajz. Eladó.

Képrőm Tár 1912/13
Téli kiáll. Eat

BOJNIČIĆ VJERA.

667 Zágrábkörnyéki paraszthäz. Színes rézkarc. Eladó.

RÓNAY KAZIMIR.

668 Tanulmányfej. Rézkarc. Eladó.

KRON JENŐ.

669 Tanulmány. Rajz. Eladó.

FERENCZY VALÉR.

670 Interieur alakkal. Vízf. Eladó.

SZEKÉRES BÉLA.

671 Certosa. Krétarajz. Eladó.

KUBINYI SÁNDOR.

672 Női akt. Monotyp. Eladó.
673 Álom. Monotyp. Eladó.

KRON JENŐ.

674 Tanulmány. Rézkarc. Eladó.

PETROVITS EMIL.

675 Memento. Rajz. Eladó.
676 Lacrimae. Rajz. Eladó.

PEPERA KÁROLY.

677 A hold mesél. Illusztráció, tusrajz. Eladó.
678 Léva vára. Tusrajz. Eladó.
679 Kőmives-utca Tabánban. Tusrajz. Eladó.
680 Gomba-utca Tabánban. Tusrajz. Eladó.

SCHODITSCH ÉS EBERLING.

681 Nyaraló a Lipótmezőn. Rajz. Magánt.

VERMES JÓZSEF.

682 Columbarium tanulmány. Rajz. Magánt.

THOROCKAY THURINSZKY PÁL.

683 Toronyház. Építészeti rajz. Magánt.

Körösfői Kriesch Aladár

---

röd

Vas. Ujs. 1897. 494. l.

(Az új országház falfestményei.)

La S. V. è invitata a partecipare

all'ASSEMBLEA GENERALE

della

SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

MATTIA CORVINO

che avrà luogo il 24 giugno p. v. alle ore 18
nella sala d'onore del Museo di Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—35)

Il presidente
Tiberio Gerevich

Körösfői Kriesch Aladár

Iparművészetünk jövő-
dő útja c. cikke
Magyar Iparművészet
1918. 101. l.

jelentek.Először önállóan ,"Sket
on the Danube,in Hungary and Tra
vania,etc."London,1838.Szőgyényi
grófnak ajánlva,majd,mint Paget
gary and Transylvanie,London,183
könyvének illusztrációi.Végül töl
re az ő litográfiái után készült
Rauh bécsi kőnyomdájában a Hartl
kiadásában megjelent "Magyarorszá
festői mutatványokban" c.15 lapb
álló album.Hering stilusa
a 18.századi angol tájfestészetb
gyökerezik,de római utja alatt h
tással volt rá a déli napfény,a
rüs égbolt.A természet szinte mo
lyog atmoszferikus képein.A magy
tájakat és népviseleteket ábrázol

Körösfői Kriesch A

vad
i

Nádai Pál

Ház, Ert, napfeny.
Bp. c. n. 96 l.
hippek

...é jobbra néz. Homlokáta lógó haja, szemöl-
... körszakálla fehete; szeme barna. Atillája
... prémgallérú mentéje kék. Az előbbiu kilenc
...nb van. Felirata a kép alatt:

...res par=
...t

...i Supremus Comes Comitatus Nittriensis

...4·9 cm.
...údéka 1824.

Körösfő Kriesch Aladár

---

lásd

Petrovics Elek. A gödöllői telep kultur törekvéseiről. Magy. Iparmüvészet

1909. 5-26.

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

azaz: ..... Korona ..... f-rő

összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190 ..... évi

<Körösfő Kriesch
Aladár>
cikke

<> Szakadozó
szálak.
Nemzeti Művészet
1907. 1. 27.

Kötös för Hendrie

Casa

The Studio
1908. Sept.

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

.....azaz: ..... Korona ..... f-ró

ly összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

Körösfői Kriesch Aladár

terverte az pesti egyetemi templomnak a kispapok nézjére fentartott oratoriuma üvegablakát a Jó pásztor alakjával 1918-ban.

Kopp 300 papn

14. l.

szter rendeletéből:

aiovszky Pál

iszteri tanácsos.

ságának,

B U D A P E S T .

Körösfős Alandár

und

M. Tparmüvesek

1908. 135. l

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

.....azaz: ..... Korona ..... f-ről,

összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

érnegyedre eső részletet, a .....-i m. kir. posta- és távirda-

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190..... évi ..... hó 1-én.

Kriesch Aladár: A farizeus és a publikánus.

LIECHTENSTEIN ALAJOS HERCZEG ÉS MENYASSZONYA ERZ

remek régi kastély volt, melynek értékét azonban a jelzálogilag bekebelezett adósságok tiszteresen túlhaladták. A kastély az ország egyik távoli grófságában feküdt és bútor alig volt benne.

Az elzüllött fiatal főurat egyszer egy londoni régiségkereskedő kereste fel s neki bizonyos ajánlatokat tett, melyek elfogadása után a kastélyt terhelő adósságok kifizettetvén, a zálogjog a régiségkereskedőre ruháztatott át.

Néhány nap múlva a kastélyba kocsiszámra érkezett a sok régi kép, ódon fekete tölgyfa bútor, fegyver, vért, szúette kárpit és másféle

lett, a fran
hitelességét
kezdtek sz
nevű orosz
Rachumovs
vagy 96-ba
honfitársát
néhány oly
hozzáértők
mert már
is hiteless
hogy a ha
a kormány
zetességre
reba elvit

7. KRIESCH ALADÁR: „Én vagyok az út, az igazság és az élet . . . .“

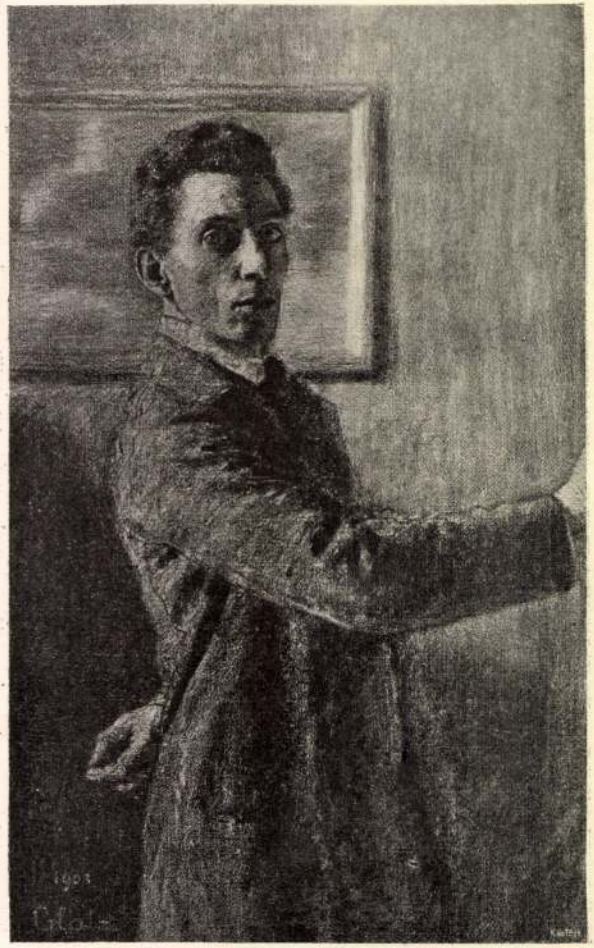

495. Glatz Oszkár: Arckép.

Körösfői-Kriesch Aladár

Irod

Sinkó Károly: Körösfői Kriesch Aladár és freskói. 4o füzet
1932/33 tanév
Tanári értekezés.

Ferkèpzomfoiskèvk 59. l.

K

Kriesch Aladár
és Nagy Sándor

irod

Beck Ö Fülöp. A gödöllőiek. Nyugat. 1909. II. 524–529 l

Lengyel Géza. A gödöllőiek. Huszadik Század XX. k. 1909. 301–306 l

Petrovics Elek. A gödöllői telep kultúr törekvéseiről. Magyar Iparmüvészet. 1909. 1–26 l.

R. Gödöllöer Gruppe. Pester Lloyd 1909. 225 n

..... műhely.

őnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

..... hó .....

.....

sajátkezü aláírás és munkásszám.

..... nevü munkás igazolta

Körös for Kriesch Aladár
és Nagy Sándor K

The Studio. 1908. Sept.

I. József megkoronáztatása:

Fölül a három kany
ezeket követik az egyháznagyok
ban, a zászlóvivők, a fölovák
dignitariusok a jelvényekkel
melve viszi. Ez alatt a kard
osztogatását s legalól a ko
szemléljük.

Rézkarcz, méretei a

Ltpa: 8040

Kőrösfői Kriesch A

máj. 26.
A velencei magyar kiállítás. Jeltelen cikk. Világ. máj. 26.

1912

(Művészet 1912 287. l.)

Korösfoi Aladár

ród
1

Korösfoi Kriesch Aladár. Művészi programm. Magyar Iparművészet. 1909. 1. szám.

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

.....azaz : -..... Korona

mely összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

lakbérnegyedre eső részletet, a .....-i m. kir. post

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190..... évi .....

A helyesbített tartozás erejéig .....
illetve felülfoglaltattak.

Ezzel a jegyzőkönyv befejeztetett és aláír
Km

....

hátralékos. adóbe

Végrehajtásra vonatkozó fe

191.... év ..... hó ..... n.
sz. alatt lefoglalt és megbecsült ingók le- s

tt.

....
is. adóvégrehajtó

191.... év ..... hó ..... n.
sz. alatt lefoglalt és megbecsült ingók le- s

tt.

....
s. adóvégrehajtó.

191.... év ..... hó ..... n.
sz. alatt lefoglalt és megbecsült ingók le- s

tt.

....
s. adóvégrehajtó.

191.... év ..... hó ..... n.
sz. alatt lefoglalt és megbecsült ingók le- s

tt.

....
s. adóvégrehajtó.

Körösföi Krisch A

erőd

M. Kiss Pál - Maros-
vásárhely művelődés
története - Marosvásár-
hely 1943. 44. l.

edelmi iskolát Budapesten 1930-
' eredménnyel végeztem.
tám önként katonai szolgálatba
s 1931 nyarán mint önkéntes
ródőrmester váltam meg az
honvédgyalogezredtől.
ta, bár szaintalan úton-módon
tam ~~a~~ állást szerezni, képtelen
elhelyezkedni, s teljesen va-
an) közhivatalnok édesapám ellátására vagyok
. Fokozza a bár, hogy kivülem
pedig egy 19. éves és egy 17. éves leány és egy 15 és és egy 13 éves
egy kiskorú testvérem eltartá-
gondja háranlik édesapámra,
egyre sulyosodó viszonyok s
ált fizetése mellett mahonap
en lesz a család eltartására.
munkavágytól eltelve, nehezen ~~alig~~ vásom,
is hasznos tagja lehessek
adalommak s kérem Méltó

Kőrösfői Kriesch Aladár

K

Kiállítás 1929. évi kiáll

KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR MŰVEI:

253. Rózsafa.
254. Erdélyi völgy.
255. Aratás.
256. Torockói kályha. A Szépművészeti Múzeum tulajdona.
257. A kis festő.
258. Halászbárkák.
259. A régi Gellérthegy alja.
260. Őszi táj.
261. Napraforgó.
262. Lovak.
A 263. A csodaszarvas regéje. Dr. Majovszky Pál tulajdona.
264. Utca Skutariban.
265. Székely szoba.
266. Erdő széle.
267. A székelyek aratnak.
268. Matyó asszonyok.
269. Őszi szántás.
270. Erdő tisztás.

† *Gundelfinger Gyula* 23.
† *Gyulay László* 62, 68.
† *Hegedüs László* 56, 57.
† *Kelety Guszláv* 30—34.
† *Kimnach László* 52.
† *Kiss Samu* 1.
† *Libay Lajos* 7, 8.

† *Mednyánszky László* báró 54, 55, 65.
† *Munkácsy Mihály* 53.
† *Rauscher Lajos* 36–47, 64.
† *Simó Ferenc* 2.
† *Sterio Károly* 17.
† *Szemlér Mihály* 22.
† *Székely Bertalan* 69—102.
† *Székely Árpád* 60, 61.
† *Tahy Antal* 63, 67.
† *Telepy Károly* 25.
† *Thán Mór* 18.
† *Tull Ödön* 59.
† *Vadász Miklós* 58
† *Wágner Sándor* 35.
† *Zichy Mihály* 28, 29.

A Magyar Vízfestők és Pastelfestők Egyesületének kiállítói:

Antal József meghívott), Andrássy-út 71. 356.
Bakoss Tibor (meghívott), Porrogh, Somogy megye. 317.
Baransky E. László (MAPE), Andrássy-út 71. 224—226, 238—246, 249—252.
Bartus Ödön (meghívott), Miskolc, Művésztelep. 330.
Blattner Géza (meghívott), Andrássy-út 71. 385—386.
Bokros (meghívott), 316.
Bottka Miklós (meghívott), Andrássy-út 71. 327.
Büky Béla (meghívott), Andrássy-út 71. 341, 342.
Cserepes István (meghívott), József utca 57. 336, 337, 373.
Csizik Gyula (meghívott), Nap-utca 36. 297—298.
Deák Ébner Lajos (MAPE), Fő-utca 49. 147—151.
Diósy Antal (meghívott), Damjanich-utca 9. 381–383.
Dörre Tivadar (meghívott), Szondy-utca 42/c. 302—305.

Körösfői Kriesch Aladár

Nagy Sándor festők

Nagy Sándorné szül

Kriesch Laura

K

szerb.

esetleg lásd a
gödöllői szőnyeg-
szövő iskolára
vonatkozólag

Szabó Pestom

II. k. 5. körzet 59. l.

Szabó Kassal

Gyüjte

A hely neve	A tárgy megnevezése
Almakerék Nagy-kükülő vm.	Evang. templom padjainak (férfi és női.) keresztmetszetei és nézetei.

Körösfői Kriesch Aladár

írod

Vas. Zip, 1897, 202. l.

(Művészünnepély a Műcsarnokban, Keppel)

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

AUGUSZTUS

31 nap — 34. hét

21 Vasárnap	
22 Hétfő	
23 Kedd	
24 Szerda	
25 Csütörtök	
26 Péntek	
27 Szombat	

Körösföi Kriesch

Aladâr

l.

Herporztimpr

16. l.

Körösfői Kriesch Aladár

vőt

Magyar Iparművészet

1904. 89. l. (A st. Louisi világkiállítás.)

A magyar pavillon homlokzatán levő fresko, mesatemplomba menő kalotaszegi népet ábrázolja, fenti minol-

nyomat,alá-
Pesth.-

64 x 38 cm.
/Buda és
a mult
fen und
chez Artaria V Rue Kohlmarkt
posé á la
zfv.Muz.Kat.X.40./

Körösfői Kriesch Aladár

ivód

Magyar Iparmüvészet

1905. 282. l.

…ivámyi Gula művészet-
…ó sb úrnak

Budapest

Körösfői Kriesch A.

Cvod

Gyulai István

Az Erzsébet királyné emlékpályázat.

Egyetértés. 1913. máj. 27.

U. 403

A Veteráni. barlang.

A DONAU innenső bal pa
a mely alatt és előtt hadi h
Dorf Ogradina, Dobowa és
jelölést; a háttérben pedig

Pl
Der sogenanten Vetteranisc
müthigen Vertheidigung
mittel dem Feind mit Accor

Tusrajz, mér. a v

140-95.

Körösföi Kriesch Aladár

A tordai országgyűlés 1568-ban kimondja a vallásszabadságot c. Egyé repr.

Légrády Ottó dr.

Igazságot Magyarországnak! (Bpest é. n.) 65 l.

LD ÉS TÁRSA

VNYOMDAI
ÉZETÉBŐL

FON 3-48

, PIAC-UTCA 59

Körösfő Kreich A

Éttsen az omág-
házban.

Halászat a Bala-
tonon 1902

Erős vízcsurgási
nyomokkal

Bölény vadanat
(Étele megmenti
Budat 1902.
Jó karban. ✓

Megvizsgáltam
1940. aug. 6.

Erzsébetcsanád, r. k.

62

Körösfö Kriesch A

ivód

Leff Ung

68. l.

Igazgatási, baranyamegyei magyar

VIII. 161

Körösfői Kriesch Aladár

lásd

Magyarművészképem

57, 91. sz.

Jéghegy.

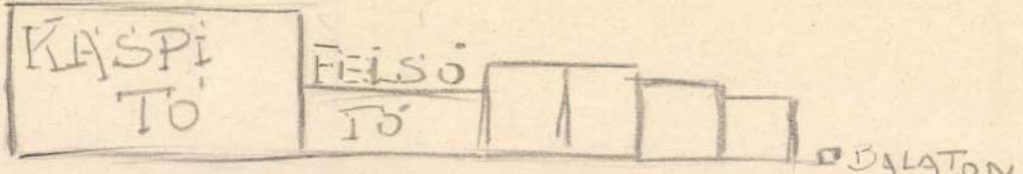

A világ legnagyobb tavai.

A Balatonhoz képest

Körösföi Kriesch Aladár

Ballo Ede archeje, olaff

Bpest szekerf. tulajd.

Magyarmüveszképm 13. l.

TANT

Ker. Szám

193[illegible]-3[illegible]

Törv. védve.

Körösfai Kriesch Aladár

ivod

Balástortfest

67. l 68. l.

Körösfői Kriesch Aladár

Műcsarnok

1932. febr.-márc. kiáll.

107.110.

kézbesítésnél
a címzett fizeti

T.

Budapest Székesfővárosi Községi

Takarékpénztár Részvénytársaság

BUDAPEST

V., Dorottya-u. 4.

Körös fö Kriesch A

ried
2

Velence 1922

154, 165. l

Dénes Zenő: Körösfői-Kriesch Aladár

8°, 25 K, 170 L, Budapest, 1939

Körösfői Kriesch Aladár

Kőrösfői Kriesch A.

l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1937. 4. l. 5. l.

Budapest székesf

.....szám

193.....

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Müemlékek Országos Bi

Hivatalból
Közszolgálati ügyben
DÍJ ÁTALÁNYOZVA

Központi borítéke

Körösfői Kriesch Aladár

Balló Ede arcképe
c. műve

Repr.

Magyar Művészet

1932. 183. l.

Budapest székes-
főváros tulajdona.

KÉPEK

Körösföi Kriesch Aladár

A művész feleségé-
nek arcképe,
repr.

Pester Lloyd
1941. dec. 25.
(Die ungarische
Dame.)

A fův. képtár
tulajdona

17

Kőrösfői Kriesch Aladár

"eszmei tartalommal
átszőtt stilizáltság"

~~Műcs. kiáll. tól~~
Pipics 33. l.

EGER

Fürdő, részben törött

Eger multja és jelene. IV 1868, 405 l.

Kriesch Aladár (1.)

Budán született 1863 október 29-én. A gimnáziumi tanulmányokat Budán, majd Pozsonyban a mintagimnáziumban végezte s 1886-ban tette le az érettségi vizsgát. Ekkor a mintarajziskolába lépett be s Székely Bertalan volt a mestere. A megszakított iskolai évet letette után, hallgató tanári oklevelet is szerzett már, továbbra is ott maradt még vagy két esztendeig Székely Bertalannál. Betegeskedett s a betegség megakadályozta munkájában. Volt Korlon Thorpban és északi Olaszországban. Végre 1888-ban Münchenbe ment, hol Lieckon-Meyer Sándor volt mestere. Innen csakhamar Velencébe ment, majd Chioggiában, azután két évig

10690.

ett lehajtott széles gallérral és vállon
illonban. A háttérben az ablakon innen

AS CONSEILER
Hongrie et
s.

cudit.

.5 cm.

Kriesch Aladár

1. volt Rómában és környékén. Rómából visszatérve Lotzhoz került. A Lotz-iskolát odahagyva Gödöllőre költözött, hogy ott teljesen a művészetnek éljen. Első történelmi képe volt: „A fenesi csata. II. Rákóczi György halála". Rómából visszajövet festette „Hora és Kloska lázadása" c. képét, majda milléniumra a következőket. „Az 1567-iki tordai országgyűlés Dávid Ferenc kimondja a vallásszabadságot". „Az 1543-iki tordai országgyűlés Martinuzzi megcsinálja az önálló erdélyi fejedelemséget". Nagyobb történeti képe „Dobó István megvédi Eger várát a török ellen". Az új Országházban két nagy freskója látható a „Halászat" és „Vadászat". 1.

10691.

as kucsmával, köntöse felett lánczczal,
lonban. A háttérben kőfal van. Felirata:

ni General de Croates.

udit.

1. 1 cm.

Kriesch Aladár

1. Gróf Vigyázó Sándorné rákos-
keresztúri mauzoleumába iga-
zi buon freskó-technikával
hármas ciklust festett „Az élet-
ről (Ezek közül kettőt a „Búcsút"
és a „Viszontlátás"-t. – a mű-
vészet nagy kárára leverték.
Ugyanezt a gondolatot festette
meg mégegyszer vásznon és
címmel: „Krisztus, a megismere-
és forrása, visszaadja a szülők-
nek meghalt gyermeküket."
Még a parlamenti freskókat
megelőzte hatalmas történeti
freskója a pannonhalmi mille-
neumi emlékeu: „A papok és
a nép megvédik Pannonhal-
mát a tatárok ellen." Ez idő-
ben alkotta meg „A boroszlói
békekötés – László és Kázmér
csek és lengyel királyok bé-

két kérnek Máty ástól". c. ké-
pét.

10692.

teges kerek gallérral, vértje felett
melyet a sarkokban ⌈czimer vesz körül. ⌈négy
r bontakozik ki. Felirata a kereten:

ESSENSTAIN DES INERNRATHS ZU NÜRMBERG &c
REIS KRIEGSRATH, COMISSARIUS UND PFENING

LY ANO
SEINES
RG

Gerö Ödön, London Elek

2 cm. Modern magyar festő-
műnészek - Budapest. é. a.

136. l.

Kőrösfői Kriesch Aladár K

VI

241. *Kőrösfői Kriesch Aladár:*
Tanulmány a „Tordai országgyűlés"-hez.

Árverési Közlöny
1937. 7. sz. 29.

228. *Komáromi Katz Endre:* Kertészkedés.

Kőrösfői Kriesch Aladár

32. Kriesch Aladár: Dobó István megvédi Eger várát a törökök ellen.

Műcsarnok 1900/1. téli tárl.

10. Both Menyhért: Baghy Imre arcképe.

kappel 100.t.

~~Glatz Oskar~~ 137.l.

Körösfői Kriesch A. 137.l.

kappel 102.t. 142,143.l.

Kosztolányi Kann Gyula 138.l.

kappel 24.t

Magyar Mannheimer G. 139.l.

kappel 32.t.

Nyilasy Sándor 140.l

kappel 22.t.

Poll Hugo 140,141.l.

kappel 110.t.

Szlányi Lajos 141.l

kappel 25.t

lásd

Velencei nemzetk-

kiáll. 1912.

Körösfői Kriesch A

~~Füredi Richard~~

5000 K-ás II ik dij.

a kassai szekesegyházban felállítandó siremlék tervpályázatán Körösfői Kriesch Aladárral és Lechner Jenővel közösen kiszitett tervével.

A Rákóczi-siremlékpályázat ugyetesei. Pesti Hirlap. 1909. okt. 27.

U. 182

Körösfői Kriesch Aladár

vód

Éimisk 1914-15.

(A zebegényi templom falikejei, kejekkel.)

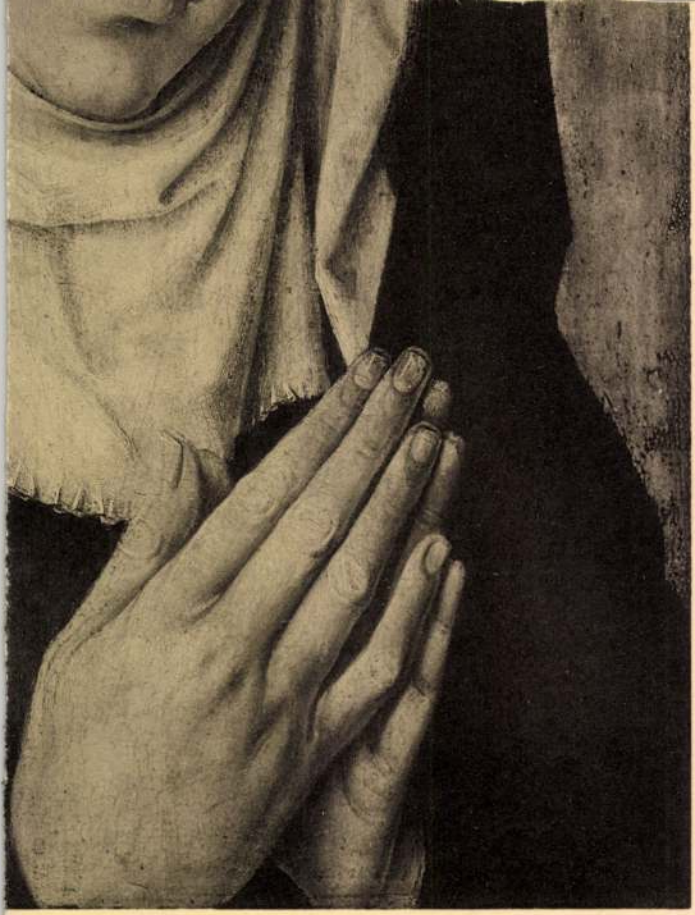

DIRK BOUTS

e pleurant

à l'Art Ancien de l'Exposition de Bruxelles 1935.

ncien n° 75.

~~Füredi Richárd~~

Körösföi Kriesch A.

mincs
cédu

ród

Malonyay Dezső:

Rákóczi siremlékre

Budapesti Hírlap

1909. 255 sz

ódok.

t.

lyen áron szállítanának 30–40 kg.

kávéra vonatkozó ajánlatot.

télelten küldöm legújabban összeállított

é és alacsonyan szabott áraim nagyobb

.

égő árú szállítására legolcsóbban árak

ességgel áll rendelkezésére.

t, ha Ön ajánlattételre szólítana fel

n Józsefvárosi pályaudvarra szállítva.

ok kiváló tisztelettel.

Körösfői Kreich Aladár

A tölgyfa c. kéje repr.

Művészet 1917 85. l.

Kőrösfői Kriesch Aladár

361. Nagy Sándor. A pireusi öböl. Vízf.
362. Nagy Sándor. Athen távolból. Vízf.
363. Undi S. Mariska. Máriáskapu Noviban. Akvarell.
364. Undi S. Mariska. Őszi kedv. Akvarell. Eladó.
365. Kőrösfői K. Aladár. Delelő gulya. Akvarell. Eladó.
366. Kőrösfői K. Aladár. Boronálás. Akvarell. Eladó.
367. Undi S. Mariska. Szenvedés. Édes anyám arcképe. Pastell.
368. Undi S. Mariska. Édes anyám arcképe. Pastell. Eladó.
369. Kőrösfői K. Aladár. Folkstone. Akvarell. Eladó.
370. Undi S. Mariska. Öreg székely asszony. Típustanulmány. Pastell. Eladó.
371. Undi S. Mariska. A „gógány“ alatt. Pastell. Eladó.
372. Kőrösfői K. Aladár. Interieur. Akvarell. Eladó.
373. Kőrösfői K. Aladár. Mákói leányok. Akvarell. Eladó.
374. Undi S. Mariska. Elmúlás. Édes anyám arcképe. Pastell.
375. Undi S. Mariska. A kék szoba. Vízf.
376. Kőrösfői K. Aladár. A kerti padon. Akvarell. Eladó.

KMTársulat 1912. márc. hó

377. Körösfői K. Aladár. Szakadékos út Mákón. Akvarell. Eladó.

378. Körösfői K. Aladár. Mákói gazda. Akvarell. Eladó.

379. Gerstner Ödön. Gellérthegyi részlet. Akvarell. Eladó.

380. Czencz János. Tájkép. Vízfestmény. Eladó.

381. Lápossy Hegedüs Géza. Spanyol halászok. Vízf. Eladó.

382. Széles Sándor. Erdő széle télen. (Ferencváros.) Akvarell. Eladó.

383. Gímes Lajos. Folyópart. Vízf. Eladó.

384. Lápossy Hegedüs Géza. Giz-gaz. Vízf. Eladó.

385. Helbing Ferenc. Nyár, naptári illusztráció. Vízf. Eladó. A négy évszak csak együttesen eladók.

386. Helbing Ferenc. Tavasz. Naptárillusztráció. Vízf. A négy évszak csak együttesen eladók.

387. Helbing Ferenc. Ősz. Naptárillusztráció. Vízf. A négy évszak csak együttesen eladók.

388. Helbing Ferenc. Tél. Naptárillusztráció. Vízf. A négy évszak csak együttesen eladók.

389. Pogány Willy. Faun és nimfa. Vízf. Eladó.

Körösfői Kriesch Aladár

147. Körösfői-Kriesch Aladár. Tanulmányfej. Akvarell. M. A. P. E. tagilletménye.
148. Körösfői-Kriesch Aladár. Tájkép. Akvarell. M. A. P. E. tagilletménye.
149. Boemm Ritta. Tanulmányfej. Akvarell. M. A. P. E. tagilletménye.
150. Nádler Róbert Ház Monrealeben. Akvarell M. A. P. E. tagilletménye.
151. Nádler Róbert. Baranyai táj. Akvarell. M. A. P. E. tagilletménye.
152. Baranski E. László. Alföldi táj. Akvarell. M. A. P. E. tagilletménye.
153. Szlányi Lajos. Intérieur. Akvarell. M. A. P. E. tagilletménye.
154. Boemm Ritta. Virágok. Akvarell. M. A. P. E. tagilletménye.
155. Edvi Illés Aladár. Erdőrészlet. Akvarell. (Sepia.) M. A. P. E. tagilletménye.
156. Nagy Sándor. A tornácon. Akvarell. M. A. P. E. tagilletménye.
157. Vida Árpád. Zongorázó alak. Akvarell. M. A. P. E. tagilletménye.
158. Vida Árpád. Sárgaruhás nő. Akvarell. M. A. P. E. tagilletménye.
159. Szlányi Lajos. Tájkép. Akvarell. M. A. P. E. tagilletménye.
160. Edvi Illés Aladár. Patak mentén. Akvarell. M. A. P. E. tagilletménye.

KM Tars 1912, márc. kiáll

161. Nádler Róbert. Castelnuovo. Akvarell. M. A. P. E. tagilletménye.
162. Baranski E. László. Tanulmány. Ceruzarajz. M. A. P. E. tagilletménye.
163. Baranski E. László. Dömsödi részlet. Tollrajz. M. A. P. E. tagilletménye.
164. Olgyai Viktor. Havas táj. Ceruzarajz. M. A. P. E. tagilletménye.
165. Major Jenő. Falurészlet. Ceruzarajz. M. A. P. E. tagilletménye.
166. Körösfői Kriesch Aladár. Anya gyermekével. Tollrajz. M. A. P. E. tagilletménye.
167. Major Jenő. Patakrészlet. Ceruzarajz. M. A. P. E. tagilletménye.
168. Tichy Kálmán. Rocca Priora. Illusztráció, tempera. Eladó.
169. Pörge Gergely. Delelő birkák. Krétarajz. Eladó.
170. Tichy Kálmán. Tibet. Illusztráció, tempera. Eladó.
171. Tichy Kálmán. „Candidum Soractc." Illusztráció, tempera. Eladó.
172. Tichy Kálmán. Fekete vizek mellett. Illusztráció, tempera. Eladó.
173. Pörge Gergely. Ujpesti piac. Ceruzarajz. Eladó.
174. Pörge Gergely. Gyümölcsvásár. Ceruzarajz. Eladó.

Körösfői Kriesch Aladár

Dömötör István:

Az új magyar országháza falfestményei.

Művészet 1902 153. l.

154. l.

Kósós éttsem. Halászat.

Bölényvadászat, hol?

(Kőrösfői Kriesch A.)

cikke

) miért álltunk össze mi céhbeliek. Élet. 1914. ápr. 12.

Kőrösfői Kisch Aladár

l.

Lykafest 1896-1914

85. l.

Zeneakadémia

falképei

mint mozaik

tervéző ugyanez

oldal utolsó so-

raiban.

Körösfői Kriesch A.

l.

Rimp. 229. – 234.
240. l. l.

Körösfői Kriesch A.

1.

Lykafest 1896–1914

56, 57. 58. l.

Körösfői Kriesch Aladár

l.

Lykafest 1896-1914

58. l.

Körösfő Kirsch Aladár
és Nagy Sándor

cod

Vas. Lyp 1910. 398. l.
(arczképpel)

K

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

r

vi ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Körösfői Kriesch A.

Körösfői Kriesch A.
Márffy Ödön
Rippl Rónai József

wod

Radocsay Dénes:
A legnyabb művészetről? Magyarok
1948 IV. évf. 5. 4. 283–286. l. —

4976

Gyüjte

A hely neve	A tárgy megnevezése
Almakerék, Nagy-Kükülló vm.	Evang. templom; karzatlépcső asztalos munka megrendelési rajza

Körösfői Kriesch Aladár

Beck Ö. Fülöp arcképe
(1915) Repr.

Kopp

MAGYAR MUVESZET

1937. 18. l. 27. l.

Körösfői Kriesch Aladár

1863–1920.

l.

Ernst-Múzeum aukciója I.

35. 1.

23. A megyaszói ref. templom bástyaf
zására .....

24. Az abai róm. kath. templom belső
költségeihez való hozzájárulás .

25. Az abaujalpári ref. templom hely
költségeihez való hozzájárulás .

26. A baktalórántházai műemléki jell
plébániatemplom tatarozási költs
hozzájárulás .....

27. Az apácatornai róm. kath. templ
si költségeihez való hozzájárul

28. Topográfiai és egyéb kiadványokr

29. Fényképgyüjtemény gyarapitására

30. Propaganda--célokra felhasználhat
és nyomtatványokra .....

31. Könyvtár gyarapitására .....

32. Könyvtár katalogizálására .....

Körösfői Kriesch

Aladár

l.

Historia. 1931. III.

3-4. sz. 149. l.

1284. Mandé Daguerre.

Sz. Cormeillesben 1789 nov
Páris mellett 1851 j

Asbóth Sándor ezredes aj

látható

Derékig, kissé jobbrafor
zolva. Kezeit karbatéve tartja.
jusza hosszú, szakálla leberetvá
kete nyakkendő, ing kézelővel, é
lérral. Jelzése a mellette lévő
York May 29. 855.

Üveg alatt, bronzkeretben
8.2:7.0 cm.

Vétetett 1910 julius 21-é
(1132-910).-- A vételt jóváhagyt
sz. leirat (1302-910).

Kövesfői Kriesch Aladár

l.

Ernst-Múzeumaukcioja II

143. l.

B. 8.

A BOROSZLÓI BÉKEKÖTÉS. — Kriesch Aladár vázlata.

Évfordulón.

Zúg az élet örök árja,
Tolul, árad habra hab;
Millió a változatja,
Mégis mindig egy marad.

Zúgó-zajgó áradatban
Fölcsillámló csöpp vagyok:
Hab játéka, hogy születtem
És hogy egykor meghalok.

Milljó csöpp kél, csillan, — elhal . . .
Mind betölti bús sorát,
S az időnek örök árja
Egykedvűen zúg tovább . . .

Az 1848/49-iki harmadik honvédzászlóalj története. Irta *Hegyesi* Márton. Azokban a legendás küzdelmekben, melyeknek félszázados évfordulóját a nemzet nem régiben országos ünneppel ülte meg, a harmadik honvédzászlóalj különösen dicsőséges részt vett. Ott harczolt Szent-Tamásnál; győzelemről-győzelemre vitte zászlaját az áprilisi hadjáratban; Budavár ostrománál az elsők közt nyomúlt a várfalakra, és zászlaját, melyet a világosi fegyver-

a magyar irodalomtörténet kedvelőit. kiállítású kötet ára 1 frt 20 kr.

Bolintineán Demeter költészete. Ta Irta *Nagy* Károly. Bolintineán Demete volt a kiválóbb román költőknek és irókn előtt sok szép költeményt irt s később is mékenységgel dolgozott. Azok számára, a k iránt érdeklődnek, nagyon hasznavehet mányt irt Nagy Károly, abban a nézetbe nemzetek barátságát a költők és irók ismertetése csak előmozdíthatja. A czél dicséretet érdemel ebben az esetben, mint melylyel a szerző azt elérni igyekszik. A k 1 korona.

Egyetemes könyvtár czím alatt G Gross-testvérek kiadásában megjelenő v

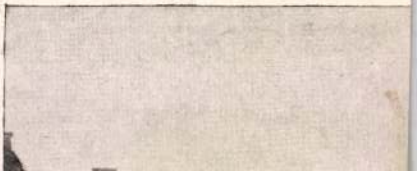

Körösfő Kriesch
Aladár

l.
Jbl Lotz
73, 215. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után . . .

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Körösfői Kriesch Aladár

l. Genthonijmagyfest.

212. l.

Parabek L., XX. sz. (Jh.)

389. HEGEDÜÓRA (Geigenstunde). Jelezve
Vászon (Leinwand). 78×71 cm.

Passeri Giuseppe (1654—1714) **után (Nach).**

390. A GYERMEK IMÁDÁSA (Anbetung
Rézkarc (Radierung). 30×22 cm.

Pelli, Pietro, XVIII—XIX. sz.

391. SZENT CECILIA (Die hl. Cäcilie.) M
után. (Kopie nach dem Altarbild Raffa
Pergament. 52×33 cm.

Pentelei Molnár János (1878—1924).

392. KENDŐS ASSZONY (Frau mit Kopft
Vászon (Leinwand). 62×49 cm.

Perlmutter Izsák, szül. (geb.) 1866.

393. TENGERPARTON (Am Meeresstrand
Vászon (Leinwand). 66×55 cm.

Perlrott-Csaba Vilmos (Wilhelm), szül. (geb

394. A REGGELIZŐ ASZTAL (Der Frühst
Vászon (Leinwand). 82×60 cm.

Pesne, Antoine (1683—1757).

395. FÉRFIARCKÉP (Mönch-Bildnis)

AN (Hieronymus in der Wüste). Prof. Gustav Glück, Wien,
).

Illusztr. VIII. tábl.

). Jelezve (Bez.): Poll H. 1921.

ezve (Bez.): Poll H.

seinen Zeichnungen gestochen von) **C. Hunt.**
e).
Vier kolorierte Stiche). 40×48 cm.

—1538) **műhelye (Werkstatt des).**
VEL (Judith m. d. Haupt des Holofernes). Műhelyreplika
(Werkstattreplik nach dem Bilde der Holford-Sammlung).

inis). Jelezve (Bez.): HP.

Illusztr. VII. tábl.

a. (Schule des).

Körösfői Kriesch

Aladár

cred

Vámossy Klára:

A harai tábjáték

Bp. 1941. 40. l.

Korösföi Kriesch

Aladár

ivód

Lyka Károly =

Magyar mesterek. [Bp. 1941].

135 — 143].

Körösföi Kriesch Aladár

erőd

z

Petr E M magy nüvészek

archéjei

4. l.

lyt.

mlánkra a Nemzeti Bankhoz 1500 P- t.

Jánosnak, Győr 80 víg flanelt @ 1.46 P. m-

al és felszámitottunk 45 P. kifizetett költséget.

Nemzeti Bank - tól 4000 P- t., és kifizet-

nkat.

nkra a folyó hó 18 - i számlája összegét.

t László nak, Debrecen 90 víg flanelt @

k a megbizoval és felszámitunk 43 P költ-

Péternek hb 50 víg batiszt sifont, @ 196 P

intézkényeztünk rá saját rendeletunkre.

ánk 500 P. lej dec. 4-én saját rendelet ére.

Körösfői Kriesch
Aladár

wod

Jaruszky 1929
42. l

Körösfő Kriesch Aladár

irod

Csánky Dénes:

Erdély az újabbkori magyar festészetben – Művészeti hetek.

Kolozsvár, 1942.

34. l.

Körösfői-Kriesch
Aladár.

Halászbárkák.

Tm. Bp. 1932.

7	*Olasz festő:*		
	Az egyptomi futás	tollr.	papir.
	Clio	czerr.	papir.
8	*Passarno (Bart.):*		
	A bethlehemi gyermekek megöletése . . .	tusr.	papir.
	A keresztények üldöztetése	tusr.	papir.
	Apostol képe	tollr.	papir.
	Hercules és Anteus	tollr.	papir.
	Krisztus levétele a keresztről	tusr.	papir.
9	*Reni (Guido):*		
	Mária menybemenetele	tusr.	papir.
10	*Seghers (Segers H.):*		
	Plage de Scheveningen.	aquar.	papir.
11	*Stohl (Heinrich):*		
	A canal grande.	aquar.	papir.
	A chiesa de miracoli	aquar.	papir.
	Erzsébet királyné	czerr.	papir.
	Oldalösszeg . . .		

Körösfői Kreich Aladár

Művészet 1916. 57. l.

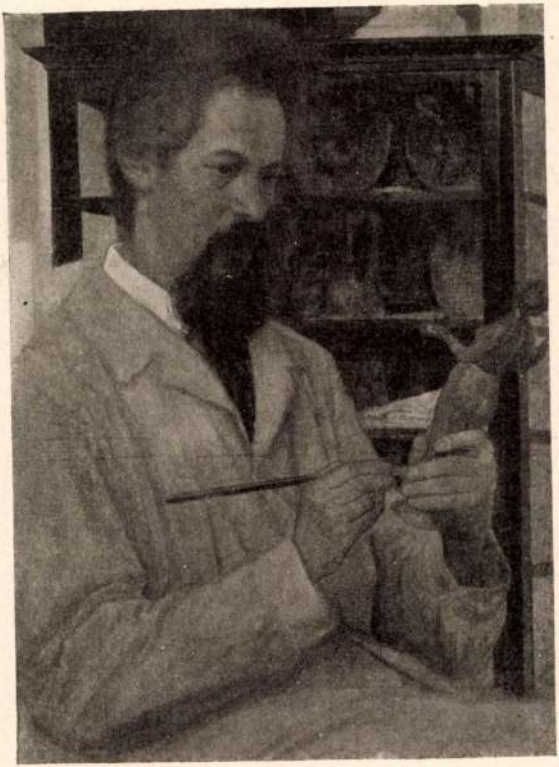

KÖRÖSFŐI K. ALADÁR ARCKÉP

Múlt számunkban e kiállítási krónikát április 12-én hagytuk el, amely dátum után a Nemzeti Szalonban május 2-án megnyiló zsürimentes kiállítás következett. A Szalon már másodizben nyit ily módon teljesen kitárt ajtót művészi igényekkel fellépő munkák számára s el kell ismerni, hogy ebből az alkalomból is a szabad ajtókon át szépszámmal jelentek meg festők, hogy a Szalonnak máskor a zsüri pallosával őrzött termeiben helyet kapjanak, sőt a küszöbön valósággal tolongás támadhatott. A Szalon rendszeresíteni akarja az efajta, természetükből következően igen vegyes összetételü kiállításokat, amelyek egyszerre kötik csokorba az áltehetséget a tehetséggel, a megrögzött, ambiciótól igen hevített, de semmiféle szárnnyal nem rendelkező dilettantizmust oly munkákkal, amelyekhez némi várakozás fűzhető. A Szalont erre az az álláspont készteti, hogy a teljes homályból kiemeljen tehetségeket, megkönnyítse az érvényesülés nehéznek tudott útját olyanok számára, akiket még nem vettek

Körösfői Kriesch
Aladár

Thieme Becker
XXI. 184,
185. l.
(Lyka)

20f
MAGYAR KIR. POSTA

Kriesch Aladár és
Nagy Sándor

K

mod

Sztrakoniczky Károly:
Kriesch, Nagy Sándor
és a gödöllőiek. Alkot-
mány. 1909. 225 sz

Tövis. A gödöllőiek.
Hét. 1909. 38, 39 sz

Jartin. A gödöllőiek
kiállítása. Az Ujság
1909. 225 sz

Vas. Ujs. 1909. 40 sz
(A gödöllőiek kiállítása)

.....*munkáig.*

őnökség!

.....hó.....n történő kifize-

.....indokából személyesen meg nem

.....számu.....

.....hó.....

.....

sajátkezü aláírás és munkásszám.

.....nevü munkás igazolta

Körösföi Kriesch

Aladár

az étterem 2 nagy
falfestménye
(Halászat a Balatonon a XV. században és Etele megmenti Budát)

Zaimb 1935

18. l.

Diretta da TIBERIO GEREVICH e LUIGI ZAMBRA
Direzione e amministrazione:
BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4
Telefono: 185-618

Körösfoi Kriesch

Aladár

~~[illegible]~~ ird

Var. Up 1907

3 70 l

Krisch Aladár

Lied

2

Ent-Tört 80-l

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
aláí

8. sorsz. Műhelyi minta. -

Körösfő Kriesch Aladár

239. Kriesch Aladár:
A farizeus és a publikánus.

Műcsarnok 1903. tav. nemzetk. kiáll.

91. Borúth Andor: Cigány-család.

~~Füredi Richard~~

Körösfői K. Aladár

Lechner Jenő

Rákóczi emlékünk

2 pályarat II. díj.

vagy

Forster Rákóczi

43 l.

[illegible]

~~Türedi Richard~~

Körösfői Kriesch

Aladár

mücs

Lechner Jenő

az alábbi terop.

II. díj.

Építő Ipar

1909. nov. 14.

(A Rákóczi-tiremlék

teropályázata,

képpel.)

~~Füredi Richard~~

Körösfői Kriesch A

míges cíd

pályatérre megvételre ajánlva

Malonyay Dezső: Rákóczi siremlére. Budapesti Hírlap. 1909. 255. 4.

Sopron, 1933. október 27.

án Ferenc úrnak,

Győr.

árajánlatuk alapján, kérem küld-
on féle csokoládét.
átvétele után póstán megküldöm.

Kiváló tisztelettel.
Barát Gyula

Körösfői Kriesch

~~Füredi Rákárd~~

Lechner Jenő

Körösfői Kriesch Aladár

közös műve II-ik

díj.

Vas. Ujs 1909. 1001

(A Rákóczi – sirem-

lék, képekkel)

~~Füredi Richard~~

Körösfői-Kriesch A.

Lechner Jenő

nincs
cód

vrád

Malonyay Dezső:

Rákóczi siremlékre

Budapesti Hirlap

1909. 255. sz.

Dőripuszta, 1939 szeptember 12

álmán Úrnak,

Budapest. ⟶

VIII., Baross-u. 15.

levelére értesítjük, hogy a pusztadőri
re szállítva, csomagolási költségek-
. Kérjük nagyobb megrendeléseit és

kiváló tisztelettel

~~Füredi Richárdos~~

Körösfoi K. Aladár

nincs cíd

Rákoczi emlékum
2. terop. megvétel

Forster Rákóczi

43-1-

AJÁ

Alólirott ..... ezennel kijelent

épitendő .....

teljesitendő .....

költségvetési kivonatban körül

által ..... kitett egységárakért

..... százalék árengedm

..... fillér azaz .....

..... fillérért elvállal .....

A vállalati általános és külön

Korösfői Kriesch

Aladár

vrő

Nagy Sándor: Kriesch

Aladárral Itáliában.

Emlékkönyv Lyka

Károly hetvenötödik

születésnapjára –

Bp. 1944. 254–269. l.

Esetleg lásd!

Adatok 1892-ből

Ad preces Revmae D. Vtrae date 26. Januarii praesentibus perlibenter impertio **„Imprimatur“** pro editione praeclaris operis Revmae Mons. Vtrae, cuius titulus est: **„Az Immaculata szobor története“.**

Cassoviae, die 26. Januarii 1927.

† Josephus
Episcopus, Adm. ap.

Körösfői Kriesch Aladár

Tavaszi hangulat, tempera.
képzőművészeti Múzeumban.

Életrajz.

Petrjszer 1921-24. 23. l.

...issé jobbra ~~nézve~~ fordult. Jobb kezét leereszt~~ve~~ ette ~~tart~~
...art ~~van~~. Főkötőjéről fátyol omlik vállaira, haj-
...k, fodros ruhája ki ~~van~~ vágott s bő ujjait
... háttért park foglalja el. Felirata a kép alatt

...incesse Ragotzi.
...Charles Landgrave de Hesse Rinsfeld, et d'Ale-
...leiningen; a Epousé le 25 Mars 1694. François
...le [Frederic Prince Ragotski, et de Helene de
... de Tekely.

...F. Guerard".

...etei a vonalkeretnek 26·7 : 19·3 cm.

365

140/95 № 268.

1558. KÉTAJTÓS SZEKRÉNY, c
schenholz. Ungarisch, Louis

1559. SAROKSZEKRÉNY, emelete
mit Etage, Nussholz, im Au

1560. SZÉLES ÁGY, diófa, szalagos
intarsia. Barocke Form.

1561. KÉT KESKENY ÜVEGSZE
Glasschränke, Nussholz, inta

1562. SZALÓNASZTAL, ovális ala
Philippe. — Salontisch, oval
Louis Philippe.

1563. KANAPÉ, két karosszék, két sz
— Kanapee, zwei Armstühle,
Louis XV. Stil.

1564. KÉTAJTÓS NAGY SZEKRÉ
XVIII. sz. — Grosser zweiti
XVIII. Jh.

1565. KÉT FÉLKÖRÖS KOMMOD
moden, Nussholz, intarsiert.

ein Kanapee, sechs Stühle, mit Gobelintapezierung.

aissance tagozással. Svájc, 1626. — Lavaboschrank,

el, renaissance tagozással. Tirol, XVII. sz. — Zwei-
issance Profilierung. Tirol, XVII. Jh.

– Bett, Holz, bemalt. Salzburg, XVIII. Jh.

d ripszkárpitozással. Biedermeier. — Kanapee, vier
ziert. Biedermeier.

lagos berakással. — Secretaire, Nussholz, mit Band-

erfa, bronzverettel. Rokokóstilus. — Salonvitrine,
okostil.

Y ASZTAL, ÓNIXLAPPAL, faragott és aranyozott
kóstilus. — Kanapee, vier Armstühle, ein Tisch mit
guraler Gobelintapezierung. Rokokostil.

ással, bronzveretekkel. Francia, Louis Philippe. —
bronzebeschlagen. Französisch, Louis Philippe.

Körösfői Kriesch

Aladár

1863 – 1920

vid.

2

Hlutolsó 50 l.

Costin-
Szénrajz.

~~3553 Lotz Károly:~~

Vigo

3553. Árgyrus megmente

A bal térdére támaszkod
léafra ~~[illegible]~~ visszatartja attól, h
szegezve baljával tart. Jobb
nyas paripát, a melynek az a
vigye.

Szénrajz, méretei ~~130~~ 127 : ~~24~~ 2
Vétetett az 1905: III.
(213-905)

1905

XI Egyetlen fa 5 kép.

Körösföi Aladár

iród

z

Lyka-Muther

II. 260. l.

...esto".

...zolva és
... balra fordulva. Rövid haja, szemöl-
... és szakálla sötétbarna. Fekete kabát-
...issé szétáll.

...retei 48:40.
...mmum.

Ás Képs. 253.

Kamaraelnök 1848

Körösfői Kriesch

Aladár

erőd

2

Lyka határai

7, 9, 16. l.

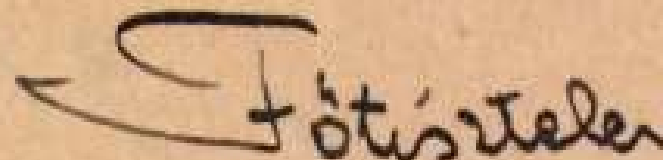

Körösfői Kriesch A.

Az 1567-iki tordai országgyűlés kimondja a vallásszabadságot e képe répr.

Szilágyi: Magy. nemzet tört. V. 352. l

Körösfői Kriesch A.

Erőd

Divald 1927

173. l.

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS
TÖRTÉNETI MÚZEUMA

IGAZGATÓ

III., Kiscelli-u. 108.
Telefon: 163—013

Körösfő Kriesch A.

Lvód

Nádler Pálma:

Nádler Róbert 1858–1938. élete és művészete. Bp. 1942. 32. l. – 33. l.

T. 7207.

iával együtt vonul be és mind-
lnek. A háttér hegyes vidék. Fel-

anat de Varesdin qui
iale d'Hongrie

etoit jadis au Pére,
allure pleine de feux,
ouvre assez les yeux,
rs on essuie la misére.

ht excud A.V.

rl. 30 : 19.1 cm.

Korösföi Kriesch

Aladár

l.

Évkeri 1941

8-l.

Zner

Körösfei Kriesch

Aladár

ired

Péter II

166 l.

a

PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM

bölcsészeti karának főépületében

(VIII. Múzeum-körút 6—8), a VIII. sz. tanteremben,

folyó évi március hó 26-án, szerdán d. e. 11 órakor

olasz nyelven tartandó első előadására.

GEREVICH TIBOR

A BÖLCSÉSZETI KAR E. I. DÉKÁNJA

Körösfői Kriesch A.

U. 1625.

Körösfői Kriesch A

Gorgophone c.
női archepe repr.

Vas. Ujs
1911. 1051. l.

Körösfoi

Kriesch Aladár

Gerő Ödör, London Elek

Modern magyar festő-
művészek. Budapest. é. n.
69. l,

Bölényvadászat c. Kepe
repr. 48. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Körösfői Kriesch

Aladár

d. Liber Bpnobrai

4/12. l.

Lynka

Brest.

Lázzmánzosi u. 16.

Körösfői Kriesch Aladár

Wod
2

Müvészi Ipar

1906 II. 1. sz.

(A milanói kiállítás.)

Körösfői Kriesch A

LONDON
MAGYAR MŰVÉSZET

1925, 128, 204
1926. 41, 47, 259
1927. 166, 252, 262
1928. 280, 398, 616, 624, 641
1930. 584
1931. 327, 478, 527, 535
1932. 66, 71, 80, 183
1929. 642
1933. 199, 370

Körösföi Kriesch Aladár

Halottak napja, olaff.
Erdélyi tájkép, olaff.
Ruttkayné Kossuth
Lujza arcképe, olaff.

Tm Bp 1932

Részlet a régi Füvész-
kertből, olajf.

u. o.

Felesegem, olaff.
Ballo Ede arcképe, olaff

u. o.

Kőrösfős K. Aladár

mód

M. Szarmúsenet

1907. 166.

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

azaz: ..... Korona ..... f-ről,

összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

negyedre eső részletet, a .....-i m. kir. posta- és távirda-

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190..... évi ..... hó 1-én.

Kőrösfői Aladár

ered
e

Korongli Lippich Elek dr

A művészetek és a stilus

M. Iparművészet, 1908. III. C

Nyugta

azaz: ..... Korona ..... f-ró

ly összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190 ..... évi .....

bérnegyedre eső részletet, a ..... -i m. kir. posta- és távirdá

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt ..... -n, 190..... évi ..... hó 1-én.

Körösfői
Kriesch Aladár

cvód
z
Művészi Ipar
1906. II. 1. sz.

Fentiltines Karbonja Belmonte
Leo gobelin, ehez – Rep.

TIZENNYOLCADIK TANÉV.

GERSTER

ÁLLAMILAG
ENG. MAGÁN

ZENEISKOLA

I. ZENTA-U. 3 fld. Horthy M-u. sarok. Tel: 59-2-12

TANSZAKOK: Zongora, ének, hegedű, gordonka stb. és pengető hangszerek.

Beiratás, jelentkezés: (évközben is,) **kedd, csütörtök, szombat** délután 3—6 ig. — Államilag képesitett okl. művész tanárok. — Kiképzés a legmagasabb fokig. — Házi és nyilvános hangversenyek. — Előkészités a Zeneművészeti Főiskolára is. — Külön tanfolyam műkedvelőknek. — Esti kurzusok. — Magán órák.

Olcsó iskolai tandíjak havi: 5, 8, 10, 14, 16 és 20 pengő.

JÁTÉKOS-ZENE-ÓVODA

4, 5, 6 és 7 éves gyermekek részére. — Három havi kurzus. — Zenei játékok, hallás képzés, ritmikus torna, gyermek dalok, speciális zongora és hegedű tanulmányok.

Iskolánkivüli, házitanitást is vállalunk mérsékelt áron.

Körösfői Kriesch Aladár

tanítványaival együtt

festette a zebegényi templom freskóit. Az egiszinek alapgondolata a szent Kereszt diadala és felmagasztalása, vagyis a keresztény világnézet apetoczisa. A diadaliven lévő (fresko) Kriesch sajátkezű munkája, a többi tanítványaié. Fieber igen dicséri e freskókat stilszerűségük miatt, mert tisztán dekoratívek és nem naturalisztikusak.

Fieber Henrik: A zebegényi templom kifestése. Alkotmány 1914. dec. 25. U. 2145

ÜGYVÉD
Budapest, V. Deák Ferenc-utca 16

Tekintetes

Műemlékek országos bizottsága

Budapest
VI. Állatkerti-ut 1.

Kőrösfő Kriesch Aladár

Füredi Rihárd K
Lechner Jenő
közösmüve II-ik díj

Vas. Ujs. 1909. 1001. l.
(A Rákóczi-siremlék,
képekkel.)

Kövéspöi Kriesch Aladár és

Nagy Sándor

1909

A gödöllői művésztelep kiállítása. Ösmertették a napilapok szept. 23. számai.

Gondolatok mezőin... A gödöllőiek kiállítása. Irta Tövis. A Hét, szept. 26.

1909

A gödöllőiek kiállítása. Jeltelen cikk. Vasárnapi Ujság, okt. 3.

1909

(Művészet 1909. 416 l.)

K

Keresztyén seregek hadállása a Duna mellett s a Csepel-szigeten 1687. júl. 9-10.
(részletes) TV. 100.

Körösfői K. Aladár

tervezte I. Ferenc József koronázása c. bronzreliefet, melyet Sidló Ferenc mintazott a marosvásárhelyi Közművelődési Ház részére

Repr. K

Magyar Iparművészet

1913 414. l.

is nagyobbra tervezte mint amennyi azu-
ég meglehetősen 15. sz. Brumellescni
tához kapcsolódik. Eredetileg 4 majd
redukálta a tervet és maradt két sir-
olna a lét Medici pápa X.Leo és VII.
lianó és Lorenzóé. Az eredeti tervet
nban a figurákat belefegyelmezte egy
vezte hogy a szerkofág felett két
alakja lent a szarkof. jobbra és balra
ezt a tervet olyan értelemben hogy a
zért mert a pénz elfogyott. Hisz mikor
taira először a homlokzatot kellett
gondolatnak csak később lanyhult el.
asztani , elkészitette a modelljét. A
tele akarta rakni szobrokkal. Később
kap a Mediciektől a S.Loroenzo közelé-
a pápával. Más müvészi okok voltak
ztatták. Ez is csak egy torzója az eredeti
te volna el M.A. ugy hat.

K

~~Ács Tefeszi~~

~~Benjamin Herman~~

mucs léd

~~L. Hegedüs Géza~~

Körösfői Kriesch A.

Ferenczy Károly

kiállítása 1913-ban

Kolozsvárt

György EME

26. 1.

György Lajos dr.

az Erdélyi Múzeum Egyesület háromnegyed százados tudományos munkaidése. 1859–1934

Cluj – Kolozsvár, 1938.

2 milliárdot fölvettem.

Bp. 1946. V. 23.

F. Tombor Hanna dr.

Körösfői Kriesch Aladár

festőművész

Nemzeti Szalon jubiláris kiállítása - képével szerepel.

Újság
1935.I.15.

Körösfői-Kriesch Aladár

festőművész

Jubiláris kiállitás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Nemzeti Ujság
1935.I.6.

Körösfői Kriesch Aladár

festőművész

Nemzeti Szalon jubileris kiállitása képével szerepel.

Pesti Hirlap
1935.I.6.

Körösfői-Krisch Aladár

Műve nemzet a pósta ta ze-
rézpénztár jubiláris
aukciójáni!

B. H. 936. 11. 11.

Körös föi Krisch Aladár-

ról papíron, ceruzarajzot készített Rippl-Rónai József, 11,5 x 7.5 méretben; a rajz a kaposvári Rippl-Rónai muzeumban van.

Takáts Gyula: Rippl-Rónai József halálának 30. évfordulójára rendezett emlékkiállítás katalógusa, Kaposvár, 1957. 14 l.

Körösfői Kriesch Aladár

allegorikus festményei a budapesti Országház kupolacsarnokának két oldalán.

"Hungarian Parliament Building is 65 years old"

Daily News, Budapest, 1967 okt. 14 6 l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

neve említve

Iványi-Grünwald B. emlékkiáll. Kecskemét 1967.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festöm.

"A müvészetet gyökerestül ültessük vissza az élet talajába" Az áramlatotoRuskin inditotta el. Körösföi,hasonlóan Ruskinhez, a gödöllöi telepen ebben a szellemben irányitotta mükö-désüket. Segitötársa Nagy Sándor volt ebben a törekvésében.
Kalotaszeget tanulmányozta K.K.A., h. megmentse a veszendöbe menö népmüvészetet.

Petrovics Elek.:A gödöllöintelep kulturtörekvéseiröl. Magyar Iparmüvészet.1909. XII.évf.1.sz.

M.D. K.

Körösföi Kriesch Aladár festö

/ 1863 - 1920 /

A gödöllöi müvésztelep tagja.

Lyka: A müvészetek története, Bp. 1965. 226.l.

M.D.K.

Kőrösfői Kriesch Aladár, festő

irásai „már csak forrásértéhűr miatt is jelentősek." Szerző külön kiemeli Gallén-Kallela Axelit ismertető cikkét.

Perneczky Géza: Tiz esztendő a magyar képzőmüvészeti kritika hőskorából
Müvészettörténeti Értesitő, 1965, XIV. évf. 3. sz.

182. old.

M. D. K.

KŐRÖSFŐI-KRIESCH Aladár festő
(1863-1920)

Gödöllőn Telepszik le – létrehozza
a gödöllői társulást (művésztelep-
nek látsik, de alapjában véve nem
az)
„Feleségem arcképe"
Üvegfestmények, Textiliák

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar müvészet 1800-194
Bp. 1962. 345, 346.

MDK

Kőrösfői

Fieber H: A modern müvészet és a papság.
Katholikus Szemle, 1908. 752 l.

Körösfői MDK

az 1906-os Világkiállitáson

dolgozószobájára

mindjárt jelentkezett vevő.

Czakó: Milanoi. 1907. 33.o.

Körösföi MDK

grafikai müvei

az 1906-os Világkiállitáson.

29.o.

Czakó: Milanoi. 1907.

M.D.K.

Körösfői Kricsch A.

1. Szépm. Muz. Évk. VII. 185. l. 1935.

Kőrösfői Kiss MDK

A Szépművészeti Muzeumban kiállitás nyilik.

/ex librisek/

Esti Hirlap 25 sz. 1959. jan. 30 2 old.

m. DK

Körösfői Aladár
festő

„Gorgoptone" c. képe a kiállitáson

Bozó Mihály: A Műcsarnok jubiláris
kiállitása

Grafikai Szemle 1912 évf 1 sz 11-12 l.

MDK

Kőrösfői Aladár

Ego sum via
Bildnis der Herrn Leo Belmonte
Kassandra, Tapisserie
Tapisserien

Katalog der Ausstellung ung. Maler. Berlin, 1910. 18 1.

MDK

Kőrösfői Aladár

Bildnis meiner Mutter
Damenbildnis
Frau in Rot
Bäume im Schnee
Winter im Walde
Selbstbildnis

Katalog der Ausstellung ung. Maler. Berlin, 1910. 18 1.

MDK

Kőrösfői Aladár

kandallóóra

Milanói kiáll. M. Iparművészet, 1906, 208 l. képpel

MDK

Körösfői Aladár

Férfiszoba

az 1906-os világkiállitáson.

/Terv. Körösfői, készitette Mocsay/

Czakó:Milanoi. 1907. 25.o. Repr. 27.o. 14. kép.

Körösfői "ladár MDK

gobelinje /csaknem egy évig dolgozott rajta Belmonte Leo festőművész is. - szeretetből!/

és kalotaszegi ebédlője /készitette Mocsay József./ Repr. 12. kép. 25.o.

az 1906-os Világkiállitáson. 22-24.o.

Czakó : Milanoi. 1907.

MDK

Kőrösfői Aladár

A lépcsők részlete, tervezte Kőrösfői Aladár és Nagy Sándor.Repr.154.o.
/A Nemzeti Szalon uj helyiségei./

Magyar Iparmüvészet 1907.

MDK

Körösfői Aladár festő

Rákóczi-siremlék tervpályázata. Épitő Ipar, 1909. okt. 3. 362 l.

MDK

Kőrösfői Aladár

Művészet 1917. 4. 1.

MDK

Körösfői Aladár festő

Rákóczi-síremlék tervpályázata. Építő Ipar, 1909, okt. 3. 362 l.

Körösfői

Magyar Akvarell és Pasztell festők Egyesületének kiállításain a Művészetben szerepelt.

Esti Kurir 929. IX. 18.

Kőrösfői-Kriesch

Képsorozata, a szfőv.műgyüjteményének kiáll.-án a Műcsarnokban.

N.U.932.VI.17.

Кёнигсберг-Трейбах

К-рдоговорить, а вообще-нибудь-нибудь-нибудь

Körösfői-Kriesch Aladár

festőművész

Fónagy Béla adománya a Szépművészeti Muzeumnak - egy értékes rajza

Magyarország 1929 XI.3.

Kőrösfői Kriesch Aladár

egyeduralkodó szerepe a gödöllői művésztelep
működését tekintve revízióra szorul.

Bernáth Mária: A magyar szecessziós festészet helye az európai dram-
latokban. Filológiai Közlöny XIII. (1967) 1-2. s. 219. l.

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Alkotásával szerepel a Magy.Képzőm.Egy.jub. kiállitásán.

P.H.934.XII.8.

Kőrösfői Kriesch Aladár

Rajzai a Majovszky-gyüjteményben, melyet a műgyüjtő a Szépművészeti Muzeumnak ajándékozott és ugyanott állitották ki a gyüjteményt.

N.U.935.IV.28.

Körösfői-Kriesch Aladár

festőművész

A Céhbeliek jubiláris kiállitásának megnyitásán Csánky Dénes, a Céhbeliek elnöke és a kiállitás rendezője mondott meleghangu beszédet Körösfői-Kriesch Aladárról és a Céhbeliek egyesülésének céljáról.

Nemzeti Ujság
1934.I.16.

M.D.K.

Kőrösfői Krisch Aladár /1863-1920/

597. Táj. Ceruzarajz 46x31 papir.

Elveszett. /Somogymegyei Muzeum/

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet.
40. l.
MUMOK. Bp. 1952.

M.D.K.

Körösfői Aladár /1863-1920/

272. Erdő. olajf. 65x80 vászon.

Elveszett. /Csanád vm/

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet.
18. l.
MUMOK. Bp. 1952.

90 KUNWALD CÉZÁR: Liptói kovács-cigányok.

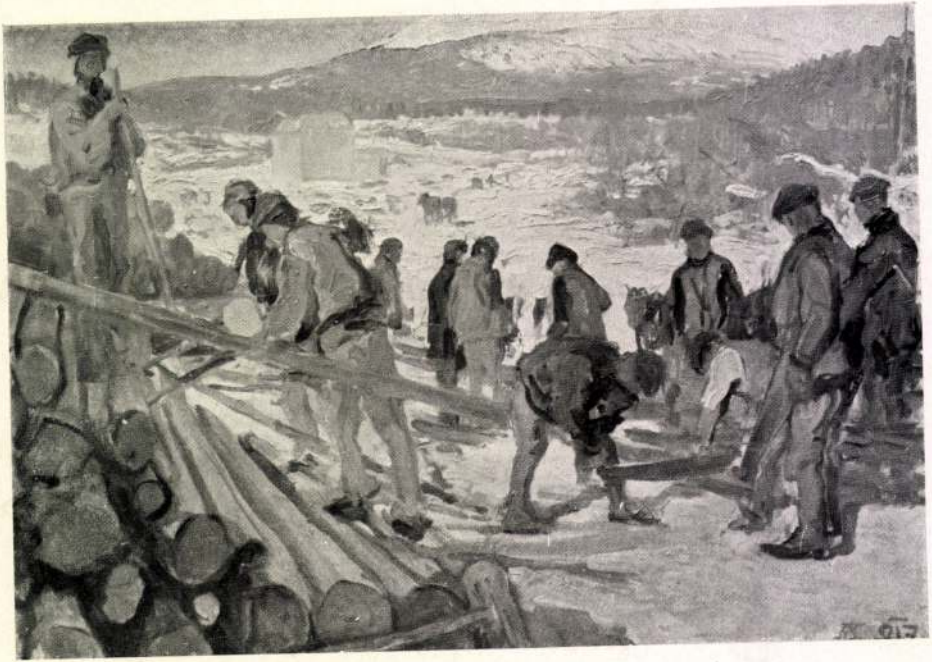

361 Körösfői Kriesch Aladár: Tót munkások a Tátrában.

M.D.K.

Körösfői Kriesch Aladár /1863-1920/

441. Tél a kutnál. Olajf. 41x35 vászon. ≠k
442. Torockói ház. Vizf. 31x45 papir. ≠k
443. A tölgyfa. Temp. 65x70 vászon. ≠k
444. Halászbárkák. Vizf. 25x35 papir. ≠k
445. Parkrészlet. Olajf. 29 x 36 vászon. ≠k
446. A tordai országgyülés. Vázlat. Olajf. ≠k
140x78.5 vászon.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet.
MUMOK. 1952. Bp. 30., 31.l.

KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

Erotika és szexualitás a magyar képzőművészetben, Szerk. Andrási Gábor, Bp. 1999

Szöveg: 27, 28, 36

KŐRÖSFŐI – KRIESCH ALADÁR

Új művészet

2001. nov.

22.0.

Körösfői Kriesch Aladár

A grafikákon, bútorokon, épületekben
elsősorban az erdélyi népi építészet és
tetemtőművészet elemei tűnnek fel. Kö-
rösfői-Kriesch munkáinak alapmoti-
vumkincse innen származik

R.Gellér Katalin: Néhány szó az erdélyi szecesszióról.
Művészet,1975.december - 17.oldal.

Kőrösfői Kriesch Aladár

A Dió don, Boer Jenő kuriájában a festő Kriesch körül alakult nyári festőkolónia Gödöllő elődjeinek tekinthető.

R.Gellér Katalin: Néhány szó az erdélyi szecesszióról.
Művészet, 1975.december - 17.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői szövött faliszőnyegei népi, hőrmapi és ősi témákat tartalmaznak. Ádám és Éva, Vallomás „Statók" c. szemetelemeri faliszőnyegei bizonyítják ezt.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975.december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

A gödöllői iskola Körösfői Kriesch-sel és Magyarország secessziós kezdeményezője.

Bernáth Mária: A secessziós Európában.
Művészet, 1975. december - 3 oldal.

Jelzet:

Év:

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Jelzet:

Év:

Kőrösfői Kriesch Aladar

A művész falisznyegterviet is megvalósítottak Pozsonyban, éppen az ő kivitelezésükben bőrönhéti 1902-es tornói vizsztérniet.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások. Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői mozaikjai díszítik a velencei magyar pavilont: Aquileia ostroma, Isten hadja.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975. december - 10. old.

Körösfői Kriesch Aladár

A Közoktatási Népbizottság
felmentette Körösfőit a Gödöl-
lői művésztelep vezetése alól.

Keserű Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Körösfő Kriesch Aladár

A népművészet mellett a görögség-
ben láttak a példát élet és művészet
azonosulására. Erre példa Körösfő
Lyppich illusztrációnak a görög vázak-
ra emlékeztető formavilága

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Jelzet:

Év:

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Jelzet:

Év:

Körösfői Kriesch Aladár

Görögtaigyú, mélyen átélt műve
Körösfőnek a Kassandra fali-
szőnyeg.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975. december - 10.oldal.

Körösfőr Kriesch Aladár

A népben élő mély vallásosság megnyilatkozásai ihlettik a mű-veszt „A jó hormányos" c. gobelin-je megalkotásakor.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975.december - 10.oldal.

Jelzet:

Év:

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Jelzet:

Év:

Kőrösfői Kriesch Aladár

Kőrösfői tőlb munkáján, falisző-
nyegen a szarvas motivum to-
vább él, letisztult formában, har-
monikus szín világban.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfőrt foglalkoztatta a csoda
szarvas meséje, erről 1897-ben
készült festménye tanúskodik

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

A népmesékből hedvelt Tündér Ilonát jelenítette meg falszónyegen Körösfői.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975. december - 10.oldal.

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Körösfői Kriesch Aladár

A vidéki tájrehlette Körösfői festményeit a gödöllői erdőről és a halotaszegi videkről.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportpsulások.
Művészet, 1975. december - 10. oldal.

Kőrösfői Kriesch Aladár

Degas és Ferenczy portréinak sajátosságáit fedezhetjük fel Kőrösfői családját, gyermekeit ábrázoló archípeken.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975. december - 10. oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

A vidéki csendes életben rejlő
boldogságot ábrázolja Körösfői
fatiszőnyegén a virágok között
játszó gyermekekre vigyázó anyá-
val.

Keserü Katalin: Müvésztelepek,csoportosulások.
Müvészet,1975.december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Gyengéd megformálásu a faüllető asszonyok ábrázolása, valamint a díszes népviseletű fehér főkötős asszonyok menete.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975. december - 10. oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Miltalics.

Székely András: Megégyszer fő dolláról.
Ú. Tükör, 1978. január 29-28. l. ap.

Körösfő Kriesch Aladár

Festmény (repro)

Székely András: Még egyszer gödöllőről.
Új Tükör, 1978 január 29-28 lap

Körösfői Kriesch Aladár

Az 19o7-ben megjelent A magyar nép müvészete c. könyvben rajzai láthatók.

Forrás 1977/1o-86.o.
Keserü Katalin:A gödöllői müvésztelep és a népmüvészet

Körösfői-Kriesch Akadár

Körösfői-Kriesch freskói, falikepei díszítik az Országházat.

Balogh János: Egy palota körvonala
Új Tükör, 1978. április 2-12. lap.

Kőrösfői Kriesch Aladár

A pozsonyi szőrőszakiskolának Kőrösfői a technikához alkalmazott stílusa sikert hozott már 1899-ben az iskolának.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások. Müvészet, 1975. december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői csomózott padlószőnyegei a hagyományos és szecessziós szőnyegornamentika ötvözete. Motivumai a heleti mintakhoz alkalmazkodik.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások. Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Frey Rózsa szörönő Körösfőivel való levelezésében utal arra, hogy bánnerre jártak mindenüt gyűjtötték festőnőve nyehet és kiséreletek.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975. december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Juhász Árpád a merőkövesdi nép-
művészet szépségeire hívta fel Körös-
fői figyelmet. Ennek köszönhetjük
Körösfői matyó kanypoztrémek sorozatát.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői és Nagy Sándor kisutott bútortervehet, melyekben néha Thorvaldsai Wigand Ede is kapcsolódott.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975. december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfőt Kriesch freskóterveket is készített, mely megbízatások alatában együttjártak az üvegablak tervezésével is.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői és tanítványa Leszkov-
szky György elhészítette a sebegényi
templomba az üvegablakokat.

Keserü Katalin: Müvésztelepek,csoportosulások.
Müvészet, 1975. december - 10.oldal.

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfőri és társai közreműködésével élte el a Torontálmegyei Hanipán műhely a sikerut. 1899-ben itthon, majd Párizsban, Torinóban, St Louisban a vizsgálatásokon.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975.december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői együttműködött a korszak magyar művészetében jelentős harmadik műhellyel is a pozsonyi művészcsoporttal, amit Wolf Zsigmond vezetett.

Keserű Katalin: Művésztelepek, csoportosulások. Művészet, 1975.december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

A hagyan hulhámzó, ívelő formák
éppannyisa érdeklik Vasvaryt, mint
az erdélyi népművészet stílusa.

rü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
szet, 1975.december - 10.oldal.

KOROSFOI KRIESCH ALADAR, festó,iparmüvész

Az etnográfusok kétféle illusztrációt használnak.Sokan sajat maguk illusztrálják müveiket,ill.a szerzők vázlatai,fotói,utmutatásai alpjan hivatalos rajzolók készitették el ezeket.Pl.Malonyay Dezsö:A magyar nép müvészete c.munkajaban neves festók,grafikusok illusztraltak.Többek közt:Korosfoi Kriesch is. 721.old

DANKÓ IMRE: A néprajzi illusztráció egy érdekes fajtája 721. old

A Déri Muzeum Évkönyve. 1974. Debrecen, 1975.

Körösfői Kriesche Aladár

Az Iparművészeti Iskolán 1910-14-ig

Diósy Antalnak volt mestere

Diósy Antal Ziállítása Miskolc, Szinyi István Terem
1976 V. 27 - VI. 10.

Katalógus

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR
festő és iparművész (1863–1920)

A magyar szecesszió jellegzetes képviselője. A Mintarajziskolában és Münchenben tanult. 1901-ben preraffaelita hatásra Nagy Sándorral megalapította a gödöllői művésztelepet. Festészeti és iparművészeti munkássága mellett számos kiemelkedő könyvillusztrációt készített.

Magyar könyvművészeti törekvések a századfordulón
MTA MKCS és Petőfi Irod Mus.közös kiadványa Bp.1975.

Körösfői Kriesch Aladár

A századelő egy sor magyar építésze és képzőművésze a magyar népművészet forrásából merített, – mint a művész is

D. I.: Lesznai Anna és Kevényi Jenő emlékkiállítása.
Vigilia, Budapest, 1976. 9. 644. old.

Körösfői Kriesch Aladár

Építészeti studiumait végezte meg az egerbegyi fatemplom tornyát - emlékére (Körösfői-Kriesch Aladár A népművészetről. A Magyar Iparművészet (1913) 351-355. old. Egerbegyi fatempl.)

Koós Judith: Kozma Lajos munkássága Bp. 1975. Akadémiai

35. old.

Körösfői-Kriesch Aladár, iparművész

1906-1907-ben kerül az iskolához Körösfői-KrieschAlad
Aladár gödöllői szőnyegkészitő telepével Dékani Árpád
alasi-csipke készitő kigyó-téri tanműhelye.Mindkettő
a következő évben kezdte meg működését. 46.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/
oktatasi rendszere és forrasai 37.old

Müv.Tört.Ert. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Körösfői-Kriesch Aladár, festő, iparművész

Az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola tanarai, tanársegédei/segédtanarok/,-Körösfői-Kriesch Aladár,-1907-1920 Gödöllői szőnyegszövő-telep vezetője, diszitőfestészet 52.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskloa/1880-1944/ oktatási rendszere és forrásai 37.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Körösfői Kriesch Aladár, iparművész

Külön csoportot alkotott a Kriesch vezette gödöllői telep, melynek tagjai és az iskola tanitvanyai Morris és Crane nyoman halagtak/Nagy Sandor, Remsey Jenö, Thorockai Wigand Eded, Undi növérek, Sidló Ferenc, Moiret Odön, Diósy Antal, Hende Vince, stb. 44.old.

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/ oktatasi rendszere és forrasai 37.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Körösfői Aladár

A lap bemutatja a müvész -"A jó kornányos" c.- képének szines repr.-ját.

ÉLET, Bp. 1909. jan. 10. I. évf. 2. sz. 46-47. lap között.

Körösfői-Kriesch Aladár 2) Folytatás

A gödöllői műhely tevékenysége a művész halálával 1920-ban megszakadt. — Remsey Jenő élesztette a lángot szüntelen kezdeményezéseivel.

Sosonci Miklós: A gödöllői műhely kecskeméti kiállítása. Pest Megyei Hírlap, 1977. okt. 13.

Körösfői-Kriesch Aladár, festő 1) Folytatás.

Gödöllő a szecesszió népi és európai örökségével gazdálkodott az újító lendületével. Sokrétű stílusszabadság jegyében a művész egy keményebb rajzi realizmus alapján gyarapította a távlatokat torontáli elemekkel. Az ősi szimbólumokat keresle a magyar és finn irányban. A művész 1901-ben költözött Gödöllőre.

Losonci Miklós: A magyar szecesszió otthona. Pest Megyei Hírlap, 1977. okt. 13.

Körösfői - Kriesch Aladár, festő

● A CORVINA KIADÓ gondozásában megjelent a Művészet kiskönyvtára sorozat újdonsága, Keserű Katalin illusztrált tanulmánya a századforduló festő- és iparművésze: Körösfői-Kriesch Aladár életéről, munkáiról.

-:o A Corvina Kiadó

Esti Hirlap, Bp. 1977. dec. 15

8.

Körösfoi Kriesch Aladár, iparmüvész

Abt leginkább áhitatos Krisztus képei közelitenek a gödöllői iskola, ill. Körösfői Kriesch Aladárfalképeinek szellemiségéhez. Az eozinos mázak, mélytüzü szinekrévén keletkeő különleges atmoszféra a technikai értékek hasznositásából adódott. 4 318.old

Mendöl Zsuzsa: Apáti Abt Sándor és müködése a Zsolnay gyárban 315. old

A Jan. Pann. Múz. Évk. XIX. 1974. Pécs

Kövesfői - Kriesch Aladár
(1863-1920)

„Téli erdő" o.v. 33x29cm
s.l. j. monogrammal 916.
Vételára: 5000 Ft.

BÁV 44.Képaukció Budapest,1977.december

Kövösfői Kriesch Aladár, festőművész

Nagybánya, Vásárhely, a gödöllői telep és a Párizsból érkezett „Nyolcak" voltak képzőművészetünk megújítói a XX. sz. elején az 1910-es években. A művek itt maradtak, ác az alkotók sorjában meghaltak, a művész is itt hagyott bennünket. Csak Remsey Jenő maradt itt közöttünk

(V.i.): Remsey Jenő kiállítása.
Fejér Megyei Hírlap, 1978. ápr. 30.

Körösfői Kriesch Aladár, festő

l. Nagy Sándor

Sármány I.: Egy század eleji kísérlet tanulságai 13–14

Kritika, Bp. 1978. febr. 78/11

Körösfői-Kriesch Aladar, festő, iparművész

Éveken át dolgoztak a zebegényi templom kifestésén. - freskókat hat növendék készitette Kriesch Aladár vezetésével, a tervezés főbb munkálatait Leszkovszky György irányitotta. A falképek al fresco technikával, a dísztitmények enyves kazein festékkel készültek. 47.old.

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/ oktatasi rendszere és forrásai 37.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Körösfői-Kriesch Aladár

Körösfői-Kriesch Aladár Gödöllőn a nemzeti jelleget keresőprótálkozásaival jelentkezett.

Székely András: Gödöllői művészek.
Új Tükör, 1977. november 13-24 lap.

Körösfői-Kriesch Aladár

„Bábszinház" (repro)

Székely András: Gödöllői művészek.
Ujfehér, 1977. november 13-24 lap.

Körösfői-Kriesch Aladár
festő

„Nőalak" / Tanulmány Zách Klára-
hoz / Repr. 1908.

Kréta, papír, 450 X 317 mm. felezve
lent, obbra: „KA 908"

+ MNG. tul. Itsz. 1939-3366.

Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890-1919
Bp. 1969 Corvina 12. kép.

Körösfői-Kriesch Aladár

festő

Kriesch Aladár: Ruskenről és az angol preraffaelitákról. Bp. 1905.

Dénes Jenő: Körösfői-Kriesch Aladár Bp. 1939.

Szabó Júlia: Magyar vajzművészet 1890-1919 Bp. 1969. Corvina. 18. old.

Körösfői-Kriesch Aladár

festő

A szecesszió egyik legtudatosabb képviselője, a Gödöllői Művésztelep egyik vezetője volt. Grafikai munkásságán angol és osztrák ilyen lusztrátorok hatása érezhető.

Művészete tartalmában romantikus örök réget ápolgat. Résztvesz szecessziós épület dekorációban, színpad és könyvgrafika készítésében.

Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890-1919 Bp. 1969 Corvina 12. tábla.

Kőrösfői - Kriesch Aladár

Nagy Sándorral alapította és vezette a gödöllői művésztelepet.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

342 l.

Kőrösfői - Kitsch festő

1901-ben Nagy Sándorral megalapította a gödöllői művésztelepet, ill később szövőiskolát is alapított. A művésztelep szecessziója az angol környezet felé fordult.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

336 l

Kőrösfői - Kriesch Aladár

Nevezetesen e szecesszió megfelelője volt az angol preraffaeliták mozgalmának. A mester több jellemző freskója a Zeneakadémián látható.

Lyka Károly: Vándorlásaim a műcészet körül, Budapest, 1970. 363 l 336 l.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festőm.

Ruskinről és az anglopraerafaelistákról. Bp. 1904.
Illusztrációkkal.

Dr. Szemlér Lőrinc gyüjt.-nek aukciója. 1936.
Könyvdiszek. - Könyvillusztrációk.
Árv. Közl. 1936. 5.rk.sz. 75.l.

Körösfői - Kriesch Aladár

a gödöllői "secessió" csoport vezetője.

Szabadi Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49 p.

1941

Körösfői Kriesch Aladár

szimbolum teli művei, „A férfi a halál ébresztésében", „A halál a férfi ébresztésében" kifejezi az élet és elmulás kontinuitását.

Szabadi Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49 sz.

1981

Körösfői Kriesch Aladár

1907-ben alkotta a Zeneakadémia palotájának freskóját, mely inkább magát a műcsetet mint az életet szimbolizálja.

Szabadi Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49 sz.

1991

Körösfői Kriesch Aladár

Könnyen megállapítható, hogy a gödöllői iskola Ruskin és Morris hatása alatt keletkezett, valamint az angol Pre-Raphaeliták irányzata nyomán.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2921

Körösfői Kriesch Aladár

Közölt műve:

6. p. „Ember a Halál nyomában." 1905. Tusrajz, toll; 369 x 397 mm. Budapest, Nemzeti galéria.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

Körösfői Kriesch Aladár

és Nagy Sándor programm-tervezete magába foglalta: pönyeg, kárpit, butor, vitrázs, fantázia tárgyak alkotását.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2921

Körösfői Kriesch Aladár

és Nagy Sándor felfogása szerint a „kép"-nek fogalma mindenkihez el kell, hogy jusson; a művészet társadom formáló szerepét hangsulyozták.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Bpest, 1973 3-4

2921

Körösfői Kriesch Aladár

és Nagy Sándor lázasan keresték a tipta népművészet motivumait s ezeket díszítő elemekként használták fel alkotásaiknál.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2921

Körösfői Kripek Aladár

Klassicista módon alkotja kompozicióit;
„Az Ember a Halál nyomában" cimű művét
említhetjük meg jellegzetes pélaként.

Szabadi Judit: L'apparition du modern
style dans l'art graphique hongrois. Acta
Historiae Artium, Bpest 1973 - 3-4

2971

Kriesch Aladár

"A Kerepesi temető" cimmel Petrik Albert ir a müvészi siremlékekről. Tanulmányában a temetők müvészetével foglalkozik. Beszél az árkádos sirok épitészetéről, melynek az az előnye, hogy mint kiváló művészi alkotások, önmagukban is a temető művészetét szolgálják, ezenkivül még praktikusak is, mivel védik az értékes művészi emlékeket. "Az árkádok legszebb sirhelyei az árkádvégződések kupolái alatt vannak, mindegyik alatt négy-négy sirboltot helyeznek el." A kupolák belső részét Stein Aurél, Nagy Sándor és Kriesch Aladár tervei szerint készitett mozaik-képek diszitik. Ezek a főváros legszebb mozaik munkái.

ELET, Bp. 1910. okt. 30. II. évf. 42. sz. 555-568. lapokon.

Kriesch Aladár

Kiss György: "Irgalmas szamaritánus" c. művét hozza a lap.

Kriesch Aladár: "A farizeus és a publikánus". c.festményét bemutatja a lap.

Mindkét művész alkotását a MŰVÉSZHAZ bibliai kiállitásán mutatták be.

Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1910. ápr. 10. II. évf. 15. sz. 489, 492. lapokon.

Körösfői Kriesch Aladár

186. kép Zách Klára története I. 1911.
o.v. 101 x 193 cm MNG

187. kép Zách Klára története II. 1911. o.v.
101 x 193 cm MNG

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina
Bp. 1979.

Kőrösfői Kriesch Aladár

190. Lép Tamulanány Zách Klára Lépéhez 1908.

Szines Zéta, papír 450x317 mm MNG

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina
Bp. 1979.

Kriesch Aladár

A müvész kartonja után -Belmonte Leó általkészitett gobelint szines mellékleten bemutatja a lap.
Repr.

ÉLET, Bp. 1910. jan. 30. II. évf. 5. sz. 134-135. lap között.

Körösfői-Kriesch Aladár

181. kép „Halottak napja" o.v. 51,5 x 72,5 cm
MNG

182. kép Ergunisser, Kréta, papír 445 x 580 mm MNG

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete. Corvina Kp. 1979.

Kövesi - Kriesch Aladár

portréja, Balogh Rudolf felvétele
a 167. oldalon

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina
Bp. 1979.

Kövesfői Kriesch Aladár

378. lép A művészet forrása 1907.
Freskó Bp. Zeneakadémia

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina Kp. 1979.

Kárpáti Kurucz Aladár

197. kép Ember a halál nyomában 1905
Tus, papír 369x397 mm MNG

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina Bp. 1979.

Körösfői Kriesch Aladár

XXVI. színes lap Székely népmesék 1912.
falfestmény, Marosvásárhely, Kultúrpalota

XXVII. színes lap Sámánok tűztánca 1912.
falfestmény, Marosvásárhely, Kultúrpalota

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete Bp. Corvina 1979.

Körösfői Kriesch Aladár

Zách Klára története I. (részlet) 1911.

O.v. 101 X 193 cm MNG

/ XXXII. vonás rép /

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete Bp. Corvina 1979.

Körösfői Kriesch Aladár

Művészetéről szóló ivás a 69-77 oldalon „A szecesszió mint sors" c. fejezetben, „A szecesszíós stiluseszmény előtelezettjei" c. részben

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Bp. 1979. Corvina

Körösfői Kriesch Akadár

Körösfői Kriesch neve akadémiai freskója „A művészet forrása" és Csontváry „Mária kútja" rokonságot mutat.

Meza Ottó: Az „élő perspektíva".
Művészet, 1979. január – 10. lap.

Körösfői Aladár

A Magyar Grafikusok Egyesületének kiállítása január 12.-én nyilt meg a Váci-utcai MŰVÉSZHÁZ-ban irja Erdey Aladár, majd felsorolja a résztvevő müvészek nevét, ismerteti müveiket: Rauscher Lajos, Olgyay Viktor, Székely Árpád, Aranyossy Ákos, Conrád Gyula, Paczka Kornélia, Lévy Róbert, Nagy Sándor, Erdőssy Béla, Székely Andor, Baranszky László, Körösfői Aladár, Glatz Oszkár.

Körösfői Aladár és Glatz Oszkár nevét együtt említi meg a kritika: mindkettőjük munkáját nagyszabásu alkotásoknak tartja. Bravuros rajztudásukat külön kiemeli.

ÉLET, Bp. 191o. jan. 3o. II. évf. 5. sz. 158-159. lap.

Körösfői Aladár

"Kert télen"c. festménye faráccsal bekeritett csupasz fákat ábrázol.
Repr.

ÉLET, Bp. 1910. jan. 23. II. évf. 4. sz. 117. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

Az 1904-es világkiállításon
St. Louis-ban részt vett a mű-
vész.

Ernyei Gyula: Tiffanytól Moholy Nagyig
Művészet, 1978. október - 38. lap.

M. Pérez

Kőrösfői Kriesch Aladár festőművész

Beck Ö. Fülöp 1909-ben Alsógödön telepedett le. Göd a kultúra új csatornája lett Beck szabadi révén. – Gödöllőről Kőrösfői Kriesch Aladár érkezett hozzá, aki portrét festett Beckről. (emlitve.)

Lasonci Miklós: Beck Ö. Fülöp Gödön.
Pest Megyei Hirlap, 1942. dec. 24.

Körösfői Kriesch Aladár
(1863-1920)

„Bivalypatkolás" o. karton 31x47 cm
s. l. p.: K. A. 918.
kiviáltási ár: 5000 ft.

BÁV 50. Képaukció katalógus, Budapest, 1979. december

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői-Kriesch Aladár (1863–1920): festő és iparművész, a magyar szecesszió egyik jellegzetes képviselője, az ún. gödöllői iskola alapító tagja és szellemi vezére. Arra törekedett, hogy a kalotaszegi népművészet elemeinek felhasználásával magyar stílust teremtsen. Falképek festése mellett gobelineket, üvegablakokat, mozaikot tervezett.

Mihályfi Ernő: Művészek, barátaim Bp. Corvina 1977.

Körösfői Kriesch Aladár

Negyedik kiállitásukat Petőfi szellemében rendezték meg a Céhbeliek,-irja Mátrai Vilmos: "A Céhbeliek kiállitása" cimmel.
A szobrászok között -a Petőfiről készült szobrok és egyéb müvek közül- a legjobbak:
Telcs Ede, Damkó József, Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Sidló Ferenc és Horvai János.
A festők közül: Körösfői Kriesch Aladár, Szlányi Lajos, Udvary Géza, Jaschik Álmos, Nagy Sándor, Glatz Oszkár, Deák Ébner Lajos, Raáb Ervin, Nádler Róbert, majd megemliti a szobrászok között Moiret Ödön nevét is.

Körösfői Kriesch Aladár: "a korán elhunyt müvész minden müve messze kimagaslik a festészeti anyagból. A mester fiatalabbkori képein is az alakok csoportositása, megrajzolása elsőrangu."

Élet, Bp. 1923. febr. 25. XIV. évf. 4. sz. 83, 93. lapokon.

Körösfői Kriesch Aladár (Buda, 1863 - Bp. 1920)

„Lovasfogat" Vízfestmény 16,5 x 34 cm

Balra lent hagyatéki bélyegző

Kikiáltási ár: 3000 ft.

BÁV 58. Képaukció Bp. 1982. szeptember

Körösfői Kriesch Aladár, festőművésznek

Nagy Sándor festő- és grafikusművésznek Párizsból hazatérve Körösfői Kriesch Aladárral közösen később megalapították a magyar szecesszió fellegvárát Gödöllőn.

Vezeli Lajos: Nagy Sándor emlékkiállításáról. Napló /Veszprém/, 1980. júl. 23.

Körösfői Kriesch Aladár, festő

Megaulítva,

Németh Lajos: Cron Ivány: Baabek 271-274

Jelenkor, Pécs, 1981. március XXIV/3

Körösfői Kriesch Aladár, festőművész

Róth Miksa a századforduló magyar üvegművészetének határainkon túl is ismert és becsült alakja. Kapcsolatban áll a kor vezető építészeivel, festőivel. Thoroczkai Wigand Ede, Körösfői Kriesch Aladár, Nagy Sándor és Rippl-Rónai kartonjait valósítja meg.

Szűcs Endre: Szecessziós üvegablakok.
Budapest, 1979. 10. 24. old.

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői Kriesch Aladár „Élet forrás" című kompozíciója megmarad horaiak szokásos allegorikus szintjén.

Németh Lajos: Gondolatok a magyar szimbolista...
Művészet, 1975. december - 27. oldal

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői gödöllői a világhatásban elpusztult házával szemben hárat bérelt a Tanoszdállól érkező szőrőszekek számára és 1904 év horatavasian meghendte működéset.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975. december - 10. oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői és csalá dja 1902-ben költö-
zött Gödöllőre, „a hárbu maga termezte
bútorok hemlték, varrotasok minden-
felé és szép szidelyi szőnyegek" írja Dénes
Jenő, Körösfői első monografusa

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975. december - 10. oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői Kriesch értesült a Torontál-
megyei Hanipar nehézségeiről. A mű-
helyt Kovalszky Sarolt ától átvette
és Gödöllőre telepítette.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975. december - 10. oldal.

Kőrösfői Kriesch Aladár

Székely és hatz tanítványa volt Kőrösfői Kriesch, ahi a 90-es nyelben a diódi festőtelyseu dolgozott.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975. december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

A diódi festőtelepen születtek Körös-
fői első nagyszabásu művei, mint
a Horia és Klosha lázadás, majd
a Tordai országgyűlés

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975. december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői, Nagy Sándor és Gruzda János Dr. Boez Jenő kuriájában dolgoztak. Az orvos „Tolsztoj tisztelője és a tolsztoji eszmeknek minden túlzástól mentes őszinte híve volt"

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások. Müvészet, 1975. december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Abadár

Körösfőit megragadta Tolszlaj
példája, melyszerint a művészet
az emberek egyesítésének egyik
fontos eszköze, ezenkívül az is
hogy a városból a falura tér vissza.
Is a művészetet a nép szolgálatát a
alatja.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Az angol Parcifal Tudor Hart látogatása után Körösfői és Nagy Sándor érdeklődése a magyar népművészet felé fordult és annak jegjeben a szőnyeg terverés felé.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Müvészet, 1975. december - 10.oldal.

Körösfői Kriss Aladár

1897-ben Diósra látogatott az angol Percival Tudor Hart festő, aki a magyar népművészetet tanulmányozta Körösfőt és Nagybányát az angol preraffaelista mozgalomról.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások. Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Könöspói Kriesch Aladár

Könöspói és Nagy Sándor az 1900-as
párizsi világkiállításon bronz érmet
nyertek mint növendékek.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Kőrösfői kreisch Oladar

Kőrösfői munkásságát honorál-
ta a Magyar Iparművészeti Taksi-
lat 1899-ben azzal, hogy a IV.
rakosztály, azaz a tervező művészek
rakosztályának tagjává választotta.

Keserü Katalin: Müvésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975.december - 10.oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Kriesch lágy, hullámzó vonaljátékra épített falfestménye a „Táltosok", „Mese-mondás" sa mult legendámak feldolgozásai.

R.Gellér Katalin: Néhány szó az erdélyi szecesszióról. Müvészet, 1975. december - 17.oldal.

Jelzet:

Év:

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Jelzet:

Év:

Körösfői-Kriesch Aladár

Az angol preraffaeliták nyomán alakult Körösfői-Kriesch Aladár és Nagy Sándor vezette gödöllöi müvésztelep/1901/.

Ernyey Gyula: Az ipari forma története Magyarországon

Akadémiai Kiadó 1974 28.o.

Kőrösfői Kriesch Aladár

vezetésével a gödöllői művésztelepen szönyegszövő mühely alakult 19o4-5-ben.

D Forrás 1977/1o-86.o.
Keserü Katalin: A gödöllői művésztelep és a népmüvészet

Kőrősfői Kriesch Aladár

barátja és alkotótársa volt Nagy Sándor

Forrás 1977/1o-86.

Keserü Katalin:A gödöllői müvésztelep és a népmüvészet

Körösfői Kriesch Aladár

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat "Téli kiállitás"-át ismerteti és méltatja Margitay Ernő:
A következő müveket „feltétlenül meg kell jegyezni" -mondja a kritika:

Bednár János, szinben érdekes két vásznát,

Körösfői Kriesch Aladár, "háborus két tem-temperáját."

Juszkó Béla: "Emlék Pátriámból" c. magyar levegőjü szántó-képét, /129.old.repr./

Endrey Sándor kiváló önarcképét.

Élet, Bp. 1919. jan. 26. XI. évf. 4. sz. 89-91. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

"A tempera tompa, de csodás anyagával, a freskófestő imponáló egyéniségével, szinbeli és vonalbeli tudásával varázsolta elő "A topolyfa" c. képét." Külön kiemeli a domboldalt a levegőbe vágódó fa kopár galyait, melyek mind azt tanusitják, hogy kevés különb megértője van nálunk e piktura alkotójánál.
"Szilvafák" c. festménye ugyanilyen kvalitásu. A képek a Képzőművészeti Társulat kiállitásán kerültek bemutatásra.

Élet, Bp. 1915. ápr. 4. VII. évf.
14. sz. 339. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

Undi Imre arról ir, hogy meglátogatták a művészt gödöllői otthonában. Felkérték, hogy nyilatkozzék a művészet jövőjéről. Körösfői Kriesch először azt tartja szemelőtt, hogy "meg kell teremteni a köz művészetét, másodszor: Foglalkozni kell a nép otthonával."
A továbbiakban ezekhez hasonló kérdések megoldásáról beszélt.

Élet, Bp. 1919. márc. 2. XI. évf. 9. sz. 214. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

ir/
Margitay Ernő: "A Képzőművészeti Társulat kiállitása" cimmel, mely a harmadik közlemény a tárlatokról.
Itt mutatták be alkotásaikat: Körösfői Kriesch Aladár, Mednyánszky László, Magyar Mannheimer, Nyilasy, Bosznay, Tornay, Ferenczy Károly, Stetka Gyula, Vidovszky Béla, Zádor István, Körmendi Frimm Ervin, Udvary Géza, Benczur Gyula, Iványi Grünwald Béla, Beck Ö. Fülöp.
A müvészek munkáinak értékelése külön cédulákon szerepel, az egyes nevek szerint, hivatkozással Körösfői Kriesch Aladár nevére.

Élet, Bp. 1915. ápr. 4. VII. évf.
14. sz. 339. lap.

Körösfői Aladár, festőművész

Koós Judit könyvheti könyvében bemutatja az új irányzat magyar úttörőit: Körösfői Aladár és Nagy Sándor nevéhez fűződik a faliszőnyeg újjáéledése.

Néhány szó zene közben

1979. VII. 4. Petőfi 10.15 (N.)

Körösfői Kriesch Aladár, festő

L. Gulácsy Lajos

(D-97): Új ismeretterjesztő filmek 1662.

Élet és Tudomány, Bp. 1978. dec. 29- XXXIII/52.

Körösfői Kriesch Aladár

A "Képek" c. rovat-sign. nélkül- beszámol a Nemzeti Szalonban rendezett Grafikai kiállitásról. Felsorolja az ott szereplő művészeket és értékeli munkáikat:
Sok finom, szinvonalas munkát produkált: Pogány Villy, Vadász Miklós, Kara-Kron Jenő, Olgyai Viktor, Undi Mariska, Körösfői K.Aladár, Nagy Sándor.
Érdekes linoleumaival Tipary Dezső, szines fametszeteivel Kövér Gyula tünt ki.
Elismerést érdemelnek még Kővári és Major Jenő művei. A folytatást 1.: a 2-es cédulán.

ÉLET, Bp. 1911. január-junius. III. évf. I. kötet, 368. lap

Körösfői Kriesch Aladár

Az 1 sz. cédulán felsoroltakon kivül a kritika külön méltatja a következő müvészeket:
Pálla Jenő: munkáit finom izlés és nagy tudás jellemzi. Vizfestményei elsőrangu alkotások.
Aiglon: frisseséget árasztó korábbi rajzaival ellentétben "ópiumálmaiból" ez mintha kiányoznék.
Tichy Gyula: egyhangu visszaemlékezések előbbi müveire.
Lénárd Róbert: kitünő rézkarcaival vált ki.
Lakatos Arthur: erős tehetséget bizonyitanak nagyszerü pasztelljei.
Jaschik Álmos: nagyon érdekes egyéniség, de rajzait tulzsufoltnak látja a kritikus.
Vida Árpád: akvarelljei minden dicséretet megérdemelnek. ÉLET, Bp. 1911. január-junius. III.évf I. kötet. 386. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

"Gorgon-Hone" c. kép Körösfői Kriesch Aladár,
"Dankó Pista" szegedi szobra Margó Ede,
"Párduc" c. márványszobor Markup Béla,
"Felsőbányai táj" c. kép Mikola András,
"Rákóczi lovas-szobra" Ifj. Vastagh György
alkotása, melyeket bemutat a lap.
Fenti müvek a Mücsarnokban rendezett jubiláris
téli tárlaton szerepelnek.
Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1912. jan. 7. IV. évf. 1.sz.
11, 17, 19, 21, 23. lapokon.

Körösfői Kriesch Aladár

Londonból vendégként megjelent művészünk, László Fülöp néhány intim női képmást mutatott be.

Kiemelkedő rajzbeli tudással remekel Körösfői Kriesch Aladár. Nyugodt, sárga tonusu temperái igen jeles kompoziciók.

Finom tájképeivel elbüvöl Nagy Sándor. Megkülönböztetett figyelmet érdemelnek virágcsendéletei is.

Régebbi munkáiból igen szép dolgokat állitott ki Szenes Fülöp a Nemzeti Szalonban a "Céhbeliek" tárlatán.

A "Céhbeliek" elnevezésü csoport megalakulásának indokairól közölt cikket "Cyrano" sign.-val lásd: Körösfői Kriesch Aladár nevénél.

ÉLET, Bp. 1914. ápr. 19. VI. évf. 16. sz. 506-507. lap.

cikk ismertetését

Körösfői Kriesch Aladár

Tökéletes összehangoltságukban a müvészek inkább távolmaradnak. Kiegyensulyozott lelkiállapotban összefogtak, hogy tárgyilagosan zsürizett kiállitás keretében, évenként egy alkalommal megjelenhessenek. Müvészeti hitvallásukat éppen a lap husvéti számában kifejtette a szervezkedés egyik vezére, Körösfői Kriesch Aladár: "minden müvészetnek csak az lehet a hivatása, rendeltetése, hogy egy népnek és általa az egész emberiségnek céljait szolgálja"-idézi a müvészt a cikkiró. A komoly müvészek igy találkoznak most A Nemzeti Szalon tárlatán.

ÉLET, Bp. 1914. ápr.19. VI.évf. 16.sz. 506-507. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

Két évvel ezelőtt hivatalosan is kettévált a kiállitótábor és mindkét csoport külön zsürivel dolgozik.
Független csoportot csak ötven müvész alakithat, igy a kisebb frakciók kénytelenek beolvadni az uralmat gyakorlók valamelyik táborába, vagy távolmaradni, ha az nem felel meg müvészi célkitüzéseiknek.
A "Céhbeliek" nem óhajtják tagjaik számát növelni válogatás nélkül, bár a mai tulterhelés mellett létszámukat egyhamar fölemelhetnék ötvenre.

ÉLET, Bp. 1914. ápr. 19. VI. évf.
16. sz. 506-507. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

"Céhbeliek" cimmel, "Cyrano" sign.-val jelölt cikk a Nemzeti Szalonban rendezett kiállitást ismerteti. Ezen a tárlaton uj müvészeti egyesület mutatkozott be "Céhbeliek" néven. Festőművészek, szobrászok szerepelnek alkotásaikkal körülbelül huszonöten. Megjelenésük nem forradalmi jelszavak szellemében történik. "Müvésztpolitikai viszonyok indokolják tömörülésüket." Mücsarnoki harcok és villongások előzték meg szövetkezésüket.

ÉLET, Bp. 1914. ápr. 19. VI. évf.
16. sz. 506-507. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

A festőművészek a "Céhbeliek" közül:

gr. Batthyány Gyula, Déry Béla, Hornyai Ödön, Körösfői Kriesch Aladár, Kunffy Lajos, László Fülöp, Mendlik Oszkár, Nagy Sándor, Raáb Ervin, Szenes Fülöp, Ujváry Ignác, Zemplényi Tivadar.

A szobrászok:

Horváth Géza, Moiret Ödön, Szentgyörgyi István, Telcs Ede, vettek részt a 3.- sz. cédulán feltüntetett kiállitáson.

ÉLET, Bp. 1914. ápr. 19. VI. évf. 16. sz. 506-507. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

Dudits Andor: "Tavasz" c. fetménye,
Istók János: "Csányi László" és "Bartha Miklós" c. szobrai,
Körösfői Kriesch Aladár: "Arcképtanulmány" c. műve,
László Fülöp: "Női portré" c. festménye,
Mendlik Oszkár: "Óceánhullámok" c. festménye,
Tóth István: "Keresztelő Szent János" c. szobormüve szerepel a lapban.

Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1914. ápr. 12. VI. évf. 15. sz. 460-461, 462, 463, 464-465, 466, 467. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

"Miért álltunk össze mi céhbeliek?" cimmel a müvész arról ir, hogy amig a müvészeket és a müvészetet külső támadás érte, egyöntetüen összefogtak, szolidaritást vállaltak egymással. Ujabban viszont azt látni, hogy a müvészetet a müvészek részéről érte támadás. Csoportokba tömörülnek, hogy saját egyéni érdeküket védjék. Nem az a szempont, hogy a müvésztársat müvészete szerint itéljék meg és ismerjék el, hanem az, hogy a jövőben, -"mint kvalitásos müvész- is az ő pártjukat szolgálja" s vigye előre.

ÉLET, Bp. 1914. ápr. 12. VI. évf.
15. sz. 473-474. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

A müvészek közül néhányan most azért álltak össze, hogy a müvészetbe vetett hitet ápolják és megvédelmezzék, s amit müvészileg igaznak ismernek el, azt nem tagadják meg soha, semminemü személyes érdekből és célért, hanem zászlót hajtanak előtte. Nem füzi egymáshoz őket semmi egyéb, mint maga a müvészet. Minden müvészeti irány helyes és jó "mindaddig, amig igazán belső szent meggyőződésből és mély odaadásból fakad, s amig él a müvészben a müvészetbe vetett hit. Eddig a müvészi léleknek ezt az á kotáshoz annyira szükséges állapotát csak kivülről, a fejletlen és tudatlan társadalom részéről érték támadások."-fejezi be a cikk.

ÉLET, Bp. 1914. ápr. 12. VI.évf. 15. sz. 473-474. lap.

Körösfői Kriesch Aladár, festő
inarmüvén

L: Bor Pál

L: Bor Pál kilencvenéves

7

Népszabadság, Bp. 1979. márc. 2

Körösfői - Kriesch Aladár, festő

L: Feszty Masa

Bérczessy L: Masa elmont 7.

Népszabadság, Bn: 1979 m áp. 23.

Körösfői-Kriesch Aladár, festő

L: Thorma János

Székely A: Egy évezred magyar műv. 14.

Nénszabadság, Bp. 1979. márc. 4

Körösfői

A Rákóczi emlékmüre hirdetett pályázatra beküldött pályamüveket bemutatja a lap s felsorolja a dijnyertes müvészeket:
I. dij: Holló Barnabás és Györgyi Géza.
II. dij: Füredi, Lechner, Körösfői.
III. " először: Hortál Henrik, Tóth István és Révész Imre.
III. dij másodszor: Beck Fülöp és Hikisch Rezső.
IV. dij: Dudits, Markó, Lux.
Versenyen kivüli pályamüvések: Stróbl Alajos és Bobula János.
Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1909. nov. 7. I. évf. 46. sz. 602, s 603, 605, 606. lapokon.

Körösfői Kriesch Aladár

A gödöllőiek közül "a legnagyobb, a legkiválóbb ember kétségtelenül Kriesch"-irja "Gödöllő" cimü, több müvész kiállitásáról szóló kritikájában Margitay Ernő. Kiemeli vonalainak "tökéletes ritmikáját, szineinek finom harmoniáját." Dicséri freskóit. Különösen lebilincselőnek tartja az Országház freskói közül a„Bölényvadászat"-ot. A Zenepalota falfestményei olyan hatást keltenek, mintha "szférikus muzsikát" hallana az ember. Általában mindenfajta megnyilvánulásáról igen nagy elismeréssel nyilatkozik, dicséri sokoldalu müvészetét.

ÉLET, Bp. 1909. okt. 3. I. évf. 4o. sz. 443-446. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

A kritika külön kiemeli "mesébe illő" gobelinjeit, s ennek bizonyitására felsorol közülük néhányat: "A család", "A jó kormányos" és a "Cassandra" c. müveit. A gobelineken kivül foglalkozik még szőnyeg és butortervezéssel, sőt mütermében szobrai is vannak.
A "Boroszlói békekötés" c. képe a kritika szövege között, az utána felsoroltak a müvek mellett feltüntetett lapokon szerepelnek: "Az 1567.-i tordai országgyülés" /452.lap/ "Feketeruhás női arckép" /457. lap/ "Női arckép"/507. lap./ "Zách Klára" c. tanulmány, melyet a "legszebb krétarajz"-ként emlit meg az /520. lapon/ szerepel.

ÉLET, Bp. 1909. okt. 3. I. évf. 4o. sz. 443-446. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

A kritika szerint van valami középkorias művészetében, de erélyesem tiltakozik az ellen, mintha ez utánzást jelentene nála. Ugy látja, hogy inkább olyan, mintha "középkori müvészeknek volna késői utóda." Talán éppen ilyen "középkori meditáció adja kezébe az ecsetet" hogy megfesse az "Én vagyok az ut, az igazság és az élet" c. müvét, vagy a "Madonna" c. alkotását, melyet bemutat a lap. Repr.
Ezután portrémüvészetéről, tájképeiről, rajzairól beszél, méltatva valamennyi munkáját, majd a kritikusokra hivatkozik, akik a müvész vizfestményeit kvalitásban a legnagyobb angolokkal hasonlitják össze.

ÉLET, Bp. 1909. okt. 3. I. évf. 4o. sz. 443-446. lap.

Körösfői-Kriesch Aladár, festő
iparművész.

Szerepel az elemzésben.

Vadas József: Népi iparművészet, avagy a nép iparművészete. 11-12

Kritika, Bp. 1978. szept.

9

Kárpáti Kriesch Aladár

Szabadi Judit:A magyar szecesszió müvészete,Bp.1979.
Corvina

71.o.

Kriesch Aladár

Yikely Bertalan tanítványa volt, tanulmányait Olaszországban folytatta és Velencében Karl von Blaas nazarénus yellemtől átitatott akadémiznusával került kapcsolatba. Mikor Rómában megfordult, a magyar nazarénus festő Szoldatits Ferenc hatott rá, és bár eljutott Párizsba, a Julian iskolába, az akkor más történeti és mitológiai képeket festő Kriesch érzéletlen maradt a francia műcényet iránt.

Körösfői Kriesch Aladár

183. Kép Madonna

184. Kép Ego sum via, veritas et vita 1903
o.v. 158,5 x 268 cm MNG

185. Kép Szt. Gellért Kulturális működése 1916.
Freskó, Temesvár, egyhoz a papnevelde díszterméten

Szabadi Judit:A magyar szecesszió müvészete,Corvina
Bp.1979.

Károsfái Kriesch Aladár

188. Lép Tanulmány Zách Klára Lépéhez 1908.
Színes kréta, papír 493 x 343 mm MNG

189. Lép Tanulmány III. Zách Klára Lépéhez 1912
pastell 502 x 346 mm MNG

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina
Bp. 1979.

Kriesch Aladár

feleségével együtt 1902 júniusában költözött Gödöllőre, ahol a házukat saját tervezésű bútorokkal, saját készítésű tapétával és erdélyi szőnyegekkel (?) rendezte be. 1904 tavaszán nyitotta meg a gödöllői szövőműhelyt.

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Bp. 1979. Corvina

69.o.

Körösszéki Tamás, szobrászművész

a XXI. Szegedi Nyári Tárlaton látjuk a művész műveit.

Tamádi Attila: Ydeális egyensúlyra törekedve, Népszava, 1980. aug. 29.

Körösfői-Kriesch Aladár, festőművész

„Számának körtánca", falfestmény, 1912. Marosvásárhely, Kultúrpalota (Corvina Fotó-archívuma).

(repró)

Művészet, 1980. aug. hó. 44. old.

67. KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR
Született Budapesten 1863-ban, – meghalt ugyanott 1920-ban. – Dobó István hősiesen visszaveri az Eger várát ostromló török sereget. 1552. – Tulajdonosa: Hevesvármegye.

KISS Péter: Gyűjtemények és múzeumok Egerben 1951-ig. IV. + Függelék: Az Egri Kaszinó által...Egerben, magántulajdonban lévő műtárgyakból rendezett retrospectiv kiállítás katalógusa, 1924. aug. 30 - szept.8. = Agria, XXV/XXVI. (1990) 708.

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői Kriesch Aladár mun-
kásságáról jelenik meg könyv-

Székely András: Megigyszer Gödöllőről.
Új Tükör, 1978 jasmár 29 - 28. lap.

KÖRÖSFŐI KRIESCH Aladár

Magyar pavilon a velencei biennálén -

ld. 9. sz. melléklet

Új Müvészet 1992

anyagról van szó, amelynek a magyarországi 18. századi művészetben elfoglalt helyét eddig pontosan nem jelölték ki. Ezt feltétlenül nehezíti, hogy több, a korszak művészettörténeti szempontból kiemelkedő emlékének — így pl. Pécel, Fertőd, Gödöllő — belső díszítéséről igen keveset tudunk, valamint az a szintén figyelemre méltó szempont, hogy az emlékanyag gyakran egyenetlennek tűnő megoszlásának sokszor egyszerűen az az oka, hogy ezek a szobafestések kellő figyelem híján gyorsan és nyomtalanul elpusztulnak. Mindenesetre egyelőre nem igazán tudjuk, hogy ez a műfaj egy-egy épületen belül milyen mértékben élt együtt más ipar- és képzőművészeti műfajokkal és azokhoz képest milyen megítélést élvezett. Csak sejthető, hogy a helyiségek festése másodvonalbeli dekorációnak számított. Erre utal mindenekelőtt Esztergomban, ahol a század utolsó harmadában, a kastély fénykorában nem festett, hanem valódi márványt, stukkót, pannót találunk. De ha ez túlzottan szélsőséges példának tűnnék, említhetjük Edelényt is. Amikor itt az irodalomban sokat idézett hét szoba kifestését megrendelték, a lépcsőház és a díszterem korábbi stukkó-dekorációját megtartották. Ez azt mutatja, hogy a 30 évvel korábbi stukkódísz még mindig magasabb értéket képviselt, mint a legmodernebb motívumokat felvonultató

KŐRÖSFŐI KRIESCH Aladár

4. 16.p. 21.p

Új Művészet 1992

Új Művészet 1932

KÖRÖSFŐI-KRIESCH Aladár

Lőrinc barát, 1920, akvarell - 91.6. 5o

Új Művészet

KÖRÖSFÖI-KRIESCH Aladár

91 4. 34
6. 49,50
9. 42
11. 50

Új Művészet

KÖRÖSFÖI-KRIESCH Aladár

A fehérvári úti iskola belső berendezését
díszítésében részt vett.

ld. bővebben Erdei 1991 68.

83. p. – Bárczi fogadószobájának tere

ban újra engedett az örök szellem csábításának, áprilisban megindította immár harmadik kispesti lapvállalkozását. A Kispest-Szentlőrinczi Lapok ott folytatta, ahol a Hírlap abbahagyta. Az általános rohamra hamar kínálkozott újabb alkalom, a villamosvasút ügye. Akkorra a kis település kinőtte a keskeny nyomtávú gőzvasút — a „Muki" — vánszorgó kényelmét, új, gyors közlekedési kapcsolatra volt szüksége. Azt azonban, hogy merre vezessék az új pálya sínjeit, nem az ésszerűség, hanem a telekspekuláció döntötte el. Az kapta meg végül is a megváltási összeget, aki a legtöbbet fizette a bírónak és a jegyzőnek. Nemcsak Seper csapott le az ügyre, indult valamiféle hivatalos vizsgálat is, de ez hamar abbamaradt.

volt miről adatok
nemcsak a „villan
volt sáros, egy mé
belekeveredett. P
asszony nevén Szeg
gondolata támadt,
vatalát nagyüzemm
nyit az Üllői úton
dély is kellett, csak
lőírás, amit Emília
— lévén még csak
ipar kiváltásához b
tenie a negyvenet.
rintot kért és kapo
sen ettől az aprósá
én kelt a magas h
látszólag szabályos
fontos „kéjelgési

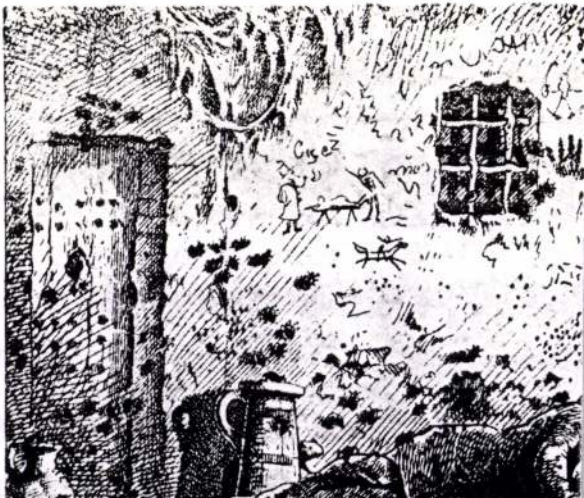

ok Seper Kajetán kispesti lap-
tő élményeiből. (III. szám.)

Kérösfői Kriesch Aladár

„Bech ő. Fülöp" portréja

emlétve

Viplia 1970 július
488. old.

Képzőművészet

Kriesch Aladár

"Uj freskók" cimmel Marco, a Müvészet c. rovatban ir a Zeneakadémia számára festett, uj freskóiról: tökéletesen bánik a vonallal, s a rendelkezésére álló néhány ritmusból, finom ötletességgel állitja össze, „a ritmusok egész zengzetes polifon kórusát." Hajszálpontosan értékelt szinei sohasem emelkednek ki, a freskó által megengedett jelentőségükből.

A HÉT, Bp. 1908. febr 23. XIX. évf.
8. sz. 126-127. lap.

Kőrödfői Kriesch Aladár megh. 1920. jun. 17.

Néve 16. kiáll. 1925. nov. K.Szai. xxxx.

3. o.

Körösfői-Kriesch Aladár

A textilmunkákban régen eltemetett eljárásokat, technikákat „virágoztatott ki".

Ernyey Gyula: Magyar design; Ipari Művészet, 1969. III. 12. l

Körösfői - Kriesch Aladár

Az angol preraffaeliták hatására alakult gödöllői iskola egyik fő képviselője (1863–1920).

Fruzsy Sándor: Magyar design; Ipari Művészet, 1969. III. 12. l.

Kőrösfő: Kriesch Aladár

hűve van az Országházban

N.N.: Az Országház

Dolgozók Lapja 1971. VIII. 20

Kőrösfői-Kriesch Aladár, Jertő

- 1920-ban halt meg. Halála előtt írta a Fohász az igaz halálért c. versét. Ottó Ferenc közli.

Vigília, 1970. november. 769.p.

Körösfői Kriesch Aladár

Festménye

az Országházban van

N.N.: Az Országház

Szalnak megyei Hirlap 1979 VIII. 20.

Körösfői Kriesch Aladár

Festménye van az Országházban

N.N.: Az Országház

Dunántúli Napló 1971 VIII. 20.

MDK

Kőrösfői K. Aladár

Sancta Mater, márvány

Képzőm. Társ. 1911. tav. kiáll. kat. 34.l.

Körösfő: Kriesch Aladár

akit a magyar Ruskin-nak és Morris-nak nevezték el; műveit, Körösfő-vidék sajátossága, hatása jellemezte.

Krepp Mária: Ruskin, Morris, Crane and the discovery of Hungarian peasant art. The New Hungarian Quarterly, Budapest 1974. 53 p.

200 l

Kőrösfői Aladár

1904-ben megalapítja a Gödöllői Szőnyeg és Gobelin Műhely

Remsey: Szecesszió, spirituális mův.

Vigilia 73/12 823.o.

Körösfői-Kriesch Aladár

Reprodukció egész táblán:

"Férfi a halál nyomában ", tus, ceruza,
369 x 397 mm.

Szabady Judit: "Secession" in Graphic Art.
The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1972.
45 sz.

192 1

Kriesch Aladár

"Teljesen szakitott multjával, s tele itta magát a XII.-XIV. század olasz művészetének hangulatával."
"Én vagyok az ut..." c. temperájáról a mükritikusok nem tudják eldönteni, hogy a kép "beteges hangulat terméke-e, agy ritka kiváló művészet eredménye."
Pukk: "Téli tárlat" c. kritikája.

A HÉT, Bp. 1903. nov. 15. XIV. évf.
46. sz. 752-753. lap.

Kárpáti-Kriesch Aladár

a zeneakadémia belsejét – amely 1907. májusára készült el, festményei díszítették.

Gábor Gitta: Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola.

Magyar Nemzet, 1973. ápr. 20.

Körösfői Kriesch Aladár

Szobormüvei meglepetést keltenek, pedig "csak a szuverén akarás magátóértetődő diadalát bizonyitják. Kriesch Aladár mindent tud, amit akar"-irja elismeréssel Gerő Ödön: "Az ünnepi tárlat" c. kritikájában, mely a Képzőművészeti Társulat félévszázados fennállásának megünneplésére rendezett, jubiláris kiállitáson szereplő müveket ismerteti.

A HÉT, Bp. 1911. ápr. 9.
XXII. évf. 15. sz. 239. lap.

Körösfői Kriesch Aladár, festő-iparművész 4.) Fabytatás

A népművészetről írott könyve 1913.-ban jelent meg: „A népművészetről. Magyar Iparművészet" c.

B. Kiss Éva: A gödöllői iskola iparművészeti törekvései.
Vigilia, Budapest, 1973. nov. 742. old.

Körösfői Kriesch Aladár festő-iparművész 3.) Folytatás.

A szövőiskola ~~szövőszéket~~ a feloszló parsonyi szövőiskola, a csődbejutott-horvátáli szőnyeggyár, a feloszló Kovalszky Sarolta-féle németeleméri szövőműhelyből kultuszminisztériumi támogatással született. Ekkor hívták gödöllőre Nagy Sándorral közös svéd barátjukat, Belmonte Leát is, akit Párizsban a Julien Akadémián ismertek meg.

B. Kiss Eva: A gödöllői iskola iparművészeti törekvései.

Vigilia, Budapest, 1973. nov. 741. old.

Körösfői Kriesch Aladár, festő-iparművész 2). Folytatás

A művész római tanulmányútján, 1892-ben ismerkedett meg Nagy Sándorral, aki hűséges fegyvertársa és sógora lett. 1901-ben vele együtt telepedett le Gödöllőn és megalapították a művésztelepet. A telep valódi karakterét az 1904-ben létesített szövőiskola határozta meg.

B. Kiss Éva: A gödöllői iskola iparművészeti törekvései.

Vigilia, Budapest, 1973. nov. 741. old.

MDK

Kriesch Aladár kőrösfői

A turini világkiállitás magyar haza nagy kupolacsarnokának mozaik képét kőrösfői Kriesch Aladár tervei szerint Majoros és Bátky mozaikkészitők helyezték el.

Cikk: A turini világkiállitás magyar háza.

Magyar Iparművészet,1911.évf.253-257.l.

Kőrösfői Kriesch Aladár M.D.K.

festő

A mexikói operahár szinpad-
nyílás fölötti figuralis kompo-
zíciót rajzolta.

Istvánfyné Balogh Sára: Magyar művész munkája Mexikóban
Művészet, 1964. december – 24 lap.

Kőrösfői-Kriesch Aladár, festő

- Fohász az igaz halálért
c. versének kézirata közölve

Vigilia, 1970. november, 768.l.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Ropalotafela 18-2o l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Magyar Iparművészet 1912. 224.l.

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

Argirus királyfi és Tündér Ilona, gobelin

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

MDK

Körösfői Kriesch Aladár festőművész +1920.jun. 17.

A "KÉVE" egyesület művésztagja volt.

Nemzeti Szalon Kéve XX.kiáll. 1929. 4.1.

Körösfői Kriesch Aladár

Juhász Árpád és Undi Mariska festőművészek részt vettek Malonyay Dezső: A magyar nép művészete c. könyvének illusztrálásában.
A mü a Székelyföld népének művészetét ismerteti, s a Franklin Társulat kiadásában jelent meg.
A művészeti irodalomból Rózsa Miklós emliti meg a művészek nevét.

A HÉT, Bp. 1909. márc. 21. XX. évf.
12. sz. 203. lap.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Az Iparművészeti Múzeumban volt kiállitva az a hatalmas bronz-relief, amelyet Marosvásárhely kulturpalotájába készitettek Körösfői Kriesch Aladár, Sidló Ferenc és Hibján Samu.
A relief Ferencz József király magkoronázásának jelenetét ábrázolja.

/e.a./ : A marosvásárhelyi kulturház nagy bronz-dombormüve.
Az Ujság, 1913.dec.14.

MDK

Körösföi K.Aladár, festöm.

469. I.Ferenc József koronázása.A marosvásárhelyi Közmüvelödési Ház bronzreleifje, részben aranyozva. Zománcozott diszitésekkel. Tervezte K.K.A. mintázta Sidló Ferenc. Az aranyozást Vandrák László végezte. A zománcos diszitéseket Hibján Samu.

Repr.

Magyar Iparmüvészet. 1913. 414.1.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

I.Ferenc József koronázása, bronz relief a marosvásárhelyi Közművelődési Házban, tervezte Körösfői Kriesch Aladár, mintázta Sidló Ferenc. Repr.

Magyar Iparművészet, 1913. 414.l.

Kiosos för Knesch Abadór
festő-

Méltatás

Czagány István: Fehérlősek vagyunk ...
Művészet, 1969. december - 17 lap.

Körösfői Kriesch Aladár, festő

MDA

kékestetén várott „A századforduló művészete" c. kiállításon bemutatásra kerül Ave Myriam c. képe és két gobelinje: a Kassandra és a Kopjafak.

Rózsa Gyula: Jegyzetek kiállításokról 8

NÉPSZABADSÁG, szp. 1965. jún. 3.

Körösfői-Krisch Aladár

A gödöllői müvésztepel kiállitását a kolonia müködésének egykori szinhelyén rendezték meg. Kiemelkedő müvei: tengerparti táj, Beck Ö Fülöp arcképe, pirosruhás nő, felesége portréja, virágzó szilvafák.

Vigilia 1966. X. 704.1.

Körösfői Kriesch Aladár

Emlitve

Dr. Kaós Judit: Tüvénet és ipar
Békés megyei Népújság, 1970. sep. 18.
4. l.

Körösfői Krisch Alodár

Diósdy A. tanára volt

Schelken Pelma: Diósdy Antal akvarell kiállítása az Ernst Múzeum

Körnevelés, Bp. 1970. (sept). 18.
30. l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Nagy Sándor társaságában illusztrálta K. Lippich Elek verseskönyvét

Magyar Iparművészet 1904. 34,35,36,37.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Cassandra

Mostra Roma 1928. VI. 58.1.

Kőrösfői Kriesch Aladár

Dolgozott az Ormáyházban

Csánár László: Egry-Komjáthy: Az Ormáyház.
Magyar Építőművészet 1968. 6. a. 58. l.

Körösfői-Kriesch Aladár

életrajzát Dénes Jenő írta meg.

Fekete Márton: Prominent Hungarians

Home and Abroad, München, 1966.

334 l 68 l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Tövis: A gödöllőiek. Hét. 1909. 38,39.sz.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Nagy S.: Részlet Körösfői Kriesch Aladár életrajzából. Céhbeliek jub. kiáll. kat. N.Szal. 1934. jan.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
festő

Méltatás.

Devecseri Sófia: Levél festőhöz
Élet és Irodalom, 1968. ápr. 20. - 10. lap.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Aradi MÜ A m.tört.festészet az 1880-as évektől az 1919-es Tanácsköz.ig. Művtört Dok.Közp. 1954.-55. p. 1957.

296, 298, 301, 304, 322 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

üvegablakai

Vigilia, 1951.okt. XVI. évf. 1o. sz. 513.1.- Somogyi Antal:Az egyház müvészete ma. 513-515.1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

e.a: A parlament uj festményei. Ujság, 1929, dec.22.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

d.r.: K. Lippich Elek költeményei. Kriesch Aladár és Nagy Sámdor rajzaival. Budapesti Szemle 1904. okt. 151-155.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Átfestették Pólya Tibor freskóit a marosvásárhelyi kulturpalotában. Pesti Napló 1937. jul.3.

MDK

Kriesch Aladár

György K: Az iparm. a párisi kiáll.on. MI
1900. 233-240. l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

A váci örökimádás templomának mennyezet-festése,reepr.

Az Orsz. Szinmüv. Akad. Egressy-terme egyik falának közepe. Repr.

Magyar Iparmüvészet 1916. 317,319.l.

MDK

Kriesch Aladár

Vandrák László /1858-1922/. Magyar Iparművészet 1922. 76.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Ruskin müvészi hitvallása.
Müvészet V. évf. 1906. 140-142.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői Kriesch A.: Iparmüvészetünk jövőjéről.
Magyar Iparmüvészet 1919. 47.l.

Körösfői-Kriesch Aladár

(1863–1920) festő, iparművész, a magyar jellegzetes szecesszió képviselő. Székely, Lotz, és Liezen-Mayer tanítványa volt, először történeti témákat festett.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

336 l

Kőrösfői Kriesch család

Gödöllői művésztelepen dolgozott -
elkülönült a budapesti művészektől.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művé-
szet körül, Budapest, 1970. 363 l

313 l.

MDK

Kriesch Aladár

Czakó E: Az Ipm Muz. exlibr. kiáll. kat. 1903.

69 l.

M DK.

Kőrősfői Kriesch Aladár

/többször megemlitve/

Vigilia, 195o. aug. CV. évf.8. sz. 339-34o. l.- H.Boros Vilma:Nagy Sándor halálára.-339-34o.l.

Körösfői Kriesch Aladár

gödöllői művész otthonát felhereste
Axeli Gallén-Kallela finn festő.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet
körül, Budapest, 1970. 363 l

27 fl.

Kőrösfői Kriesch Aladár

/1863-1920/

könyvet irt Ruskinról és az angol praeraffaelitákról - gyakorlatilag is hü tolmácsolója volt a ruskini-morrisi müvészeti irányzatoknak.

Komádi István: Az Iparművészeti Museum szecessziós gobelinjei a gödöllői művésztelep tükrében. Ip.Müv.Múz. Évk. III-IV. 1960. 69-80.l.

70.1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A zebegényi templom freskói. Festették fenti vezetésével, Leszkovszky Gy. tanársegéd tervei nyomán és közremüködésével az iparmüvészeti iskola növendékei. Repr.

Magyar Iparmüvészet 1914. 457.l.

Körösfői Kriesch Aladár

festő

A XX. a. első éveiben Gödöllőn Telepedett le s a angol praerattaeliták hatása alatt dolgozott.

A magyarországi műv. Tört. I. 475.
Corvina 1971

Körösfői Kriesch Aladár

A Zeneakadémia szobordiszét Grobl Alajos, Telcs Ede és Maróti Géza, festményeit Körösfői Kriesch Aladár, Gróh István és Zichy István készitették.

Gábor István: A Liszt Ferenc zeneművészeti Főiskola. Budapest, 1969. 12. sz. 17-20. l.

Körösfői Kriesch Aladár

részt vett a Parlament belső tereinek festészeti diszitésében.

Az Országháza. - Budapest, 1971. 1.sz. 23-25. l.

Körösfői Kriesch Aladár

A századforduló idején a textilművészetben a kézi, illetve archaikus technikák domináltak. A kör vezető művészei közül többen fordultak e technikákhoz, így Rippl-Rónai, Vaszary, Iványi-Grünwald és Körösfői-Kriesch.

Katona Imre: Modern iparművészetünk néhány kérdése. Művtört. Ért. 1970.4.sz. 278-283. l.

282. l.

Körner József

K.J.: Munkásszálló és lakóházak, Tatabánya-Ujváros. Építész: Körner József, konstruktőr: Molnár János, berendezés: Körner József, Dubniczky Kk. Ferenc, statikus: Szijjártó Imre. /ismertetés képekkel/

Magyar Építőművészet, 1971. 1.sz.

27-29. l.

Kőrösfői Kriesch Aladár

június 16.-án van születésének

48. évfordulója

Népszava 1968 június 16
10. old.

Kőrösfői Kovesch Aladár

50 éve halt meg

Népszava 1970 június 16
4. old.

Lőrinczi Kriesch Aladár

Nagy Sándorral tervezte az Engels téri Nemzeti Szalon lépcsőházát és az előtérét ékesítő faliképeket.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

2051

Körösfői Kriesch Aladár

tervezte az Engels téri Kioszk főhomlokzati üveg ablakokat Nagy Sándorral együtt.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

2051

Kőrösfői Kriesch Aladár

az Operaház büféjének falképeit a „Vadászat" és a „Halászat"-ot festette.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

2321

Körösfői Kriesch Aladár

freskója díszíti a Zeneakadémiának emeleti előcsarnokát.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

4081

Körösfői Kriesch Aladár.
festő

Feleségem arcképe. o.v. 70x72,8 cm.
Budapest MNG. Rep.

cl magyarországi műv. lőtt II. Kép n. 728
Corvina 1970.

Körösfői-Kriesch Aladár, festő

Megemlítve: „Ajtósi Dürernek nevezi a magyar fülnek oly kedvesen csengő... Körösfői-Krieschek ... mintájára."

Rózsa Szyula: Albrecht Dürer, 500

6-7.

Népszabadság, Bn. 1971. máj. 18,

Kőrösfői Kriesch Aladár

több üvegablak-tervet készitett Róth Miksa számára

Koós Judith: Magyar Art Nouveau üvegek. Művtört.ért. 1971.1.sz. 31-37. l.

35-36.l.

Körösfői Kriesch Aladár

festő

A művének forrása, 1907

Repr.

Magyar műv. tört. 8. 23.k.

Képrőműv-Kiad. 1971.

Körösfői Kriesch Aladár
festő

A gödöllői művésztelep alapítója

1863–1920 /

Magyar műv. tört. 8. 26.
Képrőműv. Kiad. 1971.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Sárosi B.: A gödöllői iparművészeti telep.
Művészi Ipar 1905. I. évf. 2. sz. 18.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Emlékbeszéd Kőrösfői Kriesch Aladárról. Mondotta Nagy Sándor az O.M. Iparm. Társ. közgyülésén. Magyar Iparművészet 1922. 5-7. sz. 37-41.l.

Körösfői Kriesch Aladár, festő

MDK

A gödöllői festő- és iparművészeti telep egyik alapítója, a népművészetből való megújulás egyik hirdetője.

Nagy Tibor: Virágénekek festett fatáblákon II. 514-518.

Élet és Tudomány, Bp. 1970. III. 13. XXV/11.

Kőrösfői Kriesch Aladár

festő.

A bárónni alatt Pirk János képeinek adott otthont, ezek azonban a műveszem elpusztulásával elégtek.

Kovács Gyula: Az uj müvészetelep lakói Szentendrén.
MÜVÉSZET, 1970.október 23.lap.

Kárpáti-Kriesch Aladár

szerepét és tevékenységét a Nemzeti Tanács mellett működő Irodalmi és Művészeti Szaktanácsban említi, illetve ismerteti

Rónay György: Intézkedések és tervek a művésznevelés megreformálására 1918-ban és 1919-ben. Művtört.Ért. 1970.2.sz. 141-147. l.

– 142. l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Kriesch Aladár: A modern müvészet Apokalipszise. Magyar Iparmüvészet 1904. 71-75.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Morris munkássága.

Művészet V. évf. 1906. 140-142.

Művészetelmélet: A praeraffaelita képírókról.
Körösfői Kriesch Aladár

Művészet V. évf. 1906. 140-142. l

Művészetelmélet: A praeraffaelita kör irodalmi működése
Körösfői Kriesch Aladár

Művészet V. évf. 1906. 140-142 l.

Művészetelmélet: Morris munkássága

Körösfői Kriesch Aladár

Művészet V. évf. 1906. 140-142. l.

Művészetelmélet: Ruskin művészi hiloallása

Körösfvi Kriesch tladár

Művészet V. évf. 1906. 140–142 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Kőrösfői Kriesch A.:Akalotaszegi varrottas.
Magyar Iparmüvészet 1916. 151-152.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Művészet V.évf. 1906. 140-42 l.

M.D.K.

Körösfői-Kriesch Aladár, festő

Eger ostroma c. képét emlitik, melyet 1948-ban Korányi ceri festő restaurált. A kép megfestésére 1896-ban, a millenniumi ünnepségekből kapott megbizást, melyet a megyeház dísztermére 1901-ben helyeztek el.

Heves megye műemlékei I. Irta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 351. old.
+355-356. t.

Körösfői-Kriesch Aladár

az évnárad első éveiben egyik alapító tagja a gödöllői művéntelepnek.
Művei rént vennek a kiállításon.

Kiállítás egykori gödöllői mesterek alkotásaiból
Pestmegyei Hírlap, 1966 aug. 24. 4.o.

„Körösfői Kriesch Aladár

emlékére" ismet hérzitett Reményi

József (Arcmás. 1924. Hátlap:

„Ars longa, vita brevis" „Reményi"

Öntött bronz, 63 mm. – Kiállítva.)

(202. n.)

Reményi József szobrászmüvész gyüjteményes kiállitása. Bp. Mücsarnok, 1960. Kat Bp. 1960. 32 l., 4 t.

18. l.

MDK

Kriesch Aladár, iparm.

a turunu nemzetközi iparmüv. kiáll.on kitüntetést kapott. ezüstérem.

Kitüntetések. Művészet, 1902. 254.l.

M.D.K.

Körösfői Kriesch Aladár festő

A művészet forrása c. freskó a Zeneakadémián
Bölényvadászat, Halászat a Balatonon a XV. században
c. falképei a Parlamentbe,
Mozaikterve a velencei Biennálé magyar Pavilonjában van.
A gödöllői gobelin-és szönyegszövő iskola létrehozója,
1920-ban halt meg.

Leszármazottai társbérleti zakkatások között élnek

Ruffy Péter: Mi történt a festő családjával a festő utcájában

Magyar Nemzet 1966. okt. 16. 9.1.

16. 9.1.

M.D.K.

Körösfői Kriesch Aladár,festő,iparművész

A gödöllői társulás és telep vezetője.Festett,üvegablakokat tervezett,szőnyeget szőtt,stb.522.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film.Minerva.1960.Bpest

M.D.K.

Körösfői Kriesch Aladár,festőművész/1863-1920/

A gödöllői iskola tagja,a szecesszió stilusában dolgozott.85.o.Színes üvegfestményeket is tervezett 108.o.Gobelintervei is voltak.144.o.Kép,313.o.

M,Kiss Pál: Művészetről mindenkinek,Corvina,Budapest,1966

M.D.K.

Körösfői Kriesch Aladár, festőművész

"Kasszandra" c.gobelinje. Feketer repr.313.o.3.kép.
1908, 200 x 71 cm

M.Kiss Pál: Művészetről mindenkinek, Corvina, Budapest, 1966

M.D.K.

Körösfői Kriesch Aladár, festőművész

"Az élet forrása" c. freskója. Fekete repr. 313.o.12.kép.
1905 - 1907

M. Kiss Pál: Művészetről mindenkinek, Corvina, Budapest, 1966

Körösfői Kriesch Aladár

Női arcképe, a Magy.Képzőművészek Egyesületének kiáll.-án.

Ujság, 934.XII.8.

Körösfői-Kriesch Aladár

Arcké pel szerepel, a magyar képzőművészek egyesületének jubiláris kiállitésén.

M.934.XII.8.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

három évre az országos képzőművészeti tanács tagjává nevezték ki

A magyar orsz. képzőm. tanács. Építő Ipar 1908. jul. 12. 285.l.

Kriesch Aladár festő.

OMKT.1895.tav.

Körösfői-Kriesch Aladár

festőművész

Céhbeliek kiállitása - Nemzeti Szalonban -képeivel szerepel.Az elhunyt nagymester minden huzásával előkelő klasszis.

Magyar Hirlap
1934.I.14.

Körösföi-Kriesch Aladár

A zenemüvészeti Főiskolán freskója: Az élet forrása
/ide járnak fiatalak -öregek, hogy szomjukat oltsák
a forrásnál - szimbolum/

Maksay László: A müalkotás születése Bp. 1966. 38.1.

Körösfői Kriesch Aladár (1863-1920)

Halászbárkák.
Vizf.25x35 papir Ltsz:1927.Sign.

Parkrészlet.
Oljf.29x36 vászon Ltsz:2229.

A tordai országgyülés.Vázlat.
Oljf.140x78.5 vászon Ltsz:4544.Sign.896.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

Körösfői Kriesch Aladár

és köréje tömörült gödöllői festők a preraffaeliták nyomdokain jártak, de csak részben, mert festészetük egészen más irányban haladt.

Farkas Zoltán: A romantika festészete és szobrászata, Bpest, 1959.

38 l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Olasz leány, o.

Magyar festők Itáliában. N.Gal. kat. 1967.

Körösfői-Krisch Aladár

Az élet forrása

/repr/

Maksay László: A müalkotás születése 1966. Bp.
Képmelléklet

Körösfői - Krisch Aladár

1911. a NÉPMŰVELÉS ankétot rendezett a "Művészeti nevelés az iskolában " c., amelyen hozzászólt a művész is a vitához.
Bölöni György: Képek között Bp 1967. 593.l.

Székácsné Vida Mária: Hozzászólás a "Vizuális nevelés, korszerü pedagógia" c. tudományos ülésszak vitájához.
Rajztanitás 1968. 2.sz. 4.l.

Körösfői-Kriesch Aladár

festőművész

Céhbeliek Kiállitása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. A mai kiállitásukban megemlékeznek néhai alapitó elnökükről,akitől egész sorozat tempera-és vizfestményt mutatnak be.Érdekes baráti dokumentuma a mesternek az a képe,melyet Balló Edéről festett,akit egy Frans Hals kép kosztümjében örökitett meg.A tempera képek között egy kis fiu és egy urnő arcképe Kriesch bensőséges és érett stilusát árulja el,eleven és ./.

Budapesti Hirlap
1934.I.14.

artisztikus impressziók.

M.D.K.

Kőrösfői Kriesch Aladár, festő (1863-1920)

a gödöllői szerény művésztelep lelke és alapítója, az angol prérafaellitár modorában készítette Nagy Sándorral együtt, szecessziós feltogásu műveit és iparművészeti munkáit.

Information Hungary, Szerk.Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiad-, Bp.1968. 938. old.

M.D.K.

Körösfői Kiresch Aladár

Javasolva a Nemzeti Szalon ügyeinek vezetésére alakítandó szerv tagjául

Gerelyes Ede: A magyar muzeumügy a két forradalom időszakában 1918-1919. Bp. 1967. 224.l.

Körösföi Kriesch Aladár

1914. áprilisában a Nemzeti Szalonban volt az az évben alakult K Céhbeliek Társaságának első kiállitása. melyen részt vett.

Rabinovszky Máriusz: Két korszak határán Bp. 1965.

309.1

M.D.K.

Körösfői-Kriesser [Aladár], festő

és Nagy Sándor lineárizmusa „még az angolokhoz viszonyítva is vértelen, intellektuális ornamentika..."

Kállai Ernő: Magyarság és európaiság.

Idézve: KUT, I. évf. 1. sz. 1926. márc. 28. 7-13. old.-ról
Kortársak szemével, 1896-1945. Szerk. Németh Lajos,
Bev. és összeáll. Perneczky Géza,
Bp. 1967. Corvina 237. old.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Petrovics Elek: A gödöllői telep kulturtörekvéseiről. Magyar Iparművészet. 1909. 1-26.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár, Füredi Rikárd, Lechner Jenő

közös pályamunkájuk az alábbi pályázaton II. dijat nyert

A Rákóczi-siremlék. Vas. Ujs. 1909. 1ool.1.

Körösfői - Kriesch Aladár.

A régi Műcsarnokban megnyílt Szépművészeti Museum új magyar képtárában szimbolikus festménye szerepel.

Ujság, 1928. Okt. 30.

K. Kriesch Aladár.

A Szépművészeti Múzeum új magyar képtárában művéit láthatjuk.

Pesti Hírlap, 1928. Okt. 30.

Kőrösfői-Kriesch Aladár.

A Képzőművészeti Museum új képtárában műtei szerepelnek.

Budapesti Hírlap, 1924. Okt. 30.

M.D.K.

Körösfői Kriesch Aladár, festő

nevét említi a könyv "Szépművészet" c. fejezetének szerzője /Németh Lajos/, mint a gödöllői festő csoport vezető lelkét, akik a szecesszió felfogásának megfelelően, egyaránt művelték a táblafestészet, falfestészet és iparművészet terén, némileg az angol prerafaelitákéhoz hasonló stílusban.

Hongrie 66, Bp. 1966. Szerk.: Gárdos, Miklós
Ed.: Pannónia, 135. old.

Ykőrösfői Kriesch Aladár M.D.K.

festő

Textilterveiről.

Koós Judit: Csányi Árpádné, növött textiljeiről.
Művészet, 1961. április — 30 lap.

MDK.

Körösfői Kriesch Aladár, festő

Virágzó fák c. képét említi

Csengeryné Nagy Zsuzsa: A Magyar Nemzeti Galéria az 1957-58-as években,

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei,

1960. II. sz. 120. old.

MDK

Körösfői-Kriesch Aladár
festő
1863-1920

művei a grafikai kiállításon

÷ Nemzetközi grafikai kiállítás a
Műcsarnokban.

Grafikai Szemle 1909 évf 2 f 29 l.

MDK

Körösfői Krisch Aladár
1863-1920

Grafikái a berlini Párlaton

÷ Magyar művészek grafikai Párlata
Berlinben
Grafikai Szemle 1908 évf 3 sz. 64 l

M.D.K.

Körösfői Kriesch Aladár, szobrász, festő

Sancta Mater c. szobrát említi

Csap Erzsébet: Magyar szobrászat a XIX-XX. században,

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei,

1960. II. sz. 98. old.

Körösfáy Kriesch Aladár.

A régi Műcsarnokban megnyílt Szépművészeti Múzeum új magyar képtárában nagy szimbólikus kompozíciója szerepel. (Erdélyi.)

Nemzeti Újság, 1924. Okt. 30.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Sztrakoniczky K.: Kriesch, Nagy S. és a gödöllőiek.
Alkotmány. 1909. 225. sz.

Kőrösfői Krisch Aladár

A Szépművészeti Múzeum
XIX. századi magyar gyűjteményében szerepelt.

N. a. 1942. VI. 14.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Budapest szfőv. ujabb szerzeményeinek kiáll.
Képzőművészet 1932. 52. sz. 152.l.

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

Feleségem, olf.

Balló Ede arcképe, olf.

Micsarnok 1932. Budapest közönségének képzőművészeti gyüjteményéből rendezett kiállitás

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

Részlet a régi Füvészkertből

Műcsarnok 1932. Budapest közönségének képzőművészeti gyüjteményéből rendezett kiállitás

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

Halottak napja, olf.

Erdélyi tájkép

Ruttkayné, Kossuth Lujza arcképe

Mücsarnok 1932. Budapest Közönségének Képzőművészeti gyüjteményéből rendezett kiállitás

MDK

Kőrösfői Aladár

Margitay E: A Mühely kiállitása. Magyar Iparművészet. 1908.évf. 347-349 l.

Körösfői Krisch Aladár

MDK

A Nagyszalóki csucs

Műcsarnok 1938 Őszi tárlat

Körösfői Kriesch Aladár

A Nagyasszonyi csuda

M.D.K.

Körösfői -Kiresch Aladár festő

Halászat a Balatonon , repr.

Egry-Komjáthy: Az Országház, Bpl 1967. 53.l.

M.D.K.

Körösfői-Kriesch Aladár

A szecesszio mestere Magyarországon

Kmetty János: A XX. sz. aszimetrikus müvészete és a divat

Magyar Nemzet 1965. dec. 5. 11. 1.

. . .

Körösfői Kriesch Aladár M.D.K.

Müvei a kiállitáson

Sancta Mater

Csap Erzsébet: Magyar szobrászat a XIX-XX. században
186.1.

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA KÖZLEMÉNYEI II. Bp. 1960.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

N.Szal. törzstagja

N.Szal. tav.tárl. 1922. máj.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Beck.Ö.Fülöp arcképe, olajf.

A Székesfővárosi Képtár és Történelmi Múzeum kiáll.-nak katalogusa.1937.Jan.Nemzeti Szalon.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Iván Ede: A Művészház új palotája. Szabad Művészet 1912.nov. I. évf. 1. sz. 3.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Dobó István megvédi Eger várát a törökök ellen, of. E munkájáért 1900-ban az alábbi dijat kap ta

Báró Forster Gyula által Vaszary Kolos biboros hercegprimás nevére alapitott dij. SzmKT 50. - 130.1.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Halászat

Dömötör István: Az uj magyar országháza falfestményei, Művészet 1902. 153-162.l.

MDK.

Körösfői Kriesch Aladár

Kritika a Századforduló müvészete c. kiállitáson

Népszabadság 1965 juni.3. lap -

M.D.K.

Körösfői Kriesch Aladár, festő

a század elején textil- és szőnyegtervezéssel is foglalkozott.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, B[illegible]. 1968. 976. old.

M.D.K.

Körösfői-Kriesch Aladár festő

Az Országház ebédlőtermének falképei.

Egry-Komjáthy: Az Országház, Bp. 1967. 48.1.

M.D.K.

Körösfői -Kiresch Aladár festő

A gödöllői iskola vezető mestere.
Halászatot és vadászatot ábrázdló falképei az Országház ebédlőtermében.

Egry-Komjáty: Az Országház, Bp. 1967. 49.l.

Körösfői Kriesch Aladár (1863-1920)

Tél a kutnál.
Oljf.41x35 vászon Ltsz:707.Sign.

Torockói ház.
Vizf.31x45 papir Ltsz:116 Sign.és felirás

A tölgyfa.
Temp.65x70 vászon.Ltsz:1127.Sign.916.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

Köröstői Kriesch Aladár

Székely Bertalan tanítványa volt.

Székely Bertalan válogatott művészeti írásai. (Vál.-és ber.: Maksay Ferenc.) Bp. 1962. Képzőműv. Alap Kiadó. - 214 l., 32 t. (A művészettörténet forrásai.) - 20 l. l.

M.D.K.

Kőrösfői-Kriesch Aladár, festő

és Nagy Sándor nevét, Rippl Rónaiéval együtt, a szecesszió új utakat kereső művészei közül említi a szerző, akiknél „... maga a puszta tény, hogy valami újszerűt akartak keresni ... tiszteletet ébreszt..."

Szij Rezső: A Kner nyomda és kiadó könyvművészeti törekvései
Művészettörténeti Értesitő, Bp. 1967. XVI. évf. 1. sz.
102. old.

Körösfői-Kriesch Aladár

festőművész

Céhbeliek kiállitása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Magyarság
1934.I.14.

Körösfői Kriesch Aladár

Grafikákkal

közreműködik a „Magyar művészet 1896-1945"
c. kiállításon az Ernst Múzeumban

Péter László: Háromnegyed század
magyar művészete

Magvető 1969 11 ív. 36 old.

Körösfői-Kriesch Aladár

Részt vesz az 1912-es x. Velencei Biennálén Pollal, Kosztolányival, Magyar-Mannheimerrel és Nyilassyval együtt

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 507. l.

Körösfői-Kriesch Aladár 6.

Freskóiban kezdetben Székely nyomdokain haladt (ős-magyarok életét bemutató freskósorozat az Országházban).

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 39. l.

Körösfői-Kriesch Aladár

Az 1901 körül alakult gödöllői művésztelep alapítója és
szellemi vezére.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 38. l.

Körösfői-Kriesch Aladár 5.

Hónapokat töltött Kalotaszegen, és gyűjtötte az ottani népművészeti tárgyakat, a népi ornamentikát.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 39. l.

Kökösfäi-Kriesch Aladár 4.

Célja – ugyanúgy, mint Nagy Sándornak és a gödöllői telep művészeinek – a képzőművészet és iparművészet művfajait áthatá egységes stílus megteremtése volt.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 39. l.

Körösfői - Kriesch Aladár 3.

Művészetének eszmei alapjához idézet: „Annyiban ember az ember, amennyiben magát elválasztháttalanul egynek érzi a Mindenséggel."

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 39. l.

Körösfői-Kriesch Aladár 2.

A római Palazzo Venezia ösztöndíjasaként ismerte meg a magyar nazarénus festőt, Szoldaties Ferencet, s így a preraffaelitákat. Az ő szellemükben kezdte tanulmányozni a régi olasz festők freskótechnikáját.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 39. l.

Körösfői-Kriesch Aladár 1.

Szőnyi Botalan tanítványa volt, indulásakor a történelmi festészet képviselője, elsősorban a monumentális feladatok vonzották később is. Itáliai tanulmányútja során ismerkedett megyődött a praeraffaelitizmus hívőivel.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 38-39.l.

Körösfői - Kriesch Aladár 7.

A Zeneakadémiába készített hieratikus kompozíciójú Művészet forrása c. freskója, a marosvásárhelyi kultúrházba készített falképei, olyan táblaképei, mint az Én magyarok az út, az igazság, az élet szecessziós szellemű művek.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 39. l.

Körösfői Aladár

Tevékenysége a textilben eredményezett nagyobb lélegzetű megnyilatkozásokat, de ezek csak kultúránk felszínét érintették, szemben egy Zsolnay munkásságával.

Ipari Művészet, Cikkgyűjtemény, 1963. I. 8I., 7. l.

Kőrösfő i Kriesch Aladár
festő

„A torda i országgyűlés, 1568"
Repr.

újabb adatok egy négyszázéves pervről
Korunk, Kolozsvár 1968. VIII. 1211

MDK

Kriesch Aladár

Magyar kiállitó müvészek névsora. Mücsarnok. 1899. 22.sz. 346-348 l.

MDK

Kriesch Aladár

Napsütéses interieur

A: M.müvészet a párisi kiáll.-on. Mücsarnok, 1900, jun. 17. 315 l.

MDK

Kriesch Aladár festő
(Tövis)

„A levél"
„Sfoglii, scombri, bisatti..."
„Velencei koldusasszony"
„Oláh cigány"
„Pihenő" c. képeit küldi KT őszi tárlatára
és pályázik a Munkácsy öntöndíjra 1890.

MDK-A-I-1/2780.

WDK

MDK

Kriesch Aladár festő

„Somogyi parasztház"
„Avchép"

c. képei KT tárlaton. 1890.

MDK-A-L- 1/2719.

MDK

Kriesch Aladár festő

„A fenesi ütközet"

„II. Rákóczi György halála" (vázlat)

„Férfiarchép" c képei Kolozsvár-i tárlatou

1890.

MDK-A-I-1/2751.

MDK

Kriesch Aladár, festö.

Budenz József. Mellkép.

A Magy. Tud. Akad. képei és szobrai.
Akadémiai Értesitö. 1913.évf. 8-9. füzet. 537.l.

MDK

Kriesch Aladár

Művészeti hirek. Műcsarnok, 1899. 13.sz. 198 l.
A magy. iparmüv. társ. ...

MDK

Kriesch Aladár

Nagy S: Emlékbeszéd Györgyi Kálmánról.
Magy. Iparmüv. 1930. 95.sz. 95 l.

MDK

Kriesch Aladár. br.érem

Klassics: Párisi kiáll.kitüntetései. Mucs.1909.

326-7 l.

MDK

Kriesch Aladár

elismerő oklevél

Wlassics: Párisi kiáll.kitüntetései. Műcs.1900.
326-7 l.

MDK

Kriesch Aladár, festö.

Szabó Károly. Mellkép.

A Magy. Tud. Akad. képei és szobrai.
Akadémiai Értesitö. 1913. évf. 8-9. füzet. 538. l.

MNK

Kriesch Aladár
festő iparművész
1863–1920

Nagy Sándorral együtt illusztrálta
K. Lippich Elek verskötetét.

÷ A Magyar Iparművészet
Grafikai Iparuk 1901 évf. 2q 23L

Karel Hlaváček

básník a překladatel

1863–1926

Vlevo básnířčin podpis a věnování K. Hlaváčkovi Elišce Krásnohorské.

— U Mělníka zpěvem ptáčat
Opuštěný zpívá 1901 kg cíl

MDK

Kriesch Aladár, ezüst érem

A torinói kiállitás kitüntetései. Magyar Iparművészet 1902. 246.l.

MDK

Kriesch Aladár, festőművész
1900. Páris, bronzérem
1902. Torino, ezüstérem

Az Iparm. Társ. kiállitásainak kitüntetettjei.
M.I. 1903. 153.l.

Kriesch Aladár festő.

Női arckép. Olajf.
Kettős arckép. Olajf.

OMKT.1895.tav.

Körösföi-Kriesch Sladár

tanítványa a bpesti Képzőmű-
vészeti Főiskolan Diósy Antal.

Fehete Márton: Prominent Hunga-
rians Home and Abroad, München,
1966. 334 f 70 f.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Körösfői Kriesch Aladár

Csikász Imrét, elkészült Ülő lány cimü szobra láttán Telcs Ede, Körösfői Kriesch és Elek Artur egyaránt biztatták a bronzbaöntésre.

Csikász Imre 1884-1914. Emlékkiállitás. Veszprém, 1964. Kat. bev.: É. Takács Margit. Mütárgyjegyzék: Péter Márta. Veszprém, 1964. 57 l., ill. Német kivonattal.

28. l.

Könösfői-Kriesch Aladár

Beck Ö. Fülöp portréja emlékére.

Heitler László: Beck Ö. Fülöp, Corvina, 1969, 24. l.

MDK

Kriesch Aladár festő

„Censa" c képét elnyerte. 1890.

MDK-A-I. - 1/2807.

MDK

Kriesch Aladár festő

KT-tárlatra bejelentett képét,

„II. Rákóczy György eleste a temesi csatában" -t nem tudja határidőre befejezni.

„Arckép" -ét behúlsdte a KT-tárlatra. 1886.

MDK-A-L-1/1672.

Körösfői Krisch Aladár

Festő művei a Parlamentben

Hamiq Miklós: 60 éves a magyar Országház

Élet és Tudomány 1962 sept 1265.l.

Körösfői-Kriesch Aladár

festőművész

Fónagy Béla adománya a Szépművészeti Muzeumnak - egy rajz

Magyar Hirlap 1929.XI.3.

Körösfői-Kriesch Aladár

festőművész

Fónagy Béla adománya a Szépmüvészeti Muzeumnak - egy értékes rajz.

Budapesti Napló 1929.XI.3.

MDK

Kőrösfői

Lukács Zs: Eg.házművészeti kiáll. Magyar Iparművészet, 1908, 257-258 l.

Körösfői Aladár MDK

Lyka K.: A gödöllőiek.

Uj Idők 1909.XV. 40. sz. 310.o.

MDK

Kőrösfői Aladár festőm.

vadászjelenetek

Sz.G: Iparművészetünk a wieni vadászati kiáll.
Magyar Iparmüv. 1910, 7.sz. 222-23 l.

Körösfői - Kriesch Aladár
festő

M.D.6

A növendékei köze tartozott
Barta István is.

Soós Klára: Barta István
Művészet, 1967. szeptember – 22 kap.

Körösfői-Kriesch Aladár

Bakos Tibor barátja

Magyar Lánló: Egy elfelejtett művén centenáriuma

Pest megyei Hírlap, 1968. ápr. 10. 4. o.

Kőrösfői Kriesch Aladár

Szerepel a Bajár Gyula gyűjtemény bi áttitásán

Neuzeti Ujság 1938 XII. 20

Körösfői-Kriesch Aladár

festőművész

Nagy Sándor festőművész a Nemzeti Szalonban előadást tartott Körösfői-Kriesch Aladárról.

Magyar Hirlap
1934.I.27

Körösfői-Kriesch Aladár

festőművész

Céhbeliek kiállitása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Csak nehány jelentéktelen müvével

Függetlenség
1934.I.14.

M.D.K.

Körösföi Kriesch Aladár, festő

a Zeneművészeti Főiszolában lévő freskóján [„Az Élet forrása, melyet szerző a 12. ábrán köröl], azt a gondolatot örökítette meg, hogy „a művészethez, mint az életörök kiapadhatatlan forrásához járulnak az emberek... fiatalok, öregek egyaránt, hogy erőt, kitet merítsenek belőle."

Maksay László: A müalkotás születése
Bp.1966. Gondolat

38. old.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, testöm.

A mellékleten egy Rajz. Kepr.
Müvészi preogramm. Irta K.K.A. Felette diszitö rajz. Több mint tejléc. Kepr.

Magyar Iparmüvészet. 1909. XII. évf. 1.sz.

Körösfői Kriesch Aladár

A gödöllői művéntelepnek volt tagja, munkássága csak 6 évre terjed.* E rövid idő alatt se sokat festett, mert szigor betegséghen nevedett. Mégis sok műve maradt fenn, nagy freskók Bp.-en és Marosvásárhelyen, számtalan iparm. munka és néhány képmás. (családjának tagjai, Balló Edének és Beck Ö. Fülöpnek képmáse)

1920-ban halt meg

Lyka Károly, Festőnőtől a két világ-89-háború időtt. Bp. 1956.

Körösfői Kriesch Aladár, festő MBK

Nagy Sándor pesterzsébeti freskóival új rangot kap a gödöllői iskola — állapítja meg Bernáth Aurél. A „szóvivő" Körösfői Kriesch több művei közül a Zeneművészeti főiskola freskói és a Parlament Balatoni halászata álmüvészet benyomását teszi. Nagy Sándor az igazi „szóvivő"!

Bernáth Aurél: Nagy Sándor pesterzsébeti freskói 8–9

NÉPSZABADSÁG

bp. 1966. márc. 13.

M.D.K.

Körösfői-Kriesch Aladár, festő (1863-1920)

Laura nevű növérével s ennek férjével, Nagy Sándorral, Gödöllőn alakítottak egy művészi munkahőrösséget, melynek pontosan meg nem határozható spiritualizmusa távoli rokonságban állt az angol prerafaelitákával. Képeken kívül üvegablakokat terveztek, könyvegeket szőttek, és vonalas stilizáló modorúk W. Morris-ra Crane-re és Beardsleyre vezethető vissze egy bizonyos bécsi szecessziós hatással.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

304-305 old.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festöm.

K.Lippich Elek verses-könyvének illusztrátora, mint Nagy Sándor is.
A görög ornamentika elemeiből egy vezető motivumotnteremtett, mely mint tovafutó széldisz koszeruzza be a lapokat. Itt-ott fejlécce átalakulva figurális hatásokat is keres. /l.sz./
Volt. c. költemény fejlece, stb.
Kriesch Aladár gyermekeivel. K.Lippich Elek felvétele. Repr.
Dr.Lázár Béla, egy könyvről, mely müveszet.
Magy. Iparmüveszet.1904. 36.1.

MDK

Körösi Kriesch Aladár,

az ó-olasz freskótecznikának feltámasztója, A szeminárium aulaján, freskófestésével. A falak gazdag, megis mérteket tartó ornamentum -dísze, különösen pedig nagyszabásu alakos kompozicio teljesen erett es kiegyensulyozott alkotás.

(e.a.):
A temesvári püspöki szeminárium festett díszei.
Az Ujság. 1915.nov.9.

Kiörösfői Kriesch Aladár M.D.K.

festő

Gobelinterrei, festményei szerepelnek a tárlaton. 1902-ben ~~[illegible]~~ kezdeményezésére megalakul a Gödöllői Szőnyeg és Gobelin műhely

Egri Mária: Gödöllői képzőművészek ...
Művészet, 1966. november – 41 lap.

Körösfői Kriesch Aladár

a szecesszió iparművészeinek egyik vezetője, készített festményt, szobrot, grafikát, üveg-ablakot, bőrkötést, szőnyeget, gobelint.

Die Kunst der Jahrhundertwende;

Ausstellung; István király muzeum közleményei, Serie D. Nr. 41. Székesfehérvár, 1965.

71

Körösfői-Kriesch Aladár

a gödöllői művésztelep festője

Perneczky Géza: Tanulmányút a Pávakertbe
Bp. 1969.

18.o

a. Körösfői-Kriesch Aladár

műveszetében jutott el legmagasabbrendű megnyilatkozásához a gödöllői iskola népművészeti törekvése, költői szimbolikája.

Ybl Ervin: Ősi tárlat.

B. II. 931. X. 18

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Női fej

Dr.Thirring G.: Szépműv. Muzeum. Bpest részletes kalauza. Részletes helyi kalauzok 1. Bpest. 1926. 91.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

A gödöllőiek kiállítása. Vas. Ujs. 1909. 40. sz.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

A gödöllőiek kiáll. Az Ujság. 1909. 225.sz.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Arckép

Thirring G.dr.: Szépmüv. Muzeum. Budapest részletes kalauza. Részletes helyi kalauzok 1. Bp. 1926. 101.1.

Körösfői Kriesch Aladár

Árckép

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Beck Ö. Fülöp: A gödöllőiek. Nyugat. 1909. II.
524-529.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

R. Gödöllőer Gruppe. Pester Lloyd. 1909. 225.sz.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Lengyel Géza: A gödöllőiek. Huszadik Század. XX.k. 1909. 301-306.l.

Körösföi Kriesch

Aladár és Nagy Sándorok és a gödöllőiek kiáll.

Nemzeti Szalon

1909. szept.

Fov. képt.

K